

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 181

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

55 tomas
2012 m. birželio 21 d.

Pranešimo Nr.	Turinys	Puslapis
I	<i>Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės</i>	
	REZOLIUCIJOS	
	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas	
	479-oji plenarinė sesija, 2012 m. kovo 28, 29 d.	
2012/C 181/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto rezoliucija prieš diskriminaciją dėl rasės ar etninės kilmės, priimta 479-ojoje plenarinėje sesijoje	1
	NUOMONĖS	
	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas	
	479-oji plenarinė sesija, 2012 m. kovo 28, 29 d.	
2012/C 181/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl neįgalaus jaunimo. Užimtumas, integracija ir dalyvavimas visuomenėje (tiriamoji nuomonė)	2
2012/C 181/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl specifinių salų problemų (nuomonė savo iniciatyva)	7

LT

Kaina:
8,50 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

<u>Pranešimo Nr.</u>	Turinys (tęsinys)	Puslapis
2012/C 181/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl BVP ir kitų rodiklių. Pilietinės visuomenės dalyvavimas nustatant papildomus rodiklius (nuomonė savo iniciatyva)	14
2012/C 181/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės vaidmens ES ir Kosovo santykiuose	21
2012/C 181/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės dalyvavimo Europos Sąjungos vystymosi ir vystomojo bendradarbiavimo politikoje (tiriamoji nuomonė)	28

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

479-oji plenarinė sesija, 2012 m. kovo 28, 29 d.

2012/C 181/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukurama programa „Kūrybiška Europa“ (COM(2011) 785 <i>final</i> – 2011/0370 (COD))	35
2012/C 181/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Dvigubas apmokestinimas bendrojoje rinkoje“ (COM(2011) 712 <i>final</i>)	40
2012/C 181/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pakeisto pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemos (COM(2011) 739 <i>final</i> – 2011/0183 (CNS)) ir pakeisto pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemos įgyvendinimo priemonės (COM(2011) 740 <i>final</i> – 2011/0184 (APP))	45
2012/C 181/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos Sąjungos solidarumo fondo ateitis“ (COM(2011) 613 <i>final</i>)	52
2012/C 181/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl bendros finansinių sandorių mokesčio sistemos ir kuria iš dalies keičiama Direktyva 2008/7/EB (COM(2011) 594 <i>final</i>)	55
2012/C 181/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl prekybos vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir manipuliavimo rinka (piktnaudžiavimo rinka) (COM(2011) 651 <i>final</i> – 2011/0295 (COD)) ir dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl baudžiamojo pobūdžio sankcijų už prekybą vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir už manipuliavimą rinka (COM(2011) 654 <i>final</i> – 2011/0297 (COD))	64

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

REZOLIUCIJOS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

479-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2012 M.KOVO 28, 29 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto rezoliucija prieš diskriminaciją dėl rasės ar etninės kilmės, priimta 479-ojoje plenarinėje sesijoje

(2012/C 181/01)

Plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 29 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią rezoliuciją 148 nariams balsavus už ir 3 susilaikius.

2012 m. vasario 8 d. „Partij voor de Vrijheid PVV“ („Laisvės partija“) atidarė interneto svetainę, kurioje žmonės gali skelbti nusiskundimus Nyderlanduose dirbančiais žmonėmis iš Rytų ir Vidurio Europos.

Europos Parlamentas savo 2012 m. kovo 15 d. rezoliucijoje griežtai pasmerkė šią skundams skirtą svetainę. Kaip organizuotos pilietinės visuomenės atstovas Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) smerkia šią akciją ir jos ksenofobinį ir rasistinį pobūdį. EESRK prašo, kad Nyderlandų žmonės ir vyriausybė imtųsi ryžtingų veiksmų prieš šią iniciatyvą, kurios daugiau toleruoti nebegalima.

EESRK ir jo nariai griežtai pareiškia, kad:

- Europos Sąjungos sutartys ir Europos pagrindinių teisių chartija pagrįstos nediskriminavimo principu. Per minėtą interneto svetainę skleidžiama žinia prieštarauja šiam principui, nes diskriminuoja Europos piliečius tautybės pagrindu;
- EESRK smerkia bet kokią veiklą, nesuderinamą su pagrindinėmis Europos vertybėmis, įskaitant laisvę, lygybę ir pagarbą žmogaus teisėms;
- EESRK prisideda prie Europos Parlamento raginimo Komisijai ir Tarybai dėti visas pastangas, kad būtų sustabdytas ksenofobinių pažiūrų plitimas ES.

2012 m. kovo 29 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

479-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2012 M.KOVO 28, 29 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl neigalaus jaunimo. Užimtumas, integracija ir dalyvavimas visuomenėje (tiriamoji nuomonė)

(2012/C 181/02)

Pranešėjas **Ioannis VARDAKASTANIS**

2011 m. gruodžio 9 d. raštu Danijos integracijos ir socialinių reikalų ministrė Karen Hækkerup, remdamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, ES Tarybai pirmininkaujančios Danijos vardu, kreipėsi į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą prašydama parengti tiriamąją nuomonę dėl

Neigalaus jaunimo. Užimtumas, integracija ir dalyvavimas visuomenėje.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 29 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 148 nariams balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos**1.1 EESRK**

1.1.1 rekomenduoja įgyvendinti Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją, kad neįgalieji, įskaitant jaunimą (ir moteris, ir vyrus), galėtų visapusiškai naudotis pagrindinėmis teisėmis;

1.1.2 prašo valstybių narių siekti skatinti neįgaliųjų visapusišką dalyvavimą visuomenėje ir ekonomikoje, kaip numatyta nacionalinėse reformų programose pagal strategiją „Europa 2020“, įgyvendinant veiksmingas kovos su diskriminacija priemones;

1.1.3 ragina užtikrinti, kad švietimas neįgaliesiems būtų prieinamas ir juos integruojantis pagal JT neįgaliųjų teisių konvencijos 24 straipsnį. Komitetas mano, kad neįgaliam jaunimui turėtų būti sudarytos sąlygos įgyti pradinį, vidurinį ir aukštąjį išsilavinimą lygiai su kitais asmenimis ir pabrėžia neformaliojo švietimo svarbą bei būtinybę jį pripažinti;

1.1.4 ragina tinkamai skleisti informaciją apie universitetus ar švietimo galimybes alternatyviais būdais, pavyzdžiui, Brailio raštu, garso, vaizdo įrašais, lengvai suprantama medžiaga arba naudojant kalbos vertimo į tekstą technologijas („Palantype“). Bibliotekos savo kolekcijose turėtų turėti Brailio raštu išleistų arba garsinių knygų;

1.1.5 mano, kad menas, sportas ir laisvalaikis yra labai svarbūs ugdant įgūdžius ir įtraukiant į šią veiklą neįgalų jaunimą; todėl galimybės dalyvauti šioje veikloje turėtų būti sudarytos visiems;

1.1.6 ragina valstybes nares ir Europos institucijas propaguoti geriausią patirtį ir konstruktyvias priemones, kad sudarytų sąlygas neįgaliesiems įgyti išsilavinimą ir įsidarbinti. Tokios priemonės galėtų būti investicijos į socialinį verslumą ir MVĮ bei finansinės paskatos darbdaviams į darbą priimti neįgalų jaunimą;

1.1.7 rekomenduoja valstybėms narėms, Europos Komisijai ir Parlamentui kovoti su neigalaus jaunimo diskriminacija;

1.1.8 ragina sudaryti galimybę neigaliam jaunimui naudotis jų poreikius atitinkančiais patogumais, kad jie galėtų pradėti dirbti;

1.1.9 mano, kad socialiniai partneriai yra labai svarbūs propaguojant neigalaus jaunimo užimtumą, į derybas įtraukiant galimybes naudotis patogumais, kurie atitinka jo poreikius, klausimą;

1.1.10 rekomenduoja naudoti struktūrinius fondus neigalaus jaunimo įtraukčiai skatinti. Komitetas ragina dabartinį reglamentą tinkamai įgyvendinti, o naująjį – parengti taip, kad jis atitiktų JT neigaliųjų teisių konvenciją, o į 7 straipsnį įtraukti prieinamumą kaip horizontalųjį principą, kartu su nediskriminavimo ir įtraukties principais;

1.1.11 ragina valstybes nares įgyvendinti direktyvą, kuria nustatomi vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendrieji pagrindai ⁽¹⁾, ir primygtinai ragina šią direktyvą aiškinti atsižvelgiant į JT neigaliųjų teisių konvenciją;

1.1.12 rekomenduoja Europos Komisijai, Europos Parlamentui ir Tarybai remti neigaliam jaunimui atstovaujančias organizacijas ir konsultuotis su jomis atitinkamų politinių procesų metu;

1.1.13 primena, kad ekonomikos krizė ir griežtos taupymo priemonės neturėtų trukdyti neigaliam jaunimui naudotis savo teisėmis ir ragina valstybes nares imtis konstruktyvių priemonių tokiems asmenims apsaugoti;

1.1.14 rekomenduoja propaguoti neigalaus jaunimo teisę gyventi savarankiškai ir ragina valstybes nares ir Europos Komisiją naudoti struktūrinius fondus skatinti perėjimą nuo gyvenimo priežiūros institucijose prie gyvenimo bendruomenėse;

1.1.15 palankiai vertina Europos Komisijos išipareigojimą parengti Europos prieinamumo aktą ir rekomenduoja siekti, kad šis teisės aktas būtų patikimas ir užtikrintų, kad prekės, paslaugos ir fizinė infrastruktūra Europos Sąjungoje taptų visiškai prieinami neigaliesiems;

1.1.16 ragina sukurti visa apimančią Europos standartizacijos sistemą ir palankiai vertina Mandato Nr. 473 kaip konstruktyvios priemonės prieinamumui skatinti patvirtinimą;

1.1.17 palankiai vertina Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvą ⁽²⁾ ir ragina ją tinkamai įgyvendinti ⁽³⁾;

1.1.18 ragina veiksmingai taikyti Reglamentą dėl miesto ir tolimojo susisiekimo autobusų transporto keleivių teisių Europos Sąjungoje ⁽⁴⁾. Komitetas ragina valstybes nares užtikrinti reglamento vykdymą ir patvirtinti papildomas priemones, kad būtų garantuota neigalaus jaunimo judėjimo laisvė ⁽⁵⁾;

1.1.19 palankiai vertina Europos Komisijos išipareigojimą, priimtą Skaitmeninėje darbotvarkėje, užtikrinti, kad iki 2015 m. viešojo sektoriaus interneto svetainės (ir interneto svetainės, kuriose piliečiams teikiamos pagrindinės paslaugos) būtų visiškai prieinamos;

1.1.20 mano, kad labai svarbu neigalaus jaunimo poreikius numatyti visose ES jaunimo politikos srityse ir programose bei ragina imtis konstruktyvių priemonių apie juos skleisti daugiau informacijos;

2. Įžanga

2.1 EESRK

2.1.1 norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad neigalus jaunimas yra diskriminuojamas dėl įvairių priežasčių: lyties, rasės, odos spalvos, etninės arba socialinės kilmės, genetinių savybių, kalbos, religijos arba tikėjimo, politinių ar kitokių įsitikinimų, priklausymo tautinėms mažumoms, turtinės padėties, gimimo, amžiaus, seksualinės orientacijos arba kitų savybių;

2.1.2 ragina valstybes nares siekti pažangos derybose dėl direktyvos dėl kovos su diskriminacija ⁽⁶⁾, kad būtų užtikrinta teisinė apsauga nuo visų formų diskriminacijos Europos Sąjungoje;

2.1.3 pripažįsta, kad neigalaus jaunimo rizika patirti smurtą yra 2–5 kartus didesnė nei sveikų jų bendraamžių;

2.1.4 apgailestauja, kad neigalus jaunimas susiduria su išankstiniu visuomenės nusistatymu ir neigiamu požiūriu, o tai trukdo jiems būti aktyviems, apsispręsti ir integruotis;

2.1.5 patvirtina teiginį, kad neigalios merginos, žmonės, kuriems būtina ypatinga pagalba, ir psichosocialinę negalią turintys asmenys susiduria su įvairių formų diskriminacija;

⁽¹⁾ OL L 303, 2000 12 2, p. 16–22.

⁽²⁾ OL L 95, 2010 4 15, p. 1–24. OL L 303, 2000 12 2, p. 16–22.

⁽³⁾ Prieinamumas prie internetinės žiniasklaidos vizualinio turinio turėtų būti užtikrintas pagal direktyvą.

⁽⁴⁾ OL L 55, 2011 2 28, p. 1–12.

⁽⁵⁾ Tokia galimybė pasinaudoti autobusais kaimo vietovėse turėtų būti privaloma.

⁽⁶⁾ COM/2008/0426 final.

2.1.6 ragina pripažinti neigalaus jaunimo politines teises ir jo teisę jomis naudotis vienodomis sąlygomis su kitais; mano, kad balsavimo procedūros, infrastruktūra ir medžiaga turėtų būti jam prieinamos;

2.1.7 siūlo neigalam jaunimui skirtas politikos priemones įtraukti į visas atitinkamas daugiamečių finansinės programos biudžeto eilutes, kad būtų užtikrinta pakankamai lėšų skatinti prieinamumą ir įtrauktį;

2.1.8 siūlo rinkti duomenis apie neigalam jaunimui aktualių politikos priemonių poveikį ir finansuoti šios srities ES projektus, studijas ir mokslinius tyrimus;

2.1.9 primena ankstesnėse EESRK nuomonėse pateiktas rekomendacijas, be kita ko, dėl užimtumo ir prieinamumo, strategijos dėl negalios ir demografinių pokyčių padarinių;

3. Užimtumas ir švietimas

Švietimas

3.1 EESRK

3.1.1 pripažįsta, kaip svarbu integruoti žmones į bendrąją švietimo sistemą ir ragina gestų kalbą pradėti mokyti pradinėse mokyklose, pradėti taikyti kalbos vertimo į tekstą („palantype“) ir indukcinės kilpos technologijas, įdarbinti mokytojus, mokančius Brailio raštą ir galinčius suteikti visą neigaliams mokiniams tinkamą paramą, pavyzdžiui, taikyti augmentinės ir alternatyviosios komunikacijos metodą (AAC);

3.1.2 palankiai vertina Komisijos pagal strategiją „Europa 2020“ priimtas programas „Judus jaunimas“ ir „Veiklus jaunimas“ programą ir ragina valstybes nares užtikrinti, kad neigalus jaunimas visapusiškai pasinaudotų šiomis programomis;

3.1.3 palankiai vertina „Erasmus“ panaudojimą visose ES švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programose ir rekomenduoja naudojantis „Erasmus“, kad asmens raida būtų sklandesnė, o neigalaus jaunimo įsidarbinimo perspektyvos – geresnės;

3.1.4 ragina imtis veiksmingų priemonių siekiant sumažinti vidurinės mokyklos nebaigiančių mokinių skaičių, kadangi tikimybė, kad neigalieji įgys aukštąjį išsilavinimą yra perpus mažesnė, palyginti su sveikaisiais. Komitetas nori, kad universitetai taptų labiau įtraukūs ir įgyvendintų konstruktyvias priemones, pavyzdžiui, teiktų stipendijas, skirtas neigaliams studentams, taikytų kvotų sistemą;

3.1.5 pageidauja, kad būtų taikomos veiksmingos neigalam jaunimui skirtos priemonės, kurios padėtų sklandžiau pereiti iš mokyklos į darbo rinką;

3.1.6 palankiai vertina Europos Parlamento rezoliuciją dėl neigaliųjų judumo ⁽⁷⁾ ir dėmesį, kuris skiriamas integruojančiam švietimui;

3.1.7 pripažįsta neformaliojo švietimo svarbą neigalam jaunimui ⁽⁸⁾ ir ragina sukurti Europos stažuočių kokybės sistemą ir numatyti prieinamumo kriterijus;

3.1.8 pripažįsta, kad neigalus jaunimas turi teisę dalyvauti ES mainų programose, studijuoti ir mokytis užsienyje bei pasinaudoti ES įgūdžių įteisinimo ir kvalifikacijos pripažinimo priemonėmis;

3.1.9 ragina siekti, kad mokymo turinys, IRT ir pastatai taptų prieinami, nes tai viena iš sąlygų, kad būtų galima pasinaudoti teise į mokslą. Europos Komisija ir valstybės narės turėtų skatinti mokyklas, universitetus ir jaunimo profesinio orientavimo tarnybas į savo priemones įtraukti prieinamumo aspektą;

3.1.10 primygtinai ragina tinkamai skleisti informaciją apie universitetus ir švietimo galimybes alternatyviais būdais, pavyzdžiui, Brailio raštu, garso, vaizdo priemonėmis, lengvai suprantama medžiaga arba naudojant kalbos konvertavimo į tekstą technologijas („Palantype“). Bibliotekos savo kolekcijose turėtų turėti Brailio raštu išleistų ir garsinių knygų;

3.1.11 numato galimybę panaudoti Europos lėšas, įskaitant Europos socialinį fondą (ESF) ir Mokymosi visą gyvenimą programą, kad būtų galima paremti neigalių mokinių ir mokytojų konsultavimo paslaugas;

Užimtumas

3.2 EESRK

3.2.1 pripažįsta, kad neigalieji du–tris kartus dažniau būna bedarbiais nei sveiki žmonės.

3.2.2 remia galimybę naudoti struktūrinius fondus tam, kad būtų suteikta pakankama finansinė parama Europos strategijai dėl negalios. Pirmiausia, kur kas veiksmingiau turėtų būti naudojamas ESF, kad padidėtų neigalaus jaunimo užimtumas, o ERDF – aukštam prieinamumo lygiui Europoje pasiekti;

3.2.3 ragina valstybes nares skatinti neigalaus jaunimo užimtumą skiriant finansinę paramą darbdaviams ir investuojant į MVĮ, socialinį verslumą ir savarankišką darbą;

⁽⁷⁾ 2010/2272(INI).

⁽⁸⁾ Neformaliojo švietimo neužtikrina jokia švietimo ar mokymo įstaiga ir paprastai neišduodami jokie diplomai ar pažymėjimai.

3.2.4 siūlo sudaryti galimybes naudotis poreikius atitinkančiais patogumais, dirbti pagal lankstesnį darbo laiką, nuotoliniu būdu, naudotis IRT, remti neigalaus jaunimo užimtumą ir norėtų nurodyti, kad atsisakymas suteikti galimybę naudotis poreikius atitinkančiais patogumais yra diskriminacijos išraiška⁽⁹⁾;

3.2.5 rekomenduoja Europos Komisijai užtikrinti prieinamumą neigaliams jauniems darbuotojams ir stažuotojams, kartu skatinti ir plėtoti tarpvalstybines karjeros ir profesinio rengimo galimybes, ir sumažinti kliūtis, trukdančias darbuotojams laisvai judėti ES;

3.2.6 mano, kad socialiniai partneriai turėtų svariai prisidėti propaguojant ir užtikrinant neigalaus jaunimo užimtumą, šį klausimą įtraukdami į kolektyvines derybas;

3.2.7 ragina valstybes nares investuoti į neigalius jaunus darbuotojus, padėti jiems įveikti ekonomikos krizės padarinius, nes jiems kur kas sunkiau susirasti darbą arba išsaugoti darbo vietą;

4. Dalyvavimas ir įtrauktis

4.1 EESRK

4.1.1 dar kartą patvirtina, kad neigalus jaunimas, ypač žmonės, turintys protinę negalią, visais atvejais turi teisę būti laikomi teisės subjektais;

4.1.2 ragina aktyviau informuoti apie neigaliųjų padėtį nuolat renkant informaciją pagal JT neigaliųjų teisių konvencijos 31 straipsnį ir pabrėžia žiniasklaidos pareigą kovoti su stereotipais;

4.1.3 rekomenduoja valstybėms narėms pripažinti, kad neigalus jaunuoliai turi teisinį veiksnumą lygiai su kitais asmenimis visose gyvenimo srityse;

4.1.4 pabrėžia būtinybę užtikrinti, kad neigalus jaunimas galėtų visapusiškai naudotis judėjimo laisve ir tikisi, kad bus priimti konkretūs sprendimai, kaip pašalinti kliūtis, trukdančias invalidumo pašalpas perkelti iš vienos valstybės narės į kitą;

4.1.5 prašo valstybių narių siekti skatinti visapusišką neigaliųjų dalyvavimą visuomeniniame gyvenime ir ekonomikoje, kaip numatyta nacionalinėse reformų programose pagal strategiją „Europa 2020“, įgyvendinant veiksmingas kovos su diskriminacija priemones;

4.1.6 ragina Europos negalios komitetą⁽¹⁰⁾ prisidėti rengiant ES politiką ir teisės aktus sprendžiant neigalaus jaunimo įtrauktis ir prieinamumo klausimus;

4.1.7 pabrėžia svarbų sporto vaidmenį skatinant neigalaus jaunimo dalyvavimą ir ragina skirti finansinę ir politinę paramą teigiamoms iniciatyvoms, pavyzdžiui, parolimpinėms žaidynėms;

4.1.8 siūlo Socialinės apsaugos komitetui, Užimtumo komitetui ir Ekonominės politikos komitetui atlikti tarpusavio vertinimus, kad būtų pasidalyta geriausia patirtimi neigalaus jaunimo lygybės srityje pagal atvirąjį koordinavimo metodą, Užimtumo strategiją ir nacionalinių reformų programų ekonomikos politiką;

4.1.9 norėtų, kad finansinė ir politinė parama būtų teikiama neigaliams jaunimui atstovaujančioms organizacijoms, siekiant propaguoti dalyvavimą ir kovoti su išankstiniais nusistatymais ugdant sąmoningumą;

4.1.10 ragina pareigūnų, mokytojų, darbdavių ir paslaugų teikėjų rengimo sąlygas suderinti su prieinamumą ir lygybę reglamentuojančiais teisės aktais ir ES, ir nacionaliniu lygiu;

4.1.11 rekomenduoja propaguoti neigalaus jaunimo teisę gyventi savarankiškai ir naudoti struktūrinius fondus skatinti perėjimą nuo gyvenimo priežiūros institucijose prie gyvenimo bendruomenėse;

5. Prieinamumas

5.1 EESRK

5.1.1 ragina Europos Parlamentą ir Tarybą į 2014–2020 m. bendrojo struktūrinių fondų reglamento projekto 7 straipsnį įtraukti prieinamumą kaip horizontalųjį principą;

5.1.2 palankiai vertina Europos Komisijos veiksmus parengti Europos prieinamumo aktą ir pakartoja neatidėliotiną būtinybę priimti privalomus teisės aktus, kad neigaliesiems būtų užtikrintas prekių, paslaugų ir fizinės infrastruktūros prieinamumas. Komitetas ragina ir Europos, ir nacionaliniu lygiu nustatyti tvirtus teisės aktų vykdymo užtikrinimo ir priežiūros mechanizmus;

5.1.3 primygtinai ragina veiksmingai taikyti Reglamentą dėl miesto ir tolumojo susisiekimo autobusų transporto keleivių teisių Europos Sąjungoje⁽¹¹⁾ ir kviečia valstybes nares užtikrinti reglamento vykdymą ir patvirtinti patikimas priemones neigalaus jaunimo judėjimo laisvei užtikrinti;

⁽⁹⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 81–86.

⁽¹⁰⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 81–86.

⁽¹¹⁾ OL L 55, 2011 2 28, p. 1–12.

5.1.4 numato konkretų planą, kaip pasiekti, kad visos ES institucijos (jų infrastruktūra, įdarbinimo procedūros, posėdžiai, tinklalapiai ir informacija) būtų prieinamos neįgaliesiems;

5.1.5 palankiai vertina Europos Komisijos Skaitmeninėje darbotvarkėje priimtą įsipareigojimą užtikrinti, kad iki 2015 m. viešojo sektoriaus interneto svetainės (ir interneto svetainės, kuriose piliečiams teikiamos pagrindinės paslaugos) būtų visiškai prieinamos;

5.1.6 palankiai vertina Europos Sąjungos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrąją reguliavimo sistemą ir mano, kad elektroninių ryšių produktai ir paslaugos yra labai svarbios užtikrinant, kad naujos judrios kartos nuolat gautų informaciją ir galėtų bendrauti;

5.1.7 pripažįsta, kad prieiga prie informacinės visuomenės, informacinių ir ryšių technologijų (IRT), įskaitant prieigą prie turinio, yra svarbi kaip pagrindinė neįgaliųjų teisė;

5.1.8 pripažįsta Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos ⁽¹²⁾ pridėtinę vertę ir ragina užtikrinti jos vykdymą ir įgyvendinimą, pirmiausia neįgaliesiems skirtas priemones;

5.1.9 palankiai vertina Europos Komisijos pasiūlymą dėl Reglamento dėl Europos standartizacijos ⁽¹³⁾ ir Komunikatą dėl strateginės Europos standartų vizijos ⁽¹⁴⁾;

5.1.10 ragina sukurti visa apimančią Europos standartizacijos sistemą ir palankiai vertina Mandatą Nr. 473 kaip konstruktyvią priemonę prieinamumui skatinti.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON*

⁽¹²⁾ OL L 95, 2010 4 15, p. 1–24.

⁽¹³⁾ COM(2011) 315 final.

⁽¹⁴⁾ COM(2011) 311 final.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl specifinių salų problemų
(nuomonė savo iniciatyva)**

(2012/C 181/03)

Pranešėjas **José María ESPUNY MOYANO**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. sausio 20 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Specifinių salų problemų.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 7 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 129 nariams balsavus už, 4 - prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Salų regionai turi bendrų ypatybių ir savybių, kurios yra nuolatinio pobūdžio ir juos aiškiai skiria nuo žemyninių teritorijų. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 174 straipsnyje pripažįstami konkretūs salų regionų trūkumai, į kuriuos reikia atkreipti ypatingą dėmesį. Tačiau, EESRK nuomone, reikia ir toliau siekti, kad būtų priimta tinkama strategija, pagal kurią būtų atsižvelgiama į specifinius šių regionų poreikius.

1.2 EESRK mano, kad ES taikoma salos apibrėžtis yra netinkama ir turėtų būti persvarstyta bei atnaujinta atsižvelgiant į naujas išsiplėtusios ES, į kurią įstojo salose esančios valstybės narės, realijas. Ankstesnėse nuomonėse ⁽¹⁾ EESRK siūlė pakoreguoti šią apibrėžtį ir šioje nuomonėje tai siūlo dar kartą.

1.3 Migracijos reiškiniai ar su gyventojų senėjimu ar su jų skaičiaus mažėjimu susiję sunkumai saloms ypač būdingi. Tai gali lemti kultūros paveldo praradimą, ekosistemų susilpnėjimą ir rimtus ekonominius padarinius (užimtumo, jaunimo problemos ir kt.).

1.4 Kai kurių salų gyventojai emigruoja į labiau klestinčius regionus, kitos salos priima imigrantus, kurie prisideda prie vietos ekonomikos vystymosi, tačiau yra tokių, kurios dėl savo geografinės padėties priima daugiau emigrantų nei turi priėmimo pajėgumų.

⁽¹⁾ „Geresnė integracija į vidaus rinką, kaip pagrindinis sanglaudos ir augimo salose veiksnys“, OL C 27, 2009 2 30, p. 123, ir „Turizmo naujovės. Salų darnaus vystymosi strategija“, OL C 44, 2011 2 11, p. 75.

1.5 EESRK mano, kad būtina reikia gerinti salų prieinamumą ir susisiekimo su jomis ir tarp jų galimybes. Kadangi prieinamumo klausimas yra gyvybiškai svarbus norint padidinti salų regionų patrauklumą, reikėtų sumažinti prekių ir keleivių vežimo sąnaudas taikant teritorinio tęstinumo principą ir patobulinant Reglamentą Nr. 3577/92.

1.6 Žemės ūkio, gyvulininkystės ir žuvininkystės sektoriai, kurie sudaro didžiąją dalį vietos ekonomikos ir yra pagrindinis tiekimo žemės ūkio maisto produktų pramonei šaltinis, yra pažeidžiami dėl atokumo, nedidelių ūkių, nepakankamos produktų įvairovės ir klimato sąlygų.

1.7 Todėl salų žemės ūkio maisto produktų pramonė yra silpna ir sunkiai gali konkuruoti su žemyno ar trečiųjų šalių produktais, o tai savo ruožtu dar labiau silpnina pirminį sektorių.

1.8 EESRK rekomenduoja, kad pagal BŽŪP salos, kaip ir kalnuotos vietovės, būtų laikomos nepalankias sąlygas turinčiomis vietovėmis ir kad į jų izoliuotumą būtų konkrečiai atsižvelgiama skiriant finansavimą.

1.9 Daugeliui Europos salų turizmo veikla yra pagrindinis veiksnys, padedantis vietos gyventojams išlikti ir išsaugoti savo tapatybę, tradicijas, kultūros vertybes ir kraštovaizdį. Ši veikla paskatino ekonomikos augimą, didesnę užimtumą ir svarbų ekonominio pagrindo įvairinimą teikiant su turizmu susijusias paslaugas. Tačiau salų ekonomika tapo pernelyg priklausoma nuo turizmo, todėl kartu reikėtų imtis turizmą papildančios veiklos, kuri skatintų salų ekonomikos vystymąsi krizės (kaip šiuo metu) sąlygomis, nuo kurių turizmas labai priklausomas.

1.10 EESRK prisideda prie Europos Parlamento 2011 m. rugsėjo 27 d. rezoliucijoje ⁽²⁾ išdėstyto raginimo kurti į Komisijos tvaraus pakrančių ir jūrų turizmo strategiją panašias saloms, kalnų regionams ir kitoms pažeidžiamoms vietovėms skirtas strategijas.

1.11 EESRK mano, kad dėl mažos vidaus rinkos ir ribotų mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros struktūrų pajėgumų salos patiria sunkumų norėdamos dalyvauti ES mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų programose. Be to, EESRK nuomone, labai svarbu, kad ES toliau padėtų saloms vystyti informacines ir ryšių technologijas (IRT), remtų mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros infrastruktūros kūrimą ir sudarytų palankias sąlygas salų MVĮ dalyvauti mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų programose, jei reikia, panaudojant struktūrinių fondų lėšas.

1.12 Įgyvendinant Europos energetikos politiką salų regionuose pirmenybė turėtų būti teikiama energijos tiekimo saloms saugumui, vystymosi finansavimui ir energijos gamybos projektų įgyvendinimui naudojant naujas technologijas ir atsinaujinančiuosius energijos išteklius, galiausiai skatinimui efektyviai naudoti energiją saugant aplinką ir gamtą.

1.13 ES, atsižvelgdama į salų regionų ypatumus, į regioninę politiką turėtų įtraukti vandens trūkumo, jūros vandens gėlinimo klausimus ir kitas technines vandens surinkimo ir vandentiekos galimybes.

1.14 EESRK nuomone, labai svarbu kurti specialias nuolatinio mokymo programas salų gyventojams, dirbantiems įvairiuose sektoriuose, visų pirma turizmo sektoriuje, kuris yra viena svarbiausių ekonominės veiklos sričių salų regionuose. Šios programos turėtų būti finansuojamos iš Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo valstybėms narėms, institucijoms ir socialiniams bei ekonominiams subjektams prisiėmus atitinkamus įsipareigojimus.

1.15 Švietimui, profesiniam mokymui ir mokymuisi visą gyvenimą tenka svarbus vaidmuo Europos Sąjungos ekonominėje ir socialinėje strategijoje, kuri neatsiejama nuo Lisabonos proceso ir strategijos „Europa 2020“. EESRK prašo atsižvelgti į salų regionų ypatumus siekiant užtikrinti, kad švietimas ir mokymosi visą gyvenimą galimybės visuose regionuose ir visiems gyventojams būtų įtraukti į nacionalines strategijas.

1.16 EESRK ragina įgyvendinti priemones, numatytas Briugės komunikate dėl intensyvesnio Europos bendradarbiavimo

profesinio rengimo ir mokymo srityje, kurį priėmė visų valstybių narių švietimo ministrai ir Europos socialiniai partneriai.

1.17 EESRK prašo Europos Komisijos sukurti specialią tarpžinybinę grupę salų klausimams spręsti arba, kai yra tikslinga, įtraukti salas į kitas jau veikiančias tokio pobūdžio grupes.

1.18 Komisijos prašoma pasirūpinti, kad naujoje 2014–2020 m. daugiametėje finansinėje programoje salų regionams būtų numatytos specialios nuostatos ir kad šie regionai būtų įtraukti į jų ypatumus labiau atitinkančias konkrečias regioninio vystymosi programas. Reikėtų apsvarstyti galimybę pakelti ES bendro finansavimo lygį salų vystymuisi svarbiose prioritetinėse srityse.

1.19 Kadangi strategija „Europa 2020“ turės įtakos būsimiems ES veiksams, EESRK nuomone, būtina išnagrinėti šios strategijos poveikį salų regionams ir jos indėlį mažinant su izoliuotumu susijusius trūkumus.

EESRK, atsižvelgdama į turizmo veiklos salose sezoniškumą, prašo Komisijos ir Europos Parlamento suteikti postūmį socialinio turizmo programai „Calypso“, kaip jau ragino savo nuomonėje dėl Turizmo naujovių. Salų darnaus vystymosi strategija ⁽³⁾. Atsižvelgiant į galimą šios programos poveikį turizmo sektoriui ir didinamąjį poveikį kitoms veiklos sritims, į ją turėtų būti įtraukti ir socialiniai partneriai.

2. Įžanga

2.1 Salų regionai

2.1.1 Pagal Eurostato apibrėžtį sala turi atitikti šiuos penkis kriterijus:

- turėti bent vieno kvadratinio kilometro plotą,
- būti daugiau nei per kilometrą nutolusi nuo žemyno,
- turėti ne mažiau kaip 50 nuolatinių gyventojų,
- neturėti nepertraukiamo susisiekimo su žemynu,
- joje neturėtų būti įsikūrusi ES valstybės narės sostinė.

2.1.2 Apibrėžiant salos sąvoką reikia pateikti nuorodą į SESV 33 pareiškimą, kuriame teigiama, kad „[Tarpvyriausybinių] konferencija mano, kad 174 straipsnyje daroma nuoroda į salų vietoves gali apimti visą salose esančių valstybių teritoriją, jei jos atitinka būtinus kriterijus“.

⁽²⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Turistų lankomiausias žemynas – Europa. Nauja turizmo politika“, OL C 376, 2011 12 22, p. 44, ir Europos Parlamento rezoliuciją „Turistų lankomiausias žemynas – Europa. Nauja turizmo politika“ (2010/2206 (INI)).

⁽³⁾ OL C 44, 2011 2 11, p. 75.

2.1.3 Kaip EESRK nurodė ankstesnėje nuomonėje ⁽⁴⁾, ši apibrėžtis neapima naujų išsiplėtusios Europos Sąjungos, į kurią įstojo salose esančios valstybės narės, realijų.

2.1.4 Pagal šią apibrėžtį 14 ⁽⁵⁾ iš 27 ES valstybių narių savo teritorijoje turi salų. Jų svarba turėtų būti vertinama atsižvelgiant į didelį įvairiose ES salose gyvenančių žmonių skaičių, t. y. 21 mln. gyventojų. Tai sudaro maždaug 4 proc. visų 27 ES šalių gyventojų.

2.1.5 Salų regionai turi bendrų ypatybių ir savybių, kurios yra nuolatinio pobūdžio ir juos aiškiai skiria nuo žemyninių teritorijų.

2.1.6 Visos ES salos turi jas vienas nuo kitų skiriančių ypatumų. Tačiau visas ES salų teritorijas siejantys bendri veiksniai yra ryškesni už jų skirtumus ir visų pirma turi didelės reikšmės aspektams, susijusiems su transportu, aplinka, turizmu ar galimybe naudotis pagrindinėmis viešosiomis paslaugomis.

2.1.7 SESV 174 straipsnis papildytas nauja pastraipa, kurioje teigiama, kad „ypatingas dėmesys skiriamas [...] didelių ir nuolatinių gamtinių arba demografinių trūkumų turinčioms vietovėms, pavyzdžiui, labai retai apgyvendintiems toliausiai į šiaurę esantiems regionams bei salų, pasienio ir kalnuotoms vietovėms“.

2.1.8 Šiame straipsnyje pripažįstami konkretūs visų salų teritorijų trūkumai, į kuriuos reikia atkreipti ypatingą dėmesį.

3. Salų regionų demografinė padėtis

3.1 Migracijos reiškiniai ar su gyventojų senėjimu ir mažėjimu susiję sunkumai saloms ypač būdingi.

3.2 Kai kurioms saloms ar salų teritorijoms šiuo metu kyla didelė gyventojų skaičiaus mažėjimo grėsmė, kurią lemia masinis dirbančių asmenų, daugiausia jaunimo, išvykimas, nuolatinių gyventojų senėjimas ar atšiaurios klimato sąlygos. Dėl tokios padėties gali būti prarandamas kultūros paveldas ar susilpnėti ekosistemos.

3.3 Kitos salos dėl savo geografinės padėties prie Sąjungos išorės sienų susiduria su atgaliniais migracijos srautais ir neteisėta imigracija iš trečiųjų šalių, kuri gana dažnai yra neproporcinga priėmimo pajėgumų atžvilgiu.

⁽⁴⁾ „Geresnė integracija į vidaus rinką, kaip pagrindinis sanglaudos ir augimo salose veiksnys“, OL C 27, 2009 2 3, p. 123, 2.2 punktas.

⁽⁵⁾ Ispanija, Airija, Prancūzija, Danija, Italija, Suomija, Švedija, Jungtinė Karalystė, Graikija, Nyderlandai, Malta, Kipras, Estija ir Portugalija.

3.3.1 Kai kuriose salose susidaro kritinė humanitarinė padėtis, kuriai pagerinti reikalingas Europos Sąjungos solidarumas, įskaitant būtinybę toliau dalytis veiklos našta derinant nacionalinius ir Europos išteklius.

3.3.2 Kitose nuomonėse EESRK siūlė bendros prieglobsčio politikos srityje iš dalies pakeisti Dublino reglamento nuostatas, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos prieglobsčio prašytojų judumui Europos Sąjungoje.

3.4 Be to, kai kuriose salose įsikuria daug užsienio šalių piliečių, turinčių didelę perkamąją galią, kurie prisideda prie vietos ekonominio ir socialinio vystymosi, tačiau tais atvejais, kai būsto rinka perpildyta, tai gali lemti didesnes kainas ir apriboti mažesnius ekonominius išteklius turinčių vietos gyventojų galimybes.

4. Prieinamumas ir izoliuotumas

4.1 Kai kurie salų teritorijų trūkumai susiję su jų teritoriniu fragmentiškumu ir atokumu. Šie trūkumai lemia didesnes vežimo, paskirstymo ir gamybos sąnaudas, kartu mažesnes tiekimo garantijas ir būtinybę turėti daugiau atsargų bei didesnius jų saugojimo pajėgumus.

4.2 To įrodymas – visiška jų priklausomybė nuo jūrų ir oro transporto. Taigi salų regionai yra mažiau palankioje padėtyje nei kitos teritorijos, kad galėtų pasinaudoti Europos bendrosios rinkos, kaip vienytės konkurencingų ekonominių santykių erdvės, teikiamais privalumais, visų pirma kalbant apie įmonių reorganizaciją, kuri reikalinga, kad būtų galima diegti naujoves, pasiekti masto ir išorės ekonomiją.

4.3 Šiuo požiūriu svarbu priminti, kad vadovaujantis ES iniciatyva „Bendras Europos dangus“ būtų galima numatyti oro transporto valdymo mechanizmus, kuriais ypatingas dėmesys būtų skiriamas salų regionų nuolatinio prieinamumo užtikrinimui.

4.4 Negalima pamiršti padėties, susidariusios dėl plintančio Islandijos ugnikalnio Eyjafjallajökull sukulto pelenų debesies, kuris 2010 m. balandžio ir gegužės mėn. turėjo įtakos daugeliui Europos oro erdvės zonų ir privertė uždaryti daugelį Centrinės, Šiaurės ir netgi Pietų Europos oro uostų.

4.5 Didžiausią nerimą kėlė ne tiek nutrūkęs atvykstančių turistų srautas, kiek tai, kad salose jau esantys turistai negalėjo grįžti į savo kilmės šalis ir niekas nežinojo, kiek tokia padėtis truks.

4.6 Šis konkretus atvejis parodo ypatingą salų regionų pažeidžiamumą tokiomis aplinkybėmis, kadangi, nors Europos oro erdvės uždarymas įtakos turėjo kone visai Europai, daugiausia neigiamų padarinių patyrė atitinkami salų regionai.

4.6.1 Dar vienas klausimas, į kurį būtina atsižvelgti, – tai anglies dioksido mokestis oro transportui, kurį Komisija numato įvesti nuo 2012 m. Jei šis mokestis galiausiai bus įvestas, Komisija turės priimti atskirą sprendimą dėl salų regionų, kadangi jie kur kas labiau priklauso nuo oro transporto. Tai dar labiau padidintų jų trūkumus.

4.7 Prieinamumo klausimas yra pats svarbiausias norint padidinti salų regionų patrauklumą. Transeuropiniai transporto tinklai (TEN-T) turi apimti tikrai įvairialypę politiką, kuri būtų taikoma ir saloms. Jūrų ir oro koridorių tarp Europos žemyno ir salų sukūrimas finansuojant stacionarią ir mobilią infrastruktūrą būtų postūmis šia linkme.

5. Žemės ūkis ir žuvininkystė

5.1 Žemės ūkis, gyvulininkystė ir žuvininkystė sudaro didelę salų vietos ekonomikos dalį, visų pirma užimtumo aspektu, ir yra didelė parama vietos žemės ūkio maisto produktų pramonės įmonėms, kurios yra salų pramoninės gamybos pagrindas.

5.2 Tačiau salų vykdomai gamybai žemės ūkio ir žuvininkystės sektoriuose būdingas didelis nepastovumas, kurį iš esmės lemia sunkumai, kylantys dėl atokumo, nedidelių ūkių, nepakankamos produktų įvairovės, priklausomybės nuo vietos rinkų, jų susiskaldymo ir klimato sąlygų. Visa tai daro įtaką salų žemės ūkio maisto produktų pramonei, kuri priklauso nuo savo pačios produktų. Silpni augalininkystės ir gyvulininkystės ūkiai lemia silpną salų žemės ūkio maisto produktų pramonę.

5.2.1 Visi šie veiksniai lemia gerokai mažesnę salų produkcijos konkurencingumą, palyginti su žemyno ir trečiųjų šalių produktais.

5.3 Be to, vietos žemės ūkis yra labai priklausomas nuo išorinio pasaulio tiek žaliavų ir sąnaudų, tiek produktų pateikimo rinkai požiūriu. Jis geografiškai labai nutolęs nuo tiekimo šaltinių ir rinkų.

5.4 Taigi salų žemės ūkio produktų gamintojai konkuruoja nevienodomis sąlygomis su kitų teritorijų gamintojais. Vietos gamintojai turi gauti reikiamą paramą, kad salų regionų žemės ūkiui būtų užtikrintos tokios pat sąlygos kaip ir kitiems

regionams, pavyzdžiui, saloms numatant konkrečias BŽŪP priemones, kad vietos produktai būtų labiau skatinami ir sulauktų didesnio pripažinimo.

5.5 Kalbant apie konkrečias priemones, kuriomis kompensuojama už dėl izoliuotumo šioje srityje susidariusias nepalankias sąlygas, idealu būtų parengti specialią teisėkūros programą. Tai būtina saloms ypač svarbaus pirminio sektoriaus atveju. Iš Europos žuvininkystės fondo specialios paramos skirti nenumatoma, išskyrus atokiausius regionus ir mažąsias Egėjo jūros salas.

5.6 Tą patį galima pasakyti ir apie tiesioginės paramos schemas, numatytas pagal bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP). Vykdamas pastarąsias BŽŪP, kaimo plėtros ir EŽŪFKP tiesioginės paramos schemų reformas į izoliuotumą neatsižvelgta.

6. Vidaus rinka ir turizmas

6.1 Palyginti su žemyno teritorijomis, mažas salų teritorijų plotas turi didelės įtakos gamybai ir rinkų struktūrai. Didžiąją šių teritorijų vietos gamybos struktūros dalį sudaro mažos įmonės, kurios yra kur kas pažeidžiamesnės už didžiąsias bendroves.

6.2 Turizmas buvo ir tebėra pagrindinis daugelio salų teritorijų ekonomikos šaltinis. Nepaisant įvairių tarpusavio skirtumų, daugeliui Europos salų ši veikla yra pagrindinis veiksnys, padedantis vietos gyventojams išlikti ir išsaugoti savo tapatybę, tradicijas, kultūros vertybes ir kraštovaizdį.

6.3 Išplėtojus turizmą Europos salų regionuose, buvo sudarytos sąlygos vystyti ekonomikai ir užimtumui šiose teritorijose ir labai paįvairinti ekonominį pagrindą teikiant su turizmu susijusias paslaugas. Be to, atsirado galimybė atkurti ir išsaugoti vietos tradicijas ir kultūrą, taip pat natūralias gamtines zonas ir architektūrinę paveldą.

6.4 Nors apskritai turizmas neabejotinai buvo teigiamas veiksnys, reikia pripažinti ir neigiamą jo poveikį kai kuriems salų regionams turint omenyje, pavyzdžiui, neužtikrintą darbą, sezoniškumą, žemą dirbančiųjų kvalifikaciją, didelę spekuliaciją nekilnojamojo turto ir didesnes pragyvenimo išlaidas vietos gyventojams. Be to, jis sukėlė rimtų vandens tiekimo problemų ir apsunkino pagrindinių paslaugų teikimą gyventojams (atliekų tvarkymas, sveikata ir kt.), kartu padarė didelį poveikį aplinkai. Šiuo metu salų ekonomika yra labai priklausoma nuo turizmo veiklos, todėl kartu reikėtų imtis kitokios, o ne tik turizmą papildančios veiklos, kuri skatintų salų ekonomikos vystymąsi krizės (kaip šiuo metu) sąlygomis, nuo kurių turizmas labai priklausomas.

6.5 Patvirtinus SESV, turizmo svarba ES buvo aiškiai pripažinta. 2010 m. birželio mėn. Komisija pristatė komunikatą, kuriame propaguoja naują pagrindą koordinuotiems veiksams Europos Sąjungoje siekiant padidinti Europos turizmo konkurencingumą ir tvaraus vystymosi pajėgumus⁽⁶⁾. Šis pripažinimas yra galimybė padidinti Europos turizmo sektoriaus konkurencingumą taip prisidedant prie naujosios pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijos „Europa 2020“.

6.6 Savo 2011 m. rugsėjo 27 d. rezoliucijos⁽⁷⁾ 55 punkte Europos Parlamentas „palankiai vertina Komisijos iniciatyvą kurti tvaraus pakrančių ir jūrų turizmo strategiją ir ragina kurti panašias konkrečias salų, kalnuotų regionų ir kitų pažeidžiamų vietovių strategijas“.

7. Moksliniai tyrimai, technologinė plėtra ir inovacijos

7.1 Inovacijos yra vienas iš pagrindinių ekonominės politikos tikslų tiek ES lygmeniu įgyvendinant Lisabonos strategiją ir strategiją „Europa 2020“, tiek regionų lygmeniu didinant procentinę dalį viešųjų investicijų į mokslinius tyrimus, švietimą, mokymą ir paramą novatoriškiausiems sektoriams (transporto, energetikos, ekologiškų pramonės šakų ir kt.). Tai galima pritaikyti ir paslaugoms, visų pirma toms, kurioms reikalingas daugumoje turizmo veiklos sričių (būstas, maitinimas, nekilnojamojo turto operacijų paslaugos ir kt.) įprastu laikomas žinių ir kvalifikacijos lygis.

7.2 Reikia skatinti ir stiprinti informacinę visuomenę ir naujas technologijas, kurios saloms atveria veiklos įvairinimo ir naujų žinių įgijimo galimybių. Naudojant IRT sumažinama atskirtis, patobulinamos įmonių valdymo procedūros ir sistemos, geriau užtikrinami jų išorės santykiai, o tai padeda didinti jų konkurencingumą ir našumą.

7.3 Pagrindinė kliūtis, su kuria susiduria savo inovacinius pajėgumus norintys vystyti salų regionai, yra silpna verslo struktūra dėl mokymo lygio, galimybės patekti į Europos rinką, ribotų investicijų į mokslinių tyrimų infrastruktūrą ir kt. Salų regionuose inovacijos turi būti suprantamos plačiąja prasme ir apimti, pavyzdžiui, perdirbimą, pardavimo metodus, naujoviškų įmonių valdymo ar organizavimo būdus. Salose veikiančios įmonės turi stengtis didinti savo gamybos pajėgumus, gerinti produktų kokybę ir turėti daugiau galimybių patekti į Europos rinką panašiomis konkurencinėmis sąlygomis kaip ir žemyniniai Europos Sąjungos regionai.

⁽⁶⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Turistų lankomiausias žemynas – Europa. Nauja turizmo politika“, COM(2010) 352 final.

⁽⁷⁾ Europos Parlamento rezoliucija „Turistų lankomiausias žemynas – Europa. Nauja turizmo politika“ (2010/2206 (INI)).

7.4 Be to, reikia atkreipti dėmesį į sunkumus, kuriuos patiria salos, norėdamos dalyvauti ES mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų programose. Dėl mažos vidaus rinkos ir ribotų mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros struktūrų pajėgumų salų regionams daug sunkiau dalyvauti minėtose programose.

8. Energetika ir vanduo

8.1 Dėl didelės salų priklausomybės nuo kuro importo energijos kainų svyravimai stipriau jaučiami salų regionuose.

8.2 Įgyvendinant Europos energetikos politiką salų regionuose pirmenybė turėtų būti teikiama energijos tiekimo saloms saugumui, vystymosi finansavimui ir energijos gamybos projektų įgyvendinimui naudojant naujas technologijas ir atsinaujinančiuosius energijos išteklius, galiausiai, skatinimui efektyviai naudoti energiją saugant aplinką ir gamtą.

8.3 Elektros gamyba, saugojimas ir skirstymas svarbūs ne tik dėl būtiniausių energijos poreikių, bet ir dėl jūros vandens gėlinimo, kadangi taip būtų galima išspręsti geriamojo vandens tiekimo daugelyje salų problemą.

8.4 Dėl nedidelio salų ploto ir ypač dėl uolėtos sandaros dauguma jų stokoja vandens. Tai trukdo vystyti ekonomiką (ypač turizmą), jau nekalbant apie poveikį sveikatai, žemės ūkiui ir gyvulininkystei.

9. Mokymas ir užimtumas

9.1 Vadovaujantis neseniai atliktais *Euroislands*⁽⁸⁾ tyrimais, žmogiškasis kapitalas yra didžiausia Europos salų, ypač Viduržemio jūros regiono, problema. Išsilavinimo lygis labai žemas net ir tose salose, kurių BVP vienam gyventojui yra didžiausias ir kurios turi universitetą. Šiaurinėse salose žmogiškasis kapitalas yra geriau pasirengęs įveikti naujus iššūkius, tačiau net ir jose tradicinių darbo vietų pakeitimas yra problematiškas.

9.2 Švietimui, profesiniam mokymui, mokymusi visą gyvenimą ir kitų užsienio kalbų mokymuisi tenka svarbus vaidmuo Europos Sąjungos ekonominėje ir socialinėje strategijoje, kuri yra neatsiejama nuo Lisabonos proceso ir strategijos „Europa 2020“. Švietimo užtikrinimas ir mokymosi visą gyvenimą

⁽⁸⁾ Tyrimas *Euroislands* „Salų vystymasis. Europos salos ir sanglaudos politika“ (Europos programa ESPON, 2013 m.).

galimybių suteikimas visuose regionuose ir visiems gyventojams turi būti nacionalinių strategijų kertinis akmuo. Dėl darbuotojų trūkumo ir būtinybės teikti daug įvairių paslaugų salų gyventojai turi turėti keletą profesijų, o to galima pasiekti ES finansuojamomis tinkamomis profesinio mokymo programomis.

10. Regioninė politika

10.1 Regioninė politika yra pagrindinė salų teritorijoms prieinama Europos lygmens priemonė, padedanti joms įveikti struktūrinius apribojimus ir išnaudoti vystymosi ir augimo potencialą. Tačiau šią politiką reikia tobulinti, kad salos, kurios yra neatsiejama Europos bendrosios rinkos dalis, ja visapusiškai pasinaudotų tiek ekonominiu, tiek socialiniu požiūriu.

10.2 Apskritai salų teritorijos yra nepalankesnėje padėtyje nei žemyninės teritorijos. Izoliuotumas nėra viena iš prioritetinių Europos regioninės ir sanglaudos politikos darbotvarkės temų. Be to, vykstant plėtrai iš esmės pasikeitė šiai politikai skirtos Europos darbotvarkės prioritetai, ir tai nebuvo palanku Europos salų politikai.

10.3 Reikia sukurti integruotą sistemą, kad būtų veiksmingai reaguojama į apribojimus, su kuriais susiduria Europos salos. Taigi prieš įgyvendinant saloms įtakos galinčias turėti priemones ar politiką visuomet turi būti atliekamas poveikio vertinimas, kaip atokiausių regionų atveju. Tai padėtų išvengti neigiamų padarinių bei prieštaravimų ir sustiprinti teritorinę sanglaudą. Toks poveikio vertinimas ypač reikalingas transporto, aplinkos ir energetikos politikos atveju.

10.4 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu BVP vienam gyventojui yra vienintelis rodiklis, pagal kurį nustatoma, ar regionai atitinka su regioninės politikos tikslais susijusius reikalavimus. Šis rodiklis neatspindi kur kas platesnės sanglaudos dimensijos, apimančios socialinius, aplinkos, teritorinius, taip pat su inovacijomis ir švietimu susijusius aspektus. Nauji rodikliai, paremti tinkamesniais statistiniais duomenimis, turėtų aiškiai atspindėti salų išsivystymo lygį ir padėti gerai suprasti nuolatinių geografinių trūkumų turinčius regionus.

10.4.1 Šiuo tikslu strategijos „Europa 2020“ orientacinius rodiklius reikėtų įtraukti kaip gaires atsižvelgiant į bendrą ES politinę sistemą.

10.5 Nors 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu pripažinta, kad Europos salos gali vykdyti tarpvalstybinį bendradarbiavimą, ne didesnio kaip 150 km atstumo tarp regionų ribų kriterijaus nustatymas lėmė tai, kad 3 salynai (Kiklados, Hebridai ir Balearai) šiuo metu yra išskirti.

10.6 EESRK ragina atsisakyti atstumo (150 km) kriterijaus, naudojamo priskiriant salas pasienio regionams, kurie gali gauti finansavimą pagal tarpvalstybinio bendradarbiavimo programas, vykdomas įgyvendinant sanglaudos politikos teritorinio bendradarbiavimo tikslą arba Europos kaimynystės politiką.

10.7 Ypatingą dėmesį reikia skirti saloms, turinčioms ne vieną, o keletą iš 174 straipsnyje paminėtų trūkumų, pavyzdžiui, kalnuotoms arba labai retai apgyvendintoms saloms. Tas pats taikytina ir salynams, kuriems būdingas dvigubas ar keliskart didesnis izoliuotumas. Šios teritorijos turi papildomų trūkumų dėl savo susiskaidymo ir ribotos geografinės aprėpties. Be to, reikia atkreipti dėmesį į daugelio pakrantės salų, patiriančių didelių sunkumų dėl labai mažos salos statuso, padėtį. Visa tai lemia vis didesnius su izoliuotumu susijusius apribojimus ir tai, kad gyventojams dažnai nesuteikiamos reikiamos paslaugos.

10.8 Salų atžvilgiu reikia laikytis integruoto požiūrio tiek horizontaliu (taikant tarpsektorinį požiūrį pagrindinėse teritorinių poveikį turinčiose politikos srityse – BŽŪP, BŽP, valstybės pagalba ir kt.), tiek vertikaliu (susiejant regioninį, nacionalinį ir Europos lygmenis) aspektais. Be to, šis požiūris turėtų atspindėti Europos Sąjungos sutartyje nustatytas naujas politines gaires ir konkrečioms sritims, pavyzdžiui, energetikai ir klimatui, ES išoriniam poveikiui, taip pat teisingumui ir vidaus reikalams⁽⁹⁾, teikiamą reikšmę.

11. Salų regionų privalumai ir patrauklumas

11.1 Vadovaujantis pagal programą ESPON⁽¹⁰⁾ atlikto tyrimo *Euroislands* išvadomis, reikia pabrėžti, kad kalbant apie salų pranašumus jų pagrindiniai lyginamieji privalumai yra gyvenimo kokybė ir gamtos bei kultūros paveldas. Salos turi labai turtingą gamtos ir kultūros paveldą ir pasižymi tvirtu kultūriniu tapatumu. Vis dėlto didelis apribojimas yra tas, kad gamtos ir kultūros paveldas yra nepakeičiamas ir neatsinaujinantis išteklis.

11.2 Iš šiame tyrime pateiktų rekomendacijų matyti, kad naujos informacinės ir ryšių technologijos sudaro galimybę sušvelninti neigiamą izoliuotumo poveikį (mažumas ir atokumas). Be to, naujos technologijos gali būti naudingos mažoms ir vidutinėms įmonėms, taip pat paslaugų, pavyzdžiui, švietimo ir mokslinių tyrimų, sveikatos priežiūros, informavimo, kultūros ir kitos kūrybinės veiklos srityse. Kiti technologiniai pokyčiai (naujų atsinaujinančiosios energijos formų vystymas, gamtos

⁽⁹⁾ Šios sritys nurodytos Komisijos komunikate Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir nacionaliniams parlamentams „ES biudžeto peržiūra“, COM(2010) 700 final.

⁽¹⁰⁾ Tyrimas *Euroislands* „Salų vystymasis. Europos salos ir sanglaudos politika“ (Europos programa ESPON, 2013 m.).

ištekliai iš dalies pakeičiančios technologijos, pažanga transporto srityje ir kt.) gali sušvelninti izoliuotumo nulemtus apribojimus.

11.3 Salų regionuose yra daugybė geros praktikos pavyzdžių:

— iniciatyvos prekybos srityje: įvairūs salose išauginti ir pagaminti produktai, nepaisant santykinai aukštos jų kainos, „atsispyrė“ konkurencijai Europos Sąjungoje ir pasaulio

rinkoje dėl savo kokybės (kurią lemia vietos žaliavos ir tradiciniai gamybos metodai) ir (arba) išskirtinumo bei sukurto prekės ženklo;

— iniciatyvos, kurių imamasi siekiant įveikti aplinkos apsaugos iššūkius, pavyzdžiui, spręsti klimato kaitos ar kitas konkrečiai saloms iškylančias problemas. Verta paminėti, kad atsinaujinančiosios energijos gamybos įrenginiai pastatyti Kitno saloje (Kiklados), Samsėje, Ege (Škotija), Gotlande, Bornholme, Kanarų salose ir t. t.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl BVP ir kitų rodiklių. Pilietinės visuomenės dalyvavimas nustatant papildomus rodiklius (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 181/04)

Pranešėjas **Stefano PALMIERI**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. sausio 20 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

BVP ir kitų rodiklių. Pilietinės visuomenės dalyvavimas nustatant papildomus rodiklius.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbo šiuo klausimu, 2012 m. kovo 7 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 29 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 172 nariams balsavus už, 5 – prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) primena 2012 m. vasario 7–8 d. Briuselyje įvykusios konferencijos „Tausus ir atsakingas elgesys! Europos pilietinė visuomenė rengiasi JT konferencijai „Rio + 20“ išvadų aštuntojo punkto turinį. Šiame išvadų punkte nurodoma, kad teigiamai vertinama tai, kad nuomonės projekte pripažįstamas BVP kaip priemonės vertinti gerovę ribotumas ir reikalaujama užtikrinti pilietinės visuomenės dalyvavimą kuo skubiau rengiant papildomus rodiklius.

1.2 EESRK pripažįsta, kad pastaraisiais metais padaryta pažanga pasaulio ir Europos lygmeniu kuriant bendrąjį vidaus produktą (BVP) papildančius rodiklius, ypač tuos, kurie atspindi žmonių gyvenimo kokybę ir socialines sąlygas, susijusias su ekonominių sistemų tvarumu.

1.2.1 Svarbiausiu uždaviniu EESRK laiko tolesnį šių rodiklių rengimą, visų pirma laikantis visapusiško požiūrio, suteikiančio Europos Sąjungai (ES) lyderės pozicijas, turint omenyje ne tik artėjančius labai svarbius tarptautinius įvykius (Rio +20), bet ypač pažangą įgyvendinant Europos stabilumo ir ekonomikos augimo, vystymosi bei socialinės sanglaudos ir aplinkos tvarumo strategijas. Strategija „Europa 2020“ bus pirmoji darbotvarkė, pagal kurią bus galima įvertinti su BVP papildančių rodiklių parengimą.

1.3 EESRK mano, kad sudėtingas kelias, kuriuo einama siekiant sukurti naujas gerovės ir visuomenės pažangos (atsižvelgiant ne tik į ekonomikos augimą) apibrėžtis, negalėtų būti atskirtas nuo tuo pačiu metu vykdomos Europos politikos, skirtos pasikartojančiam ekonomikos ir finansų krizės poveikiui įveikti.

1.3.1 Norint atgaivinti ekonomiką ir tikrai įveikti šią krizę, reikia sukurti naują kriterijų, kuriuo remiantis vystymasis būtų

grindžiamas gerove ir visuomenės pažanga. Tai vienintelis būdas skirti daugiau dėmesio krizės ištakoms ir jos sukulto pastarojo meto nuosmukio poveikiui Europai, siekiant juos įvertinti ir parengti tinkamiausią trumpalaikę bei ilgalaikę politiką. Šiuo požiūriu ypač svarbus uždavinys – nustatyti tinkamą ES politiką.

1.4 Todėl EESRK pabrėžia, kad būtina įveikti priešinimąsi ekonominio, socialinio ir aplinkos tvarumo rodiklių – kartu su įprastiniais, tiksliau sakant, ekonominiais ir finansiniais rodikliais, – įdiegimui, oficialiai stebėsenai ir pagundai juos nuvertinti, nes būtent jų įvedimas gali padėti iš tikrųjų sustabdyti ir geriau valdyti dabartinę krizę.

1.5 Pastebimai padidėjo atotrūkis tarp nacionalinės ir Europos ekonominės politikos ir gerovės ir socialinės pažangos politikos. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad oficialios nacionalinės statistikos tarnybos šiuo metu aktyviai tvirtina BVP papildančius rodiklius, galimybę sumažinti šį atotrūkį lems gebėjimas didelį turimos informacijos kiekį taip, kad ji taptų suprantama ir suvokiama Europos piliečiams.

1.5.1 Šiuo požiūriu reikia skatinti diskusiją dėl pačios pažangos reikšmės, kurioje turėtų būti ne tik iš naujo apibrėžta vystymosi sąvoka, bet ir svarstomi politinės atskaitomybės klausimai. Plėtojant šį naują požiūrį turi būti atsižvelgta į visus pažangos matmenis:

i) į nacionalines sąskaitas įtraukiant socialinį ir aplinkos aspektus;

ii) naudojant sudėtingesnius rodiklius;

iii) parengiant pagrindinius rodiklius.

1.6 Todėl EESRK mano, kad statistikai teko lemiamas vaidmuo užpildant nuolatinę žinių spragą tarp:

- ekonominių ir socialinių procesų, kuriuos lemia politiniai sprendimai, ir gerovės bei socialinės pažangos;
- tarp pačių politinių institucijų ir piliečių forumų, ypač atsižvelgiant į dabartinį informacinių ir ryšių technologijų vystymąsi.

1.7 EESRK įsitikinęs, kad nepriklausomas statistikos valdymas yra demokratinių sprendimų priėmimo procesų skaidrumo sąlyga sugrįžtant prie jo esminio vaidmens – valdymui taikomą vertinimą ir metodus susieti su veiksniais, kylančiais iš naujų ekonominių, socialinių ir aplinkosaugos poreikių. Eurostatas šiuo požiūriu sukurtas tam, kad perimtų pagrindinį vaidmenį integruojant ir suderinant nacionalinę ir regionų lygmens statistiką.

1.8 Be to, EESRK mano, kad pilietinė visuomenė kartu su kitais socialiniais partneriais ir institucijų atstovais turėtų nustatyti, kokiose veiklos srityse reikia vertinti visuomenės pažangą ir nurodyti konkrečias sritis ir pagrindinius duomenis (ekonomikos, socialinėje ir aplinkos srityse). Tai galima padaryti naudojant specialias informacijas, konsultavimo ir dalyvavimo priemones.

1.8.1 EESRK mano, kad viešųjų sprendimų legitimumas negali būti užtikrintas vien oficialiomis valstybės garantijomis ir sistemomis – institucinėmis, teisinėmis ar konstitucinėmis – jis būtinai turi būti grindžiamas ir pilietinės visuomenės indėliu.

1.8.2 Politiniu požiūriu konkretus pilietinės visuomenės indėlis planuojant vystymosi ir gerovės perspektyvas yra būtinas ne tik derinant dalyvaujamąjį ir kognityvųjį aspektus, bet ir siekiant nustatyti tikslų.

1.9 Tačiau trūkumas tas, kad nekuriamos vykdymo užtikrinimo ir atskaitingumo priemonės, reikalingos norint politinius sprendimus, ypač tuos, kurie susiję su ekonomine ir biudžeto politika, susieti su pačių rodiklių veiksmingumu.

1.10 Atsižvelgdamas į konsultacijas ir bendrą darbą įvairiose šalyse EESRK mano, kad pats „svarstymo modelis“ (keitimosi informacija ir nuomonėmis procesas, susijęs su bendru sprendimu diskusijų forume, kuriame nustatomi ir išreiškiami kolektyviniai prioritetai), kuris turėtų būti būsimų gerovės ir pažangos rodiklių pagrindas, turėtų būti toks:

— institucijų ir pilietinės visuomenės atstovų asmeniniai susitikimai,

— visų suinteresuotųjų šalių dalyvavimas sprendimų priėmimo procese numatant gerovės ir socialinės pažangos vertinimą bei jo siekiant,

— nuolatinis bendros gerovės siekimas, visų pirma atsižvelgiant į diskusijų rezultatus.

1.11 EESRK išsipareigoja tęsti stebėsenos veiklą, kurioje nacionaliniu ir Europos lygmeniu pilietinė visuomenė dalyvauja rengiant BVP papildančius rodiklius.

1.12 EESRK pabrėžia, kad yra pasirengęs būti organizuotos pilietinės visuomenės ir oficialių Europos institucijų susitikimo vieta ir dalyvauti sprendimų priėmimo procese siekiant nustatyti Europos Sąjungos pažangos rodiklius.

2. Įžanga

2.1 Šioje nuomonėje nurodoma, kad EESRK pasirengęs prisidėti prie diskusijų, kaip įtraukti pilietinę visuomenę į visuomenės gerovės ir pažangos rodiklių rengimo procesą, turint omenyje 2012 m. birželio 20–22 d. Rio de Žaneire įvyksiančią Jungtinių Tautų konferenciją tvaraus vystymosi klausimais (Rio + 20 aukščiausiojo lygio susitikimą) ⁽¹⁾ ir 2012 m. spalio 16–19 d. Naujajame Delyje (Indija) įvyksiančią Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (angl. OECD) ketvirtąjį pasaulinį forumą „Statistika, žinios ir politika vertinant visuomenės gerovę ir skatinant visuomenės pažangą“.

2.2 EESRK numato toliau laikytis ankstesnėse dviejose nuomonėse nurodytos krypties – spartinti pažangos, padarytos (Europos lygmeniu) rengiant bendrąjį vidaus produktą (BVP) papildančius rodiklius, stebėjimo procesą. Siekiama sukurti rodiklius, kurie gali išreikšti ekonominį ir socialinį vystymąsi, visiškai suderintą su aplinkos tvarumu ⁽²⁾.

2.3 Savo nuomonėje „Ne vien tik BVP. Tvaraus vystymosi rodikliai“ ⁽³⁾ EESRK svarstė BVP ribas, galimus pataisymus ir papildymus, taigi ir būtinybę pasiūlyti naujus papildomų gerovės ir tvarumo rodiklių (ekonominių, socialinių ir aplinkos) nustatymo kriterijus „siekiant darnesnės politikos“.

⁽¹⁾ <http://www.earthsummit2012.org/>.

⁽²⁾ Žr. EESRK nuomonę savo iniciatyva „Ne vien tik BVP. Tvaraus vystymosi rodikliai“, OL C 100/09, 2009 4 30, p. 53, ir EESRK nuomonę dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „BVP ir kiti rodikliai pažangai kintančiame pasaulyje vertinti“, OL C 18, 2011 1 19, p. 64.

⁽³⁾ OL C 100, 2009 4 30, p. 53.

2.4 Po dvejų metų EESRK, reaguodamas į diskusijas ir Europos lygmeniu atliktą pasirengiamąjį darbą, pateikė nuomonę „BVP ir kiti rodikliai pažangai kintančiame pasaulyje vertinti“⁽⁴⁾, kurioje pritarė Europos Komisijos komunikatui šia tema⁽⁵⁾, pabrėždamas ilgalaikio požiūrio svarbą atrenkant tinkamiausius orientacinius parametrus ir statistikos priemonės nacionalinėms sąskaitoms išplėsti, į jas įtraukiant konkretesnes socialines ir aplinkos sritis, šiuo atveju vėlgi atsižvelgiant į strateginius oficialių politiką formuojančių asmenų padarytus sprendimus.

2.4.1 Toje nuomonėje EESRK pabrėžė būtinybę atidžiau išnagrinėti rodiklius, atspindinčius žmonių gyvenimo kokybę ir socialines sąlygas, taikant visapusišką požiūrį, suteikiančio Europos Sąjungai tenka lyderės vaidmenį įgyvendinant šią iniciatyvą.

3. Sudėtingas kelias nuo ekonomikos augimo iki visuomenės pažangos

3.1 Jau daugiau kaip 50 metų ieškoma naujų sudėtinių, pakaitinių arba alternatyvių, tiksliau tariant, įprastinių ekonominio augimo rodiklių BVP papildančių rodiklių. BVP yra konkrečios visuomenės konkretaus veiklos segmento, iš esmės rinkos, matas. Tik dėl „tingaus“ vertinimo šis rodiklis iš „gamybės rodiklio“ galėtų virsti „socialinės gerovės rodikliu“⁽⁶⁾.

3.1.1 Nuo septintojo iki dešimtojo dešimtmečio socialinio pobūdžio rodikliai buvo skirti BVP papildyti arba pakeisti ir galėjo atspindėti padėtį ne tik tradicinėje ekonomikos, bet ir kitose srityse. Tai būtų galima apibrėžti kaip visuomenės pažangos rodiklių „socialinį etapą“.

3.1.2 Baigiantis devintajam dešimtmečiui Brundtlando ataskaitoje (1987 m.) pasaulio dėmesys atkreiptas į tvaraus vystymosi klausimą⁽⁷⁾. Vėliau į 1992 m. vykusios JT aplinkos ir plėtros konferencijos (Rio de Žaneire vykusio Žemės aukščiausiojo lygio susitikimo) darbotvarkę įtraukti aplinkos klausimai, ir tai rodo perėjimą prie „globalinio etapo“ tiriant ir kuriant rodiklius, kurie padėtų įvertinti visuomenės pažangą⁽⁸⁾.

⁽⁴⁾ OL C 18, 2011 1 19, p. 64.

⁽⁵⁾ COM(2009) 433 final.

⁽⁶⁾ Dar Simon Kuznets, atsakingas už BVP įdiegimą Jungtinėse Valstijose plačiu mastu yra išpėjęs dėl piktnaudžiavimo ar nesusipratimų, kuriuos gali sukelti neteisingas šios priemonės taikymas; jam rūpėjo nustatyti jos taikymo srities ribas. Costanza, R., Hart, M., Posner, S., Talberth, J., 2009, *Beyond GDP: The Need for New Measures of Progress*, Boston University.

⁽⁷⁾ Jungtinės Tautos, 1987 m. Pasaulio komisijos aplinkos ir vystymosi ataskaita.

⁽⁸⁾ Tyrimas iš esmės bus susijęs su keturiais skirtingais metodiniais principais: i) BVP korekciniais rodikliais; ii) pakaitiniais rodikliais; iii) sudėtiniais rodikliais; iv) rodiklių sistema.

3.2 Tačiau paskutinįjį dešimtmetį stipriau nuskambėjo reikalavimas įvertinti visuomenės pasiektą gerovės lygį, kartu užtikrinant jos (ekonominę, socialinę ir aplinkos) tvarumą.

3.3 Pagrindinių vaidmenį pastaraisiais metais atliko OECD, įgyvendinanti visuotinį visuomenės pažangos vertinimo projektą, pradėtą 2003 m.⁽⁹⁾ Šis visuotinis projektas buvo ir yra tikras pavyzdys pasaulinio masto dalyvaujamųjų diskusijų, kurios padėjo suvokti, kad būtina pakeisti visuomenės pažangos paradigmą ir susijusį bendrą vystymosi modelį.

3.3.1 Įgyvendinant visuotinį projektą sukurtas tinklas privačių ir viešųjų operatorių, siekiančių intensyvių diskusijų šiose srityse: i) socialinės gerovės, aplinkos tvarumo ir ekonomikos augimo tyrimų bei analizės ir ii) informacinių ir ryšių technologijų priemonių, kuriomis naudojantis statistikoje gali būti pereita nuo informacijos prie žinių⁽¹⁰⁾.

3.4 2009 m. rugpjūčio 20 d. Europos Komisija paskelbė labai svarbų komunikatą „BVP ir kiti rodikliai pažangai kintančiame pasaulyje vertinti“⁽¹¹⁾, kuriame pripažino būtinybę papildyti BVP aplinkos ir socialiniais rodikliais ir parengė darbo programą iki 2012 m.

3.5 Praėjus tik mėnesiui⁽¹²⁾ buvo paskelbta „Komisijos ataskaita dėl ekonominės veiklos ir socialinės pažangos vertinimo“ (paprastai žinoma kaip Stiglitz-Sen-Fitoussi ataskaita)⁽¹³⁾, kurioje aiškiai išdėstyti šie tikslai:

- nustatyti BVP, kaip ekonominės veiklos ir socialinės pažangos rodiklio, ribas;
- įvertinti galimybę naudoti alternatyvias socialinės pažangos vertinimo priemones;
- paskatinti diskusiją, kaip tinkamai pateikti statistinę informaciją.

⁽⁹⁾ Projektas pradėtas 2004 m. Palerme, vykstant OECD pirmajam pasauliniam forumui „Statistika, žinios ir politika“, po trejų metų (2007 m.) Stambule vyko antrasis forumas „Visuomenių pažangos vertinimas ir skatinimas“, kuriame Europos Komisijos, OECD, JT, JTVP, Pasaulio Banko ir Islamo konferencijos organizacijos atstovai pasirašė Stambulo deklaraciją. OECD trečiasis forumas „Pažangos vertinimas, vizijos kūrimas, gyvenimo gerinimas“ įvyko 2009 m. Busane (Pietų Korėja).

⁽¹⁰⁾ 2011 m. gegužės 24–25 d. vykusiame metiniame forumo OECD pateikė geresnio gyvenimo indeksą – turto, gerovės ir gyvenimo kokybės rodiklį, matuojamą atsižvelgiant į vienuolika parametrų (būstas, pajamos, darbai, bendruomenė, išsimokslinimas, aplinka, valdysena, sveikata, pasitenkinimas gyvenimu, saugumas ir profesinės veiklos bei asmeninio gyvenimo derinimas); OECD, 2011, *How's Life? Measuring well-being*, OECD Better Life Initiative. <http://www.OECDbetterlifeindex.org/>.

⁽¹¹⁾ COM(2009) 433 final.

⁽¹²⁾ 2009 m. rugsėjo 14 d.

⁽¹³⁾ <http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr/en/index.htm>.

3.5.1 Šiuo tikslu minėtoje ataskaitoje pateikta 12 rekomendacijų, galinčių padėti parengti vertinimo priemonės socialinei, materialiai ir nematerialiai gerovei visais jos daugialypiais aspektais atspindėti ⁽¹⁴⁾.

3.6 2009 m. rugsėjo 25 d. Pitsburge vykusiame G 20 aukščiausio lygio susitikime diskusijos dėl BVP ir papildomų socialinių bei aplinkos rodiklių būtinumo įgijo daugiau svarumo. Šio susitikimo baigiamojame deklaracijoje pabrėžta: „kadangi išpareigojame įgyvendinti naują – tvaraus augimo – modelį, turėtume skatinti kurti vertinimo metodus, kurie padėtų labiau atsižvelgti į ekonominio vystymo socialinį ir aplinkos aspektus“.

3.7 2010 m. gruodžio mėn. Europos Komisija pateikė „Penktąją ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos ataskaitą“ ⁽¹⁵⁾. Pirmojoje šios ataskaitos dalyje „Ekonominė, socialinė bei teritorinė padėtis ir tendencijos“ yra skyrius „Gerovės didinimas ir atskirties mažinimas“ (psl. 73-117), kurioje pateikti kai kurie gerovės vertinimo rodikliai.

3.8 Nepaisant vėl kilusio dėmesio visuomenės pažangai, oficialiu Europos lygmeniu pastebimas akivaizdus pasipriešinimas, ypač socialinių ir aplinkos rodiklių įgyvendinimui.

3.8.1 2010 m. pavasario–rudens laikotarpiu Europos Komisija pateikė planą, kaip sustiprinti Europos ekonomikos valdyseną siekiant išlyginti ES valstybių narių fiskalinį ir makroekonominį disbalansą ⁽¹⁶⁾. Ši (subalansavimo) sistema turi būti pagrįsta rezultatų suvestine su išpėjimo mechanizmu šios rūšies disbalansui panaikinti, užtikrinančiu galimybę atitinkamose valstybėse narėse imtis tinkamų taisomųjų priemonių ⁽¹⁷⁾. Deja, diskusijoms apie rodiklių sistemą, kurią reikia patvirtinti, trūksta

skaidrumo. Komisija visiškai atmetė ekonominio pobūdžio rodiklius, leidžiančius taip pat įvertinti finansinius, socialinius ir aplinkos skirtumus.

3.8.2 Atrodo, kad toks pat sprendimas priimtas sudarant paktą „Euro plus“ ir visai neseniai naująjį fiskalinį susitarimą, kurio pagrindinis tikslas – spręsti finansinių sandorių problemas ir išsaugoti euro zonos konkurencingumą.

3.8.3 Kaip pirmiau minėta nuomonėje dėl Europos politikos stiprinimo ir koordinavimo ⁽¹⁸⁾ ir nuomonėje dėl makroekonominio disbalanso ⁽¹⁹⁾, EESRK mano, kad jeigu makroekonominis disbalansas suprantamas kaip nuolatinė paklausa ir bendros pasiūlos neatitiktis (lemianti bendro vartojimo perviršį arba deficitą ir taupymą ekonomikoje), tada patartina bent jau įtraukti socialinius rodiklius, pavyzdžiui, pajamų ir turto neatitikties indeksą, mažesnių pajamų dažnumą, „skurstančių dirbančiųjų“ komponentą, atlyginimo ir pajamų dalį BVP struktūroje ir t. t. ⁽²⁰⁾. Šie rodikliai rodo makroekonominio disbalanso buvimą, atsirandantį dėl pernelyg didelių santaupų iš didesnių pajamų ir pernelyg didelio įsiskolinimo gaunant vidutinės ir mažas pajamas. Neginčytina, kad tai buvo vienas iš veiksnių, 2008 m. sukėlusių pasaulio ekonomikos ir finansų krizę ⁽²¹⁾.

3.8.4 Kitais žodžiais tariant, nuo pirmiau minėto komunikato ⁽²²⁾ paskelbimo praėjus šiek tiek mažiau kaip dvejim metams pati Europos Komisija, ieškodama naujų būdų siekti vystymosi ir socialinės pažangos ir vėl atgavusi savo, kaip valstybių narių valdytojos, koordinatorės, svarbiausia – kontrolierės, vaidmenį, toliau taiko įprastas priemones ir požiūrį, kuriuose dėmesys sutelktas tik į tam tikrus ekonominius aspektus ir nevertinami socialiniai ir aplinkos aspektai.

⁽¹⁴⁾ 2011 m. spalio 12 d. Paryžiuje įvyko OECD, Prancūzijos nacionalinio statistikos ir ekonominių tyrimų instituto (Insee) ir Prancūzijos ekonomikos, finansų ir pramonės ministerijos surengta konferencija: *Two years after the Stiglitz-Sen-Fitoussi report: What well-being and sustainability measures? see, 2011, Two years after the Stiglitz-Sen-Fitoussi report: What well-being and sustainability measures?, Insee contributions, Paris.*

⁽¹⁵⁾ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion5/index_en.cfm.

⁽¹⁶⁾ „Ekonominės politikos koordinavimo stiprinimas siekiant stabilumo, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo. Tvirtiesnio ES ekonomikos valdymo priemonės“, COM(2010) 367 final.
„Ekonominės politikos koordinavimo stiprinimas“, COM(2010) 250 final.

⁽¹⁷⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl vykdymo užtikrinimo priemonių, skirtų perviršiniam makroekonominiam disbalansui naikinti euro zonoje, COM(2010) 525 final – 2010/0279 (COD).
Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl makroekonominio disbalanso prevencijos ir naikinimo, COM(2010) 527 final – 2010/0281 (COD).

⁽¹⁸⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Centriniam Bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Ekonominės politikos koordinavimo stiprinimas siekiant stabilumo, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo. Tvirtiesnio ES ekonomikos valdymo priemonės“, OL C 107, 2011 4 6, p. 7.

⁽¹⁹⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl vykdymo užtikrinimo priemonių, skirtų perviršiniam makroekonominiam disbalansui naikinti euro zonoje, COM(2010) 527 final – 2010/0281 (COD) – OL C 218, 2011 7 23, p. 53.

⁽²⁰⁾ Kaip pasiūlyta 2010 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ataskaitoje dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl vykdymo užtikrinimo priemonių, skirtų perviršiniam makroekonominiam disbalansui naikinti euro zonoje, pranešėja Elisa Ferreira (2010/0281 (COD)).

⁽²¹⁾ TDO, TVF, „Augimo, užimtumo ir socialinės sanglaudos uždaviniai“, diskusijų dokumentas, skirtas bendrai TDO ir TVF konferencijai, Oslas, 2010 m. rugsėjo 13 d. (p. 67–73).

⁽²²⁾ Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui „BVP ir kiti rodikliai pažangai kintančiame pasaulyje vertinti“, COM(2009) 433 final.

3.8.5 Atsižvelgdamas į tai, EESRK kartu su Europos Parlamentu ir Regionų komitetu mano, kad diskusijos dėl socialinės pažangos idėjos negali vykti tik uždaruose sluoksniuose – jose būtina turi dalyvauti visa visuomenė.

3.9 Visi nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu vykdomi veiksmai kuriant BVP papildančius rodiklius leidžia spėti, kad, jei daugiau dėmesio būtų buvę skirta taip pat ir ekonomikos tvarumo, socialiniams, aplinkos, kartų ir viešojo bei privačiojo finansinio tvarumo rodikliams, dabartinę krizę būtų buvę galima laiku nuspėti ir todėl neabejotinai geriau suvaldyti.

3.9.1 Gerovės ir pažangos įvertinimas nėra tik techninis klausimas. Pati gerovės sąvoka apima pagrindinius visuomenės ir ją sudarančių individų prioritetus bei vertybes.

3.9.2 Vienas svarbiausių aspektų, išryškėjusių atliekant tyrimus ir diskusijose dėl krizės priežasčių ir galimybės ją „išmatuoti“ taikant daugiau radikalių rodiklių, yra didesnis dėmesys visuminės paklausos (ne tik pasiūlos) elementui. Tarptautinėse diskusijose dėl materialios gerovės atskleista būtinybė didesnę dėmesį skirti pajamoms ir vartojimui, o ne gamybai, taip pat atsižvelgti į sukaupto turto rodiklius; jose primintas prekių kokybės poveikis gerovei ir ypač atkreiptas dėmesys į nevienodumus, jų išmatavimą, ir besąlygišką būtinybę atsižvelgti ne tik į „vidutines“ vertes.

3.9.3 Negali būti abejonių, kad 2008–2009 m. ekonomikos ir finansų krizei virtus dabartine pakartotine recesija, ši diskusija tampa dar svarbesnė, ypač turint omenyje krizės ištakų klausimą ir tai, kaip iš naujo nustatyti, kokią augimo, vystymosi ir pažangos lygį šalies sistemos, o plačiau kalbant – visuomenė, nori sukurti arba atkurti.

4. Naujas kriterijus – visuomenės pažanga

4.1 Diskusijos dėl būtinybės naudoti naujus rodiklius, apimančius ne tik ekonomikos sritį, bet ir socialinius bei aplinkos klausimus, šiuo metu įsibėgėja, nes pasikeitė visuomenės kriterijai. Ekonomikos augimo, nors jis ir kiekvienai šaliai gyvybiškai svarbus veiksnys, jau nepakanka tikrai Bendrijos pažangai užtikrinti, jei jis nėra integracinis ir tvarus.

4.1.1 Ekonomikos augimo sąvoka papildoma pažangos sąvoka. Ji daug platesnė ir sudėtingesnė; dėl savo daugialypio pobūdžio ši sąvoka apima daugybę i) siektinų tikslų; ii) planuotinos politikos ir veiksmų; iii) taigi ir rodiklių, skirtų pažangai, padarytai siekiant šių tikslų, stebėti. Pati pažangos sąvoka įvairiose vietose, įvairių tautų, įvairių kultūrų ir religijų gali būti aiškinama įvairiai, jai gali būti suteiktos įvairios reikšmės.

4.2 Posūkis nuo ekonomikos augimo kriterijaus prie pažangos kriterijaus nesupaprastina šio klausimo, o veikiau daro jį dar sudėtingesnį. Todėl dabar labiau nei bet kada būtina skatinti diskusijas dėl pažangos reikšmės, kurios turėtų apimti ne tik vystymosi sąvokos apibrėžimą iš naujo, siektinų tikslų nustatymą ir priemones jiems pasiekti, bet ir politinės atsakomybės klausimus. Kitaip tariant, diskusijas, suteikiančias visuomenei ir ją sudarantiems individams galimybę atkreipti dėmesį į tai, kas, visuomenės nuomone, jos egzistencijai svarbiausia.

4.3 Taikant šį visiškai naują požiūrį turi būti nustatyti įvairūs pažangą sudarantys elementai, kad paskui būtų galima sukurti tinkamus rodiklius. Trys labiausiai paplitę požiūriai į pažangos vertinimą apima:

- 1) nacionalinių sąskaitų išplėtimą, į jas įtraukiant socialinį ir aplinkos aspektus;
- 2) sudėtinių rodiklių naudojimą;
- 3) pagrindinių rodiklių sukūrimą.

4.4 Pastaruoju metu atliekamas išsamus darbas visuomenės pažangos klausimu rodo, kad ją iš esmės sudaro dvi sistemos: žmonių sistema ir ekosistema⁽²³⁾. Abi šios sistemos glaudžiai susietos dviem skirtingomis sąsajomis: „išteklių valdymu“ ir „ekosistemų funkcijomis“⁽²⁴⁾.

4.4.1 Šiuo pagrindu „Žmonių gerovė“ (kaip atskirų individų ir kaip visuomenės gerovė) yra svarbiausia; tai pagrindinis tikslas siekiant visuomenės pažangos. Taigi žmonių gerovę užtikrina trys sritys: ekonomika, kultūra ir valdysena (kurios savo ruožtu gali būti laikomos „tarpiniais tikslais“). O ekosistemą sudaro sritis, atspindinti „ekosistemos būklę“ (1 pav.).

4.4.2 Šiomis aplinkybėmis „socialinę gerovę“ galima apibūdinti kaip žmonių gerovės ir ekosistemų būklės bei su tuo susijusios visuomenės pažangos (kaip pakilusios žmonių gerovės ir pagerėjusios ekosistemų būklės) sumą. Tačiau šis vertinimas turi būti tikslus, susietas su žmonių gerovės ir ekosistemų

⁽²³⁾ Hall J., Giovannini E., Morrone A., Ranuzzi G., 2010, *A Framework to Measure the Progress of Societies*, Statistikos valdyba, Darbinis dokumentas Nr. 34. OECD, STD/DOC (2010)5, Paryžius.

⁽²⁴⁾ Nors išteklių valdymas rodo žmonių sistemos poveikį ekosistemai (išteklių išekvojimas ir tarša), ekosistemų funkcijos sujungia šias abi sistemas abiem kryptimis (maistas, vanduo, oras, gaivalinių nelaimių poveikis ir t. t.), Hall J., Giovannini E., Morrone A., Ranuzzi G., 2010 m.

būklės nevienodumų poveikiu. Svarstyti nevienodumai tarp visuomenių ar geografinių rajonų ir jų viduje bei kartų nevienodumai. Taip gali būti teisingai nustatyta tvari socialinė pažanga.

4.5 Diskusija dėl BVP papildančių rodiklių priskiriama platesnei diskusijų sričiai. Šių diskusijų atnaujinimą ir reikavimą vertinti ne tik ekonomikos augimo reiškiniai lemia tai, kad dėl naujai suvoktos šių reiškinių svarbos jie įtraukti į politinę darbotvarkę. Vertinti juos – vadinasi, žinoti apie juos, taigi ir valdyti juos.

4.5.1 Šie reiškiniai atspindi politinius sprendimus, todėl jie turėtų būti stebimi siekiant tinkamai informuoti piliečius. Tai paaiškina, kodėl nepriklausomai, aukštos kokybės oficialiai statistikai turi tekti svarbus vaidmuo.

5. Informavimas, konsultavimas ir dalyvavimas pažangos rodiklių rengimo procese

5.1 Diskusijos dėl BVP papildančių rodiklių rengimo atnaujinimas iš esmės grindžiamas tuo, kad per pastarąjį dešimtmetį atsirado didelis atotrūkis tarp:

- oficialių statistikos įstaigų (įskaitant nacionalines ir viršvalstybines statistikos institucijas) taikomų priemonių, skirtų reiškinių skaičiui nustatyti;
- ir ekonominių, socialinių bei aplinkos tendencijų, kurios turi poveikį bendruomenėms ir su kuriomis Europos piliečiai turi kasdien kovoti.

Ši atotrūkį dar padidino griaunamasis pasaulio masto krizės ekonominis ir socialinis poveikis.

5.1.1 Kitaip tariant, dėl didelio skirtumo tarp tikrovės, kurią užfiksavo ir pateikė oficialioji statistika (taikydama tradicinius rodiklius, iš kurių tipiškiausias yra BVP), ir tikrovės, kaip ją supranta visuomenė, neišvengiamai kyla daugybė klausimų dėl to, koks turi būti oficialiosios statistikos vaidmuo XXI amžiuje.

5.2 Visa tai vyksta tada, kai dėl informacinių ir ryšių technologijų (IRT) pažangos komunikacijų srityje vykstančios revoliucijos informacijos srautai tampa vis lengviau prieinami. Svarbiausias klausimas – kiek ši pažanga susijusi su tikru

visuomenės informuotumu ir būtent šioje srityje pagrindinis vaidmuo turi atitekti statistikai. Siekiamas tikslas turi būti pereiti nuo informacijos prie žinių.

5.2.1 Geresnis informacijos prieinamumas leidžia didinti demokratinių sprendimų priėmimo procesų skaidrumą (pavyzdžiui, statistiniai rodikliai padeda lengviau suvokti konkrečių reiškinių, kaip antai užimtumo, nedarbo, infliacijos ir t. t., dinamiką). Tačiau informacijos srauto absoliutinė skalė gali trikdyti vartotojų, piliečių arba politikos formuotojų dėmesį (kadangi didesnis informacijos srautas nebūtinai lemia geresnes žinias).

5.3 Ši dilema padėjo išsiaiškinti, kad statistikoje reikalingas nepriklausomas, aukštos kokybės valdymas. Statistika turi susigrąžinti savo pagrindinį vadovaujantį vaidmenį atliekant vertinimus ir nustatant tinkamą metodiką, pritaikytą reiškiniams, kurie apibrėžiami atsižvelgiant į naujus ekonominius, socialinius ir aplinkos reikalavimus⁽²⁵⁾.

5.3.1 EESRK mano, kad šiame kontekste labai aktualus Komisijos komunikatas „Patikimesnis Europos statistinių duomenų kokybės valdymas“⁽²⁶⁾, nes jame pabrėžiama, jog dabartinė statistika turi ne tik teikti informaciją apie faktus, bet ir suteikti galimybę juos valdyti dabar ir ateityje. Piliečiams turi būti sudaryta galimybė šiuo požiūriu priimti informaciją pagrįstus racionalius ir demokratiškus sprendimus.

5.3.2 Todėl Eurostatui skirtas pagrindinis vaidmuo integruojant ir derinant 27 ES valstybių narių nacionalinius ir regioninius statistinius duomenis, ypač gyvenimo kokybės, tvarumo, pajamų bei kapitalo tvarumo ir paskirstymo srityse, siekiant įvertinti su visuomenės veiksmais susijusios gerovės pokyčius.

5.3.3 Eurostatas turėtų užtikrinti metodinę paramą siekiant institucijų ir socialiniams subjektams, taip pat ES piliečiams užtikrinti priemones, kurios padėtų jiems gauti tinkamą informaciją, konsultacijas ir galiausiai veiksmingai dalyvauti viešosiose diskusijose⁽²⁷⁾.

⁽²⁵⁾ Giovannini, E., 2007, *Statistics and Politics in a Knowledge society*, OECD, STD/DOC(2007)2, 2007 m. gegužės 29 d., paimta 2010 m. sausio 28 d. iš <http://www.2007OECD.org/dataOECD/39/53/41330877.pdf>.

Giovannini, E. 2009, *Measuring Society's Progress: A key issue for policy making and democratic governance*, paimta 2010 m. sausio 28 d. iš <http://www.OECD.org/dataOECD/6/34/41684236.pdf>.

⁽²⁶⁾ COM(2011) 211 final.

⁽²⁷⁾ Tuo pagrįstas sumanymas Europos statistikos sistemoje sukurti Pažangos, gerovės ir darnaus vystymosi vertinimo remimo grupę, kuriai būtų patikėta koordinuoti darbą šiuo klausimu ir įgyvendinti Stiglitzo, Seno ir Fitoussi komisijos rekomendacijas, tinkamai atsižvelgiant į strategijos „Europa 2020“ tikslus.

5.4 Nustatant naujus rodiklius pilietinė visuomenė kartu su kitais socialiniais partneriais ir institucijų atstovais apskritojo stalo diskusijose ir forumuose šiuo klausimu turėtų nustatyti, kokiose veiklos srityse reikia vertinti visuomenės pažangą, ir nurodyti konkrečias sritis bei pagrindinius ekonomikos, socialinės ir aplinkos sričių duomenis. Statistika savo ruožtu turi atlikti „techninės“ pagalbos funkciją, t. y. pasiūlyti tinkamą metodiką ir nurodyti veiksmingus rodiklius įvykiams tirti.

5.5 Visuomenės įtraukimas suteikia galimybę sukurti „kolektyvinio proto formas“, kurios, įtvirtindamos aktyvią piliečių veiklą, padeda iš naujo apibrėžti demokratiją:

- visų pirma „dalyvaujamąją demokratiją“, kuriai būdingas didesnis bendravimas ir forumai, skirti prioritetams nustatyti remiantis laipsnišku supratimu ir atsižvelgiant į įvairius požiūrius į bendrą interesą⁽²⁸⁾;
- ir paskui – „parengiamąją demokratiją“, kurios tikslas nustatyti kriterijus, pagal kuriuos apibrėžiama pačios gerovės, kaip bendro socialinės pažangos tikslo, sąvoka, nurodyti tinkamus kintamuosius, naudojamus rengiant gerovės įvertinimo rodiklius, ir numatyti būdus siekti visuomenės pažangos, kurie būtų suprantami suinteresuotiesiems subjektams, taigi ir paskatintų juos siekti visuotinės gerovės⁽²⁹⁾.

5.5.1 Šios rūšies veikla padeda išplėtoti „socialinio kapitalo“⁽³⁰⁾ sąvoką, kuria grindžiami Europos žiniomis pagrįstos ekonomikos ir socialinės sanglaudos tikslai: gebėjimas suderinti visuotinės gerovės sąvoką didinant pilietinės visuomenės ir

valdžios institucijų tarpusavio pasitikėjimą, supratimą ir bendradarbiavimą. Taip gali atsitikti tik dėl aktyvaus pilietinio, politinio ir socialinio dalyvavimo, kurį valdžios institucijos turėtų paskatinti aktyviomis konsultacijomis⁽³¹⁾.

5.5.2 Nemažai šalių (Australija, Kanada, Prancūzija, Vokietija, Airija, Italija, Liuksemburgas, Meksika, Nyderlandai, Jungtinė Karalystė, Jungtinės Amerikos Valstijos ir Šveicarija) neseniai pradėjo struktūruotus svarstymo procesus, kuriuose dalyvauja pilietinė visuomenė.

5.5.3 Patirtis nuolat atskleidžia svarbius procesų, į kuriuos turi būti įtraukti pilietinės visuomenės atstovai, struktūros ir masto skirtumus. Šie skirtumai akivaizdesni tiesioginių diskusijų etape (viešosios diskusijos ir vertybių bei prioritetų nustatymas) nei pirmajame konsultacijų etape.

5.5.4 Konsultacijų etape, kuris skiriasi tuo, kad jo forma dažnai būna intensyvus konkrečių tinklalapių naudojimas, daug darbo grupių, kurioms pavesta stebėti konkrečias temines sritis, ir konsultavimo programos, labai priklausančios nuo socialinių tinklų naudojimo, tinklaraščių ir apžvalgos (daugiausia internetinės). Tačiau iki šiol dar nėra viena šalis oficialiai ir prasmingai nesusiejo patariamojo rodiklių kūrimo su ekonominiu ir finansiniu programavimu.

5.5.5 EESRK mano, kad pilietinės visuomenės dalyvavimas nustatant gerovės ir pažangos rodiklius gali būti užtikrintas jei aktyviai pasirenkant politikos prioritetus ir informaciją, kurią reikia kontroliuoti.

2012 m. kovo 29 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽²⁸⁾ Daugiau informacijos šiuo klausimu žr.: EESRK konferencija dėl dalyvaujamosios demokratijos „Dalyvaujamoji demokratija siekiant įveikti pasitikėjimo Europa krizę“. Be to, paminėsime *The Citizen's Handbook* (<http://www.vcn.bc.ca/citizens-handbook>) ir *European Citizens' Initiative* (Europos piliečių iniciatyva) (<http://www.citizens-initiative.eu/>) „Europos sąjungos piliečių dalyvavimo teisių skatinimo iniciatyva“.

⁽²⁹⁾ Dalyvaujamosios demokratijos dinamikos analizėse dažnai atsiejami „iš viršaus į apačią“ ir „iš apačios į viršų“ principais grindžiami procesai. Abiem procesams būdinga dviejų organizacinių ir sprendimų priėmimo požiūriais skirtingų lygmenų sąveika (ši sąveika nebūdinga tiesioginės demokratijos formoms) rodo, kad dalyvaujamoji demokratija tai veiksmas, kurio pagrindą sudaro dialogas ir procedūros ir kuris iš esmės geriausiai pasiteisina sprendiant konfliktus. Siekiamas tikslas – užtikrinti dviejų procesų sąsają.

⁽³⁰⁾ „Valstybių gerovė; žmogiškojo ir socialinio kapitalo vaidmuo“ (*The well-being of nations: the role of human and social capital*), OECD, Paryžius, 2001 m.

⁽³¹⁾ „Piliečiai kaip partneriai: informavimas, konsultavimas ir visuomenės dalyvavimas formuojant politiką“ (*Citizens as partners: Information, consultation and public participation in policy-making*), PUMA, OECD, Paryžius, 2001 m.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės vaidmens ES ir Kosovo santykiuose

(2012/C 181/05)

Pranešėjas **Ionut SIBIAN**

Komisijos nariai Maroš Šefčovič ir Štefan Füle 2011 m. rugsėjo 22 d. raštu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetą parengti tiriamąją nuomonę dėl

Pilietinės visuomenės vaidmens ES ir Kosovo santykiuose.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 6 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 145 narių balsavus už, 5 - prieš ir 13 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

EESRK tiriamojoje nuomonėje dėl pilietinės visuomenės vaidmens ES ir Kosovo santykiuose atsižvelgiama į Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliuciją 1244 (1999 m.).

Šioje nuomonėje pateikiama keletas rekomendacijų, skirtų Europos Komisijai ir Kosovo valdžios institucijoms. EESRK yra pasirengęs remti Europos Komisijos veiksmus, kuriais siekiama stiprinti Kosovo pilietinės visuomenės vaidmenį bei ES ir Kosovo pilietinės visuomenės santykius.

1.1 EESRK ragina Kosovo vyriausybę imtis atinkamų priemonių, kad būtų užtikrintas saugus ir laisvas etninių mažumų judėjimas jo teritorijoje, nes tai yra susitaikymo ir tarpusavio pasitikėjimo prielaida.

1.2 Europos Komisija turėtų bendradarbiauti su Kosovo vyriausybe ir šalies žiniasklaidos organizacijomis, kad remtų žiniasklaidos laisvę ir žurnalistų profesionalumo didinimą.

1.3 EESRK ragina Kosovo vyriausybę rengiant nacionalinę ekonomikos vystymo strategiją konsultuotis su pilietine visuomene ir socialiniais partneriais. Kosovo vyriausybė ir Europos Komisija turėtų teikti pirmenybę moterų ir jaunimo įtraukimui į darbo rinką. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti kaimo plėtros, tvaraus žemės ūkio ir ūkininkų asociacijų remimui.

1.4 Bendradarbiaudamas su socialiniais subjektais ir dalydamasis savo praktine patirtimi ir žiniomis EESRK turėtų padėti stiprinti Kosovo socialinių reikalų ir ekonomikos tarybą. Kosovo socialinių reikalų ir ekonomikos tarybai didelę paramą taip pat

turėtų teikti Europos Komisija. Kosovo vyriausybė Kosovo socialinių reikalų ir ekonomikos tarybos veiklai turėtų numatyti atskirą biudžeto eilutę.

1.5 EESRK rekomenduoja Kosovo darbo ministerijai sukurti skaidrų ir teisingą socialinių partnerių iniciatyvų finansavimo mechanizmą.

1.6 Nors dėl savo statuso Kosovas negali tapti TDO konvencijų šalimi, Kosovo vyriausybė turėtų su jomis suderinti savo teisę aktus ir nusistovėjusią tvarką.

1.7 EESRK nuomone, būtina, kad socialinių partnerių atstovai dalyvautų kuriant įtraukią Nacionalinę Europos integracijos tarybą.

1.8 Kosovo vyriausybė turėtų stiprinti teisės aktų dėl saugios ir laisvos prieigos prie viešosios informacijos įgyvendinimo užtikrinimą.

1.9 Atsižvelgdamas į tai, kad 2012 m. vasario mėn. įsteigta Kosovo nacionalinė taryba prieš korupciją, EESRK tikisi, kad pilietinei visuomenei bus suteikta realių galimybių veiksmingai prisidėti prie kovos su korupcija.

1.10 Kosovo vyriausybė turėtų atsižvelgti į pilietinės visuomenės parengtą strateginę programą ir sukurti struktūruotam dialogui ir pilietinės visuomenės dalyvavimui sprendimų priėmimo procese skirtą teisinę ir institucinę sistemą. Kosovo asamblėja turėtų sukurti institucinę platformą, suteikiančią galimybę palaikyti nuolatinį dialogą su pilietinės visuomenės organizacijomis.

1.11 Europos Komisija turėtų toliau remti pilietinės visuomenės tinklų kūrimą Kosove siekiant palengvinti dialogą su valdžios institucijomis ir prisijungti prie jau veikiančių Europos pilietinės visuomenės platformų.

1.12 Europos Komisija turėtų remti Kosovo vyriausybę kuriant teisinę ir mokestinę sistemą, užtikrinančią ilgalaikį pilietinės visuomenės tvarumą Kosove. Kosovo vyriausybė turėtų sukurti skaidrius pilietinės visuomenės organizacijų viešojo finansavimo mechanizmus. Be to, EESRK rekomenduoja, kad Kosovo vyriausybė įsteigtų pilietinei visuomenei skirtą valstybinį fondą.

1.13 EESRK rekomenduoja, kad Europos Komisijos pilietinei visuomenei skirtas finansavimas pagal pasirengimo narystei pagalbos priemonę (PNPP) būtų dalijamas tiems, kurie propaguoja demokratiją ir teisinę valstybę, ir tiems, kurie skatina socialinį ir ekonominį vystymąsi. Kvietimai teikti paraiškas pagal PNPP turėtų būti planuojami taip, kad būtų išvengta finansavimo spragų.

1.14 Europos Komisija turėtų apsvarstyti galimybę ieškoti būdų, kaip mažesnėms pilietinės visuomenės organizacijoms palengvinti prieigą prie savo programų ir remti ilgesnio laikotarpio iniciatyvas.

1.15 Europos Komisija turėtų rasti būdų socialiniams partneriams palengvinti prieigą prie pilietinei visuomenei pagal PNPP skiriamų lėšų. Pagal Pilietinės visuomenės priemonę būtų galima sukurti konkrečias programas socialiniams partneriams. Pagal PNPP profesinėms sąjungoms reikalingos tikslinės programos, suteikiančios galimybę sustiprinti jų pajėgumus.

1.16 EESRK remia pilietinės visuomenės organizacijų ir socialinių partnerių dalyvavimą nustatant nacionalinius PNPP pagalbos prioritetus.

1.17 EESRK dar kartą patvirtina savo suinteresuotumą ir pasirengimą kartu su Europos Komisija pirmininkauti kasmet pagal stabilizacijos ir asociacijos proceso dialogą (SAP dialogas) vykstantiems pilietinės visuomenės plenariniams posėdžiams.

2. Nuomonės aplinkybės

2.1 Išorės subjektai Kosove

2.1.1 2008 m. vasario 17 d. Kosovo asamblėja paskelbė nepriklausomybę. Kosovo valdžios institucijos žadėjo visiškai įgyvendinti Martti Ahtisaari išsamų pasiūlymą dėl statuso ir priėmė naują, šį išsipareigojimą atspindinčią, konstituciją. Asamblėja paragino Europos Sąjungą įsteigti jos teisinės valstybės

misiją (EULEX). Ji taip pat paprašė keleto valstybių⁽¹⁾ įsteigti Tarptautinį civilinį biurą, kuris stebėtų M. Ahtisaari plano įgyvendinimą. Tarptautinis civilinis įgaliotinis ir toliau turi galią panaikinti teisės aktus ir sprendimus, prieštaraujančius M. Ahtisaari išsamiam pasiūlymui dėl statuso.

2.1.2 Laipsniškai mažėjančios Taikos palaikymo pajėgos Kosove ir NATO vadovaujamos karinės pajėgos toliau užtikrina saugumą Kosove, o Kosovo policija perėmė atsakomybę už daugumos kultūriniu ir religiniu požiūriu svarbių vietų ir didžiausios sienų dalies apsaugą.

2.1.3 2010 m. liepos mėn. Tarptautinis teisingumo teismas priėmė savo patariamąją nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės ir nustatė, kad jo nepriklausomybės deklaracija nepažeidė tarptautinės teisės.

2.2 ES požiūris į Kosovą

2.2.1 22 iš 27 ES valstybių narių pripažino Kosovo nepriklausomybę, tačiau Europos bendro sutarimo dėl Kosovo statuso nebuvimas netrukdo ES su juo bendradarbiauti. Bendradarbiavimo su Kosovo valdžios institucijoms lygis 5 valstybėse, kurios nepripažino jo nepriklausomybės – Kipre, Graikijoje, Rumunijoje, Slovakijoje ir Ispanijoje, skiriasi.

2.2.2 Kosovas dalyvauja stabilizacijos ir asociacijos procese (SAP), tačiau jis ir toliau yra vienintelė regiono šalis, kuri nėra užmezgusi sutartinių santykių su ES, todėl jis negali pasirašyti Stabilizacijos ir asociacijos sutarties (SAS). Pagal SAP dialogą 2010–2011 m. dėl pagrindinių ES teisyno skyrių buvo surengti aštuoni posėdžiai (septyni sektorių ir vienas plenarinis), įskaitant konsultacijas su pilietinės visuomenės organizacijomis.

2.2.3 Pagal 2010 m. rugsėjo mėn. pateiktą Jungtinių Tautų rezoliuciją dėl Kosovo, 2011 m. kovo mėn. prasidėjo Belgrado ir Prištinos dialogas tarpininkaujant ES. Šio dialogo tikslas – ieškoti praktinių regionų bendradarbiavimo, prekybos, laisvo judėjimo ir teisinės valstybės būdų (žr. 3.3 punktą).

2.2.4 2010 liepos mėn. Europos Parlamentas priėmė rezoliuciją dėl Kosovo, raginančią ES valstybes nares stiprinti bendrą poziciją Kosovo klausimu. Europos Parlamentas pabrėžė, kad įstojimo į Europos Sąjungą galimybė yra galinga paskata vykdyti būtinas reformas Kosove, ir ragino imtis praktinių veiksmų, kad ši galimybė tiek vyriausybei, tiek piliečiams taptų apčiuopiamesnė.

2012 m. sausio mėn. Europos Komisija pradėjo vizų režimo liberalizavimo dialogą su Kosovu.

⁽¹⁾ Austrija, Belgija, Bulgarija, Kroatija, Čekija, Danija, Estija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Vengrija, Airija, Italija, Latvija, Lietuva, Liuksemburgas, Nyderlandai, Norvegija, Lenkija, Slovėnija, Šveicarija, Švedija, Turkija, Jungtinė Karalystė, Jungtinės Amerikos Valstijos.

2.2.5 Kosovas gauna paramą pagal Pasirengimo narystei pagalbos priemonę (PNPP), stabilumo priemonę, Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę ir pagalbą iš kitų finansavimo šaltinių. Kosovas dalyvauja kelioms šalims gavėjoms skirtose PNPP programose. 2011 m. birželio 27 d. priimtas daugiametis preliminarus planavimo dokumentas 2011–2013 m. 2011 m. glaudžiai bendradarbiaujant su Europos integracijos ministerija ir valdžios institucijomis pagal PNPP 2011 m. metinę programą buvo skirta iš viso 68,7 mln. eurų. ES pasirengimo narystei pagalbos priemonėmis daugiausiai dėmesio skiriama teisei valstybei, ekonomikai, prekybai, pramonei ir viešojo administravimo reformai.

2.3 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto veikla, susijusi su Kosovo pilietine visuomene

2.3.1 ES plėtra ir Vakarų Balkanų šalių pažanga arėjant prie narystės Europos Sąjungoje yra vienas iš EESRK išorės santykių prioritetų. Išorės santykių skyrius parengė veiksmingas priemones savo pagrindiniams tikslams pasiekti – remti Vakarų Balkanų pilietinę visuomenę ir didinti jos gebėjimą tapti vyriausybės partneriu siekiant narystės ES.

2.3.2 Vakarų Balkanų ryšių grupė – nuolatinis 2004 m. EESRK įsteigtas vidaus organas – yra pagrindinė EESRK veiklos šioje srityje koordinavimo priemonė. Ryšių grupės vaidmuo taip pat yra stebėti politinės, ekonominės ir socialinės padėties Vakarų Balkanuose pokyčius ir ES ir Vakarų Balkanų šalių santykius. Be to, ši ryšių grupė skatina EESRK ir Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimą.

3. Politinė Kosovo raida

3.1 Kosovas – pagrindiniai faktai ir skaičiai

3.1.1 Iki 2011 m. pabaigos Kosovą pripažino 86 JT valstybės narės, įskaitant 22 ES valstybes nares.

3.1.2 Apytiksliai 2 mln. gyventojų turintis Kosovas yra viena neturtingiausių Europos šalių. Pasaulio banko duomenimis, Bendras vidaus produktas (BVP) vienam gyventojui yra 1 760 eurų. Remiantis naujausiais 2006 m. duomenimis, 45 proc. gyventojų gyvena žemiau nacionalinės skurdo ribos, o 17 proc. – gyvena itin skurdžiai. Jis turi didelę diasporą ir vieną jauniausių visuomenių Europoje.

3.1.3 90 proc. gyventojų yra albanai, 6 proc. – serbai ir bosniai, o likę 4 proc. gyventojų yra turkai, romai, aškalai ir egiptiečiai. Albanų dauguma ir ne serbų mažuma Kosovo valstybingumui. Socialinis atotrūkis tarp Kosovo albanų ir Kosovo serbų vis dar nemažas. Kosovo serbai šalies šiaurinėje dalyje išlaikė tvirtą autonomiją *de facto*. Kitose Kosovo dalyse jie susitelkė kaimo anklavuose. Be politinių motyvų, kita rimta

serbų bendruomenės izoliuotumo problema – kalba. Anklavuose gyvenantys Kosovo serbai yra diskriminuojami. Tai daro poveikį jų kasdieniam gyvenimui ir jie paranda įsidarbinimo galimybes. Jų galimybės lygiomis teisėmis su Kosovo albanais kreiptis į Kosovo valdžios institucijas ir pasinaudoti įvairiomis socialinėmis paslaugomis, pavyzdžiui, ligoninėmis, nėra užtikrintos. Jų judėjimo laisvė Kosove praktiškai yra ribota. Serbai ir toliau išvyksta iš Kosovo.

3.1.4 Šiaurinėje Kosovo dalyje ir daugumoje vietovių, kuriose gyvena serbai, nuo 1999 m. veikia atskiros sveikatos priežiūros, švietimo, teisingumo ir socialinių paslaugų institucijos. Jos gauna paramą iš Serbijos ir didžiąją dalimi yra jos kontroliuojamos. Didelė dalis Kosovo serbų toliau boikotuoja nacionalinius rinkimus ir bendradarbiavimą su Kosovo valdžios institucijomis, visų pirma šiaurinėje šalies dalyje. Likusioje šalies dalyje serbai vis dažniau dalyvauja rinkimuose ir jiems yra atstovaujama vietos ir nacionalinėse institucijose (įskaitant vyriausybę ir asamblėją). Savivaldybėse, kuriose daugumą sudaro serbai, buvo boikotuojamas decentralizacijos procesas, numatantis naujų, didesnių savivaldos galių turinčių savivaldybių kūrimą, kuriose etninės mažumos sudarytų daugumą.

3.2 Santykiai su kaimyninėmis valstybėmis

3.2.1 Iš visų kaimyninių valstybių Kosovas geriausius santykius palaiko su Albanija. Albanija labai aktyviai stengėsi ir stengiasi užtikrinti Kosovo pripažinimą ir deda lobistines pastangas, kad Kosovas būtų įtrauktas į regionines iniciatyvas.

3.2.2 Kosovas palaiko tinkamus santykius su buvusiąja Jugoslavijos Respublika Makedonija. Jau baigtas sienų demarkavimas ir užmegzti geri diplomatiniai santykiai.

3.2.3 Kosovas ir Juodkalnija susitarė užbaigti sienų su Juodkalnija demarkavimo procesą. Juodkalnija anksčiau prašė, kad prieš abiem šalims pasikeičiant ambasadoriais ir užbaigiant sienų demarkavimą juodkalniečių mažuma Kosove būtų pripažinta teisiškai. Juodkalniečių bendruomenė buvo pripažinta Bendruomenių įstatyme ir tikimasi, kad abi šalys artimiausiu metu užmegs diplomatinis santykius.

3.2.4 Bosnija ir Hercegovina bei Serbija yra vienintelės dvi kaimyninės valstybės, su kuriomis Kosovas neturi jokių oficialių politinių santykių. Ekonominiai santykiai ir toliau yra nesimetriški. Nors Serbija yra didžiausias eksportuotojas į Kosovą, dar visai neseniai Kosovas negalėjo vykdyti eksporto į šią šalį. ES veikia kaip Prištinos ir Belgrado techninių derybų tarpininkė. Derybų su Serbija darbotvarkėje numatytas prekybos su Kosovu atnaujinimas, naudojimas Serbijos oro erdve, keleivių su Kosovo pasais arba Kosove įregistruotų transporto priemonių tranzitas, Kosovo dalyvavimas regioniniuose forumuose. 2012 m. vasario pabaigoje Kosovas ir Serbija susitarė dėl regioninio bendradarbiavimo ir pasienio kontrolės punktų valdymo.

3.3 Aktualūs klausimai

3.3.1 Skirtingų etninių grupių santykiai vis dar įtempti dėl padėties šiaurinėje Kosovo dalyje nestabilumo ir Kosovo serbų mažumos bei Serbijos nenoro pripažinti Kosovo ir naujų jo institucijų nepriklausomybę. Taip pat yra Kosovo albanų grupių, nepritariančių tarptautiniams Kosovo nepriklausomybės stebėtojams.

3.3.2 2011 m. liepos pabaigoje Šiaurės Kosove kilo sumaištis, kai keršydamas už Serbijos blokadą nuo 2008 m. dėl Kosovo muitinės spaudos nepripažinimo Kosovas nusprendė paskelbti embargą Serbijos prekėms. Vienašalis Kosovo policijos dislokavimas dviejuose šiaurinės sienos su Serbija pasienio kontrolės punktuose baigėsi smurto protrūkiu, kurio metu žuvo Kosovo policijos pareigūnas. Taika buvo atkurta padedant Taikos palaikymo pajėgoms Kosove ir NATO vadovaujamoms karinėms pajėgoms.

3.3.3 2011 m. rugsėjo mėn. muitinės spaudos klausimas buvo išspręstas tarpininkaujant ES vykstančiame Belgrado ir Prištinos dialoge. Dėl susitarimo įgyvendinimo šiaurėje paskelbtos plačiai paplitusios blokados. Taip pat būta smurto protrūkių. Atsižvelgdama į padėtį šiaurinėje Kosovo dalyje, rugsėjo pabaigoje Serbija nutraukė dalyvavimą pirmiau minėtame ES tarpininkaujame dialoge, o prie derybų stalo grįžo 2011 m. lapkričio mėn.

4. Ekonominė Kosovo padėtis

4.1 Padėtis pasibaigus konfliktui

4.1.1 Kosovo oficialusis nedarbo lygis siekia daugiau kaip 40 proc., yra aukščiausias regione ir gerokai viršija Europos Sąjungos vidurkį. Šiuos duomenis reikėtų vertinti atsargiai – dėl didelio Kosovo neoficialiojo ekonomikos sektoriaus šie rodikliai yra žemesni už tikruosius. Nedarbo lygis yra aukštesnis tarp moterų, ypač tarp jaunimo. Kasmet į darbo rinką įsilieja apie 30 000 jaunų žmonių – tokio darbo vietų poreikio dabartinio ekonomikos augimo sąlygomis patenkinti neįmanoma. Dar vienas opus klausimas yra skurdas, apie 20 proc. gyventojų pragyvenimo lygis sudaro mažiau negu vieną eurą per dieną.

4.1.2 Ekonomika tebėra labai priklausoma nuo emigrantų perlaidų ir paramos teikėjų pagalbos. Kosovo ekonomiką veikia pokarinis netikrumas, nutrūkę prekybos ryšiai ir nepakankamos investicijos į infrastruktūrą. Pirmaisiais XXI a. metais dėl tarptautinių paramos teikėjų pagalbos ekstremaliajai situacijai įveikti ir rekonstrukcijai vykdyti ekonomikos augimas siekė dviženklį skaičių. Tačiau dėl itin didelio prekybos deficito, nepakankamų tiesioginių užsienio investicijų (toliau – TUI) augimas nebuvo tvarus. Nuo 2007 m. grynųjų užsienio investicijų mastas Kosove nuo 19 proc. laipsniškai sumažėjo iki 7,1 proc. BVP. Neoficialusis sektorius yra didelis, mokesčių surenkama mažai.

4.1.3 Nors pasaulio finansų ir ekonomikos krizė ekonomiką paveikė palyginti nedaug, dėl ribotos tarptautinės Kosovo

integracijos neigiami padariniai buvo juntami daugiausia dėl to, kad sumažėjo emigrantų perlaidos, eksportas ir TUI.

4.1.4 Didžiausią Kosovo ekonomikos dalį sudaro paslaugų sektorius (68 proc.), kiti sektoriai: pramonės (20 proc.) ir žemės ūkio (12 proc.), yra palyginti nedideli. Didžioji Kosovo gyventojų dalis gyvena kaimo vietovėse. Žemės ūkio veikla vykdoma mažuose ūkiuose, todėl ūkiai dažniausiai yra neefektyvūs, natūriniai. Dėl tokios padėties negali plėtotis ir stipri, atstovaujamoji pilietinė visuomenė, kuri spręstų žemės ūkio ir kaimo plėtros klausimus.

4.1.5 Ir toliau klesti korupcija, tai labai veikia šalies ekonomikos augimo perspektyvas. Pagal „Transparency International“ įvertintą korupcijos suvokimo indeksą Kosovas yra 110-oje vietoje ir yra vertinamas kaip viena labiausiai korumpuotų šalių Europoje.

4.1.6 Vyriausybė neturi tinkamos nacionalinės ekonomikos plėtros strategijos, kuri turėtų būti parengta konsultuojantis su socialiniais partneriais ir kitais pilietinės visuomenės nariais.

5. Dabartinė pilietinės visuomenės organizacijų padėtis ir vaidmuo

5.1 Socialinis dialogas

5.1.1 Preliminariais duomenimis, profesinės sąjungos turi apie 60 000 narių. Profesinės sąjungos viešajame sektoriuje yra labai aktyvios, 90 proc. valstybės tarnautojų priklauso kuriai nors profesinei sąjungai⁽²⁾. Dabar, kai įstatymai leidžia steigti profesines sąjungas ir privačiame sektoriuje, svarbiausias profesinių sąjungų uždavinys artimiausioje ateityje – steigti įmonių lygmeniu. Tyrimų duomenimis 5,09 proc. gyventojų nurodo priklausą profesinėms sąjungoms⁽³⁾.

5.1.2 Darbo įstatymas, kuris įsigaliojo 2010 m. gruodžio mėn., įvertintas kaip vienas svarbiausių Kosovo priimtų teisės aktų⁽⁴⁾. Dėl šio įstatymo projekto vyko įvairios konsultacijos, daugiausia tarp darbdavių asociacijų ir profesinių sąjungų, jose taip pat dalyvavo specialus komitetas ir pilietinės visuomenės organizacijos. Įstatymas priimtas vieningai per paskutinę plenarinę trečiojo teisėkūros laikotarpio sesiją, tą pačią dieną nepaisant pakartotinio prieštaravimo vyriausybės komitetą panaikino dėl didelės naštos biudžetui. Profesinės sąjungos pagrąsino boikotuosią rinkimų procesą, jei įstatymas nebus priimtas.

⁽²⁾ Kushtrim, Shaipi (2011 m.), „Annual Review 2010 on Labour Relations and Social Dialogue in South East Europe: Kosovo“, Regioninis darbo santykių ir socialinio dialogo pietryčių Europoje projektas (angl. Regional Project for Labour Relations and Social Dialogue in South East Europe), „Friedrich Ebert Stiftung“ 2011 m. sausio mėn.

⁽³⁾ „Better Governance for a Better Impact. A Call for Citizens“, CIVICUS pilietinės visuomenės indekso analitinė ataskaita, skirta Kosovui, „Kosovar Civil Society Foundation“ (KCSF), 2011 m. kovo mėn.

⁽⁴⁾ „Labour Law: its implementation in the first six months“, „GAP Policy Brief“, Pažangiųjų tyrimų institutas GAP, 2011 m. rugsėjo mėn.

5.1.3 **Kosovo socialinių ir ekonomikos reikalų taryba** (SERT) įsteigta 2009 m. Nuo pat įsteigimo jai veikti trukdė tai, kad Kosovo prekybos rūmai ir Kosovo nepriklausomų profesinių sąjungų sąjunga (BSPK) prieštaravo kitų darbdavių organizacijų (Kosovo verslo sąjungos) ir profesinių sąjungų (Kosovo laisvų profesinių sąjungų konfederacijos, KSLK) dalyvavimui. Nepaisant vidinių nesutarimų vyko reguliarūs SERT posėdžiai.

5.1.4 Kosovo socialinių ir ekonomikos reikalų taryba neturi pakankamų gebėjimų ir išteklių, kad galėtų veiksmingai dirbti.

5.1.5 **Socialiniams partneriams Europos integracijos ir ekonominio vystimosi procesuose neskiriamas svarbus vaidmuo.** Kosovo vyriausybė turėtų sukurti tinkamą teisinę bazę, kad sustiprintų socialinių partnerių vaidmenį tuose procesuose ir kad socialiniams partneriams būtų plačiau atstovaujama.

5.1.6 Darbo ministerija šiuo metu finansuoja socialinių partnerių projektus, tačiau skaidrių kriterijų ir darbo tvarkos taisyklių nėra.

5.2 Pilietinis dialogas

5.2.1 Kosovo pilietinė visuomenė pradėjo kurtis 9-ojo dešimtmečio pabaigoje–10-ojo dešimtmečio pradžioje, Vidurio ir Rytų Europoje žlugus komunizmui. Dėl labai specifinės tuometinės Kosovo padėties pilietinė visuomenė kūrėsi kaip svarbi ištisos lygiagrečios sistemos ir pilietinio pasipriešinimo Serbijos režimui dalis. Humanitarinė pagalba ir žmogaus teisių apsauga, taip pat visuomenės plačiai remiami pilietiniai judėjimai buvo pagrindinės pilietinės visuomenės veiklos sritys. Kai visa Kosove gyvenanti albanų bendruomenė ėmė boikotuoti serbų institucijas ir nebebuvo teikiamos socialinės ir sveikatos paslaugos, pilietinė visuomenė tapo pagrindine paslaugų teikėja⁽⁵⁾.

5.2.2 Po karo pilietinė visuomenė greitai prisitaikė ir sureagavo į naujus poreikius, pavyzdžiui, pagalbos ekstremalios situacijos atveju, rekonstrukcijos, etninio susitaikymo srityse. Dėl didžiulės tarptautinių paramos teikėjų finansinės ir techninės pagalbos pilietinės visuomenės organizacijų skaičius labai išaugo. Tačiau šiuo metu iš daugiau kaip 6 000 įregistruotų NVO, veikusių 2010 m., dar veikia arba iš dalies veikia mažiau kaip 10 proc⁽⁶⁾.

5.2.3 Šiuo metu Kosovo PVO turi spręsti panašius uždavinius kaip ir kitų regiono šalių PVO⁽⁷⁾, nes didžioji sektoriaus dalis vis dar labai priklauso nuo tarptautinio finansavimo (preliminariais duomenimis daugiau kaip 70 proc. PVO išteklių suteikia užsienio paramos teikėjai). Todėl PVO tapo labiau priklausomos nuo paramos teikėjų, mažiau atsižvelgia į bendruomenės poreikius, kyla abejonių dėl jų tvarumo ateityje sumažėjus tarptautinėms lėšoms, skiriamoms pilietinei visuomenei. Kadangi PVO nutolo nuo savo atstovaujamų žmonių, kyla jų legitimumo problema.

5.2.4 Daug paramos teikėjų ėmė trauktis iš Kosovo, bendras pilietinei visuomenei skiriamų lėšų dydis mažėja. Kadangi skiriama daugiausia trumpalaikė parama projektams, o ne ilgalaikė parama institucijoms, tampa labai sunku užtikrinti PVO finansinį ir žmogiškųjų išteklių tvarumą⁽⁸⁾.

5.2.5 2011 m. Europos Komisija įsipareigojo susitarti dėl Kosovo dalyvavimo ES programose laikantis esamų valstybių narių pozicijų dėl jo statuso. Tuo tikslu ir EK, ir Kosovo vyriausybė turėtų užtikrinti, kad rengiant ir įgyvendinant konkrečius projektus būtų įtraukiamos pilietinės visuomenės organizacijos.

5.2.6 Problemos, susijusios su tarptautiniu Kosovo pripažinimu, tiesiogiai veikia Kosovo pilietinės visuomenės tarptautinius ryšius. Kai kurie tarptautiniai ir ES tinklai nepriima narių iš Kosovo. Nepaisant šių kliūčių Kosovo pilietinei visuomenei atstovaujama įvairiose regioninėse ir europinėse platformose ir forumuose, jos tarptautinis aktyvumas yra didesnis palyginti su bet kuriuo kitu šalies sektoriumi. Kosovo pilietinės visuomenės organizacijoms turėtų būti sudarytos palankesnės sąlygos dalyvauti regioninėse programose.

5.2.7 2008 m. Konstitucija saugoma žodžio ir spaudos, išskyrus kalbų, kuriomis kurstomas etninis priešiškas, laisvės. Pilietinės visuomenės nuomone iš esmės ji gali laisvai kritikuoti vyriausybę, vos kelios PVO nurodė patyrusios neteisėtų suvaržymų ar buvusios neteisėtai užsipultas vietas arba centrinės valdžios institucijų. Vis dėlto, turima duomenų, kad vyriausybei artima žiniasklaida naudojama prieš pilietinės visuomenės iniciatyvas ir asmenis, kurie kritikuoja vyriausybę. Nors Kosove veikia didelė įvairovė spaudos ir elektroninės žiniasklaidos, tiriamoji žurnalistika vykdoma retai, nes bijoma susidorojimo. Finansinė žiniasklaidos priklausomybė nuo vyriausybės reklamos kelia abejonių dėl jos redakcinės nepriklausomybės.

⁽⁵⁾ „Better Governance for a Better Impact. A Call for Citizens“, CIVICUS pilietinės visuomenės indekso analitinė ataskaita, skirta Kosovui, „Kosovar Civil Society Foundation“ (KCSF), 2011 m. kovo mėn.

⁽⁶⁾ „Better Governance for a Better Impact. A Call for Citizens“, CIVICUS pilietinės visuomenės indekso analitinė ataskaita, skirta Kosovui, „Kosovar Civil Society Foundation“ (KCSF), 2011 m. kovo mėn.

⁽⁷⁾ „The 2010 NGO Sustainability Index for Central and Eastern Europe and Eurasia“, Jungtinių Valstijų tarptautinės plėtros agentūra (angl. USAID).

⁽⁸⁾ „Better Governance for a Better Impact. A Call for Citizens“, CIVICUS pilietinės visuomenės indekso analitinė ataskaita, skirta Kosovui, „Kosovar Civil Society Foundation“ (KCSF), 2011 m. kovo mėn.

5.2.8 Pagal pagrindinį **NVO įstatymą** numatyta greita ir paprasta registracijos procedūra, užtikrinami pagrindiniai NVO steigimosi, veiklos ir išformavimo principai. Pagrindinė teisinė pilietinei visuomenei skirta bazė yra laikoma nepakankama: visuomeninėms organizacijoms taikoma labai mažai lengvatų, galimi paramos teikėjai atleidžiami nuo mokesčių nedaugeliu atvejų, pilietinio dialogo procesai vis dar nėra įforminti. Reikia, kad pridėtinės vertės mokesčio (PVM), muitų, juridinių asmenų pelno mokesčio ir fizinių asmenų pajamų mokesčio įstatymuose NVO, turinčioms visuomeninės organizacijos statusą, būtų numatytos fiskalinės lengvatos. Filantropijos kultūra vietos lygmeniu dar labai menka. Kad būtų pasiekta realių pokyčių būtina keisti įmonių kultūrą, labiau pakreipti ją filantropine linkme. Kad NVO būtų finansiškai tvaresnės, galėtų pasinaudoti viešosiomis lėšomis pagal paramos, juridinių asmenų pelno mokesčio ir fizinių asmenų pajamų mokesčio teisės aktus, reikia sukurti jų veiklai palankesnę aplinką.

5.2.9 Bendradarbiaujant su pilietine visuomene dažniausiai apsiribojama teisėkūros iniciatyvų propagavimu, o PVO pastangos siekti skaidrumo ir kovoti su korupcija nėra tokios sėkmingos. Prieiga prie informacijos vis dar yra NVO ir vyriausybės bendradarbiavimo kliūtis – taip yra daugiausia dėl to, kad menkai laikomasi įstatymo dėl prieigos prie viešų dokumentų nuostatų.

5.2.10 **Oficialus pilietinės visuomenės ir vyriausybės dialogas nevyksta.** Europos Komisija turėtų padėti Kosovo vyriausybei sukurti oficialias bendradarbiavimo su pilietine visuomene struktūras. Valdžios institucijos turėtų sukurti pastovius mechanizmus ir institucijas, skirtas konsultuotis su pilietine visuomene, turėtų būti paskirti ir parengti valstybės tarnautojai ryšiams su PVO palaikyti.

5.2.11 Pilietinės visuomenės organizacijų pastangomis vyriausybė ėmėsi iniciatyvos, kad būtų pradėta rengti Vyriausybės ir pilietinės visuomenės bendradarbiavimo strategija. Šis procesas dar tik prasidėjo, jį koordinuoja „CiviKos“ platforma, pilietinės visuomenės tinklas.

5.2.12 Konkrečių mechanizmų, kuriuos vyriausybė galėtų pasitelkti tardamasi su pilietine visuomene, ir teisinės bazės, pagal kurią būtų reglamentuojama, kaip atrinkti tas NVO, kurioms būtų skiriama nedidelė vyriausybės parama (dabar parama skiriama remiantis gana asmeniniais prioritetais) nėra. Europos Komisija turėtų teikti techninę paramą, kad padėtų Kosovo vyriausybei sukurti tokius mechanizmus.

5.2.13 Neturint aiškių reglamentavimo nuostatų, kuriomis būtų sukurta paskatų savanoriams, NVO itin sudėtinga asmenis arba jų grupes pritraukti būti savanoriais. Kosovo vyriausybei galima rekomenduoti pasinaudoti Europos teisėkūros modeliais savanorystės srityje.

5.2.14 Aplinkos apsaugos srityje reikėtų stiprinti vyriausybės ir pilietinės visuomenės bendradarbiavimą, su PVO reikėtų konsultuotis ir jas nustatyta tvarka įtraukti į politikos kūrimo procesą bei viešas diskusijas.

6. Pilietinės visuomenės organizacijos Kosove ir PNPP

6.1 Galimybė pasinaudoti PNPP lėšomis

6.1.1 1998–2009 m. EB pagalba Kosovui, įskaičiuojant EULEX misijos, ES specialiojo įgaliotinio ir Tarptautinio civilinio biuro finansavimą, sudarė 2,3 mlrd. EUR. Pagrindinės Komisijos dvišalio bendradarbiavimo partnerės buvo Vokietija, Šveicarija, Norvegija, Švedija („Sida“), Nyderlandai, Jungtinė Karalystė (DFID) ir USAID.

6.1.2 Pagal 2009–2011 m. daugiametį preliminarų planavimo dokumentą, kurį Europos Komisija priėmė 2009 m., nustatyti 4 sričių uždaviniai, kuriuos Kosovas turi išspręsti: pilietinės visuomenės, aplinkos, lygių galimybių ir gero valdymo. PNPP finansavimas skiriamas trimis pagrindinėms sritims: politiniams, ekonominiais kriterijams įgyvendinti ir Europos standartams pasiekti.

6.1.3 Būdamą įtakingiausia paramos teikėja (vertinant pagal pagalbos mastą ir pagal finansavimo kategorijas), ES gali nustatyti demokratijos stiprinimo darbotvarkės ir pagalbos prioritetus. Tai taip pat reiškia, kad Komisijos intervencijos veiksmingumas yra svarbiausias veiksnys, lemiantis tarptautinės pagalbos Kosove suvokimą ir legitimumą.

6.1.4 Pagal politinius kriterijus PNPP lėšomis remiamas Kosovo administracinių gebėjimų stiprinimas ir institucijų sistemos kūrimas, teisinės valstybės principo įgyvendinimas, kova su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, pagarbos žmogaus teisėms stiprinimas, serbų ir kitų mažumų apsauga, padedama stiprinti pilietinę visuomenę ir visuomeninę žiniasklaidą į visas programas integruojant pilietinės visuomenės aspektus. **2009–2011 m. 2–5 proc. visos Kosovui suteiktos pagalbos buvo skirta pilietinei visuomenei remti.**

6.1.5 Nors Europos Sąjungos pilietinei visuomenei skiriamas finansavimas nuolat didėjo, sudėtingos biurokratinės pagalbos prašymo procedūros ir palyginti didelės mažiausios galimos subsidijų sumos daugumai organizacijų neleido pasinaudoti šiomis lėšomis. Dėl tų pačių sąlygų padidėjo atotrūkis tarp didelių ir mažų PVO. Kalba ir techninis paraiškų pobūdis bendruomeninėms ir vietos PVO ir toliau neleidžia pasinaudoti ES finansavimu.

6.1.6 EB finansavimas, kuriuo galėtų pasinaudoti pilietinė visuomenė, pirmiausia skiriamas veiklai, kuria skatinama demokratija, teisinės valstybės principo įgyvendinimas, mažiau – veiklai, kuria skatinama socialinis-ekonominis vystymasis.

6.1.7 Iš PNPP lėšų nėra remiamos nei socialinių partnerių iniciatyvos, nei tikslinės programos, pagal kurias šie galėtų stiprinti savo gebėjimus.

6.1.8 Vis dar esama susirūpinimo dėl ribotų Kosovo valdžios institucijų gebėjimų panaudoti PNPP lėšas. Nustatydama PNPP pagalbos prioritetus vyriausybė turėtų įtraukti PVO.

6.1.9 Atsižvelgdamas į tai, kad PVO ir vyriausybės dialogas Kosove nevyksta, EESRK palankiai vertina Europos Komisijos planus 2012 m. finansuoti projektus, pagal kuriuos bus kuriami PVO tinklai, siekiant palengvinti dialogą su valdžios institucijomis.

6.1.10 EESRK rekomenduoja kvietimus teikti paraiškas pagal PNPP planuoti taip, kad būtų išvengta finansavimo spragų.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės dalyvavimo Europos Sąjungos vystymosi ir vystomojo bendradarbiavimo politikoje (tiriamoji nuomonė)

(2012/C 181/06)

Pranešėjas **José María ZUFIAUR NARVAIZA**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. spalio 20 d. raštu paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Pilietinės visuomenės dalyvavimo ES vystymosi ir vystomojo bendradarbiavimo politikoje.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 6 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 167 nariams balsavus už, 15 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Susiklosčius tokiai padėčiai, kai ekonominė, ekologinė ir socialinė krizė turi lemiamos reikšmės žmonijos atečiai, EESRK nuomone, svarbiausia, kad įvairūs bendradarbiavimo dalyviai susitartų dėl vystymosi būdo, kurį norima skatinti, bendrų sąvokų ⁽¹⁾.

1.2 Kad bendradarbiavimas būtų veiksmingas, labai svarbu užtikrinti bendros ES politikos ir vystymosi politikos nuoseklumą. Pilietinės visuomenės organizacijos (PVO) taip pat turėtų būti skatinamos platesniu mastu ir geriau koordinuoti šią politiką.

1.3 PVO yra visateisės ir pagrindinės vystymosi dalyvės, taigi jos taip pat turi dalyvauti ir bendradarbiavimo politikoje. Jos turi būti įtrauktos į bendradarbiavimo politikos ir programų rengimo, įgyvendinimo ir stebėsenos procesą ir būti vienos iš strateginių subjektų, užtikrinančių išteklių paskirstymą.

1.4 EESRK pasisako už labiau strateginio pobūdžio ES institucijų ir PVO bendradarbiavimą plėtojant politinį dialogą, sudarant bendruosius susitarimus ir nustatant veiksmingesnius lėšų paskirstymo mechanizmus.

1.5 Europos Komisija ir visos vyriausybės turi remti Stambulo pilietinės visuomenės organizacijų vystymosi veiksmingumo principus.

1.6 PVO turėtų sulaukti didesnio pripažinimo nustatant naujus bendradarbiavimo būdus, pavyzdžiui, vystant Pietų šalių savitarpio bendradarbiavimą ar trišalį bendradarbiavimą.

1.7 Bendradarbiavimo ir vystymosi politikoje, ypač Europos, turi būti atsižvelgiama į PVO išskirtinumą ir įvairovę, taip pat jų patirtį, susijusią su šalimis partnerėmis.

1.8 Globalizuotame pasaulyje reikia pripažinti kai kurių PVO pasaulinį pobūdį ir išnaudoti jų, kaip pasaulinės reikšmės dalyvių, potencialą.

1.9 Reikalingi Europos plėtros fondų lėšų skyrimo tarpininkaujant PVO sistemos pokyčiai. Skubiai reikia sukurti mechanizmus, pavyzdžiui: bendrieji susitarimai, dotacijos veiklai, dotacijų teikimas etapais, daugiamečiai susitarimai, lėšos skubiems atvejams arba „priemonių paketo“, apibrėžto plėtojant struktūrinį dialogą, įgyvendinimas. EESRK nuomone, šie finansavimo būdai daugiausia turėtų būti skirti PVO tinklams, federacijoms ir konfederacijoms.

1.10 Pilietinės visuomenės organizacijoms turi būti užtikrintos palankios sąlygos, kad jos galėtų vykdyti savo veiklą visose šalyse. Tai apima pagrindinių taisyklių, pavyzdžiui, susijusių su asociacijų, žodžio, susirinkimų ir veiksmų laisve, laikymąsi. Šis tikslas turi būti įtrauktas į viešąjį bendradarbiavimo politiką.

1.11 Pilietinės visuomenės dalyvavimas turi būti realus valdymo komponentas ir ES jį turėtų vertinti kaip veiklos kriterijų palaikant ryšius su šalimis partnerėmis.

1.12 EESRK palankiai vertina vietos valdžios institucijų dalyvavimą ES vystymosi politikoje ⁽²⁾, tačiau kartu mano, kad PVO ir vietos valdžios institucijų susiejimas įgyvendinant bendradarbiavimo ir vystymosi politiką, nors jos ir turi vienos kitas papildyti ir bendradarbiauti, lemia sąvokų painiavą ir veiklos vykdymo sunkumus.

⁽¹⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 102/109, 1.5 punktą, pranešėjas H. J. Wilms.

⁽²⁾ ES vystymosi politikos poveikio didinimas. Pokyčių darbotvarkė, OL C 113, 2012 4 18, p. 52–55.

1.13 Privačiojo sektoriaus įtraukimas į vystymosi politiką yra labai svarbus norint padidinti jos poveikį. Tačiau reikia pasirūpinti, kad tai netaptų dingstimi sumažinti viešojo sektoriaus indėlį ir kad dėl privačiojo ar bet kurio kito sektoriaus dalyvavimo nebūtų keliamos naujos sąlygos bendradarbiavimo projektams. Be to, reikėtų sukurti jau apibrėžtais tarptautiniais standartais paremtą ir vystomojo bendradarbiavimo tikslus atitinkančią sistemą bet kurio sektoriaus veiksmingam dalyvavimui užtikrinti.

1.14 Reikia sustiprinti bendradarbiavimo skaidrumo ir atskaitomybės mechanizmus, įskaitant tuos, kurie susiję su PVO, ir kovos su korupcija sistemas.

1.15 PVO taip pat turėtų į bendradarbiavimo politiką įtraukti Lisabonos sutartyje numatytą Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpusą.

1.16 EESRK, vykdydamas tarptautinę veiklą, ilgainiui prisidėjo (pavyzdžiui, Kotonu susitarimu EESRK suteikto įgaliojimo atveju) prie PVO institucinio aspekto pripažinimo. Tai buvo vienas svarbiausių Kotonu susitarimo laimėjimų. Pirmą kartą ES pasirašė tarptautinę sutartį, kurioje aiškiai pripažįstamas „nevalstybinių dalyvių“ esminis vystomojo bendradarbiavimo partnerių vaidmuo⁽³⁾. Tačiau svarbiausia, kad šiame Susitarime teigiama, kad nevalstybiniams dalyviams turėtų būti skiriami finansiniai ištekliai gebėjimams ugdyti, kad jie taptų veiksmingais šio Susitarimo partneriais. Šis įgaliojimas sudarė palankias sąlygas įkurti AKR ir ES tolesnio darbo komitetą, pirmą jungtinę PVO atstovų, šiuo atveju AKR šalių, ir EESRK narių organizaciją, finansuojamą iš EPF. Tolesnio darbo komiteto uždavinys – stebėti, kaip įgyvendinamas Kotonu susitarimas ir ekonominės partnerystės susitarimai. Be to, jis atliko lemiamą vaidmenį nustatant tvaraus vystymosi sąlygas. Šis darbo metodas tapo kriterijumi EESRK vykdančią veiklą kitose geografinėse teritorijose, kuris buvo labai vaisingas ir prisidėjo, pavyzdžiui, prie PVO, organizacinių gebėjimų stiprinimo, platformų ir ryšių su PVO grupių ES delegacijose kūrimo, padėjo PVO sudaryti palankesnes sąlygas gauti Bendrijos finansavimą ir dalyvauti derybose dėl prekybos susitarimų.

1.17 EESRK mano, kad tokia patirtis turėtų būti stiprinama ir plečiama remiant bendradarbiavimo politiką. Visų pirma, atsižvelgdamas į daugelio pilietinės visuomenės organizacijų nuomonę, prašo Europos išorės veiksmų tarnybą užtikrinti, kad ES delegacijos veiksmingai išsipareigotų jas remti, megzti su jomis ryšius, domėtis jų veikla ir ją skatinti tiek Europoje, tiek šalyse partnerėse. Stiprinant Europos Sąjungos išorės

tarnybos delegacijas kaip niekad svarbu, kad jos prisiimtų minėtą išsipareigojimą kaip konkretų ir privalomą uždavinį, o ne suprastų jį kaip papildomą ar savanorišką veiklą.

1.18 Europos vystomojo bendradarbiavimo decentralizacijos klausimu EESRK mano, kad jis gali labai veiksmingai bendradarbiauti su Europos išorės veiksmų tarnyba plėtojant ES delegacijų ir vietos PVO dialogą. Viena vertus todėl, kad EESRK atstovauja Europai įvairiose patariamose institucijose, kurios kuriamos pagal ekonominės partnerystės susitarimus (CARIFORUM), prekybos susitarimus (Pietų Korėja), asociacijos sutartis (Centrinė Amerika, Čilė) ir kt. Kita vertus todėl, kad EESRK jau seniai palaiko stabilius santykius su pilietinės visuomenės organizacijomis ir jų atstovaujamosiomis institucijomis visuose žemynuose, visų pirma AKR valstybėse, Lotynų Amerikos ir Viduržemio jūros regiono šalyse⁽⁴⁾.

1.19 EESRK dar kartą pažymi, jog svarbu, kad PVO skatintų ES piliečių informavimą ir mokymą bendradarbiavimo klausimais dabartiniu krizės laikotarpiu, kai kyla pavojus pamiršti su vystymosi politika susijusius išsipareigojimus. Šiuo tikslu reikėtų numatyti konkrečią biudžeto išlaidų kategoriją, kuriai būtų skirta pakankamai išteklių ir numatytos pakankamos skaidrumo ir atskaitomybės garantijos.

2. Bendrieji principai ir tikslai

2.1 Per pastarąjį dešimtmetį Europos Sąjunga vis daugiau dėmesio skyrė dialogui su PVO. Europos konsensusas dėl vystymosi, vystomojo bendradarbiavimo priemonė, Europos Audito Rūmų ataskaita ir, galiausiai, struktūrinis dialogas taip išplėtė šio dialogo apimtį ir mastą, kad į jį įsitraukė ir Europos Komisija, Europos Parlamentas, Regionų komitetas, EESRK, valstybės narės ir pilietinės visuomenės organizacijos: profesinės sąjungos, kooperatyvai ir socialinės ekonomikos organizacijos, ūkininkų, vartotojų organizacijos, verslo organizacijos, NVO platformos, šalių partnerių organizacijos partnerės ir kt.

2.2 Tačiau nepaisant šių laimėjimų ir tarptautinių susitarimų⁽⁵⁾, susidaro bendras išpūdis, kad kol kas labai daug retorikos ir praktiniu požiūriu mažai kas nuveikta. Daugelyje tiek paramą teikiančių, tiek besivystančių šalių PVO vis dar susiduria su dideliais sunkumais ir jų darbo sąlygos supaprastėjo. Taip yra, pavyzdžiui, profesinių sąjungų atveju. Jos patiria sunkumų

⁽³⁾ Taigi Kotonu susitarimo 2 skyriaus 4 straipsnyje numatyta, kad ES ir AKR šalys privalo informuoti ir į konsultacijas dėl bendradarbiavimo politikos ir strategijų įtraukti nevalstybinius dalyvius ir kad jie turi dalyvauti ir įgyvendinant šias strategijas.

⁽⁴⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.external-relations-other-continents>.

⁽⁵⁾ 2005 m. kovo mėn. Paryžiaus deklaracija dėl pagalbos vystymuisi veiksmingumo; 2008 m. Akroje vykęs aukšto lygio forumas; Stambulo vystymosi principai (<http://www.aideffectiveness.org/busanhlf4/images/stories/hlf4/PrincipiosdeOSC-Estambul-Final.pdf>); Tarptautinė PVO vystymosi veiksmingumo užtikrinimo programa (http://www.cso-effectiveness.org/IMG/pdf/spanish_framework_for_cso_dev_eff.pdf); 2011 m. Busane vykusio aukšto lygio forumo deklaracija.

gauti oficialią paramą vystymuisi paramą teikiančiose šalyse, o šalyse partnerėse tokios galimybės yra ribotos arba jų visai nėra turint omenyje tiek išteklius, tiek politinį dialogą. Apskritai kyla grėsmė (kaip pavyzdį galima paminėti Zimbabvės vyriausybės neseniai patvirtintas priemonės) dėl paramos pilietinės visuomenės organizacijoms ir jų, kaip vystymosi dalyvių, vaidmens.

2.3 EESRK nuomone, norint, kad PVO vaidmuo būtų plačiau ir geriau pripažintas, į vystymosi ir bendradarbiavimo politiką būtina integruoti tam tikrus kriterijus, principus ir vertybes.

2.4 Visų pirma, labai svarbu, kad PVO tarpusavyje ir su Europos institucijomis suderintų, **kaip turi būti suprantamas vystymasis**. Toks tikslas ypač reikalingas ir skubus dėl trejosios krizės: ekologinės (klimato kaita, biologinės įvairovės mažėjimas ir t. t.), socialinės (didėjanti nelygybė ir t. t.) ir ekonominės (nedarbas, neužtikrintumas dėl darbo, finansų sektoriaus dominavimas realiosios ekonomikos atžvilgiu ir t. t.). Ši trejopa krizė lėmė ketvirtąją – maisto krizę. Duomenys, atspindintys šių vienas kitą papildančių krizės tipų mastą, rodo, kad mūsų visų ateičiai kyla pavojus. Vienintelė galimybė sumažinti žalą yra kokybinis šuolis lygių galimybių, bendradarbiavimo ir priežiūros srityje. Taigi vystymasis neturėtų būti suprantamas kaip ekonomikos augimo sinonimas, o gerovė ir pažanga neturėtų būti vertinamos pagal BVP rodiklius.

2.5 EESRK ir toliau mano, kad, nepaisant būtinybės patobulinti veiklos kriterijus, **vystomasis bendradarbiavimas yra viena pagrindinių vystymosi skatinimo priemonių**, ypač skurdžiausiose šalyse.

2.5.1 Šiuo požiūriu dar kartą pažymi, kad būtina įvykdyti tarptautiniu lygmeniu vystymosi finansavimo srityje priimtus išipareigojimus, kurie turi ir toliau būti privalomi paramą teikiančioms šalims, visų pirma Europos Sąjungai. Vystomasis bendradarbiavimas paramą teikiančiose šalyse yra gerąją praktika grindžiama **viešojo politika**, kuriai įgyvendinti būtini reikiami ištekliai.

2.5.2 EESRK primena, kad, kaip numatyta Lisabonos sutartyje, reikia užtikrinti **bendradarbiavimo ir vystymosi politikos derėjimą su kitomis politikos sritimis**. PVO taip pat turėtų būti skatinamos platesniu mastu ir geriau koordinuoti šią politiką.

2.6 Per pastarąjį dešimtmetį bendradarbiavimo srityje įvyko didelių pokyčių. Iš svarbių įvykių paminėtinas Pietų šalių savitarpio bendradarbiavimas arba trišalis bendradarbiavimas. PVO ir **jų tinklų vaidmuo turėtų būti labiau pripažįstamas plėtojant šias naujas bendradarbiavimo formas**.

2.7 Kai kurie lėšų paskirstymo būdai, pavyzdžiui, biudžetinė parama, skirti padidinti atsakomybę, lėmė pilietinės visuomenės

atskirtį šalyse partnerėse. **EESRK pabrėžia būtinybę suteikti vietos pilietinės visuomenės organizacijoms deramą vaidmenį užtikrinant demokratinę atsakomybę ir įgyvendinant temines programas, įskaitant finansinį aspektą.**

2.8 Kadangi EESRK dalyvauja įvairiose ES strateginėse partnerystėse (su Brazilija, Kinija), jo vaidmuo pripažįstamas tarptautiniuose susitarimuose (pavyzdžiui, Kotonu) ir jis dalyvauja įgyvendinant bendras programas (pavyzdžiui, „Rio+20“), reikėtų jį įtraukti ir į ES bendradarbiavimo ir vystymosi politikos temines programas.

2.9 Tarptautiniu lygmeniu pasiekti susitarimai, kurie išdėstyti Paryžiaus deklaracijoje, Akros veiksmų darbotvarkėje ir Busano aukšto lygio forumo, yra svarbūs žingsniai siekiant užtikrinti pagalbos veiksmingumą. Vis dėlto **PVO supranta, kad reikia išplėsti kai kuriuos šiuose dokumentuose pateiktus kriterijus ir sąvokas**, pavyzdžiui, apibrėžti, kaip turi būti suprantama atsakomybė, suderinimas, suvienodinimas, rezultatų valdymas, tarpusavio atskaitomybė, pagalbos veiksmingumas. Reikėtų suformuluoti nuoseklesnę šių kriterijų apibrėžtį plėtojant PVO ir Europos institucijų dialogą.

2.10 Pagalbos veiksmingumo klausimą reikėtų svarstyti laikantis požiūrio, paremto įvairiais žmogaus teisių koncepcijos aspektais, ir vertinti jį atsižvelgiant į jo indėlį mažinant skurdą ir nelygybę ir kartu priklausomybę nuo pačios pagalbos.

2.11 Įvairių organizacijų diskusijos ir tarptautinės deklaracijos rodo, kad **PVO yra visateisės vystymosi dalyvė**⁽⁶⁾. EESRK prašo Europos Komisiją ir visas vyriausybes remti Stambulo pilietinės visuomenės organizacijų vystymosi veiksmingumo principus.

2.12 **Vystymosi ir bendradarbiavimo politikoje turi būti atsižvelgiama į PVO išskirtinumą ir įvairovę**. Papildoma nauda, kurią vystymuisi gali teikti NVO, savo veiklą paskyrusi aplinkos ar žmogaus teisių apsaugai, profesinė sąjunga, kuri gina darbo teises ir užtikrina pirminį turto paskirstymą vykdydama derybas dėl darbo užmokesčio ir socialinės darbuotojų apsaugos, žemės ūkio kooperatyvas, darantis tiesioginę įtaką apsirūpinimui maistu ir apsirūpinimo maistu savarankiškumui, prie bendro vystymosi prisidedanti imigrantų asociacija, darbdavių ar savarankiškai dirbančių asmenų organizacija, turinti lemiamos reikšmės gamybos struktūros ir darbo vietų kūrimui, – tai tik keletas pavyzdžių iš daugybės būdų, kaip PVO, paremtos tinkama bendradarbiavimo politika, gali prisidėti prie vystymosi. EESRK nuomone, labai svarbu, kad valstybės institucijų vystymosi ir bendradarbiavimo politika būtų formuojama pasinaudojant visomis šios įvairovės teikiamomis galimybėmis.

⁽⁶⁾ Akros veiksmų darbotvarkės 20 straipsnis. 2011 m. gruodžio 1 d. Busano išvados. Stambulo principai.

2.13 EESRK reikalauja, kad visų šalių pilietinės visuomenės organizacijoms būtų sukurta jų egzistavimui, vystymuisi ir veiklai palanki aplinka reguliavimo, institucinės sąrangos, gebėjimų stiprinimo ir veiklos sąlygų požiūriu. Organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimas turėtų tapti esminiu demokratinio valdymo elementu (7).

2.14 **Bendradarbiavimas su privačiuoju sektoriumi turi lemiamą reikšmę norint užtikrinti didesnę poveikį vystymuisi.** Reikia pabrėžti didelę privačiojo sektoriaus (įskaitant socialinės ekonomikos ir pelno nesiekiančias organizacijas) įvairovę ir svarbią socialinės atsakomybės iniciatyvų naudą. Dabartinis uždavinys yra kiek įmanoma padidinti jų indėlį užtikrinant ekonominį ir socialinį vystymąsi ir žmonių saugumą globalizuotame pasaulyje. Nepaisant to, vyksta diskusijos, kokią poveikį viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė ar išimtinai privati stambių bendrovių parama vystomojo bendradarbiavimo srityje galėtų turėti vystymosi tikslams. Privačiojo ir viešojo sektorių partnerystė gali padėti sujungti įvairių partnerių darbotvarkės vystymosi srityje ir, kaip rodo tokios iniciatyvos kaip Pasaulio kakavos fondas, būti veiksmingos įvairių partnerių keitimosi žiniomis ir ištekliais priemonės. Šiuo požiūriu būtų tikslinga nustatyti veiksmingo ir atsakingo privačiojo sektoriaus dalyvavimo pagrindą, atitinkantį jau pripažintas tarptautines normas, pavyzdžiui, TDO darbo teisę, OECD tarptautinių įmonių gaires ir Jungtinių Tautų verslo ir žmogaus teisių pagrindinius principus. Taip pat reikėtų paminėti tokias su skaidrumu susijusias tarptautines iniciatyvas kaip „GPSI principai“ (Gavybos pramonės skaidrumo iniciatyva) arba „Kimberley procesas“ dėl tarptautinių įmonių ir investicijų.

2.14.1 Dėl privačiojo sektoriaus dalyvavimo neturėtų sumažėti vystomojo bendradarbiavimo srityje valstybių prisiimami finansiniai įsipareigojimai ir paramos sąlyga neturėtų tapti, pavyzdžiui, strateginių sektorių arba bendruomenei ypač svarbių paslaugų privatizavimas.

2.14.2 Kita vertus, kaip teigiama, 1.13 punkte, nepaprastai svarbu PVO skatinti dalyvauti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystėje, taip pat kaip svarbus ir socialinių partnerių bei socialinio dialogo vaidmuo.

2.15 **Reikia dar labiau sustiprinti skaidrumo ir visų bendradarbiavimo dalyvių atskaitų pateikimo mechanizmus.** Taip pat reikia taikyti Jungtinių Tautų konvenciją prieš korupciją, reiškiančią, dėl kurios silpnėja piliečių pritarimas bendradarbiavimo politikai. Šiuo atveju PVO puikiai tinka dėl dviejų jų aspektų: jos teikia savo veiklos ataskaitas ir yra bendradarbiavimo plačiąja prasme pilietinės kontrolės mechanizmai. Tik išsaugant sąsają ir konkrečią sąveiką su piliečiais bus įmanoma pasiekti užsibrėžtų vystymosi tikslų.

(7) AKR ir ES šalių ekonominių ir socialinių organizacijų 10-ojo regioninio seminaro baigiamoji deklaracija, 2009 m. birželio 28–30 d., <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr.acp-eu-terth-regional-seminar-reports.6271>.

2.16 Globalizuotame pasaulyje reikia pripažinti kai kurių PVO tarptautinį pobūdį ir išnaudoti jų, kaip atsakingų pasaulinės reikšmės dalyvių, potencialą. Kita vertus, daugiapoliame pasaulyje lieka vis mažiau priežasčių skirti Šiaurės PVO ir Pietų PVO. Taigi, parama PVO tinklams, jų koordinavimo platformoms, federaliniams mechanizms ir taip pat narystės lygiui, be kitų dalykų, turėtų tapti paramos teikėjų ir ypač ES plėtojant bendradarbiavimą finansuojamų vystymosi iniciatyvų dalimi.

3. Pilietinės visuomenės organizacijų vaidmens stiprinimas

3.1 Budapešte vykusios konferencijos (8) baigiamajame dokumente pateikti struktūrinio dialogo rezultatai – tai labai vertingos, visoms suinteresuotosioms šalims skirtos pastabos ir pasiūlymai. EESRK mano, kad šis dialogas turėtų įgyti pastovumo ir reikėtų sukurti kokią nors koordinavimo mechanizmą arba ryšių grupę, kuri reguliariai posėdžiautų ir būtų panaši į EPF komponentus siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi jos rekomendacijų ir jos būtų vykdomos (9). Toks forumas turėtų būti **nuolatinio** (diskusijos dėl bendradarbiavimo politikos naudojant Europos Komisijos patvirtintus išteklius ir priemones) **ir atstovaujamojo** (PVO, Komisija, EP, valstybės narės ir kt.) **politinio pobūdžio**. EESRK nuomone, atsižvelgiant į jo institucinius įgaliojimus ir patirtį, jis šiame diskusijų forume turėtų atlikti konkretų vaidmenį.

3.2 Reikia užtikrinti, kad PVO dalyvautų ir galėtų prisidėti nustatant ir įgyvendinant vystomąją politiką bei vykdant jos stebėseną. Norint padėti pasaulio lygmeniu veikiančioms PVO sustiprinti ir sustiprinti Europos organizacijų bendradarbiavimą, ES turėtų išnagrinėti, ar nebūtų tikslinga nustatyti tiksliais kriterijais, kuriems pritarėtų struktūrinio dialogo dalyviai, grindžiamą Europos PVO juridinį statusą.

3.3 Nuo Kotonu susitarimo įsigaliojimo, pagal jam suteiktus įgaliojimus, EESRK teko pagrindinis vaidmuo stiprinant nevalstybinių dalyvių dalyvavimą (10). Iš tikrųjų tai reiškia, kad nuolatinio AKR šalių ir ES tolesnio darbo komiteto atstovai dalyvauja reguliariai rengiamuose regioniniuose seminaruose, visų AKR

(8) https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/aidco/images/c/ce/FINAL_ES_-_Final_Statement_May.pdf

(9) Pavyzdžiui gali būti įvairiuose Europos Komisijos direktoratuose kitais klausimais parengtos rekomendacijos.

(10) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas rengia konsultacinius susitikimus ir susitikimus su AKR ir ES ekonominės veiklos vykdytojais ir socialiniais veikėjais (Kotonu susitarimo 1 protokolais). Šį įgaliojimą EESRK gavo po to, kai buvęs už prekybą atsakingas Komisijos narys Pascal Lamy išreiškė pageidavimą, kad EESRK prižiūrėtų ekonominės asociacijos susitarimus. Taigi EESRK pritarė tam, kad į ES ir CARIFORUM valstybių ekonominės partnerystės susitarimus būtų įtraukti socialiniams reikalams ir aplinkosaugai skirti skyriai, ir tam, kad būtų įsteigtas pilietinės visuomenės konsultacinis komitetas, prižiūrintis, kaip šie susitarimai yra įgyvendinami, ir visos šios nuostatos buvo įtrauktos į galutinį prekybos susitarimą su šiuo regionu. Taigi reikėtų pasakyti, kad Kotonu susitarime ir ekonominės partnerystės susitarime su Karibų jūros regionu numatytos institucinės nuostatos kartu su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui suteiktais įgaliojimais padėjo sustiprinti pilietinės visuomenės organizacijų vaidmenį vykdant vystomąjį bendradarbiavimą.

šalių konferencijose ir panašiuose renginiuose. Bėgant metams tai tiesiogiai prisidėjo prie skaidrumo, gero valdymo ir partnerystės principų, įtvirtintų Kotonu susitarime, įgyvendinimo⁽¹¹⁾.

3.4 Be to, užmezgant nuolatinį politinį dialogą šalies lygiu svarbu atsižvelgti į kiekvieno dalyvio ar pilietinės visuomenės organizacijos ypatumus.

3.5 Struktūrinio dialogo rezultatas turėtų būti **labiau strateginio pobūdžio ES institucijų ir PVO bendradarbiavimas**. Šiuo atveju EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad būtina nustatyti projektų finansavimu neapsiribojančių santykių ir dalyvavimo modelius. Pavyzdžiui, „priemonių paketo“ (angl. *tool box*), sukurto plėtojant struktūrinį dialogą taikymui ne tik vietos – ES delegacijos, bet ir centriniu lygiu, įgyvendinimas. Tai ES ir PVO partnerystei pasauliniu lygiu suteiktų daugiau lankstumo ir veiksmingumo.

3.6 Suteikdamos postūmį ir nuolat prašydamos PVO atlieka lemiamą vaidmenį, kad būtų įgyvendinama šalių vystymosi politikos suderinimo darbotvarkė ir būtų skatinama sudaryti naują visuotinę susitarimą laikotarpiui nuo 2015 m., kad į vystymosi darbotvarkę būtų įtrauktas nelygybės mažinimas, visuotinė socialinė apsauga, teisingas turto pasiskirstymas ir gamtos išteklių tausojimas.

3.7 **PVO yra labai skirtingi ir nevienalyčiai subjektai**, todėl gali prireikti tikslesnės apibrėžties, ką reikėtų laikyti PVO. Be to, plėtodama bendradarbiavimą Europa turi pripažinti šią įvairovę, patirtį ir ryšius su šalimis partnerėmis ir pasinaudoti kiekvieno dalyvio potencialu ir ypatumais.

4. PVO dalyvavimas įvairiose ES išorės pagalbos priemonėse ir programose

4.1 EESRK jau yra išdėstęs savo nuomonę dėl PVO vaidmens vystomojo bendradarbiavimo priemonės srityje⁽¹²⁾. Be to, **EESRK mano, kad pilietinė visuomenė turi imtis veiksmų dėl visų bendradarbiavimo priemonių** vadovaujantis struktūrinio dialogo nuostatomis ir tuo, kas numatyta neseniai patvirtintoje Pokyčių darbotvarkėje.

⁽¹¹⁾ Išsamus nevalstybinių dalyvių vaidmens įgyvendinant Kotonu susitarimą vertinimas pateiktas 11-ojo regioninio AKR šalių ir ES ekonominių ir socialinių interesų grupių seminario baigiamojoje deklaracijoje, 2010 m., Etiopija (http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/f_ces6152-2010_decl_en.doc).

⁽¹²⁾ EESRK nuomonė dėl Europos Sąjungos vystomojo bendradarbiavimo finansavimo priemonės, OL C 44, 2011 2 11, p. 123–128; EESRK nuomonė „ES vystymosi politikos poveikio didinimas. Pokyčių darbotvarkė“, COM(2011) 637 final (dar nepaskelbtas Oficialiajame leidinyje).

4.2 Atsižvelgdamas į pasiūlymus, pateiktus plėtojant struktūrinį dialogą, EESRK mano, kad reikalingi Europos lėšų vystymuisi skyrimo bendradarbiaujant su PVO sistemos pokyčiai. 2014–2020 m. finansinėje perspektyvoje numatytos priemonės turi būti susietos su naujais būdais neapsiribojant įprastais paramos teikimo projektams mechanizmais. Be kitų dalykų, reikia skubiai numatyti mechanizmus kaip, pavyzdžiui, bendrieji susitarimai, dotacijos veiklai, dotacijų teikimas etapais ar daugia-mečiai susitarimai, vidutinės trukmės arba ilgalaikiai būdai, užtikrinantys didesnę poveikį vystymosi srityje.

4.3 Taip pat reikėtų sukurti specialius fondus skubiems atvejams, pavyzdžiui, demokratiniams procesams Viduržemio jūros regione, kai nėra galimybės laukti, kol bus patenkintos paraiškos dėl dotacijų, ir kai veiksmus sėkmingai įgyvendinti gali tik įvairių PVO tinklai, pavyzdžiui, profesinės organizacijos, NVO, kooperatyvų, mažų įmonių susivienijimai, moterų organizacijos ir kt.

4.3.1 Atsižvelgiant į tai, šie finansavimo būdai visų pirma turi būti skirti PVO tinklams, federacijoms ar konfederacijoms. Šiuo atveju tokie mechanizmai kaip dotacijos veiklai ir dotacijų teikimas etapais būtų tinkama priemonė, kuri padidintų vystymosi srityje veikiančių PVO tinklų papildomą naudą.

4.3.2 Įgyvendinant Pokyčių darbotvarkę reikia apsvarstyti ir iš naujo nustatyti Europos bendradarbiavimo mechanizmus, taikomus planuojant ir valdant projektų ciklą, pagrindinį dėmesį skiriant įvairiems aspektams, pavyzdžiui, tikslingesniai lėšų panaudojimui ir aplinkybės atitinkančiam lankstumui. Taip pat daugiau dėmesio reikėtų skirti paramai, teikiamai vystymosi iniciatyvų galimybių nustatymo ir tyrimo etapais, kadangi tai padėtų užtikrinti didesnę minėtų iniciatyvų sėkmę.

4.3.3 Finansavimo modeliuose reikia numatyti tris paskatų rūšis, skirtas skatinti: 1) vystymosi rezultatų ataskaitų teikimą, 2) organizacijų vienijimąsi ir susijungimą ir pasaulinių PVO steigimą, 3) naujo pobūdžio daugelį dalyvių vienijančių tinklų ir sąjungų kūrimą.

4.3.4 Lisabonos sutartyje numatytas Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpusas šiuo metu yra bandomajame etape, už kurį atsakingas Humanitarinės pagalbos ir civilinės saugos GD (ECHO). Prieš Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpusui pradėdant veikti šio bandomojo etapo rezultatus reikėtų atidžiai įvertinti. EESRK yra įsitikinęs, kad **PVO iš tiesų gali sutelkti Europos savanorių pajėgas visuose sektoriuose ir ypač vystymosi srityje**. EESRK mano, kad remiantis aiškiai apibrėžtais kriterijais, savanoriška veikla reikėtų laikyti indėlių natūra į bendrai finansuojamus projektus⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ EESRK nuomonė dėl ES politikos ir savanoriškos veiklos. Tarpvalstybinės savanoriškos veiklos pripažinimas ir skatinimas ES, Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 150.

5. Pilietinės visuomenės ir PVO stiprinimas šalyse partnerėse

5.1 Daugeliu atvejų ir įvairiose šalyse PVO tenka dirbti didelio politinio, institucinio ir ekonominio pažeidžiamumo sąlygomis, kurios apsunkina jų veiklą, arba plėtoti veiklą tokiomis aplinkybėmis, kai jos persekiojamos, bauginamos ir kaltinamos. Dažnai tai lemia vyriausybės taikomi apribojimai. EESRK dar kartą pažymi, jog vystomojo bendradarbiavimo politikoje svarbu numatyti teisinio pagrindo, pagrindinių teisių ir paramos PVO priemonių stebėsenos aspektą, taip pat vystymosi ir bendradarbiavimo iniciatyvų taisykles.

5.2 EESRK supranta, kad PVO reglamentavimo pagrindas labai skiriasi ir pačiose ES šalyse, ir šalyse partnerėse. Tai neturi užkirsti kelio pažangai taikant tarptautines normas (pavyzdžiui, užtikrinant asociacijų, žodžio, susirinkimų laisvę, suteikiančią galimybę veikti visiškai laisvai, bendrauti ir bendradarbiauti, ieškoti finansavimo ir naudotis valstybės apsauga) visais atvejais ir visais lygmenimis. Pilietinės visuomenės ir PVO egzistavimas ir dalyvavimas ne tik nesumažina atstovaujamosios demokratijos legitimumo, bet ją netgi sustiprina, jei sudaromos sąlygos jų veiklai⁽¹⁴⁾. **Pilietinės visuomenės dalyvavimas turi būti tikra valdymo dalimi ir todėl ES, palaikydama ryšius su šalimis partnerėmis, ji turėtų laikyti kriterijumi.**

5.3 Plėtojant Europos bendradarbiavimą reikėtų plačiau pripažinti trečiųjų šalių organizacijų partnerių **institucinį aspektą ir jų institucinių gebėjimų stiprinimą**. Indėlis į PVO, kaip tokių, stiprinimą nėra susijęs vien su projektų valdymo gebėjimais, tai padeda užtikrinti bendrą atitinkamos visuomenės vystymąsi. Todėl reikia **skatinti šalių partnerių tokių PVO gebėjimų ugdymą ir stiprinimą** ir plačiąja prasme, ir, pavyzdžiui, kalbant apie Bendrijos finansavimo skyrimo, tai pat ir smulkesniems vietos projektams, procedūras arba dalyvavimą derybose dėl prekybos susitarimų.

5.4 Kartu EESRK pritaria tam, kad ES vystomojo bendradarbiavimo srityje nepalaikytų tų organizacijų, kurios, nors ir vadinasi pilietinės visuomenės organizacijomis, bet nėra demokratiškos arba yra tiesiogiai pavaldžios valdžios institucijoms.

5.5 Reikia skatinti **šalių partnerių PVO jungtis į grupes ir teisiškai jas pripažinti dalyvaujančiomis institucijomis**. Kaip buvo pasiūlyta įgyvendinant Kotonu susitarimą arba Lotynų Amerikos atveju, pavyzdžiui, reikia ir toliau burtis į platformas ir įvairiems lygmenims atstovaujančius tinklus, kad būtų užtikrinta jų sąveika ir pagerinti ryšių su valdžios institucijomis palikimo būdai.

5.6 Įvairiomis aplinkybėmis pasitvirtino, kad šalyse partnerėse esančiose ES delegacijose naudinga turėti ryšių palaikymo centrus ar už ryšius su pilietine visuomene atsakingus pareigūnus. Reikia plėtoti jų vaidmenį, gebėjimus vertinti padėti atitin-

kamose šalyse ir suteikti postūmį ryšiams su PVO. Reikėtų užtikrinti geresnį šių ryšių palaikymo centrų ir EESRK veiklos koordinavimą siekiant pasinaudoti šioje srityje sukaupta patirtimi ir gerąja praktika.

5.7 Demokratinės atsakomybės koncepcijos įgyvendinimas savo ruožtu turėtų būti neatsiejamas nuo šalių partnerių PVO, visų pirma susivienijimų, tinklų ar platesnius atstovavimo įgaliojimus turinčių organizacijų, didesnių galimybių pasinaudoti ištekliais, kuriuos Bendrija skiria bendradarbiavimui.

5.8 Kartu reikėtų plėtoti **naujus PVO bendradarbiavimo būdus** sudarant sąlygas trišaliui, Pietų šalių savitarpio bendradarbiavimui arba, pavyzdžiui, keičiantis patirtimi, Europos PVO teikiant techninę pagalbą ir dalijantis valdymo technologija. Šie nauji bendradarbiavimo būdai gali būti ypač tinkami vidutinės pajamos turinčioms šalims, kurių įprasto bendradarbiavimo su ES apimtis mažės. Šiose šalyse PVO atlieka lemiamą vaidmenį įtvirtinant demokratiją ir užtikrinant piliečių teisių pripažinimą, mažinant nelygybę, skatinant piliečių dalyvavimą, lyčių lygybę, mokesčių perskirstymą, skaidrumą ar aplinkosaugos teisių apsaugą.

6. Visuomenės informuotumo didinimas ir vystomasis švietimas

6.1 ES visada atliko paramos vystymuisi teikėjos vaidmenį, net ir ištikus ekonomikos krizei. Visoms valstybėms ir Sąjungos institucijoms yra nelengva ir toliau laikytis šių įsipareigojimų. Tai, ar įsipareigojimai bus vykdomi, didžiąja dalimi lems visuomenės pritarimas ir jos informavimas bei švietimas vystymosi klausimu ir visoms šalims aktualių pasaulinių problemų tema.

6.2 PVO yra tinkama visuomenės informuotumo didinimo ir vystomojo švietimo priemonė. EESRK dar kartą primena, kad labai svarbu neužmiršti šio klausimo, ypač krizės sąlygomis. Būtinos naujoviškos vystomojo švietimo strategijos, kurios leistų išnaudoti jo permainų skatinimo potencialą, perduoti jo idėjas platesniems visuomenės sluoksniams, ne vien vaikams ir jaunimui. Norint šioje srityje diegti naujoves būtina kurti daugelį dalyvių vienijančias sąjungas. Tai ypač svarbu neseniai į ES įstojusiose šalyse, turinčiose menkesnes vystomojo bendradarbiavimo tradicijas ir mažiau išvystytas PVO.

6.3 Europos PVO ir EESRK, glaudžiai susijęs su Europos pilietine visuomene, yra pajėgūs imtis šio visuomenės informuotumo didinimo uždavinio. Be to, dirbdami Europos Sąjungoje su pačiais įvairiausiais socialiniais sluoksniais, įskaitant pačius pažeidžiamiausius, jie yra pelnę pasitikėjimą. Šiuo požiūriu labai svarbu, kad vienu iš informuotumo didinimo tikslų taptų informacijos apie projektus, kuriuos PVO įgyvendina šalyse partnerėse, be kitų, ES kaimynystės politikos šalyse, sklaidymas.

⁽¹⁴⁾ Tai, kas nurodyta Akros veiksmų darbotvarkės ir Busano forume, yra bendras visų šalių įsipareigojimas.

6.4 Laikantis tokio požiūrio, konkrečių informuotumo didinimui ir vystomajam švietimui bei Europos informacinių kampanijų vystymosi ir bendradarbiavimo klausimais vykdymui skirtų biudžeto eilučių išsaugojimas turi lemiamą reikšmę.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

479-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2012 M.KOVO 28, 29 D.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento
ir Tarybos reglamento, kuriuo sukurama programa „Kūrybiška Europa“**

(COM(2011) 785 final – 2011/0370 (COD))

(2012/C 181/07)

Pagrindinis pranešėjas **Dumitru FORNEA**

Europos Parlamentas, 2011 m. lapkričio 30 d., ir Taryba, 2011 m. gruodžio 14 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 173 straipsnio 3 dalimi ir 166 straipsniu nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukurama programa „Kūrybiška Europa“

COM(2011) 785 final – 2011/0370 (COD).

2011 m. gruodžio 6 d. Komiteto biuras pavedė Pramonės permainų konsultacinei komisijai atlikti parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Kadangi darbas skubus, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 479-ojoje plenarinėje sesijoje, kuri įvyko 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Dumitru Fornea ir priėmė šią nuomonę 168 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Kūrybos pramonės klausimai turėtų būti sprendžiami sąsajoje su naujuoju pramonės vystymosi ciklu, be to juos reikėtų spręsti ne kiekvieną atskirai, o ieškant glaudžių ir tarpdisciplininių sąsajų su kitomis paslaugomis ir gamybos procesais. Šiuo požiūriu kūrybos pramonė turėtų būti laikoma inovacijų diegimo pramonėje ir paslaugų sektoriuje katalizatoriumi.

1.2 Kultūros ir kūrybos sektoriams turi tekti svarbi vieta strategijoje „Europa 2020“, kadangi juose vykdoma veikla padeda siekti naujo augimo Europos Sąjungoje, todėl svarbu pabrėžti, kad dabartinės kūrybos pramonės permainos turėtų vykti visoje Europoje, o ne tik kelete šalių ar regionų.

1.3 Komitetas pabrėžia programos „Kūrybiška Europa“ ekonominio matmens svarbą ir pritaria programos tikslui

skatinti visus kultūros ir kūrybos sektorių dalyvius siekti ekonominio savarankiškumo. Vis dėlto, programoje pernelyg daug dėmesio skiriama bendram konkurencingumo tikslui ir nepakankamai kalbama apie kalbų ir kultūros įvairovės puoselėjimą.

1.4 Komitetas labai pritaria pasiūlymui didinti programos biudžetą ir mano, kad turi būti išlaikytas visam programai „Kūrybiška Europa“ numatytas 1,8 mlrd. EUR biudžetas. Nors programos biudžetas iš tiesų gerokai padidintas, palyginti su ES biudžetu arba kai kurių valstybių narių kultūrinės veiklos paramai skiriamomis lėšomis, ši suma yra gana nedidelė.

1.5 Programų „Kultūra“ ir MEDIA sujungimui būtų galima pritarti, jei bus aiškiai apibrėžta kiekvienapaprogramė ir užtikrintas jos statusas. Sėkmingo sujungimo galima tikėtis, jei

remiantis teisiniu pagrindu bus tiksliai nurodyta kiekvienai paprogramei skiriama biudžeto dalis ir minimalus skiriamų lėšų dydis. Siekiant didesnio skaidrumo ir aiškumo, reikėtų taip pat nustatyti metinės veiklos gaires.

1.6 EESRK mano, kad bendrosios programos „Kūrybiška Europa“ sėkmę didžiąja dalimi lems tai, ar pavyks užtikrinti bendradarbiavimą įgyvendinant jos paprogrames MEDIA ir „Kultūra“ ir tai, ar bus parengta kompleksinė strategija, kuri padėtų nustatyti bendras įvairių Europos Sąjungos finansuojamų programų veiklos sritis ⁽¹⁾.

1.7 Komitetas atkreipia dėmesį, kad pasiūlyme nėra aiškiai nurodyta, koku būdu Komisija ketina į programos įgyvendinimo procedūras įtraukti suinteresuotųjų šalių atstovus. Pasiūlymo 7 straipsniui trūksta aiškumo ⁽²⁾. Reikėtų, kad didesnes finansavimo galimybes turėtų visos pagal privatinę teisę įsteigtos organizacijos, kurios pagal savo kultūrinę ir kūrybinę veiklą priklauso reglamento taikymo sričiai. Kultūros ir kūrybos sektoriuose veikiančioms socialinės ekonomikos ir kitoms su pilietine visuomene susijusioms organizacijoms taip pat turėtų būti suteikta galimybė naudotis šia finansavimo priemone.

1.8 Reikia supaprastinti administracines procedūras plėtojant greitesnį elektroninį paraiškų teikimo būdą ir procedūras siekiant užtikrinti programų valdymą ir stebėseną ⁽³⁾. Taip pat būtina patobulinti komunikacijos ir tarpinių bei galutinių ataskaitų teikimo procedūras ir techninius pajėgumus, be to, turėtų būti užtikrintas veiksmingesnis programai skiriamų dotacijų gavėjų dokumentų tvarkymas.

1.9 Atsižvelgiant į tai, kad reglamento formatas yra labai atviras ir lankstus, siūloma komiteto procedūra neužtikrina valstybėms narėms pakankamos programos įgyvendinimo kontrolės. Reikėtų pakeisti komiteto procedūrą, kad valstybių narių ekspertai galėtų reguliariai susitikti ir aptarti atrinktus projektus. Be to, turėtų būti numatyta supaprastinta konkrečių veiksmų parametrų suderinimo procedūra, vykdoma atlikus reguliarių vertinimų.

1.10 Be to, atviras ir lankstus formatas reiškia, kad programos vadovas bus svarbus, kadangi jame bus aiškiai nurodyti konkretūs veiksmai, įgyvendinimo sąlygos, bendro finansavimo dalys ir kt. Komitetas prašo Komisijos rengti programos vadovą atvirai ir skaidriai, ir šiame procese jis norėtų dalyvauti.

⁽¹⁾ Kalbama apie pasiūlymo dėl reglamento 113 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytas programas.

⁽²⁾ Pasiūlymo dėl reglamento 7 straipsnyje kalbama apie priemonę, suteikiančią daugiau finansavimo galimybių „Europos kultūros ir kūrybos sektorių mažosioms ir vidutinėms įmonėms ir organizacijoms“.

⁽³⁾ Šiuo metu taikoma procedūra yra labai sudėtinga, kadangi visi dokumentai turi būti siunčiami paštu, o atsakymo kartais tenka laukti net 3 ar keturis mėnesius.

1.11 Komitetas mano, kad Komisijos pasiūlymą programų „Kultūra“ ir MEDIA informacijos centrus sujungti į „Kūrybiškos Europos“ informacijos centrus reikėtų įgyvendinti lanksčiau ir atsižvelgti į konkrečius valstybių narių regionų ypatumus. EESRK pabrėžia, kad svarbu užtikrinti abiejų sektorių dalyviams geografinę informacijos centrų artumą bei išlaikyti paprogramėms „Kultūra“ ir MEDIA reikalingus specialistus, kadangi skiriasi šių sektorių pobūdis ir darbo metodai. Naujieji „Kūrybiškos Europos“ informacijos centrai turėtų būti kuriami remiantis patirtimi, įgyta steigiant programų „Kultūra“ ir MEDIA informacijos centrus.

1.12 Siūloma nauja finansinė priemonė yra teigiamas žingsnis, todėl būtina plati informacija, kuri galėtų pakeisti finansų įstaigų požiūrį į kultūros ir kūrybos sektorių dalyvius ir atitinkamą jų vertinimą. Šia priemone turi būti užtikrinamas tolygus geografinis pasiskirstymas ir jos taikymas neturi neigiamai paveikti pagalbos dotacijų forma priemonių.

1.13 Intelektinė nuosavybė yra svarbus veiksnys, skatinantis kūrybą ir investicijas į kultūrinio ir kūrybinio turinio gamybą, ji taip pat svarbi užtikrinant atlygį kūrėjams ir plečiant užimtumo galimybes šios veiklos sektoriuose. Todėl EESRK pabrėžia, kad labai svarbu ES ir pasaulio lygmeniu veiksmingai įgyvendinti intelektinės nuosavybės teises.

1.14 Pagal programą „Kūrybiška Europa“ finansuotųjų projektų atranka ir įgyvendinimas turi būti vykdomas laikantis visų ES demokratinių principų ir vertybių, žmogaus ir darbuotojų teisių ir socialinės atsakomybės principo. Be to, būtinas mechanizmas, kuris užkirstų kelią smurtui ir diskriminacijai įgyvendinat pagal programą finansuojamus projektus.

2. Komisijos pasiūlymas dėl reglamento

2.1 Šiuo reglamentu sukurama Europos kultūros ir kūrybos sektorių rėmimo programa „Kūrybiška Europa“, kuri bus vykdoma nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d. Pagal Programą remiami tik tie veiksmai ir veikla, kurie gali suteikti papildomos Europos naudos ir padėti pasiekti strategijos „Europa 2020“ ir jos pavyzdinių iniciatyvų tikslus.

2.2 Pagrindiniai programos tikslai – saugoti ir puoselėti Europos kultūrų ir kalbų įvairovę, didinti kultūros ir kūrybos sektorių konkurencingumą siekiant paremti pažangų, tvarų ir integracinį augimą.

2.3 Konkretieji tikslai:

- didinti Europos kultūros ir kūrybos sektorių pajėgumus vykdyti veiklą tarptautiniu mastu,
- skatinti tarptautinę kūrinių sklaidą ir veiklos vykdytojų judumą bei plėtoti auditorijos formavimo veiklą Europoje ir už jos ribų,
- didinti finansinius kultūros ir kūrybos sektorių, visų pirma juose veikiančių mažųjų ir vidutinių įmonių ir organizacijų, pajėgumus,
- remti tarptautinį politinį bendradarbiavimą, kad būtų skatinama politikos plėtotė, inovacijos, auditorijos formavimas ir nauji verslo modeliai.

2.4 Programos struktūra:

- tarpsektorinė paprogramė, skirta kultūros ir kūrybos sektoriams (15 proc. viso biudžeto),
- paprogramė „Kultūra“, skirta kultūros ir kūrybos sektoriams (30 proc. viso biudžeto),
- paprogramė MEDIA, skirta audiovizualiniam sektoriui (50 proc. viso biudžeto).

3. Bendrosios pastabos

3.1 2008 m. kultūros ir kūrybos sektoriuose dirbo 3,8 proc. Europos darbuotojų, juose sukurta 4,5 proc. Europos BVP. EESRK įsitikinęs, kad bendroji programa „Kūrybiška Europa“ padės įgyvendinti strategiją „Europa 2020“ ir pritaria Komisijai požiūriui, kad inovacijos, kūryba ir kultūra turi atlikti svarbų vaidmenį siekiant pažangaus Europos piliečių mokymo, ugdamant verslumą, skatinant pažangų ir tvarų augimą ir įgyvendinant ES socialinės integracijos tikslus.

3.2 Kompleksiškas kultūros ir ekonomikos ryšys, kultūros ir kūrybos pramonės reikšmė valstybių narių vystymuisi, socialinės sanglaudos stiprinimui ir priklausomumo Europos Sąjungai jausmo ugdymui turi paskatinti politikos formuotojus naujai įvertinti kultūros vaidmenį valstybių narių ir Europos politikoje. Todėl nauja finansinės paramos programa turėtų būti pragmatiška ir platesnio užmojo, kad galėtų tenkinti kultūros ir kūrybos sektorių poreikius skaitmeniniame amžiuje.

3.3 Kultūros sektorius yra nevienalytis, jis veikia labai specifiskai. Pavyzdžiui, muzikos įrašų leidybai taikomas specifinis verslo modelis ir ši veikla vykdoma visiškai skirtingomis sąlygomis, palyginti su scenos menu. Todėl programa „Kūrybiška Europa“ turėtų būti pakankamai lanksti, kad dalyviai, kurie galėtų būti pagal ją remiami ir kurie įtraukti į pasiūlymą dėl reglamento, turėtų daugiau galimybių gauti finansavimą ir programa jiems tikrai būtų naudinga.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas jau yra pateikęs nuomonę dėl kultūros ir kūrybos pramonės, kurią parengė pranešėjas Claudio Cappellini ir bendrapranešėjis Jörg Lennardt ir kuri buvo priimta 2010 m. spalio mėn. plenarinėje sesijoje. Ši nuomonė parengta vykstant konsultacijoms dėl žaliosios knygos „Kultūros ir kūrybos sektorių potencialo išlaisvinimas“.

4.2 Šioje nuomonėje dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriamą programą „Kūrybiška Europa“ nebus svarstomos nuomonėje dėl žaliosios knygos aptartos temos. Komiteto tikslas – padėti Komisijai konkrečiomis pastabomis dėl 2011 m. lapkričio 23 d. pateikto dokumento COM(2011) 785 final.

4.3 Aktyvūs kultūros ir kūrybos sektorių dalyviai pritarė programos, kuri bus įgyvendinama 2014–2020 m., biudžeto padidinimui iki 1,8 mlrd. EUR, nepaisant to, kad šis padidinimas turėtų būti veikiau siejamas su išaugusiu paramos gavėjų skaičiumi ir programos taikymo srities išplėtimu į ją įtraukiant kūrybos pramonę. Pasiūlyme dėl reglamento nėra aiškaus sąvokos „kūrybos pramonė“ apibrėžimo, todėl būtų naudinga išsamiau paaiškinti, kokioms veiklos sritims ir kokiems subjektams taikoma ši programa.

4.4 Kultūros ir audiovizualinio sektoriaus dalyvių nuomone, dabartinių programų „Kultūra“ (2007–2013 m.), MEDIA ir MEDIA mundus sujungimas į bendrą programą „Kūrybiška Europa“ yra teigiama ir konstruktyvi Europos Komisijos iniciatyva. Tačiau reikėtų skirti daugiau dėmesio bendro pobūdžio veiksmų ir procesų įgyvendinimui kiekviename iš dviejų sektorių, kadangi reikia atsižvelgti į jiems būdingus esminius skirtumus, visų pirma susijusius su pagrindiniais šių sektorių dalyviais, finansavimo, gamybos ir platinimo metodais.

4.5 Kultūros sektoriaus subjektams bus ypač svarbios viešojo finansavimo galimybės, sąlygos ir atitikties reikalavimai, būtini finansavimui pagal programą gauti. Būtent šie kriterijai lems jų dalyvavimo lygį ir pritarimą naujoje bendrojoje programoje siūlomiems veiksams.

4.6 Profesiniu požiūriu atrodytų, kad audiovizualinio sektoriaus apskritai teigiamai vertina dabartinės programos MEDIA veiksmingumą, taip pat ir naująją bendros programos „Kūrybiška Europa“ strategiją. Sektoriaus specialistai džiaugiasi programos MEDIA teikiama parama ir nauda audiovizualinėje rinkoje. Į naująją bendrą programą įtraukta paprogramė MEDIA nedaug skiriasi nuo šiuo metu įgyvendinamos programos. Vis dėlto, naujojo reglamento tekstas turėtų būti tikslesnis, papildytas priedais, kuriuose būtų apibrėžtas kiekviena atskira veiklos sritis ir jai skiriamas biudžetas.

4.7 EESRK teigiamai vertina Komisijos iniciatyvą supaprastinti paprogramių „Kultūra“ ir MEDIA valdymo procedūras dažniau taikant fiksuoto dydžio išmokų principą, bendruosius partnerystės susitarimus ir elektronines priemones, taip pat reformuojant švietimo, garso ir vaizdo bei kultūros vykdomosios įstaigos darbo metodus.

4.8 Reikia sukurti tinkamas priemones, kurios leistų užtikrinti vienodesnes sąlygas „Europos kultūros ir kūrybos sektoriams, atsižvelgiant į ribotų pajėgumų šalis ir (arba) nedidelę geografinę ar kalbinę teritoriją užimančias šalis ar regionus.“⁽⁴⁾

4.9 EESRK mano, kad į prioritetus reikėtų įtraukti priemones, skirtas skatinti menininkų judumą, kultūrų dialogą ir meninį švietimą, taip pat būtina suderinti nagrinėjamo reglamento nuostatas su kitais šioms sektoriams svarbiais Europos Sąjungos teisėkūros aktais ir plėtoti skatinamuosius mechanizmus menininkams, dalyvaujantiems kultūrinėje veikloje ir rengiantiems gastroles užsienyje.

4.10 Pasiūlyme dėl reglamento ypatingas dėmesys skiriamas mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) ir individualia veikla užsiimantiems menininkams. Profesinės sąjungos apgailestauja, kad pasiūlyme kultūros kūrėjai – kūrybos sektoriuje dirbantys asmenys ir kūrybinės įmonės – yra laikomi paprasčiausiais paslaugų teikėjais, jos mano, kad parama turi būti skiriama atsižvelgiant į tai, ar laikomasi socialinės apsaugos standartų, kad sumažėtų netikrumas dėl darbo, su kuo dažnai susiduriama, kai sudaromos su kūrybiniais projektams būdingos trumpalaikės sutartys.

Naujojo pasiūlymo dėl reglamento iššūkiai ir trūkumai

Bendros pastabos

4.11 Biudžeto padidinimas yra teigiamai vertintinas žingsnis, tačiau būtina atsižvelgti į:

- išaugusį šalių naudos gavėjų skaičių,
- didesnį finansuojamų veiklos sričių skaičių,
- naujus perėjimo prie skaitmeninės visuomenės poreikius,
- valiutos nuvertėjimą,
- būtinybę palyginti pasiūlyme dėl reglamento nurodytą programą, kuri bus įgyvendinama 2014–2020 m., 1,8 mlrd. EUR biudžetą su metiniu kai kurių šalių šiai sričiai numatytu biudžetu (Prancūzija - 7,5 mlrd. EUR, Vokietija - 1,1 mlrd. EUR) ir su bendra Europos biudžeto suma.

⁽⁴⁾ Pasiūlymo dėl reglamento 3 straipsnio 2 dalies d punktas.

4.12 Dėl labai skirtingos valstybių narių politikos subjektai turi nevienodas galimybes pasinaudoti viešosiomis lėšomis finansuojamomis programomis, skirtomis audiovizualiniam ir kultūros sektoriams.

4.13 Kalbant apie kūrybos pramonės sektorių, sinergija tarp įmonių ir MVĮ inovacijų ir konkurencingumo programų ir „Kūrybiškos Europos“ programų yra labai menka arba iš viso neegzistuojanti. Todėl reikėtų ieškoti galimybių jas labiau susieti naudojantis skaitmeninių technologijų pažangos teikiamais privalumais.

Praktinis taikymas

4.14 Subjektai, atsakingi už programos įgyvendinimo valdymą ir stebėseną, susidurs su sudėtingomis administracinėmis procedūromis, kurios paskatins dideles administracines išlaidas, dėl kurių savo ruožtu sumažės projektų rengimui ir sklaidai numatytas biudžetas.

4.15 Viena besikartojančių problemų, su kuria susiduria kultūros ir kūrybos sektorius, ypač mažosios įmonės – tai ilgai trunkantis dotacijų patvirtinimas.

4.16 Naujoji finansinė priemonė sukurta siekiant sudaryti geresnes sąlygas MVĮ ir kitiems veiklos vykdytojams gauti kreditą, tačiau reikia pabrėžti, kad tokio tipo finansines priemones nėra įprasta taikyti kultūros sektoriuje. Todėl gali būti, kad finansų institucijos nenorės dalyvauti, kadangi sumos yra mažos, trūksta informacijos apie specifines kultūros sektoriaus problemas, o tam tikrų projektų, kurie gali būti įgyvendinti tik su viešųjų lėšų parama, pelningumas yra mažas.

4.17 Pagal finansinę programą vykdomą veiklą stebės ir suteikiamas garantijas valdys Europos investicijų fondas (EIF), kuris neturi patirties kultūros srityje.

4.18 2010 m. įsteigto MEDIA gamybos garantinio fondo patirtis rodo, kad būtina didesnė naujos finansinės priemonės ir jau sukurtų priemonių sinergija⁽⁵⁾.

4.19 Teoriniu požiūriu pasiūlymas sujungti programų „Kultūra“ ir MEDIA informacijos centrus į vieną „Kūrybiškos Europos“ informacijos centrą siekiant centralizuotai teikti informaciją apie įgyvendinamas programas ir sutelkus lėšas sukurti masto ekonomiją yra teigiamai vertintinas.

⁽⁵⁾ Galima pateikti keletą pavyzdžių: IFCIC (*Institut pour le financement du cinéma et des industries culturelles*) Prancūzijoje, Audiovisual SGR, 2005 m. Ispanijoje sukurta institucija Ispanijos kultūros ministerijos iniciatyva dalyvaujant Ispanijos kino ir audiovizualinio meno institutui ir Ispanijos audiovizualinių kūrinių autorių teises valdančioms įstaigoms.

4.20 Praktiniu požiūriu sukurti sinergiją įmanoma, ypač bendro valdymo ir komunikacijos srityse, tačiau svarbu atsižvelgti į tai, kad kai kurios šalys, pavyzdžiui, Prancūzija arba Vokietija, sukūrė centrų tinklus, kurie atspindi jų kultūrinę įvairovę ir kurių tikslas būti arti vietos lygmens dalyvių. Be to, kultūros ir audiovizualinis sektorių veikla iš esmės skiriasi: jų gamybos ir sklaidos tinklai veikia skirtingai ir pagrindiniams veiklos vykdytojams reikalingi skirtingi įgūdžiai.

4.21 Šiuo požiūriu centralizacija būtų žalinga, kadangi būtų suvienodintos iš esmės skirtingos kompetencijos. Sutaupytos lėšos būtų nedidelės ir nepateisintų siūlomų pakeitimų. Atsargiai

vertinti reikėtų ir pasiūlymą išplėsti informacijos centrų kompetencijos sritį ir jiems pavesti teikti statistinius duomenis bei padėti Komisijai užtikrinti tinkamą komunikaciją ir informuoti apie programos įgyvendinimo rezultatus ir poveikį, nors šioms veiksmams reikalingų lėšų nenumatyta skirti.

4.22 Komisijos siūlomi komiteto procedūros pakeitimai gali paliesti jautrias stygas, kadangi jie taikomi visų programų komitetams. Valstybių narių atstovai nebegalės dalyvauti sprendimų priėmimo ir programos valdyme, kadangi šie įgaliojimai atiteks Komisijai, taigi jiems teliktų vienas vaidmuo – patvirtinti atrinktus projektus.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Dvigubas apmokestinimas bendrojoje rinkoje“

(COM(2011) 712 final)

(2012/C 181/08)

Pranešėjas **Vincent FARRUGIA**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. lapkričio 11 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Dvigubas apmokestinimas bendrojoje rinkoje“

COM(2011) 712 final.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 7 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 135 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 10 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Dvigubas apmokestinimas yra didelė tarpvalstybinės veiklos kliūtis, trukdanti bendrajai rinkai veiksmingai veikti ir daranti neigiamą ekonominį poveikį investicijoms ir užimtumui. Dvigubas apmokestinimas atgraso investicijas ir kelia grėsmę konkurencingumui. Todėl jis neigiamai veikia ekonomikos augimą ir trukdo siekti strategijos „Europa 2020“ tikslų.

1.2 EESRK kelete nuomonių pabrėžė, kad itin svarbu panaikinti dvigubą apmokestinimą. Jis rėmė pasiūlymus, kuriais siekiama sparčiau įgyvendinti priemones, skirtas dvigubam apmokestinimui išvengti, administracinei tvarkai tarpvalstybiniais atvejais supaprastinti ir vidaus rinkai, kurioje vyrautų sąžininga konkurencija, skatinti.

1.3 Į tai atsižvelgdamas EESRK palankiai vertina iniciatyvas pašalinti dvigubą apmokestinimą, kaip nurodyta Komisijos komunikate ⁽¹⁾, skatinant veiksmingą skirtingų mokesčių sistemų sąveiką.

1.4 EESRK taip pat mano, kad dvigubą apmokestinimą reikėtų panaikinti taip, kad tai būtų proporcinga siekiamiems tikslams ir nebūtų pažeistas valstybių narių mokestinis suverenumas.

1.5 Be to, EESRK mano, kad dėl dvigubo apmokestinimo kylančios problemos daro neproporcingai didelį poveikį

pavieniams asmenims ir mažosioms ir vidutinėms įmonėms, dažniausiai neturintiems pakankamų išteklių jas išspręsti. Todėl, nors EESRK ir palankiai vertina komunikatą, jis pabrėžia, kad pasiūlymai, skirti dvigubo apmokestinimo problemoms spręsti, turi derėti su priemonėmis dėl dvigubo piliečių apmokestinimo ir turi apimti sprendimus asmenims ir MVĮ.

1.6 EESRK pritaria, kad ES forumas dvigubo apmokestinimo klausimais būtų steigiamas remiantis tais pačiais principais, kaip ir Jungtinis sandorių kainodaros forumas. Tačiau jis siūlo, kad šis forumas būtų pirmasis žingsnis siekiant įsteigti ES Komisijos centrą, kurį, kaip priemonę piliečiams panaikinti tarpvalstybines kliūtis ⁽²⁾, jau rekomendavo EESRK. Šiuo tikslu centrui be kitų užduočių būtų galima patikėti užduotį išnagrinėti, ar pastangos šalinant dvigubo apmokestinimo kliūtis piliečiams, MVĮ ir didelėms įmonėms yra veiksmingos.

1.7 EESRK rekomenduoja, kad ES forumo dvigubo apmokestinimo klausimais taip pat būtų atstovaujama organizuotai pilietinei visuomenei.

1.8 EESRK taip pat pritaria elgesio kodekso sukūrimui. Jis suteiktų galimybę užtikrinti, kad skirtingose valstybėse narėse su apmokestinimu susijusios sąvokos būtų vienodai suprantamos ir taikomos siekiant išvengti dvigubo apmokestinimo atvejų ir sumažinti atvejų, kai dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartys netaikomos, skaičių. Be to, taip pat būtų išvengta kreipimusi į arbitražą.

⁽¹⁾ COM(2011) 712 final.

⁽²⁾ Žr. EESRK nuomonę „Tarpvalstybinių mokestinių kliūčių panaikimas ES piliečiams“, OL C 318, 2011 10 29, p. 95.

1.9 Nors EESRK palankiai vertina ketinimą atlikti veiksmingos ginčų sprendimo procedūros galimybių studiją, jis pabrėžia, kad itin svarbu stengtis užtikrinti, kad kreipimusi į arbitražą skaičius būtų ribotas.

1.10 EESRK pritaria tam, kad reikia išnagrinėti visą dvigubo neapmokestinimo reiškinio mastą, jo ekonominį ir socialinį poveikį ir poveikį, kurį galbūt darytų priemonės, kuriomis siekiama jį panaikinti.

1.11 Galiausiai, EESRK pabrėžia, kad visus pasiūlymus reikėtų įvertinti atliekant socialinius ir ekonominius vertinimus ir kad šiuose vertinimuose turėtų būti nurodytas poveikis kiekvienai valstybei narei.

2. Pasiūlymo turinys ir rengimo aplinkybės

2.1 Dėl dvigubo apmokestinimo atsiranda teisinis netikrumas, kliudantis piliečių ir įmonių ūkinei veiklai. Todėl didėja bendra mokesčių našta ir patiriama labai didelių nuostolių gerovės srityje, užkraunama bereikalingai didelė administracinė našta, daromas neigiamas poveikis investicijoms ir bendrosios rinkos veikimui ir galiausiai joje mažėja konkurencingumas ir užimtumas. Iš Komisijos konsultacijų rezultatų matyti, kokia rimta yra dvigubo apmokestinimo problema, nes išlaidos daugiau negu 20 proc. atvejų, apie kuriuos pranešta, mokesčius mokančioms įmonėms buvo didesnės negu 1 mln. eurų, o 35 proc. atvejų asmenims – didesnės negu 100 000 eurų.

2.2 Komisijos pateiktame komunikate ⁽³⁾ pabrėžiama, jog svarbu spręsti dvigubo apmokestinimo problemą ⁽⁴⁾, nes tai yra vienas iš būdų užtikrinti bendrosios rinkos veiksmingumą ir strategijoje „Europa 2020“ užsibrėžtų tikslų pasiekimą.

2.3 Komunikate raginama geriau derinti apmokestinimą kaip būdą užtikrinti tvirtesnę ekonomikos politikos pagrindą euro zonoje. Tai nustatyta Bendrosios rinkos akte ⁽⁵⁾, kuriame pabrėžiama, kaip svarbu pašalinti tarpvalstybines kliūtis ES piliečiams ir mokestinę administracinę naštą įmonėms. Ši problema nagrinėjama Komisijos pasiūlyme dėl bendros konsoliduotosios pelno mokesčio bazės (BKPMB) ⁽⁶⁾. Komunikate taip pat minima būtinybė sukurti veiksmingą valstybių narių dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių sistemos tinklą ir teigiama, kad svarbu spręsti klausimus, susijusius su dvigubu paveldimo turto apmokestinimu.

2.4 Komunikate daug dėmesio skiriama kliūtims, susijusioms su dvigubu apmokestinimu, ir nurodoma, kad ekonomikos

krizės laikotarpiu šis klausimas yra dar aktualesnis. Komunikate nurodoma, kad dvigubo apmokestinimo panaikinimas ir dvigubo neapmokestinimo klausimas iš tam tikros dinamiškos perspektyvos vyriausybėms galėtų būti mokestinių pajamų šaltiniai.

2.5 Komunikate pripažįstama, kad nors keletas valstybių narių jau sprendžia dvigubo apmokestinimo klausimą sudarydamos vienašales, dvišales ir daugiašales sutartis, ES sutartis neįpareigoja valstybių narių panaikinti dvigubą apmokestinimą.

2.6 Komunikate išvardyta keletas klausimų, kuriuos Komisija jau nagrinėjo bandydama spręsti dvigubo apmokestinimo problemą, įskaitant Patronuojančių ir dukterinių bendrovių direktyvą, Palūkanų ir autorinių atlyginimų direktyvą, Arbitražo konvenciją, Jungtinių sandorių kainodaros forumą, Rekomendaciją dėl išskaičiuojamojo mokesčio lengvatų taikymo tvarkos ir Bendrą konsoliduotąją pelno mokesčio bazę (BKPMB).

2.7 Komunikate taip pat nurodoma, kad nors šios pastangos buvo tinkamos, jos nėra pakankamai veiksmingos. Todėl komunikate pateikiami šie galimi sprendimai, tačiau nesigilinama nė į vieną iš šių pasiūlymų:

— stiprinti esamas priemones, visų pirma susijusias su palūkanų ir autorinių atlyginimų direktyva. Komisija pasiūlė naują šios direktyvos redakciją kartu su COM(2011) 712, siūlydama panaikinti mokestį siekiant sumažinti dvigubą tokių mokėjimų apmokestinimą. EESRK ką tik parengė nuomonę dėl šios direktyvos naujos redakcijos ⁽⁷⁾;

— išplėsti dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių aprėptį ir taikymo sritį įtraukiant trišalių atvejų sprendimo būdus ir tai, kaip Europos Sąjungoje vertinti subjektus ir mokesčius, kurių neapima dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartys, ir pateikti pasiūlymą stiprinti valstybių narių tarpusavio dialogą kilus ginčams;

— imtis priemonių, kad dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartys būtų nuosekliau aiškinamos ir taikomos valstybėse narėse. Tai yra susiję su galimybe įsteigti ES forumą dvigubo apmokestinimo klausimais, kuris parengtų elgesio kodeksą dėl apmokestinimo siekiant spręsti konfliktus, kylančius dėl valstybėse narėse taikomose dvigubo apmokestinimo išvengimo sutartyse nurodytų sąvokų aiškinimo;

⁽³⁾ COM(2011) 712 final.

⁽⁴⁾ Dvigubas apmokestinimas apibrėžiamas taip: jis yra, kai palyginamus tų pačių apmokestinamųjų pajamų arba kapitalo mokesčius nustato dvi (arba daugiau) mokesčių jurisdikcijos.

⁽⁵⁾ COM(2011) 206 final.

⁽⁶⁾ COM(2011) 121 final.

⁽⁷⁾ Žr. EESRK nuomonę OL C 143, 2012 22 5, p. 46 dėl Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl bendros apmokestinimo sistemos, taikomos palūkanų ir autorinių atlyginimų mokėjimams tarp skirtingų valstybių narių asocijuotų bendrovių (nauja redakcija), COM(2011) 714 final.

- sprendama bendros privalomos ginčų sprendimų procedūros trūkumo problemą Komisija siūlo sprendimą, išdėstytą naujausioje OECD pavyzdinės sutarties dėl apmokestinimo 25 straipsnio redakcijoje (2008 m.), kurioje nurodoma abipusio susitarimo procedūra, nustatant privalomą ginčų sprendimų procedūrą visiems neišspręstiems dvigubo apmokestinimo atvejams.

2.8 Galiausiai komunikate apibūdinamos priemonės, kurių reikia imtis:

- dirbti siekiant plėtoti komunikate nurodytas galimybes, visų pirma įsteigti forumą, parengti elgesio kodeksą ir įvertinti veiksmingos ginčų sprendimo procedūros galimybes;
- pateikti galimus sprendimus, kaip šalinti tarpvalstybines kliūtis, susijusias su paveldimo turto mokesčiu ES, kuriuos neseniai pateikė Komisija ⁽⁸⁾;
- toliau naudotis neseniai atnaujintu Jungtinių sandorių kainodaros forumu siekiant spręsti sandorių kainodaros dvigubo apmokestinimo klausimus;
- metų laikotarpiu teikti pasiūlymus, kaip spręsti investuotojų į akcijų portfelius dividendų tarpvalstybinio dvigubo apmokestinimo klausimus;
- pradėti rinkti faktus apie visą dvigubo neapmokestinimo mastą.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK pritaria, kad reikia spręsti dvigubo apmokestinimo klausimą, nes jis kliudo investicijoms, taigi ir darbo vietų kūrimui ir ūkinės veiklos vykdymui. Iš tiesų EESRK kelete nuomonių pabrėžė, kad itin svarbu panaikinti dvigubą apmokestinimą. Jis parėmė pasiūlymus, kuriais siekiama sparčiau įgyvendinti priemones, skirtas dvigubam apmokestinimui išvengti, administracinei tvarkai tarpvalstybiniais atvejais supaprastinti ⁽⁹⁾ ir bendriems principams siekiant skatinti vidaus rinką, kurioje vyrautų sąžininga konkurencija, nustatyti ⁽¹⁰⁾.

3.2 EESRK taip pat pritaria Komisijos pastangoms pašalinti arba nors sumažinti teisinį ir ekonominį dvigubą ar daugkartinį

apmokestinimą, taikomą pelnui, kurį filialas skirsto patronuojančios bendrovės ar pagrindinės įmonės buveinės valstybėje ⁽¹¹⁾. EESRK tai toliau pagrindžia remdamas pasiūlymą dėl BKPMB kaip būdą suderinti pelno mokesčių principus, tačiau atkreipia dėmesį į tai, kad reikia toliau patikslinti direktyvos projekto smulkmenas ⁽¹²⁾.

3.3 EESRK taip pat pabrėžia, kad taikant BKPMB atskiroms šalims svarbu taikyti pajamoms įtakos nedarantį metodą, ir pabrėžia, kad priėmus BKPMB Europa neturėtų prarasti lankstumo ir tapti mažiau konkurencinga pritraukiant tiesiogines užsienio investicijas. Prireikus šiuos klausimus reikia pagrįsti poveikio vertinimais.

3.4 EESRK rekomenduoja, kad šie tikslai būtų pasiekti visų pirma geriau koordinuojant skirtingų nacionalinių mokesčių jurisdikcijų veiklą ir užtikrinant veiksmingesnę jų sąveiką, įskaitant geresnę pačių mokesčių institucijų ir mokesčių institucijų ir piliečių komunikaciją. Pažanga šiose srityse laikoma proporcinga siekiamiems tikslams ir nedaro neigiamo poveikio skirtingų nacionalinių mokesčių jurisdikcijų suverenumui. Tai atitinka ES komunikato „Valstybių narių tiesioginių mokesčių sistemų koordinavimas vidaus rinkoje“ ⁽¹³⁾ nuostatas.

3.5 Todėl EESRK palankiai vertina pastangas sustiprinti esamas priemones ir tolesnes pastangas pašalinti dvigubą apmokestinimą, kaip nurodyta komunikate, siekiant užtikrinti veiksmingą skirtingų mokesčių sistemų sąveiką ir garantuoti, kad mokesčių našta ūkinės veiklos vykdytojams būtų užkraunama tik vieną kartą ir tik tokia, kokios šie ūkinės veiklos vykdytojai tikisi.

3.6 Be to, EESRK pabrėžia, kad nors dvigubo apmokestinimo pašalinimas yra būtina sąlyga užtikrinti bendrosios rinkos veiksmingumą, visuose pasiūlymuose reikėtų daug dėmesio skirti veiksmingam mokesčių kliūčių pašalinimui ir dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių veiksmingumo užtikrinimui, atsižvelgiant į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo teisinį pagrindą. Iš tiesų, dvigubą apmokestinimą reikia stengtis panaikinti taip, kad nebūtų pažeistas valstybių narių mokesstinis suverenumas.

4. Konkretios pastabos

4.1 EESRK pabrėžia, kad dėl dvigubo apmokestinimo kylančios problemos daro didelį poveikį asmenims ir mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Didelės įmonės paprastai turi finansinių ir žmogiškųjų išteklių susidoroti su dvigubu apmokestinimu ir su

⁽⁸⁾ 2011 m. gruodžio 15 d. Komisijos rekomendacija dėl paveldimo turto dvigubo apmokestinimo mažinimo (2011/856/ES).

⁽⁹⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽¹⁰⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl tiesioginio įmonių apmokestinimo, OL C 241, 2002 10 7, p. 25.

⁽¹¹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios direktyvą 90/435/EEB dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms, OL C 32, 2004 2 5, p. 118.

⁽¹²⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl bendros konsoliduotosios pelno mokesčio bazės (BKPMB), OL C 24, 2012 1 28, p. 63.

⁽¹³⁾ COM(2006) 823 final.

susijusiu arbitražu, tačiau asmenims ir MVĮ tokių išteklių trūksta, visų pirma informacijos ir teisinės bei administracinės praktikos išmanymo⁽¹⁴⁾. Paveldimo turto mokesčiai piliečiams kelia ypatingų problemų, susijusių su dvigubu apmokestinimu. Komisijos pateiktame komunikate daug dėmesio skiriama dvigubo apmokestinimo panaikinimui įmonėms, dažniausiai didelėms įmonėms, tačiau toliau nenagrinėjamos konkrečios problemos, su kuriomis susiduria piliečiai ir MVĮ.

4.2 EESRK pripažįsta Jungtinio sandorių kainodaros forumo veiksmingumą siekiant spręsti dvigubo sandorių kainodaros apmokestinimo problemą ir tikisi, kad ES forumas dvigubo apmokestinimo klausimais veiks panašiai. Jungtinis sandorių kainodaros forumas, veikiantis pagal OECD sandorių kainodaros gaires ir remiantis bendru sutarimu Komisijai siūlyti ne teisėkūros procedūra priimamus sprendimus, skirtus praktinėms sandorių kainodaros ES problemoms spręsti, jau gali pasigirti keletu laimėjimų, įskaitant elgesio kodeksą dėl ES asocijuotų įmonių sandorių kainodaros dokumentų, gaires dėl išankstinių kainodaros susitarimų ES ir gaires dėl mažos pridėtinės vertės grupės vidaus paslaugų. Šis forumas yra toks veiksmingas iš dalies dėl to, kad jame plačiai atstovaujama valstybėms narėms ir įmonėms.

4.3 Todėl EESRK tikisi, kad ES forumas dvigubo apmokestinimo klausimais taip pat bus pagrįstas tuo pačiu principu, užtikrinančiu veiksmingą atstovavimą visiems teisėtiems suinteresuotiesiems subjektams, įskaitant pilietinę visuomenę.

4.4 EESRK pritaria ES forumo dvigubo apmokestinimo klausimais įkūrimui, tačiau atkreipia dėmesį į tai, kad komunikate nelabai tiksliai nurodomos šio forumo funkcijos. Komitetas siūlo, kad ES forumas dvigubo apmokestinimo klausimais būtų pirmasis žingsnis centro įsteigimo link ir jos pirmtakas. Forumo pertvarkymas į centrą atitinka EESRK rekomendacijas dėl tarpvalstybinių kliūčių panaikinimo, kuriose EESRK paminėjo ES centro įkūrimą. Šis centras siektų nuolat gauti išsamios ir praktinės informacijos apie tai, kokios yra mokesinės kliūtys, įskaitant dvigubą apmokestinimą, ir kaip jos kinta⁽¹⁵⁾.

4.5 ES Komisijos remiamam apmokestinimo centrui be kitų užduočių būtų galima patikėti ištirti, kokios yra mokesinės kliūtys įmonėms, tiek MVĮ, tiek didelėms įmonėms, ir išnagrinėti, ar dedamos pastangos panaikinti dvigubą apmokestinimą yra veiksmingos. Šiuo tikslu centras galėtų atlikti svarbų vaidmenį praplečiant dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių

apreptį ir taikymo sritį ir ieškant trišalių atvejų sprendimo būdų ir skatinti vyriausybės mažinti dvigubą apmokestinimą neprarandant mokesčio suverenumo.

4.6 EESRK taip pat pritaria elgesio kodekso, kuriame būtų išdėstyti principai, dėl kurių vyriausybės galėtų susitarti iš anksto, parengimui. Elgesio kodeksas suteiks galimybę vienodai suprasti valstybėse narėse taikomų dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių sąvokas, kurios neretai neteisingai aiškinamos ir dėl kurių kyla ginčų.

4.7 Tačiau EESRK mano, kad praktiniu požiūriu elgesio kodeksas būtų veiksmingas, jei jis būtų taikomas darant tarpusavio spaudimą, o valstybės narės suprastų, jog gali būti „prikaltos prie gėdos stulpo“.

4.8 EESRK palankiai vertina ketinimą atlikti veiksmingos ginčų sprendimo procedūros galimybių studiją siekiant nustatyti veiksmingiausius būdus panaikinti dvigubą apmokestinimą. Jis pripažįsta, kad labai ilgai užtrunka tarpusavio pagalbos procedūrų, kai šalys susitinka, kad spręstų problemas, nustatymas ir kad reikėtų patobulinti Arbitražo konvenciją, kurios procesas taip pat pernelyg ilgas. Todėl įmonių sąnaudos būna pernelyg didelės ir jos patiria netikrumą.

4.9 Tačiau EESRK pabrėžia, kad reikėtų dėti pastangas siekiant užtikrinti, kad būtinybė kreiptis į arbitražą pasitaikytų nedažnai ir daugiausia dėmesio reikėtų skirti elgesio kodekso rengimui, kaip nurodyta komunikate, taip pat pateikti aiškias ir skaidrias gaires, tapsiančias pirma ir veiksminga priemone sprendžiant ginčus.

4.10 Šiuo požiūriu ES forumas dvigubo apmokestinimo klausimais turi atlikti svarbų vaidmenį skatinant sudaryti apmokestinimo sutartis, nustatančias bendro susitarimo procedūrą su privaloma ginčų sprendimo procedūra visiems neišspręstiems dvigubo apmokestinimo atvejams.

4.11 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui išnagrinėti visą dvigubo neapmokestinimo reiškinių mastą. Komitetas taip pat rekomenduoja ištirti jo ekonominę ir socialinę poveikį ir galimus jo panaikinimo priemonių padarinius.

4.12 EESRK dar kartą pabrėžia išsamaus socialinio ir ekonominio poveikio vertinimo svarbą siekiant nustatyti, kokio masto

⁽¹⁴⁾ Pagal ES Komisijos apibendrinamąją ataskaitą dėl konsultacijų dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo sutarčių ir vidaus rinkos 69 proc. asmenų, susidūrusių su dvigubo apmokestinimo problemomis, ieškojo būdų panaikinti dvigubą apmokestinimą, palyginti su 85 proc. įmonių, kurios taip pat bandė tai padaryti.

⁽¹⁵⁾ Žr. 2 išnašą.

neigiamų ekonominių ir socialinių pasekmių⁽¹⁶⁾ gali turėti bet kurio iš komunikate pateiktų pasiūlymų priėmimas. Šis vertinimas turėtų būti išsamus ir turėtų apimti visas valstybes nares, kurioms bus taikomi šie pasiūlymai.

4.13 Galiausiai, EESRK laukia, kol Komisija išnagrinės ir pateiks papildomus pasiūlymus dėl dvigubo apmokestinimo, įskaitant:

— neseniai Komisijos paskelbtas rekomendacijas dėl tarpvalstybinių paveldimo turto mokesčių;

— sprendimų, kaip spręsti investuotojų į akcijų portfelius dividendų tarpvalstybinio dvigubo apmokestinimo klausimus, pristatymą;

— tolesnę informaciją dėl forumo, elgesio kodekso rengimo ir privalomos ginčų sprendimo procedūros galimybę;

— dvigubo apmokestinimo poveikio masto įvertinimą.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ Žr. 12 išnašą.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pakeisto pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemos

(COM(2011) 739 final – 2011/0183 (CNS))

ir pakeisto pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemos įgyvendinimo priemonės

(COM(2011) 740 final – 2011/0184 (APP))

(2012/C 181/09)

Pranešėjas **Gérard DANTIN**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 311 straipsniu, 2011 m. spalio 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemos

COM(2011) 510 final – 2011/0183 (CNS)

ir

Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemos įgyvendinimo priemonės

COM(2011) 511 final.

2011 m. lapkričio 9 d. Komisija priėmė pakeistus pasiūlymus ir Taryba, 2011 m. gruodžio 15 d., vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 311 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pakeisto pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemos

COM(2011) 739 final – 2011/0183 (CNS)

ir

Pakeisto pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemos įgyvendinimo priemonės

COM(2011) 740 final – 2011/0184 (APP),

kuriais pakeisti pirmiau minėti pasiūlymai.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 7 d. priėmė savo nuomonę dėl pakeistų pasiūlymų.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 29 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 165 nariams balsavus už, 21 - prieš ir 11 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Sistema, pagal kurią maždaug 75 proc. ES išteklių tiesiogiai skiriami iš nacionalinių biudžetų, nutolo nuo Romos sutarties raidės ir dvasios⁽¹⁾.

1.2 Dabartinė sistema, iš esmės pagrįsta „BNP įmokomis“, paskatino su biudžetu susijusias diskusijas dėl teisingos grąžos

sąvokos ir kompensavimo priemonių, kurias taikant neatsižvelgiama į ES teikiamą naudą, ypač taikos, laisvės, bendros gerovės, augimo ir saugumo srityse.

1.3 Šiomis aplinkybėmis Komitetas pritaria pasiūlymams dėl teisėkūros procedūra priimamiems aktams, kuriuos Komisija pateikė Tarybai. Jo nuomone, tai žingsnis tinkama linkme, kadangi BNP įmokos sumažinamos perpus ir vietoj jų numatomi dviejų rūšių nauji nuosavi ištekliai, iš kurių pirmieji pagrįsti PVM, o antrieji – finansinių sandorių mokesčiu. Atitinkamas

⁽¹⁾ 201 straipsnis.

tikrųjų nuosavų išteklių padidėjimas priartins ES biudžeto valdymą prie Romos sutarties raidės ir dvasios, taip pat padės ES įgyti didesnę finansinį savarankiškumą ir papildys milžiniškas valstybių narių pastangas biudžeto srityje.

1.4 Komitetas taip pat pritaria šiame dokumente pateiktam nuo naujų nuosavų išteklių nustatymo neatsiejamam pasiūlymui įvesti naują koregavimo nustatyta suma sistemą, kuria būtų siekiama pakeisti visus esamus koreguojamuosius mechanizmus, nors ir mano, kad to nepakaks.

1.5 EESRK, nors iš esmės pritaria aptariamų pasiūlymų turiniui, vis dėlto norėtų pateikti pastabų.

1.5.1 Daugelyje savo nuomonių Komitetas atkreipė dėmesį į tai, kad Bendrijos vidaus PVM yra plataus masto mokesčių slėpimo sritis. Todėl jis mano, kad nustatant šiuos naujus nuosavų išteklius kartu reikia numatyti nuostatas, kuriomis būtų siekiama sukčiavimą sumažinti ar net panaikinti. Todėl Komitetas atidžiai domėsis pasiūlymais dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, kurie turės būti pateikti pasibaigus žaliaja knyga dėl PVM ateities inicijuotoms diskusijoms.

1.5.2 Savo komunikate dėl ES biudžeto peržiūros Komisija išvardijo keletą tinkamų finansavimo priemonių, kurios, jos nuomone, gali pagrįstai sudaryti naujus nuosavų išteklius. Išskyrus naują PVM ir finansinių sandorių mokestį, jos atmetos – nepaisant jų pranašumų ir trūkumų – nenurodžius jokių politinių šio sprendimo priežasčių. Komitetas mano, kad prieš Komisijai priimant šiuos sprendimus, jo turėjo būti paprašyta parengti nuomonę.

1.5.3 Kaip buvo nurodyta nuomonėje dėl ES biudžeto peržiūros, EESRK mano, kad didinti Europos biudžetą ne tik pageidautina, bet ir būtina turint omenyje naujų problemų, kurios reikalauja bendro atsako, mastą. EESRK apgailestauja, kad svarstomame tekste aptariama tik biudžeto sandara ir jo vidinis kokybinis turinys ir nesiremiam naujais nuosavais ištekliais, siekiant aptarti esminį biudžeto apimtį klausimą.

Nenuvertindamas aptariamame dokumente nagrinėtų aspektų Komitetas išreiškia nuomonę, kad biudžeto klausimas neapsiriboja vien skaičiais ar pasirinkta vidine tvarka. Visų pirma tai politinio projekto, t. y. Europos Sąjungos siekių, įgyvendinimo priemonė. Todėl ES politiniai siekiai ir jiems įgyvendinti taikomos priemonės turi būti nuoseklūs ir derėti tarpusavyje. Komitetas apgailestauja, kad Komisija nepasinaudojo šia galimybe, kad visų pirma sudarytų palankias finansines sąlygas įgyvendinti su Lisabonos sutartimi, strategija „Europa 2020“ ar būtinybe imtis augimą skatinančių veiksmų susijusių išpareigojimus.

2. Įžanga. Dabartinė padėtis

2.1 Svarstomas pasiūlymas dėl sprendimo yra vienas iš šešių pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, pridedamų prie komunikato „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“ (COM(2011) 500 final) ⁽²⁾. Kiekvienas iš jų turėtų būti svarstomas atskirai ⁽³⁾.

2.2 Nuosavų išteklių klausimas svarbus tiek struktūriniu, tiek politiniu požiūriu. Išteklių kilmė lemia piliečių, valstybių narių ir Bendrijos institucijų santykius, taip pat yra neatsiejama nuo ES finansinio savarankiškumo klausimo. Diskusija dėl ES nuosavų išteklių yra susijusi su bendro pobūdžio diskusijomis dėl integracijos ateities, kuriose svarstomos dvi galimybės – federalizmo ir tarpvyriausybės.

2.2.1 Komitetas jau 2008 m. laikėsi nuomonės, kad biudžeto politikos neįmanoma nustatyti iš esmės nepasirinkus tarp federalizmo ⁽⁴⁾ ir tarpvyriausybės. Be to, savaime aišku, kad biudžeto finansavimo tvarka atspindi ir Europos integracijos pažangą ⁽⁵⁾.

2.3 Nors 1957 m. kovo 25 d. Romos sutartyje numatytas pereinamasis nacionalinių įnašų laikotarpis, jos 201 straipsnyje numatyta, kad **biudžetas, nepažeidžiant kitų pajamų šaltinių, finansuojamas iš nuosavų išteklių**.

⁽²⁾ Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. daugiamečių finansinė programa, COM(2011) 398 final; Tarpinstitucinio Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos susitarimo dėl bendradarbiavimo biudžeto klausimais ir patikimo finansų valdymo projektas, COM(2011) 403 final; Pakeistas pasiūlymas dėl Tarybos sprendimo dėl Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemos, COM(2011) 739 final; Pakeistas pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemos įgyvendinimo priemonės, COM(2011) 740 final; Pakeistas pasiūlymas dėl Tarybos reglamento dėl tradicinių ir BNP pagrįstų nuosavų išteklių teikimo metodų ir tvarkos ir dėl priemonių, skirtų grynųjų pinigų poreikiui patenkinti (Nauja redakcija), COM(2011) 742 final; Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl bendros finansinių sandorių mokesčio sistemos ir kuria iš dalies keičiama Direktyva 2008/7/EB, COM(2011) 594 final.

⁽³⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl bendros finansinių sandorių mokesčių sistemos (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 55.) ir EESRK nuomonę dėl 2014–2020 m. biudžeto (dar nepaskelbta OL).

⁽⁴⁾ Šiuo atveju federalizmui būtų būdinga: superpozicijos principas (valdžios įgaliojimus pasidalija centrinė federalinė vyriausybė ir federacijai priklausanti valstybių vyriausybės), autonomijos principas (kiekvienas vyriausybės lygmuo yra autonomiškas ar „suverenus“ savo jurisdikcijos srityje) ir dalyvavimo principas (federacijai priklausantioms valstybėms yra atstovaujama ir jos dalyvauja federalinės valstybės lygmeniu priimant federalinius sprendimus).

Šie principai gali būti įgyvendinami skirtingais būdais, bet sistema, kuri oficialiai yra federalinė, iš tikrųjų nebūtinai užtikrina didesnę ar mažesnę centralizmo ar demokratijos lygį.

Šaltinis: <http://fr.wikipedia.org/wiki/F%C3%A9d%C3%A9ralisme>.

⁽⁵⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl ES biudžeto reformos ir būsimo finansavimo, OL C 204, 2008 8 9, p. 113.

2.4 Šiuo metu Sąjungos ištekliai susideda iš vadinamųjų tradicinių nuosavų išteklių, gaunamų iš muitų, žemės ūkio mokesčių ir cukraus mokesčių, ir vadinamųjų naujų nuosavų išteklių, gaunamų iš suderintai pridėtinės vertės mokesčio (PVM) bazei ir bendrosioms nacionalinėms pajamoms (BNP) taikomų mokesčių. Šie PVM ir BNP ištekliai iš tiesų yra „visiškai nenuosavi“, kadangi jie gaunami valstybėms narėms apmokėtinus savo pajamas. Jie laikomi nuosavais ištekliais tik dėl to, kad yra skirti Europos biudžetui, kuris 2011 m. siekia 126,5 mlrd. EUR arba 1,13 proc. 27 ES valstybių narių BVP.

2.4.1 Komisijos tarnybų parengtoje nuosavų išteklių sistemos veikimo ataskaitoje ⁽⁶⁾ nurodoma, kad pagal daugumą vertinimo kriterijų dabartinė finansavimo sistema nėra veiksminga. Be to, ši sistema yra neskaidri ir sudėtinga, suprantama tik keletui specialistų, menkai prieinama visuomenei, todėl sunku užtikrinti jos demokratinę kontrolę.

Kita vertus, dėl ES biudžeto finansavimo būdo daugelis valstybių narių savo įnašus Sąjungai laiko tik išlaidomis, todėl svarstant biudžetą kaskart neišvengiamai kyla įtampa.

2.4.2 Tokia padėtis paskatino Komisiją siūlyti Tarybai iš dalies pakeisti ES nuosavų išteklių sistemą. Šis pasiūlymas, kuriame atsižvelgiama į Lisabonos sutartyje pasiūlytą naują teisinę sistemą, susijęs su ankstesnio komunikato dėl ES biudžeto peržiūros turiniu ⁽⁷⁾.

2.5 Todėl šis dokumentas visiškai atitiks 2011 m. birželio mėn. plenarinėje sesijoje Komiteto priimtą nuomonę dėl minėto komunikato ⁽⁸⁾.

3. Atnaujinta teisinė sistema

3.1 Lisabonos sutartimi sukuriamą naują teisinę sistemą. Ji įkūnija didelius ne tik ES biudžetinės procedūros, bet ir ES biudžeto finansavimo būdo pokyčius.

311 straipsnyje teigiama, kad Tarybai „galima nustatyti naujas nuosavų išteklių kategorijas arba panaikinti esamą kategoriją“. Jame taip pat teigiama, kad Taryba, „priimdama reglamentą pagal specialią teisėkūros procedūrą, patvirtina Sąjungos nuosavų išteklių sistemos įgyvendinimo priemones“. Taip sudaromos sąlygos dabartinio nuosavų išteklių skaičiaus mažinimui ir naujų išteklių, kurių įgyvendinimo priemonės nustatomos reglamentu, kūrimui.

4. Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo turinys

4.1 Į siūlomą sprendimą dėl nuosavų išteklių įtraukti trys pagrindiniai aspektai: valstybių narių įnašų supaprastinimas,

naujų nuosavų išteklių įvedimas ir koreguojamųjų mechanizmų reforma. Dėl šių trijų pasiūlymų bus priimamas vienas sprendimas.

4.1.1 Valstybių narių įnašo supaprastinimas

Komisija siūlo dabartinius **PVM pagrįstus nuosavus išteklis panaikinti**, kadangi jie sudėtingi, o papildomos naudos, palyginti su BNP pagrįstais ištekliais, nedaug. Siūloma šių išteklių atsisakyti nuo 2013 m. gruodžio 31 d.

4.1.2 Naujų nuosavų išteklių įvedimas

Savo komunikate dėl ES biudžeto peržiūros Komisija nustatė galimus šešių rūšių nuosavus išteklis. Komisija svarstomuose tekstuose iš jų pasirinko du. Ji siūlo vėliausiai nuo 2014 m. sausio 1 d. įvesti **finansinių sandorių mokesčių** ir taip pat vėliausiai nuo 2014 d. sausio 1 d. – **naujus PVM pagrįstus išteklis**. Iš naujų nuosavų išteklių būtų padengiamą 51,4 proc. ES išlaidų, tradiciniai nuosavi ištekliai sudarytų beveik 20 proc. visos sumos, o BNP pagrįsti nuosavi ištekliai – maždaug 30 proc., nuo 74,2 proc. sumažėdami iki 29,7 proc. ⁽⁹⁾

4.1.3 Koreguojamųjų mechanizmų reforma

4.1.3.1 Šiuo metu galioja laikinai taikomi koreguojamieji mechanizmai. Jie nustos galioti 2013 m. Jungtinei Karalystei (JK) taikoma korekcija ir jos finansavimo permokos grąžinimas keturioms valstybėms narėms (Vokietijai, Nyderlandams, Austrijai ir Švedijai), taip pat paslėptas koreguojamasis mechanizmas, kurį sudaro 25 proc. valstybių narių tradiciniams nuosaviems ištekliais surinktų lėšų sumos kaip surinkimo išlaidų išlaikymas, ir toliau bus taikomi, kol įsigalios naujas sprendimas dėl nuosavų išteklių.

4.1.3.2 Remdamasi tuo, kad daugelio valstybių narių objektyvi padėtis smarkiai pakito, kad nuo 1984 m. (Fontenblo susitarimo) taip pat pasikeitė sąlygos, kuriomis grindžiami esami koreguojamieji mechanizmai (BŽŪP skirta ES biudžeto dalis ir PVM pagrįstas finansavimas labai sumažėjo, o JK dabar yra viena turtingiausių ES valstybių narių ⁽¹⁰⁾), **Komisija nurodo, kad reikia iš naujo įvertinti JK taikomą korekciją**.

4.1.3.3 Todėl į nagrinėjamą pasiūlymą dėl sprendimo įtraukiamos Vokietijai, Nyderlandams, Švedijai ir Jungtinei Karalystei **laikiniai taikytinos korekcijos. Nauja mokėjamų sumažinimo nustatyta suma sistema** 2014 m. sausio 1 d. turėtų pakeisti visus iki šiol buvusius koreguojamuosius mechanizmus; Be to, Komisija siūlo **paslėptos korekcijos sumą sumažinti nuo 25 iki 10 proc.**

⁽⁶⁾ Komisijos darbo dokumentas „Nuosavų išteklių sistemos veikimo ataskaita“, SEC(2011) 876 final, 2011 6 29.

⁽⁷⁾ COM(2010) 700 final.

⁽⁸⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl ES biudžeto peržiūros, OL C 248, 2011 8 25, p. 75.

⁽⁹⁾ Žr. I priedą.

⁽¹⁰⁾ Žr. II priedą.

5. Bendrosios pastabos

5.1 Sistema, pagal kurią maždaug 75 proc. Sąjungos pajamų yra ne tikrieji nuosavi ištekliai, bet tiesiogiai iš nacionalinių biudžetų gaunami BNP pagrįsti ištekliai, o 15 proc. sudaro ištekliai, kurie yra dalis PVM bazės, kurios jokių būdu negalima laikyti ES nuosavais ištekliais (atsižvelgiant į tai, kaip ji nustatoma), skiriasi nuo Romos sutarties raidės ir dvasios.

5.2 Komitetas pabrėžia, kad būtent šios „įmokos“ paskatino trumparegiškas diskusijas, susijusias su šalimis, mokančiomis didesnes įmokas nei gauna išmokų, kurių metu neatsižvelgiama į Sąjungos teikiamą naudą, ypač taikos, laisvės, gerovės, augimo ir saugumo srityse.

5.2.1 EESRK pritaria, kad sąvoka „teisinga grąža“, susijusi su BNP „įmokomis“, šiuo metu yra dar mažiau priimtina nei Europos projekto pradžioje. Ši sąvoka, dėl kurios pernelyg dažnai buvo iškreipiamas Europos Sąjungos veikimas sužlugdant diskusijas, didžiąja dalimi lėmė ES trūkumus, vėlavimą ir nesėkmes. Ji prieštarauja valstybių ir tautų sąjungos dvasiai ir bet kokiems racionaliems ekonominiais argumentams. Iš tiesų, Ekonominėje, pinigų ir politinėje sąjungoje gaunami privalumai ir papildoma nauda savaime turi būti naudingi visiems. Visa Europos Sąjungos pasiekta pažanga yra pagrįsta bendrų pastangų didinamuoju poveikiu, o tai yra visiška priešingybė teisingos grąžos sąvokai ⁽¹⁾.

5.3 Dabartinė nuosavų išteklių sistema, pagrįsta valstybių narių įnašais, yra neskaidri ir sudėtinga, todėl sunku užtikrinti demokratinę jos kontrolę ir ji nepadaeda pabrėžti išipareigojimo siekti Europos integracijos; be to, kadangi dėl tokios sistemos įmokos į ES biudžetą suprantamos kaip papildoma našta nacionaliniam biudžetui, ji Sąjungai neužtikrina asignavimų, kurių pakaktų visoms politikos sritims.

5.3.1 Be to, dabartinė sistema, kurią taip pat sudaro įvairūs koreguojamieji ar permokos grąžinimo mechanizmai (ar tai būtų bendro pobūdžio permokos grąžinimas tam tikrai valstybei narėi, pavyzdžiui, JK taikoma korekcija, ar specialus permokos grąžinimas, pavyzdžiui, skirtas kitam permokos grąžinimui finansuoti), yra pernelyg sudėtinga, neskaidri ir Europos piliečiams visiškai nesuprantama. Ši sistema tikrai nepadaeda palaikyti tiesioginį Europos Sąjungos ir jos piliečių ryšį.

5.4 Remdamasis šiomis bendrosiomis pastabomis, **Komitetas pritaria Komisijos pateiktam pasiūlymui dėl Tarybos sprendimo**. Jo nuomone, tai žingsnis tinkama linkme, kadangi supaprastinama jos struktūra ir nuo 85,3 proc. (111,8 mlrd. EUR) iki 29,7 proc. (48,3 mlrd. EUR) sumažinamos dabartinės nacionalinės įmokos į Europos Sąjungos biudžetą, įskaitant pagrįstas BNP, kurios nuo 74,2 proc. (97,3 mlrd. EUR) sumažėja iki 29,7 proc. (48,3 mlrd. EUR), ir taip priartėjama prie Romos sutarties raidės ir dvasios. Atitinkamas tikrųjų nuosavų išteklių

padidėjimas padės ES įgyti didesnę finansinę savarankiškumą ir kartu papildys milžiniškas valstybių narių pastangas biudžeto srityje.

6. Konkrečios pastabos

6.1 Šiame komunikate dėl ES biudžeto peržiūros Komisija išvardijo daug finansavimo priemonių, kurios, jos nuomone, galėjo tapti naujais nuosavais ištekliais: Europos finansų sektoriaus mokestis, šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų pardavimas aukcione, ES mokestis, taikomas oro transportui, Europos PVM, Europos energijos mokestis ir Europos pelno mokestis.

6.1.1 Komisija pateikė kiekvienos iš šių galimų priemonių analizę ⁽¹²⁾, kurioje pabrėžiami jų privalumai ir trūkumai nenurodant politinių priežasčių, kurios lėmė kai kurių iš šių galimybių atmetimą ir naujo pridėtinės vertės mokesčio bei finansinių sandorių mokesčio pasirinkimą.

6.1.2 Komiteto nuomone, politinės tam tikrų galimybių atmetimo priežastys turėtų būti žinomos, o **prieš priimant sprendimą Komiteto turėjo būti paprašyta pateikti nuomonę**.

6.2 Siūlomų pataisų turinys

6.2.1 Panaikinti PVM pagrįstus nuosavus ištekliaus. Supaprastinti valstybių narių įnašus

Šie „visiškai nenuosavi“ nuosavi ištekliai, dėl kurių valstybės narės apmokestino savo pajamas, šiuo metu atrodo nebepriimtini. Jie įkūnija vien matematinius principus, kuriais remiantis apskaičiuojami nacionaliniai įnašai. Jie sudėtingi, suderintam pagrindui sukurti prireikia daugelio administracinių formalumų ir jie duoda mažai papildomos naudos. **Komitetas pritaria šiam supaprastinimui**.

6.2.2 Naujų PVM pagrįstų išteklių sukūrimas

Šie ištekliai bus vienas iš nuodugniai pertvarkytos ES taikomos PVM sistemos aspektų. Iki 2020 m. jie sudarytų 18,1 proc. naujų nuosavų išteklių (žr. I priedą).

Jie iš dalies būtų susiję su žaliaja knyga dėl PVM ateities ⁽¹³⁾. Komitetas pritarė joje nurodytoms iniciatyvoms, kurių ketina imtis Komisija.

⁽¹²⁾ SEC (2011)876 final, Komisijos tarnybų darbo dokumentas „ES biudžeto finansavimas. Nuosavų išteklių sistemos veikimo ataskaita“, pridėdamas prie dokumento „Pasiūlymas dėl Tarybos sprendimo dėl Europos Sąjungos nuosavų išteklių sistemos“.

⁽¹³⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl žaliosios knygos dėl PVM ateities, OL C 318, 2011 10 29, p. 87.

⁽¹⁾ Žr. 5 išnašą.

Šita prekėms ir paslaugoms, prekių įsigijimui Bendrijos viduje ir prekių, kurioms remiantis Direktyva 2006/112/EB⁽¹⁴⁾ visose valstybėse narėse taikomas standartinio dydžio PVM, importui taikomo PVM dalis neturėtų viršyti dviejų standartinio tarifo procentinių punktų, o įgyvendinimo reglamente numatytas vienas faktinis procentinis punktas.

Komitetas pritaria šių naujų PVM pagrįstų išteklių, pakeisiančių dabartinius, kurie, kaip parodė analizė, paseno, **įvedimui.** Jo nuomone, ES biudžetas – ir jį sudarantys ištekliai – turėtų būti laikomi viena iš bendrų tikslų įgyvendinimo priemonių.

Tačiau būtų buvę lengviau nuodugnai įvertinti pasiūlymo turinį ir formą, jei aptariamuose dokumentuose būtų ne tik pateikti išsamūs duomenys apie atliekamus PVM struktūros pakeitimus, bet ir, atlikus tyrimą, nurodyta, kokie finansavimo sumų skirtumai bus būdingi kiekvienai valstybei narei padarius šiuos pakeitimus.

Beje, kaip jau ne kartą yra minėjęs savo nuomonėse, Komitetas ir vėl atkreipia dėmesį į tai, kad Bendrijos vidaus PVM yra plataus masto mokesčių slėpimo sritis. Todėl jis mano, kad nustatant šiuos naujus nuosavus išteklis kartu reikia numatyti nuostatas, kuriomis būtų siekiama sukčiavimą sumažinti ar net panaikinti. Šiomis aplinkybėmis Komitetas atidžiai domėsis pasiūlymais dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, kurie turės būti pateikti pasibaigus žaliaja knyga dėl PVM ateities iniciatyvoms diskusijoms.

6.2.3 Finansinių sandorių mokesčio įvedimas

Ne vienoje savo nuomonėje⁽¹⁵⁾ Komitetas jau pritarė finansinių sandorių mokesčio įvedimui su tam tikromis sąlygomis. Jis visų pirma nurodė, kad

- turint omenyje pareikštus nuogastavimus dėl veiklos perkėlimo pavojaus, pirmenybę reikėtų teikti finansinių sandorių mokesčio taikymui pasaulio mastu; tačiau, jei tai pasirodytų neįmanoma, **tuomet Komitetas būtų už tokio mokesčio įvedimą ES lygmeniu** atsižvelgiant į Europos Komisijos atlikto poveikio vertinimo išvadą;
- be galimybės padidinti finansų rinkų stabilumą ir veiksmingumą mažinant jų nepastovumą, finansinių sandorių mokestis reikalingas ir valstybėms narėms, ir ES kaip pajamų, skirtų biudžeto deficitui sumažinti, surinkimo priemonė.

Kaip savo pasiūlyme dėl Tarybos sprendimo pabrėžė Komisija, šis mokestis galėtų tapti nauju ES lygmeniu gaunamų pajamų

šaltiniu. Jis leistų sumažinti valstybių narių įnašus, nacionalinėms vyriausybėms suteikti papildomą veiksmų laisvę ir taip prisidėti prie bendrų biudžeto konsolidavimo pastangų. Kartu ši ES iniciatyva turėtų tapti pirmu žingsniu siekiant finansinių sandorių mokesčių taikyti pasaulio mastu, ši galimybė dabar svarstoma G 20 lygmeniu.

Remdamasis tuo, kas nurodyta, ir ankstesnėmis savo nuomonėmis, Komitetas pritaria finansinių sandorių mokesčio, kaip Europos Sąjungos biudžeto nuosavam ištekliui, įvedimui.

Iki 2020 m. šie ištekliai sudarytų 33,3 proc. ES nuosavų išteklių (žr. I priedą) ir tai reikštų 54,2 mlrd. į biudžetą skiriamų eurų, o remiantis pradiniais skaičiavimais, atsižvelgiant į rinkų reakciją, jie galėtų kasmet duoti 57 mlrd. EUR pajamų⁽¹⁶⁾.

Finansinių sandorių, išskyrus sandorius, susijusius su išvestinių finansinių priemonių susitarimais, mokesčio tarifas, išreikštas procentais nuo apmokestinamos vertės, bus ne mažesnis nei 0,1 proc., o finansinių operacijų, susijusių su išvestinių finansinių priemonių susitarimais, atveju – ne mažesnis nei 0,01 proc.⁽¹⁷⁾

6.2.4 Koreguojamųjų mechanizmų reforma

Komitetas pritaria aptariamame pasiūlyme dėl sprendimo siūlomam JK taikomos korekcijos persvarstymui ir naujos koregavimo nustatyta suma sistemos, nuo 2014 m. sausio 1 d. pakeisiančios visus esamus koreguojamuosius mechanizmus, įvedimui. Jis tokios pat pozicijos laikosi paslėpto koreguojamojo mechanizmo sumos sumažinimo nuo 25 proc. iki 10 proc. klausimu (žr. 4.1.3 punktą).

Šie pasiūlymai – žingsnis tinkama linkme, tačiau jų nepakanka, kadangi jais nepadaromos visos reikiamos išvados dėl visų pirma nuosavais ištekliais grindžiamo biudžeto.

Komitetas mano, kad tuo atveju, kai daugiau nei 66 proc. biudžeto sudaro nuosavi ištekliai, reikia pamiršti sąvoką „teisinga grąža“, nes ji nesuderinama su solidarumo ir abipusės Europos integracijos naudos vertybėmis (žr. 5.2.1 punktą). EESRK pritaria Europos Komisijos pasiūlymui dėl nuosavais ištekliais pagrįstos sistemos viršenybės, kadangi jis visų pirma tikisi, kad atliekant šią reformą ilginiui gali būti panaikinti nacionaliniai koreguojamieji mechanizmai, kurie nebebūtų pateisinami atnaujinant ES biudžetą, kuriuo visoms valstybėms narėms būtų užtikrinama didesnė papildoma nauda⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁴⁾ OL L 347, 2006 12 11, p. 1.

⁽¹⁵⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Larosière ataskaitos, OL C 318, 2009 12 23, p. 57; EESRK nuomonės dėl finansinių sandorių mokesčio skyriaus „Santrauka ir išvados“ 1.10 punktą, OL C 44, 2011 2 11, p. 81; EESRK nuomonės dėl Biudžeto politikos, augimo ir biudžeto koregavimo 4.4.2, 1.5.3 ir 1.5.4 punktus, OL C 248, 2011 8 25, p. 8; ir EESRK nuomonę dėl Finansų sektoriaus apmokestinimo, OL C 248, 2011 8 25, p. 64.

⁽¹⁶⁾ Žr. COM(2011) 594 final, „Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl bendros finansinių sandorių mokesčio sistemos ir kuria iš dalies keičiama Direktyva 2008/7/EB“.

⁽¹⁷⁾ Žr. 10 išnašą.

⁽¹⁸⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl biudžeto peržiūros 4.4 punktą, OL C 248, 2011 8 25, p. 75.

Tačiau kalbant apie aptariamų pasiūlymų vertinimą iš esmės, EESRK nurodo, kad sunku pateikti tikslų vertinimą, kadangi pasiūlyimuose nepagrindžiamas siūlomų pakeitimų mastas ir neatliekamas palyginimas su esama padėtimi.

6.3 Aptariamame dokumente primenamas Komisijos komunikate dėl ES biudžeto peržiūros ⁽¹⁹⁾ jau išreikštas požiūris, kad, Komisijos nuomone, „naujų nuosavų išteklių įtraukimas nėra diskusijų dėl biudžeto dydžio objektas [...]“. **Komitetas nepri-taria šiam požiūriui.** Iš tiesų, kai vykdamas ES biudžeto peržiūrą ir pertvarką keičiami ir įvedami nuosavi ištekliai ir pertvarkomi koreguojamieji mechanizmai, reikėtų pagalvoti, kokią poveikį šie pakeitimai turės biudžeto dydžiui, ir šiuos pakeitimus suderinti su priimtais ar būsimais politiniais sprendimais.

6.3.1 Šiuo požiūriu Komitetas mano, kad ES biudžeto klausimas neapsiriboja vien skaičiais ar pasirinkta įvairių jo sudedamųjų dalių vidine tvarka. Visų pirma tai politinio projekto, t. y. Europos Sąjungos siekių, įgyvendinimo priemonė. Todėl ES politiniai siekiai ir jiems įgyvendinti taikomos priemonės turi būti nuoseklūs ir derėti tarpusavyje. Šiuo metu Europos Sąjunga neturi pakankamų biudžeto išteklių nei savo politinei strategijai ar strategijai „Europa 2020“ įgyvendinti, nei tam, kad laikytųsi naujosios Lisabonos sutarties įsipareigojimų.

Komitetas mano, kad didinti Europos biudžetą ne tik pageidautina, bet ir būtina atsižvelgiant į naujų problemų, reikalaujančių bendro atsako, mastą ⁽²⁰⁾.

2012 m. kovo 29 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

⁽¹⁹⁾ COM(2010) 700 final.

⁽²⁰⁾ Žr. EESRK nuomonės dėl ES biudžeto peržiūros 1.1 ir 4.1 punktus, OL C 248, 2011 8 25, p. 75.

I PRIEDAS

Numatoma ES finansavimo struktūros raida (2012–2020 m.)

	2012 m. biudžeto projektas		2020 m.	
	mlrd. EUR	% nuosavų išteklių	mlrd. EUR	% nuosavų išteklių
Tradicioniai nuosavi ištekliai	19,3	14,7	30,7	18,9
Esami nacionaliniai įnašai iš jų	111,8	85,3	48,3	29,7
PVM pagrįsti nuosavi ištekliai	14,5	11,1	—	—
BNP pagrįsti nuosavi ištekliai	97,3	74,2	48,3	29,7
Nauji nuosavi ištekliai iš jų	—	—	83,6	51,4
Nauji PVM ištekliai	—	—	29,4	18,1
ES finansinių sandorių mokestis	—	—	54,2	33,3
Iš viso nuosavų išteklių	131,1	100,0	162,7	100,0

Šaltinis: Komisijos paskaičiavimai grindžiami COM(2011) 510, atnaujinti remiantis COM(2011) 738.

II PRIEDAS

Pagrindinių rodiklių raida (1984–2011 m.)

	1984 m.	2005 m.	2011 m.
BŽŪP dalis biudžete (% visos sumos)	69 %	50 %	44 %
PVM pagrįsti įnašai (% visos sumos)	57 %	16 %	11 %
Jungtinės Karalystės gerovė (BNP vienam gyventojui išreikštos PGS)	93 % ES-10	117 % ES-25	111 % ES-27

Šaltinis: Europos Komisija, Biudžeto GD.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos Sąjungos solidarumo fondo ateitis“

(COM(2011) 613 final)

(2012/C 181/10)

Pranešėjas **Joost VAN IERSEL**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. spalio 6 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos Sąjungos solidarumo fondo ateitis“

COM(2011) 613 final.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 7 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 139 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK sutinka, kad dėl dabartinės krizės valstybės narės ir ES yra priverstos labai stengtis neviršyti savo išlaidų biudžetų. Todėl Komitetas visiškai supranta, kodėl Taryba nenori, kad būtų išplėsta Europos Sąjungos solidarumo fondo (ESSF) aprėptis.

1.2 Vis dėlto EESRK nori atkreipti dėmesį į naujas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) nuostatas, būtent į jos 4, 174 ir 222 straipsnius, kuriuose nurodyta, kad atremti bet kurioje Sąjungos dalyje kilusias gaivalines nelaimes ir teroristų išpuolius yra bendra Sąjungos ir valstybių narių pareiga. Šios nuostatos rodo, kad tam tikromis ypatingomis aplinkybėmis ES yra laikoma ne tik bendrų socialinių ir ekonominių interesų, bet ir bendro likimo vienijama bendrija. Tai, beje, buvo pagrindinė priežastis, dėl kurios 2002 m., kai keliuose valstybėse narėse kilo didžiuliai upių potvyniai, buvo įsteigtas ESSF.

1.3 EESRK tvirtai įsitikinęs, kad į sanglaudos sritis pažvelgus kompleksiskai matyti, jog visus Sąjungos piliečius vienija bendras likimas, už kurį jie visi atsakingi. Matydamas ilgų diskusijų Taryboje baigtį, EESRK jaučiasi nusivylęs, nes pasigenda tokios dvasios. Panašią nuotaiką skleidžia ir Taryba, per šias diskusijas labai akcentavusi „subsidiarumą“.

1.4 EESRK pritaria visiems praktiniams pakeitimams, kuriuos Komisija siūlo įtvirtinti reglamente dėl ESSF, norėdama, kad fondas būtų labiau tvarkomas pagal verslo principus ir kad jo panaudojimo procedūros paramos gavėjams nebūtų tokios biurokratiškos ir ilgos.

1.5 Labiausiai EESRK norėtų, kad būtų didinamas Sąjungos indėlio skiriamą finansinę paramą nelaimės atveju matomumas. Kol kas procedūros yra grynai administracinės. Dažnai ES lėšos išmokamos praėjus ne vienam mėnesiui nuo nelaimės, o tai rodo, kad procedūra yra formali ir netgi anonimiška. EESRK norėtų, kad būtų tvirčiau pabrėžiama visuotinė empatija, tačiau šiuo metu rezultatas yra priešingas.

1.6 EESRK siūlo svarstyti galimybę ESSF finansavimą įtraukti į Europos Sąjungos biudžetą, nes tai būtų praktiškas būdas paspartinti mokėjimus ir užtikrinti didesnę jo veiklos matomumą.

2. Įžanga

2.1 Europos Sąjungos solidarumo fondas įkurtas 2002 m. kaip ES reagavimo į dideles gaivalines nelaimes priemonė. Tuo metu EESRK visiškai pritarė fondo sukūrimui ⁽¹⁾.

2.2 Pirmajame, 2002 m. priimtame reglamente buvo numatyta ateityje jį peržiūrėti; peržiūra turėjo būti atlikta iki 2006 m. pabaigos. Todėl 2005 m. Komisija atliko pirmą ESSF peržiūrą ir parengė pasiūlymą, o EESRK 2005 m. pateikė dėl jo

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, įsteigiančio Europos Sąjungos solidarumo fondą, OL C 61, 2003 3 14, p. 187.

nuomonę ⁽²⁾. Joje EESRK pateikė keletą pasiūlymų, visų pirma – į fondo taikymo sritį įtraukti sausras, sumažinti ribines intervencijos vertes ir suteikti Komisijai didesnę veiksmų laisvę.

2.3 Komisijos pasiūlytus pakeitimus, kurie sulaukė didelio Europos Parlamento pritarimo, Taryba galiausiai atmetė. Pakeitimai buvo parengti atsižvelgiant į praktinę patirtį, įgytą taikant šį reglamentą, pavyzdžiui, buvo siūloma išplėsti fondo aprėptį, kad parama iš jo būtų teikiama ne tik ištikus gaivalinei nelaimėi, daugiau dėmesio skirti taikymo kriterijų skaidrumui, tobulinti procedūras, kurios yra biurokратиškos ir ilgos, todėl mažina reagavimo spartą ir paramos matomumą.

2.4 2011 m. Komisija, norėdama inicijuoti naują bendrą diskusiją dėl fondo, nusprendė pateikti komunikatą dėl ESSF ateities. Būtent dėl šio komunikato parengta ši EESRK nuomonė.

2.5 Kalbant apie ESSF procedūrų biurokратиškumą ir ilgumą, reikia paminėti, kad Komisija veikia ne savo iniciatyva, o tik iš valstybės narės gavusi oficialią paraišką, o tai šiek tiek užtrunka. Gavus paraišką, vykdomos ilgos procedūros – Komisija, EP ir Taryba derina ir tvirtina biudžetą, o paraišką pateikusi valstybė narė dar pateikia pagrindimą, kodėl prašo finansinės paramos.

2.6 Komisija daro išvadą, kad dėl viso to „daugeliu atveju dotacijos gali būti išmokėtos po nelaimės praėjus net 9–12 mėnesių, o kartais ir vėliau“ ⁽³⁾.

2.7 Baimė dėl padarinių biudžetui nuolat kėlė skeptiškas nuotaikas ir pasipriešinimą. Ištikus „nelaimėi“, „subsidiarumo“ principas išlieka pagrindinis. 2010 m. didžioji dauguma valstybių narių ir vėl nepritarė nė vienam svarbesniam teisinės bazės ir Solidarumo fondo veikimo pakeitimui.

2.8 Komisiją reikia pagirti už pastangas išplėsti ESSF veikimą, nes, kaip matyti iš atlikto vertinimo, jis veikė labai sėkmingai tais atvejais, kuriais buvo panaudotas. Kita vertus, atmetus kai kurias paraiškas buvo sužlugdytos viltys, todėl buvo pakenkta ES įvaizdžiui.

2.9 Žinant, kokie politiniai debatai šiuo metu vyksta, nepanašu, kad lengvai savo tikslus pasieks tie, kurie nori, kad ESSF parama būtų teikiama ir naujų kategorijų „nelaimių“ atveju, ir tie, kurie norėtų, kad būtų pakeistos ribinės vertės arba sušvelninti regioninės nelaimės kriterijai.

⁽²⁾ EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, įsteigiančio Europos Sąjungos solidarumo fondą, OL C 28, 2006 2 3, p. 69.

⁽³⁾ COM(2011) 613 final, 2.3 punkto paskutinė pastraipa.

3. EESRK pastabos dėl Komisijos pasiūlymų

3.1 EESRK pritaria nuomonei, kad dabartinėmis aplinkybėmis negalimi jokie kitokie ESSF pakeitimai, tik 2002 m. reglamento taikymo patikslinimai ir geresnio veikimo užtikrinimas. Fondo veikimo patikslinimais turėtų būti siekiama padidinti jo matomumą.

3.2 Tiksliau nustačius, kad fondo pagalbą būtų galima teikti tik gaivalinės nelaimės atveju, būtų galima sumažinti, kaip teigia Komisija, nepageidautinus teisinius sunkumus. Be to, taip būtų atsižvelgta į daugelio valstybių narių išsakytą kritiką ir sumažinta tikimybė, kad nelaimės ištiktos valstybės narės bus be reikalo apviltos.

3.3 EESRK pritaria nuomonei, kad dėl šio apribojimo, t. y., kad parama teikiama tik gaivalinės nelaimės atveju, nebus atsisakoma suteikti paramą gaivalinės nelaimės sukeltos grandininės reakcijos atveju, pavyzdžiui, kai dėl jos įvyksta avarija gamykloje, kyla pavojus sveikatai arba sugriūva ligoninė. Paprastai tokiais atvejais nukenčia ne tik viešojo, bet ir privačiojo sektoriaus objektai, todėl būtų visiškai logiška paramą teikti ir dėl jų, jei jie yra regioninės visuomeninės sistemos dalis, pavyzdžiui, užimtumo prasme.

3.4 Patirtis rodo, kad kyla didelių problemų aiškinant, kas įeina į „ypatingos regioninės nelaimės“ padarinių sąvoką. EESRK pritaria Komisijos siūlymui nustatyti paprastus ir objektyvius kriterijus regioninei nelaimėi apibrėžti, kurie būtų panašūs į tuos, kurie naudojami „didelei nelaimėi“ apibrėžti. Iš Komisijos atliktos simuliacijos matyti, kad galutinis rezultatas būtų daugiau ar mažiau identiškas tam, kuris gautas taikant šiuo metu galiojančią apibrėžtį. Tačiau nemažai paraiškų apskritai nebūtų buvusios pateiktos, nes iš anksto būtų buvę aišku, kad jos neatitinka kriterijų ESSF paramai gauti.

3.5 Komisija pagrįstai kritikuoja tai, jog ilgai trunka, kol dotacijos išmokamos. EESRK visiškai jai pritaria (taip pat žr. šios nuomonės 2.6 punktą). Komitetas mano, kad reikia visais būdais spartinti procedūras ir taip didinti ESSF reagavimo spartą ir matomumą.

3.6 Šiuo klausimu EESRK pritaria Komisijos siūlymui reglamente numatyti galimybę mokėti avansus, kuriuos reikėtų grąžinti, jei paraiška nebūtų priimta pagal taisykles.

3.7 EESRK labai pritaria Komisijai, kad procedūras galima ir reikia, kai tik įmanoma, trumpinti ir paprastinti. Tai galima padaryti nustačius, kad Komisija ir valstybė narė į vieną sprendimą sujungtų keletą sprendimų (pagal dabartinę sistemą Komisija priima keturis, o valstybė narė – du sprendimus). Komisija teisingai teigia, kad gana nedaug pakoregavus procedūras būtų galima sutaupyti daug laiko.

3.8 Gana įdomus ir labai sveikintinas yra Komisijos siūlymas sugriežtinti ir konkrečiau suformuluoti reglamento nuostatą, kad paramą gaunanti valstybė narė privalo išsamiai paaiškinti, kaip ji ketina išvengti panašių nelaimių ateityje, įgyvendindama ES teisės aktus dėl vertinimo, valdymo ir nelaimių prevencijos, pasiremdama po nelaimės įgyta patirtimi ir išipareigodama imtis kovos su klimato kaita priemonių.

3.9 Komisijai tiesiogiai mini SESV 222 straipsnį, t. y. nuostatą, kad, jei kuri nors valstybė narė patirtų teroro aktą, gaivalinę nelaimę ar žmogaus sukeltą katastrofą, ES ir valstybės narės turi veikti bendrai ir solidariai. Galima pridurti, kad pirmą kartą šioje Sutartyje – jos 4 ir 174 straipsniuose – įvedama

sąvoka „teritorinė sanglauda“, kuri reiškia bendrą ES ir valstybių narių atsakomybę; taip pat numatoma, kad Sąjunga, skatindama „teritorinę sanglaudą“, ypatingą dėmesį skiria nuolatinių gamtinių trūkumų turintiems regionams.

3.10 Šiose nuostatose atsispindi ne tik bendra visų Sąjungos subjektų atsakomybė, bet ir bendro likimo pojūtis. Žinant, kaip Taryba reagavo į vieną po kito Komisijos teiktus pasiūlymus, ir turint omenyje kitų subjektų, su kuriais buvo konsultuotasi, pastabas, akivaizdu, kad valstybės narės nebe taip noriai linkusios dalytis bendru likimu ir vis stipriau pabrėžia „subsidiarumo“ principą.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl bendros finansinių sandorių mokesčio sistemos ir kuria iš dalies keičiama Direktyva 2008/7/EB

(COM(2011) 594 final)

(2012/C 181/11)

Pranešėjas **Stefano PALMIERI**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 113 straipsniu, 2011 m. spalio 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl bendros finansinių sandorių mokesčio sistemos ir kuria iš dalies keičiama Direktyva 2008/7/EB

COM(2011) 594 final.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 7 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 29 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 164 nariams balsavus už, 73 – prieš ir 12 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) pritaria Europos Parlamento pozicijai⁽¹⁾ ir teigiamai vertina Europos Komisijos pasiūlymą dėl finansinių sandorių mokesčio (FSM) įvedimo, kuris visiškai sutampa su Komiteto nuomonėse⁽²⁾ išdėstyto jo požiūriu.

1.2 Savo ankstesnėje nuomonėje šiuo klausimu EESRK jau atkreipė dėmesį į Europos Sąjungos (ES) finansinio savarankiškumo apsaugos svarbą, nes kaip tik toks buvo pradinis Romos sutarties 201 straipsnio⁽³⁾ tikslas. Atsižvelgdamas į tai, EESRK mano, kad FSM gali būti vienas iš pagrindinių naujos ES nuosavų išteklių sistemos elementų, kadangi būtent šis mokestis yra priemonė, suteikianti galimybę užtikrinti finansinę nepriklausomybę, būtiną siekiant įgyvendinti 2014–2020 m. daugiametę finansinę programą.

1.3 EESRK pabrėžia, kad FSM būtina įvesti pasaulio lygmeniu, tačiau mano, kad geriausia priemonė šiam tikslui pasiekti yra, kaip jis jau teigė savo 2011 m. vasario 2 d. ECO/275 nuomonėje (žr. 2 išnašą), įvesti šį mokestį Europos Sąjungoje (ES). Pritardamas Europos Komisijos nario Algirdo Šemetos ir Europos Parlamento pozicijai, EESRK laikosi nuomonės, kad,

kaip ir kitų pasaulinės svarbos politikos sričių (pvz., kovos su klimato kaita politikos) atveju, ES gali ir privalo atlikti autoritetingo lyderio vaidmenį⁽⁴⁾ sprendžiant šį klausimą. Vis dėlto EESRK mano, kad turi būti dedamos didžiulės pastangos, kad šis mokestis būtų įvestas pasaulio lygmeniu.

1.3.1 EESRK mano, kad būtent šiam siekiui pritariama ES pirmininkaujančiai Danijai išeitame devynių ES valstybių narių (Vokietijos, Prancūzijos, Italijos, Austrijos, Belgijos, Suomijos, Graikijos, Portugalijos ir Ispanijos) finansų ministrų laiške, kuriame jie labai teigiamai vertina pirmininkaujančios šalies sprendimą paspartinti FSM svarstymą ir derybas dėl jo įvedimo.

1.4 EESRK mano, kad FSM įvedimas yra indėlis į daug platesnio užmojo procesą, kurį Komisija pradėjo pagrindinių direktyvų dėl finansinių priemonių rinkų (COM(2011) 656 ir COM(2011) 652) persvarstymu, siekdama, kad šios rinkos taptų skaidresnės, veiksmingesnės ir našesnės. Be to, kaip ir savo ankstesnėje nuomonėje, EESRK pabrėžia, kad finansų sektoriaus stabilumas ir veikimas, pernelyg didelės rizikos prisiėmimo apribojimas ir tinkamos paskatos finansų sektoriaus įstaigoms turėtų būti užtikrinama tinkamu reguliavimu ir priežiūra.

1.5 EESRK laikosi nuomonės, kad siekiant neutralizuoti arba bent jau iki minimumo sumažinti riziką, kad finansinė veikla bus perkeliama į kitas šalis, reikia Komisijos pasiūlytą teritorinį šio mokesčio taikymo principą susieti su Europos Parlamento

⁽¹⁾ Europos Parlamentas „pritaria finansinių sandorių mokesčio, kuris pagerintų rinkos veikimą dėl mažesnio spekuliacinio ir padėtų finansuoti pasaulines viešąsias gėrybes ir sumažinti valstybių deficitą, nustatymui“.

2010 m. kovo 2105 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl novatoriško finansavimo pasaulio ir Europos lygmenimis (2011/8(INI))

⁽²⁾ 2010 m. liepos 15 d. priimta nuomonė savo iniciatyva dėl finansinių sandorių mokesčio OL C 44/14, 2011 2 11, p. 81).

2011 m. birželio 15 d. priimta nuomonė dėl Finansų sektoriaus apmokestinimo (COM(2010) 549 final) (OL C 248/11, 2011 8 25, p. 64).

⁽³⁾ Nuomonė dėl ES biudžeto peržiūros (OL C 248/13, 2011 8 25 p. 75).

⁽⁴⁾ Algirdas Šemeta, 2012 2 17, ES mokesčių koordinavimas ir finansų sektorius. Už mokesčius, muitų sąjungą, auditą ir kovą su sukčiavimu atsakingo Europos Komisijos narys. Kalba/12/109, Londonas. 2010 m. kovo 2105 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl novatoriško finansavimo pasaulio ir Europos lygmenimis (2011/8(PROV))

rekomenduojamu emisijos principu (angl. *issuance principle*). Pagal šį principą mokestis (kaip ir žyminis mokestis) taikomas visiems finansinių priemonių, emituotų ES įsisteigusių juridinių asmenų, sandoriams, kurio nesumokėjus pirkimo arba pardavimo sandoriai laikomi negaliojančiais ⁽⁵⁾).

1.6 EESRK nuomone, FSM taikymas užtikrins teisingesnį finansų sektoriaus įnašą į viešąjį Europos Sąjungos biudžetą ir į nacionalinius valstybių narių biudžetus.

1.7 EESRK teigiamai vertina tai, kad įvedus FSM bus galima pakeisti finansinės veiklos vykdytojų nuostatą paisyti tik savo interesų mažinant sparčiųjų ir trumpos delsos operacijų apimtį. Tokios rūšies prekyba yra labai spekuliatyvi, ji gali sukelti nestabilumą finansų rinkose ir yra visiškai nesuderinama su įprastu realiosios ekonomikos funkcionavimu. Todėl FSM sudarys sąlygas stabilizuoti finansų rinkas skatinant vidutinės ir ilgalaikės trukmės finansinius sandorius, artimesnius realaus verslo aplinkai.

1.7.1 EESRK mano, kad dėl FSM įvedimo sumažėsiantis spekuliacinių sandorių skaičius padėtų pastebimai sumažinti kainų svyravimus finansų rinkose ir užtikrintų realiosios ekonomikos sąlygomis veikiančioms įmonėms stabilesnes finansines perspektyvas jų pačių investicijoms ⁽⁶⁾.

1.8 EESRK manymu, vienas iš svarbiausių FSM įvedimo rezultatų, būtų valstybių skolos būklės pagerėjimas. Su vyriausybės obligacijomis susijusios krizės stiprėja didelio finansinio nestabilumo laikotarpiu. Įvedus FSM būtų surenkama daugiau pajamų, todėl padidėtų fiskalinis stabilumas, be to, sumažėtų poreikis toliau didinti išskolinimą. Tiesioginį poveikį pajauستų lėšas gaunančios valstybės narės, o netiesioginis poveikis pasireikštų įplaukoms į ES biudžetą, kurios pakeistų valstybių narių įnašus.

1.9 EESRK pripažįsta, kad įvedus FSM padidėtų fiskalinis suderinamumas, padėsiantis užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą ir leisiantis išvengti iškraipymų srityje, kurioje ne mažiau kaip dešimt valstybių narių jau įvedė mokesčius, savo forma panašius į FSM.

1.10 EESRK pabrėžia, kad būtina tinkamai valdyti su FSM reglamentuojančių teisės aktų taikymu susijusius neigiamus

mikroekonominius ir makroekonominius padarinius, siekiant neutralizuoti ar bent jau sumažinti jų sukeliamus pavojus ir patiriamas sąnaudas. Todėl EESRK mano, kad, norint sumažinti pagrindinių FSM įgyvendinimo neigiamų veiksmų poveikį realiajai ekonomikai, reikėtų įvertinti atitinkamų kompensavimo mechanizmų įdiegimo galimybę.

1.10.1 EESRK mano, kad FSM įgyvendinimo padarinių stebėsenos ir tolesnio vertinimo ataskaitą, kuri turės būti pateikta Parlamentui ir Tarybai, reikėtų rengti kasmet, o ne praėjus trejiems metams nuo mokesčio įvedimo ⁽⁷⁾.

1.11 EESRK mano, kad FSM įvedimo poveikio vertinimą reikia atlikti atsižvelgiant į ilgalaikius BVP sumažėjimo, kuris atsirastų dėl padidėjusios mokesčių naštos, padarinius (kaip minėta Komisijos poveikio vertinime), taip pat plataus masto padarinius, kuriuos mokesčio įvedimas galėtų turėti, nes taip būtų prisidėta prie: i) geresnio finansų rinkų veikimo joms tapus stabilesnėmis, ii) investicijų perkėlimo į realiąją ekonomiką, iii) reglamentavimo politikos, užtikrinančios Europos finansų rinkų veiksmingumą, našumą ir skaidrumą, sukūrimo, iv) valstybių narių fiskalinės sistemos konsolidavimo joms suteikiant didesnius išteklius ir v) namų ūkių santaupų ir investicijų skatinimo. Neseniai atliktais vertinimais, ilgalaikis šių veiksmų poveikis galėtų būti BVP padidėjimas 0,25 proc ⁽⁸⁾.

1.12 EESRK pateikia tam tikrų pastabų dėl FSM įvedimo poveikio vertinimo, kuris pridėtas prie Komisijos pasiūlymo. Jo nuomone, šiame tyrime neatsižvelgta į daugelį veiksmų (kai kurie jų išvardyti šioje nuomonėje), o tai gali neigiamai atsiliepti paties pasiūlymo vertinimui. Todėl EESRK ragina Komisiją nedelsiant atlikti papildomą nuodugnesnį analitinį tyrimą.

1.13 EESRK pritaria Komisijos sprendimui pasiūlyti FSM, o ne finansinės veiklos mokestį (FVM). Nors pastarasis leistų sėkmingiau reguliuoti su paskirstymu susijusius aspektus (dėl glaudesnės sąsajos su finansinės veiklos generuojamomis pajamomis), tačiau kyla didelis pavojus, kad šio mokesčio našta bus perkelta vartotojams ir įmonėms, o jo stabilizuojantis poveikis finansų rinkoms bus daug mažesnis.

1.14 EESRK manymu, derėtų priminti, kad Eurobarometro apklausos duomenimis piliečių, pritariančių FSM įvedimui, skaičius, kuris nuo 2010 m. rudens nebuvo mažesnis nei 60 proc. – 2010 m. rudenį pakilo iki 61 proc., 2011 m. pavasarį – 65 proc., o 2011 m. rudenį pasiekė 64 proc ⁽⁹⁾. Todėl FSM įvedimas gali būti pirmas reikšmingas žingsnis siekiant, kad Europos piliečiai atgautų taip jiems reikalingą pasitikėjimą finansų sektoriumi.

⁽⁵⁾ Europos Parlamento ataskaitos projektas dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl bendros finansinių sandorių mokesčio sistemos ir kuria iš dalies keičiama Direktyva 2008/7/EB (Pranešėja Anni Podimata (2012 2 10)).

⁽⁶⁾ Schulmeister, S., 2011, Bendrojo finansinių sandorių mokesčio įvedimas (angl. *Implementation of a General Financial Transaction Tax*). Austrijos ekonomikos mokslinio tyrimo institutas. Federalinių darbuotojų rūmų užsakymu.
Griffith-Jones, S., Persaud, A., 2012, Finansinių sandorių mokesčiai <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201202/20120208ATT37596/20120208ATT37596EN.pdf>

⁽⁷⁾ Kaip tai numatyta Komisijos poveikio tyrime (SEC(2011) 1103 final).

⁽⁸⁾ Žr. pirmiau minėtą Griffith-Jones, S., Persaud ataskaitą, A., 2012.
⁽⁹⁾ Europos Komisija, 2011 m., Eurobarometro apklausa Nr. 76 – Viešoji nuomonė Europos Sąjungoje. Pirmieji rezultatai. Apklausa atlikta 2011 m. lapkričio mėn. Rezultatai paskelbti 2011 m. gruodžio mėn.

1.15 Atlikdamas Komisijos, Parlamento ir Tarybos patarimo organo vaidmenį, EESRK yra išpareigojęs nuolat stebėti Komisijos pasiūlymo įvesti FSM perkėlimo į teisės aktus procesą.

2. Komisijos pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl bendros finansinių sandorių mokesčio sistemos

2.1 Didelis Europos Komisijos nuopelnas yra tai, kad jau nuo 2009 m. visuose G20 susitikimuose (vykusiuose Pitsburge, Toronte ir Kanuose) ji pabrėžė būtinybę nedelsiant įvesti pasaulinį finansinių sandorių mokestį (FSM). Tęsdama šią iniciatyvą Komisija 2010 m. spalio 7 d. paskelbė komunikatą dėl finansų sektoriaus apmokestinimo (COM(2010) 549 final).

2.2 Šiuo metu Komisija dar kartą siūlo įvesti finansinių sandorių mokestį (FSM), kuris yra sudėtinė sistemos dalis. Jos pasiūlymas yra dalis naujos 2014–2020 m. daugiametės finansinės programos (DFP), kurią ji pristatė siekdama, pasinaudojant tvirtesne ir veiksmingesne nuosavais ištekliais pagrįsta sistema, užtikrinti didesnę ES daugiametio biudžeto finansinę autonomiją⁽¹⁰⁾.

2.3 Mokesčio taikymo sritis – finansiniai sandoriai, kuriuose dalyvauja finansų įstaigos. Mokesčiu bus apmokestinami finansiniai sandoriai, kuriuose dalyvauja finansų subjektai, ir juo nebus apmokestinami sandoriai, kuriuose dalyvauja fiziniai asmenys ir įmonės (draudimo sutarčių sudarymas, būsto paskolos, vartojimo kreditas ir mokėjimo paslaugos), pirminės rinkos sandoriai (išskyrus kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektų ir alternatyvaus investavimo fondų akcijų ir investicinių vienetų emisiją ir išpirkimą) ir neatidėliotini valiutos sandoriai (bet ne išvestinės valiutos priemonės).

2.4 FSM mokestį turės mokėti bet kuri finansų įstaiga, kuri yra finansinio sandorio šalis, „veikianti savo sąskaita arba kito subjekto sąskaita, arba sandorio šalies vardu“. Nebus apmokestinami su Europos centriniu banku ir su nacionaliniais centriniais bankais sudaromi sandoriai. Finansų įstaigomis nelaikomos centrinės sandorio šalys, centriniai vertybinių popierių depozitoriumai ir tarptautiniai centriniai vertybinių popierių depozitoriumai bei Europos finansinio stabilumo fondai, „nes jie vykdo funkcijas, kurios nelaikomos prekybos veikla kaip tokia“.

2.5 Įsisteigimo šalies (arba teritorinis) principas naudojamas siekiant sumažinti veiklos perkėlimo į kitas šalis riziką, kuri aiškiai neišvengiama. Pagal šį principą svarbi yra ne sandorio sudarymo vieta, bet valstybė narė, kurioje yra įsisteigę finansiniai veikėjai. Sandoris apmokestinamas, jeigu bent viena sandorėje dalyvaujanti finansų įstaiga yra įsisteigusi ES.

⁽¹⁰⁾ Pasiūlymas Tarybos reglamentas (COM(2011) 398 final), kuriuo nustatoma 2014–2020 m. daugiametė finansinė programa, ir 2011 m. birželio 29 d. Komisijos komunikatui COM(2011) 500 dėl strategijos „Europa 2020“ biudžeto suteikiama įstatymo galia.

2.5.1 Pagal direktyvos 3 straipsnį, finansų įstaiga laikoma įsteigta valstybės narės teritorijoje, jeigu tenkinama bet kuri iš šių sąlygų:

— tos valstybės narės valdžios institucijos leido jai vykdyti tokios įstaigos veiklą sandorių, kuriems taikytinas tas leidimas, atžvilgiu;

— toje valstybėje narėje yra jos registruota buveinė;

— toje valstybėje narėje yra jos nuolatinis adresas arba nuolatinė gyvenamoji vieta;

— toje valstybėje narėje ji turi filialą, arba

— ji yra finansinio sandorio su kita finansų įstaiga, įsisteigusia toje valstybėje narėje šalis arba finansinio sandorio su šalimi, kuri nėra finansų įstaiga ir yra įsisteigusi toje valstybėje narėje, šalis, veikianti savo arba kito subjekto sąskaita, arba sandorio šalies vardu⁽¹¹⁾.

2.6 FSM tampa mokėtinas finansinio sandorio sudarymo metu. Atsižvelgiant į didelę sandorių įvairovę, nustatyta dviejų rūšių apmokestinamoji vertė. Pirmoji vertė taikoma sandoriams, nesusijusiems su išvestinių finansinių priemonių sutartimis, šiuo atveju apmokestinamoji vertė yra nustatoma atsižvelgiant į atlygį, kurį veikėjas sumoka arba turi sumokėti trečiajai šaliai. Jeigu atlygis yra mažesnis už rinkos kainą, apmokestinamoji vertė apskaičiuojama pagal rinkos kainą. Antroji apmokestinamoji vertė taikoma finansiniams sandoriams, susijusiems su išvestinių finansinių priemonių sutartimis, šiuo atveju apmokestinamoji vertė nustatoma pagal žinomą išvestinės finansinės priemonės sutarties sumą sandorio sudarymo metu.

2.6.1 Minimalūs mokesčio tarifai, kuriuos valstybės narės turi taikyti apmokestinamajai vertei yra tokie:

i) 0,1 proc. su išvestinių finansinių priemonių sutartimis nesusijusių finansinių sandorių atveju;

ii) 0,01 proc. su išvestinių finansinių priemonių sutartimis susijusių finansinių sandorių atveju.

Valstybės narės privalo taikyti vieno dydžio tarifą, nustatytą kiekvienai sandorio rūšiai. Vis dėlto jos gali savo nuožiūra taikyti tarifus, didesnius už nustatytus minimalius tarifus.

2.7 FSM mokestį moka kiekviena sandorio šalimi esanti finansų įstaiga, veikianti savo sąskaita arba kito subjekto sąskaita, veikianti sandorio šalies vardu arba kai sandoris atliktas

⁽¹¹⁾ Jei tenkinamos kelios sąlygos, įmonės valstybė narė nustatoma pagal pirmąją tenkinamą sąlygą, skaičiuojant nuo šio sąrašo pradžios.

jos sąskaita. Tačiau ir kitos sandorio šalys tam tikromis sąlygomis laikomos solidariai atsakingomis. Prireikus valstybės narės gali savo nuožiūra nustatyti kitas atsakingas šalis, kurios turi mokėti mokesčių ir nustatyti registravimo, apskaitos ir atskaitomybės išpareigojimus bei kitus išpareigojimus, kuriais siekiama užtikrinti, kad FSM iš tikrųjų būtų sumokėtas.

2.8 Elektroniniu būdu sudaromų sandorių atveju mokesčiai turi būti sumokėtas tada, kai jis tampa mokėtinas, ir ne vėliau kaip per tris dienas visais kitais atvejais.

2.9 Valstybės narės turi patvirtinti priemones, skirtas užkirsti kelią mokesčio vengimui, slėpimui ir piktnaudžiavimui juo. Komisija, preliminarai pasikonsultavusi su Taryba, gali šiuo atžvilgiu pasiūlyti deleguotuosius aktus.

2.10 Įvedus FSM, atskirose valstybėse narėse bus panaikinti ir negalės būti taikomi jokie kiti finansinių sandorių mokesčiai.

2.11 Pagal Komisijos pasiūlymą, patvirtinus bendrą minimalų mokesčių, kuris įsigalios 2014 m. sausio 1 d., bus suderintos valstybių šalių iniciatyvos finansinių sandorių mokesčių srityje ir bus užtikrintas sklandus bendrosios rinkos veikimas.

2.12 Sprendimas patvirtinti finansinių sandorių mokesčių buvo priimtas atlikus poveikio vertinimą, kuriame taip pat buvo išnagrinėta ir alternatyvi galimybė įvesti finansinės veiklos mokesčių (FVM). Vis dėlto buvo prieita prie išvados, kad FSM taikymas yra geresnis sprendimas. Remiantis šio poveikio vertinimu buvo apskaičiuota, kad mokesčiai per metus galėtų duoti 57 mlrd. EUR pajamų (iš kurių 37 mlrd. būtų skirti ES biudžetui, o likusieji 20 mlrd. būtų paskirstyti atskirų valstybių narių biudžetams) ⁽¹²⁾.

2.13 Numatyta, kad Komisija periodiškai teiks Tarybai ataskaitą apie šios direktyvos taikymą ir, prireikus, pasiūlymus dėl jos pakeitimų. Pirmąją ataskaitą numatyta pateikti 2016 m. gruodžio 31 d., ir vėliau jas teikti kas penkerius metus.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Šioje nuomonėje EESRK siekia įvertinti Komisijos pasiūlymą, kuriuo skatinama priimti Tarybos direktyvą dėl bendros finansinių sandorių mokesčio sistemos (COM(2011) 594) ⁽¹³⁾.

3.2 Šioje nuomonėje toliau laikomasi krypties, nurodytos 2010 m. liepos 15 d. nuomonėje savo iniciatyva dėl finansinių

sandorių mokesčio įvedimo ir 2011 m. birželio 15 d. nuomonėje (žr. 2 išnašą) dėl komunikato dėl finansų sektoriaus apmokėtinimo (COM(2010) 549 final).

3.3 Pasiūlymas dėl FSM grindžiamas teiginiu, kad tobulėjant informacinėms ir ryšių technologijoms per pastaruosius du dešimtmečius finansų rinkose buvo pastebimas nepaprastai spartus finansinių sandorių apimtys didėjimas ir kainų nepastovumas. Šio reiškinio pasekmės destabilizavo pasaulio ekonomiką ⁽¹⁴⁾.

3.3.1 Finansų rinkos palaipsniui atsisakė joms skirto *priemonių*, leidžiančių rasti finansinių išteklių realiajai ekonomikai, vaidmens ir virto *priemone pačioms sau*, realiąją ekonomiką *nustumdamos* į šalį. Atsižvelgdamas į šią padėtį, EESRK mano, kad finansų rinkoms turėtų būti taikomi skaidraus reguliavimo mechanizmai, galintys užtikrinti rinkos efektyvumą ir veiksmingumą. Šie mechanizmai taip pat turi padėti užtikrinti, kad rinkos kartu su kitais gamybos veiksniais teisingai prisidėtų prie ES ir valstybių narių biudžeto ⁽¹⁵⁾.

3.3.2 EESRK dar kartą tvirtina, kad dabartinė krizė kilo dėl 2007 m. prasidėjusios finansų krizės, kuri 2008 m. pradėjo skverbtis į realiąją ekonomiką ⁽¹⁶⁾; todėl Komitetas mano, kad finansų sektorius, kuris didele dalimi yra atsakingas už šią krizę, turėtų būti paragintas atitinkamai prisidėti sprendžiant krizės sukeltas problemas. Iki šiol „finansų sektoriui paremti (finansuojant ir teikiant garantijas) valstybės narės išleido 4 600 mlrd. EUR – tai sudaro 39 proc. 2009 m. ES-27 BVP“. Dėl šios paramos daugumos valstybių narių viešųjų finansų būklė labai susilpnėjo, sukeldama pavojingą krizę euro zonoje ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁴⁾ Pasaulinių lygmeniu valiutos sandorių vertė yra mažiausiai 70 kartų didesnė nei sandorių, sudaromų prekiaujant prekėmis ir paslaugomis, vertė. Prekyba Europos išvestinių priemonių rinkose buvo 84 kartus didesnė nei 2006 m. BVP, tuo tarpu prekyba neatidėliotųjų sandorių rinkoje (valiutos arba finansinių priemonių pirkimas ir pardavimas sudarant skubius susitarimus „vietoje“) buvo tik 12 kartų didesnė nei nominalus ES BVP.

Schulmeister, S., Schratzenstaller, M., Picek, O., 2008 *A General Financial Transaction Tax – Motives, Revenues, Feasibility and Effects*. Austrian Institute of Economic Research, Research Study commissioned by Ecosocial Forum Austria, co-financed by Federal Ministry of Finance and Federal Ministry of Economics and Labour. 2008 m. kovas (Bendrasis finansinių sandorių mokesčiai – įvedimo priežastys, pajamos, įgyvendinimas ir poveikis. Austrijos ekonomikos mokslinių tyrimų institutas. Tyrimas užsakytas Austrijos ekologinio-socialinio forumo, bendrai finansuotas federalinės finansų ministerijos ir federalinės ūkio ir darbo ministerijos. 2008 m. kovo mėn.).

⁽¹⁵⁾ „Auganti Europa – esminiai ES finansavimo pokyčiai“, J. Haug, A. Lamassoure, G. Verhofstadt, D. Gros, P. De Grauwe, G. Ricard-Nihoul, E. Rubio, 2011 m.

De Larosièrė grupės ataskaita (OL C 318, 2009 12 23).

2010 m. birželio 15 d. Europos Parlamento pranešimas dėl finansų, ekonomikos ir socialinė krizė: rekomendacijos dėl priemonių ir iniciatyvų, kurių reikia imtis (2010/2242 (INI)). Pranešėja Pervenche Berès.

2010 m. kovo 8 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl finansinių sandorių mokesčio (2009/2750 (RSP)).

2010 m. kovo 8 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl novatoriško finansavimo pasauliniu ir Europos lygmenimis, (2010/2105(INI)). Pranešėja Anni Podimata.

⁽¹⁶⁾ 2011 m. vasario 17 d. nuomonė ECO/282 dėl Komisijos komunikato dėl ekonominės politikos koordinavimo stiprinimo siekiant stabilumo, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo – tvirtesnio ES ekonomikos valdymo priemonės (COM(2010) 367 final).

⁽¹⁷⁾ 2011 m. rugsėjo 28 d. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Poveikio vertinimo santrauka“ pridėdamas prie Tarybos direktyvos dėl bendros finansinių sandorių mokesčio sistemos ir iš dalies keičiančios Direktyvą 2008/7/EB pasiūlymo. SEC(2011) 1103 final Europos Komisija, Briuselis.

⁽¹²⁾ 2011 m. rugsėjo 28 d. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Poveikio vertinimo santrauka“ pridėdamas prie Tarybos direktyvos dėl bendros finansinių sandorių mokesčio sistemos ir iš dalies keičiančios Direktyvą 2008/7/EB pasiūlymo. SEC(2011) 1103 final. Europos Komisija, Briuselis.

⁽¹³⁾ Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl bendros finansinių sandorių mokesčio sistemos ir kuria iš dalies keičiama Direktyva 2008/7/EB (COM(2011) 594 final).

3.4 Šiomis aplinkybėmis pasiūlymas dėl finansinių sandorių mokesčio yra neatskiriamas nuo Komisijos veiksmų strategijos: persvarstyti pagrindines vertybinių popierių rinkas reglamentuojančias direktyvas ir taip užtikrinti geresnį finansų rinkų reguliavimą ir didesnę jų skaidrumą⁽¹⁸⁾, ko ne kartą reikalavo EESRK savo nuomonėse.

3.5 EESRK jau du kartus pritarė FSM įvedimui: 2010 m. liepos 15 d. nuomonėje savo iniciatyva (žr. 2 išnašą) ir 2011 m. birželio 15 d. nuomonėje (žr. 2 išnašą).

3.5.1 EESRK mano, kad Komisijos pasiūlymu (COM(2011) 594 final) nustatoma Europos finansinių sandorių apmokestinimo sistema atitinka ankstesnėse dviejose nuomonėse nagrinėtų pasiūlymų pagrindines gaires.

3.6 EESRK laiko tinkamais ir svarbiais tikslus, kurių siekdama Komisija siūlo Europos lygmeniu įvesti FSM:

- padidinti finansinės veiklos apmokestinimą, kad šis sektorius sąžiningiau prisidėtų prie Europos Sąjungos ir valstybių narių biudžetų;
- pakeisti finansinės veiklos vykdytojų elgseną, sumažinant sparčiąją ir trumpos delsos prekybą (angl. *high frequency and low latency trading*) ir
- suderinti atskirų valstybių narių FSM, nustatant minimalius mokesčio tarifus: 0,1 proc. akcijoms ir obligacijoms ir 0,01 proc. išvestinėms finansinėms priemonėms.

3.6.1 Kalbant apie įnašus į Europos Sąjungos ir nacionalinius biudžetus, akivaizdu, kad ekonomikos krizės ir pastarojo meto valstybės skolos krizės sąlygomis būtina sukurti politiką, kuri padėtų atgaivinti ekonomikos augimą vis griežčiau ribojamo biudžeto sąlygomis. FSM įvedimas padėtų kurti naują ES biudžeto nuosavų išteklį sistemą ir pastebimai sumažintų valstybių narių įnašus, taip atgaivindamas nacionalinius biudžetus. Komisijos vertinimu, 2020 m. nauji nuosavi ištekliai galėtų sudaryti maždaug pusę ES biudžeto, o valstybių narių bendrųjų nacionalinių pajamų įnašo dalis sumažėtų iki trečdaliu, lyginant su dabartiniu jos dydžiu, viršijančiu tris ketvirtadalius.

3.6.1.1 Kaip EESRK nurodė pirmiau, FSM įvedimas taip pat įtvirtintų teisingumo principą. Pastaraisiais metais finansų

sistamai buvo taikomi nedideli mokesčiai: finansų paslaugos neapmokestinamos PVM, todėl sektoriui kasmet būdavo suteikiama 18 mlrd. EUR grynoji mokesčių lengvata.

3.6.1.2 Atsižvelgdamas į tai, Komitetas jau anksčiau pritarė Komisijos pasiūlymui pakeisti mokesčių sistemą taip, kad santykinis finansų sektoriaus įnašas padidėtų. Todėl Komitetas mano, kad Komisijos pasiūlymas yra teisingas žingsnis.

3.6.2 Kalbant apie galimybę sumažinti labai rizikingų ir su verčių svyravimais susijusių finansinių sandorių skaičių įvedant finansinių sandorių mokestį, reikėtų nuodugniau išnagrinėti finansinių sandorių, kuriems pasiūlymas turėtų didžiausią poveikį, kategoriją. Sparčiojoje ir trumpos delsos prekyboje, kurioje naudojamos ypač pažangios IT priemonės, taikomi sudėtingi matematiniai algoritmai, padedantys analizuoti rinkos duomenis per sekundės dalis, ir naudojamos intervencijos į finansų rinką strategijos (kiekis, kaina, laikas, prekiautojo vieta ir prekybiniai pavedimai) sutrumpinant delsimo periodą (matuojamą mikrosekundėmis – milijoninėmis sekundės dalimis). Tokios operacijos užtikrina finansinės veiklos vykdytojų galimybę „prognozuoti“ rinkos pokyčius ir užbaigti pirkimo-pardavimo procedūras per dešimtąsias sekundės dalis. Šiai operacijų kategorijai apibrėžti net taikoma sąvoka „kompiuterinė prekyba naudojantis viešai neatskleista informacija“⁽¹⁹⁾.

3.6.2.1 Tokios operacijos sudaro nuo 13 iki 40 proc. visos prekybos ES finansų rinkose apimtį. JAV apskaičiuota, kad tik per ketverius metus (2004–2009 m.) sparčiosios prekybos finansiniais sandoriais apimtis padidėjo nuo 30 iki 70 proc.⁽²⁰⁾

3.6.2.2 Tokių operacijų metu sandoriai sudaromi neatsižvelgiant į įprastas realiosios ekonomikos sąlygas ir tai gali palaipsniui nutekinti visos ekonomikos sistemos lėšas bei susilpninti sistemos atsparumą, t. y. sistemos gebėjimą pasipriešinti krizės laikotarpiu kylančiai įtampai⁽²¹⁾.

3.6.2.3 FSM, didindamas sandorio sudarymo išlaidas, turėtų neigiamai paveikti sparčiąją prekybą dėl šio mokesčio kaupiamojo poveikio. Mažesnis sparčiosios prekybos sandorių skaičius

⁽¹⁹⁾ Schulmeister, S., (2011), The New York Times, 2011 m. liepos 23 d., „Prekiautojai akcijomis randa greitą apmokėjimo būdą, trunkančių tūkstantąsias sekundės dalis“ (angl. *Stock Traders Find Speed Pays, in Milliseconds*).

⁽²⁰⁾ Autorius: C. Duhigg. 2010 m. gruodžio mėn., Viešojo konsultacija – Direktyvos dėl finansinių priemonių rinkų (MiFID) peržiūra. Vidaus rinkos ir paslaugų generalinis direktoratas. Europos Komisija, 20101020, SEC(2011) 1226 final. *Commission Staff Working Paper. Impact Assessment Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Markets in financial instruments [Recast] and the Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Markets in financial instruments.*

(Komisijos darbo dokumentas. Poveikio tyrimas, pridedamas prie dokumento – Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl finansinių priemonių rinkų [naujas redakcija] ir Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl finansinių priemonių rinkų [nauja redakcija]). Austrijos ekonominių mokslinių tyrimų institutas, 2011 m., minėta citata.

⁽²¹⁾ Persaud, A., 2011 10 14, *La Tobin Tax? Si può fare* (Įvesti Tobino mokestį? Tai įvykdoma). www.lavoce.info.

⁽¹⁸⁾ 2011 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl finansinių priemonių rinkų, kuria panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/39/EB, pasiūlymas. Briuselis, COM(2011) 656 final.

2011 m. spalio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl finansinių priemonių rinkų, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir sandorių dokumentų saugyklų (Europos rinkos infrastruktūros reglamentas) pasiūlymas. Briuselis, COM(2011) 652 final.

paskatintų finansų įstaigas pereiti prie įprastos kredito tarpininkavimo veiklos, kuri atneštų aiškos naudos ūkinės veiklos vykdytojams, pvz., mažosioms ir vidutinėms įmonėms, kurios šiuo metu patiria rimtą krizę dėl grynųjų pinigų trūkumo.

3.6.2.4 Šiuo metu galiojančios finansinių sandorių mokesčio sistemos įrodė savo gebėjimą sumažinti prekybos apimtis, taip pat apsaugoti nuo kainų nepastovumo, mažindamos rizikos priedus. Todėl pagrįstai galima teigti, kad įvedus FSM Europos lygmeniu, taip pat stipriai sumažės neproduktyviųjų sandorių kategorijos apimtis.

3.6.3 Kalbant apie fiskalinį suderinimą, reikia pažymėti, kad iki šiol dešimt ES valstybių narių įvedė ir jau kurį laiką taiko įvairių formų finansinės veiklos ir sandorių mokestį (Belgija, Kipras, Prancūzija, Suomija, Graikija, Airija, Italija, Rumunija, Lenkija ir Jungtinė Karalystė). Šios šalys bus paragintos suderinti savo nacionalinius teisės aktus su ES teisės aktais (prireikus joms teks, pvz., taikyti minimalų mokesčio tarifą ir suderinti apmokestinamąją vertę laikantis ES nuostatų). Siekiant užtikrinti sklandų vidaus rinkos veikimą, FSM įvedimas padėtų skatinti veiksmingiausias finansų rinkas išvengiant iškraipymų, kuriuos sukelia valstybių narių vienašališkai priimti mokesčių įstatymai.

4. Konkretios pastabos

4.1 Komisija atliko ilgalaikių FSM įvedimo padarinių bendram vidaus produktui (BVP) poveikio tyrimą. Šio tyrimo duomenimis, BVP sumažėtų nuo –0,17 proc. (taikant 0,01 proc. tarifą) iki –1,76 proc. (taikant 0,1 proc. tarifą) – pagal nepalankiausią scenarijų, kuriame visiškai neatsižvelgiama į tam tikrus švelninančius veiksnius, pvz., pirminės rinkos ir sandorių, kuriuose dalyvauja bent vienas ne finansinę veiklą vykdančias ūkinės veiklos vykdytojas, pašalinimas, ir įtaka kitiems makroekonominiams kintamiesiems. Komisijos nuomone, įskaičiavus švelninančius veiksnius maksimalus poveikis BVP sumažėtų nuo –1,76 proc. iki –0,53 proc. Užimtumo lygį mažinantis poveikis, Komisijos vertinimu, turėtų sudaryti nuo –0,03 proc. (taikant 0,01 proc. tarifą) iki –0,20 proc. (taikant 0,1 proc. tarifą).

4.2 Iš tikrųjų, jeigu vertindami ilgalaikius FSM padarinius BVP atsižvelgsime į padarinius, susijusius su geresniu finansų rinkų veikimu dėl padidėjusio stabilumo, investicijų perkėlimą į realiąją ekonomiką ir reguliavimo politiką, kuri gali užtikrinti didesnį rinkos efektyvumą, veiksmingumą ir skaidrumą, bendras su BVP pokyčiais susijęs poveikis gali būti netgi teigiamas ir siekiantis 0,25 proc.⁽²²⁾

4.3 EESRK mano, kad prie Komisijos pasiūlymo pridėjame poveikio tyrime nepakankamai nuodugniai išanalizuoti visi aspektai, todėl ragina ją pateikti papildomą tyrimą, kuriame būtų išsamiau ištirtas šio pasiūlymo poveikis.

4.3.1 EESRK laikosi nuomonės, kad reikia išnagrinėti tokius aspektus: tam tikrus šioje nuomonėje minėtus veiksnius, į kuriuos neatsižvelgta Komisijos poveikio tyrime, tam tikrus paaiškinimus, susijusius su hipotezėmis, pateiktomis Komisijos poveikio tyrime (pvz., dėl FSM apmokestinamų finansinių priemonių paklausos tęstinio pobūdžio), galimas sąnaudų naštos perkėlimo vartotojams ir įmonėms poveikis bei FSM poveikis užimtumui ES valstybių narių finansų sektoriuje.

4.4 EESRK mano, kad FSM turėtų būti taikomas laikantis atitinkamų procedūrų, užtikrinančių, kad bus neutralizuota ar bent jau sumažinta rizika ir susijusios sąnaudos. Rizika, į kurią, EESRK manymu, reikėtų atsižvelgti, apima galimą mokesčio įtraukimą į įmonių ir vartotojų kreditavimo išlaidas; pensijų fondų investicinės grąžos sumažinimą; finansinių investicijų perkėlimą; įmonių sąnaudų padidėjimą dėl apsidraudimo priemonių (apsidraudimas nuo žaliavų kainų ir valiutos kurso svyravimų); mokesčio poveikį ekonomikai atsižvelgiant į tai, kad jis gali būti įvestas ekonomikos recesijos sąlygomis.

4.5 Tačiau EESRK mano, kad šios rizikos keliamą pavojų iš esmės atsveria suteikiamos geresnės galimybės ir privalumai. Kadangi FSM darys poveikį trumpalaikėms investicijoms, padidės vidutinės ir ilgalaikės trukmės akcijų, kurios paprastai naudojamos įmonėms ir vyriausybėms finansuoti, poreikis ir jų investicinė grąža. Todėl atsiras daugiau lėšų rinkose ir taip bus prisidėta prie įmonių, namų ūkių ir valstybės skolos būklės pagerinimo. Labai reikšmingą vaidmenį atliks ir didesnis stabilumas išvestinių finansinių priemonių rinkose. Šių produktų ypatumai iš tiesų gali daryti pastebimą poveikį vykdomų sandorių skaičiui ir sustabdyti produktų, kurie labiausiai prisidėjo prie pastarųjų metų krizės finansų rinkose ir pasaulio ekonomikoje, plitimą.

4.6 Papildomas mokestis, kurį gali tekti mokėti pensijų fondams įvedus FSM, turėtų būti nedidelis nustatomas atsižvelgiant į investavimo taisykles ir jo pobūdį. Be to, galbūt perkainojus pensijų fondų tipinį turtą (ir perėjus prie mažiau rizikingų investicijų) bus galima kompensuoti ir viršyti bet kokią investicinės grąžos sumažėjimą, kurį nulemtų įvestas mokestis. EESRK laikosi nuomonės, kad, siekiant sumažinti mokesčio poveikį pensijų fondams, galima numatyti tarifų sumažinimą ar išimčių pensijų fondo sektoriuje taikymą.

4.7 FSM taikymo sritis ir tarifai nustatyti atsižvelgiant į tikslą suvaldyti galimus žalingus veiklos perkėlimo padarinius, dėl kurių investicijos ir finansiniai ištekliai neišvengiamai atsidurtų trečiojoje šalyje. EESRK jau anksčiau atkreipė dėmesį į tai, kad jei šio mokesčio įvedimas pasaulio lygmeniu neįmanomas, tokius padarinius būtina suvaldyti.

⁽²²⁾ Žr. pirmiau minėtą Griffith-Jones, S., Persaud, A., 2012 m.

4.7.1 Kalbant apie FSM taikymo sritį, jos aprėptis pakankamai plati, nes įsisteigimo šalies (arba teritorinio) principo taikymas reiškia, kad šis mokestis bus taikomas ir ES įsisteigusioms trečiųjų šalių finansinėms įstaigoms. Finansų įstaigos įsisteigimo šalies apibrėžimas siekiant nustatyti, kuri valstybė narė yra atsakinga už mokesčio rinkimą, leis sumažinti mokesčio slėpimo ir vengimo atvejus iki minimalaus lygio.

4.7.2 Siekdamas dar labiau sumažinti finansinių sandorių perkėlimo į kitas šalis riziką, EESRK pritaria Europos Parlamento pasiūlymui dėl emisijos principo, pagal kurį mokestis (kaip ir žyminis mokestis) taikomas visiems finansinių priemonių, emituotų ES įsisteigusių juridinių asmenų, sandoriams ⁽²³⁾.

4.7.3 Tarifų taikymo klausimu EESRK primena, kad jau savo 2010 m. priimtoje nuomonėje (žr. 2 išnašą) rekomendavo patvirtinti bendrą 0,05 proc. mokesčio tarifą, ir sutinka, kad Komisijos siūlymas taikyti du tarifus padės sumažinti rinkų perkėlimo į kitas šalis pavojų ir užtikrins atitinkamas įplaukas į ES ir valstybių narių biudžetus.

4.7.4 EESRK taip pat primena, kad tokios šalys kaip Pietų Korėja, Honkongas, Indija, Brazilija, Taivanas ir Pietų Afrikos respublika, įvedusios FSM ir užtikrinamos gerą jo valdymą, skirdamos daug dėmesio apmokestinamajai vertei bei tarifų taikymui, pasiekė labai gerų rezultatų pajamų surinkimo srityje be neigiamo poveikio ekonomikos augimui ⁽²⁴⁾.

4.8 Kadangi pirminė rinka nepatenka į FSM taikymo sritį, jo poveikis realios veiklos kapitalo didinimo išlaidoms, kuris apsiribos netiesioginiais padariniais, susijusiais su galimai mažesniu vertybinių popierių, kuriais prekiauja finansų įstaigos, likvidumu (dėl mokesčio), bus minimalus.

4.9 Tai, kad mokestis taikomas išvestinėms valiutos priemonėms, bet netaikomas neatidėliotiniams valiutos sandoriams, suteiks galimybę daryti poveikį didžiajai daliai spekuliacinio

tikslais valiutų rinkose sudaromų sandorių ⁽²⁵⁾. Taikant FSM gryniosios valiutos sandoriams nebūtų ribojama nei kapitalo judėjimo laisvė (taip pat atsižvelgiant į planuojamus mokesčio tarifus), nei pažeidžiamos susijusios Lisabonos sutarties nuostatos (Novatoriško vystomojo finansavimo vadovaujanti grupė, Paryžius, 2010 m. birželio mėn.).

4.10 Kaip Komitetas jau nurodė (2010 m. priimtoje nuomonėje, žr. 2 išnašą), FSM ir FVM nėra alternatyvios mokesčio sistemos. FSM pirmiausia daro poveikį trumpalaikiams sandoriams, tuo tarpu finansinės veiklos mokestis (FVM) daro poveikį visų rūšių finansinei veiklai (įskaitant prekybą pirminėje rinkoje). FSM įvedimas nepanaikina galimybės įvesti FVM ES lygmeniu, ypač jeigu jo pagrindinis tikslas – užtikrinti, kad „finansų sektorių sąžiningai ir iš esmės prisidėtų prie viešųjų finansų“ (EESRK 2010 m. nuomonė, žr. 2 išnašą), ir suderinti finansinės veiklos mokestį siekiant sustiprinti bendrąją rinką. Be to, Europos lygmens finansinių sandorių apmokestinimo sistemos taikymas automatiškai paskatintų laikytis reikalavimo labiau suvienodinti valstybių narių mokesčių sistemas finansinės veiklos srityje apskritai.

4.10.1 FSM turi progresinį paskirstymo poveikį, kadangi daugiau pajamų gaunantys žmonės dažniau naudosis finansų sektoriaus teikiamomis paslaugomis, todėl mokestis neturės neigiamos įtakos namų ūkių ir nefinansinio pobūdžio veiklą vykdančių įmonių pajamoms, nes juo neapmokestinama veikla, susijusi su fizinių asmenų ir įmonių paskolomis. Šio tipo sandoriams galbūt būtų daromas tik netiesioginis poveikis sumažėjus finansų įstaigų veiklai skirtų grynųjų pinigų atsargoms.

4.11 Mokesčio rinkimo sistema yra paprasta ir dėl jos patiriamos išlaidos sudarant sandorius rinkoje ir bendrai visus įregistruotus sandorius, įskaitant kasos operacijas, susijusias su nestandartiniais produktais, kuriais prekiaujama išvestinių finansinių priemonių rinkose, o ne biržose tarp dviejų šalių, yra labai nedidelės.

2012 m. kovo 29 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Staffan NILSSON

⁽²³⁾ Jei sandorio šalys nesumokėtų žyminio mokesčio, prikimo ar pardavimo sutartis taptų negaliojančia. Europos Parlamento ataskaitos projektas dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos dėl bendros finansinių sandorių mokesčio sistemos ir kuria iš dalies keičiama Direktyva 2008/7/EB (Pranešėja Anni Podimata (2012 02 10)).

⁽²⁴⁾ Žr. pirmiau minėtą Griffith-Jones, S., Persaud, A., 2012 m.

⁽²⁵⁾ Valiutos sandoriai yra būtent ta sandorių kategorija, kuriai J. Tobinas numatė savo vardu pavadintą mokestį. Tobin, James: Pasiūlymas dėl tarptautinės piniginių reformos. (angl. *A Proposal for International Monetary Reform*), 1978. 1978 m. pirmininko kalba Eastern Economic Association posėdyje Vašingtone, Kolumbijos apygardoje. Cowles fondo dokumentas, perspausdintas leidinyje Eastern Economic Journal, 1978 m. liepos–spalio mėn. Nr. 4 (3–4).

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonės

1.1 punktas

Po 1.1 punkto įterpti 1.2 punktą

„Tačiau Komitetui didelį nerimą kelia galimas neigiamas tokio mokesčio poveikis augimui ir užimtumui, kurį Europos Komisija nurodo poveikio vertinime, ir tai, kad neigiamas poveikis gali būti juntamas ne tik finansų sektoriuje – visų pirma mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI) bei ūkininkams gali būti sunkiau apsirūpinti kapitalu, taip pat padidės paskolų gavėjų bei pensijų kaupiančių asmenų sąnaudos. Siūlomas mokestis taip pat, greičiausia, susilpnintų mažas pajamas gaunančių namų ūkių perkamąją galią.“

Paiškinimas

Bus pateiktas žodžiu.

Už pakeitimą balsavo 93 nariai, 143 – prieš ir 11 susilaikė.

1.10 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„EESRK pabrėžia, kad būtina tinkamai valdyti su FSM reglamentuojančių teisės aktų taikymu susijusius neigiamus mikroekonominčius ir makroekonominčius padarinius, siekiant neutralizuoti ar bent jau sumažinti jų sukeliamus pavojus ir patiriamas sąnaudas. Taip pat svarbu pažymėti, kad kiekvienos valstybės narės finansų sektorius sudaro skirtingą bendro tos valstybės narės ekonomikos sektoriaus dalį, todėl šio mokesčio našta valstybėms narėms gali būti padalyta netolygiai. Todėl EESRK mano, kad, norint sumažinti pagrindinių FSM įgyvendinimo neigiamų veiksnių poveikį realiajai ekonomikai, reikėtų įvertinti atitinkamų kompensavimo mechanizmų įdiegimo galimybę.“

Paiškinimas

Kiekvienos valstybės narės finansų sektoriaus ekonominis svoris bendrame tos valstybės narės ekonomikos sektoriuje yra skirtingas. Todėl vienintelė teisinga išeitis EESRK yra pripažinti šį faktą.

Už pakeitimą balsavo 86 nariai, 137 – prieš ir 15 susilaikė.

3.3.2 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„EESRK dar kartą tvirtina, kad dabartinė krizė kilo dėl 2007 m. prasidėjusios finansų krizės, kuri 2008 m. pradėjo plėstis į realiąją ekonomiką⁽¹⁾; todėl jis mano, kad finansų sektorius, kuris (kartu su politikų klase) didele dalimi yra atsakingas už šią krizę, turėtų būti paragintas tinkamai prisidėti sprendžiant krizės sukeltas problemas. Iki šiol „finansų sektoriui paremti (finansuojant ir teikiant garantijas) valstybės narės išleido 4 600 mlrd. EUR – tai sudaro 39 proc. 2009 m. ES-27 BVP“. Dėl šios paramos daugumos valstybių narių viešųjų finansų būklė labai susilpnėjo, sukeldama pavojingą krizę euro zonoje⁽²⁾.“

Paiškinimas

Kalbant apie atsakomybę dėl krizės būtina paminėti politikus, nes akivaizdu, kad daugelyje valstybių jų ilgametė neat-sakinga veikla tapo vienu iš lemiamų veiksnių kilti krizei.

Už pakeitimą balsavo 72 nariai, 154 – prieš ir 15 susilaikė.

⁽¹⁾ 2011 m. vasario 17 d. nuomonė ECO/282 dėl Komisijos komunikato dėl ekonominės politikos koordinavimo stiprinimo siekiant stabilumo, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo – tvirtesnio ES ekonomikos valdymo priemonės (COM(2010) 367 final).

⁽²⁾ 2011 m. rugsėjo 28 d. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Poveikio vertinimo santrauka“ pridedamas prie Tarybos direktyvos dėl bendros finansinių sandorių mokesčio sistemos ir iš dalies keičiančios Direktyvą 2008/7/EB pasiūlymo. SEC(2011) 1103 final Europos Komisija, Briuselis.

4.6 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„Galimas Gal papildomas mokestis, kurį gali tekti mokėti pensijų fondams įvedus FSM, turėtų būti laikomas nedidelius, atsižvelgiant į investavimo taisykles ir jo pobūdį. Be to, galbūt perkainojus pensijų fondų tipinį turtą (ir perėjus prie mažiau rizikingų investicijų) bus galima kompensuoti ir viršyti bet koks investicinės grąžos sumažėjimas, kurį nulemtų įvestas mokestis. Tačiau labai tikėtina, kad įvedus šį mokestį sumažės darbuotojų būsimosios pensijos, o tai ypač svarbu darbuotojams valstybių narių, kuriose lėšos, kaupiamos pensijų fonduose, sudaro didelę jų pensijų dalį. Todėl EESRK laikosi nuomonės, kad, siekiant sumažinti mokesčio poveikį pensijų fondams, reikia visiškai atleisti nuo šio mokesčio sandorius, kai lėšos imokamos (daromi įnašai) į pensijų fondą bei kai jos galutinai išmokamos, galima ir numatyti žymų tarifų sumažinimą ar išimčių visų kitų sandorių atveju pensijų fondo sektoriuje taikymą.“

Paiškinimas

Kaip matyti iš darbo grupėje pateiktos informacijos, šis mokestis gali sumažinti būsimųjų pensijų fondus net 5 proc. Etikos principai bus pažeisti, jei leisime, kad milijonams Europos dirbančiųjų būtų sumažintos jų ir taip dažniausiai nedidelės pensijos.

Už pakeitimą balsavo 82 nariai, 142 – prieš ir 19 susilaikė.

4.7.3 punktas

Papildyti taip:

„Tarifų taikymo klausimu EESRK primena, kad jau savo 2010 m. priimtoje nuomonėje (žr. 2 išnašą) rekomendavo patvirtinti bendrą 0,05 proc. mokesčio tarifą, ir sutinka, kad Komisijos siūlymas taikyti du tarifus padės sumažinti rinkų perkėlimo į kitas šalis pavojų ir užtikrins atitinkamas įplaukas į ES ir valstybių narių biudžetus. Nepaisant to, EESRK mano, kad jei mokestis bus taikomas tik Europos Sąjungos šalims, o ne visuotiniu mastu, mokesčio tarifas neturėtų viršyti 0,05 proc., o jį padidinti iki 0,1 proc. (kaip kad siūlo Komisija) būtų galima tik po kažkiek metų, nuodugniai ištyrus dabartinės sistemos ekonominį ir socialinį poveikį.“

Paiškinimas

Nėra reikalo EESRK keisti savo ankstesnės pozicijos dėl maksimalaus 0,05 proc. tarifo, ypač turint omenyje siūlomo sprendimo padarinius, kuriuos sunku numatyti.

Už pakeitimą balsavo 85 nariai, 144 – prieš ir 12 susilaikė.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl prekybos vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir manipuliavimo rinka (piktnaudžiavimo rinka)

(COM(2011) 651 final – 2011/0295 (COD))

ir dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl baudžiamojo pobūdžio sankcijų už prekybą vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir už manipuliavimą rinka

(COM(2011) 654 final – 2011/0297 (COD))

(2012/C 181/12)

Pranešėjas **Arno METZLER**

Taryba ir Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 ir 304 straipsniais, atitinkamai 2011 m. lapkričio 25 d. ir 2011 lapkričio 15 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl prekybos vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir manipuliavimo rinka (piktnaudžiavimo rinka)

COM(2011) 651 final – 2011/0295 (COD).

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. gruodžio 2 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl baudžiamojo pobūdžio sankcijų už prekybą vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir už manipuliavimą rinka

COM(2011) 654 final – 2011/0297 (COD).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 7 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Turinys ir išvados

1.1 EESRK džiaugiasi, kad Komisija savo pasiūlymu atnaujina sistemą, sukurtą šiuo metu galiojančia Piktnaudžiavimo rinka direktyva, ir tuo apsaugo pasitikėjimą kapitalo rinkų vientisumu.

1.2 EESRK iš esmės pritaria Komisijos pateiktam pasiūlymui. Tačiau dėl konkrečios Komisijos pasiūlymo formos – reglamento ir direktyvos – Komitetui kyla įvairių, iš dalies labai rimtų abejonių.

1.3 Visų pirma dėl neaiškios daugelio nusikaltimų formuluotės Pasiūlyme dėl piktnaudžiavimo rinka reglamento, taip pat dėl tolesnio patikslinimo perdavimo Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijai (EVPRI) arba Komisijai 2-uoju lygmeniu gali atsirasti didelis teisinis netikrumas. Todėl, atsižvelgiant į teisinės valstybės baudžiamosios teisės normų tikrumo principą, tai yra kritikuotina. Baudžiamosios teisės normų tikrumo principas įtvirtintas ne tik valstybių narių konstitucijose, bet ir Europos žmogaus teisių konvencijoje (EŽTK). Nei

Komisija, nei valstybės narės ar teisės taikytojai negali būti suinteresuoti, kad Europos teisėkūros procedūra priimtas aktas konstitucinės ir baudžiamosios teisės požiūriu keltų tokių esminių abejonių. Todėl EESRK ragina Komisiją dar 1-uoju lygmeniu patikslinti nusikaltimus.

1.4 Kritikuotinas taip pat ir pasiūlymo dėl reglamento 11 straipsnis, pagal kurį bet koks asmuo, profesionaliai organizuojantis ar vykdamas finansinių priemonių sandorius, privalo įdiegti piktnaudžiavimo rinka nustatymo sistemas. Didesnė biurokratinė našta nebūtinai reiškia reguliavimo pagerinimą. EESRK pasisako už veiksmingą ir suderintą reguliavimą. Dėl šio reguliavimo reikia baimintis ne tik to, kad bus pateikta daug netinkamų pranešimų, kurie priežiūros institucijoms tikrai nėra naudingi. Pasiūlymas taip pat taps neproporcinga našta mažoms kredito įstaigoms ir dėl šios priežasties darys neigiamą poveikį vietos ekonominei apykaitai, taigi visų pirma kaimiškųjų regionų gyventojų ir mažųjų bei vidutinių įmonių interesams. EESRK ragina Komisiją atsižvelgti į šiuos nuogąstavimus ir pasirinkti diferencijuotą reguliavimo metodą, kurį Komisija, siekdama sumažinti mažiesiems ir vidutiniams emitentams tenkančią našta, taiko įvairiuose rengiamuose pasiūlymuose dėl reguliavimo.

2. Svarbiausios Komisijos dokumento nuostatos

2.1 Direktyva 2003/6/EB dėl prekybos vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir manipuliavimu rinka buvo pirmas bandymas Europos lygiu suderinti kovos su piktnaudžiavimu rinka taisykles. 2011 m. spalio 20 d. Europos Komisija paskelbė pasiūlymą dėl šios direktyvos persvarstymo ir jos pateikimo Piktnaudžiavimo rinka direktyvos (PRD) ir reglamento (PRR) forma.

2.2 Komisijos tikslas – atnaujinti šiuo metu galiojančią piktnaudžiavimo rinka direktyva sukurtą sistemą ir užtikrinti laipsnišką Europos prekybos vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir manipuliavimo rinka taisyklių derinimą. Kartu Komisija atsižvelgia į besikeičiančias rinkos sąlygas.

2.3 Piktnaudžiavimo rinka direktyva buvo taikoma tik reguliuojamose rinkose prekiaujamoms finansų priemonėms, o pasiūlyme išplečiama taikymo sritis įtraukiant finansines priemones, kuriomis prekiaujama naujose prekybos platformose ir ne biržoje (angl. „over the counter“). Be to, pasiūlymu išplečiami reguliavimo institucijų įgaliojimai atlikti tyrimą ir taikyti sankcijas ir siekiama sumažinti mažiesiems ir vidutiniams emitenams tenkančią administracinę naštą.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK džiaugiasi, kad Komisija savo pasiūlymu reaguoja į besikeičiančias rinkos sąlygas ir ketina atnaujinti sistemą, kuri buvo sukurta Piktnaudžiavimo rinka direktyva. Prekyba vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir piktnaudžiavimas rinka mažina pasitikėjimą rinkų vientisumu, kuris yra būtina kapitalo rinkos veikimo sąlyga.

3.2 Esamų piktnaudžiavimo rinka taisyklių taikymas ir nereguliuojamose rinkose prekiaujamoms finansinėms priemonėms, taip pat įgyvendinant prekybos strategijas, pavyzdžiui, dažnus trumpalaikius sandorius, naudojamoms labai sudėtingoms technologijoms yra tikslingi veiksmi. Tačiau tai gali padėti užtikrinti rinkų vientisumą tik tuo atveju, jei yra aiškus faktinis taikymo srities išplėtimo poveikis naujai įtrauktoms, ne biržoje prekiaujamoms finansinėms priemonėms ir dažniems trumpalaikiams sandoriams.

3.3 Palankiai vertintinos pastangos geriau suderinti prekybos vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija ir piktnaudžiavimo rinka taisykles. Tačiau dėl šio Komisijos pasiūlymo, kuris pateikiamas Piktnaudžiavimo rinka reglamento ir direktyvos forma, gali kilti daug teisinių problemų, visų pirma atsižvelgiant į su pasiūlymu susijusius bendruosius baudžiamosios ir konstitucinės teisės principus, todėl pasiūlymas yra kritikuotinas.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK palankiai vertina taikymo srities išplėtimą įtraukiant ne biržoje prekiaujamas finansines priemones. Tačiau vis dar neaišku, kokia forma jos turi būti įtrauktos į pasiūlymą. Dažnai netgi nėra ne biržoje prekiaujamų finansinių priemonių

rinkos, nes jomis prekiaujama tarp dviejų šalių. Todėl teisės taikytojams būtų naudinga, jei Komisija arba EVPRI labiau patikslintų šį aspektą, pavyzdžiui, pateiktų konkrečių atvejų pavyzdžių.

4.2 EESRK iš esmės pritaria sprendimui į taisyklių dėl piktnaudžiavimo rinka taikymo sritį įtraukti labai sudėtingas technologijas, naudojamas įgyvendinant prekybos strategijas. Tačiau reikia atkreipti dėmesį į tai, kad algoritmais grindžiama prekyba nėra savaime blogas dalykas, kredito įstaigos ja naudojasi vykdydamos kasdienius privačių klientų pavedimus. Todėl ir šioje srityje teisės taikytojams reikia patikslinti, kas teisiniu požiūriu yra leistina. Komisija arba EVPRI galėtų parengti susijusius konkrečių atvejų pavyzdžius.

4.3 Europos Sąjunga, rengdama teisės aktus baudžiamosios teisės srityje, turi laikytis subsidarumo principo. Pagal galiojančią teisę reguliavimas galimas direktyvos forma ir šiam požiūriui pritariama. Todėl nesuprantama, kodėl Komisija šio požiūrio nebesilaiko. Remiantis pasiūlymu su sankcijomis susijusios taisyklės numatytos direktyvoje (PRD). Tačiau nusikaltimai, kuriems taikytinos sankcijos, reguliuojami reglamentu (PRR), kuris turės būti tiesiogiai taikomas valstybėse narėse.

4.4 Nusikaltimų reguliavimas reglamentu kelia abejonių, nes siūlomos taisyklės gali sukelti daug su teisės taikymu susijusių sunkumų. Kitaip nei direktyvos atveju, įgyvendinimo procese valstybės narės nebegalės šiems sunkumams užkirsti kelią. Atsižvelgiant į Komisijos pasiūlymo tikslą, teisės taikymo sunkumų vis dėlto reikėtų stengtis išvengti.

4.5 Teisės taikymo sunkumų gali sukelti nepakankamai tiksliai formuliuotės ir neaiškių teisinių sąvokų vartojimas. Dėl sankcijų numatančių nuostatų atsiranda teisinis netikrumas, kuris susijęs su bendraisiais konstitucinės ir baudžiamosios teisės principais. Tai pasakytina apie baudžiamosios teisės normų tikrumo principą (lot. *nulla poena sine lege certa* (nėra bausmės be įstatymo)), pavyzdžiui, Vokietijos pagrindinio įstatymo 103 str. 2 dalis, Italijos konstitucijos 25 str. 2 dalis). Taigi, pagal nustatytą normą turi būti aišku, kokiais atvejais taikomos sankcijos. Šis bendrasis teisinės valstybės principas įtvirtintas ir EŽTK 7 straipsnyje. Dėl daugelio pasiūlyme dėl reglamento numatytų taisyklių EESRK nuogąstauja, ar tikrai pakankamai atsižvelgiama į šį principą. Net ir esama prekybos vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija reguliavimo tvarka, bent jau Vokietijos specialiojoje teisinėje literatūroje, vertinama kaip galinti sukelti didelį teisinį netikrumą, todėl yra kritikuotina.

4.6 Be to, teisinį netikrumą kelia tos nuostatos, kurios Komisijai ar EVPRI suteikia įgaliojimus 2-uju lygmeniu patikslinti sankcijų taikymo sąlygas, kaip numatyta pasiūlymo dėl Piktnaudžiavimo rinka reglamento 8 straipsnio 5 dalyje. Tiesa, iš paties 8 straipsnio neįkyla teisinių pasekmių, nes jame tik apibrėžiama

„manipuliavimo rinka“ sąvoka. Kartu būtų smulkmeniškai tiesiogiai daryti nuorodą į trūkstantį 8 straipsnio baudžiamąjį poveikį, nes nuostata kaip svarbiausia piktnaudžiavimo rinka nusikaltimo apibrėžties dalis galiausiai neišvengiamai tampa baudžiamosios normos dalis. Be to, Pasiūlymo dėl reglamento I priede jau pateiktas su atskirais 8 straipsnio nusikaltimų požymiais susijusių rodiklių rinkinys, todėl abejotinas ketinimas jį vėliau patikslinti 2-uoju lygmeniu. EESRK supranta, kad šis veiksmas grindžiamas Komisijos siekiu užsitikrinti galimybę nuolat prisitaikyti prie rinkos pokyčių, todėl ir numatoma atskiras sudedamąsias dalis arba aspektus pavesti tikslinti Komisijai arba EVPRI. Dėl naujų pokyčių rinkoje gali pasikeisti ir priežiūrai keliami reikalavimai. Tačiau atsižvelgiant į susijusių baudžiamosios teisės reguliavimo dalyką tokie veiksmai teisinės valstybės požiūriu kelia abejonių. Be to, vienu metu remiantis 8 straipsniu, priedu ir galbūt papildomomis tikslinamosiomis priemonėmis beveik neįmanoma suprasti, už kokių elgesį turi būti baudžiama.

4.7 Dėl tikslinimo 2-uoju lygmeniu EVPRI teks ypač didelė našta ne tik dėl Pasiūlymo dėl piktnaudžiavimo rinka reglamento, bet ir kartu dėl Pasiūlymo dėl naujos direktyvos 2004/39/EB (FPRD) redakcijos. Todėl vėl tenka nuogąstauti, kad bus vėluojama ir išliks netikrumas.

4.8 Kalbant apie tuos, kuriems šis pasiūlymas skirtas, abejonių kelia Pasiūlymo dėl reglamento 11 straipsnio 2 dalyje nustatytos taisyklės, kad bet koks asmuo, profesionaliai organizuojantis ar vykdamas finansinių priemonių sandorius, privalo įdiegti piktnaudžiavimo rinka prevencijos ir nustatymo mechanizmus.

4.9 Asmenys, profesionaliai vykdamas finansinių priemonių sandorius, jau yra įpareigoti pranešti apie įtartinus sandorius (žr. Piktnaudžiavimo rinka direktyvos 6 straipsnio 9 dalį). Šie pranešimai apie įtartinus sandorius, bent jau Vokietijos priežiūros institucijos BaFin teigimu (žr. BaFin ataskaitą 2011 m. liepos žurnale, 6 ir tolesni psl.), suteikia naudingos informacijos. Šių pranešimų skaičius nuolat auga.

4.10 Įdiegus sisteminius nustatymo mechanizmus gali ypač išaugti pranešimų apie spėjamai įtartinus atvejus skaičius. Tačiau priežiūros institucijoms visiškai nenaudinga gauti milžiniškai kiekį netinkamų pranešimų. Kalbant apie draudimo piktnaudžiauti rinka pažeidimus realiai problema yra ne tai, kad priežiūros institucijos nesužino apie pažeidimus, o veikiau tai, kad prokuratūros didesnei daliai bylų nevykdo persekiojimo arba už mokestį jas nutraukia. Galbūt valstybių narių prokuratūrose trūksta specializuotų skyrių.

4.11 Abejonių kelia ir tai, ar kiekvienas asmuo, profesionaliai organizuojantis ar vykdamas finansinių priemonių sandorius, apskritai yra tinkamas įdiegti piktnaudžiavimo rinka prevencijos ir nustatymo sistemas.

4.12 Bet koku atveju nacionalinės prekybos situaciją turėtų pakankamai gerai suprasti biržų prekybos priežiūros tarnybos. Kadangi piktnaudžiavimas rinka gali būti tarptautinio pobūdžio, EESRK pritartų šių tarnybų tarptautinio bendradarbiavimo plėtojimui.

4.13 Ypač abejotina dėl mažųjų ir vidutinių kredito įstaigų įpareigojimo įdiegti sisteminius piktnaudžiavimo rinka prevencijos ir nustatymo mechanizmus. Joms greičiausiai bus ypač sunku įdiegti atskirus mechanizmus. Mažosios ir vidutinės kredito įstaigos dažniausiai yra išikūrusios kaimiškuosiuose regionuose ir yra labai svarbios užtikrinant vietos gyventojų, taip pat mažųjų ir vidutinio dydžio įmonių kaimo vietovėse aprūpinimą. Taip jos padeda stabilizuoti vietos ekonomikos apykaitą ir skatinti užimtumą vietos lygiu. Kaip pavyzdį būtų galima paminėti tokius kredito kooperatyvus kaip *Cajas Rurales* Ispanijoje arba *Volks- und Raiffeisenbank* Vokietijoje. Kredito įstaigos negali perimti priežiūros užduočių. Piktnaudžiavimo rinka nustatymas, o ypač jo vertinimas yra priežiūros institucijų užduotis.

4.14 Be to, mažosioms ir vidutinėms kredito įstaigoms tenkanti papildoma našta prieštarautų Komisijos tikslui savo pasiūlymais kartu sumažinti mažųjų ir vidutinių emitentų administracinę naštą. Komisija, be kitų tikslų, taip pat išsikėlė sau šį tikslą ne tik pateikdama savo pasiūlymą dėl piktnaudžiavimo rinka teisės aktų, bet ir dėl Skaidrumo direktyvos 2004/109/EB persvarstymo. Sensacingus manipuliavimo rinka atvejus, siejamus su atskirais bankais, padėjo išaiškinti pavieniai investicinės bankininkystės prekiautojai kaip, pavyzdžiui, 2008 m. prancūzas Jérôme Kerviel. Garsūs prekybos vertybiniais popieriais naudojantis viešai neatskleista informacija atvejai rodo, kad kredito įstaigos vykdamas tokius pažeidimus veikiau neatlieka jokio vaidmens. Todėl mažosios ir vidutinės kredito įstaigos nėra tos įstaigos, kurios turėtų įdiegti sisteminius piktnaudžiavimo rinka prevencijos ir nustatymo mechanizmus. Į šiuos skirtumus nepakankamai atsižvelgiama taikant Pasiūlymo dėl piktnaudžiavimo rinka reglamento 11 straipsnyje išdėstytą nediferencijuotą požiūrį.

4.15 Todėl reikėtų apsvarstyti galimybę asmenims, kurie profesionaliai organizuoja arba vykdo finansinių priemonių sandorius sukurti piktnaudžiavimo rinka priežiūros struktūrą pagal laisvųjų profesijų savireguliacijos, valstybei vykdamas teisinę priežiūrą, pavyzdį. Tokia priežiūros struktūra leistų būtinas specialiąsias ir sektorių žinias panaudoti atliekant kokybę ir patikimumą užtikrinančią, veiksmingą profesinės veiklos priežiūrą. Galimybė finansų rinkų subjektams vykdyti savireguliaciją, valstybei vykdamas teisinę priežiūrą, pirmiausia būtų naudinga vartotojams, o ne vienas kitą varžančių rinkos dalyvių interesams. Savireguliacijai suskaido įgytas privilegijas ir užtikrina skaidrumą.

4.16 Pasiūlyme dėl piktnaudžiavimo rinka direktyvos numatyta direktyvos netaikymo sąlyga Jungtinei Karalystei, Airijai ir Danijai (20–22 konstatuojamosios dalys) prieštarauja teisės suderinimo tikslui. Todėl atsižvelgiant į tikslą reikėtų papildyti

arba pakeisti atitinkamas pasiūlymo vietas. Jungtinė Karalystė jau pareiškė pasinaudosianti savo pasirinkimo teise ir, bent jau kol kas, nedalyvausianti priimant ir taikant direktyvą. Iš esmės argumentuojama tuo, kad Pasiūlymas dėl PRD priklausys nuo šiuo metu vykstančių diskusijų dėl PRR ir FPRD rezultatų ir kad šiuo metu dar nežinomas su tuo susijęs poveikis. Viena vertus,

ši pozicija, mūsų nuomone, patvirtina pirmiau išdėstytas abejones dėl teisinio netikrumo, kurį gali sukurti neaiškių teisinių sąvokų vartojimas ir įgaliojimas tam tikrus aspektus patikslinti vėlesniu etapu. Kita vertus, atsižvelgiant į teisės suderinimo tikslą tokie veiksmai yra abejotini, nes ES finansų centras – Londonas yra Jungtinėje Karalystėje.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų

(COM(2011) 747 final – 2011/0361 (COD))

(2012/C 181/13)

Pranešėjas **Viliam PÁLENÍK**

Taryba, 2011 m. gruodžio 13 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. lapkričio 30 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų

COM(2011) 747 final – 2011/269(COD).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 7 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (2012 m. kovo 29 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 118 narių balsavus už, 32 – prieš ir 15 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Ši nuomonė buvo parengta reaguojant į priimtą Komisijos pasiūlymą, kuriuo siekiama pašalinti didžiausius reitingų rengimui ir reitingų rengimo procedūroms būdingus trūkumus skaidrumo, nepriklausomumo, interesų konfliktų bei procedūrų kokybės atžvilgiu. EESRK palankiai vertina tai, kad siūlomu reglamentu siekiama šalinti šias problemas, tačiau mano, kad Komisijos reakcija į susidariusią situaciją yra uždelsta ir nepakankamai toli siekianti.

1.2 Kredito reitingų agentūros atlieka svarbų vaidmenį pasaulio finansų rinkose, nes daugelis rinkos dalyvių naudoja jų suteikiamais reitingais. Tad jos daro reikšmingą įtaką priimant kompetentingus investicijų ir finansinius sprendimus. Todėl labai svarbu, kad kredito reitingai būtų suteikiami laikantis sąžiningumo, skaidrumo, atsakingumo ir gero valdymo principų; jau ir esamas reglamentas dėl kredito reitingų agentūrų yra reikšmingas indėlis siekiant šių tikslų.

1.3 EESRK nuomone, rinkos nepajėgios pačios vykdyti saviregulavimo funkcijos, todėl būtina nustatyti kuo griežtesnes taisykles ir užtikrinti, kad jos būtų tinkamai įgyvendinamos ir vykdoma jų įgyvendinimo priežiūra. Tačiau pasiūlyme nėra aiškiai nurodyta, kaip reguliavimas turi būti vykdomas. Be to, Komitetas abejoja, ar pakaks tik sugriežtinti reglamentavimą, kad būtų pasiekta laukiamų rezultatų. Priešingai, griežtesnės taisyklės gali sumažinti įvairių priežiūros institucijų atsakomybę, kai tuo tarpu jos turėtų daug aktyviau dalyvauti vertinant agentūrų skiriamus reitingus.

1.4 EESRK laikosi nuomonės, kad Europos dimensija, kaip nurodyta pasiūlytame reglamente, turėtų būti kiek įmanoma sustiprinta G 20 šalių aukščiausiojo lygio derybose, siekiant,

kad šios šalys imtųsi įgyvendinti panašias taisykles, kurios leistų užtikrinti nuoseklumą visame pasaulyje.

1.5 Siekiant užtikrinti platesnę kredito reitingų įvairovę, pasiūlymu nustatoma privaloma juos suteikiančių agentūrų rotacija. Tačiau EESRK abejoja, ar šia taisykle iš tiesų bus pasiektas norimas rezultatas.

1.6 Komiteto nuomone, viena iš pagrindinių problemų yra agentūrų, kurių dauguma yra įsikūrusios JAV ir kuriose daug interesų konfliktų, skiriamų reitingų patikimumas. Todėl EESRK ragina Komisiją steigti nepriklausomą Europos reitingų agentūrą, galinčią valstybės skoloms reitingus skirti atsižvelgiant į bendrą interesą. Reitingų agentūrų patikimumas sumažėjo ir dėl to, kad jos nesugebėjo numatyti įvykių. Nepaisant akivaizdžių požymių rinkoje ir ekonominių tendencijų, joms neužteko gebėjimų arba valios laiku išvelgti investicijų rizikos ir daugeliu atvejų jos neįstengė atlikti savo esminės funkcijos.

1.7 Būtent todėl, kad agentūros nepajėgia tinkamai prognozuoti būsimų pokyčių ir, svarbiausia, dėl to, kad kredito reitingai tam tikra prasme yra savaime išsipildanti pranašystė, būtina idėmiau panagrinėti nepakankamai skaidrius metodus, kuriuos agentūros taiko reitingams suteikti.

1.8 EESRK turi rimtų abejonių dėl skiriamų reitingų nepriklausomumo, ypač dėl to, kad taikomas mechanizmas „moka emitentas“. Išties, komiteto įsitikinimu, iš dalies jie yra priklausomi – akivaizdu, kad emitentas yra suinteresuotas užsitikrinti kuo aukštesnį reitingą, dėl to kyla abejonių dėl suteikto reitingo nepriklausomumo. Iš tiesų, už šio vertinimo dažnai slypi spekuliaciniai veiksmai, kurie vykdomi atsižvelgiant į paskelbtą reitingą.

1.9 Labai svarbu, kad iš tikrųjų būtų laikomasi visų pasiūlyme pateiktų taisyklių. Būtina užtikrinti, kad jų iš tiesų būtų laikomasi tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu. Komiteto nuomone, EVPRI būtina suteikti reikalingas priemones, be kurių neįmanoma užtikrinti atitikties.

1.10 Atsižvelgdamas į tai, EESRK palankiai vertina pataisytas kredito reitingų agentūrų atsakomybę reglamentuojančias taisykles ir ragina Europos Komisiją užtikrinti geresnę faktinę finansinių produktų vartotojų apsaugą. Šiuo tikslu reikėtų nustatyti veiksmingas teisės gynimo priemones, kad vartotojai galėtų pasinaudoti savo teisėmis ir gauti kompensacijas, nepaisant nuobaudų, kurias agentūrai skiria priežiūros institucija.

1.11 Interesų konfliktas išlieka pagrindinė problema, tad pasiūlyme pateikiama nemažai priemonių, padėsiančių ją spręsti. Tačiau EESRK dar kartą pabrėžia, kad šių priemonių nepakaks užsibrėžtam tikslui pasiekti. Jį trukdo pasiekti modelis „moka emitentas“, ypač kai suteikiami užsakymai reitingai ir valstybių reitingai. Tiesa, šalys už šiuos reitingus nemoka, tačiau jei reitingai neigiami, jie dažnai naudingi finansų rinkoms, todėl kai kurios finansų įstaigos jais visuomet suinteresuotos. Neigiami valstybės skolos reitingai ir reitingų perspektyvos yra naudingi išleistų obligacijų pirkėjams: jie pelnosi iš didesnių palūkanų normų ir rizikos priemonių. Kai kuriais atvejais pirkėjas gali būti pats obligacijas išleidęs subjektas, kuris susimoka kredito reitingų agentūroms, kad šios skirtų reitingą jo finansinėms priemonėms, o tai gresia interesų konfliktu.

1.12 EESRK palankiai vertina ne tik pastangas spręsti visą virtualią problemą (skaidrumo, interesų konflikto, nepriklausomumo ir konkurencijos) bei griežčiau kontroliuoti, kaip veikia reitingų agentūros – pagrindinės finansų rinkų dalyvės, bet ir tai, kad 2011 m. reglamente sprendžiami kai kurie kiti svarbūs klausimai, ypač Europos reitingų agentūrų stebėsenos sistemos sukūrimo klausimas⁽¹⁾.

1.13 EESRK vis dėlto mano, kad kredito reitingų agentūrų klausimas nėra vien tik teisinis, bet taip pat ir, visų pirma, politinis klausimas. Geriausias būdas apsaugoti nuo agentūrų vertinimų dažniausiai neigiamų padarinių valstybės skolai – tai kartu su geresnėmis ir griežtesnėmis taisyklėmis imtis šių veiksmų:

- uždrausti agentūroms reikšti nuomonę dėl valstybės skolos,
- išplėsti ECB įgaliojimus jam suteikiant tokį patį statusą, kaip ir kitiems pasaulio centriniams bankams, ir tokiu būdu panaikinti jam iškylančias kliūtis,
- pagerinti šiuo metu vykdomą euro zonos valstybės skolos valdymą (žr. nuomonę ECO/307- CESE 474/2012).

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl kredito reitingų agentūrų, OL C 54, 2011 2 19, p. 37.

2. Loginis pagrindas

2.1 Dabartinė gilėjanti kredito krizė siejama su ankstesne bankų krize, kurią sukėlė gilios finansų įstaigų reguliavimo ir priežiūros spragos, į kurias Europos bendrija greitai ir tinkamai reagavo priimdama Reglamentą (EB) Nr. 1060/2009. Ši nauja krizė dar kartą parodė, kad būtina toliau tobulinti kai kuriuos finansų įstaigų reguliavimo ir priežiūros veiklos aspektus. Reglamente (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų nustatomos griežtos šių agentūrų veiklos taisyklės, siekiant, visų pirma, sušvelninti galimus interesų konfliktus ir užtikrinti aukštą reitingų ir reitingavimo proceso kokybę ir skaidrumą.

2.2 Negalima pamiršti, kad kredito reitingų agentūros negali prognozuoti realių būsimų pokyčių, o tai reiškia, kad jų poveikis šalių ekonomikai yra absoliučiai žalingas. Abejotinos reputacijos agentūrų sąrašas yra ilgas, čia tik keletas jų:

- 1975 m. bankroto (mokėjimų sustabdymo) paskelbimo išvakarėse Niujorko miestui buvo suteiktas labai palankus reitingas;
- šiek tiek vėliau „Standard and Poor's“ patikino investuotojus, kad Orindžo apygardos (Kalifornijos valstija) ekonomika esanti tvirta ir gerai valdoma, nors dėl spekuliacijų išvestinėmis finansinėmis priemonėmis buvo iššvaistyti 2 mlrd. JAV dolerių. Vėliau šiai agentūrai buvo pareikštas ne vienas ieškinys teisme⁽²⁾;
- šis atvejis primena ir kitas istorijas, pavyzdžiui „Long Term Capital Management“ rizikos draudimo fondo, „Bank of Credit and Commerce International“ (BCCI), JAV taupomųjų bankų bankroto ir bendrovių „Enron“, „WorldCom“, „Tyco“ ir kitų, taip pat banko „Lehman Brothers“ apgaulingo bankroto⁽³⁾;
- prieš finansų krizę agentūros suteikdavo AAA reitingą net pačioms įtartiniausioms antrinės būsto paskolų rinkos išvestinėms priemonėms, o tai įtikino investuotojus, įskaitant pensijų fondus, jas pirkti urmu⁽⁴⁾;
- iki 2008 m. kilusios finansų krizės reitingų agentūros vieningai skyrė geriausiems reitingams tiems bankams ir fondams, kurie valdė mažiausios vertės – spekuliacinės paskirties – vertybinius popierius, pavyzdžiui, JAV draudimo kompanijai AIG⁽⁵⁾;
- o štai 2009 m. gruodžio mėn. „Standard and Poor's“ suteikė Graikijos skolai A- reitingą – kaip ir Estijai, kuri tuo metu rengėsi įsivesti eurą⁽⁶⁾.

⁽²⁾ Ibrahim Warde „Ces puissantes officines qui notent les Etats“, *Le Monde diplomatique*, 1997 m. vasario mėn.

⁽³⁾ Marc Roche, „Le capitalisme hors la loi“, *Éditions Albin Michel*, 2011 m., p. 70.

⁽⁴⁾ Joseph E. Stiglitz „Le triomphe de la cupidité“, *Les lignes qui libèrent*, 2010 m., p. 166.

⁽⁵⁾ Hervé Kempf „L'oligarchie ça suffit, vive la démocratie“, *Éditions du Seuil, Paris*, 2011 m., p. 72.

⁽⁶⁾ Žr. ankstesnę išnašą.

2.3 Dabar, kai visa Europa yra krečiama skolų krizės, o kai kurios šalys balansuoja ant bankroto ribos, labai svarbu, kad Komisija padarytų viską, ką gali, kad ekonomika pradėtų atsigausti. Čia aptariamas pasiūlymas yra priemonė, puikiai tinkanti šiam tikslui pasiekti, tačiau užmojis turėtų būti platesnis.

2.4 Jame nepakankamai dėmesio skiriama valstybės skolos reitingų klausimui, jau nekalbant apie tai, kad tokie reitingai apskritai vargu ar turi prasmę, nes net ir vienodą reitingą turinčios šalys galiausiai moka skirtingas palūkanas. Čia taip pat kyla klausimas – kuris vis dar neatsakytas – dėl šių agentūrų teikiamų reitingų politinės reikšmės.

2.5 Savo konsultacijų dokumente (7), kuris buvo parengtas po 2010 m. surengtų viešųjų konsultacijų, Europos Komisija išdėstė įvairius variantus, kaip būtų galima spręsti problemas, kurias kelia pernelyg didelis rinkos dalyvių pasikliovimas reitingais, ir atkreipė dėmesį į būtinybę sudaryti sąlygas nepriklausomam kredito rizikos vertinimui, kurį atliktų investicinės įmonės, didinti konkurenciją kredito reitingų rinkoje, nustatyti kredito reitingų agentūrų civilinę atsakomybę ir spręsti galimus interesų konfliktus, kuriuos lemia modelis „moka emitentas“.

2.6 Nemažai 2010 m. lapkričio 5 d. – 2011 m. sausio 7 d. Europos Komisijos organizuotų viešųjų konsultacijų respondentų išreiškė susirūpinimą dėl pernelyg didelio ir netgi mechaninio pasikliovimo kredito reitingais, taip pat pasisakė už tai, kad teisės aktuose reikėtų vis rečiau minėti kredito reitingus. Kartu jie pabrėžė, kad ieškant tinkamo sprendimo reikėtų rasti tinkamų priemonių, kurias būtų galima taikyti vietoj reitingų.

2.7 Europos Parlamentas, kuris 2011 m. birželio 8 d. paskelbė ne teisėkūros procedūra priimtą rezoliuciją dėl kredito reitingų agentūrų (8), taip pat pritarė, kad reikia gerinti kredito reitingų agentūrų reguliavimo sistemą ir imtis tinkamų priemonių siekiant sumažinti pernelyg didelį kliovimąsi kredito reitingais.

2.8 2011 m. spalio 23 d. Europos Vadovų Taryba padarė išvadą (9), kad finansų reguliavimo stiprinimas išlieka vienu svarbiausių ES prioritetų, ir palankiai įvertino tai, kad nemažai pasiekta nuo 2008 m., pradėjus reguliavimo ir priežiūros sistemos reformą, tačiau paragino toliau dėti pastangas nustatant ir šalinant finansų sistemos trūkumus, kad ateityje būtų išvengta krizių.

2.9 Tarptautiniu lygmeniu 2010 m. spalio mėn. Finansinio stabilumo taryba (FST) paskelbė principus, kuriais siekiama sumažinti valdžios institucijų ir finansų įstaigų kliovimąsi kredito reitingų agentūrų teikiamais reitingais (10). Pagal šiuos 2010 m. lapkričio mėn. Seule vykusiame G 20 aukščiausiojo lygio susitikime patvirtintus principus raginama iš teisės aktų

išbraukti nuorodas į tokius reitingus arba jas pakeisti, kai yra tinkami alternatyvūs kreditingumo standartai, taip pat reikalauti, kad investuotojai kreditus vertintų patys.

2.10 Dėl šių priežasčių ir reikėjo iš dalies keisti Reglamentą (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų, ypač norint sumažinti galimą riziką, susijusią su finansų rinkos dalyvių perdėtu kliovimusi kredito reitingais, didele koncentracija reitingų rinkoje, civiline kredito reitingų agentūrų atsakomybe investuotojams, interesų konfliktais, susijusiais su modeliu „moka emitentas“, ir kredito reitingų agentūrų akcininkų struktūra.

3. Siūlomi Reglamento (EB) Nr. 1060/2009 pakeitimai

3.1 Reglamento taikymo srities išplėtimas siekiant aprėpti reitingų perspektyvas

3.1.1 Komisijos pasiūlymu išplečiama kredito reitingų nustatymo taisyklių taikymo sritis, įtraukiant, kai tinka, ir reitingų perspektyvas. Reitingų perspektyvų svarba investuotojams ir emitentams ir jų poveikis rinkoms prilygsta kredito reitingų svarbai ir poveikiui, todėl reikalaujama, kad kredito reitingų agentūros nurodytų laikotarpį, kuriuo tikimasi kredito reitingų pokyčio.

3.2 Pakeitimai, susiję su kredito reitingų naudojimu

3.2.1 Pasiūlyme dėl Reglamento dėl kredito reitingų agentūrų taip pat yra nauja nuostata, pagal kurią tam tikros finansų įstaigos privalės pačios atlikti kredito rizikos vertinimą, siekiant sumažinti per didelį ar netgi mechaniską kliovimąsi vien išoriniais kredito reitingais vertinant turto kreditingumą.

3.3 Pakeitimai, susiję su kredito reitingų agentūrų nepriklausomumu

3.3.1 Kredito reitingų agentūrų nepriklausomumas, esant dabartiniam modeliui „moka emitentas“, turi būti sustiprintas taip, kad padidėtų kredito reitingų patikimumo lygis.

3.3.2 Vienas iš būdų, kuriuo nepriklausomumas sustiprinamas pašalinant interesų konfliktus, yra taisyklė, kad bet kuris akcininkas arba kredito reitingų agentūros narys, turintis bent 5 proc. tos agentūros akcijų, negali turėti 5 proc. ar daugiau kitos kredito reitingų agentūros akcijų, jeigu abi šios agentūros nėra tos pačios grupės narės.

3.3.3 Nustatoma rotacijos taisyklė kredito reitingų agentūroms, kurias samdo emitentas, kad jos įvertintų patį emitentą arba jo skolos priemones. Pasitraukiančioji kredito reitingų agentūra privalo perduoti visus dokumentus su svarbia informacija perimančiajai kredito reitingų agentūrai.

(7) http://ec.europa.eu/internal_market/securities/docs/agencies/summary-responses-cra-consultation-20110704_en.pdf.

(8) <http://www.europarl.europa.eu/oel/FindByProcnum.do?lang=en&procnum=INI/2010/2302>.

(9) http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdta/LT/ec/125521.pdf.

(10) http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_101027.pdf.

3.3.4 Kartu patikslinamas vidinės darbuotojų rotacijos principas, kad būtų užkirstas kelias analitikams pereiti į kitą kredito reitingų agentūrą kartu su kliento byla.

3.3.5 Kredito reitingų agentūra negali teikti kredito reitingų, jeigu esama interesų konflikto, kylančio dėl to, kad dalyvauja asmenys, kurie turi daugiau nei 10 proc. agentūros kapitalo ar balsavimo teisių arba užima kitokią svarbią poziciją.

3.3.6 Asmenims, kurie turi daugiau nei 5 proc. kredito reitingų agentūros kapitalo ar balsavimo teisių, arba asmenims, kurie turi galimybę kitaip daryti reikšmingą įtaką, neturėtų būti leidžiama reitinguojamam subjektui teikti konsultacines ar patariamąsias paslaugas.

3.4 *Pakeitimai, susiję su kredito reitingų agentūrų metodų, kredito reitingų ir reitingų perspektyvų informacijos atskleidimu*

3.4.1 Siūlomos naujų reitingų teikimo metodų rengimo arba esamų reitingų teikimo metodų keitimo procedūros, o į šį procesą privalo būti įtrauktas ir konsultavimasis su suinteresuotaisiais subjektais. Kaip kompetentinga institucija, EVPRI vertins siūlomų naujų reitingų teikimo metodų atitiktį esamiems reikalavimams, o tuos metodus bus galima taikyti tik tada, kai juos patvirtins EVPRI.

3.4.2 Kredito reitingų agentūros bus įpareigos, jei aptikta klaidų jų metoduose, taisyti klaidas ir informuoti apie tas klaidas EVPRI, reitinguojamus subjektus bei apskritai visuomenę.

3.4.3 Emitentas turės būti informuojamas apie pagrindines vertinimo priežastis bent prieš visą darbo dieną iki kredito reitingo arba reitingo perspektyvos paskelbimo, kad reitinguojamas subjektas turėtų galimybę aptikti bet kokias reitingo klaidas.

3.4.4 Kredito reitingų agentūros turėtų atskleisti informaciją apie visus subjektus arba skolos priemones, pateiktas jų pirminei peržiūrai arba preliminarium reitingui.

3.5 *Pakeitimai, susiję su valstybių reitingais*

3.5.1 Siekiant pagerinti valstybių kredito reitingus, su šiais reitingais susijusios taisyklės bus sugriežtintos, o vertinimas turės būti atliekamas dažniau – mažiausiai kartą per 6 mėnesius.

3.5.2 Siekiant padidinti skaidrumą ir padėti naudotojams geriau suprasti reitingus, valstybių reitingus teikiančios ir keičiančios kredito reitingų agentūros turėtų būti įpareigos paskelbti išsamią tyrimų ataskaitą.

3.5.3 Kredito reitingų agentūros taip pat turėtų pateikti nekonsoliduotus savo apyvartos duomenis, įskaitant pagal įvairias turto klases gautų mokesčių duomenis. Ši informacija turėtų padėti įvertinti, kiek savo pačių išteklių agentūros naudoja rengdamos valstybių reitingus.

3.6 *Pakeitimai, susiję su kredito reitingų ir mokesčių už kredito reitingus palyginamumu*

3.6.1 Visos kredito reitingų agentūros bus įpareigos savo reitingus perduoti EVPRI, kuri visus suteiktus skolos priemones reitingus skelbs kaip Europos reitingų indeksą (EURIX).

3.6.2 EVPRI galės parengti suderintos reitingų skalės techninių standartų projektus. Visi reitingai atitiks tos pačios skalės standartus, taip užtikrinant, kad investuotojai galėtų lengviau palyginti reitingus.

3.6.3 Mokesčiai, kuriuos kredito reitingų agentūros ima iš klientų už reitingų suteikimą, turėtų būti nediskriminaciniai ir nesiejami su jokiais sąlygomis, t. y. turėtų būti grindžiami faktinėmis sąnaudomis ir skaidrios kainodaros kriterijais ir turėtų būti nepriklausomi nuo vertinimo rezultatų. Kredito reitingų agentūros turėtų kasmet pateikti mokesčių, kuriuos gavo iš klientų už atskiras paslaugas, sąrašą.

3.6.4 EVPRI taip pat turėtų stebėti rinkos koncentraciją, riziką, kylančią dėl didelės koncentracijos, ir koncentracijos poveikį bendram finansų sektoriaus stabilumui.

3.7 *Pakeitimai, susiję su civiline kredito reitingų agentūrų atsakomybe investuotojams*

3.7.1 Naujomis nuostatomis Komisija siūlo įtvirtinti galimybę pareikšti ieškinį dėl žalos, kuri buvo padaryta tyčia arba dėl didelio aplaidumo pažeidus reglamente dėl kredito reitingų agentūrų nustatytas prievoles ir tas pažeidimas turėjo poveikį kredito reitingui, kuriuo pasiklioje investuotojas.

3.8 *Kiti pakeitimai*

3.8.1 Kai kurių reglamento taisyklių dėl kredito reitingų agentūrų taikymo sritis praplečiama, kad apimtų „sertifikuotas“ reitingų agentūras, įsteigtas trečiojoje šalyje.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komisijos siūlymu teikiami tam tikri esamo Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1060/2009 pakeitimai, visų pirma, dėl perdėto rinkos dalyvių kliovimosi kredito reitingais, didelio koncentracijos lygio kredito reitingų rinkoje, kredito reitingų agentūrų civilinės atsakomybės investuotojams, interesų konfliktų, susijusių su modeliu „moka emitentas“, ir kredito reitingų agentūrų akcininkų struktūra. Tačiau Komitetas pažymi, kad kai kurios reglamento dalys nepakankamai išsamios arba neaiškios. Jis tikisi, kad, jei tik įmanoma ir kur pageidaujama, galutinė reglamento versija bus daug konkretesnė, aiškesnė ir ne tokia dviprasmiška.

4.2 EESRK abejoja, kad ateityje savarankiškai rengiami kredito rizikos vertinimai bus išties patikimi ir jais bus galima pasikliauti. Taip yra todėl, kad, esant dabartinei padėčiai, labiausiai pasitikima reitingais, kuriuos sudaro agentūros, įsikūrusios ES nepriklausančiose šalyse. Jeigu finansų įstaigos ir toliau pasikliaus būtent jų reitingais, pasiūlytas reglamentas bus pasmerktas nesėkmei. Bet kokių atveju, vis tiek tebėra neaišku, kaip Komisija ketina priversti rengti tokius vertinimus.

4.3 Tas pats pasakytina ir apie rotacijos taisyklę: net jei šia taisykle siekiama sukurti prielaidas naujoms agentūroms atsirasti, kad padidėtų nuomonių įvairovė, šioms naujoms agentūroms įtaką gali padaryti senbuvusių agentūrų požiūris, tad siekiama nuomonių įvairovė bus vis tiek neįmanoma.

4.4 EESRK turi labai rimtų abejonių dėl suteikiamų reitingų nepriklausomumo, ypač turint omenyje mechanizmą „moka emitentas“, taip pat ir dėl valstybės reitingų, nuo kurių priklauso palūkanų normos, kurios taikomos valstybių atsiskaitymams su finansų įstaigomis ir kitais paskolų pirkėjais. Todėl EESRK siūlo Komisijai imtis spręsti finansų rinkų kaip visumos veikimo problemas ir jas griežčiau reguliuoti.

4.5 EESRK pritaria, kad reikia atidžiai prižiūrėti, kaip atlyginama atskiriems analitikams ir kad šis atlyginimas nepriklausytų nuo reitingo rezultatų. Vis dėlto nėra aišku, kokių konkrečių priemonių norėtų imtis EVPRI, siekdama stebėti, kaip laikomasi šio pasiūlymo reikalavimų. Todėl Komitetas siūlo šį klausimą išnagrinėti išsamiau.

5. Konkrečios pastabos

5.1 EESRK dar kartą pabrėžia, kad būtina užtikrinti atitiktį nustatytos teisinės sistemos normoms, ypač nustatant sankcijas Europos ir tarptautinių rinkos priežiūros institucijų direktoriams ir valdytojams, kurie nesilaiko savo įsipareigojimų, atsižvelgiant į žalą, kurią dėl to patiria bankai ir dėl kurios sutrinka normalus finansų sistemos veikimas, taip pat ekonomikos, įmonių ir asmenų patiriamą žalą.

5.2 EESRK palankiai vertina dedamas pastangas nustatant kredito reitingų agentūrų civilinę atsakomybę apsaugoti finansinių produktų naudotojus; šiuo klausimu Europos Parlamentas ir Taryba atsižvelgė į ankstesnę EESRK nuomonę⁽¹¹⁾. Tačiau Komitetas mano, kad šios nuostatos turėtų būti išdėstytos išsamiau ir aiškiau. Be to, jos turėtų būti aiškiai susietos su sankcijomis, kurias gali skirti EVPRI.

5.3 EESRK turi tam tikrų abejonių dėl reglamento siekio sukurti prielaidas didesnei konkurencijai kredito reitingų rinkoje, įtvirtinant suderintą reitingų skalę. Nepaisant to, jis remia šį pasiūlymą, nes juo sudaromos sąlygos lengviau palyginti reitingus.

5.4 EESRK mano, kad Komisija, siekdama gerinti kokybę, didinti skaidrumą, nepriklausomumą, nuomonių įvairovę ir konkurenciją kredito reitingų paslaugų rinkoje, turi įsteigti nepriklausomą Europos reitingų agentūrą, kuri teiktų nepriklausomus valstybės skolos reitingus bendro intereso labui.

5.5 EESRK sutinka, kad būtina apriboti reitingų agentūrų nuosavybės santykius norint užtikrinti, kad jos būtų laikomos

nepriklausomomis, tačiau labiau norėtų kokios nors jų absoliučios nepriklausomybės garantijos. Kartu būtina užtikrinti, kad nė vienam investuotojui nepriklausytų – net ir netiesiogiai – daugiau nei tam tikra procentinė dalis agentūros kapitalo.

5.6 EESRK baiminasi, kad net įtvirtinus nuostatą, jog patys finansų rinkos dalyviai sudaro savo reitingus, ir sumažinus klovimąsi išoriniais reitingais, nebus užtikrintas finansų rinkų dalyvių priimamų sprendimų objektyvumas arba didesnė nuomonių įvairovė. Kartu Komitetas abejoja, ar mažesnės finansų įstaigos turi lėšų, kad galėtų steigti analizės skyrius šiems reitingams rengti.

5.7 Šiokių tokių nerimą EESRK kelia tai, kaip civilinė atsakomybė bus taikoma reitingų agentūroms, nes šios agentūros daugybę kartų yra paskelbusios klaidingus reitingus, bet iki šiol, išskyrus keletą atvejų, jokios atsakomybės neturėjo prisiimti. Tad EESRK nėra tikras, ar dėl pasiūlyto reglamento kas nors šiuo klausimu pasikeis. Visgi EESRK mano, kad derėtų sugriežtinti įstaigų, kurios naudoja reitingus teikdamos tam tikras paslaugas, civilinę atsakomybę, pavyzdžiui, bankų atsakomybę už teikiamas investavimo konsultacijas, ir tai būtina padaryti kuo nuosekliau ir veiksmingiau.

5.8 Komiteto nuomone, dėmesio reikia skirti ir reitingų agentūrų stebėsenos tvarkos persvarstymui, nes stebėseną šiuo metu nėra pakankamai plati, tad ją būtina padaryti sistemingesnę, nuoseklesnę ir kiek įmanoma platesnę.

5.9 EESRK mano, kad siūlomos taisyklės dėl interesų konfliktų yra labai svarbios, tačiau kai kurios pasiūlymo nuostatos neaiškios. Jas būtina gerokai sukonkretinti, ypač tas, kuriomis nustatomos įvairių atitikties stebėseną vykdančių institucijų pareigos.

5.10 EESRK tokią pačią išvadą daro ir dėl Europos reitingų indekso (EURIX) techninių aspektų bei jo apibrėžties, abejodamas, ar toks indeksas iš tikrųjų gali suteikti kokios papildomos informacijos.

5.11 Pasiūlyme kalbama ir apie valstybės kredito reitingus, tačiau tiksliai neapibrėžiama, ką reiškia „valstybės“. O tai svarbu, nes šalies finansinei padėčiai turi reikšmės jos socialinio ir sveikatos draudimo fondai, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai yra susiję su nacionaliniu biudžetu. Visuomenė turi teisę žinoti, ar jų sveikatos arba socialiniam draudimui yra iškilusi grėsmė.

5.12 Valstybės reitingo sąvoką būtina labai tiksliai apibrėžti, nes nuo šių reitingų priklauso šalies padėtis finansų rinkose. Todėl Komisija turėtų skirti daugiau dėmesio valstybės skolos reitingams ir parengti išsamesnį atsaką.

⁽¹¹⁾ EESRK nuomonė dėl kredito reitingų agentūrų, OL C 54, 2011 2 19, p. 37.

5.13 Vienas iš svarbiausių neišspręstų klausimų yra kredito reitingų agentūrų nepriklausomumo stoka, kurią, be kitų veiksnių, lemia modelis „moka emitentas“, dėl kurio reitingai naudingi emitentui, o ne investuotojo poreikiams. EESRK mano, kad rotacijos principo nustatymas nebus pakankama reguliavimo priemonė siekiant sumažinti modelio „moka emitentas“ poveikį. Todėl Komitetas siūlo apsvarstyti kitokias priemones apriboti emitentų galimybes pasirinkti sau palankią reitingų agentūrą.

5.14 EESRK nuomone, siūloma rotacijos taisyklė nepakankamai gera, kad ja būtų galima pasiekti norimų tikslų, visų pirma, sukurti pakankamai daug naujų rinkos galimybių. Todėl Komitetas mano, kad reglamente turėtų būti nustatyti trumpesni laikotarpiai, kuriuos emitentas galėtų naudotis vienos ir tos pačios reitingų agentūros paslaugomis, arba ilgesni laikotarpiai, kuriuos jis negalėtų tokiomis paslaugomis naudotis. Kitas galimas variantas – reitingų agentūrą rinktis burtų keliu. EESRK taip pat siūlo atitinkamuose straipsniuose išbraukti žodžius „iš eilės“ žodžių junginyje „iš eilės vertina daugiau nei dešimt emitento skolų priemonių“.

2012 m. kovo 29 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Toliau pateiktas skyriaus nuomonės tekstas buvo atmestas, asamblėjai prėmus pakeitimą, tačiau surinko daugiau kaip ketvirtadalį balsų.

5.4 punktas

„EESRK mano, kad Komisija, siekdama gerinti kokybę, didinti skaidrumą, nepriklausomumą, nuomonių įvairovę ir konkurenciją kredito reitingų paslaugų rinkoje, turi įsteigti nepriklausomą Europos reitingų agentūrą, kuri teiktų nepriklausomus reitingus (už kuriuos mokėtų emitentas), bet neteiktų valstybės skolos reitingų ir taip išvengtų bet kokių kaltinimų interesų konflikto.“

Šis skyriaus nuomonės tekstas buvo atmestas 78 balsais, 55 nariams balsavus už ir 13 susilaikius.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendrosios Europos pirkimo-pardavimo sutarčių teisės

(COM(2011) 635 final – 2011/0284 (COD))

ir Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Bendroji Europos pirkimo-pardavimo sutarčių teisė tarpvalstybiniais sandoriams bendrojoje rinkoje palengvinti“

(COM(2011) 636 final)

(2012/C 181/14)

Pranešėja **Ana BONTEA**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. spalio 11 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Bendroji Europos pirkimo-pardavimo sutarčių teisė tarpvalstybiniais sandoriams bendrojoje rinkoje palengvinti“

COM(2011) 636 final.

Taryba, 2011 m. lapkričio 16 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. spalio 25 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendrosios Europos pirkimo-pardavimo sutarčių teisės

COM(2011) 635 final – 2011/0284 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 8 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 29 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 87 nariams balsavus už, 54 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas palankiai vertina Komisijos ketinimus sudaryti palankesnes sąlygas įmonėms (ypač MVĮ) plėsti tarpvalstybinę prekybą, vartotojus skatinti pirkti užsienyje, sustiprinti vidaus rinkos teikiamus pranašumus.

1.2 Komitetas džiaugiasi, kad pasirenkant bendrosios Europos pirkimo-pardavimo sutarčių teisės **formą** (reglamentas) ir **pobūdį** (neprivaloma antroji sistema), atsižvelgta į ankstesnius jo pasiūlymus. Tačiau Komitetas, kaip jau yra pareiškęs savo ankstesnėje nuomonėje, mano, „kad šių tikslų reikėtų siekti laipsniškai ir pirmiausia bandomuoju pagrindu juos įgyvendinti tarptautinių pardavimo sutarčių, susijusių su prekyba prekėmis (B2B), srityje, kad būtų galima patikrinti taikomų sistemų darną ir stebėti jų taikymą praktikoje“ ⁽¹⁾.

1.3 Komitetas pabrėžia, kad bendrojoje Europos pirkimo-pardavimo sutarčių teisėje privalu visapusiškai laikytis **subsidiarumo ir proporcingumo principų**.

1.4 **Turinio** klausimu Komitetas mano, kad reikia patobulinti keletą svarbių pasiūlymo dėl reglamento aspektų, siekiant:

— palankesnių sąlygų sudaryti sandorius visoje ES, veiksmingai prisidėti prie ekonominės veiklos bendrojoje rinkoje rėmimo ir labiau išnaudoti jos teikiamas galimybes,

— realios papildomos europinės vertės, kuri teigiamai paveiktų ūkinės veiklos vykdytojų ir vartotojų sąnaudas ir suteiktų kitų pranašumų,

— realių pranašumų: užtikrinti geresnę teisėkūrą, paprastesnę, suprantamą ir vartotojui labiau pritaikytą reglamentavimo aplinką,

— sumažinti su tarpvalstybiniais sandoriais susijusias sąnaudas,

— teisinio tikrumo ir didesnio horizontaliųjų ir vertikalinių taisyklių nuoseklumo,

— naujųjų taisyklių praktinės naudos MVĮ ir vartotojams.

⁽¹⁾ OL C 84, 2011 3 17, p. 1.

1.5 Jeigu bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė būtų padalyta – įmonių tarpusavio sutartims ir sutartims su vartotojais taikomos taisyklės būtų išdėstytos dviejuose atskiruose dokumentuose ir kiekviename iš jų būtų nustatyti aiškūs terminai, įmonėms ir vartotojams apie naująsias taisykles būtų lengviau sužinoti ir jas taikyti.

1.6 Komiteto nuomone, labai svarbu, kad naujosios taisyklės nėra privalomos, kad pagal jas garantuojama laisvė susitarti, ar taikyti bendrąją Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisę ar ne.

1.7 Komitetas atkreipia dėmesį į šiuos svarbius aspektus:

- esama didelių kliūčių bendrajai Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisei įgyvendinti,
- reikėtų labiau atsižvelgti į MVĮ specifiką,
- konsultuojantis su darbdavių, MVĮ ir vartotojų organizacijomis, visomis oficialiomis ES kalbomis turi būti parengtos pavyzdinės europinės sutartys, kurios būtų skirtos konkrečioms prekybos arba veiklos sritims ir kuriose būtų išdėstytos tipinės nuostatos ir sąlygos. Jos būtų labai naudinga įmonių tarpusavio santykių ir įmonių su vartotojais santykių priemonė ir turėtų būti paskelbtos tuo pat metu, kai paskelbiamas reglamentas,
- turi būti užtikrintas didesnis teisinis tikrumas, patobulintas bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės turinys,
- pagal Sutarties 12 ir 169 straipsnius kuriant ir taikant ES politiką bei tvirtinant priemones visose srityse būtina atsižvelgti į vartotojų ir MVĮ apsaugos reikalavimus.

1.8 EESRK nurodo, kad priimti bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės aktą nepakaks užtikrinti tarpvalstybinės įmonių prekybos plėtrą ir paskatinti vartotojus pirkti užsienyje. Komitetas ragina Komisiją ir valstybes nares toliau stengtis išnaudoti visas bendrosios rinkos teikiamas ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo galimybes.

1.9 EESRK atkreipia dėmesį į papildomų priemonių, kuriomis būtų užtikrinta, kad šalys, galinčios taikyti bendrąją Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisę, jei galiausiai ji bus priimta, būtų informuotos, kaip veiksmingai ją taikyti ir vienodai aiškinti.

1.10 Vartotojų organizacijos pabrėžia, kad dabartinė pasiūlymo redakcija neturėtų būti taikoma vartotojų sandoriams. MVĮ ir darbdavių organizacijos pabrėžia, kad, jeigu bus padaryta nemažai pakeitimų ir bus imtasi papildomų priemonių, pasiūlymas galės būti taikomas vartotojų sandoriams. MVĮ ir vartotojų organizacijų pateikti pasiūlymai tebeprisitarauja vieni kitiems daugeliu aspektų. Rasti geriausią ir visiems priimtina sprendimą yra sudėtinga.

1.11 Komitetas ragina Komisiją, Tarybą ir Parlamentą, kuriant bendrąją Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisę ar rengiant bet kokią kitą vartotojų teisių Europos Sąjungoje reguliavimo iniciatyvą, atsižvelgti į minėtus aspektus ir tęsti dialogą su MVĮ ir vartotojų organizacijomis, kad bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė atitiktų ją turėsiančių taikyti subjektų poreikius, kad svariai prisidėtų prie sandorių sudarymo ES sąlygų gerinimo.

2. Padėties apžvalga

2.1 Dabartinė teisinė sistema

2.1.1 Dabartinei teisei ES sistemai būdinga tai, kad 27 valstybėse narėse galioja skirtingos nacionalinės teisės ir sutarčių teisės sistemos.

2.1.2 ES teisės aktuose nustatyta nemažai bendrų taisyklių, visų pirma įmonių ir vartotojų sutarčių srityje, kuriomis suderinama materialinė vartotojų sutarčių teisė. Neseniai priimta Direktyva 2011/83/ES dėl vartotojų teisių ⁽²⁾ visiškai suderinti svarbiausi nuotolinės prekybos sutarčių aspektai: ikisutartinė informacija, oficialūs reikalavimai, teisė atsisakyti sutarties, rizikos perėjimas ir pristatymas, o minimaliai suderintos tik teisinės garantijos ir nesąžiningos sutarties sąlygos.

2.1.3 Sutarties 12, 38, 164, 168 straipsniais ir 169 straipsnio 4 dalimi garantuojama nacionalinės teisės normų viršenybė, kai vartotojams tai yra naudingiau.

2.2 Prekiautojų ir vartotojų patiriami sunkumai

2.2.1 Šiuo metu tik vienas iš dešimties ES prekyautojų užsiima prekių eksportu bendrojoje rinkoje, dauguma jų eksportuoja tik į keletą valstybių narių. Prekes ir paslaugas internetu iš kitos valstybės narės perka tik 8 proc. vartotojų. Vis dar nepakankamai išnaudojamos vidaus rinkos ir tarpvalstybinės elektroninės prekybos galimybės.

2.2.2 Be kita ko, kliūtis lemia mokesčių reglamentavimo, administracinių reikalavimų skirtumai, sunkumai pristatant prekes, kalbos ir kultūros skirtumai, nedidelė plačiajuosčio ryšio skvarba, taip pat duomenų apsaugos reikalavimai, dizainas, intelektinės nuosavybės taisyklių teritoriniai apribojimai, atsisakytumų priemonės ir teisinės sistemos skirtumai. Komisijos duomenimis, paremtais kitų tyrimų rezultatais, įmonių sandorių su vartotojais atvejais viena pagrindinių kliūčių, neleidžiančių vartotojams pirkti užsienyje, yra tai, kad nėra veiksmingų žalos atlyginimo priemonių. 62 proc. vartotojų nepirko internetu iš užsienio įmonių, nes baiminosi sukčiavimo, 59 proc. nežinojo, ką daryti kilus problemoms, 49 proc. nerimavo dėl pristatymo ir 44 proc. nebuvo tikri dėl savo vartotojų teisių ⁽³⁾.

Prekiautojai, ypač MVĮ, susiduria su tokiais problemomis tais atvejais, kai:

- reikia sužinoti užsienio šalių sutarčių teisės nuostatas,

⁽²⁾ OL L 304, 2011 11 22, p. 64.

⁽³⁾ Vartotojų rinkų rezultatų suvestinė, 5-asis leidimas, 2011 m. kovo mėn.

- tarpvalstybinės prekybos teisinis reglamentavimas, palyginti su vidaus prekyba, yra sudėtingesnis,
- didelės papildomos sandorių sąnaudos.

2.2.3 Kliūtys tarpvalstybinei prekybai turi didelių neigiamų padarinių įmonėms ir vartotojams.

3. Komisijos pasiūlymas

3.1 Komisijos komunikate ⁽⁴⁾ pateikiamas pasiūlymas dėl reglamento ⁽⁵⁾, kuriuo būtų sukurta bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė, kurio tikslas – pagerinti vidaus rinkos veikimą sudarant palankesnes sąlygas įmonėms plėtoti tarpvalstybinę prekybą,

3.2 Komisijos pasiūlymas

a) pasirinktos priemonės požiūriu, tai:

- „**antroji** sutarčių teisės **sistema**“, kuri bus vienoda visose valstybėse narėse ir bendra visos ES sistema, jos normos galios kartu su esamais sutarčių teisę reglamentuojančiais nacionalinės teisės aktais,
- **neprivaloma** sistema, kurią savanoriškai pasirenka susitariančios šalys. Vartotojas privalo užpildyti atskirą aiškų sutikimą laikytis bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės; šis sutikimas skiriasi nuo pareiškimo apie susitarimą sudaryti sutartį;

b) **formos** požiūriu: pasirinktas reglamentas, todėl jame išdėstyta bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė bus taikoma visuotinai ir tiesiogiai.

c) **turinio** požiūriu:

- išsamus (183 straipsniai), bet nebaigtinis sutarčių teisės normų rinkinys, kuriuo nustatoma:
 - bendrieji sutarčių teisės principai,
 - šalių teisė gauti esminę ikisutartinę informaciją, normos, kuriomis reglamentuojama tai, kaip sudaromi šalių susitarimai, vartotojų teisės atsakyti sutarčių ir jas nuginkčyti,
 - kaip aiškinti sutarčių sąlygas, normas dėl sutarties turinio ir padarinių, kokios sutarties sąlygos laikomos nesąžiningomis,
 - šalių pareigos ir teisių gynimo priemonės,
 - papildomos bendrosios taisyklės dėl nuostolių atlyginimo ir netesybų už sutarties neįvykdymą ir palūkanų už pavėluotus mokėjimus dydis,
 - taisyklės dėl restitucijos ir senaties.

Kai kurie aspektai ir toliau reglamentuojami galiojančiais nacionalinės teisės aktais pagal Reglamentą (EB) Nr. 593/2008 (reglamentas „Roma I“) ⁽⁶⁾.

3.3 Bendrojoje Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisėje daugiausia dėmesio skiriama sutartims, kurios yra aktualiausios tarpvalstybinei prekybai (įmonių ir vartotojų arba įmonių tarpusavyje, kai bent viena šalis yra MVĮ, pirkimo–pardavimo sutartims, įskaitant sutartis dėl skaitmeninio turinio arba su juo susijusių paslaugų teikimo).

3.4 Bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė taikoma tik tarpvalstybinėms sutartims (valstybės narės gali išplėsti jos taikymo sritį).

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas palankiai vertina Komisijos ketinimą siekti palankesnių sąlygų įmonėms (ypač MVĮ) plėsti tarpvalstybinę prekybą, vartotojus skatinti pirkti užsienyje, sustiprinti vidaus rinkos teikiamus pranašumus.

4.2 EESRK pabrėžia, kad bendrojoje Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisėje privalu visapusiškai laikytis **subsidiarumo ir proporcingumo principų**.

4.3 Pasirenkant bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės **formą** (reglamentas) ir **pobūdį** (neprivaloma antroji sutarčių teisės sistema), kaip nurodyta pirmiau minėtoje Komiteto nuomonėje, „šių tikslų reikėtų siekti laipsniškai ir pirmiausia bandomuoju pagrindu juos įgyvendinti tarptautinių pardavimo sutarčių, susijusių su prekyba prekėmis (B2B), srityje“.

4.4 **Turinio** klausimu Komitetas mano, kad reikia patobulinti keletą svarbių pasiūlymo dėl reglamento aspektų, siekiant:

- palankesnių sąlygų sudaryti sandorius visoje ES, veiksmingai prisidėti prie ekonominės veiklos bendrojoje rinkoje rėmimo ir labiau išnaudoti jos teikiamas galimybes,
- realios papildomos europinės vertės, kuri padarytų teigiamą poveikį ūkinės veiklos vykdytojų ir vartotojų sąnaudoms ir suteiktų kitų pranašumų,
- realių pranašumų: užtikrinti geresnę teisėkūrą, paprastesnę, suprantamą ir vartotojams pritaikytą reglamentavimo aplinką,
- sumažinti su tarpvalstybiniais sandoriais susijusias sąnaudas,
- teisinio tikrumo ir didesnio horizontaliųjų ir vertikalųjų taisyklių nuoseklumo, ypač daug dėmesio skiriant skaidrumui, aiškumui ir paprastumui. Tai bus naudinga ir teisės specialistams, ir visų pirma smulkiajam verslui ir vartotojams,
- naujųjų taisyklių praktinės naudos MVĮ ir vartotojams.

⁽⁴⁾ COM(2011) 636 final.

⁽⁵⁾ COM(2011) 635 final.

⁽⁶⁾ OL L 177, 2008 7 4, p. 6.

4.5 Komitetas jau yra pabrėžęs, kad „šių tikslų reikėtų siekti laipsniškai ir pirmiausia bandomuoju pagrindu juos įgyvendinti tarptautinių pardavimo sutarčių, susijusių su prekyba prekėmis srityje, kad būtų galima patikrinti taikomų sistemų darną ir stebėti jų taikymą praktikoje“ (7).

Jeigu bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė būtų padalyta – įmonių tarpusavio sutartims ir sutartims su vartotojais taikomos taisyklės būtų išdėstytos dviejuose atskiruose dokumentuose ir kiekviename iš jų būtų nustatyti aiškūs terminai, teisės aktų rengėjams būtų lengviau nuspręsti, kuri teisinė priemonė turėtų būti taikoma atskirų taisyklių rinkinių atvejais, atsižvelgiant į šalių derėjimosi galia.

4.6 Dėl dabartinio bendrosios Europos pirkimo–pardavimo teisės turinio kyla nemenkas MVĮ ir vartotojų organizacijų nepasitenkinimas ir kritika, nes jos nesutinka su tuo, jog yra realiai būtina naudoti neprivalomąją priemonę siekiant skatinti e. prekybą, ir joms nepriimtina teisinė priemonė (neprivalomoji sistema), taikoma su vartotojais įmonių sudaromų sutarčių srityje.

4.7 Komitetas ragina Komisiją, Tarybą ir Parlamentą kuriant bendrąją Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisę atsižvelgti į minėtus aspektus ir tęsti dialogą su MVĮ ir vartotojų organizacijomis, kad bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė atitiktų ją turėsiančių taikyti subjektų poreikius.

4.8 Komiteto nuomone, labai svarbu, kad naujosios taisyklės nėra privalomos, jomis garantuojama laisvė susitarti, ar taikyti bendrąją Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisę ar ne.

4.9 Dėl didelių bendrovių arba dominuojančią padėtį rinkoje užimančių bendrovių – Komitetas rekomenduoja nustatyti tinkamiausias papildomas priemones, kuriomis MVĮ gali laisvai nuspręsti pasirinkti vieną iš dviejų sistemų, atsižvelgiant į tai, kad bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė yra neprivalomo pobūdžio.

4.10 Pagal Sutarties 12 ir 169 straipsnius kuriant ir taikant ES politiką bei tvirtinant priemones visose srityse reikia atsižvelgti į vartotojų ir MVĮ apsaugos reikalavimus.

4.11 Komitetas atkreipia dėmesį į pagrindinius bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės taikymo sunkumus:

— turi būti aiškiau apibrėžta neprivalomos priemonės ir Europos tarptautinės privatinės teisės sąsaja, įskaitant viršesnes nacionalines privalomas nuostatas ir viešosios tvarkos taisyklės – Reglamento 593/2008 atitinkamai 9 ir 21 straipsniai,

— turėtų būti išsamiau išaiškintas reglamento „Roma I“ vaidmuo prekybos tarp prekyautojų ir vartotojų atvejais, atsižvelgiant į naujausius Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimus kaip į atitinkamas gaires,

— turi būti užtikrintas kuo didesnis teisinis tikrumas ir parengtos išsamios sutarčių teisės normos, kuriose nebūtų nuorodų į skirtingą 27 valstybių narių vidaus teisę ir kurias nebūtų sunku aiškinti bei taikyti.

4.12 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad priimti bendrąją Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisę nepakaks norint užtikrinti tarpvalstybinės prekybos plėtrą, išnaudoti visas bendrosios rinkos teikiamas ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo galimybes.

4.13 Ekonomikos ir finansų krizės sąlygomis būtina dėti visas pastangas ir sukurti tokią sistemą, kurioje galėtų skatinti eksportą ir sumažinti administracines sąnaudas. Svarbu didinti vartotojų pasitikėjimą vidaus rinka ir skatinti juos pirkti užsienyje, numatant veiksmingas individualaus žalos atlyginimo priemones.

4.14 EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares toliau stengtis šalinti esamas tarpvalstybinės prekybos kliūtis, skatinti ir remti MVĮ eksporto veiklą, aktyviai dalyvauti nustatant ir taikant tinkamiausias priemones, padedančias įmonėms ir vartotojams pasinaudoti bendrosios rinkos teikiamomis galimybėmis. Komitetas pabrėžia, kad svarbu valdžios institucijoms ir socialiniams partneriams, įskaitant MVĮ ir vartotojų organizacijas, bendradarbiauti ir užmegzti konstruktyvų dialogą.

4.15 Komitetas atkreipia dėmesį į **papildomų priemonių**, būtinų užtikrinti, kad šalys, kurioms bus taikoma bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė (jeigu ji bus priimta), sužinotų, kaip šią teisę veiksmingai taikyti ir vienodai aiškinti. Per vidaus rinkos informacinę sistemą (VRI) ir kitais informacijos kanalais valstybės narės privalo išsamiai informuoti visus suinteresuotuosius subjektus apie bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės turinį, taip pat apie nacionalinės ir ES teisės aktų skirtumus, įskaitant teismų praktikos ir geriausios praktikos aspektus.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Labiau atsižvelgti į MVĮ ypatumus

5.1.1 Komitetas mano, kad pasiūlymą dėl reglamento reikėtų tobulinti – geriau atsižvelgti į MVĮ konkrečius ypatumus:

— 99,8 proc. įmonių yra MVĮ, 92 proc. jų yra mikroįmonės, kuriose dirba vidutiniškai po du darbuotojus (8),

(7) OL C 84, 2011 3 17, p. 1.

(8) Eurostatas.

- mikroįmonės eksportuoja tik į keletą valstybių ir tik išsamiai išanalizavusios rinką,
- paprastai pagal mikroįmonės verslo modelį nėra siekiama tarpvalstybinės sutarties sudaryti 27 valstybėse narėse,
- tarpvalstybiniams MVĮ sandoriams kyla didelių kliūčių, kurios nurodytos 2.2.2 punkte.

5.1.2 Šio pasiūlymo MVĮ nebus labai lengva laikyti. Sutarčių teisė yra sudėtinga ir abstrakti priemonė, joje dažnai pateikiamos nuorodos į skirtingą 27 valstybių narių vidaus teisę, todėl MVĮ negalės jos taikyti be paramos paslaugų ir teisinių konsultacijų. Priemonės yra privalomos, jos galėtų paskatinti MVĮ nuspręsti taikyti bendrąją Europos pirkimo–pardavimo teisę.

5.1.3 MVĮ organizacijos ⁽⁹⁾ pritaria, kad įmonių ir vartotojų sandoriuose reikia tolygesnės šalių teisių ir prievolių pusiausvyros. Jos pabrėžia, kad reikia aiškiau apibrėžti ir supaprastinti šiuos straipsnius:

- 23 straipsnis (1 dalis dėl pareigų atskleisti informaciją apie prekes ir susijusias paslaugas yra pernelyg miglota),
- 29 straipsnis (sankcijos apibrėžtos labai plačiai ir netiksliai),
- 39 straipsnis (pirmenybė turėtų būti teikiama oferento sąlygomis),
- 42 straipsnio 1 dalies a punktas (dėl sutarties atsisakymo termino) (reikėtų taikyti vartotojų teisių direktyvos nuostatas),
- 51 straipsnis („neatidėliotini poreikiai“ ar šalis buvo „neapdairi“, „nežinojo“ arba „stokoją patirties“ negali būti pateisinamos priežastys, nes šiuos aspektus apima šiame straipsnyje numatytas „sąžiningumo ir sąžiningos dalykinės praktikos“ principas),
- 72 straipsnis (kai derybų procesas užtrunka, šalims turėtų būti suteikta galimybė visas sąlygas įtraukti į vieną sutartį siekiant sumažinti laiko ir sąnaudų požiūriu pernelyg didelę MVĮ administracinę naštą),
- 78 straipsnis (1 dalyje reikėtų patikslinti, kad tuo atveju, kai teisė perleidžiama trečiajam asmeniui, reikėtų taip pat ir kitos šalies pritarimo),
- 78 straipsnio 4 dalyje dėl trečiojo asmens galimybės atsakyti jam perleistos teisės posakis „numanomai priimdamas“ turi būti išbrauktas, nes teisinė padėtis tampa neaiški),
- 97 straipsnis (reikėtų tinkamai nustatyti įvairių šalių pareigų pusiausvyrą),

- 130 straipsnio 3 ir 5 dalys (nekalbama apie tai, kad pirkėjas atsakingai saugo),
- 142 straipsnio 4 dalis (įrašyti „pirma“ prieš žodį „vežėjui“),
- 159 straipsnio 1 dalis (reikėtų išsamesnio paaiškinimo).

5.1.4 Bendrąją Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisę būtina užtikrinti, kad kiekviename etape būtų visapusiškai laikomasi principo „visų pirma galvokime apie mažuosius“ ir proporcingumo principo, mažinama biurokratija ir nereikalingos MVĮ sąnaudos. EESRK pabrėžia, kad yra itin svarbu sumažinti MVĮ patiriamas su reglamentavimu susijusias sąnaudas ir ragina Komisiją, Tarybą ir Parlamentą kuriant bendrąją Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisę į šį aspektą atsižvelgti.

5.2 Vartotojų apsauga

5.2.1 Komitetas dar kartą pabrėžia, kaip svarbu užtikrinti teisinį tikrumą, „pagrįstą pažangiausiomis piliečių ir įmonių apsaugos priemonėmis“, netrukdyti „valstybei narei ir toliau taikyti arba nustatyti griežtesnes vartotojų apsaugos priemones“ ⁽¹⁰⁾ ir ragina kurti bendrąją rinką kaip priemonę, „kuri būtų naudinga piliečiams ir (arba) vartotojams“ ⁽¹¹⁾.

5.2.2 Daugelis vartotojų organizacijų išreiškė nepasitenkinimą dėl bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės turinio ir jį kritikavo, nurodydami žemą vartotojų apsaugos pagal Sutarties 169 straipsnio 4 dalį lygį, tai, kad bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė bus taikoma realiai neatsižvelgus į tai, ką mano vartotojai ir pan.). Jos norėtų, kad įmonių ir vartotojų sutartims bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė nebūtų taikoma.

5.2.3 Daugelis pavyzdžių rodo, kad pasiūlymu neužtikrinama aukščiausia vartotojų apsauga:

- 5 straipsnis (klausimas dėl sąvokos „protingumas“ objektyvumo),
- 13 straipsnio 1 dalis (patikslinti, ką reiškia „aiškiai ir suprantamai“),
- 13 straipsnio 3 dalies c punktas (nepateikta „patvariosios laikmenos“ apibrėžtis),
- 19 straipsnio 5 dalis (nepateikta „protingo termino“ apibrėžtis),
- 20 straipsnio 2 dalis (patikslinti sąvoką „kasdienis sandoris“),
- 28 straipsnio 1 dalis (patikslinti sąvoką „protingai pasirūpinti“),

⁽⁹⁾ Europos amatų, mažųjų ir vidutinių įmonių asociacijos (UEAPME) ataskaitos:
http://www.ueapme.com/IMG/pdf/120119_pp_General_Remarks_CESL.pdf
http://www.ueapme.com/IMG/pdf/120119_pp_General_Remarks_CESL.pdf

⁽¹⁰⁾ OL C 84, 2011 3 17, p. 1.

⁽¹¹⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 3.

- 30 straipsnio 1 dalies c punktas (neapibrėžta sąvoka „pakanamas ir tikslus turinys“),
- 42 straipsnio 2 dalis (sankcija už informacijos nesuteikimą turėtų būti sutarties paskelbimas niekine),
- 45 straipsnis (vartotojas niekada neturėtų dengti prekių grąžinimo išlaidų),
- 52 straipsnio 2 dalis (a punkte laikotarpis turėtų būti ne trumpesnis kaip vieneri metai, b punkte – dveji metai),
- 53 straipsnis (patvirtinimas niekada neturėtų būti numanomas),
- 71 straipsnis (reikėtų aiškesnės formulės),
- 74 straipsnis (sąvokos „akivaizdžiai neatitinka protingumo kriterijaus“ reikšmė),
- 79 straipsnio 1 dalis (neapibrėžti trūkumai, kurie lemia nesaistomąjį poveikį),
- 79 straipsnio 2 dalis (direktyvoje neapartas esminių ir neesminių sutarties aspektų skirtumas),
- 82 straipsnis (direktyvoje nėra nuostatų dėl informavimo apie sąlygas ir pareigas ir sutarčių normas, kurios būtų savaime negaliojančios, nepaisant to, ar jų turinys yra nesąžiningas, nes prieštarauja *bona fidei* („geros valios“) principui),
- 84 straipsnis (nesąžiningų sutarties sąlygų sąrašas yra per trumpas ir neatitinka pažangiausių nacionalinės teisės nuostatų),
- 85 straipsnis (pirmiau pateikta pastaba taikytina ir sąlygų, kurioms taikoma nesąžiningumo prezumpcija, sąrašui),
- 99 straipsnio 3 dalis (nuostata visiškai nepriimtina),
- 105 straipsnio 2 dalis (laikotarpis turėtų būti ne trumpesnis kaip dveji metai),
- 142 straipsnis (teisinė sąvokos „fizinis prekių valdymas“ reikšmė išvertus į skirtingas kalbas skirtingose nacionalinės teisės sistemose nesutampa),
- 142 straipsnio 2 dalis (paaiškinti sąvoką „skaitmeninio turinio kontrolė“),
- 167 straipsnio 2 dalis (galimybė pranešti iki mokėjimo datos suėjimo turėtų būti panaikinta),
- 179 ir 180 straipsniai (reikėtų aiškesnės formulės).

5.2.4 Reikalingos specialios priemonės, kad būtų užtikrinta atsakomybė ir tarpvalstybinė kontrolė sukčiavimo ir apgaulės

atvejais, siekiant padidinti vartotojų pasitikėjimą, 59 proc. vartotojų šią priežastį nurodo kaip atgrasančią vykdyti tarpvalstybinius sandorius.

5.3 Pavyzdinių europinių sutarčių rengimas

5.3.1 Komitetas pabrėžia, kad reikia parengti pavyzdines europines sutartis, kurios:

- turėtų būti parengtos tuo pačiu metu, kai paskelbiama ir įsigalioja bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė,
- turėtų būti parengtos konkrečioms prekybos sritims arba veiklos sektoriams,
- aiškiai išdėstytos tipinės nuostatos ir sąlygos būtų parengtos vadovaujantis *acquis*, garantuotų labai aukštą vartotojų apsaugos lygį įmonių sutarčių su vartotojais ir sutarties laisvę įmonių tarpusavio sutarčių atvejais ir visais aspektais atitiktų smulkiojo verslo aktą,
- turėtų būti parengtos visomis oficialiomis ES kalbomis,
- turėtų būti reguliariai peržiūrimos ir tikslinamos, jų turinį patobulinant pagal geriausią praktiką, teisės doktriną ir teismų praktiką.

Šios priemonės yra labai naudingos MVĮ, kurios nori sudaryti tarpvalstybines sutartis su vartotojais.

5.3.2 Rengiant pavyzdines europines sutartis ypač svarbu į šį procesą įtraukti įmones, MVĮ ir vartotojų organizacijas ir su jomis bendradarbiauti.

5.4 Didėsio teisinio tikrumo garantavimas

5.4.1 Problemų, susijusių su pasiūlymu dėl reglamento, kyla tinkamo teisinio pagrindo nustatymo, aiškinimo ir taikymo srityse.

5.4.2 Daugelyje nuostatų yra nuorodos į nacionalinę teisę (pavyzdžiui, dėl veiksnio ir teismo, sutarties negaliojimo dėl neveiksnio, neteisėtumo arba prieštaravimo gerai moralei, sutarties kalbos nustatymo, diskriminavimo draudimo, atstovavimo, skolininkų ir kreditorių daugeto, sutarties šalių pasikeitimo, įskaitant teisių perleidimą, įskaitymo ir šalių sutapimo, daiktinės teisės, įskaitant nuosavybės perleidimą, intelektinės nuosavybės teisės ir deliktų teisės), todėl prekyautojai turės susipažinti su teisine sistema, mokėti už teisinės konsultacijas, dėl to padidės teisinis netikrumas.

5.4.3 Nėra mechanizmo užtikrinti, kad reglamentas būtų vienodai taikomas visoje ES. Teismų sprendimų duomenų bazė nacionaliniams teismams, kurie yra kompetentingi aiškinti ir taikyti reglamentą, nebus galiojantis teisinis precedentas; kadangi gali rasti įvairių aiškinimų, didės teisinis netikrumas.

5.4.4 Turėtų būti vykdoma teismų sprendimų stebėseną, skatinama geriausia praktika, rengiamos metinės ataskaitos, bent pirmus penkerius metus nuo reglamento įsigaliojimo, kad rezultatus būtų galima nuolat vertinti, skatinti geriausią praktiką ir imtis reikiamų priemonių, kad reglamentas būtų pradėtas vienodai aiškinti visoje ES.

5.5 *Kitos pastabos*

Mažai tikėtina, kad krizės laikotarpiu priemonėms, skirtoms teikti informaciją apie naujas taisykles ir jas viešinti, iš nacionalinių biudžetų būtų skiriama daug lėšų. Aiškinamojo memorandumo 4 dalyje („Poveikis biudžetui“) turėtų būti numatytos pagalbos priemonės, tarp jų: Komisijos mokymų organizavimas įmonių, MVĮ ir vartotojų organizacijų atstovams, kurie vėliau su bendrąją Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teise supažindintų savo narius. Taip pat turėtų būti numatytos paramos priemonės padėti teikti toms organizacijoms nemokamas konsultacijas dėl reglamento taikymo.

2012 m. kovo 29 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonės

I. Toliau pateikiamos skyriaus nuomonės dalys, kurios buvo iš dalies pakeistos atsižvelgiant į Asamblėjos priimtus pakeitimus, nors už pradinį skyriaus nuomonės tekstą buvo atiduota daugiau negu 1/4 balsų (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 4 dalis):

a) 1.2 punktas

„Komitetas džiaugiasi, kad pasirenkant bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės **formą** (reglamentas) ir **pobūdį** (neprivaloma antroji sistema), atsižvelgta į ankstesnius jo pasiūlymus. Tačiau Komitetas, kaip jau yra pareiškęs savo ankstesnėje nuomonėje ⁽¹⁾, mano, kad įgyvendindama savo iniciatyvą Komisija visų pirma turėtų parengti priemonių rinkinį, kuriuo tarptautinės sutartys sudarančios šalys galėtų remtis kaip bendra principų sistema, o paskui pristatyti neprivalomą priemonę tarptautinių komercinio pobūdžio prekių pardavimo sutarčių srityje. Ši priemonė turėtų būti įgyvendinama bandomuoju pagrindu, kad būtų galima patikrinti taikomų sistemų darną ir stebėti jų taikymą praktikoje.“

Balsavimo rezultatai

Už	93
Prieš	41
Susilaikė	6

b) 1.7 punktas

„Komitetas atkreipia dėmesį į šiuos svarbius aspektus:

- esama didelių kliūčių bendrajai Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisei įgyvendinti,
- reikėtų labiau atsižvelgti į MVĮ specifiką,
- konsultuojantis su darbdavių, MVĮ ir vartotojų organizacijomis, visomis oficialiomis ES kalbomis turi būti parengtos pavydinės europinės sutartys, kurios būtų skirtos konkrečioms prekybos arba veiklos sritims ir kuriose būtų išdėstytos tipinės nuostatos ir sąlygos. Jos būtų labai naudinga įmonių tarpusavio santykių ir įmonių su vartotojais santykių priemonė; galėtų būti propaguojamos neatsižvelgiant į tai, įsigaliojo bendroji Europos pirkimo – pardavimo sutarčių teisė ar ne,
- turi būti užtikrintas didesnis teisinis tikrumas, patobulintas bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės turinys,
- pagal Sutarties 12 ir 169 straipsnius kuriant ir taikant ES politiką bei tvirtinant priemones visose srityse būtina atsižvelgti į vartotojų ir MVĮ apsaugos reikalavimus.“

Balsavimo rezultatai

Už	75
Prieš	68
Susilaikė	7

c) 1.9 punktas

„EESRK atkreipia dėmesį į papildomų priemonių, kuriomis būtų užtikrinta, kad šalys, galinčios taikyti bendrąją Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisę, jei galiausiai ji bus priimta, būtų informuotos, kaip veiksmingai ją taikyti ir vienodai aiškinti. Vis dėlto Komitetas pabrėžia, kad dabartinė pasiūlymo redakcija neturėtų būti taikoma vartotojų sandoriams.“

Balsavimo rezultatai

Už	85
Prieš	53
Susilaikė	5

d) 4.3 punktas

„Pasirenkant bendrosios Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisės **formą** (reglamentas) ir **pobūdį** (neprivaloma antroji sutarčių teisės sistema), kaip nurodyta pirmiau minėtoje Komiteto nuomonėje, priemonė galėtų būti skirta tik komercinėms sutartims, kol kas netaikant jos sutartims su vartotojais.“

⁽¹⁾ OL C 84, 2011 3 17, p. 1 (1.2 ir 1.3 punktai).

Balsavimo rezultatai

Už	93
Prieš	41
Susilaikė	6

e) 4.13 punktas

„Ekonomikos ir finansų krizės sąlygomis būtina dėti visas pastangas ir sukurti tokią sistemą, kurioje galėtų skatinti eksportą ir sumažinti administracines sąnaudas. Svarbu didinti vartotojų pasitikėjimą vidaus rinką ir skatinti juos pirkti užsienyje, numatant veiksmingas individualaus ir kolektyvinio žalos atlyginimo priemones.“

Balsavimo rezultatai

Už	71
Prieš	66
Susilaikė	8

f) 5.3.1 punktas

„Komitetas pabrėžia, kad reikia parengti pavyzdines europines sutartis, kurios:

- turėtų būti parengtos nepaisant to, bendroji Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisė įsigaliojo ar ne,*
- turėtų būti parengtos konkrečioms prekybos sritims arba veiklos sektoriams,*
- aiškiai išdėstytos tipinės nuostatos ir sąlygos būtų parengtos vadovaujantis acquis, garantuotų labai aukštą vartotojų apsaugos lygį įmonių sutarčių su vartotojais ir sutarties laisvę įmonių tarpusavio sutarčių atvejais ir visais aspektais atitiktų smulkiojo verslo aktą,*
- turėtų būti parengtos visomis oficialiomis ES kalbomis,*
- turėtų būti reguliariai peržiūrimos ir tikslinamos, jų turinį patobulinant pagal geriausią praktiką, teisės doktriną ir teismų praktiką.*

Šios priemonės yra labai naudingos MVĮ, kurios nori sudaryti tarpvalstybines sutartis pagal bendrąją Europos pirkimo–pardavimo sutarčių teisę.“

Balsavimo rezultatai

Už	75
Prieš	68
Susilaikė	7

II. Toliau pateikiama skyriaus nuomonės dalis, kurios buvo išbraukta atsižvelgiant į Asamblėjos priimtą pakeitimą, nors už pradinį skyriaus nuomonės tekstą buvo atiduota daugiau negu 1/4 balsų (Darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 4 dalis):

g) 5.4.1 punktas

„Komitetas pabrėžia, kad vienas iš didžiausių susirūpinimų vartotojams keliančių klausimų, susijusių su tarpvalstybiniais sandoriais, yra nepakankamai veiksmingos teisių gynimo priemonės. Neseniai pateiktas Komisijos pasiūlymas dėl direktyvos dėl alternatyvaus ginčų sprendimo ir pasiūlymas dėl reglamento dėl ginčų sprendimo internetu yra svarbus žingsnis į priekį, tačiau vis dar trūksta ES kolektyvinio žalos atlyginimo per teismą mechanizmo.“

Balsavimo rezultatai

Už	71
Prieš	71
Susilaikė	7

Pagal Darbo tvarkos taisyklių 56 straipsnio 6 dalį, jei balsavimo metu balsai „už“ ir „prieš“ pasiskirsto po lygiai, posėdžio pirmininko balsas yra lemiamas. Remdamasis šia nuostata, pirmininkas nusprendė pritarti pakeitimui.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų rūšių įmonių metinių finansinių ataskaitų, konsoliduotų finansinių ataskaitų ir susijusių pranešimų

(COM(2011) 684 final – 2011/0308 (COD))

(2012/C 181/15)

Pranešėjas **Paulo BARROS VALE**

Europos Parlamentas, 2011 m. lapkričio 15 d., ir Taryba, 2011 m. lapkričio 29 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 50 straipsnio 1 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų rūšių įmonių metinių finansinių ataskaitų, konsoliduotųjų finansinių ataskaitų ir susijusių pranešimų

COM(2011) 684 final – 2011/0308(COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 8 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 29 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 125 nariams balsavus už, 2 - prieš ir 8 susilaikius.

1. Santrauka ir išvados

1.1 Mikroįmonės, mažosios ir vidutinės įmonės sudaro didžiąją ES verslo procentinę dalį; todėl EESRK palankiai vertina iniciatyvą, galinčią pagerinti bendrosios rinkos veikimą, ir kuri palengvintų ir paskatintų tarpvalstybines investicijas ir prekybą. Būtent mažosios ir vidutinės įmonės (MVI) labiausiai prisideda prie ekonomikos augimo, darbo vietų kūrimo ir inovacijų. Tačiau jos taip pat ir pažeidžiamiausios permainų ir pokyčių atveju.

1.2 Todėl šioje peržiūroje siūlomi supaprastinimai atspindi strategijoje „Europa 2020“ nustatytą tikslą siekti tvaraus ir integracinio augimo, laikantis supaprastinimo principo, kuris rekomenduojamas Komunikate dėl bendrosios rinkos akto ir Komisijos komunikate „Visų pirma galvokime apie mažuosius“ ir pripažįstant pagrindinį vaidmenį, kurį MVI atlieka vystydamos ekonomiką.

1.3 Visapusiškas bendrovių dydžio rodiklių suderinimas visoje Europos Sąjungoje (ES) yra sveikintina iniciatyva, kuri, EESRK nuomone, turėtų apimti ir vadinamąsias mikroįmones. Todėl dabar būtina propaguoti tik tuos teisės aktus, kurių taikymo sritis aprėpia visas įmones. Skatinant lygiavertės verslo sąlygas visoms ES, šis visuotinis standartizavimas turėtų tapti vienu iš būdų didinti konkurenciją.

1.4 Be to, verta pabrėžti, kad valstybėms narėms neleidžiama reikalauti, kad mažosios bendrovės teiktų naujojoje direktyvoje nenumatytą informaciją. Tai vienintelis būdas pasiekti šioje peržiūroje siūlomo supaprastinimo ir įgyvendinimo tikslo taip,

kad būtų naudinga visiems, būtų apsaugoti finansinės informacijos naudotojų, nepaisant to, ar tai būtų investuotojai, kreditoriai, valstybė ar visuomenės nariai, interesai.

1.5 EESRK mano, kad, užtikrinus pirmiau minėtų interesų apsaugą, pasiūlymai dėl supaprastinimo ir suderinimo turėtų būti taikomi ir mokesčių apskaičiavimo tikslais; tuomet valstybėms narėms nereikėtų prašyti papildomos informacijos mokesčių surinkimo tikslais. Be to, bankai turėtų būti informuojami apie pokyčius ir galimybę savo analizės metodus pakoreguoti pagal naująsias finansinių ataskaitų taisykles, išvengdami būtinybės teikti papildomą informaciją.

1.6 Negalima tikėtis, kad finansinių ataskaitų supaprastinimas savaime paskatins įmonių steigimą ir pagerins verslo aplinką. Šį tikslą bus galima pasiekti tik tuomet, kai kartu bus patvirtintos kitos priemonės ekonomikos augimui padidinti. Sveikintina ir ši, ir bet kuri kita iniciatyva, galinti padėti sumažinti administracines ir alternatyviasias sąnaudas, ar kitos priemonės biurokratijai mažinti (pavyzdžiui, pareiga teikti deklaracijas, įsigyti licencijas ir koncesijas, kt.).

1.7 Kalbant apie žmogiškųjų išteklių ir finansinių sąnaudų mažinimą, siūlomi supaprastinimai neabejotinai išlaisvins lėšas, kurias bendrovės galės panaudoti kitoms savo veiklos sritims.

1.8 Pripažįstama mažųjų bendrovių atleidimo nuo privalomų teisės aktais numatytų auditų, nepaisant to, ar tai būtų ribotos atsakomybės bendrovės, ar ne, svarba, ir tokia tvarka yra sveikintina, tačiau EESRK mano, kad ši procedūra turi likti privailoma įmonėms, kuriose užimta daugiau nei 25 darbuotojai.

Reikalavimas laikytis šios tvarkos, kuri privaloma ir kai kurioms mažosioms bendrovėms, yra gana nemaža našta ir mažoms nebiržinėms bendrovėms turėtų būti taikoma išimtis, nepaisant jų teisinės formos. Ši tvarka neturėtų būti privaloma ir dėl jos turėtų spręsti patys partneriai arba akcininkai.

1.9 Tačiau jei apskaita vykdoma elektroniniu būdu ir finansinės atskaitos rengiamos lengvai prieinama apskaitos programine įranga, iš pradžių supaprastinimas gali lemti didesnes sąnaudas, nes bendrovėms tektų atnaujinti šią programinę įrangą ir tokios sąnaudos būtų nemažos.

1.10 Be to, reikėtų atsižvelgti ir į tai, kad dėl sukauptos informacijos rinkimo tvarkos pakeitimo padidės ir statistikos bei mokesčių administravimo įstaigų sąnaudos.

1.11 Dauguma mažųjų bendrovių finansines ataskaitas vis dar laiko tik teisine pareiga, kuri reikalinga vien mokesčių administratoriams. Nors gali būti, kad toks požiūris atsiranda todėl, kad mažosioms bendrovėms įdarbinti vidaus buhalterius yra nenaudinga, pagrindiniu veiksniu išlieka nepakankamas daugelio MVĮ valdytojų ir direktorių išsilavinimas. Todėl norėtume rekomenduoti ir paremti tęstinio ir tolesnio mokymosi ir informavimo programas, padėsiančias verslininkams suprasti turimą informaciją, taip išvengiant tam tikrų klaidų dėl intuicija paremto vadovavimo metodo. Be to, verta apsvarstyti būtinybę atnaujinti apskaitos įmonių, kurios dažniausiai rengia mažųjų bendrovių finansines ataskaitas, techninių darbuotojų mokymo programas. Turėtų būti skatinamas ir remiamas techninių darbuotojų mokymas atnaujintų teisės aktų klausimais.

1.12 Kalbant apie atskaitomybės reikalavimus bendrovėms, veikiančioms iškasių arba medienos ruošos sektoriuose, kurios turi atskleisti informaciją apie mokėjimus savo vyriausybėms, EESRK palankiai vertina tokią tvarką, bet ragina ją taikyti ir kitoms svarbioms sritims. Siekiant skaidrumo, toks informacijos atskleidimo reikalavimas turėtų būti taikomas ir visoms privatiems subjektams suteiktoms viešąjį interesą tenkinančioms koncesijoms, pavyzdžiui, sandoriams transporto tinklų, vandens, energetikos ir komunikacijos bei azartinių lošimų srityse, susijusiems su didelėmis sumomis, kurios, išskyrus azartinius lošimus, skirtos pagrindinėms viešosioms paslaugoms teikti.

1.13 Kai kurios svarstomos direktyvos nuostatos prieštarauja praktikai, nustatytai tarptautiniuose finansinės atskaitomybės standartuose, ypač dėl pasirašytojo neapmokėto kapitalo pateikimo balansinėje ataskaitoje ir ilgiausių prestižo amortizacijos laikotarpių. EESRK palankiai vertina tai, kad pasiūlyme dėl direktyvos nenumatytas reikalavimas MVĮ privalomai taikyti tarptautinius finansinius atskaitomybės standartus (TFAS), kol neivertinta su jų taikymu pasaulio lygmeniu susijusi pastarojo meto patirtis.

1.14 Šiuo metu vyksta diskusijos dėl mikroįmonėms taikomų taisyklių, pagal kurias šios įmonės išskirtos į atskirą kategoriją. Svarbu, kad mikroįmonėms skirta reguliavimo sistema atitiktų dabar svarstomą sistemą, vengiant informacijos išsklaidymo po įvairius dokumentus.

2. Pasiūlymo aplinkybės

2.1 Šiuo pasiūlymu dėl direktyvos siūloma panaikinti Ketvirtąją direktyvą 78/660/EEB dėl tam tikrų tipų bendrovių metinių atskaitomybių ir Septintąją direktyvą 83/349/EEB dėl tam tikrų rūšių įmonių metinių finansinių ataskaitų, konsoliduotų finansinių ataskaitų ir susijusių pranešimų.

2.2 Ši peržiūra – tai platesnio Komisijos iniciatyvų, skirtų supaprastinti mažosioms ir vidutinėms įmonėms būtiną tvarką, rinkinio dalis, kad tokio tipo bendrovėms sumažėtų administracinė našta ir būtų papildytas 2009 m. pasiūlymas dėl direktyvos dėl mikroįmonių finansinių ataskaitų. Nustatyta, kad finansinių ataskaitų rengimas yra viena iš sunkiausių reguliavimo prievolių bendrovėms, ypač mažesnėms.

2.3 Apie apskaitos direktyvų peržiūrą kaip vieną iš svertų augimui skatinti užsimenama komunikate „Bendrosios rinkos aktas. Dvylika svertų augimui skatinti ir pasitikėjimui stiprinti. „Bendros pastangos skatinti naująjį augimą“, pabrėžiant, kad Europos ir nacionaliniu lygmeniu mažosioms ir vidutinėms įmonėms būtina taikyti mažiau reguliavimo reikalavimų.

2.4 Peržiūra siekiama mažinti ir paprastinti administracinę naštą, susijusią su finansinių ataskaitų rengimu, visų pirma mažosioms bendrovėms, didinti finansinių ataskaitų aiškumą ir palyginamumą, dėmesį skiriant tų kategorijų bendrovėms, kurioms šios nuostatos svarbios dėl tarpvalstybinės veiklos, apsaugoti finansinės informacijos naudotojus ir didinti iškasių pramonės ir medienos ruošos įmonių mokėjimų valdžios institucijoms skaidrumą.

2.5 Vyko konsultacijos su suinteresuotaisiais subjektais (finansinių ataskaitų rengėjais, naudotojais, standartizacijos įstaigomis, viešosiomis institucijomis ir kt.). Buvo atliktas ir poveikio vertinimas, po kurio buvo padarytos tokios išvados:

2.5.1 Atsižvelgiant į tai, kad finansinių ataskaitų rengimas yra viena sunkiausių reguliavimo prievolių bendrovėms, ypač mažosioms, direktyvų reikalavimai yra iš dalies pakeisti, nustatant specialią, mažosioms bendrovėms taikomą minimalią tvarką. Pagal šią tvarką keliama mažiau reikalavimų aiškinamajame rašte pateikiamai informacijai, toliau mažinami teisės aktų nustatyto audito reikalavimai ir mažosios grupės atleidžiamos nuo reikalavimo rengti konsoliduotąsias finansines ataskaitas;

2.5.2 Suderinamos bendrovių dydžio ribos, užtikrinant vienodo dydžio bendrovėms vienodas sąlygas visoje Europoje;

2.5.3 Siekiant Europos Sąjungoje suvienodinti tvarką ir kad finansines ataskaitas būtų lengviau palyginti, sumažinamos valstybių narių pasirinkimo galimybės teikti papildomą informaciją;

2.5.4 Papildant Komisijos remiamą Gavybos pramonės skaidrumo iniciatyvą ir Didžiojo aštuoneto (G8) aukščiausio lygio susitikimo Dovylyje baigiamojoje deklaracijoje išsakytą įsipareigojimą, dabar nustatytas reikalavimas atskleisti informaciją apie bendrovių mokėjimus valdžios institucijoms ir individualiose, ir konsoliduotose ataskaitose.

2.6 Siekiant apsaugoti suinteresuotuosius subjektus nuo bet kokio turimos informacijos sumažėjimo, nuo šiol bus privaloma atskleisti informaciją apie garantijas ir įsipareigojimus ir susijusių šalių sandorius. Kai kuriose šalyse tokio reikalavimo jau laikomasi.

2.7 Tikimasi, kad supaprastinus apskaitos reikalavimus MVĮ, pagerės verslo aplinka, bus skatinama steigti įmones, o tai turėtų padėti kurti darbo vietas. Be to, atsižvelgiant į sutaupytas lėšas (nes reikės mažiau mokėti išorės buhalteriams arba apskaitos įmonėms), laukiama nedidelio neigiamo poveikio; tačiau Komisija teigia, kad ši priemonė neturės poveikio bendram užimtumo lygiui.

2.8 Įvedus paprastesnę apskaitos tvarką, mažesnės bendrovės neturėtų būti atgrasomos nuo augimo. Didesnės sąnaudos, kurias įmonės patirs dėl reorganizacijos, neturėtų būti svarbus veiksnys bendrovės sprendimui plėstis ar nesiplėsti.

3. Pagrindinės priemonės

3.1 Siekiant sumažinti administracinę naštą, susijusią su finansinių ataskaitų rengimu, mažosioms bendrovėms įvedama speciali tvarka, pagal kurią bendrovėms leidžiama neatskleisti tam tikros informacijos ataskaitų aiškinamajame rašte. Dabar bus privaloma atskleisti tik šią informaciją: apskaitos politiką, garantijas; įsipareigojimus, neapibrėžtuosius straipsnius ir susitarimus, kurie nepripažįstami balanse; pobalansinius įvykius, nepripažįstamus balanse; ilgalaikius ir užtikrintus išskolinimus ir susijusių šalių sandorius. Nors kai kuriose valstybėse narėse ir privaloma, bet dauguma jų numatė išimtis dėl informacijos apie pobalansinius įvykius ir susijusių šalių sandorius atskleidimo. Dėl to mažosioms bendrovėms gali atsirasti naujų prievolių. Nepaisant to, manoma, kad šį reikalavimą reikia įtraukti siekiant kompensuoti turimos informacijos pateikimo sumažėjimą ir apsaugoti tokios informacijos naudotojus.

3.2 Bendrovių dydžio ribos yra suderinamos sukuriant „mažosios“, „vidutinės“ ir „didžiosios“ įmonės kategorijas (jos nustatomos atsižvelgiant į balanso sumą, grynąsias pajamas ir darbuotojų skaičių) ir užtikrinant, kad tokios klasifikacijos būtų laikomasi visoje ES. Todėl vienodo dydžio bendrovėms įvairiose valstybėse narėse bus taikomos vienodos sąlygos. Administracinės naštos sumažinimas (toks yra šio pasiūlymo tikslas) užtikrins vienodo dydžio bendrovėms visose valstybėse narėse vienodas veiklos sąlygas.

3.3 Mažosios bendrovės bus atleistos nuo reikalavimo atlikti teisės aktų nustatytą auditą. Tačiau, atsižvelgiant į minėtų bendrovių dydį, skaidrumas, reikalingas rengiant ataskaitas ar teikiant informaciją suinteresuotosioms šalims, tikrai nesumažės. Reikalavimai dėl nepriklausomo audito, net ir supaprastintų sąskaitų atveju, ir skaidrumo, rengiant sąskaitas ar teikiant informaciją suinteresuotosioms šalims, įskaitant ir socialinį dialogą, ir toliau turi būti taikomi mažosioms bendrovėms

3.4 Mažosios grupės atleidžiamos nuo prievolės rengti konsoliduotąsias finansines ataskaitas (kai patronuojančioji ir patronuojamoji įmonės, konsoliduotai, neviršija dviejų nurodytų rodiklių).

3.5 Bus taikomi bendrieji reikšmingumo ir turinio viršenybės prieš formą principai. Sumažinus valstybių narių turimų pasirinkimo galimybių dėl papildomos informacijos teikimo skaičių, bus galima suderinti tvarką visoje ES ir todėl bus lengviau palyginti finansines ataskaitas.

3.6 Numatyta nauja tvarka, kuri bus taikoma iškasenų ir medienos ruošos sektoriuose veikiančioms didžiosioms įmonėms ir viešojo intereso įmonėms, dėl informacijos apie mokėjimus valdžios institucijoms atskleidimo.

4. Pastabos

4.1 Dabartinės naštos rengiant finansines ataskaitas poveikis yra nemenkas, todėl EESRK pritaria Komisijos tikslui siekti supaprastinimo remiantis principu „visų pirma galvokime apie mažuosius“. Dažnai mikroįmonėms, mažosioms ir vidutinėms bendrovėms užkraunama labai didelė administracinė našta ir alternatyviosios sąnaudos, susijusios su finansinių ataskaitų rengimu. Šių supaprastinimų poveikį pajus didžioji Europos bendrovių dauguma.

4.2 Praėjus beveik 20 metų po bendrosios rinkos sukūrimo, Komisija demonstruoja norą supaprastinti procedūras, kurios buvo užkrautos įmonėms. Negincijama, kad tvarką reikia supaprastinti, šiems tikslams pritariama ir jie yra vertinami. Tačiau reikia būti atsargiems, kad paskata supaprastinti netaptų pernelyg didelė, kad nesumažėtų suinteresuotųjų subjektų ir finansinės informacijos naudotojų pasitikėjimas bei šioms šalims nebūtų teikiama per mažai informacijos, kaip, atrodo, esama šio pasiūlymo atveju. Dėl supaprastinimo neturi būti reikalaujama finansinėse ataskaitose pateikti daugiau papildomos informacijos

tenkinant mokesčių inspekcijų arba bankų reikalavimus. Jeigu taip atsitiktų, poveikis būtų pražūtingas, visiškai priešingas šio pasiūlymo tikslui: bendrovėms būtų toliau užkraunama didelė sąnaudų našta – joms tektų teikti trijų rūšių informaciją, t. y. teisiniais, fiskaliniais ir finansiniais tikslais.

4.3 Kaip ir bet kuriuo atveju, kai pradedama taikyti naują tvarką, taip ir šiam pasiūlymui įgyvendinti prireiks pokyčių, kuriems galbūt ne visi iš pradžių pritaris arba šie pokyčiai netgi turės didelį ekonominį poveikį, tačiau galiausiai sąnaudos, laikui bėgant, sumažės, o kriterijai ir informacija visoje ES taps standartizuoti. Laikantis šio principo netgi gali būti padarytas neigiamas poveikis esminių elementų sąnaudoms, pavyzdžiui, programinės įrangos atnaujinimui, mokymui ir mokesčių ir statistikos duomenų rinkimo pakeitimui. Tačiau aišku, kad visus šiuos dalykus kompensuos šių pokyčių nulemta nauda. Todėl reikėtų remti supaprastinimo pastangas ir šiuo požiūriu ypač padėtų šių priemonių papildymas kitomis, pavyzdžiui, surengiant verslininkams, buhalteriams ir finansinėse ataskaitose pateiktos informacijos naudotojams skirtus mokymo ir informavimo kursus.

4.4 Ypač aktualus pasiūlymas yra atleisti mažąsias bendroves nuo privalomų teisės aktais numatytų auditų, nepaisant to, ar tai būtų ribotos atsakomybės bendrovės, ar ne. EESRK nepritaria, kad ši išimtis būtų taikoma daugiau kaip 25 darbuotojus turinčioms įmonėms, nes nepriklausomos akredituotos įstaigos kontrolė yra didelė parama MVĮ, suteikianti joms saugos garantiją. Teisinis auditas atlieka socialinę funkciją, nustatydamas, ar finansinės sąskaitos yra teisingos, o tai savo ruožtu yra *sine qua non* sąlyga vykdyti veiklą visuomenėje, kurios būklė labai priklauso nuo įmonių funkcionavimo rinkos ekonomikos sąlygomis. Šios priemonės finansinis poveikis mažų nebiržinių bendrovių, kurios privalėjo laikytis šios tvarkos vien dėl savo teisinės formos, o ne dėl dydžio, veiklai bus labai didelis. Nėra jokios prasmės mažai nebiržinei bendrovei, kuriai nereikia atskleisti informacijos ir laikytis skaidrumo reikalavimų, susijusių su biržos sąrašais (kurių laikytis yra labai svarbu), taikyti brangiai kainuojančią tvarką vien tik todėl, kad ji pasirinko tapti juridinį statusą turinčiu subjektu, kuris įpareigoja ją laikytis tokios tvarkos, nes taip numatyta įstatymu. Teisinis auditas turėtų būti naudingas finansinių ataskaitų gavėjams; bet tai neturėtų būti tik teisinė procedūra, kurios aklaui laikomasi vien todėl, kad bendrovės teisinė forma yra būtent tokia. Patys mažųjų bendrovių partneriai ir akcininkai, vadovai ir administratoriai turi nuspręsti, ar jų sąskaitos turėtų būti audituojamos; valstybės narės turėtų vengti nustatyti tokį reikalavimą ir nereikėtų iš dalies keisti nacionalinių teisės aktų dėl bendrovių tipų teisinės sistemos.

Atlikti auditą privalėtų visos bendrovės, turinčios daugiau kaip 25 darbuotojus.

4.5 Kaip jau nurodyta nuomonėje dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 78/660/EEB dėl tam tikrų tipų bendrovių metinių atskaitomybių nuostatų dėl mikrosubjektų, EESRK palankiai vertina pasiūlymą dėl supaprastinimo siekiant paskatinti verslumą ir konkurencingumą, nes tai padės baigti kurti bendrąją rinką. Be to, jis su pasitenkinimu atkreipia dėmesį į pastangas standartizuoti tvarką ją supaprastinus visose valstybėse narėse, ko ir siekiama minėtuoju dokumentu.

4.6 Dar viena naujovė, į kurią verta atkreipti dėmesį ir kuri, be jokios abejonės, bus svarbi skatinant bendrąją rinką, yra dydžio rodiklio apibrėžtis ir jo taikymas visose valstybėse narėse. Tai vienintelis būdas užtikrinti vienodas veiklos sąlygas visoje Europos Sąjungoje vienodo dydžio bendrovėms. Tačiau į direktyvos 3 straipsnyje nurodytas kategorijas neįtrauktos mikroįmonės, o tai neatitinka apibrėžčių, kurios taikomos tokiose srityse kaip valstybės pagalba, dalyvavimas struktūrinuose fonduose ir Bendrijos programose. Tiesa, kadangi šie subjektai laikomi dinamiško verslumo ir darbo vietų kūrimo šaltiniu, jie įtraukti į Rekomendaciją 2003/361/EB. Todėl į šią direktyvą reikia įtraukti mikroįmonių apibrėžtį, kurią, tame pačiame dokumente, būtų galima taikyti visoms Europos Sąjungoje įprastoms įmonių kategorijoms.

4.7 Dėl 2009 m. direktyvos projekto dėl mikroįmonių derybos tebesitęsia. Nelogiška būtų parengti du dokumentus, skirtus tiems patiems dalykams. Išsklaidyta informacija sukelia vartotojams daug painiavos ir brangiai kainuoja; todėl reikia, o šiuo atveju ir galima, išvengti tokios padėties. Todėl svarbu, kad mikrosubjektams skirta reguliavimo sistema būtų suderinta su šiame pasiūlyme dėl direktyvos pateikta sistema, o gal net į ją įtraukta, kad būtų išvengta tokio informacijos išsklaidymo ir būtinybės įmonėms ir techniniams darbuotojams remtis keletu skirtingų dokumentų.

4.8 Kalbant apie informacijos apie mokėjimų valdžios institucijoms atskleidimą, gali būti šio tokio pasipriešinimo taikant šią priemonę kitiems viešojo intereso sektoriams arba susijusiems su viešosiomis koncesijomis bei gavybos ir miškininkystės įmonėms. Nepaisant to, EESRK teigia, kad tokio tikslo vis tiek reikia siekti, pateikiant informaciją apie bendrovių ir viešųjų sektorių tarpusavio ryšius dėl sandorių transporto tinklų, vandens, energetikos ir komunikacijos bei azartinių lošimų srityse. Tokia priemonė yra nauja, bet ją galima ir reikėtų toliau vystyti.

4.9 Panašu, kad kai kurios nuostatos prieštarauja tarptautiniams finansinės atskaitomybės standartams, o juk dauguma ES šalių jau laikosi tarptautinių standartų, nors ir nėra visos Europos mastu priimto įsipareigojimo patvirtinti šias MVĮ skirtas taisykles. Laikytis tarptautinių finansinės atskaitomybės

standartų jau būtina rengiant biržinių bendrovių finansines ataskaitas; be to, jau pastebima tendencija standartizuoti apskaitą pagal šiuos standartus, todėl šioje direktyvoje tokios tendencijos taip pat turėtų būti laikomasi. Šiuo požiūriu reikėtų nurodyti, kad esama neatitikimų dviem klausimais: pasirašytąjį neapmokėtą akcinį kapitalą įtraukti į balanso akcinio kapitalo dalį

ir nurašyti prestižą per ne ilgesnį kaip penkerių metų laikotarpį. Kai bus aiškūs naujųjų finansinės atskaitomybės standartų taikymo MVĮ tarptautiniu lygmeniu rezultatai ir jei dėl šių dviejų neatitikimų pašalinimo nenukentės supaprastinimo tvarka, bus labai svarbu Europos Sąjungoje taikomas taisykles suderinti su tarptautiniu mastu pripažintais standartais.

2012 m. kovo 29 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Vartotojų programos 2014–2020 m.

(COM(2011) 707 final – 2011/0340 (COD))

(2012/C 181/16)

Pranešėja **Reine-Claude MADER**

Europos Parlamentas, 2010 m. lapkričio 30 d., ir Taryba, 2011 m. gruodžio 13 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 169 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl vartotojų programos (2014–2020 m.)

COM(2011) 707 final – 2011/0340(COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 8 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 109 nariams balsavus už, 11 prieš ir 8 susilaikius.

1. Įvadas

1.1 Komisija pateikė savo pasiūlymą dėl reglamento dėl vartotojų programos 2014–2020 m., kuriuo tęsiama Europos Komisijos komunikato „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“ iniciatyva ir siekiama „suteikti daugiau galių vartotojams vidaus rinkoje“.

1.2 EESRK palankiai vertina tai, kad Vartotojų ir Sveikatos programoms skirti du atskiri pasiūlymai, nes tai suteiks galimybę kiekvieną jų tinkamai išnagrinėti.

1.3 Jis pažymi Komisijos reiškiamą valią suteikti vartojimui prioritetinę vietą ES politikoje, o tai dabartinėmis sąlygomis labai svarbu. Jis konstatuoja, kad šiam siekiui skiriamos priemonės yra menkos ir abejoja dėl pajėgumo jį veiksmingai įgyvendinti.

1.4 EESRK pažymi išipareigojimą remtis statistikos duomenimis, siekiant turėti pilną realios padėties rinkoje vaizdą ir sekti jos pokyčius šiomis sunkiomis ekonomikos, socialinių ir aplinkosauginių reikalų požiūriu aplinkybėmis.

1.5 Komitetas pažymi siekį nustatyti stebėsenos rodiklius, kurie labai reikalingi, juolab kad programa aprėpia ilgą dabartinės situacijos požiūriu laikotarpį.

1.6 EESRK primygtinai pabrėžia, jog būtina sugriežtinti ES teritorijoje parduodamų produktų saugos standartus, o tai reikš, kad reikia stiprinti kontrolę ir užtikrinti įgaliotųjų institucijų tarpusavio bendradarbiavimą.

1.7 Komitetas pritaria priemonėms, kurioms siekiama tobulinti vartotojų informavimo ir švietimo programas bei plėtoti gerąją patirtį, kad iš nepriklausomų šaltinių būtų teikiama patikima informacija. Jis atkreipia dėmesį į tai, kad, siekiant užtikrinti vartojimo tvarumą, būtina disponuoti patikrinama, kokybiška ir visiems prieinama informacija.

1.8 Šiomis aplinkybėmis pagrindinis vaidmuo tenka vartotojų organizacijoms. EESRK rekomenduoja labai sustiprinti jų finansines galimybes, kad jos gebėtų pasitelkti būtinų priemonių ekspertizės atlikti, juolab kad jų veiklos lauko aprėptis labai plati. Siekiant palaikyti ekonominę pusiausvyrą būtina užtikrinti, kad jos tikrai gebės atlikti savo, kaip kompensuojamosios galios, vaidmenį.

1.9 EESRK ragina valstybes nares pripažinti, remti ir finansuoti nacionalines vartotojų asociacijas, aktyviai dalyvaujančias kuriant bendrąją rinką.

1.10 EESRK pritaria įvairioms iniciatyvoms, kurios siūlomos siekiant sukurti daugiau alternatyvaus ginčų sprendimo priemonių. Tačiau jis pažymi, kad nenurodyta jokia kolektyvinio ieškinio galimybė, o ši priemonė, kaip Komitetas yra pabrėžęs įvairiose savo nuomonėse, būtina siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi teisės aktų nuostatų.

2. Komisijos pasiūlymo dėl reglamento santrauka

2.1 Komisijos pasiūlymu siekiama nustatyti Vartotojų programą 2014–2020 m., kuri tęsia Bendrijos veiksmų programą vartotojų politikos srityje 2007–2013 m. Joje nustatyta Sąjungos veiksmų finansavimo programa.

2.2 Reglamentu tęsiamas Europos Komisijos komunikatas dėl „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijos“, kuriame rekomenduojama suteikti piliečiams daugiau galių, kad jie galėtų aktyviai dalyvauti bendrojoje rinkoje.

2.3 Jis parengtas po to, kai buvo atliktas Bendrijos veiksmų programos vartotojų politikos srityje tarpinis poveikio vertinimas, konsultuojantis su įvairiomis suinteresuotomis šalimis.

2.4 Šis vertinimas parodė, kad programa atnešė papildomos naudos, nors jai skirtas finansavimo lygis buvo nedidelis ir joje nepilnai atsižvelgta į naujuosius socialinius ir aplinkos iššūkius.

2.5 Programoje 201–2020 m. atsižvelgta į įvairias pateiktas pastabas. Finansuojami galės būti tik veiksmai, kuriais bus sprendžiami ekonominiai, socialiniai ir technologiniai klausimai, visų pirma problemos, susijusios su globalizacija, skaitmeninimu, būtinybe rinktis tvaresnius vartojimo modelius, visuomenės senėjimu, socialine atskirtimi ir pažeidžiamų vartotojų grupėmis.

2.6 Naująja programa bus remiamas bendras būsimos vartotojų reikalų politikos tikslo „suteikti daugiau galių vartotojams bendrojoje rinkoje“ įgyvendinimas.

2.7 Komisijos nuomone, šio tikslo sąvoka aprėpia vartotojų sveikatos apsaugos gerinimą, saugumo ir ekonominių interesų gynimą, jų teisių gauti informaciją ir švietimą įgyvendinimą ir lengvų sąlygų veiksmingai atlyginti žalą sudarymą.

2.8 Komisija siūlo siekti šio bendro tikslo įgyvendinant keturis konkrečius tikslus:

- užtikrinti ir didinti produktų saugą vykdant veiksmingą rinkos priežiūrą visoje Sąjungoje;
- gerinti vartotojų švietimą, informavimą ir teisių išmanymą, kurti vartotojų reikalų politikai skirtą faktinių duomenų bazę ir remti vartotojų organizacijas.
- įtvirtinti vartotojų teises, visų pirma vykdant reglamentavimo veiklą ir gerinant galimybes naudotis teise į žalos atlyginimą;
- remti priemones, kuriomis siekiama užtikrinti vartotojų teises, stiprinant nacionalinių institucijų, atsakingų už teisės aktų taikymą, bendradarbiavimą ir teikiant daugiau konsultacijų vartotojams.

3. Komisijos pasiūlymo vertinimas

3.1 EESRK pritaria programos tikslui „suteikti daugiau galių vartotojams bendrojoje rinkoje“. Jis mano, kad Komisija teisingai

teigia, jog vartotojų interesų įtraukimui į visų sričių Sąjungos politiką turi būti suteiktas aukštas prioritetas, nes jų išlaidos atitinka 56 proc. ES BVP ir atlieka esminį vaidmenį skatinant ekonomikos augimą.

3.2 ES institucijos ir nacionalinės vyriausybės turi pritaikyti vartotojų politiką XXI amžiaus sąlygoms ir pripažinti, kad vartotojai yra varomoji jėga, užtikrinanti sklandų rinkos veikimą. Iš tiesų, tikrai konkurencingai rinkai būtina reikalingi gerai informuoti ir ja pasitikintys vartotojai. Vartotojo pozicijos stiprinimas ir jo emancipacija yra veiksniai, padedantys gerinti produktų ir paslaugų kokybę bei užtikrinantis veiksmingesnį rinkos ekonomikos veikimą.

3.3 Vartotojų politikos laukas turėtų būti išplėstas, ir ES, rūpindamasi savo piliečių gerove, turėtų siekti didesnio konkurencingumo ir daugiau inovacijų. Politinėje darbotvarkėje vartotojų politika turėtų būti laikoma prioritete, ir ją reiktų įtraukti į visas svarbias politikos kryptis ir darbo programas.

3.4 Šiuo atžvilgiu Komitetas apgailestauja, kad strategijai „Europa 2020“ iš biudžeto skirtos lėšos aiškiai neatitinka nurodyto veiksmų masto. Skaičiuojant vienam Sąjungos gyventojui, kurios 27 šalyse yra 500 milijonų vartotojų, ši suma metams tėra 5 eurocentai, o tai mažiau, nei buvo skirta 2007–2013 m. programoje – Komiteto nuomonės ⁽¹⁾ vertinimu, tada vienam gyventojui teko 7 eurocentai.

3.5 EESRK palankiai vertina programoje keturiais konkrečiais tikslais apibrėžtas pagrindines gaires. Tačiau ji tėra tiesioginis ankstesnės programos tęsinys, neįnešanti jokių naujovių, kai tuo tarpu rinkos veikimo sąlygoms poveikį nuolat daro naujos technologijos. Jo nuomone, nurodytiems tikslams įgyvendinti kuriamos priemonės turi būti patikslintos ir papildytos.

3.6 EESRK ragina Europos Komisiją sudaryti sąrašą visų Sąjungos programų, susijusių su vartotojų interesų apsauga ir padedančių ją skatinti ir apsaugoti vartotojų interesus; į visas ES programas reikia įtraukti vartotojų politikos nuostatas.

3.7 Vis dėlto EESRK mano, kad į Komisijos pasiūlymą būtina įtraukti penktą konkretų tikslą, susijusį su vartotojų atstovavimu ir dalyvavimu. Suprantama, EESRK palankiai vertina tai, kad į Komisijos programą įtrauktos nuostatos dėl atstovavimo užtikrinimo ir pripažįstama parama vartotojus atstovaujančioms organizacijoms. Tačiau geresnio vartotojų atstovavimo užtikrinimas ir jų galių stiprinimas galėtų būti pateikti kaip atskiras tikslas. Todėl siekiant, kad Komisijos pažadas padaryti vartotojų pagrindiniu ES sprendimų objektu būtų įgyvendintas, programą derėtų iš dalies pakeisti, papildant ją penktuoju konkrečiu tikslu.

⁽¹⁾ OL C 88, 2006 4 11, p. 1.

3.8 Vartotojų programa turėtų šiam tikslui skirti dalį savo biudžeto lėšų (transporto, ekspertų grupių rengimo ir dalyvavimo išlaidoms padengti), kad būtų užtikrintas geresnis atstovavimas vartotojams sudarius sąlygas nepriklausomų vartotojų organizacijų atstovams dalyvauti įvairiose ekspertų grupėse, kurių veiklai būtinas vartotojų indėlis. Taip pat ir kitos ES programos turėtų, prireikus, skirti savo biudžeto lėšų specialiai tam, kad būtų užtikrintas vartotojams atstovaujančių organizacijų indėlis.

3.9 EESRK primena Komisijai, kad būtina pristatyti plataus užmojo Europos vartotojų darbotvarkę (kurią 2012 m. Komisijos darbo programoje numatyta pateikti antrajame 2012 m. pusmetyje), ir kad būtina remtis vartotojo pozicijos stiprinimo (angl. *empowerment*) principu, kartu laikantis socialinės ekonomikos rinkos nustatomo principu, Europos parlamente priimtų ataskaitų pavyzdžiu.

3.10 Siūloma Europos vartotojų darbotvarkė privalės konkrečiai stiprinti vartotojo poziciją, užtikrindama saugą, informavimą, švietimą, teises, žalos atlyginimą ir prieigą prie teismo institucijų ir suteikdama jam priemonių šioms teisėms įgyvendinti.

3.11 Tačiau Europos vartotojų „įpareigojimas“ negali pavirsti atsakomybės perteikimu vartotojams; Vartotojų programa pirmiausia privalo sukurti sąlygas teisingai ir visus tenkinančiai rinkai, kuria vartotojai visiškai pasitikės ir laisvai pirks produktus bet kurioje jos šalyje. Šio pasitikėjimo sąvoka aprėpia vartotojo poreikį būti išsamiai informuotam ir bešališkai konsultuojamam dėl jo teisių, kad jis būtų tinkamai parengtas pasirinkti vartojamus produktus.

3.12 EESRK pabrėžia, kad, siekiant užtikrinti siūlomos programos ir strateginių tikslų darną ir kokybę, būtina suderinti Europos vartotojo darbotvarkės ir reglamento pasiūlymo dėl Vartotojų programos darbotvarkės jų įgyvendinimo terminų atžvilgiu.

3.13 Komitetas taip pat pabrėžia, kad Komisija, rengdama teisės aktų ir reglamentų iniciatyvas, privalo užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį (Sutarties 169 straipsnis). Jis primena, kad būtina pritaikyti pasirinktą suderinimo lygį, kad neatsirastų jokių galimybių silpninti Europos vartotojų, kad ir kokia būtų jų kilmės šalis, teises. Šiuo atžvilgiu EESRK, siekdamas apsaugoti vartotojus, kurie yra silpnesnė sutarties šalis ir ne visuomet turi galimybių apsirūpinti parama, prieštarauja tam tikroms iniciatyvoms, (pavyzdžiui, neprivalomo reguliavimo sistemai), sudarančioms prielaidų persvarstyti galiojančią apsaugos tvarką.

3.14 Be to, EESRK mano, kad rengiant su vartotojais susijusius dokumentus ar veiksmus būtina užtikrinti konsultavimąsi su vartotojais ir jų atstovais bei stiprinti jų turimas priemones.

3.15 Ypatingą dėmesį EESRK skiria priemonėms, stiprinančioms produktų saugą visos rinkos mastu. Jis pritaria ypatingųjų bendradarbiavimo veiksmų įgyvendinimui laikantis Direktyvos 2001/95/EB ⁽²⁾ nuostatų ir tyrimams, atliekamiems siekiant nustatyti naujus standartus ar naujus saugos kriterijus. Problemų, kurias jiems teks spręsti, atžvilgiu Komitetui kyla abejonių dėl priemonių, kuriomis disponuos tikrinančios organizacijos, veiksmingumo lygio. Jo manymu, būtina organizuoti Komisijos koordinuojamas nacionalines informavimo kampanijas.

3.16 EESRK pritaria siūlomoms vartotojų informavimo ir švietimo priemonėms. Šių dviejų vartotojų apsaugos aspektų tobulinimas padės gilinti vartotojų žinias jų teisių srityje ir suteiks jiems daugiau pasitikėjimo savimi. Šiuo atžvilgiu EESRK pabrėžia, kad Sąjungos teisės aktai turi būti skaidresni ir suprantami visiems piliečiams.

3.17 Komitetas pritaria informacinių bazių kūrimui vykdamas tyrimus, analizes ir renkantis statistinius duomenis; jos padės geriau žinoti padėtį rinkoje rengiant su vartotojais susijusią politiką.

3.18 Dėl projekto *Dolceta*, veikiančio dabartinėje vartotojų programoje, bet kurio pavidalas ir mastai ateityje pasikeis, EESRK ragina komisiją rasti būdą išsaugoti šio projekto sukauptą informaciją ir patirtį, kad neprarasti šios didelės investicijos rezultatų.

3.19 Jis laiko pirmąjį visą iniciatyvą, gerinančią rinkų skaidrumą visose srityse, pvz., finansinių produktų, asmens duomenų apsaugos, energetikos, skaitmeninių technologijų ir telekomunikacijos, transporto ir kt. srityse.

3.20 Vartotojų politikos požiūriu, nors jų mokymas turi esminės svarbos siekiant, kad jie išsąmonintų savo vaidmenį, teises ir pareigas rinkoje ir visuomenėje ir atitinkamai elgtųsi, vis dėlto reikia pabrėžti, kad politiniai vadovai ir įmonės kartais naudojasi tuo, kad nėra vartotojų mokymo, siekdami atsikratyti atsakomybės ir dėti kuo mažiau pastangų kurti vartotojui palankią aplinką.

3.21 Komitetas mano, kad pirmąjį dėmesį reikia sutelkti į vartotojų teisių taikymą ir stiprinimą.

Jis taip pat pritaria Komisijos, primenančios, kad svarbu įgyvendinti švietimo ir informavimo tikslus, pozicijai.

⁽²⁾ OL L 11, 2002 1 15, p. 4.

3.22 Bet kuriuo atveju mokymo ir informavimo gerinimo tikslai nebus pasiekti neįtraukus į šį procesą įvairių socialinių ir ekonominių subjektų. Komitetas pritaria pasiūlymui pradėti nuo jau turimų pasiekimų užtikrinant, kad gerosios patirties pavyzdžiai būtų suregistruoti, jei reikia, patobulinti ir naudojami taip, kad vartotojų veiksmai ir priemonės darytų realų poveikį; šiuo tikslu jiems turi būti skirta atitinkamai išteklių.

3.23 Privalome taip pat sutelkti pastangas įmonių švietimui gerinti, nes jos, deja, nėra pakankamai informuotos apie vartotojų teises. Šie įmonėms skirti mokymai dėl vartotojų teisių apsaugos turėtų būti numatyti kitose ES programose.

3.24 Vartotojų organizacijų tikslas – nustatyti problemas, su kuriomis susiduria vartotojai, pasiūlyti tinkamiausią jų sprendimą ir atstovauti jų interesus. Savo veiksmais, skatinančiais taikyti vartotojų teises, jos padeda tobulinti teisės normas.

3.25 Kadangi regioninėms, nacionalinėms ir europinėms vartotojų organizacijoms tenka šis esminis vaidmuo ir jos privalo turėti vis daugiau kompetencijos, EESRK mano, jog reikia gerokai sustiprinti jų pajėgumus skiriant joms daugiau lėšų. Jo nuomone, labai svarbu remti šias asociacijas visais lygmenimis, visų pirma šalyse, kuriose vartotojų judėjimas nepakankamai išvystytas.

3.26 EESRK pažymi, kad ketvirtadalis programos biudžeto bus skirtas Europos vartotojų centrams (EVC). Ši investicija ypač reikalinga, todėl EESRK jai pritaria ir kreipiasi į Komisiją prašydamas ir toliau reguliariai teikti išsamias ataskaitas apie EVC veiklą. EESRK pabrėžia, kad šias ataskaitas labai svarbu parengti remiantis aiškiais ir tinkamais rodikliais, kad būtų patvirtinta, jog šis tinklas iš tikrųjų atneša konkrečios naudos Europos vartotojams, net jei jis kol kas ir nėra žinomas plačiausiu mastu.

3.27 Esminis naujos programos dėl vartotojų politikos elementas turėtų būti iniciatyvinis ir prioritetinis finansavimo mechanizmas, skirtas vartotojų judėjimui plėtoti.

3.28 Žalos atlyginimo atžvilgiu EESRK konstatuoja, kad Komisija linkusi pritarti sprendimams, grindžiamiems bendro reguliavimo ir saviregulavimo principais. Jis palankiai vertina profesionalų iniciatyvas teismų praktikai gerinti. Tačiau jis dar kartą tvirtina, kad neįpareigojanti teisė (angl. *soft law*) negali būti taikoma kaip teisinis ir reglamentuojantis pagrindas.

3.29 EESRK pritaria Komisijos daromiems žingsniams siekiant palengvinti vartotojų prieigą prie neteisminių ginčų sprendimo būdų ir pasiūlymui užtikrinti jų veikimo ir veiksmingumo stebėseną. Jo nuomone, šie būdai bus veiksmingi tik su sąlyga, kad bus užtikrinta vartotojams siūlomų sistemų nepriklausomybė.

3.30 Vis dėlto Komitetas mano, kad pasiūlymas turi būti papildytas, nes vartotojų teisių stiprinimas reikalauja suteikti jiems taip pat ir atitinkamai pritaikytų jų teisėms ginti teisinių priemonių. Kaip jis jau minėjo savo nuomonėje dėl 2007-2013 m. programos, taip pat nuomonėje dėl Grupinių ieškinių vaidmens ir teikimo tvarkos apibrėžties Bendrijos vartotojų apsaugos teisės srityje⁽³⁾ bei nuomonėje dėl Baltosios knygos dėl ieškinių atlyginti žalą, patirtą dėl EB antimonopolinių taisyklių pažeidimo⁽⁴⁾, jis siūlo nurodyti, jog būtina numatyti geresnes galimybes kreiptis į teismus, visų pirma, teikti kolektyvinius ieškinius.

3.31 Jis pritaria siūlomoms priemonėms, kuriomis siekiama užtikrinti teisės aktų vykdymą, visų pirma nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo mechanizmui, taip pat priežiūros, kuri pagerins veiksmų efektyvumą, koordinavimui.

3.32 EESRK mano, kad nuolatinis dėmesys turi būti skiriamas ginčų sprendimui, įskaitant ir jų sprendimą internetu. Jis pažymi, kad Europos vartotojų centrams iškelti nauji tikslai, kuriais siekiama gerinti vartotojų informavimą ir tarpvalstybinių ginčų sprendimą. Jo nuomone, svarbu atlikti programos vertinimą jos įgyvendinimo eigoje, kad būtų galima patikslinti jai numatyto skirti finansavimo lėšas.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽³⁾ OL C 162, 2008 6 25, p. 1.

⁽⁴⁾ OL C 228, 2009 9 22, p. 40.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl vartotojų ginčų alternatyvaus sprendimo, kuria iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 ir Direktyva 2009/22/EB (Direktyva dėl vartotojų GAS)

(COM(2011) 793 final – 2011/0373 (COD))

(2012/C 181/17)

Pranešėjas **Jorge PEGADO LIZ**

Europos Parlamentas, 2011 m. gruodžio 13 d., ir Taryba, 2011 m. gruodžio 14 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl vartotojų ginčų alternatyvaus sprendimo, kuria iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 ir Direktyva 2009/22/EB (Direktyva dėl vartotojų GAS)

COM(2011) 793 final – 2011/0373(COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 9 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 121 nariui balsavus už, 11 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK džiaugiasi, kad Komisija pagaliau atsižvelgė į daugkartinius Europos vartotojų organizacijų ir EESRK keletą nuomonių išsakytus prašymus ir savo rekomendacijas 98/257 ir 2011/310 sujungė į vieną nuoseklų teisės aktą.

1.2 Vis dėlto, EESRK nuomone, tinkamiausias teisinis pagrindas būtų Sutarties 169 straipsnio 2 dalies b punktas ir 4 dalis, o ne vien tik Sutarties 114 straipsnis, ir, žinoma, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 38 ir 47 straipsniai.

1.3 EESRK rekomenduoja remiantis bendrais struktūriniais principais sukurti „Europos atitikties ženklą“ ir mano, kad juo būtų galima ženklinėti ne tik pasiūlyme nustatytus reikalavimus atitinkančius ginčų alternatyvaus sprendimo (GAS) mechanizmus, bet ir jį suteikti šiems mechanizms priklausantiems komercinės veiklos subjektams, ir visa tai turi būti daroma pagal suderintą tvarką ir nieko nekainuoti komercinės veiklos subjektams.

1.4 EESRK mano, kad galimybė GAS procedūras taikyti ir kolektyviniams ginčams yra pirmas žingsnis kuriant ES kolektyvinės teisės kreiptis į teismą sistemą, tačiau rekomenduoja šią galimybę aiškiai įvardyti direktyvoje ir aiškiai apibrėžti, kaip ją bus galima pasinaudoti.

1.5 Vis dėlto EESRK nori dar kartą pakartoti savo nuomonę, kad Europos Sąjungai reikia nedelsiant sukurti suderintą teisminę priemonę, kuri leistų Bendrijos lygmeniu imtis grupinių veiksmų ir kurios jokių būdu nepakeičia šios GAS sistemos, net ir išplėtus jų taikymą kolektyviniams ginčams.

1.6 EESRK pritaria pasiūlymo 7, 8 ir 9 straipsniuose nustatytiems principams, tačiau siekdamas tikrumo ir aiškumo rekomenduoja direktyvoje pateikti rekomendacijose buvusias rungtinios sistemos ir atstovavimo principų apibrėžtis ir aiškiai nurodyti, kad suinteresuotosioms šalims gali atstovauti advokatai ar trečiosios šalys (pavyzdžiui, vartotojų asociacijos).

1.7 EESRK taip pat rekomenduoja nepriklausomumo principo nekeisti miglotu „nešališkumo principu“, turinčiu kiek kitokią, ne tokią konkrečią reikšmę ir kitokią pobūdį.

1.8 EESRK nenori sutikti ir su tuo, kad šie mechanizmai apimtų ir komercinės veiklos subjektų skundus dėl vartotojų, tačiau atsižvelgiant į Europos smulkiojo verslo akto nuostatas, labai mažoms ir mažosioms įmonėms turėtų būti suteikta galimybė tam tikrais konkrečiais atvejais ir laikantis nustatytų sąlygų savo ginčus su vartotojais spręsti per GAS mechanizmus.

1.9 EESRK norėtų pabrėžti, kad šis pasiūlymas jokių būdu neturi pakenkti valstybėse narėse pagal jų teisės tradicijas jau veikiančioms ar kuriamoms privalomoms sistemoms.

EESRK sutinka su pasiūlymu, kad GAS subjektų sprendimai neturėtų būti šalims privalomi, tačiau tik tuo atveju, jeigu bus aiškiai užtikrinta, kad šalys galės sprendimą apskusti įprastiems kompetentingiems teismams.

1.10 EESRK rekomenduoja į šį pasiūlymą įtraukti tą patį tekstą, kuris yra įrašytas į pasiūlymą dėl reglamento dėl vartotojų ginčų elektroninio sprendimo (GES), kur aiškiai užtikrinama teisė kreiptis į teismą ir atitinkamai nustatoma, kad GAS subjektai neperima teismų funkcijų ir nelaikytini tikraja teismų „alternatyva“, o yra tik vertinga papildoma ginčų sprendimo priemonė.

1.11 Komitetas rekomenduoja aiškiai ir drąsiai kelti sistemų finansavimo klausimą, ypač turint omenyje tai, kad vartotojų asociacijos ir kai kurios valstybės narės yra nepajėgios didinti išlaidų šioms sistemoms kurti ir kad šis klausimas yra labai svarbus norint užtikrinti sistemos nešališkumą ir nepriklausomumą.

1.12 EESRK manymu, kai kuriuos reikalavimus reikėtų geriau suformuluoti, kad jie būtų aiškesni, ne tokie dviprasmiški ir kad nuostatos būtų veiksmingesnės, todėl rekomenduoja Komisijai atsižvelgti į toliau nuomonėje pateikiamas konkrečias pastabas.

2. Svarbiausios pasiūlymo nuostatos

2.1 Kadangi didelė dalis Europos vartotojų pirkdami prekes ir paslaugas vidaus rinkoje patiria problemų ir jos dažnai lieka neišspręstos;

kadangi rekomendacijos 98/257/EB⁽¹⁾ ir 2001/310/EB⁽²⁾ faktiškai nebuvo įgyvendintos: vis dar yra aprėpties spragų, vartotojams ir įmonėms trūksta informacijos ir skiriasi ginčų alternatyvaus sprendimo procedūrų kokybė;

atsižvelgdama į pastaraisiais metais šiuo klausimu atliktų specialiai užsakytų tyrimų turinį ir išvadas;

atsižvelgdama į 2011 m. sausio mėn. paskelbtų naujausių viešųjų konsultacijų rezultatus ir į 2011 m. lapkričio 29 d. poveikio vertinimą SEC(2011) 1408 final;

Komisija savo pasiūlymu dėl direktyvos siekia:

- a) užtikrinti, kad visi vartotojo ir komercinės veiklos subjekto ginčai dėl prekių pardavimo ar paslaugų teikimo bet kuriame ekonomikos sektoriuje galėtų būti pateikti GAS subjektui, nepaisant to, ar ieškovas yra vartotojas ar komercinės veiklos subjektas;
- b) užtikrinti, kad tuo atveju, kai vartotojas dalyvauja tarpvalstybiniame ginče, jam būtų suteikta pagalba;
- c) užtikrinti, kad GAS subjektai laikytųsi „kelių kokybės principų: nešališkumo, skaidrumo, veiksmingumo ir sąžiningumo“ ir stengtis, kad jie veiktų „nemokamai“;
- d) kiekvienoje valstybėje narėje vienai valdžios institucijai pavesti rūpintis visų GAS subjektų veiklos priežiūra;
- e) užtikrinti, kad valstybės narės nustatytų veiksmingas, proporcingas ir atgrasomas sankcijas, taikytinas pažeidus vartotojų informavimo nuostatas ir nuostatas, pagal kurias informacija turi būti teikiama kompetentingoms valdžios institucijoms;
- f) užtikrinti, kad valstybės narės nebūtų trukdoma priimti arba toliau taikyti galiojančius ginčų (tarp komercinės veiklos subjektų) sprendimo procedūras;

g) užtikrinti, kad valstybės narės galėtų ir toliau taikyti esamas arba nustatyti naujas GAS procedūras, pagal kurias panašūs komercinės veiklos subjekto ir kelių vartotojų ginčai sprendžiami bendrai (kolektyviniai interesai);

h) skatinti valstybes nares plėtoti GAS subjektus, apimančius ir kitų valstybių narių komercinės veiklos subjektus.

2.2 Šiuo tikslu Komisija siūlo pirmiau minėtas rekomendacijas įtraukti į direktyvą ir taip paversti šias nuostatas privalomomis, o vieninteliu teisiniu pagrindu pasirinkti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnį (vidaus rinkos sukūrimas).

2.3 Tačiau direktyvoje nenurodoma, kad komercinės veiklos subjektai privalo dalyvauti GAS procedūrose arba kad šių procedūrų rezultatai komercinės veiklos subjektams yra privalomi.

2.4 Siūlomoji direktyva turėtų būti viršesnė už visus kitus ES teisės aktus, kuriuose nustatytos GAS subjektų steigimą skatinančios nuostatos, išskyrus tuos atvejus, kai tokiais teisės aktais užtikrinama bent lygiavertė vartotojų apsauga.

2.5 Ši direktyva turėtų būti taikoma bet kuriam ilgam laikui įsteigtam subjektui ir siūlo ginčus spręsti pagal GAS procedūrą, įskaitant ir ne *ad hoc* pagrindu sukurtas oficialias arbitražo procedūras.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK jau ne vienerius metus savo nuomonėse yra kartojęs, kad Komisijos rekomendacijas 98/257/EB ir 2001/310/EB reikėtų paversti nuosekliu teisės aktu, todėl negali nepritari ti šiai Komisijos iniciatyvai, tačiau, nepaisant toliau išdėstytų pastabų dėl atskirų direktyvos projekto punktų, manome, kad šis pasiūlymas pavėluotas. Be to, galima būtų iškelti klausimą, ar siekiant didesnio tikrumo ir apsaugos nebūtų galima (o gal net reikėtų) vietoj direktyvos priimti reglamentą.

3.2 Grįžtant prie teisinio pagrindo, EESRK mano, kad šiuo atveju svarbu ne tik sukurti vidaus rinką, bet ir apsaugoti vartotojus, o tam tinkamiausias teisinis pagrindas (jeigu 81 straipsnis nebus patvirtintas) būtų Sutarties 169 straipsnio 2 dalies b punktas ir 4 dalis, o ne vien tik Sutarties 114 straipsnis, ir, žinoma, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 38 ir 47 straipsniai.

3.3 Komitetas palankiai vertina tai, kad į direktyvą neįtrauktos procedūros, kurios klaidinančiai pristatomos kaip taikaus ginčų sprendimo procedūros, nors iš tikrųjų tai tik rinkodaros gudrybė, nes atsakinguosius subjektus yra įdarbinęs ir jiems moka komercinės veiklos subjektas, todėl negalima užtikrinti jų nešališkumo ir nepriklausomumo. Kad būtų išvengta abejonių, EESRK siūlo sukurti „Europos atitikties ženklą“ ir mano, kad juo būtų galima ženklinti ne tik pasiūlyme nustatytus standartus atitinkančius GAS mechanizmus (panašus „patikimumo ženklas“ naudojamas Ispanijoje), bet ir jį suteikti šioms mechanizmom priklausančioms komercinės veiklos subjektams siekiant užtikrinti vartotojų pasitikėjimą jais. Visa tai turi būti daroma pagal suderintą tvarką ir nieko nekainuoti komercinės veiklos subjektams.

⁽¹⁾ OL L 115, 1998 4 17, p. 31.

⁽²⁾ OL L 109, 2001 4 19, p. 56.

3.4 Komitetas palankiai vertina tai, kad atsižvelgiant į naująją Direktyvą dėl vartotojų teisių⁽³⁾ išplečiama vartotojo sąvoka, kad apimtų ir dvigubos paskirties sutartis, kurių bendrose sutarties sąlygose verslo tikslai nevyrauja, bet norėtų, kad ši sąvoka būtų aiškiai vartojama direktyvos tekste.

3.5 EESRK džiaugiasi, kad sistemą norima išplėsti ir į ją įtraukti ir tarpvalstybinius ginčus, ir tikisi, kad Komisija pasiūlysi, kad būtų sudarytos sąlygos tokiais atvejais veiksmingai taikyti GAS procedūras (visų pirma elektroninio ginčų sprendimo (GES) procedūras) ir sustiprinti administracinių valstybių narių tarpusavio bendradarbiavimą⁽⁴⁾. Komitetas taip pat patartų Komisijai (panašiai nurodoma ir pasiūlymo dėl GAS reglamento 6 straipsnio 4 dalyje) bent kartą per metus rengti pasiūlymo dėl direktyvos 15 straipsnyje nurodytų kompetentingų nacionalinės valdžios institucijų susitikimus ir juose dalytis geriausios praktikos pavyzdžiais ir aptarti GAS sistemų veiklos problemas.

3.6 Komitetas džiaugiasi, kad suteikiama galimybė GAS procedūras taikyti ir kolektyviniams ginčams, ir mano, kad tai yra pirmas žingsnis kuriant ES kolektyvinės teisės kreiptis į teismą sistemą, tačiau galvoja, kad, užuot palikus šį klausimą spręsti valstybėms narėms, būtų buvę geriau, jeigu ši galimybė būtų buvusi aiškiai įvardyta direktyvoje ir joje būtų buvę aiškiai apibrėžta, kaip šia galimybe bus galima pasinaudoti. Todėl EESRK nori dar kartą priminti, ką jau yra daugelį metų kartojęs įvairiose nuomonėse, kad Europos Sąjungai reikia nedelsiant sukurti suderintą teisminę priemonę, kuri leistų Bendrijos lygmeniu imtis grupinių veiksmų ir kurios jokių būdu nepakeičia šios GAS sistemos, net ir išplėtus jų taikymą kolektyviniams ginčams.

3.7 EESRK pripažįsta, kad reikia užtikrinti, kad už GAS sistemos valdymą ir veikimą atsakingi asmenys (darbuotojai, tarpininkai, arbitrai ir kt.) turėtų reikiamų žinių, įgūdžių, patirties, asmeninių ir profesinių savybių, kad galėtų kompetentingai ir nešališkai atlikti savo pareigas, ir kad jiems būtų sudarytos sąlygos, leidžiančios nepriklausomai ir nešališkai dirbti. Todėl EESRK pageidautų, kad šios sąlygos būtų išsamiai išvardytos pasiūlymo tekste, kad visoje Europos Sąjungoje būtų vadovaujamasi vienodais standartais.

3.8 Komitetas pritaria pasiūlymo 7, 8 ir 9 straipsniuose nustatytiems GAS subjektų veiklos principams, kuriuose kartojami kai kurie iš pirmiau minėtose rekomendacijose buvusių principų. Tačiau kyla klausimas, kodėl nepaminėti tokie esminiai rekomendacijose buvę principai kaip teisėtumas ir laisvė.

Taigi, siekdamas tikrumo ir aiškumo, Komitetas rekomenduoja atskirai pateikti rungimosi sistemos ir atstovavimo principų apibrėžtis ir aiškiai (o ne užuolankomis, kaip tai daroma 8 straipsnio a punkte ir 9 straipsnio 1 dalies a punkte) nurodyti, kad suinteresuotosioms šalims gali atstovauti advokatai ar trečiosios šalys (pavyzdžiui, vartotojų asociacijos).

Galiausiai EESRK nesutinka, kad nepriklausomumo principas būtų pakeistas neapibrėžtu „nešališkumo principu“, turinčiu kiek kitokią, ne tokią konkrečią reikšmę ir kitokią pobūdį.

3.9 EESRK nenori sutikti, kad šie mechanizmai būtų taikomi ir komercinės veiklos subjektų skundams dėl vartotojų, bet ne tik todėl, kad tai prieštarauja daugelyje valstybių narių susiklosčiusioms tradicijoms ir bendrai pozicijai, kurios Komisija ir Europos Parlamentas šiuo klausimu laikėsi daugelį metų. EESRK prieštarauja visų pirma todėl, kad tai paverstų GAS mechanizmus institucijomis, kurios turės spręsti ginčus dėl nemokėjimo, taigi bus apeinama mažos vertės ieškiniams ES sukurta sistema, o GAS sistemą užplūs bylų lavina, paralyžiuosianti reikiamų pajėgumų šioms klausimams spręsti neturinčias sistemas.

Tačiau atsižvelgiant į Europos smulkiojo verslo akto nuostatas, labai mažoms ir mažosioms įmonėms turėtų būti suteikta galimybė savo ginčus su vartotojais, laikantis nustatytų ir tikslų sąlygų, užsakymų neatsiėmimo, sutaisyty prekių neatsiėmimo, neatvykimo, kai buvo atlikta rezervacija, atvejais spręsti per GAS mechanizmus.

3.10 Komiteto nuomone, šis pasiūlymas jokių būdu neturėtų pakenkti valstybėse narėse pagal jų teisės tradicijas jau veikiančioms ar kuriamoms privalomoms sistemoms.

3.11 EESRK sutinka su pasiūlymu, kad GAS subjektų sprendimai neturėtų būti šalims privalomi, tačiau tik tuo atveju, jeigu bus aiškiai užtikrintas pagrindinis principas, kad vartotojai arba komercinės veiklos vykdytojai galės sprendimą apskųsti įprastiems kompetentingiems teismams. Jeigu to nebus ir GAS sistema neteks visų jai pridėtinę vertę teikiančių aspektų, tokių kaip patikimumas ir veiksmingumas, sunku suprasti, kodėl naujai kuriama sistema apims ir oficialiųjų arbitražo teismų arba kitų panašių mechanizmų sprendimus, kurie iš esmės yra tikrieji teismo sprendimai.

3.12 EESRK apgailestauja, kad į šį pasiūlymą Komisija neįtraukė pasiūlymo dėl reglamento dėl vartotojų GES pateiktos formuluotės, kurioje atvirai užtikrinama teisė kreiptis į teismą ir atitinkamai nustatoma, kad GAS subjektai neperima teismų

⁽³⁾ Direktyva 2011/83/ES (OL L 304, 2011 11 22, p. 64); EESRK nuomonė OL C 317, 2009 12 23, p. 54.

⁽⁴⁾ Dėl Reglamento (EB) Nr. 2006/2004 dėl nacionalinių institucijų bendradarbiavimo palyginti EESRK nuomonę OL C 218, 2011 7 23, p. 69.

funkcijų ir nelaikytini tikrąja teismų „alternatyva“, o yra tik vertinga papildoma ginčų sprendimo priemonė ⁽⁵⁾.

3.13 Komitetą stebina tai, kad nei šio pasiūlymo aiškinamajame memorandume, nei 2014–2020 m. programoje aiškiai ir drąsiai nekeliamas šių sistemų finansavimo klausimas, nors anksčiau vykusiose konsultacijose vartotojams atstovaujančios asociacijos yra tvirtai pareiškusios, kad tai esminis klausimas. Kai kurios valstybės narės negalės padengti padidėjančių sąnaudų, susijusių su naujų subjektų steigimu, tarpininkų ir kito pagalbinio personalo mokymu, vartotojų informavimu ir pagalbos jiems teikimu, ekspertų ataskaitų rengimu ir su naujais administravimui skirtais etatais. Visais lygmenimis šis klausimas laikytas esminiu norint užtikrinti sistemos nešališkumą ir nepriklausomumą ⁽⁶⁾.

3.14 Be to, EESRK, atsižvelgdamas į Europos Parlamento pasiūlymą ⁽⁷⁾, norėtų patarti Komisijai (jeigu ji dar to dar nepadarė) įvertinti, kokiais pagrindiniais reguliavimo metodais valstybės narės vadovaujasi įgyvendindamos Direktyvą 2008/52/EB dėl tam tikrų mediacijos civilinėse ir komercinėse bylose aspektų.

4. Konkrečios pastabos

4.1 2 straipsnio 2 dalies a punktas

Žodžių junginys „įdARBinti tik komercinės veiklos subjekto“ yra nekonkretus, dviprasmis. Jį reikėtų pakeisti taip: „šiuo metu turi arba per pastaruosius trejus metus turėjo profesinių, ekonominių ar kitų ryšių, galinčių paveikti jų nepriklausomumą.“

4.2 4 straipsnio e punktas

Apibrėžtis pernelyg miglota ir nepakankamai konkreči. Prie jos reikėtų aiškiai nurodyti, kad vykdydamas savo veiklą, jis turi laikytis nustatytų principų, ir reikalauti pažymos, kad jis priklauso pripažintų subjektų tinklui.

4.3 5 straipsnio 3 dalis

EESRK nesupranta, kokia yra tiksli šios taisyklės taikymo sritis, tačiau nuogaustauja, kad ji gali nebūti tokia veiksminga, kaip tikimasi. Užuoat skatinusi pagal reikalavimus suderinti procedūras integruojant visų GAS mechanizmų veiklą Europos ir nacionaliniu lygmeniu, vadovaujantis bendrų ir identiškų

⁽⁵⁾ Citata iš Pasiūlymo dėl vartotojų GES reglamento: „teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą yra pagrindinės teisės, užtikrinamos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu. Ginčų elektroninio sprendimo procedūromis negalima pakeisti teisminių procedūrų ir vartotojams ar komercinės veiklos subjektams neturėtų būti atimamos teisės dėl teisių gynimo kreiptis į teismus. Todėl nė viena šio reglamento nuostata neturėtų trukdyti šalims naudotis savo teise kreiptis į teisminę sistemą.“

⁽⁶⁾ Žr. šiuo metu rengiamą EESRK nuomonę (INT/608).

⁽⁷⁾ Pranešimas dėl direktyvos dėl tarpininkavimo įgyvendinimo valstybėse narėse, jos poveikio tarpininkavimui ir taikymo teismuose A7/0275/2011, pranešėja A. McCarthy.

sistemų logika, iš tikrųjų ši taisyklė leis valstybėms narėms išsaugoti jų dabartines struktūras ir tik formaliai sukurti papildomą sistemą. Faktiškai tai neišspręstų šiandieninių geografinių ir atskiriems sektoriams būdingų problemų.

4.4 6 straipsnis

EESRK norėtų, kad nustatant reikalavimus įgūdžiams ir nešališkumui ir tikrinant, kaip jie vykdomi, būtų užtikrintas aktyvus verslo ir vartotojų organizacijų dalyvavimas, ypač, kad jie dalyvautų asmenų, kuriems bus pavesta spręsti ginčus, atrankos ir skyrimo procedūrose. Šios užduoties nederėtų patikėti valstybių narių oficialių institucijų valdininkams ir valstybės tarnautojams.

4.5 7 straipsnis

Be „reikalavimų priemonėms“ pasiūlyme taip pat reikėtų numatyti „reikalavimus rezultatams“, kad šių mechanizmų veiksmi duotų kiekybiškai įvertinamų rezultatų tiek tuose sektoriuose, kur teikiama daugiausia skundų, tiek verslininkų teikiamų paslaugų kokybės požiūriu. Šie mechanizmai jų naudotojams turėtų kelti pasitikėjimą.

Be to, labai svarbu, kad valstybės narės užtikrintų, kad GAS subjektai teiktų informaciją apie jų teikiamas paslaugas (informavimo, tarpininkavimo, taikinimo, arbitražo ir kt.), finansinius veiklos rezultatus (ir taip užtikrintų reikiamą šių mechanizmų skaidrumą ir padidintų vartotojų pasitikėjimą) ir apie tai, ar naudotojus tenkina šių subjektų teikiamos paslaugos.

Dėl šio straipsnio 2 dalies EESRK taip pat mano, kad šie subjektai savo įprastiniais komunikacijos kanalais turėtų skelbti ne tik savo metinės veiklos ataskaitas, bet ir metinį biudžetą ir arbitražo sprendimų santrauką. Tai nepakenktų nacionalinės teisės aktuose įtvirtintoms taisyklėms dėl asmens duomenų apsaugos, kuriomis įgyvendinama Direktyva 95/46/EB.

4.6 9 straipsnis

EESRK pripažįsta, kad sąžiningumo principą reikia paminėti, tačiau nesupranta, kodėl nepaminėtas 1998 m. kovo 30 d. Komisijos rekomendacijoje nurodytas teisėtumo principas ⁽⁸⁾. Jeigu šios nuostatos nebus tarp direktyvos nuostatų, tai gali pakenkti vartotojams tarpvalstybinių sandorių atvejais, ypač tada, kai vartotojo gyvenamosios šalies įstatymai užtikrina didesnę apsaugą nei valstybės narės, kurioje yra sukurtas GAS mechanizmas. EESRK dar kartą kartoja, kad į šios direktyvos taikymo sritį reikėtų įtraukti teisėtumo principą, kuris užtikrintų, kad GAS subjektų paskelbti sprendimai neatims iš vartotojų to apsaugos lygio, kurį užtikrina atitinkami teisės aktai.

⁽⁸⁾ Joje apie tarpvalstybinius ginčus aiškiai pasakyta, kad „subjektui priėmus sprendimą, vartotojas negali prarasti apsaugos, kurią numato privalomosios nuostatos, taikomos pagal valstybės narės, kuriose vartotojas paprastai gyvena, teisę, tais atvejais, kurie numatyti Romos konvencijos 5 straipsnyje“.

4.7 10 straipsnis

Komitetui susirūpinimą kelia tai, kad šis straipsnis neaiškiai suformuluotas ir todėl vartotojai gali pagalvoti, kad ginčus galima spręsti per GAS subjektą, nors iš tikrųjų komercinės veiklos subjektai privalo tik informuoti apie tai, kad tokie mechanizmai egzistuoja, ir gali būti net nesudarę su GAS subjektu sutarties.

Todėl EESRK ragina Komisiją į pasiūlymą dėl direktyvos įtraukti nuostatą, kad valstybės narės privalėtų pareikalauti iš komercinės veiklos subjektų pateikti šią informaciją prieš pasirašant sutartį, ir tokiu būdu vartotojui būtų sudarytos sąlygos gavus informaciją priimti sąmoningą sprendimą, iš anksto žinant, ar komercinės veiklos subjektas yra pasirašęs sutartį su GAS subjektu ar ne.

EESRK taip pat galvoja, kad, nepaisant šio pasiūlymo 18 straipsnyje numatytų sankcijų, 2 dalyje nurodyto reikalavimo nevykdymas arba dalinis vykdymas, turėtų būti laikomas nesąžininga komercine veikla ir įtrauktas į sąrašą, pridedamą prie Direktyvos 2005/29/EB.

4.8 15–17 straipsniai

EESRK nuogąstauja, kad šių taisyklių gali neužtekti norint, kad atitinkami subjektai visiškai atitiktų reikalavimus, nes jie vis dar pagrįsti kriterijais, išplaukiančiais iš įsivertinimo. Todėl labai svarbu, kad Komisija pasisakytų už tai, kad prižiūrint šiuos mechanizmus per atitinkamas atstovaujamasias atskirų sektorių organizacijas betarpiškai dalyvautų ir pilietinė visuomenė ⁽⁹⁾.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ Panašiai kaip Italijoje: nors šalyje veikia viešasis GAS subjektas, jo veiklą prižiūri vartotojų atstovai ir energetikos bendrovės, ir pirmieji aktyviai dalyvauja mokant šiame subjekte dirbančius specialistus.

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Nuomonės

Šie skyriaus nuomonės punktai buvo pakeisti atsižvelgiant į Asamblėjos priimtus pakeitimus, nors daugiau negu 1/4 balsų buvo atiduota už tai, kad būtų paliktas pradinis tekstas (pagal darbo tvarkos taisyklių 54 straipsnio 4 dalį).

a) 1.8 punktas

„EESRK nesutinka ir su tuo, kad šie mechanizmai apimtų ir komercinės veiklos subjektų skundus dėl vartotojų.“

b) 3.9 punktas

„EESRK nesutinka, kad šie mechanizmai būtų taikomi ir komercinės veiklos subjektų skundams dėl vartotojų, bet ne tik todėl, kad tai prieštarauja daugelyje valstybių narių susiklosčiusioms tradicijoms ir bendrai pozicijai, kurios Komisija ir Europos Parlamentas šiuo klausimu laikėsi daugelį metų. EESRK prieštarauja visų pirma todėl, kad tai paverstų GAS mechanizmus institucijomis, kurios turės spręsti ginčus dėl nemokėjimo, taigi bus apeinama mažos vertės ieškiniams ES sukurta sistema, o GAS sistemą užplūs bylų lavina, paralyžiuosianti reikiamų pajėgumų šiems klausimams spręsti neturinčias sistemas.“

Šie pakeitimai buvo svarstomi kartu pagal darbo tvarkos taisyklių 51 straipsnio 4 dalį.

Balsavimo rezultatai

Už	80
Prieš	52
Susilaikė	19

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl vartotojų ginčų elektroninio sprendimo (Reglamentas dėl vartotojų GES)

(COM(2011) 794 final – 2011/0374 (COD))

(2012/C 181/18)

Pranešėjas **Jorge PEGADO LIZ**

Europos Parlamentas, 2011 m. gruodžio 13 d., ir Taryba, 2011 m. gruodžio 14 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl vartotojų ginčų elektroninio sprendimo (Reglamentas dėl vartotojų GES)

COM(2011) 794 final – 2011/0374 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 9 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 117 narių balsavus už ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK jau seniai ragino imtis tokios iniciatyvos, todėl palankiai vertina Komisijos pasiūlymą ir pritaria jai, teisine priemonė pasirinkusiai reglamentą.

1.2 Tačiau EESRK mano, kad tinkamiausias teisinis pagrindas būtų SESV 169 straipsnio 2 dalies b punktas ir 4 dalis, o ne tik 114 straipsnis ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 38 ir 47 straipsniai.

1.3 EESRK pritaria Komisijos aiškiai nuostatai, kad sukūrus tokią sistemą iš vartotojų ar komercinės veiklos subjektų neturėtų būti atimama teisė panorėjus kreiptis į teismą dėl teisių gynimo ir tokia sistema neturėtų atstoti įprastinių teisminių procedūrų.

1.4 Tačiau EESRK mano, kad pasiūlymas yra nepakankamai plataus užmojo, kad net jo pavadinimas yra klaidinantis ir juo toli gražu nebus pasiekta tai, ko būtų galima tikėtis ir ko pageidaujama arba ką būtų galima pasiekti, ypač jei būtų panaudojamos vadinamosios antrosios kartos GES technologinės priemonės ir elektroninės informacinės sistemos, kurių esama nemažai ir įvairių ir kurios jau pasiteisino.

1.5 Todėl EESRK rekomenduoja, kad Komisija šį pasiūlymą vertintų tik kaip pirmą žingsnį veiksmingo ginčų elektroninio sprendimo linkme ir kad kuo greičiau patobulintų sistemą panaudodama tam visas suderinamas technologines inovacijas ir užtikrindama teisinį saugumą ir tikrumą, ir kad iš naujo sukurtų specialią atskirą sistemą, taikytiną Europos Sąjungoje ginčų dėl tarpvalstybinių sandorių elektroniniam sprendimui.

1.6 EESRK mano, kad nėra jokio pagrindo šios sistemos netaikyti konfliktams, kurie nėra grynai tarpvalstybinio pobūdžio, arba konfliktams, kurie kyla ne dėl sandorių, sudarytų elektroninėmis priemonėmis.

1.7 EESRK nepritaria, kad tokius mechanizmus būtų galima taikyti ir nagrinėjant komercinės veiklos subjektų skundus prieš vartotojus.

1.8 EESRK rekomenduoja atskira nuostata numatyti galimybę, kad elektroniniu būdu pateikto skundo šalims atstovautų teisininkai arba tretieji asmenys, tiksliau – vartotojų interesams atstovaujančios asociacijos.

1.9 EESRK ragina Komisiją išaiškinti, kaip per šią platformą būtų galima spręsti sudėtingesnius klausimus, kurių gali iškilti dėl tam tikrų ginčų dėl elektroninių sandorių, pavyzdžiui, dėl sutartyse įtvirtintų nesąžiningų sąlygų ir sutartims taikomos teisės.

1.10 EESRK labai abejoja, ar nustatyti terminai yra realistiški, ir baiminasi, kad jei jie taps privalomi, atsižvelgiant dar ir tai, kad bus sudėtinga jų laikytis praktiškai, ši sistema, kurios vieni pagrindinių tikslų yra sparta ir veiksmingumas, gali nepasiteisinti.

1.11 EESRK siūlo šią elektroninę platformą susieti su „elektronine skundų knyga“, kuri būtų privaloma elektroninės komercinės veiklos subjektų interneto svetainėse.

1.12 EESRK rekomenduoja, kad Komisija parengtų kuriamos sistemos kokybės užtikrinimo schemą, siūlo, kad akredituotos ir įgaliotos institucijos naudotų patikimumo ženklus tiems ūkio subjektams, kurie reklamuoja (savo interneto svetainėse) šią platformą ir kurie skatina per ją spręsti ginčus, ir pasisako už tai, kad į elgesio kodeksus būtų įtraukta nuostata dėl ginčų sprendimo per šią elektroninę platformą.

1.13 EESRK rekomenduoja aiškiai ir ryžtingai spręsti šios sistemos finansavimo klausimą, atsižvelgiant į tai, kad vartotojų asociacijos ir kai kurios valstybės narės negali skirti papildomai lėšų jai įdiegti ir kad šis klausimas labai svarbus norint užtikrinti sistemos nešališkumą ir nepriklausomumą.

1.14 EESRK mano, kad pernelyg daug svarbių šio teisėkūros procedūra priimamo dokumento ir sistemos veikimo aspektų paliekama būsimiems įgyvendinimo arba deleguotiesiems aktams, toli peržengiant Sutarties 290 straipsnyje nustatytas ribas ir kenkiant šio teisės akto teisiniam saugumui ir tikrumui.

1.15 EESRK mano, kad reikėtų peržiūrėti kai kurių reikalavimų formuluotes ir jas patikslinti, kad reikalavimai taptų aiškesni ir nedviprasmiški, o jų nuostatos taptų veiksmingesnės, ir rekomenduoja Komisijai atsižvelgti į konkrečias Komiteto pastabas.

2. Svarbiausios pasiūlymo nuostatos

2.1 Kadangi labai nedaug neteisminio vartotojų ginčų alternatyvaus sprendimo (GAS) subjektų Europos vartotojams suteikia galimybę visą procedūrą vykdyti elektroniniu būdu;

kadangi trūksta veiksmingų teisių gynimo būdų, taikytinų skundams dėl tarpvalstybinių elektroninių sandorių, tai turi neigiamų padarinių ir vartotojams, ir įmonėms;

kadangi, remiantis keletu dėl šio klausimo atliktų tyrimų turiniu ir išvadomis, plačiai pritariama tam, kad reikia sukurti vartotojų ginčų elektroninio sprendimo (GES) priemones, imantis veiksmų ES lygmeniu;

kadangi, kaip teigiama 2011 m. lapkričio 29 d. poveikio vertinime (SEC(2011) 1408 final), tik pasirinkus abiejų (GAS ir GES – ginčų elektroninio sprendimo) priemonių derinį galima užtikrinti galimybę pasinaudoti nešališku, skaidriu ir veiksmingu būdu su tarpvalstybiniais e. prekybos sandoriais susijusius vartotojų ginčus spręsti ne teisme;

siūlomu reglamentu Komisija siekia sukurti ES masto GES sistemą, kuria būtų sudarytos sąlygos elektroninėmis

priemonėmis spręsti komercinės veiklos subjektų ir vartotojų ginčus dėl tarpvalstybinio elektroninio prekių pardavimo ar paslaugų suteikimo.

2.2 Šiam tikslui pasiekti Komisija kaip vieninteliu teisiniu pagrindu remiasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu dėl vidaus rinkos sukūrimo, siekdama:

- a) sukurti Europos lygmens ginčų elektroninio sprendimo platformą, kuri būtų interaktyvi interneto svetainė ir veiktų visomis oficialiomis ES kalbomis ir būtų nemokama. GES platforma veiks „vieno langelio“ principu ir bus skirta vartotojams ir komercinės veiklos subjektams, norintiems ne teisme išspręsti ginčą, susijusį su tarpvalstybiniu e. prekybos sandoriu, kurio šalys yra įsikūrusios arba nuolat gyvena skirtingose ES valstybėse narėse;
- b) sukurti ginčų elektroninio sprendimo tarpininkų tinklą, kuriame kiekvienai valstybei narei atstovautų po vieną GES centrą – pagal GAS direktyvą paskirtą kompetentingą instituciją, kuri padėtų spręsti ginčus pagal skundus, pateiktus per GES platformą.

2.3 Siūlomas reglamentas bus taikomas tik skirtingose valstybėse įsikūrusių vartotojų ir komercinės veiklos subjektų ginčams dėl prekių pardavimo ar paslaugų suteikimo elektroninėmis priemonėmis.

2.4 Siūloma sistema turėtų būti pagrįsta esamais GAS subjektais ir atitikti valstybių narių teisės tradicijas, visų pirma susijusias su nacionalinėmis procesinėmis taisyklėmis, ypač sąnaudų srityje, kartu turi būti laikomasi tam tikrų bendrų veiklos standartų, kad ginčai būtų sprendžiami veiksmingai ir greitai. Reglamentu nekludoma veikti kitiems esamiems elektroninio GAS subjektams, veikiantiems Sąjungoje, ir nedraudžiama GAS subjektams toliau nagrinėti jiems ne per GES platformą pateiktus tarpvalstybinius ginčus dėl elektroninių sandorių.

2.5 GES procedūromis nesiekama pakeisti teisminių procedūrų ar iš vartotojų ar komercinės veiklos subjektų atimti teisę dėl teisių gynimo kreiptis į teismą. Siūlomas reglamentas bus taikomas visiems nuolatinės veiklos vykdytojams, ginčų sprendimui taikantiems GAS procedūras, įskaitant oficialias arbitražo procedūras, kurios nėra vykdomos *ad hoc* pagrindu.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Kai kuriose savo naujausiose nuomonėse, ypač tose, kurios priimtos po to, kai buvo priimta Skaitmeninė darbotvarkė⁽¹⁾, 50 pasiūlymų⁽²⁾ ir dvylika svertų vidaus rinkai⁽³⁾, EESRK ragino sukurti ginčų elektroninio sprendimo sistemą, todėl gali tik pasidžiaugti šia Komisijos iniciatyva. Komitetas pritaria ir Komisijos sprendimui teisine priemone pasirinkti reglamentą.

⁽¹⁾ COM(2010) 245 final.

⁽²⁾ COM(2010) 608 final.

⁽³⁾ COM(2011) 206 final.

3.2 Kalbant apie teisinį pagrindą, EESR mano, kad pasiūlymas svarbus ne tik vidaus rinkos sukūrimui, bet ir vartotojų teisių apsaugai, todėl tinkamiausias teisinis pagrindas – jei nebūtų pasirinktas SESV 81 straipsnis – būtų Sutarties 169 straipsnio 2 dalies b punktas ir 4 dalis, o ne tik 114 straipsnis ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 38 ir 47 straipsniai.

3.3 EESRK pritaria aiškiai Komisijos nuostatai, kad sukūrus tokią sistemą iš vartotojų ar komercinės veiklos subjektų neturėtų būti atimama teisė panorėjus kreiptis į teismą dėl teisių gynimo ir tokia sistema neturėtų atstoti įprastinių teisminių procedūrų.

3.4 Komitetas džiaugiasi, kad, sekant pasiūlymo dėl GAS direktyvos ir naujos vartotojų teisių direktyvos ⁽⁴⁾ pavyzdžiu, buvo išplėsta vartotojo sąvoka, kad ji apimtų ir dvigubos paskirties sutartis, jeigu bendrosiose tokių sutarčių sąlygose nevyrąja asmens komercinė veikla. Tačiau būtų gerai, jei į direktyvą dėl šio klausimo būtų įtraukta atskira aiški nuostata.

3.5 EESRK vertina Komisijos norą, kad būtų paisoma valstybių narių teisės tradicijų ir nebūtų mėginama šia sistema pakeisti esamų GAS procedūrų arba sumažinti jų vaidmenį, tačiau abejoja, ar tai iš tikrųjų padės siekti daugumą ginčų išspręsti elektroninėmis priemonėmis.

3.6 EESRK pripažįsta, kad praktiškai šiame pasiūlyme apsiribojama tik tuo, kad numatoma sukurti tam tikrą „elektroninio pašto ženklą“ arba „elektroninio pašto dėžutę“, į kurią būtų siunčiami skundai, kurie po visiškai formalaus išrūšiavimo proceso būtų persiunčiami įvairiems GAS subjektams, todėl pasiūlymu bus sukurta tik nepatogi biurokatiška ir administracinė pristatymo sistema.

3.7 EESRK mano, kad pasiūlymas yra nepakankamai plataus užmojo ir juo nebus pasiekta tai, ko būtų galima tikėtis ir ko pageidaujama arba ką būtų galima pasiekti, ypač atsižvelgiant į:

- a) Europos e. teisingumo daugiametį veiksmų planą 2009–2013 m. ⁽⁵⁾;
- b) Jungtinių Tautų tarptautinės prekybos teisės komisijos (UNCITRAL) novatorišką dokumentą A/CN.9/706 „Possible future work on online dispute resolution in cross-border electronic commerce transactions“ (dėl galimo tolesnio darbo ginčų dėl tarpvalstybinių elektroninių prekybos sandorių elektroninio sprendimo) ⁽⁶⁾;
- c) tai, kad ši sistema netaikoma ginčams, kurie nėra grynai tarpvalstybinio pobūdžio, o valstybės narės, kurios taip pasirenka, privalo taikyti grynai nacionalines sistemas tarpvals-

tybiniam ginčams spręsti, netgi kai ginčo šalys yra skirtingų valstybių subjektai, tačiau nuolat ar laikinai gyvena arba yra įsikūrusios toje pačioje valstybėje narėje;

- d) tai, kad ši sistema netaikoma ginčams, kurie kyla ne vien dėl elektroninėmis priemonėmis (t. y. internetu) sudarytų sandorių, ir kad nenaudojama platesnė elektroninės prekybos sąvoka, nustatyta Direktyvoje 2000/31/EB, įskaitant konfliktus, kylančius dėl elektroninių komercinių pranešimų, po kurių sandoris nesudaromas. Kai kurie GAS subjektai pripažįsta, kad jau įmanoma elektroninėmis priemonėmis spręsti ir tuos ginčus, kurie kyla dėl sandorių, sudarytų nuotoliniu būdu ne elektroninėmis priemonėmis (pavyzdžiui, prekių užsakymas paštu pagal katalogus arba išnešiojamoji prekyba). Be to, būtų buvę galima įtraukti ir sandorius, sudarytus kelionės į kitą valstybę narę metu, jei ginčas kyla praėjus šiek tiek laiko po sandorio sudarymo;
- e) tai, kad pasiūlymu nesukuriama sistema, kuri šiandien paprastai būtų vadinama antrosios kartos GES (ginčų elektroninis sprendimas) ⁽⁷⁾ ir kurioje svarbų vaidmenį atliktų technologijos (šios platformos pagrindas), kurios iš esmės veiktų kaip vartotojų ginčų elektroninio sprendimo proceso *ketvirtoji šalis* ⁽⁸⁾ (be dviejų ginčo šalių ir tarpininko / arbitro); sukūrus tokią sistemą ginčo šalys, pasinaudodamos naujomis informacinėmis ir ryšių technologijomis, galėtų bendrauti nuotoliniu būdu, realiuoju laiku arba su tam tikru laiko atotrūkiu – joms nereikėtų asmeniškai susitikti.
- f) tai, kad nėra jokios nuostatos dėl kurios sistemos kokybės užtikrinimo sistemos, pavyzdžiui, kaip numatyta standarte ISO 10003 „Gairės dėl ne organizacijose sprendžiamų ginčų“, kuriuo remiantis netgi galėtų būti parengtas tipinis prospektas su informacija apie tai, kaip šis mechanizmas veikia, arba nuostatos dėl „stebėjimo sąrašo“, kuriame būtų galima registruoti prieš profesionalius veiklos vykdytojus pateiktus skundus.

3.8 Nors reglamente teigiama, kad viena iš GES platformos funkcijų – „sudaryti šalims ir GAS subjektui sąlygas ginčo sprendimo procedūrą atlikti elektroninėmis priemonėmis“ (5 straipsnio 3 dalies d punktas), EESRK tikėjosi, kad bus padėtas pagrindas GES sistemai, kuri padidintų internetinio ar elektroninio teisingumo legitimumą. Komitetas norėtų, kad sistema būtų sukurta taip, kad būtų galima panaudoti arba nukopijuoti esamą infrastruktūrą ir technologijas, leidžiančias bendrauti realiu laiku arba su atotrūkiu laike, pavyzdžiui, tiesioginių pokalbių svetainės, elektroniniai forumai, adresatų sąrašai, elektroninis paštas, telekonferencijos, garso ir vaizdo konferencijos, virtualios posėdžių salės ir t. t., ir kad būtų pagerintos teisingumo sistemos programos ir skatinama šiam procesui naudoti pirmosios ir antrosios kartos GES priemonės (derybų, tarpininkavimo ir arbitražo elektroniniu būdu) ir taikyti e. tarpininkavimo ginčo šalims metodus, geresnius gamybos procesus ir paprastesnes bei labiau nuspėjamas procedūras.

⁽⁴⁾ Direktyva 2011/83/EU, OL L 304, 2011 11 22, p. 64.

⁽⁵⁾ OL C 75, 2009 3 31, p. 1.

⁽⁶⁾ Galima rasti: http://www.uncitral.org/uncitral/publications/online_resources_ODR.html.

⁽⁷⁾ Žr. G. Peruginelli ir G. Chiti „Artificial Intelligence Dispute Resolution“, seminario dėl elektroninės prekybos įstatymo medžiaga, LEA 2002.

⁽⁸⁾ Plg. CYBERSETTLE (<http://www.cybersettle.com>), SMARTSETTLE (<http://www.smartsettle.com>), SQUARETRADE (<http://www.squaretrade.com>) ir kt. procedūras. SQUARETRADE nuo 1999 m. yra išsprendusi daugiau nei 200 000 ginčų 120 šalių; ECODIR (<http://www.ecodir.org>).

3.9 Net jei ir nesiekia įtvirtinti pirmiau minėtų antrosios kartos modelių, Komisija, norėdama patenkinti su šia iniciatyva siejamus lūkesčius ir užtikrinti deklaruojamą naudą, vis vien turėjo bent jau apsvarstyti galimybę į GES sistemą naudojančioms ginčo šalims skirtų platformos funkcijų sąrašą įrašyti sprendimus padedančias priimti sistemas. Šiuose antrosios kartos modeliuose nutartis dėl ginčų padeda priimti naudojamos telematikos priemonės ir matematiniais modeliais pagrįstas dirbtinis intelektas, atlikdamas sisteminių šalių pateiktų pasiūlymų vertinimą, kurį padeda atlikti ir ne mažiau kompetentingi IT specialistai – taip vyksta interaktyvus procesas („intelektualioji sąsaja“), pagrįstas tokiais standartiniais derybiniais modeliais kaip BATNA (geriausia alternatyva suderėtam susitarimui, angl. *Best Alternative to a Negotiated Agreement*), WATNA (blogiausia alternatyva suderėtam susitarimui, angl. *Worst Alternative to a Negotiated Agreement*) ir ZOPA (galimo susitarimo zona, angl. *Zone of Possible Agreement*). Keli sprendimus padedančių priimti sistemų pavyzdžiai – tai ekspertų sistemos, informacijos apie ankstesnius ginčus sistemos, prieigos prie kompiuterinių duomenų bazių sistemos (tarptautinėje literatūroje vadinamos CBR (angl. *case-based reasoning*, analogijų paieška) ir ginčų elektroninis sprendimas, pagrįstas skirtingais šalių požiūriais į ginčų sprendimą.

3.10 Komitetui įdomu, kaip Komisija įsivaizduoja elektroninį ginčų sprendimą, kai ginčai kyla ne dėl įprastų rinkos veikėjų nesutarimų, pavyzdžiui, dėl gaminių broko, gaminio netinkamo veikimo, vėlavimo pristatyti arba nepristatymo, bet ir dėl nesąžiningų sutarties sąlygų ar sutartims taikomos teisės.

3.11 EESRK norėtų, kad atskira nuostata būtų numatyta galimybė, kad elektroniniu būdu pateikto skundo šalims atstovautų teisininkai arba tretieji asmenys, visų pirma vartotojų interesams atstovaujančios asociacijos.

3.12 EESRK stebina tai, kad aiškiai ir ryžtingai nesprensdžiamas šios naujos sistemos įgyvendinimo finansavimo klausimas, nors surengtose konsultacijose vartotojams atstovaujančios asociacijos kategoriškai teigė, kad tai esminis klausimas. Kai kurios valstybės narės negali skirti papildomai lėšų naujoms institucijoms kurti, „tarpininkams“ ir kitam pagalbiniam personalui rengti, informacijai ir pagalbai vartotojams teikti ir naujoms administracinėms funkcijoms vykdyti. Visi pritarė, kad šis klausimas yra lemiamos svarbos užtikrinant sistemos nešališkumą ir nepriklausomumą.

4. Konkretios pastabos

4.1 1 straipsnis. Dalykas

Į šio reglamento dalyką reikėtų įtraukti ir ginčo šalių teisės į įstatymo ir teisingumo vykdymą principą. Be ginčų sprendimo, platformą būtų galima naudoti ginčų prevencijai, kuri būtų vykdoma teikiant atitinkamą informaciją, padedančią ištaisyti problemas.

4.2 2 straipsnis. Taikymo sritis

EESRK norėtų, kad – be kitų, ir ekonominiais sumetimais – reglamentas būtų taikomas ir ginčams, kurie kyla ne dėl elektroninės prekybos, atsižvelgiant į jau nusistovėjusią ir daugelio GAS subjektų, kurie ginčo šalims tarpininkauja pasinaudodami informacinėmis technologijomis, taikomą praktiką.

Komitetas siūlo ir vieną grynai formalų pakeitimą – reglamento taikymo išimtis nustatyti ne 4 straipsnyje, kuriame pateikiamos sąvokų apibrėžtys, o 2 straipsnyje.

4.3 3 straipsnis. Ryšys su kitais Sąjungos teisės aktais

EESRK siūlo įrašyti Elektroninės prekybos, Vartojimo prekių pardavimo ir Nuotolinės prekybos sutarčių direktyvas⁽⁹⁾.

4.4 II skyrius. Europos ginčų elektroninio sprendimo platforma

Kad būtų aiškiau, EESRK norėtų, kad platformos struktūra ir procedūros būtų aprašytos skirtinguose skyriuose.

4.5 5 straipsnio 3 dalies b punktas

EESRK abejoja, ar praktiška nustatyti, kad ginčo šalys rinktųsi GAS subjektą, nes tam nėra kriterijų. Būtų protinga nustatyti, kad šalys pačios galėtų paskirti subjektą, su kuriuo yra anksčiau dirbusios.

4.6 5 straipsnio 3 dalies i punktas

EESRK baiminasi, kad šios informacijos gali būti per maža. Komitetas siūlo, kad per platformą būtų galima gauti ne tik statistinius duomenis apie ginčų rezultatus, bet ir informaciją apie dažniausiai naudotą metodiką, taip pat statistinius duomenis, suskirstytus pagal nagrinėtas temas. Platformoje turėtų būti naudojama ir proceso valdymo sistema su valdymo rodikliais, įskaitant pateiktus, pradėtus arba baigtus nagrinėti atvejus ir kiekvieno ginčo išnagrinėjimo trukmę bei sąnaudas. Be to, EESRK mano, kad vien tik nurodžius ar pasiūlius ginčo šalims vieną ar kelis GAS subjektus nėra užtikrinama, kad bus pasiūlytas tikslas – ginčo šalims užtikrinti teisę į teisingumą. EESRK norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad jei nors viena šalis nesutinka su pasiūlytu GAS subjektu, visa procedūra gali būti nevykdoma (žr. 7 straipsnio 3 dalį ir 8 straipsnio 2 dalies b punktą ir 4 dalį) o tai, reiškia, kad sistema pasmerkta žlugti.

⁽⁹⁾ Direktyva Nr. 2000/31/EB, OL L 178, 2000 7 17, p. 1, Direktyva Nr. 1999/44/EB, OL L 171, 1999 7 7, p. 12 ir Direktyva Nr. 97/7/EC, OL L 144, 1997 6 4, p. 19.

4.7 6 straipsnis. Ginčų elektroninio sprendimo tarpininkų tinklas

EESRK mano, kad sąvoka „ginčų elektroninio sprendimo tarpininkai“ yra klaidinanti ir jos nereikėtų vartoti, nes faktiškai ginčų sprendimo proceso negalima vykdyti elektroninėmis priemonėmis, o tik naudojantis tradiciniais GAS metodais. Tik skundas pateikiamas elektroninėmis priemonėmis.

EESRK yra rimtai susirūpinęs, kad ši sistema gali daryti poveikį arba kelti grėsmę reglamento pasiūlyme užsibrėžtiems veiksmingumo ir spartos tikslams. Dėl rekomenduojamos trijų etapų informacijos nukreipimo sistemos padidėtų administracinė našta. Komitetas abejoja, ar bus įmanoma laikytis 9 straipsnio b dalyje nustatyto 30 dienų termino. Reikėtų pažymėti, kad kol šalys su GAS subjektu pradeda spręsti ginčą, per platformą skundas turi būti pateiktas elektroniniu būdu, tuomet jis nagrinėjamas ir pasiūlomas kompetentingiems GAS subjektams, o vėliau GES tarpininkų pasiūlomas pasirinktam GAS subjektui – dėl to šalims procesas neišvengiamai pailgės, jos patirs sąnaudų dėl sugaištamo laiko, taip pat patirs alternatyvias sąnaudas.

4.8 7 straipsnis. Skundo pateikimas

EESRK rekomenduoja skirti pakankamai dėmesio tam, kad skundas ir pridėti dokumentai būtų išversti patikimai ir už šalims prieinamą kainą. Šis klausimas labai svarbus sistemos sėkmei, tačiau jis pasiūlyme nesprendžiamas, netgi neminima automatinio vertimo technologija, kuri jau sukurta ir kuri turėtų būti naudojama būti šioje sistemoje.

4.9 7 straipsnio 2 ir 6 dalys

EESRK pabrėžia, kad priede pateikiamas dokumentas „Pildant elektroninę skundo formą teiktina informacija“ visiškai netinkamas dėl savo turinio ir to, kaip jis turėtų būti pildomas, t. y. nereikia pateikti pastabų.

EESRK nuomone, šioje svetainėje turi būti pateikta ne tik pati forma, bet ir jos pildymo elektroniniu būdu instrukcija. Tam turi būti pateikti konkretūs patarimai (išankstiniai nurodymai, padedantys naudotojams susipažinti su programa, taip pat pagalbinė svetainė su instrukcijomis, pagalba ir atsakymais į dažniausiai užduodamus klausimus). Turėtų būti sukurta interaktyvioji zona, kurioje šalys galėtų išdėstyti savo problemas ir tuoj pat elektroniniu būdu gautų atsakymą. Šioje svetainėje turėtų būti sudaryta galimybė faktus išdėstyti žodžiu ir įvairiomis kalbomis, ir, pasinaudojant jau esamomis naujomis ryšių technologijomis, turėtų būti iš karto pateiktas jų vertimas. Be to, joje turėtų būti įdiegtos priemonės, automatiškai nustatančios neteisingai užpildytas formas arba formose neužpildytas vietas ir nurodančios, ką reikia ištaisyti, kad nereikėtų skundo pateikti iš naujo.

EESRK mano, kad reikėtų patikslinti kai kurias neaiškias teises sąvokas, pavyzdžiui, „pakakti“ (2 dalis) ir „duomenys <...>

svarbūs ir nepertekliniai, atsižvelgiant į jų surinkimo priežastis“ (6 dalis), siekiant užtikrinti, kad būtų pateikiama konkreti informacija.

Komitetas siūlytų nustatyti ne tik kokias priemones privaloma naudoti (pateikiant elektroninę formą), bet ir užtikrinti, kad formos pildymas būtų intuityvus, patogus, paprastas ir aiškus procesas⁽¹⁰⁾.

Be to, EESRK siūlo šią elektroninę platformą susieti su „elektronine skundų knyga“, kuri turėtų būti elektroninės komercinės veiklos subjektų interneto svetainėse. Užpildytą formą būtų galima persiųsti tiesiogiai, automatiškai ir elektroniniu būdu per sąsają su centrine GES platforma, siekiant užtikrinti, kad ginčas iš tikrųjų būtų sprendžiamas.

4.10 8 straipsnio 1 dalis

EESRK norėtų pažymėti, kad vidutinis vartotojas paprastai nėra visiškai kompetentingas šioje srityje (taip pat egzistuoja ir skaitmeninės atskirties problema), ir baiminasi, kad 1 dalies nuostatos rezultatas bus priešingas šios iniciatyvos tikslui ir dėl šio formalumo ginčai bus sąmoningai nesprendžiami.

4.11 12 straipsnis. Duomenų konfidencialumas ir saugumas

EESRK norėtų pažymėti, kad taisyklės dėl profesinės paslapties ir konfidencialumo taikomi nacionalinės teisės aktai ir kad nuostatos dėl įrodinėjimo pareigos ar dėl priemonių, kai šių reikalavimų nesilaikoma, nebūtinos.

4.12 13 straipsnis. Vartotojams teikiama informacija

EESRK siūlo, kad akredituotos ir įgalios institucijos naudotų patikimumo ženklus, pavyzdžiui, „TRUSTe“, „Euro-Label“ arba „Global Trustmark Alliance“, tiems ūkio subjektams, kurie reklamuoja (savo interneto svetainėse) šią platformą ir skatina per ją spręsti ginčus.

EESRK pasisako už tai, kad į ūkio subjektų, vartotojų ir tiekėjų organizacijų, taip pat valdžios institucijų elgesio kodeksus būtų įtraukta nuostata dėl ginčų sprendimo per šią elektroninę platformą.

⁽¹⁰⁾ Akivaizdu, kad svarbią informaciją gali sugadinti rašybos, gramatinės ar spausdinimo klaidos. Dėl rašybos klaidų gali būti daromos skubotos išvados apie kitą ginčo šalį arba suabejota ginčų sprendimo proceso kokybe. Todėl reikėtų naudoti rašybos tikrinimo priemones, pavyzdžiui, tokias, kokios naudojamos svetainėje <http://www.juripax.com/>.

4.13 15 ir 16 straipsniai. Įgyvendinimo aktai ir deleguotieji aktai

Kai kuriose pasiūlymo nuostatose (6 straipsnio 5 dalyje ir 7 straipsnio 4 ir 5 dalyse) svarbūs šio teisėkūros procedūra priimamo dokumento ir sistemos veikimo aspektai paliekami būsimiems įgyvendinimo arba deleguotiesiems aktams, o tai, EESRK nuomone, toli peržengia Sutarties 290 straipsnyje ir Komisijos komunikate „Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio įgyvendinimas“ (COM(2009) 673 final, 2009 12 9) nustatytas ribas ir kenkia šio teisės akto teisiniam saugumui ir tikrumui.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl naujosios teisės aktų sistemos – Derinamųjų teisės aktų rinkinio (Prekes reglamentuojančių teisės aktų rinkinio įgyvendinimas)

COM(2011) 764 final – 2011/0358 (COD)

COM(2011) 765 final – 2011/0351 (COD)

COM(2011) 766 final – 2011/0352 (COD)

COM(2011) 768 final – 2011/0350 (COD)

COM(2011) 769 final – 2011/0353 (COD)

COM(2011) 770 final – 2011/0354 (COD)

COM(2011) 771 final – 2011/0349 (COD)

COM(2011) 772 final – 2011/0356 (COD)

COM(2011) 773 final – 2011/0357 (COD))

(2012/C 181/19)

Vienintelis pranešėjas **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Taryba, 2011 m. gruodžio 20 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. lapkričio 30 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Naujosios teisės aktų sistemos – Derinamųjų teisės aktų rinkinio (Prekes reglamentuojančių teisės aktų rinkinio įgyvendinimas)

COM(2011) 764 final – 2011/0358 (COD)

COM(2011) 765 final – 2011/0351 (COD)

COM(2011) 766 final – 2011/0352 (COD)

COM(2011) 768 final – 2011/0350 (COD)

COM(2011) 769 final – 2011/0353 (COD)

COM(2011) 770 final – 2011/0354 (COD)

COM(2011) 771 final – 2011/0349 (COD)

COM(2011) 772 final – 2011/0356 (COD)

COM(2011) 773 final – 2011/0357 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 9 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 115 narių balsavus už, 4 – prieš ir 10 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas palankiai vertina Europos Komisijos priimtus pasiūlymus iš dalies pakeisti dešimt techninio derinimo direktyvų, susijusių su vadinamojo Prekes reglamentuojančių dokumentų rinkinio taikymu, jas tiesiog priderinant prie Sprendimo Nr. 768/2008/EB dėl bendrosios gaminių pardavimo sistemos ⁽¹⁾.

1.2 Ateityje reikėtų patikslinti sankcijų, kurios turės būti užtikrintos valstybių narių teisės aktais, pobūdį ir mažiausią

ribą, kada jos yra taikytinos, kadangi iš visų svarbių nuostatų nacionalinėms institucijoms tenka tik prievolė nustatyti sankcijų taikymo už tokį elgesį taisykles, o ne, pavyzdžiui, suskirstyti jas pagal tipus ar užtikrinti kitus baudžiamuosius elementus, nustatytus viršnacionaliniu lygmeniu.

1.3 Komisija turėtų atsižvelgti į 2007 m. gruodžio 13 d. EESRK nuomonėje dėl horizontaliosios teisinės sistemos ⁽²⁾ išdėstytas pastabas dėl būtinybės geriau koordinuoti rinkos stebėsenos veiklą ir ją sustiprinti.

⁽¹⁾ OL L 218, 2008 8 13, p. 82; EESRK nuomonė: OL C 120, 2008 5 16, p. 1.

⁽²⁾ OL C 120, 2008 5 16, p. 1.

1.4 Kalbant apie „CE“ ženklo teisinę apsaugą, reikėtų sukurti naują sistemą, pagal kurią būtų nustatoma produktų kilmė ir užtikrinamas jų atsekamumas, kad vartotojai būtų geriau informuojami.

2. Įžanga

2.1 Laisvas prekių judėjimas yra viena iš keturių pagrindinių laisvių, kuriomis grindžiama vidaus rinka, ir yra aiškiai pripažintas Sutartyse (Sutarties dėl ES veikimo 28 ir tolesni straipsniai). Tai lemia gausią Teisingumo Teismo teisminę praktiką, kuri įtraukta į ES teisyną.

2.1.1 1985 m. priėmus naujojo požiūrio teisėkūros metodą, pagal kurį nustatomi tik esminiai teisės aktų reikalavimai, o išsamūs techniniai klausimai nagrinėjami darniuosiuose Europos standartuose, derinimo procesas paspartėjo ir laisvas prekių judėjimas tapo naudingas visiems pramonės sektoriams.

2.1.2 Antrinėje teisėje Tarybos sprendimas Nr. 90/683/EEB⁽³⁾, kuriuo įvesta vadinamoji visuotinio požiūrio sąvoka, vėliau pakeistas Sprendimu Nr. 93/465/EEB⁽⁴⁾, kuriuo nustatomos bendros atitikties įvertinimo gairės ir išsamios procedūros, kurios turi būti taikomos naujojo požiūrio direktyvose.

2.2 2008 m. liepos mėn. Europos Parlamentas ir Taryba patvirtino naują teisės aktų sistemą, kuria siekiama pagerinti prekių pardavimo vidaus rinkoje procesą priimdami Reglamentą (EB) Nr. 765/2008 dėl akreditavimo ir rinkos priežiūros⁽⁵⁾ ir Sprendimą Nr. 768/2008/EB, kuriuo nustatoma bendroji gaminių pardavimo sistema.

2.2.1 2008 m. dokumentų rinkinio tikslas buvo padidinti ES produktų saugos teisės aktų veiksmingumą, pagerinti vartotojų apsaugą, sudaryti vienodas sąlygas ekonominės veiklos vykdytojams ir taip paskatinti laisvą saugių prekių judėjimą. Kalbant apie laisvą prekių judėjimą, į šį naują 2008 m. horizontalųjį teisinį pagrindą turėtų papildyti teisės aktai dėl produktų standartizavimo.

2.2.2 Šios teisinės priemonės yra kur kas daugiau nei vien tik naujojo požiūrio peržiūra. Iš tikrųjų jomis sukuriamas naujas teisinis suderintos srities pagrindas, kurį sudaro papildomi tarpusavyje neatskiriama susiję dokumentai, turintys labai glaudų ryšį su sektorių teisės aktais, kuriuos jie remia arba papildo.

2.3 Reglamentu (EB) Nr. 765/2008 sustiprinami akreditavimo ir rinkos priežiūros reikalavimai, kad būtų galima lengvai nustatyti reikalavimų neatitinkančius gaminius ir pašalinti juos iš rinkos. Pagrindinis tikslas – užtikrinti laisvą prekių judėjimą suderintame sektoriuje:

— sustiprinant Europos bendradarbiavimą, kad akreditavimas tikrai atliktų galutinio kontrolės, ar tinkamai veikia ES teisės aktai, lygmens vaidmenį;

— nustatant esamos Europos akreditacijos organizacijos (EA) pripažinimo struktūrą, užtikrinant, kad nacionaliniai akreditacijos biurai tinkamai vykdytų griežtą tarpusavio vertinimą;

— nustatant į Europos Sąjungos rinką patenkančių gaminių rinkos priežiūros ir patikrinimų ES sistemą, užtikrinančią glaudesnę nacionalinių institucijų ir muitinių bendradarbiavimą, nacionalinių institucijų informacijos mainus ir tarpusavio bendradarbiavimą, kai gaminiai yra daugiau nei vienos valstybės narės rinkoje;

— taikant vienodas ir aiškias taisykles visuose sektoriuose, užtikrinant teisinį stabilumą, taikomų priemonių nuoseklumą, sumažinant prieš pateikimą į rinką taikomus reikalavimus ir su atitikties vertinimu susijusias išlaidas.

2.4 Sprendimas Nr. 768/2008/EB yra *sui generis* aktas, kuris atspindi ES teisės aktų leidėjo išpareigojimą jo nuostatas kuo sistemingiau taikyti visiems produktams reglamentuojantiems teisės aktams, kurie buvo priimti anksčiau, galioja dabar arba bus priimti ateityje, ir taip visoms susijusioms šalims palengvinti jų įgyvendinimą.

2.4.1 Sprendimu sukurama bendra horizontalaus pobūdžio sistema, užtikrinanti laisvą prekių judėjimą, pagal kurią numatyta:

— suderintos sąvokų apibrėžtys, bendros ekonominių operacijų vykdytojų pareigos, atitikties vertinimo įstaigų atrankos kriterijai, nacionalinių notifikuojančiųjų institucijų kriterijai ir notifikavimo procedūros taisyklės;

— atitikties vertinimo procedūrų atrankos taisyklės ir darniosios procedūros, kad būtų išvengta apsunkinančio dubliavimo;

— viena „CE“ ženklo apibrėžtis (su atitinkamomis pareigomis ir apsaugos priemonėmis);

⁽³⁾ OL L 380, 1990 12 31, p. 13.

⁽⁴⁾ OL L 220, 1993 8 30, p. 23.

⁽⁵⁾ OL L 218, 2008 8 13, p. 30; EESRK nuomonė: OL C 120, 2008 5 16, p. 1.

- informavimo ir rinkos priežiūros tvarka, papildanti gaminių saugos direktyva nustatytą sistemą;
- darniosios nuostatos dėl būsimų apsaugos mechanizmų, kurie papildytų rinkos priežiūros mechanizmus.

2.5 EESRK savo nuomonėje dėl abiejų pasiūlymų pabrėžė:

- būtinybę užtikrinti, kad būtų visapusiškai taikomas laisvo prekių judėjimo principas ir kad vienoje valstybėje narėje teisėtai parduodami gaminiai be kliūčių galėtų būti parduodami visoje ES;
- kad laisvas prekių judėjimas yra pagrindinė konkurencinumo ir Europos bendrosios rinkos ekonominio ir socialinio vystymosi varomoji jėga ir kad saugių ir kokybiškų gaminių pardavimo reikalavimų sugriežtinimas ir atnaujinimas yra labai svarbūs vartotojams, verslo įmonėms ir Europos piliečiams.

Trumpai tariant, EESRK pritaria Komisijos pasiūlymams ir pateikia keletą pastabų bei pasiūlymų dėl abiejų priemonių.

2.6 Reglamentas (EB) Nr. 765/2008 įsigaliojo 2010 m. sausio 1 d.; jo nuostatos yra tiesiogiai taikomos nuo šios datos; jas įgyvendina nacionalinės institucijos, o Komisija padeda užtikrinti, kad tai būtų vykdoma koordinuotai.

2.7 Sprendimas Nr. 768/2008/EB yra teisės aktas, skirtas ES institucijoms ir neprivalomas įmonėms, fiziniams asmenims ir valstybėms narėms. Jis parengtas kaip horizontalus pagrindas, apimantis nuostatas, kurios yra bendros techniniam derinimui skirtų teisės aktų sudedamosios dalys. Šios standartizuotos nuostatos turėtų būti įtrauktos į visus naujus ar persvarstomus teisės aktus.

3. Kliūtys laisvam prekių judėjimui

3.1 Abiejų priemonių tikslas – spręsti įvairias problemas, pastebėtas skirtinguose pramonės sektoriuose, kurie reguliuojami ES techniniais derinamaisiais teisės aktais, t. y. teisės aktais, kuriais nustatomi bendri gaminių pardavimo reikalavimai.

3.2 Pagrindinis rūpestis buvo užtikrinti piliečių saugumą ir sumažinti rinkoje esančių gaminių, kurie neatitinka ES teisės aktuose nustatytų reikalavimų, skaičių. Kitas tikslas – pagerinti gaminių testavimo ir sertifikavimo įstaigų atliekamo darbo

kokybę. Be to, ši nauja horizontalaus pobūdžio sistema turėtų užtikrinti didesnę visos produktų reguliavimo sistemos nuoseklumą ir supaprastinti jos taikymą.

3.3 Galiojančių reikalavimų nesilaikymo problemos

3.3.1 Daug į rinką pateiktų gaminių neatitinka direktyvose išsamiai išdėstytų reikalavimų. Kai kurios įmonės savo gaminiams tiesiog uždeda atitikties ženklą („CE“) nepaisydamos to, kad minėti gaminiai neatitinka šiam ženklui nustatytų sąlygų.

3.3.2 Ne visi importuotojai ir platintojai atlieka reikiamus patikrinimus, kad užtikrintų tik reikalavimus atitinkančių gaminių pardavimą. Rinkos priežiūros institucijoms paprastai sunku nustatyti minėtus produktus teikiančius ekonominės veiklos vykdytojus, ypač jeigu jie iš trečiųjų šalių.

3.4 Valstybės narės taip pat nustato įvairius įpareigojimus importuotojams ir platintojams, kad šie užtikrintų, jog gaminiai atitiktų keliamus reikalavimus. Be to, įvairių valstybių narių nacionalinės institucijos kartais imasi skirtingų veiksmų tais atvejais, kai gaminiai neatitinka reikalavimų.

3.5 Problemos, kylančios dėl akredituotų įstaigų veiksmų

3.5.1 Kai kuriose direktyvose reikalaujama, kad produktų sertifikavimą vykdytų akredituotos įstaigos (kurios išbando, patikrina ir sertifikuoja produktus). Nors dauguma akredituotų įstaigų savo darbą atlieka kruopščiai ir atsakingai, pasitaikė atvejų, kurie pasėjo abejonių dėl kai kurių įstaigų kvalifikacijos ir jų išduodamų sertifikatų patikimumo.

3.5.2 Valstybės narės, vertindamos ir tikrindamos akredituotų įstaigų kvalifikaciją, taiko skirtingus ir nevienodo griežtumo metodus. Ypač didelį susirūpinimą kelia ne ES teritorijoje įsikūrusių pavaldžių įstaigų ar subrangovų kvalifikacija.

3.6 Konkretūs galiojančių teisės aktų nenuoseklumo atvejai

3.6.1 Pagal laisvo gaminių judėjimo direktyvas dažnai laikomasi rizika pagrįsto metodo ir kartais tam pačiam gaminiui gali būti taikomos įvairios direktyvos. Gamintojams tai reiškia, kad gaminiui turi būti taikomi visi reikalavimai.

3.6.2 Tam pačiam gaminiui tuo pat metu taikant keletą direktyvų, gali kilti sunkumų atliekant atitikties įvertinimo procedūrą, ypač kai direktyvose numatytas tas pats modulis, tačiau šį modulį apibūdinantis tekstas įvairiose direktyvose skiriasi.

4. Komisijos pasiūlymas

4.1 2008 m. liepos mėn. priėmus naująją teisinę sistemą, Komisijos tarnybos patikrino produktus reglamentuojančius teisės aktus, kad nustatytų, kurie iš jų turės būti keičiami per artimiausius metus dėl su konkrečiais sektoriais susijusių priežasčių. Dauguma šių atskirų persvarstymų įtraukti į Komisijos darbo programą.

4.2 Šiuo pasiūlymu Europos Komisija ketina atnaujinti konkrečiuose sektoriuose galiojančius naujojo požiūrio teisės aktus atsižvelgdama į Europos Parlamento ir Tarybos sprendime Nr. 768/2008/EB nustatytus naujus standartus. Šiuo tikslu numatyta su minėtu sprendimu suderinti dešimt direktyvų:

- Direktyva 2006/95/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su **elektrotechniniais gaminiais, skirtais naudoti tam tikrose įtampos ribose**, suderinimo,
- Direktyva 2009/23/EB dėl **paprastų slėginių indų**,
- Direktyva 2009/23/EB dėl **neautomatinių svarstyklių**,
- Direktyva 93/15/EB dėl **civiliniam naudojimui skirtų sprogmėnų** pateikimo į rinką ir jos priežiūros nuostatų suderinimo,
- Direktyva 94/9/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su potencialiai **sprogioje aplinkoje naudojama įranga** ir apsaugos sistemomis, suderinimo,
- Direktyva 95/16/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su **liftais**, suderinimo,
- Direktyva 97/23/EB dėl valstybių narių įstatymų dėl **slėginės įrangos** suderinimo,
- Direktyva 2004/22/EB dėl **matavimo priemonių**,
- Direktyva 2004/108/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su **elektromagnetiniu suderinamumu**, suderinimo, panaikinanti Direktyvą 89/336/EEB,
- Direktyva 2007/23/EB dėl **pirotechnikos gaminių** pateikimo į rinką.

4.2.1 Pagrindinis bendras šių direktyvų bruožas – panaši struktūra: apibrėžtys, esminiai sveikatos ir saugos reikalavimai, nuorodos į darniuosius Europos standartus, reikalavimai gamintojams, atsekamumo reikalavimai, atitikties vertinimo reikalavimai ir apsaugos priemonės.

4.2.2 Reguluojami sektoriai – itin svarbūs pramonės sektoriai, patiriantys didelę tarptautinę konkurenciją, todėl teisės aktų supaprastinimas jiems bus naudingas ir užtikrins vienodas sąlygas ES rinkoje.

4.2.3 Vis dėlto šiuo pasiūlymu Komisija siūlo prie Sprendimo Nr. 768/2008/EB priderinti keleto direktyvų, kurios dar neturėjo būti keičiamos, bet kurioms būtų naudingos nuostatos dėl rinkos priežiūros ir kitų įvairių sektorių klausimų, rinkinį, nenagrinėjant grynai su sektoriais susijusių aspektų.

4.2.4 Šis dokumentų rinkinys skirtas iš dalies pakeisti šias direktyvas siekiant įtraukti vien tik horizontaliąsias sprendimo nuostatas vienu kartu per supaprastintą procesą, nenagrinėjant su atskirais sektoriais susijusių klausimų, kad naująją teisės aktų sistemą kuo greičiau galėtų pasinaudoti kuo daugiau sektorių. Prie sprendimo bus griežtai priderintos tik apibrėžtys, atsekamumo reikalavimai, ekonominės veiklos vykdytojų prievolės, atitikties vertinimo įstaigų atrankos kriterijai bei procedūros ir atitikties vertinimo reikalavimai.

4.2.5 Siekdamas didžiausio teisinio aiškumo Komisija pasiūlo naujos redakcijos teisėkūros metodą, kuris reiškia „naujo teisės akto priėmimą, kai tame pačiame tekste inkorporuojami ir ankstesnio teisės akto esminiai pakeitimai, ir to akto nekeistos nuostatos. Naujasis teisės aktas pakeičia ir panaikina ankstesnįjį aktą“. Be to, turi būti suderinta su Lisabonos sutarties nuostatomis ir terminija.

4.3 *Komisijos nuomone, direktyvų priderinimo esmę galima apibendrinti taip:*

4.3.1 Priemonės, skirtos reikalavimo nesilaikymo problemai spręsti:

— importuotojų ir platintojų prievolės,

— gamintojų prievolės,

— atsekamumo reikalavimai,

— apsaugos sąlygos procedūros pertvarkymas (rinkos priežiūra);

4.3.2 Priemonės, skirtos paskelbtųjų įstaigų darbo kokybei užtikrinti:

- paskelbtųjų įstaigų paskelbimo reikalavimų sugriežtinimas,
- pakeistas paskelbimo procesas,
- reikalavimai skelbiančiosioms institucijoms,
- informavimo prievolės;

4.3.3 Priemonės, skirtos direktyvų suderinamumui užtikrinti:

- bendrų apibrėžčių ir terminų priderinimas,
- atitikties įvertinimo procedūrų tekstų priderinimas.

4.3.4 Vis dėlto pasiūlyme nenagrinėjami su ES standartizavimo politikos įgyvendinimu susiję klausimai, kurie galėtų turėti pasekmių įgyvendinant šiame dokumente nagrinėjamas direktyvas ir kurie bus svarstomi atskiroje teisėkūros iniciatyvoje.

5. Bendrosios pastabos

5.1 Komitetas palankiai vertina Europos Komisijos priimtus pasiūlymus iš dalies pakeisti dešimt techninio derinimo direktyvų, susijusių su vadinamojo Prekes reglamentuojančių dokumentų rinkinio taikymu, jas tiesiog priderinant prie Sprendimo Nr. 768/2008/EB dėl bendrosios gaminių pardavimo sistemos.

5.2 Sprendimas Nr. 768/2008/EB priimtas kartu su Reglamentu (EB) Nr. 765/2008 dėl akreditavimo ir rinkos priežiūros. Šiais dokumentais nustatomi geresnio vidaus rinkos veikimo užtikrinimo modeliai apibrėžiant nuoseklesnį produktų saugos politikos techninio derinimo metodą, sukuriant veiksmingesnę visų rinkai pateiktų prekių (tiek ES, tiek trečiųjų šalių kilmės) priežiūros sistemą ir sustiprinant vartotojų apsaugą bendrojoje rinkoje.

5.2.1 Atsižvelgiant į tai, kad minėtas sprendimas nėra teisiskai privalomas trečiosioms šalims (tai nereiškia, kad ES Teisingumo Teismas negali vykdyti jo teisėtumo kontrolės), nes tai *sui generis* aktas, atspindintis institucijų įsipareigojimus. Dalį jo nuostatų taikant minėtoms direktyvoms būtų užtikrintas veiksmingesnis rinkos priežiūros mechanizmas nebūtinai iš dalies keičiant visas šias direktyvas.

5.2.2 Po to sklandžiai ir paprastai būtų galima paaiškinti minėtų nuostatų teisinį poveikį taikant naujos teisės aktų redakcijos metodą ir kartu direktyvų rinkinį priderinti prie tam tikrų Lisabonos sutarties nuostatų ir terminijos.

5.3 Be to, Komitetas pabrėžia minėtų teisės aktų pakeitimų indėlį įgyvendinant kitus svarbius ES politinius tikslus, pavyzdžiui, Europos įmonių konkurencingumo didinimas, susijusių sektorių ekonominės veiklos vykdytojų strategijų stiprinimas, didesnių garantijų užtikrinimas siekiant aukšto vartotojų apsaugos lygio ir kt.

6. Konkrečios pastabos

6.1 Atsižvelgiant į tai, kad Komisija šiuo atveju taiko išskirtinį teisėkūros metodą ir kad taikymo sritis susijusi su kompetencijos pasidalijimu (Sutarties dėl ES veikimo 4 straipsnio 2 dalies a punktą „vidaus rinka“ ir 114 straipsnis), reikia pateikti keletą pastabų dėl kai kuriose Sprendimo Nr. 768/2008/EB nuostatose vartojamų terminų, subsidiarumo principo taikymo ir organizuotos pilietinės visuomenės vaidmens ateityje įgyvendinant dešimties direktyvų rinkinį.

6.2 Tekstas nepakankamai konkretus, kadangi kartu vartojami terminai „principios generales“ (bendrieji principai) (sprendimo 1 straipsnis ir jo I priedo R11 straipsnis) ir „principios comunes“ (bendrieji principai) (sprendimo 5 ir 6 konstatuojamosios dalys), tačiau nei pačiame sprendimo tekste, nei jokiame pagal jo nuostatas pataisytoje direktyvoje konkrečiai nepaaiškinama, ką šios sąvokos reiškia ir kuo jos skiriasi (jei skiriasi). Be to, vartojamas terminas „visuomenės interesas“ (sprendimo 8 konstatuojamoji dalis ir 3 straipsnis, taip pat jo I priedo R31 ir R33 straipsniai), tačiau konkrečiai nenurodoma, ką jis reiškia minėtų nuostatų taikymo srityje.

Iš tikrųjų pagirtinas spartumas, kurį užtikrina šis naujas dalinio direktyvų keitimo metodas, ir tai jokių būdu netrukdo tiksliai ir išsamiai apibrėžti jo įgyvendinimui svarbių sąvokų.

6.3 Vienas iš direktyvų įsigaliojimo privalumų yra tas, kad bus sustiprinti rinkos priežiūros ir pačių rinkos dalyvių skundų apie neteisėtą ar nelegalią praktiką pateikimo mechanizmai. Vis dėlto reikėtų patikslinti sankcijų, kurios turės būti užtikrintos valstybių narių teisės aktais, pobūdį ir mažiausią ribą, kada jos yra taikytinos, kadangi iš visų svarbių nuostatų nacionalinėms valdžios institucijoms tenka tik prievolė nustatyti sankcijų už tokių elgesį taisykles (žr. Pasiūlymo COM (2011)77324 konstatuojamąją dalį).

6.3.1 Dėl reguliavimo ir administravimo lygmeniu susiskaidžiusios teisinės aplinkos, kaip yra ES valstybių narių atveju šioje srityje, kyla rimtas pavojus, kad svarbių tikslų bus siekiama neveiksmingai, jei viršvalstybiniu lygmeniu nebus konkrečiau nustatyti įpareigojimai.

6.3.2 EESRK prašo Komisijos išspręsti šią problemą, kuri šiuo metu trukdo veikti vidaus rinkai, ir pateikti pasiūlymų šiuo klausimu, kaip ir dėl kitų ES politikos sričių.

6.4 Teisės aktų pakeitimai nesustiprina ir nepabrėžia vartotojų organizacijų vaidmens vykdant priežiūros, informavimo ir pranešimo apie neteisėtą praktiką veiklą, kuri, paradoksalu, iš esmės paliekama rinkos dalyvių rankose.

6.5 Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl ES veikimo uždavinys sustiprinti horizontalųjį subsidarumą, taip pat dalyvaujamąsios demokratijos principą ir ES organizuotos pilietinės

visuomenės vaidmenį bus sunkiai įgyvendinamas atsižvelgiant į tai, kas numatyta vienintelėje sprendimo nuostatoje (35 konstatuojamoji dalis), pagal kurią vartotojų organizacijoms suteikiamas pasyvus vaidmuo (Komisija jas informuoja rengdama „CE“ ženklo propagavimo kampanijas), kuris turėtų būti toks pat kaip ir gamintojų.

6.6 Esama ženklavimo sistema negarantuoja, kad produktams buvo taikytas kokybės ir saugumo užtikrinimo procesas, o tai nuvilia vartotojų lūkesčius. Komisija, gamintojai ir vartotojai turėtų išnagrinėti galimybę ateityje sukurti naują ženklavimo sistemą, pagal kurią būtų nustatoma produktų kilmė ir užtikrinamas jų atsekamumas, kad vartotojai būtų geriau informuoti.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriamas Bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“ (2014–2020 m.)

(COM(2011) 809 final – 2011/0401 (COD)),

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos Bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ (2014–2020 m.) dalyvavimo ir sklaidos taisyklės

(COM(2011) 810 final – 2011/0399 (COD)),

pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl specialiosios programos, kuria įgyvendinama Bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“ (2014–2020 m.), įsteigimo

(COM(2011) 811 final – 2011/0402 (CNS)),

pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl Europos atominės energijos bendrijos mokslinių tyrimų ir mokymo programos (2014–2018 m.), kuria papildoma bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“

(COM(2011) 812 final – 2011/0400 (NLE))

(2012/C 181/20)

Pranešėjas **Gerd WOLF**

Taryba ir Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 173 straipsnio 3 dalimi ir 182 straipsnio 1 dalimi, atitinkamai 2011 m. gruodžio 15 d. ir 2010 m. gruodžio 13 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriamas Bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“ (2014–2020 m.)

COM(2011) 809 final – 2011/0401 (COD)

Taryba ir Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 173 straipsniu, 183 straipsniu ir 188 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. gruodžio 19 d. ir 2011 m. gruodžio 13 d., nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos Bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ (2014–2020 m.) dalyvavimo ir sklaidos taisyklės

COM(2011) 810 final – 2011/0399 (COD)

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 182 straipsnio 4 dalimi, 2011 m. gruodžio 15 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl specialiosios programos, kuria įgyvendinama Bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“ (2014–2020 m.), įsteigimo

COM(2011) 811 final – 2011/0402 (CNS)

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 7 straipsnio 1 dalimi, 2011 m. gruodžio 21 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl Europos atominės energijos bendrijos mokslinių tyrimų ir mokymo programos (2014–2018 m.), kuria papildoma bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“

COM(2011) 812 final – 2011/0400 (NLE)

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 8 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 122 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 7 susilaukusių.

1. Santrauka ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas palankiai vertina ir remia Komisijos pasiūlymus ir su jais susijusią bendrą koncepciją ir laiko juos esminėmis strategijos „Europa 2020“ sudedamosiomis dalimis. Komitetas teigiamai vertina Komisijos siekį moksliniams tyrimams ir inovacijoms skirti daugiau dėmesio nei iki šiol. ESSRK pastebi ir didelę pažangą, susijusią su Komiteto anksčiau pateiktomis rekomendacijomis. Tačiau kai kuriuos punktus reikėtų papildyti, paaiškinti ir pataisyti.

1.2 Komitetas ypač palankiai vertina pasiūlymus dėl supaprastinimo ir lankstumo. Formuojant su šiais pasiūlymais susijusias priemones, kiek įmanoma, būtina užtikrinti tęstinumą ir vengti papildomo sudėtingumo.

1.3 Reikėtų nedelsiant sukonkretinti su valdymu susijusius planus; juos rengiant būtina bendradarbiauti su visais susijusiais subjektais.

1.4 Tarpinę ataskaitą apie programą „Horizontas 2020“, jos įgyvendinimą ir kūrimą Komisija turėtų parengti jau praėjus maždaug dvejiems metams nuo jos įgyvendinimo pradžios.

1.5 Europos mokslo darbuotojo profesijos patrauklumas turėtų būti didinamas remiantis 2010 m. gruodžio 2 d. Konkurencingumo tarybos išvadomis⁽¹⁾, siekiant pašalinti arba kompensuoti esamus socialinius trūkumus.

1.6 Komisijos pateiktuose pasiūlymuose (dėl Bendrosios programos, dėl dalyvavimo taisyklių, dėl Euratomo programos), kuriuose dabar siūloma pradėti taikyti „reglamento“ teisinę formą, reikėtų palikti šiems dokumentams įprastą teisinę formą „sprendimas“, nebent Komisijai pavyktų pateikti įtikinantį paaiškinimą.

1.7 Komitetas palankiai vertina ir remia visas programos dalis ir taisykles, visų pirma tas, kurios bus naudingos socialinėms inovacijoms, mažai tirtų sričių moksliniams tyrimams, MVĮ ir universitetams.

1.8 Svarbiausia programos „Horizontas 2020“ priemonė turėtų ir toliau būti lengvai valdomi bendradarbiavimo projektai su optimaliu dalyvių skaičiumi.

1.9 Infrastruktūros kūrimas yra sektinas Europinės pridėtinės vertės laikantis subsidiarumo principo pavyzdys. Tai turi aiškiau atsispindėti ir preliminariniame biudžeto paskirstyme.

1.10 Įgyvendinant su visuomenės uždaviniais susijusius tikslus reikėtų daug daugiau dėmesio skirti moksliniams tyrimams ir plėtrai, kuriant tvirtą mažo anglies dioksido kiekio energetikos sistemą.

1.11 Be to, „Visuomenės uždavinių“ sąrašą reikėtų papildyti svarbia tema „Visuomenės ir įmonių pajėgumai inovuoti“.

1.12 Didelio poveikio technologijos yra svarbios tiek užtikrinant pramonės konkurencingumą, tiek ir įveikiant visuomenės uždavinius. Komitetas labai pritaria jų stiprinimui.

1.13 Įvertinant daugelį mokslinių tyrimų finansavimo taisyklių, pirmenybę, kaip ir anksčiau, reikėtų teikti kompetencijai. Finansuojant inovacijas svarbus vaidmuo tenka ir rinkos įvertinimui, nors *a priori* tai labai nelengva užduotis.

1.14 Reikėtų nustatyti galimus mokslu grindžiamos mokslinių tyrimų politikos ir inovacijoms palankios pramonės ir konkurencijos politikos tikslų neatitikimus ir surasti kiekvienam atvejui tinkamus sprendimus.

1.15 Kad pavyktų sėkmingai integruoti mokslinių tyrimų ir inovacijų politiką, būtinas kolegialus įvairių Komisijos generalinių direktoratų ir tarnybų bendradarbiavimas. Komitetas palankiai vertina su tuo susijusias pastangas. Be to, prireiks kompetentingų pareigūnų, kurie jau per ilgesnį laiką yra ir bus susipažinę su atitinkama mokslinių tyrimų sritimi. Komisija turi palaikyti ir išsaugoti savo mokslinę ir techninę kompetenciją ir vertinimo potencialą.

1.16 Kad pavyktų sėkmingai integruoti mokslinių tyrimų ir inovacijų politiką, būtinas kolegialus įvairių Komisijos generalinių direktoratų ir tarnybų bendradarbiavimas. Komitetas palankiai vertina su tuo susijusias pastangas. Be to, prireiks kompetentingų pareigūnų, kurie jau per ilgesnį laiką yra ir bus susipažinę su atitinkama mokslinių tyrimų sritimi. Komisija turi palaikyti ir išsaugoti savo mokslinę ir techninę kompetenciją ir vertinimo potencialą.

1.17 Reikėtų parengti plačiai visuomenei suprantamą apžvalgą, kurioje būtų paaiškinamos programos „Horizontas 2020“ priemonės ir joje vartojami terminai, siekiant užtikrinti didesnę patogumą vartotojams. Ypač daug dėmesio reikėtų skirti pakankamam ir kompetentingam MVĮ konsultavimui.

⁽¹⁾ Išvados dėl „Mokslo darbuotojų judumo ir profesinės veiklos“ 2 999-asis Konkurencingumo tarybos posėdis, 2010 m. kovo 1–2 d., Briuselis.

2. Komisijos pateiktų pasiūlymų santrauka

Šioje nuomonėje svarstomas atskiruose Komisijos dokumentuose pateiktų pasiūlymų paketas:

- 1) Pasiūlymas dėl Bendrosios programos „Horizontas 2020“ 2014–2020 m. laikotarpiui,
- 2) Pasiūlymas dėl vienintelio dalyvavimo ir sklaidos taisyklių rinkinio,
- 3) Pasiūlymas dėl Bendrajai programai „Horizontas 2020“ įgyvendinti skirtos specialiosios programos, ir
- 4) Pasiūlymas, skirtas su Euratomo sutartimi susijusioms programos „Horizontas 2020“ dalims.

Kartu šie dokumentai sudaro 380 puslapių. Svarbiausi jų teiginiai apibendrinami 2.1–2.4 punktuose, kad būtų galima juos suprantamai susieti su 3–7 punktuose pateiktomis Komiteto pastabomis ir rekomendacijomis.

2.1 Bendroji programa „Horizontas 2020“

2.1.1 Laužydama nusistovėjusias tradicijas, Komisija ši kartą nepateikė pasiūlymo dėl Aštuntosios bendrosios mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programos, kaip pradžioje tikėtasi. Vietoje to, programoje „Horizontas 2020“ – įgyvendinant Žaliojoje knygoje ⁽²⁾ nustatytus tikslus – sujungiamą veiklą, kuri šiuo metu yra finansuojama pagal Septintąją bendrąją programą, pagal Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos inovacijų dalį ir Europos inovacijų ir technologijų instituto lėšomis. Be to, kaip teisinę priemonę Komisija siūlo priimti reglamentą, o ne, kaip iki šiol, Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą.

2.1.2 Pagrindiniai programos „Horizontas 2020“ finansavimo politikos nustatyti tikslai ir elementai:

- a) Pažangus mokslas: siūlomas biudžetas – 27 818 mln. EUR,
- b) Pramonės pirmavimas: siūlomas biudžetas – 20 280 mln. EUR;
- c) Visuomenės uždaviniai: siūlomas biudžetas – 35 888 mln. EUR.

2.1.3 Tolesnis tikslas – supaprastinti įsijungimo į Bendrąją programą ir dalyvavimo joje taisykles.

2.1.4 Programai „Horizontas 2020“ pasiūlytas bendras biudžetas siekia apie 88 mlrd. EUR. Jis turėtų būti papildytas finansavimu iš struktūrinių fondų ir mokymo programos.

(2) COM(2011) 48 final ir OL C 318, 2011 10 29, p. 121.

2.2 Dalyvavimo ir sklaidos taisyklės

2.2.1 Šios taisyklės susijusios su dalyvavimo bendrojoje programoje sąlygomis. Jomis siekiama užtikrinti vienodą ir lanksčią reguliavimo sistemą ir supaprastinti procedūras. Jos bus taikomos visiems „Horizonto 2020“ komponentams. Be to, paliekama erdvės pakeitimams ar išimtimis.

2.2.2 Nustatoma viena bendra finansavimo norma, kuri neskirstoma pagal dalyvius. Be to, bus skatinama daugiau naudoti vienkartinės išmokas, vienodo dydžio normas ir standartinius vieneto įkainius, numatant, kad įprastinės dotacijos gavėjų apskaitos praktika iš esmės bus priimtina.

2.2.3 Šios finansavimo normos numatomos tiesioginėms tinkamoms finansuoti sąnaudoms:

- a) „Horizonto 2020“ dotacija gali siekti iki 100 proc. **tiesioginių finansuoti tinkamų veiksmo sąnaudų**, nepažeidžiant bendro finansavimo principo.
- b) „Horizonto 2020“ dotacija neviršija 70 proc. visų **tiesioginių finansuoti tinkamų veiksmo sąnaudų**, kai:

— veiksmus didžiąja dalimi sudaro prototipų kūrimas, testavimas, demonstravimas, eksperimentinė plėtra, bandomieji projektai, pateikimas į rinką,

— tai yra programos bendrai finansuojami veiksmai.

2.2.4 **Netiesioginės tinkamos finansuoti sąnaudos** nustatomos visoms tinkamoms finansuoti sąnaudoms pritaikant 20 proc. vienodo dydžio normą. Be to, darbo programoje gali būti numatyta, kad netiesioginės sąnaudos gali būti deklaruotos kaip vienkartinė išmoka ar standartinis vieneto įkainis.

2.2.5 Programos dalyviams taikomos šios dalyvavimo sąlygos:

2.2.5.1 Veiksme dalyvauja ne mažiau kaip trys teisės subjektai,

— kiekvienas iš trijų yra įsisteigęs valstybėje narėje ar asocijuotoje šalyje,

— du iš trijų nėra įsisteigę toje pačioje valstybėje narėje ar asocijuotoje šalyje,

— visi trys teisės subjektai nepriklausomi vienas nuo kito, kaip apibrėžta 7 straipsnyje.

2.2.5.2 Nukrypstant nuo to, toliau išvardytais atvejais taikoma sąlyga – vienas teisės subjektas, įsisteigęs valstybėje narėje arba asocijuotoje šalyje:

- a) Europos mokslinių tyrimų tarybos netirtų sričių mokslinių tyrimų veiksmai,

- b) MVĮ priemonės,
- c) programos bendrai finansuojami veiksmai,
- d) darbo programoje ar darbo plane numatyti pagrįsti atvejai, ir
- e) koordinavimo ir paramos veiksmai bei mokymo ir mobilumo veiksmai.

2.2.6 Vertinimo procedūros

2.2.6.1 Pateiktieji pasiūlymai vertinami remiantis šiais kriterijais:

- a) kompetencijos,
- b) poveikio,
- c) įgyvendinimo kokybės ir veiksmingumo.

2.2.6.2 Pasiūlymai dėl Europos mokslinių tyrimų tarybos netirtų sričių mokslinių tyrimų vertinami remiantis tik kokybės kriterijumi.

2.3 Specialioji programa

2.3.1 Palyginti su Septintąja bendrąja mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos programa, kurioje buvo sukurta daugelis specialiųjų programų (pavyzdžiui, „Bendradarbiavimas“ arba „Pajėgumai“), dabar Komisija siūlo vienintelę specialiąją programą, apimančią įvairius paramos tikslus ir finansavimo sistemas pagal paprogrames.

2.3.2 Keturios paprogramės:

I. „Pažangus mokslas“, apimanti:

- i. Mažai tirtų sričių mokslinius tyrimus (EMTT),
- ii. Mokslinius tyrimus ateities ir kuriamų technologijų srityse (AKT),
- iii. „Marie Curie veiksmus“ ir
- iv. Europos mokslinių tyrimų infrastruktūrą.

II. „Pirmavimas pramonės srityje“, apimanti:

- i. informacines ir ryšių technologijas,
- ii. nanotechnologijas,
- iii. medžiagas,
- iv. biotechnologiją,
- v. gamybą ir perdirbimą,
- vi. kosmosą.

Šiai kategorijai priskiriamas ir galimybių gauti rizikos kapitalą gerinimas ir inovacijų mažosiose ir vidutinėse įmonėse didinimas.

III. „Visuomenės uždaviniai“, apimanti:

- i. sveikatą, demografinius pokyčius ir gerovę,
- ii. maisto tiekimo užtikrinimą, tvarų žemės ūkį, jūrų ir jūrinių mokslinių tyrimų ir bioekonomiką,
- iii. saugią, švarią ir efektyviai naudojamą energiją,
- iv. pažangų, ekologišką ir integruotą transportą,
- v. klimato kaitą, išteklių efektyvumą ir žaliavas,
- vi. integracinę, inovacijas diegiančią ir saugią visuomenę.

IV. Jungtinio tyrimų centro (JTC) tiesioginiai nebranduoliniai veiksmai, kuriais siekiama patobulinti mokslinių įrodymų bazę, kurios reikia formuojant politiką, skatinti visuomenės iššūkius sąlygojančių natūralių procesų suvokimą ir ištirti naujas mokslo ir technologijų sritis.

(Jungtinio tyrimų centro veiksmai branduolinėje srityje apibūdinami Euratomo dalyje).

2.4 2014–2018 m. Euratomo programa

2.4.1 Ši programa apima mokslinių tyrimų veiklą, vykdomą branduolinės energijos (branduolių sintezės ir dalijimosi) ir radiacinės saugos srityje. Laužant nusistovėjusias tradicijas, ši programa siūloma ne sprendimo, bet reglamento forma. Ši programa turi padėti siekti programoje „Horizontas 2020“ nustatytų strateginių tikslų (2.1.2 punktas). Pagal Euratomo sutartį programa negali trukti ilgiau kaip 5 metus, taigi jos laikotarpis baigiasi 2018 m.

2.4.2 Netiesioginiai Euratomo programos veiksmai apima:

- a) saugų branduolinių sistemų eksploatavimą,
- b) galutinių branduolinių atliekų tvarkymo priemonių rengimą,
- c) branduolinės srities kompetencijos ugdymą Sąjungos lygmeniu ir jos tvarumo užtikrinimą (branduolių dalijimasis),
- d) radiacinės saugos užtikrinimą,
- e) tyrimo veiklą branduolių sintezės srityje eksploatuojant esamus ir būsimus eksperimentinius įrenginius,
- f) medžiagų, technologijų ir koncepcijų šiems eksperimentiniams įrenginiams kūrimą,
- g) inovacijų viešinimą ir pramonės konkurencingumo skatinimą,
- h) mokslinių tyrimų infrastruktūros ir naudojimosi ja užtikrinimą.

2.4.3 Vykdyti netiesioginius veiksmus Komisijai padeda konsultaciniai komitetai.

2.4.4 Tiesioginė veikla susijusi su Jungtinio tyrimų centro MTTP programa.

2.4.5 ITER projektui skirtas atskiras sprendimas, nes šis projektas bus finansuojamas ne pagal daugiametę finansinę programą.

3. Bendrosios Komiteto pastabos

Atsižvelgdamas į Komisijos pateiktų keturių dokumentų apimtį, Komitetas gali nagrinėti tik nedidelį skaičių aspektų, kurie jam atrodo svarbiausi.

3.1 Bendras pritarimas

Komitetas palankiai vertina ir remia Komisijos pasiūlymus ir laiko juos esminėmis strategijos „Europa 2020“ sudedamosiomis dalimis. Komitetas mano, kad tai pavykusi bendra koncepcija. Komitetas pastebi, kad atsižvelgta į daugelį ankstesnių jo rekomendacijų (pavyzdžiui, dėl supaprastinimo ⁽³⁾), dėl žaliosios knygos ⁽⁴⁾ ir dėl Inovacijų sąjungos ⁽⁵⁾), ir pateikia nuorodas į šias nuomones ir jų rekomendacijas. Tačiau kai kuriuos punktus reikėtų papildyti, paaiškinti ir pataisyti.

3.2 Prioritetai, biudžetas, 3 proc. tikslas ir sverto poveikis

3.2.1 Moksliniai tyrimai, technologinė plėtra ir inovacijos lems būsimą Europos poziciją pasaulyje. Atsižvelgiant į šią ypatingą reikšmę daug didesnį prioritetą jiems turi skirti ne tik Komisija, bet visų pirma valstybės narės. Komitetas su džiaugsmu pažymi, kad programai „Horizontas 2020“ pasiūlytas biudžetas iš tikrųjų parodo Komisijos ryžtą moksliniams tyrimams ir inovacijoms bei jiems reikalingoms investicijoms skirti daugiau dėmesio nei iki šiol. Tai atitinka Komiteto ne kartą pateiktas rekomendacijas ir todėl yra vertas visiškos Komiteto paramos. Tačiau atsižvelgiant į toliau nagrinėjamą 3 proc. tikslą ir plataus užmojo mokslinių tyrimų ir inovacijų tikslus, dabar pasiūlyto biudžeto apimtis objektyviai vertinant laikytina vis dar nepakankama. Vis dėlto Komitetas tai laiko įgyvendinamumu kompromisu, atsižvelgiant į kitus praktinius suvaržymus.

3.2.2 2002 m. Barselonos Europos Vadovų Taryba, nustatydamą iki 2010 m. įgyvendinamą Lisabonos strategiją, suformulavo 3 proc. tikslą, kuris pirmiausia turėjo būti taikomas valstybių narių ir jų pramonės finansavimo politikai. Tai reiškė, kad iki 2010 m. sudarant valstybių narių biudžetus, 3 proc. BVP turėjo būti skiriama moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai. Trečdalis šios sumos būtų finansuojama valstybės lėšomis, o du trečdaliai – pramonės lėšomis. Iki šiol šis tikslas nėra įgyvendintas nei kaip ES vidurkis, nei daugelyje valstybių narių. Todėl jis vėl įtrauktas į strategiją „Europa 2020“.

3.2.3 Programoje „Horizontas 2020“ nustatyta finansavimo politika turi daryti lemiamą sverto poveikį, kad šis 3 proc. tikslas bent jau šį kartą būtų pasiektas. Deja, nepaisant pirmiau nurodyto biudžeto padidinimo, vis dar kyla abejonų, ar sverto jėgos pakaks tikslui pasiekti. Bendras Bendrijos biudžetas sudaro maždaug 1 proc. valstybių narių BVP. Jame numatytam programos „Horizontas 2020“ biudžetui tenka vos 9 proc. Taigi kiekybinis sverto poveikis vis dar yra mažesnis nei 1:30! Pasiūlytas biudžetas gali būti laikomas tik būtinu pirmu žingsniu norint užtikrinti iš tikrųjų reikalingą finansavimo apimtį ir todėl jokių būdu neturėtų būti mažinamas.

3.3 Supaprastinimas ir tęstinumas

Komitetas ypač palankiai vertina priemones, skirtas procedūrų supaprastinimui ⁽⁶⁾, kurio Komitetas jau ne kartą reikalavo. Tai nelengva užduotis – surasti pusiausvyrą tarp supaprastinimo, teisingumo atskiru atveju ir būtino tęstinumo; be to, šią pusiausvyrą gali prireikti patikslinti. Tačiau tai jokių būdu neturėtų paskatinti grįžti prie ypač sudėtingų ir lėtų procedūrų.

3.4 Veiksmų laisvė ir lankstumas

Komitetas palankiai vertina tai, kad greta gana sudėtingų taisyklių, sudarant programas ir paskirstant biudžetą, palikta pakankamai lankstumo ir veiksmų laisvės (žr. Specialioji programa, I antraštinė dalis, 6 straipsnis „Biudžetas“). Todėl nepaprastai svarbu apibrėžti su tuo susijusį būsimą sprendimų priėmimo procesą, visų pirma programos komitetams tenkantį vaidmenį.

3.5 Valdymas

Komitetas pritaria su tuo susijusioms (COM(2011) 809 final 21 punkte nurodytoms) konstatuojamosioms dalims ir Komisijos ketinimams, ypač procedūrų „iš apačios į viršų“ akcentavimui. Komitetas taip pat remia ketinimą, nustatant specialiųjų programų prioritetus, reguliariai keistis grįžtamąja informacija su galutiniais vartotojais, piliečiais, socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės organizacijomis.

3.5.1 Tačiau, Komiteto nuomone, šiuos labai bendro pobūdžio Komisijos pareiškimus būtina papildyti **išsamia ir tikslia informacija** apie programos įgyvendinimą, su tuo susijusius sprendimus, asignavimus (įskaitant biudžeto asignavimus) ir konkrečias temas. Užtikrinant reikalingą valdymą būtina aiškiai nurodyti, koku mastu, per kokias struktūras ir kokiais sprendimų priėmimo lygmenimis (pavyzdžiui, programos komitetų suinteresuotieji subjektai ir pilietinės visuomenės atstovai galės tinkamai dalyvauti šiuose procesuose ir darbo programose. Nes Komisija ketina į darbo programas perkelti ne tik temas, bet ir išsamias taisykles dėl biudžeto, finansavimo instrumentų, finansavimo apimties ir, prireikus, paslaugų užsakymą, pasinaudojant, pavyzdžiui, Europos technologijų platformomis ar „185 straipsnio iniciatyvomis“ ir kt.

⁽³⁾ Visų pirma žr. OL C 48, 2011 2 15, p. 129.

⁽⁴⁾ COM(2011) 48 final ir OL C 318, 2011 10 29, p. 121.

⁽⁵⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 39.

⁽⁶⁾ Žr. 3 išnašą.

3.5.2 Pasiūlyme Komisija taip pat užsimena ketinanti, remdama Finansinio reglamento 55 straipsniu, kreiptis į vykdomąsias agentūras arba kitas išorės struktūras, todėl reikia patikslinti ir joms tenkantį vaidmenį, įgaliojimus ir tokių įstaigų kontrolę.

3.5.3 Komitetas rekomenduoja pasikonsultuoti su visais suinteresuotais subjektais ir patikslinti visus šiuos klausimus, išdėstyti juos pridedamajame dokumente, taip pat išklausti Komiteto nuomonę. Komitetas taip pat ragina rengiant šias taisykles – ypač darbo programų lygmeniu – (aplinkiniais keliais) nesugrįžti prie iki šiol buvusio (pernelyg didelio) reguliavimo ir sudėtingumo (žr. taip pat 3.3 punktą). **Atsisakyti tęsti anksčiau taikytas procedūras reikėtų tik tais atvejais, kai tai būtina užtikrinant supaprastinimą.**

3.6 Dubliavimasis

Kai kurios specialiosios programos paprogramių potėmės ir susiję klausimai gali dubliuotis – viena vertus, tai dar labiau padidina lankstumą, kita vertus, tai gali pakeisti prioritetus ir apsunkinti kontrolę bei suskirstymą. Tokiu būdu, pavyzdžiui, paprogramių „Mokslinė kompetencija“ arba „Pirmavimas pramonės srityje“ pagrindiniai rezultatai ir idėjos galės būti panaudojami paprogramėje „Visuomenės uždaviniai“.

3.7 Tarpinė ataskaita

Todėl Komitetas rekomenduoja, kad būtų rengiamas ne tik numatytas tarpinis vertinimas praėjus ketveriems metams nuo programos pradžios (analogiškas COM(2011) 52 final numatytam vertinimui), bet jau praėjus dviem metams nuo programos įgyvendinimo pradžios Komisija papildomai parengtų tarpinę ataskaitą, kurioje būtų pateikiama informacija apie iki to laiko tiek Komisijos, tiek ir suinteresuotųjų subjektų vykdytą veiklą ir sukaupytą patirtį, ypač susijusią su Komiteto reikalavimu valdymu.

3.8 Preliminarus biudžeto paskirstymas

Komitetas, nepaisydamas nurodytų apribojimų, palankiai vertina pasiūlytą preliminarų biudžeto paskirstymą atskiroms paprogramėms ir jų potėmėms; tai visų pirma pasakytina apie mažųjų ir vidutinių įmonių skatinimą, socialinių problemų ir klausimų sprendimą. Toliau bus aptariamos trys su tuo susijusios išimties (4.3, 4.2.1 ir 4.2.2 punktai). Tačiau vis dar reikėtų patikslinti, koks vaidmuo tenka nacionalinių ir regioninių programų koordinavimui (pavyzdžiui, naujam ERA-NET priemonei), palyginti su tiesioginiu mokslinių tyrimų finansavimu.

3.9 Mokslo darbuotojo profesija

Pasiūlymo dėl bendrosios programos 22 konstatuojamojoje dalyje Komisija pabrėžia: „įgyvendinant programą „Horizontas 2020“ turėtų būti didinamas mokslo darbuotojo profesijos patrauklumas Sąjungoje“. Tačiau Komitetas pasigenda konkrečių

nuorodų, kokių žingsnių jau imtasi įgyvendinant Konkurencingumo tarybos išvadas, priimtas 2010 m. kovo 2 d. (7), ir iš tikrųjų gerinant nepatenkinamą socialinę jaunų mokslo darbuotojų padėtį (išsamūs argumentai pateikiami 6 skyriuje).

3.10 Reglamentas ar sprendimas?

Komitetui neaišku, be to, jo nuomone, nėra jokio ankstesnės Komisijos patirtimi paremto pagrindimo, kodėl, laikantis subsidiarumo principo būtina arba galima nukrypti nuo ligšiolinės praktikos ir dviem Komisijos pateiktiems dokumentams kaip teisinę formą siūlyti ne sprendimą, o reglamentą. Komitetas rekomenduoja laikytis ankstesnės praktikos, nebent Komisijai pavyktų pateikti logišką teisinį pagrindimą.

3.11 Suderinti Komisijos veiksmai

Sprendžiant su daugeliu Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų politikos aspektų susijusius klausimus reikalingi koordinavimu, bendradarbiavimu ir veiksmingumu grindžiami veiksmai ne tik tarp Komisijos ir valstybių narių, bet ir Komisijos viduje tarp daugelio Komisijos narių, generalinių direktoratų ir tarnybų. Tai apima švietimo politiką, socialinę mokslo darbuotojų padėtį, struktūrinius fondus, sanglaudos politiką, pramonės ir konkurencijos politiką, energetikos politiką, sveikatos politiką, aplinkos apsaugos politiką ir kt. Komitetas ragina Komisiją stiprinti su tuo susijusias pastangas ir kurti tam reikalingas procedūras bei instrumentus.

3.12 Kompetentingi pareigūnai

Komitetas dar kartą skubiai rekomenduoja (8), kad finansavimą skiriančių organizacijų, ypač Komisijos, veikloje būtina turi dalyvauti išskirtinę kompetenciją mokslo srityse turintys pareigūnai, kurie per ilgesnį laiką jau yra ir bus geriausiai susipažinę su atitinkama mokslo sritimi, jos ypatumais ir jos ypatinga bendruomene. Darbo rotacija mokslinių tyrimų ir taikomosios veiklos srityje labai mažina jos našumą!

3.12.1 Kompetencijos ir įsipareigojimo išsaugojimas

Be to, Komitetas sunerimęs, kad, kaip skelbiama, Komisija yra linkusi esamas užduotis ir veiklą, susijusias su mokslinių tyrimų ir inovacijų skatinimu, perduoti agentūroms, ir dėl to Komisija ne tik atsisakytų savo kompetencijos ir gebėjimo vertinti, bet ir susilpnėtų jos susitapatinimas su dalykiniu turiniu. Tačiau toks susitapatinimas yra labai svarbus, kad mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų klausimai politiniu lygiu būtų svarstomi kompetentingai, entuziastingai ir sėkmingai. Kitaip, gerokai sutriks trapi stabdžių ir atsvarų sistema.

(7) Išvados dėl „Mokslo darbuotojų judumo ir profesinės veiklos“ 2 999-asis Konkurencingumo tarybos posėdis, 2010 m. kovo 1–2 d., Briuselis.

(8) OL C 44, 2008 2 16, p. 1.

3.13 Kitos priemonės – strategija „Europa 2020“

Komiteto nuomone, programa „Horizontas 2020“ yra būtinas ir vienas svarbiausių strategijos „Europa 2020“ elementų. Tačiau ją reikia papildyti svarbiomis tolesnėmis tiek Komisijos, tiek ir valstybių narių priemonėmis. Šiuo atžvilgiu Komitetas primena apie savo iniciatyvas dėl strategijos „Europa 2020“. Svarbiausias uždavinys yra visose valstybėse narėse sukurti veiksmingas ir inovacijas palankias ekonomikos⁽⁹⁾, socialines ir švietimo sistemas.

4. Konkretios Komiteto pastabos

4.1 Socialiniai ir humanitariniai mokslai, švietimo politika ir inovacijos

Komitetas palankiai vertina tai, kad į kiekvieną programos „Horizontas 2020“ bendrąjį tikslą įtraukiami socialinių ir humanitarinių mokslų sričių moksliniai tyrimai ir inovacijos. Komitetas mano, kad įvardytos temos yra aktualios ir svarbios, ir palankiai vertina joms suteiktą prioritetą programoje. Be to, Komitetas rekomenduoja dėti daugiau pastangų kuriant veiksmingesnę švietimo sistemą visais mokymo lygmenimis. Tai esminis uždavinys siekiant optimaliai ir orientuojantis į gabumus stiprinti ir išnaudoti ES turimus talentus. Kalbant konkrečiai apie programos „Horizontas 2020“ tikslus, labai svarbu universitetuose išugdyti pakankamą skaičių kvalifikuotų specialistų. Tačiau tam pagrindą padėti reikia dar mokykloje.

4.2 Visuomenės uždaviniai

Komitetas palankiai vertina „Visuomenės uždavinių“ sąrašą, tačiau rekomenduoja dar daugiau dėmesio skirti šioms sritims:

4.2.1 Energetikos ir klimato klausimai

Atsižvelgdamas į ypač plataus užmojo tikslą⁽¹⁰⁾ iki 2050 m. iš esmės pakeisti dabartinę mūsų energijos tiekimo sistemą ir visiškai pereiti prie tvarių mažo anglies dioksido kiekio technologijų, Komitetas rekomenduoja nustatant paprogramės „Visuomenės uždaviniai“ prioritetus šiai temai skirti daug daugiau dėmesio ir paskirstant biudžetą⁽¹¹⁾. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad iki šiol nesurastas tinkamas sprendimas, kaip sukurti pakankamas ir įperkamas mažo anglies dioksido technologijas energijai kaupti ir saugoti, skirtas valdyti kintančią vėjo ir saulės energijos pasiūlą. Tai pasakytina ir apie ilgalaikį sunkiojo krovininio transporto ir vandens bei oro transporto aprūpinimą degalais. Tačiau reikėtų išsamiai išnagrinėti poveikį ekonomikai ir visuomenei.

4.2.2 Visuomenės ir įmonių pajėgumas inovuoti

Be to, Komitetas rekomenduoja uždavinių sąrašą papildyti svarbia tema „Visuomenės ir įmonių pajėgumas inovuoti“. **(Kodėl GOOGLE arba FACEBOOK sukurti ne Europoje? Kodėl ne visose valstybėse narėse sukurtos vienodai našios valdymo, ekonomikos ir socialinės struktūros?).** Nors Komisijos pasiūlyme (žr. 2.3.2 punkto III skyriaus vi poskyrį) ši tema

priskirta tikslui „Integracinė, inovacijas diegianti ir saugi visuomenė“, tačiau, Komiteto nuomone, tokiu būdu nepakankamai dėmesio skiriama didelei šios temos svarbai visuomenei ir ekonomikai. Iš esmės tai pagrindinė pavyzdinės iniciatyvos „Inovacijų sąjunga“⁽¹²⁾ tema (2.3.2 punkto –III skyriaus vi poskyris turėtų tokiu būdu sutrumpintai vadintis „Integracinė ir saugi visuomenė“).

4.3 MVĮ ir mikroįmonės – suinteresuotieji inovacijų srities subjektai

Komitetas palankiai vertina pasiūlymą gerinti MVĮ teikiamą paramą. Jis laiko tai svarbia bendros strategijos „Europa 2020“ koncepcijos sudedamąja dalimi ir primena apie savo nuomonės dėl Inovacijų sąjungos⁽¹³⁾. Jose Komitetas pabrėžė, kad „reikėtų persvarstyti mažųjų ir vidutinių įmonių apibrėžtį ir klasifikavimą, nes naujos tinklaveikos galimybės, kurias suteikia IRT, reiškia, kad mikroįmonės ir net individualios įmonės tampa vis reikšmingesnės. Galbūt reikėtų apsvarstyti, kur yra skiriamoji riba tarp šių įmonių ir laisvųjų profesijų.“ Komitetas džiaugiasi Komisijos pateikta informacija, kad tokių veiksmų jau imtasi. Be to, Komitetas atkreipia dėmesį į 7 skyrių ir pabrėžia, kad MVĮ nepaprastai svarbu gauti gerą ir suprantamą informaciją apie įvairius programos „Horizontas 2020“ finansavimo instrumentus ir apie galimybes jais naudotis. Pageidautina įsteigti konsultavimo tarnybas, kuriose MVĮ atstovai galėtų tiesiogiai kreiptis į konsultantus.

4.4 Universitetai

Komitetas palankiai vertina tai, kad dalyvavimo ir rezultatų sklaidos taisyklėse numatyta galimybė 100 proc. finansuoti visas tiesiogines tinkamas finansuoti sąnaudas. Komiteto nuomone, tai naudinga universitetuose dirbantiems gamtos, inžinerijos ir humanitarinių mokslų sričių mokslo darbuotojams arba jų grupėms. Tai padės įgyvendinti daugelį kartų Komiteto rekomenduotą tikslą – ES sukurti ir išlaikyti pasaulinio lygio universitetus. Tačiau, atsižvelgiant ir į Matias ataskaitą (Europos Parlamentas, A7–0302/2011) šioms priemonėms reikalingas papildomas finansavimas iš sanglaudos politikos biudžeto, siekiant sukurti reikalingus pajėgumus tose valstybėse narėse, kurios dar nepakankamai aktyviai dalyvauja Bendrojoje programoje. Šiam tikslui įgyvendinti reikalingos ir kitos svarbios priemonės, tačiau jas nagrinėjant šioje nuomonėje pastaroji pernelyg išsiplėstų.

4.5 Mokslinių tyrimų infrastruktūros

EESRK ne kartą pabrėžė, kad didelės apimties infrastruktūros suteikia esminę paramą ir instrumentus, reikalingus norint atlikti technologinius ir mokslinius tyrimus ir pasiekti aukščiausių rezultatų, kurių kitaip nebūtų įmanoma įgyvendinti. Tuo pačiu tai užtikrina jų patrauklumą ir poveikį tiek bendradarbiavimui Europoje, tiek ir sutelkiant geriausius viso pasaulio inžinierius ir mokslininkus⁽¹⁴⁾. Be to, didelės apimties infrastruktūra viršija atskirų valstybių narių galimybes ir poreikį, todėl tokias infrastruktūras paprastai kuria ir eksploatuoja keletas bendradarbiaujančių valstybių narių.

⁽⁹⁾ Žr. <http://www.worldbank.org>

⁽¹⁰⁾ COM(2011) 885 final.

⁽¹¹⁾ OL C 21, 2011 1 21, p. 49.

⁽¹²⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 39.

⁽¹³⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 39.

⁽¹⁴⁾ OL C 182, 2009 8 4, p. 40.

4.5.1 Subsidiarumo principas

Tokios infrastruktūros kūrimas yra ES finansavimo pagal subsidiarumo principą pavyzdys. Todėl Komitetas apgailestauja, kad ši išskirtinė infrastruktūros svarba nei turiniu, nei forma neatspindi pasiūlytame preliminariniame biudžeto pasiskirstyme. Todėl Komitetas siūlo 2–2,5 proc. sumažinti kitų preliminarinių biudžetų sąmatas (išskyrus MVĮ!) ir taip sutaupytas lėšas skirti infrastruktūros išlaidų kategorijai. Kadangi šiai išlaidų kategorijai priskiriamos ir svarbios elektroninės infrastruktūros, kurių reikšmė nuolat didėja, šis žingsnis yra dar labiau reikalingas.

4.5.2 Eksploatavimo sąnaudos

Komitetas rekomenduoja, kad finansuojant projektą, Komisija taip pat prisidėtų prie infrastruktūros eksploatavimo sąnaudų ir prašo Komisiją patikslinti, kad ji tikrai ketina to imtis.

4.6 Pagrindinės technologijos

Komitetas jau ne kartą pabrėžė⁽¹⁵⁾, kad pagrindinių technologijų kūrimas, įvaldymas ir jų pateikimas rinkai yra lemiamas horizontalusis uždavinys siekiant sustiprinti ES pramonės konkurencinę padėtį ir išspręsti socialinius, pavyzdžiui, tvaraus energijos tiekimo arba sveikatos apsaugos, iššūkius. Todėl Komitetas palankiai vertina tai, kad šiai temai skiriama pakankamai dėmesio, visų pirma dėl to, kad pagrindinės technologijos veiksmingai skatina mokslinių tyrimų institutų ir pramonės bendradarbiavimą, o tuo pačiu ir viešojo ir privačiojo sektorių partnerystes. Atsižvelgiant į tai, didelė svarba tenka programos daliai „FET Open“.

4.7 Apskaitos procedūros I

Komitetas palankiai vertina pasiūlymą pripažinti kiekvienoje konkrečioje valstybėje taikomas mokslinių tyrimų institutų ir įmonių apskaitos procedūras (pavyzdžiui, valandinių tarifų pramonėje apskaičiavimą). Tačiau tai turi apimti ir išlaidas, susidarancias dėl pridėtinės vertės mokesčio taikymo.

4.8 Apskaitos procedūros II

Be to, Komitetas palankiai vertina akivaizdų supaprastinimą taikant 100 proc. ir 20 proc. arba 70 proc. ir 20 proc. metodą dalyvavimui (paaiškinta šio dokumento 2.2.3 ir 2.2.4 punktuose). Nepaisant didelės administracinės naudos, palyginti su dabartinėmis kvotomis, tai gali būti finansiškai naudinga kai kurioms dalyvių grupėms, tačiau tai gali turėti ir neigiamą finansinį poveikį. Todėl Komitetas rekomenduoja pirmiausia sukaupiti patirties taikant šį metodą ir, jei reikės, vėliau šiek tiek padidinti netiesioginių išlaidų finansavimo normas.

4.9 Viešieji pirkimai – ypač svarbus aspektas

Kuriant mokslinių tyrimų infrastruktūrą ir didelius įrenginius dažnai kreipiamasi į pramonę su užsakymu sukurti ir sukonstruoti naujoviškas, ypač sudėtingas ir daug pastangų reikalaujančias sudėtinės dalis. Šiuo atveju būtina žengti į visiškai naują

technologinę sritį ir gali kilti tipišκών problemų, kurios išnagrinėtos Komiteto nuomonėje dėl žinių perdavimo⁽¹⁶⁾. Šioje nuomonėje Komitetas rekomenduoja „atidžiai išnagrinėti iki šiol sukauptą patirtį taikant esamas ES ir valstybių narių taisykles dėl valstybės pagalbos, biudžeto, viešojo pirkimo ir konkurencijos ir išsiaiškinti, ar jos padeda siekti tikslo – kuo geriau išsaugoti ir panaudoti igūdžius ir specialiąsias žinias, įgytas pramonėje vykdant tokius užsakymus, Europos konkurencingumo labui, taip pat vykdant vėlesnius užsakymus“.

4.10 Naujas požiūris pramonės ir konkurencijos politikoje

Todėl reikėtų apsvarstyti galimybes susijusioje pramonės ir konkurencijos politikoje taikyti naują požiūrį. Tačiau kyla klausimas, ar ikiprekybiniai viešieji pirkimai, kaip juos įsivaizduoja Komisija, yra tinkama priemonė. Komiteto nuomone, viena vertus, kyla pavojus, kad baiminantis galimų žinių monopolijų, bus veikiau visiškai atsisakyta siekti pramonės lyderio pozicijų ir aukščiausių rezultatų. Tai būtų didelė klaida. Kita vertus, Komitetas nuogaustauja, kad dėl pernelyg protekcionistinių priemonių mokslinių tyrimų nenaudai, nebus įmanoma gauti geriausio produkto, nes jis bus prieinamas tik už ES ribų. Todėl Komitetas rekomenduoja nustatyti ir su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais aptarti ir išsiaiškinti įvairius, iš dalies vienas kitam prieštaraujančius mokslinių tyrimų politikos, inovacijų politikos ir pramonės politikos tikslus ir joms keliamus reikalavimus – galbūt atskirais atvejais netgi prireiks taikyti nukrypti leidžiančias nuostatas (žr. 4.9 punktą).

4.11 Tinkamas projekto dydis

Reikėtų atidžiai stebėti tendenciją kurti vis didesnius projektus, pavyzdžiui, Jungtinių technologijų iniciatyvas, ŽIB, o dabar ir FET pavyzdines iniciatyvas. Šių projektų vidaus valdymui ir derinimo procesams reikia skirti dar daugiau išteklių ir pastangų; tai jokiū būdu neturėtų tapti Babelio bokšto statyba.

4.11.1 Pagrindinė priemonė – bendradarbiavimo projektai

Išteklių telkimas gali duoti naudos, tačiau pasiekus tam tikrą apimtį iš Bendrosios programos gali būti išstumti kai kurie mažesni dalyviai, nes jiems nepakaks dalyvavimui reikalingos, daug kainuojančios teisinės ir administracinės paramos. Tai visų pirma pasakytina apie MVĮ ir universitetų mokslinių tyrimų padalinius. **Todėl svarbiausia programos „Horizontas 2020“ priemonė turėtų ir toliau būti lengvai valdomi bendradarbiavimo projektai su optimaliu dalyvių skaičiumi.**

4.12 Europos inovacijos ir technologijos institutas (EIT)

Kadangi EIT finansuojamas iš programos „Horizontas 2020“ biudžeto, jo veiklą Komitetas taip pat laiko programa „Horizontas 2020“ įgyvendinamos strategijos dalimi, todėl Komiteto rekomendacijos taikomos ir šiai sričiai. Šiuo klausimu Komitetas rengia atskirą nuomonę⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ OL C 218, 2009 9 11, p. 8, 1.8 punktą ir 5 skyrių.

⁽¹⁷⁾ COM(2011) 822 final – EESRK nuomonė „EIT strateginė darbotvarkė“ (žr. šio Oficialiojo leidinio p. 122).

⁽¹⁵⁾ OL C 48, 2011 2 15, p. 112.

4.13 Vertinimo kriterijai

2.2.6 punkte išvardijami Komisijos siūlomi vertinimo ir atrankos kriterijai ⁽¹⁸⁾ – **kompetencija, poveikis, kokybė ir veiksmingumas**. Komitetas tam pritaria tuo atveju, jei nesumažės ypatinga kompetencijos svarba, nes siekiant aukščiausių rezultatų tai pats svarbiausias kriterijus. Mažai tirtų sričių mokslinių tyrimų atveju Komitetas išpėja, kad nereikėtų pernelyg daug dėmesio skirti dažniausiai cituojamiems leidiniams, nes taip sukuriama tendencija daug dėmesio skirti toms mokslinių tyrimų temoms, kurios ir taip jau gerai išvystytos. Komitetas išpėja dėl sunormintų vertinimo procedūrų taikymo.

4.13.1 Savaiame aišku, kad atliekant inovacijų rėmimo vertinimą, svarbus vaidmuo tenka **rinkos aspektams** ⁽¹⁹⁾. Tai, kad būtent naujų technologijų atveju *a priori* situacijoje ši užduotis nėra tokia jau paprasta ir nebūtinai duota tikslūs vertinimo duomenis, rodo pradinės vertinimo klaidos, pavyzdžiui, kuriant asmeninį kompiuterį.

4.14 Jungtinis tyrimų centras

Komitetas palankiai vertina pasiūlymus tiesiogiai finansuoti Jungtinį tyrimų centrą. Tačiau kartu Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad jo veiklai turėtų būti taikomos tokios pačios vertinimo procedūros, kaip ir kitiems organams. Jeigu Jungtinis tyrimų centras prašys netiesioginio finansavimo pagal specialiąją programą, būtina užtikrinti lygias galimybes kitų, ne Komisijos pareiškėjų ar suinteresuotųjų subjektų atžvilgiu.

5. Euratomas

5.1 Pasiūlytą Euratomo programą Komitetas iš esmės vertina kaip nenutrūkstamą – ir visiškai pagrįstai! – 2012–2013 m. Euratomo programos, kurią Komisija neseniai paskelbė, o Komitetas išsamiai išnagrinėjo ⁽²⁰⁾, tęsinį. Komitetas pakartoja ir patvirtina nurodytoje nuomonėje pateiktą savo teiginį: „Dėl daugelio priežasčių Komitetas mano, kad turi būti išsaugotos ir didinamos žinios apie branduolines technologijas, jų naudojimą ir pasekmes. Kadangi Euratomo BTMV bendroji programa atlieka koordinavimo vaidmenį telkiant išteklius ir integruojant bendras pastangas, ji sukuria labai svarbią Europos pridėtinę vertę“. Komitetas taip pat patvirtina minėtoje nuomonėje šiuo klausimu pateiktas išsamesnes pastabas ir rekomendacijas, todėl rengiamame dokumente nagrinėjama tik keletas konkrečių punktų. Pagrindinis uždavinys yra sukurti didžiausios saugos ir mažiausio kiekio ilgaamžių aukšto lygio radioaktyvumo atliekų reaktorių sistemas.

5.2 Komitetas su džiaugsmu pažymi, kad Komisijos pasiūlytoje programoje iš esmės atsižvelgiama į Komiteto pateiktas rekomendacijas. Jos apima:

- geresnę reaktorių saugą, didelio radioaktyvumo atliekų šalinimą, virsmą siekiant sumažinti ilgalaikį radiacinį toksiškumą, daliųjų medžiagų kontrolę ir radiacinę saugą,
- testavimo nepalankiausiomis sąlygomis pasekmes,
- energijos gamybą branduolių sintezės būdu ir tarptautinį didelės apimties projektą ITER,
- specialistų rengimą ir užtikrinimą, kad mokyklose būtų padėti žinių pagrindai.

5.2.1 Komitetas pakartoja ⁽²¹⁾, kad, nepaisant kai kurių valstybių narių sprendimo naudoti branduolinę energiją ar jos nenaudoti, „ES privalo toliau ryžtingai gilinti žinias saugumo ir susijusių technologijų klausimais ir gerinti jų sklaidą. Atsisakymas kaupti visapusiškas žinias reikštų pavojingą žingsnį link „stručio politikos““. Komitetui susirūpinimą kelia tai, kad tose valstybėse narėse, kurios planuoja dabar arba ateityje atsisakyti branduolinės energijos, gali būti prarandami ir nebegilinami su tuo susiję gebėjimai. To būtina išvengti.

5.3 Europos branduolinės energetikos forumas (angl. ENEF)

Kalbant apie branduolių sintezės reaktorių technologijos sritį, Komitetas ypač pritaria Europos branduolinės energetikos forumo procedūroms ir rekomendacijoms. Komitetas, bendradarbiaudamas su Komisija, per savo atstovus pats dalyvauja šio forumo darbe.

5.4 Testavimas nepalankiausiomis sąlygomis

Sprendimas visas ES esančias branduolines elektrines testuoti nepalankiausiomis sąlygomis, buvo logiškas žingsnis įvykus cunamio sukeltai branduolinio reaktoriaus avarijai Fukušimoje. Kai tik bus turimi visi šių testavimų rezultatai, reikėtų nuspręsti ne tik dėl dabar eksploatuojamoms branduolinėms elektrinėms taikomų priemonių, bet ir nustatyti atitinkamus prioritetus įgyvendinant į mokslinius tyrimus, plėtrą ir demonstracinę veiklą orientuotą Euratomo programą.

5.4.1 Šiuo atveju ypatingą dėmesį reikėtų skirti galimiems projektuose nenumatytiems gedimams.

5.5 Branduolių sintezė

Visuomenėje įsiliepsnojo diskusijos apie branduolių sintezės programą, nes, viena vertus, iki 2050 m. (veiksmų plano laikotarpis) iš šios programos negalima tikėtis kokio nors vertingo indėlio skatinant mažo anglies dioksido kiekio energijos gamybą, ir, kita vertus, tarptautinio ITER projekto kūrimo sąnaudos (Komisijos pasiūlymu, šios sąnaudos turi būti padengtos ne iš Bendrosios programos lėšų!) labai padidėjo palyginti su ankstesne sąmata.

⁽¹⁸⁾ Žr. ypač OL C 132, 2011 5 3, p. 39, 4.2 punktą.

⁽¹⁹⁾ Žr. OL C 132, 2011 5 3, p. 39, 3.7.2 punktą.

⁽²⁰⁾ COM(2011) 71 final, COM(2011) 72 final, COM(2011) 73 final, COM(2011) 74 final ir OL C 318, 2011 10 29, p. 127.

⁽²¹⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 127, nurodytos nuomonės 3.4 punktą.

5.5.1 Energetikos veiksmų planas iki 2050 m.

Dėl Energetikos veiksmų plano iki 2050 m.⁽²²⁾ Komitetas parengs atskirą nuomonę. Nagrinėjamame dokumente Komitetas norėtų tik pabrėžti, kad atsižvelgiant į pasaulinius demografinius pokyčius ir didėjančią pasaulinę energijos poreikį, iki 2050 m. ES įgyvendintomis priemonėmis jokių būdu nepavyks ilgam laikui išspręsti pasaulinės energijos problemos. Atsižvelgiant į tai, iš viso galimų technologijų arsenalo, branduolių sintezė yra vienintelė iki šiol nepanaudota, turima arba žinoma kita galimybė išspręsti šią milžinišką užduotį.

5.5.2 ITER I

Nors Euratomo programai priklauso tik (europiniai) mokslo ir technologijų parengiamieji darbai ITER projektui – ITER kūrimo sąnaudos turi būti padengtos iš kitų šaltinių⁽²³⁾ – visiškai teisinga ITER laikyti svarbiausiu pasaulinių branduolių sintezės mokslinių tyrimų ir Europos branduolių sintezės programos projektu. Nepriklausomai nuo teikiamų galimybių ir to, kad reikia patobulinti koncepciją ir alternatyvas, ITER yra labai svarbus ir tarptautiniu mastu išskirtinis laimėjimas siekiant branduolių sintezės energiją naudoti ateityje. Vykdamas ITER projektą pirmą kartą pasaulyje – užtikrinant teigiamus energetinius rezultatus – ketinama pasiekti 500 Mw terminę branduolinę sintezės galią⁽²⁴⁾.

5.5.3 ITER II

Be to, ITER yra ir svarbiausių pramonės šalių **beprecedenčio masto tarptautinio bendradarbiavimo eksperimentinė laboratorija. Partneriai yra Kinija, Europos Sąjunga, Indija, Japonija, Korėja, Rusija ir Jungtinės Amerikos Valstijos.** Jų suinteresuotumas dalyvauti kuriant ypač svarbias naujas technologijas rodo didelius lūkesčius, susijusius su dar vienu naudinga energijos šaltiniu, kurį naudojant neišskiriama anglies dioksido. Tačiau dėl šio bendradarbiavimo naujoviškumo ir sudėtingumo reikėtų pakoreguoti pradinę idėją, kad augant partnerių skaičiui, mažės kiekvienam jų tenkančios bendrosios išlaidos. Didelė šios partnerystės vertė pirmiausia yra ne išlaidų mažinimas, bet sukaupta patirtis, idėjos ir aukštos kvalifikacijos specialistai, be to, nereikėtų nuvertinti šios partnerystės, kaip ir tarptautinės kosminės stoties, indėlio didinant tarptautinį supratimą ir taiką (ITER iniciatoriai buvo M. Gorbačiovas, F. Miteranas ir R. Reiganas!). Komiteto nuomone, Komisijos siūlymas, ES tenkančią ITER kūrimo finansavimo dalį padengti iš kitų šaltinių, o ne iš ES biudžeto, jokių būdu neturėtų pakenkti tolesniam projekto įgyvendinimui.

5.5.4 Valstybių narių parama – asociacijos sutartys

Neseniai priimtoje nuomonėje dėl Euratomo programos⁽²⁵⁾ Komitetas atkreipė dėmesį į vadinamųjų asociacijų svarbą. Jos yra branduolių sintezės programos pagrindas ir idėjų kalvė bei valstybių narių paramos užtikrinimo pagrindas. Komitetas pakartoja nurodytoje nuomonėje išdėstytas pastabas ir dar

kartą įspėja, kad šiai svarbiai paramai negali grėsti pavojus arba leidžiama jai sunykti. Be to, asociacijos yra išbandyta priemonė užtikrinant Komisijos pageidaujamą „bendrą mokslinių tyrimų programavimą“⁽²⁶⁾. Net ir tuo atveju, jei būtų keičiama Europos branduolių sintezės programos organizacinė struktūra, reikia užtikrinti, kad būtų galima naudotis veiksmingais bendro programavimo instrumentais, siekiant Bendrijos lygiu koordinuoti ir tikslingai integruoti programoje dalyvaujančias valstybių narių laboratorijas, kad būtų išsaugota ligšiolinė ES kaip lyderės pozicija šioje mokslinių tyrimų srityje ir būtina valstybių narių parama.

6. Europos mokslinių tyrimų erdvė: bendra rinka mokslo darbuotojams

6.1 Komisija tikisi, kad 2014 m. bus baigta kurti Europos mokslinių tyrimų erdvė. Komitetas to pageidautų, tačiau abejoja, kad tai gali būti pasiekta, nes tam reikėtų įvykdyti vidaus rinkos kriterijus, susijusius su, pavyzdžiui, Europos Bendrijos patentu arba bendra rinka mokslo darbuotojams⁽²⁷⁾.

6.2 Atsižvelgdamas į 2010 m. kovo 2 d. Tarybos sprendimą⁽²⁸⁾, Komitetas mano, kad reikia kuo skubiau imtis veiksmų siekiant pagerinti nepatenkinamą viešosiose mokslinių tyrimų organizacijose ir universitetuose dirbančių jaunų mokslo darbuotojų socialinę padėtį. Ši padėtis akivaizdžiai prieštarauja tikslui gerokai padidinti mokslo darbuotojo profesijos patrauklumą arba bent jau užtikrinti, kad ši profesija nebūtų vertinama blogiau, nei kitos panašios profesijos.

6.3 Komitetas pripažįsta, kad kai kurių valstybių narių mokslinių tyrimų organizacijos jau pasiekė tam tikros pažangos taissidamos padėtį ir toliau deda pastangas šioje srityje. Komitetas taip pat pripažįsta, kad padėtį gerinti stengiasi ir Komisija, pavyzdžiui, įgyvendindama Marie-Curie ir Erasmus programas.

6.4 Problema iš esmės susijusi su valstybių narių viešojo sektoriaus darbo užmokesčio ir socialinės apsaugos sistemomis, pagal kurias dažniausiai atsiskaitoma su viešosiose mokslinių tyrimų organizacijose ir universitetuose dirbančiais mokslo darbuotojais. Šios sistemos dažniausiai grindžiamos nepertraukiama karjera pas tą patį darbdavį ir pagal tai darbuotojui yra atsilyginama. Tačiau būtent dėl šios priežasties jos neatitinka konkrečių poreikių mokslo ir mokslinių tyrimų srityje.

6.5 Šiose sistemose neįvertinama ir nekompensuojama daug pastangų ir laiko reikalaujanti atrankos procedūra, įskaitant doktorantūrą, kurią jauni mokslininkai jau prieš tai turi būti sėkmingai įveikę, be to, nekreipiama dėmesio į tai, kad jų atveju karjera – bent jau iš pradžių – nėra nepertraukiama; dažniausiai tai būna laikinos darbo sutartys, dažnai nesuteikiančios vilčių dėl pratęsimo arba nuolatinio įdarbinimo ateityje. Be to, šis pagrįstas nuolatinis rūpestis dėl tolesnės profesinės ateities ir su tuo susijęs stresas turi neigiamą poveikį ne tik mokslo ir mokslinių tyrimų darbuotojams, bet ir jų asmeniniams santykiams bei šeimos kūrimui.

⁽²²⁾ Žr. 10 išnašą.

⁽²³⁾ Žr. taip pat COM(2011) 931 final. Šia tema Komitetas parengs atskirą nuomonę.

⁽²⁴⁾ Žr. <http://www.iter.org/>.

⁽²⁵⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 127, 4.5.1 punktas.

⁽²⁶⁾ COM(2008) 468 final, OL C 228, 2011 9 22, p. 56.

⁽²⁷⁾ Žr. OL C 44, 2008 2 16, p. 1, 1.3 punktą.

⁽²⁸⁾ Žr. 1 išnašą.

6.6 Tačiau šios daug didesnės socialinės rizikos nekompensoja nei atitinkamai didesnė atlyginimai, nei didesnė socialinė apsauga. Tai pat beveik atsižvelgiama į tai, kad norint daryti sėkmingą karjerą mokslo sistemoje, būtinas minimalus judumas – priešingai, šiose sistemose judumas dažniausiai laikomas trūkumu.

6.7 Valstybių narių darbo užmokesčio sistemos yra sunkiai suderinamos tarpusavyje ir todėl darbo užsienyje metu sukaupę „socialinį kapitalą“ sudėtinga perkelti, o dėl to judumas tarp valstybių narių tampa dar labiau nuostolingas.

6.8 Todėl valstybių narių darbo užmokesčio ir socialinės apsaugos sistemas reikėtų nedelsiant pertvarkyti, kad jos atitiktų mokslininkams reikalingas konkrečias sąlygas. Kadangi ši tikslą galima įgyvendinti tik labai ilgo proceso metu, Komitetas atkreipia dėmesį į pirmiau nurodytą Tarybos sprendimą ir, savo ruožtu, ragina Komisiją ryžtingai tęsti pradėtą darbą, siekiant kartu su valstybėmis narėmis sukurti specialų (socialinio fondo lėšomis finansuojamą) fondą, kad atitinkamomis išmokomis būtų galima kompensuoti pirmiau nurodytus jaunų mokslo darbuotojų patiriamus nepatogumus. Numatant šias išmokas reikėtų atsižvelgti į didesnę socialinę riziką dėl viena po kitos sudaromų laikinų sutarčių, ir į dėl judumo (visų pirma tarpvalstybinio) sumažėjusį arba prarastą „socialinį kapitalą“.

7. Patogumas vartotojui ir informacija: trumpas vadovas. Konsultavimo tarnybos

7.1 Komitetas pakartoja savo primygtinį raginimą Komisijai, atsižvelgiant į finansavimo instrumentų, procedūrų, tinklų ir terminų įvairovę (pavyzdžiui, projektai, ŽIB, technologijų platformos, inovacijų partnerystės, pavyzdinės iniciatyvos, ERA tinklai, bendras programavimas, Erasmus, Marie-Curie, COST, EUREKA ir kt.), parengti suprantamą apžvalgą ir trumpą vadovą, kuris turėtų būti prieinamas ir internete. Jame turėtų būti aiškiai pristatomi atskiri instrumentai, jų naudojimo sąlygos ir tikslai. Tai būtų svarbus indėlis siekiant supaprastinimo ir skaidrumo, kuris galėtų puikiai papildyti iš esmės labai gerą CORDIS portalo funkciją.

7.2 Rengiant šį vadovą, Komitetas rekomenduoja apsiriboti esminiais dalykais ir atsisakyti propagavimo arba pagrindimo. Net šioje nuomonėje nagrinėjamų dokumentų atveju, Komitetui būtų buvę daug paprasčiau, jei pagrindiniai teiginiai būtų buvę pristatyti pateikiant mažiau papildomos informacijos.

7.3 Komitetas rekomenduoja paskelbti visų pirma MVĮ ir konkrečioms jų poreikiams pritaikytą variantą, kuris atitiktų jų turimas žinias. Be to, reikėtų įkurti kompetentingas konsultavimo tarnybas, pavyzdžiui, regioninėms organizacijoms (pramonės ir prekybos rūmai ir pan.) rengti specialiai pritaikytus seminarus, kad jos galėtų veikti kaip informacijos centrai.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 294/2008 dėl Europos inovacijos ir technologijos instituto įsteigimo

(COM(2011) 817 final – 2011/0384 (COD)),

ir pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos inovacijos ir technologijos instituto (EIT) Strateginės inovacijų darbotvarkės. EIT indėlis kuriant inovacinę Europą

(COM(2011) 822 final – 2011/0387 (COD))

(2012/C 181/21)

Pranešėjas **Jacques LEMERCIER**

Taryba, 2011 m. gruodžio 13 d., ir Europos Parlamentas, 2012 m. sausio 16 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 173 straipsnio 3 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 294/2008 dėl Europos inovacijos ir technologijos instituto įsteigimo

COM(2011) 817 final – 2011/0384 (COD)

ir

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos inovacijos ir technologijos instituto (EIT) Strateginės inovacijų darbotvarkės. EIT indėlis kuriant inovacinę Europą

COM(2011) 822 final – 2011/0387 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 8 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 123 nariams balsavus už, 5 prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK iš esmės pritaria Komisijos veiksams dėl Europos inovacijos ir technologijos instituto (toliau EIT).

1.2 Komitetas sutinka su pagrindiniais Komisijos pasiūlymais, pateiktais atsižvelgiant į konsultacijų su įvairiais susijusiais veikėjais, atliktų poveikio vertinimų ir eksperimentų rezultatus.

1.3 EESRK, suprasdamas, kad Europos Sąjunga atsilieka bendradarbiavimo, žinių perdavimo ir mokslinių tyrimų organizacijų ir aukštųjų mokyklų sutelkimo srityse, teigiamai vertina Komisijos pradėtą iniciatyvą.

1.4 Vykstant mokslinių tyrimų globalizacijai ir atsižvelgiant į lemiamą inovacijų reikšmę gamybai, Komitetas pritaria kompetencijos skatinimui.

2. Bendrosios aplinkybės

2.1 Europos inovacijos ir technologijos institutas (EIT) įsteigtas 2008 m.

2.2 EIT sukurtas atsižvelgiant į Komisijos pasiūlymą, kurį Taryba priėmė 2006 m. vasario 22 d. ir kuris pradėtas įgyvendinti pagal Lisabonos strategiją ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti.

2.3 EIT svarbiausias tikslas – įveikti Europos atsilikimą pramonės, pagrįstos technologinėmis naujovėmis, politikoje ir skatinti fundamentinių tyrimų, MTTP ir inovacijų diegimo ES pramonėje, visų pirma MVĮ ir MVPI (Mažos ir vidutinės įmonės, Mažos ir vidutinės pramonės įmonės), sąveiką.

2.4 EIT, kompetencijos centras, norėtų tapti vienu iš svarbiausių ES inovacijų, mokslinių tyrimų ir augimo skatinimo centrų. Todėl, siekdamas šio tikslo, EIT stengiasi veiklos ir geografiniu požiūriu sutelkti aukštojo mokslo, mokslinių tyrimų ir inovacijų struktūras.

2.5 Ši koncepcija labai artima Masačusetso technologijos instituto (angl. *Massachusetts Institute of Technology* – MIT) horizontalios trijų sektorių integracijos koncepcijai.

2.6 2008 m. birželio mėn. nuspręsta koordinacinę šio projekto buveinę įsteigti Budapešte.

2.7 Institutas tiesiogiai nefinansuoja atskirų projektų. Jo įnašas – 25 proc. decentralizuotų žinių ir inovacijų bendrijų (toliau ŽIB) ⁽¹⁾ finansavimo.

2.8 Šie ŽIB, kuriuos sudaro universitetai, įmonės ir mokslinių tyrimų institutai, kartu bendradarbiauja įgyvendindami inovatyvius projektus ir kartu su vietos lygmens verslininkais ir įvairiausių inovacijų kūrėjais iki 75 proc. prisideda prie vietos lygmens projektų finansavimo.

2.9 2009 m. gruodžio mėn. buvo atrinkti pirmieji trys ŽIB ir sukurti koordinavimo centrai šiose šalyse: Prancūzijoje, Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje, Šveicarijoje, Italijoje, Ispanijoje, Nyderlanduose, Švedijoje, Suomijoje, Vengrijoje, Belgijoje ir Lenkijoje.

3. Komisijos pasiūlymai

3.1 EIT turėtų tapti pavyzdine institucija ir trauktų centru universitetams, mokslinių tyrimų institutams, MTTP įmonėms, kurios yra vienos svarbiausių kvalifikuoto darbo vietų ir naujų profesijų kūrėjų.

3.2 Siekdamas dar labiau didinti poveikį ir skatinti inovacijas naujose visuomenei iškilusių uždavinių srityse, EIT vykdydamas 2014–2020 m. bendrąją mokslinių tyrimų finansavimo programą laipsniškai didins ŽIB skaičių.

3.2.1 Numatytas biudžetas bus kontroliuojamas ir tolesnę vieno ar kito ŽIB veiklą nulems konkretūs rezultatai.

3.2.2 EIT, laipsniškai steigdamas naujas ŽIB, užtikrins, kad būtų deramai atsižvelgta į ankstesniuose etapuose įgytą patirtį, ir kad ŽIB būtų steigiamos tik tose srityse, kurios turi aiškų inovacinį potencialą ir aukščiausio lygio kompetenciją, kad būtų galima pritraukti specialistus ir gauti būtiną finansavimą.

3.3 Todėl 2014–2020 m. naujos ŽIB bus steigiamos dviem etapais – po tris naujas ŽIB 2014 ir 2018 m., taigi 2014–2020 m. iš viso bus 9 ŽIB, o koordinavimo centrų visoje ES bus 40–50.

3.4 Turėdamos tvirtą mokslo ir mokslinių tyrimų pagrindą, ŽIB gali suburti mokymo, mokslinių tyrimų ir inovacijų srityse veikiančius subjektus.

Visos ŽIB turi galimybes sutelkti investicijas, paskatinti verslo sektorių prisiimti ilgalaikius išpareigojimus, duoti impulsą naujų technologijų plėtrai ir socialinėms inovacijoms šiose teminėse srityse:

— papildoma gamybos nauda,

— maisto tiekimo grandinė,

— sveikos gyvensenos ir aktyvaus senėjimo inovacijos,

— visuomenės saugumas sparčiai skaitmeninamos ekonomikos sąlygomis,

— naujų tvaraus žvalgymo, gamybos, gamybos ir perdirbimo metodų kūrimas,

— miestų judumas.

3.5 Decentralizuotos, sutelkiančios visus galimus vietas (regionų lygmeniu) partnerius ŽIB gali būti tinkamas būdas spręsti Sąjungai iškylančius uždavinius. Kadangi neįmanoma per priimtina (taigi trumpą) laikotarpį suderinti įvairių valstybių narių mokslinių tyrimų, mokymo ir gamybos (šie klausimai sprendžiami laikantis subsidiarumo principo) sistemų, ŽIB steigimas yra konkretus sprendimas siekiant įveikti sunkumus ir sukurti naują pramonės ir paslaugų vystymo politikos modelį.

3.6 ŽIB suteikta autonomija samdyti darbuotojus, organizuoti vidaus struktūrą ir finansavimą suteiks galimybes pasirinkti kompetentingiausius ir motyvuotus mokslininkus ir, kaip tikisi Komisija, turėtų sudaryti sąlygas patirties mainams ir tarptautiniam bendradarbiavimui.

4. Bendros ir konkrečios pastabos

4.1 Komisijos siūloma **bendra struktūra** yra novatoriška ir suteikianti daug galimybių. Komitetas norėtų priminti savo ankstesnę nuomonę dėl Europos inovacijos ir technologijos instituto įsteigimo ⁽²⁾, kadangi mano, kad joje pateiktos bendros pastabos yra aktualios ir dabartiniu laikotarpiu.

4.2 **Biudžeto** klausimu Komitetas mano, kad atsižvelgiant į planuojamą sukurti ŽIB skaičių ir darbotvarkės trukmę, galima teigti, kad Komisijos projekte numatytas biudžetas iš esmės nepakeistas, ar netgi sumažintas vertinant lėšas numatytas iki 2020 m., nors EIT – tai priemonė skirta skatinti tvarų vidutinės ir ilgalaikės trukmės laikotarpiu MVĮ ir MVPĮ augimą, kuris sudarys galimybes diegti daug naujovių ir sukurti daug darbo vietų ir kurį reikėtų skatinti visų pirma didžiausią potencialą turinčiose srityse.

4.3 **ŽIB finansavimo struktūra** turi akivaizdžių privalumų, kadangi EIT finansuoja tik 25 proc., o likusius 75 proc. finansuoti turi įmonės partnerės, MVĮ, mokslinių tyrimų centrai, šioje iniciatyvoje dalyvaujantys viešieji ir privatūs subjektai. Ši lanksti struktūra sudaro galimybes paspartinti įsisavinimo procesus ir perėjimą nuo fundamentinių prie taikomųjų mokslinių tyrimų, nuo inovacijų kūrimo prie patentų pateikimo, taip pat leidžia kurti arba plėtoti inovacijas rinkoms teikiančias įmones.

⁽¹⁾ Angliškai Knowledge and Innovation Communities (KIC)

⁽²⁾ OL C 161, 2007 7 13, p. 28.

4.4 Be to, bus suteikta didesnė veiksmų laisvė įgyvendinant valstybėse narėse vietos lygmens iniciatyvas.

4.5 Neabejotinai daug privalumų turi ŽIB **valdymo struktūra**, naudinga ir periodiškai ŽIB narių kaita. Komitetas pritaria EIT vystymo koncepcijai ir mano, kad reikia išlaikyti ŽIB savarankiškumą ir autonomiją siekiant didesnio veiksmingumo, o jų veiklą vertinti pagal pasiektus rezultatus.

4.6 Vienas iš įdomesnių šios dviejų lygių struktūros aspektų – tai palankesnės sąlygos pateikti rinkai ŽIB patentus ir inovatyvius produktus.

Vykstant spartiems ir tradicinę pramonę neigiamai veikiantiems globalizacijos procesams, EESRK pritaria, kad kompetencija mokymo ir gamybos srityse ateityje taps vertybe ir veiksminga konkurencingumo priemone.

4.7 Ryžtingai siekiant tvaraus vystymosi, inovatyvių produktų ir paslaugų, papildoma nauda labiau nei bet kada bus svarbus veiksnys kuriant ES kvalifikuoto darbo vietas ir siekiant išvengti veiklos perkėlimo į pigios darbo jėgos šalis.

4.8 EESRK atkreipia dėmesį į ŽIB koncentraciją ribotame skaičiuje šalių. Komitetas norėtų, kad būtų dedamos konkrečios pastangos, kuo didesniame skaičiuje šalių užmezgant ryšius su jose esančiomis laboratorijomis, įmonėmis ir mokslinių tyrimų

įstaigomis, kad būtų plėtojamas kūrybinis potencialas ir naudojami ŽIB žmogiškieji ir technologiniai ištekliai ir nebūtų didinami valstybių narių skirtumai mokslinių tyrimų ir aukštojo mokslo srityse. Komitetas pabrėžia, kad šioje iniciatyvoje dalyvauja daugiau kaip 200 partnerių iš visų valstybių narių.

4.9 EESRK ypač pritaria, kad būtų sukurtas EIT ženklas kvalifikacijai pripažinti, kuris atvertų didesnes galimybes mokslininkų judumui ir įmonių ir MVĮ vystymui kitose teritorijose.

4.10 EESRK norėtų, kad kuo daugiau informacijos būtų suteikta institutams, įmonėms ir galimiems partneriams siekiant paskatinti jų paramą ir norą dalyvauti kuriant ŽIB svarbiausiose strategijoje „Europa 2020“ nurodytose srityse.

Siekiant šio tikslo, EIT turėtų nedelsdama pradėti plačią informavimo kampaniją šiais klausimais, kad įmonės ir galimi partneriai galėtų kurti partnerystės projektus.

4.11 EESRK supranta, kad galima tikėtis nacionalinių institucijų nepritarimo ar netgi trukdymo, todėl ragina Komisiją skatinti platų EIT ir šių institucijų dialogą, kuris padėtų sukurti būtiną sinergiją.

Komitetas visų pirma atkreipia dėmesį į mokslinių tyrimų ir mokymo įstaigų vadovų nerimą dėl mažinamo jų įstaigų biudžeto ir didinamo ŽIB biudžeto.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. įmonių konkurencingumo ir mažųjų bei vidutinių įmonių programa

(COM(2011) 834 final – 2011/0394 (COD))

(2012/C 181/22)

Pranešėjas **Ronny LANNOO**

Bendrapranešėjis **Brendan BURNS**

Europos Parlamentas, 2011 m. gruodžio 13 d., ir Taryba, 2012 m. sausio 24 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. įmonių konkurencingumo ir mažųjų bei vidutinių įmonių programa

COM (2011) 834 final – 2011/0394 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 8 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (2012 m. kovo 29 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 142 nariams balsavus už ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria didiesiems COSME (Įmonių konkurencingumo ir MVĮ programos 2014–2020 m.) tikslams, tačiau konstatuoja, kad šioje programoje neatsižvelgta į jo pageidavimus, pateiktus nuomonėje dėl Smulkiojo verslo akto Europai apžvalgos, ⁽¹⁾ visų pirma dėl paramos MVĮ ir jų konsultavimo priemonių stiprinimo, įgūdžių perdavimo, veiksmų derinimo ir partnerystės su MVĮ organizacijomis.

1.2 Jis pageidauja, kad būtų aiškiau apibrėžti konkretūs veiksmai, kuriuos reikia įgyvendinti. Tuoju pat išryškėja dvi problemos:

— tikslas – reglamentu siekiama stiprinti įmonių konkurencingumą. Iš tiesų, būtina joms suteikti galimybių konkuruoti su varžovais pasaulio rinkose. EESRK pritaria nustatytam tikslui, tačiau tvirtina, kad vienodai svarbu ir siekti užtikrinti tvarias MVĮ pozicijas Europos, artimiausiose ir vietos rinkose.

— priemonės – EESRK prašo Komisiją papildyti pasiūlymą dėl teisės akto darbo programa su sąrašu konkrečių priemonių, kurios bus įgyvendintos siekiant patenkinti visų kategorijų MVĮ poreikius ir su dabartine krize susijusius lūkesčius.

1.3 Visus sprendimus dėl šios veiksmų programos turėtų priimti Europos Parlamentas ir Taryba taikydami bendro sprendimų priėmimo procedūrą. Deleguotųjų aktų priėmimo

procedūra turėtų būti taikoma tik metinių programų, parengtų konsultuojantis su valstybėmis narėmis bei MVĮ organizacijomis, nustatymui ir įgyvendinimui.

1.4 EESRK pageidauja, kad programa

— būtų skirta visoms įmonėms ⁽²⁾;

— savo išteklius nukreiptų į pagrindinius prioritetus – informavimą, paramą ir konsultavimą, sąlygų pateikti į rinkas gerinimą, galimybes gauti finansavimą, Bendrijos reikalavimų ir standartų priderinimo, bendradarbiavimo, strategijos Europa 2020 prioritetų;

— tuo tikslu nustatytų penktąją konkretų tikslą – teikti paramą MVĮ ir užtikrinti jų konsultavimą daugiausia dėmesio skiriant mažosioms ir labai mažoms įmonėms.

1.5 EESRK siūlo numatyti ketvirtąją priemonę, padėsiančią tobulinti teisės aktus, t. y. įsteigti „gynimo biurą“ (angl. *office of advocacy*) ⁽³⁾, kuris stebėtų, kad teisės aktuose būtų labiau atsižvelgiama į mažųjų įmonių realijas. Vis tik reikėtų apibrėžti „gynimo biuro“ vaidmenį ir suderinti jo veiklą su kitomis veikiančiomis organizacijoms, pavyzdžiui, MVĮ atstovų tinklu. Jis dar kartą primena, kad prieštarauja išimčių taikymui plačiu mastu ir siūlo užtikrinti MVĮ organizacijų dalyvavimą teisėkūros ir sprendimų priėmimo procese.

⁽¹⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 51–57.

⁽²⁾ Žr. išnašą Nr. 1

⁽³⁾ Žr. išnašą Nr. 1

1.6 EESRK pabrėžia, kad pasiūlyme dėl reglamento nepakankamai atsižvelgta į partnerystę grindžiamą valdymą. Jis nesusitinka, kad jame būtų apsiribojama tiesiog konsultacijomis ir primygtinai primena Europos Parlamentui ir Tarybai, kad būtina įtvirtinti tokio pobūdžio valdymą ir stiprinti partnerystę su MVĮ atstovaujančiomis organizacijomis, kaip tai numatyta kitose Bendrijos programose ⁽⁴⁾. EESRK ragina sudaryti darbo grupę, kuri sudarytų galimybę konsultuotis su Europos MVĮ organizacijomis dėl kiekvieno COSME programos rengimo, įgyvendinimo ir stebėsenos etapo.

1.7 Dėl 9 straipsnio, susijusio su galimybių patekti į rinką gerinimu, EESRK rekomenduoja

— atskirti galimybes patekti į rinkas nuo informacijos MVĮ teikimo, jų konsultavimo ir mokymo;

— teikti paramą jau vykdomai valstybės narėse MVĮ organizacijų ir valstybinių organizacijų veiklai;

— pritaikyti Europos įmonių tinklo (EIT) užduotis ir organizacinę struktūrą taip, kad jis galėtų prisidėti prie MVĮ organizacijų veiksmų ir įtraukti jas į savo veiklą. Tinklui būtina suteikti daugiau matomumo ir jo potencialas turėtų būti visapusiškai išnaudotas

1.8 EESRK nustatė, kad siūlomos finansinės priemonės – iniciatyva Horizontas 2020 ir kiti finansavimo šaltiniai, pvz., nurodyti pasiūlymuose dėl reglamentų dėl teritorinės sanglaudos – nepakankamai suderinti tarpusavyje. Tokia padėtis kelia MVĮ daug sunkumų. Todėl Komitetas prašo aiškiau išdėstyti šių skirtingų finansavimo šaltinių sąsajas. Nors ir pritardamas nuostatai 56 proc. biudžeto skirti finansinėms priemonėms, EESRK ragina Komisiją ir Europos Parlamentą tiksliai nustatyti kiekvienai iš dviejų priemonių skirtų lėšų dydį, sudaryti galimybę visoms įmonėms ir įvairaus pobūdžio investicijų atveju jomis pasinaudoti ir užtikrinti jų ir kitų panašių ES finansavimo formų koordinavimą, kad MVĮ galėtų pasirinkti joms geriausiai tinkančią priemonę. Be to, Komitetas prašo pakeisti paskolų garantijų priemonės taisykles ir taikymo sąlygas.

1.9 Jis prašo persvarstyti I priedo tekstą, jame pateiktus rodiklius apibūdžiant kartu su MVĮ organizacijomis. Taip pat reiktų peržiūrėti II priedą ir finansinę teisės akto pasiūlymo pažymą, nes jų nuostatos prieštarauja pasiūlymo tekstui.

1.10 EESRK rekomenduoja Europos Parlamentui ir Tarybai programą remti ir stiprinti, bet aiškiau pateikiant jos turinį, jos operatyvines priemones, taip pat prioritetų finansavimą, kartu pabrėžiant nuostatą dėl partnerystės su Europos MVĮ užtikrinimo. Vis dėlto jos biudžetas – 2,5 mlrd. eurų – atrodo gana menkas palyginti su jos užmojais. EESRK prieštarauja

bandymams sumažinti programos biudžetą ir primygtinai ragina Europos Parlamentą elgtis priešingai – jį padidinti. EESRK laikosi nuomonės, kad būtent MVĮ padės Sąjungai įveikti krizę ir sukurs naujų darbo vietų.

1.11 Vis dėlto EESRK mano, kad programa stokoja užmojo. Jo nuomone, pasiūlyto 2,5 mlrd. eurų biudžeto nepakaks būtinoms nuostatomis, kuriomis siekiama paremti MVĮ veiklą ir tvarų vystymąsi, įgyvendinti. Tačiau kaip tik MVĮ padės Sąjungai įveikti krizę, kurdamas naujas darbo vietas. Todėl EESRK prieštarauja bandymams sumažinti šį biudžetą. Jis ragina Europos parlamentą jį padidinti iki dabartinio Konkurencingumo ir inovacijų programos (KIP) biudžeto lygio, siekiant visų pirma padidinti finansinėms priemonėms skiriamas biudžeto lėšas.

1.12 EESRK ragina Europos Komisiją paaiškinti, kaip paskiriamas programos (ne finansinių priemonių) biudžetas ir į programą įtraukti smulkia kiekvienai programos veiklos sričiai skiriamų finansinių išteklių sąmatą.

2. Bendrosios pastabos

2.1 EESRK nuomonėje dėl SVA apžvalgos ⁽⁵⁾ pasiūlė savo prioritetus dėl 2014–2020 m. MVĮ konkurencingumo programos. Deja, pasiūlyme dėl COSME į juos atsižvelgta nepakankamai, taip pat neaiškūs numatomi įgyvendinti praktiniai veiksmai. EESRK ragina Europos Komisiją pateikti jam, taip pat ir Europos Parlamentui bei Tarybai, veiksmų, numatytų šios programos trukmei, planą.

2.2 EESRK stebisi nuorodos į SVA stoka, kai tuo tarpu programa turėtų būti grindžiama šiuo aktu. Visai nėra nuorodos į „Vieno karto“ (angl. *Only once*) principą. Nedaug nuorodų į principą „Visų pirma galvokime apie mažuosius“ (angl. *Think small first*) ir nepakankamai atsižvelgta į skirtingų MVĮ kategorijų specifiką.

2.3 Konkurencingumo raidą apsprendžia rinkos dėsniai, jam taip pat daro poveikį ir kiti faktoriai, tokie kaip darbo sąnaudų lygis, perkamoji galia, mokesčių sistema, sąlygos gauti finansavimą ar jaunimo įsidarbinimo galimybės. EESRK laikosi nuomonės, kad COSME prioritetas turi būti užtikrinti tvarų įmonių vystymąsi, o ne tik jų konkurencingumą.

2.4 COSME programoje taip pat turi būti numatytos konkrečiai mažoms ir labai mažoms įmonėms skirtos priemonės.

⁽⁴⁾ Bendrojo reglamento dėl struktūrinių fondų 5 straipsnis.

⁽⁵⁾ Žr. išnašą Nr. 1.

2.5 Kadangi 2012 m. bus atliekamas Europos MVĮ apibrėžimo įdiegimo tyrimas, EESRK ragina, pasinaudojant šia galimybe, atsižvelgti į didelę šių įmonių įvairovę. Europos Komisija taip pat turėtų informuoti Komitetą apie šio tyrimo išvadas ir įtraukti jį į priežiūros darbus.

3. Nuomonė dėl reglamento pasiūlymo

3.1 Konstatuojamoji dalis

3.1.1 EESRK pritaria konstatuojamosios dalies 10 punkto nuostatomis. COSME programa taip pat turėtų būti siekiama:

- MVĮ veiklos sąlygas padaryti paprastesnes ir sumažinti joms tenkančių administracinių suvaržymų našta;
- skatinti strategijos „Europa 2020“ prioritetų, tokių kaip inovacijų diegimas, ekologiška ekonomika ir jaunimo užimtumas, įgyvendinimą. EESRK palankiai vertina tai, kad į pasiūlymo konstatuojamąją dalį įterptas 11 punktas, kuriame nurodyta, kad ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas labai mažoms, su amatais susijusioms ir socialinėms įmonėms;
- Bendrijos politikoje ir programose nacionaliniu ir teritoriniu lygmenimis taikyti SVA principus;
- atsižvelgti į MVĮ poreikius kitose Bendrijos programose ir užtikrinti, kad būtų koordinuojamos bei supaprastintos jų administravimo taisyklės.

3.1.2 Komitetas laikosi nuomonės, kad, be įmonių steigimo ir vystymo, konstatuojamosios dalies 11 punkte turėtų būti paminėti antrosios galimybės verslininkams suteikimas, įmonių perdavimas ir perėmimas, jaunimo įsidarbinimo galimybės ir verslininkų bei jų darbuotojų mokymas, taip pat pateikta nuoroda į savarankiškai dirbančių asmenų ir laisvųjų profesijų atstovų vaidmenį.

3.1.3 Konstatuojamosios dalies 12 punkte būtina nurodyti, kad viena iš pagrindinių didžiajai MVĮ daugumai kylančių problemų yra gauti tinkamas konsultacijas. EESRK pritaria Europos įmonių tinklo principui, tačiau mano, kad jo potencialas turėtų būti visapusiškai išnaudotas. Atrodo, kad vis dar daug Europos MVĮ menkai žino apie tai. Europos įmonių tinklo (EIT) teikiamos paslaugos turėtų būti kuo geriau pagrįstos realia MVĮ paklausa ir poreikiais. EESRK remia pasiūlymą pertvarkyti EIT valdymą ir įtraukti visas atitinkamas verslo organizacijas į tokį valdymą.

3.1.4 Komisijos įgaliojimai priimti aktus pagal delegavimo procedūrą, minimą konstatuojamosios dalies 28 punkte, turi apsiriboti tik su programos vykdymu susijusiais aktais, visų pirma metinėmis programomis, bei užduočių perdavimo taisyklėmis, visa tai pasikonsultavus su suinteresuotosiomis šalimis. Praktinių priemonių ir specialiųjų dalyvavimo taisyklių veiklos programą turėtų priimti Europos Parlamentas ir Taryba.

3.1.5 EESRK primygtinai ragina, kad reglamentu dėl COSME būtų sukurta veiksminga valdymo sistema, kurioje dalyvautų Europos MVĮ organizacijos. Ji turėtų būti grindžiama partnerystės principu, pasiūlytu reglamento dėl bendrųjų struktūrinių fondų nuostatų 5 straipsnyje ⁽⁶⁾. Laikantis SVA nuostatų, MVĮ organizacijos privalo dalyvauti visame programos parengiamajame darbe ir kasmetiniame jos įgyvendinimo procese.

3.1.6 Turizmo pridėtinė vertė ES ekonomikai yra akivaizdi ir į paramos priemones pagal COSME turėtų būti įtraukta turizmo pramonė. Tačiau akivaizdžią pridėtinę vertę duoda ir daug kitų sektorių ir jeigu bus pabrėžiamas tik turizmas, tai reikš, kad jam teikiama pirmenybė, o tai prieštarauja programos horizontaliajam metodui ir ES MVĮ politikai apskritai.

3.2 1 skyrius. Dalykas

3.2.1 EESRK ragina pirmąjį straipsnį papildyti labai mažų įmonių, su amatais susijusių įmonių, savarankiškai dirbančių asmenų ir laisvųjų profesijų sąvokomis.

3.2.2 EESRK pritaria bendriesiems 2 straipsnio tikslams. Jo nuomone, šį straipsnį būtina papildyti nuostatomis dėl MVĮ tvaraus vystymosi ir įmonių perdavimo skatinimo.

3.2.3 Taip pat 2 straipsnį reikėtų papildyti ketvirtuoju bendroju tikslu – įgyvendinti SVA principus ir įtraukti jo prioritetus į Bendrijos politiką ir programas.

3.3 2 skyrius. Konkretūs tikslai ir veiklos sritys

3.3.1 Keturi konkretūs 3 straipsnyje pateikti tikslai yra reikšmingiausi. Tačiau EESRK prašo juos papildyti:

- 1 punkto d) dalį papildyti taip: gerinti galimybę patekti į artimiausias rinkas, visų pirma Europos reikalavimus ir standartus priderinant prie mažųjų ir labai mažų įmonių poreikių ir realijų,
- 5-uoju konkrečiu tikslu – remti paramos MVĮ teikimo ir jų konsultavimo veiklą.

3.3.2 EESRK prašo Parlamento ir Tarybos įterpti naują straipsnį dėl valdymo įsteigiant konsultacinę darbo grupę, sudarytą iš įvairioms Europos MVĮ kategorijoms atstovaujančių organizacijų, kuri užsiimtų programos rengimu, įgyvendinimu ir priežiūra ir su šia programa susijusiais metiniais planais.

⁽⁶⁾ Žr. išnašą Nr. 1.

3.3.3 EESRK pabrėžia, kad 6 straipsnį būtina papildyti konkrečiais pasiūlymais:

- teikti paramą poveikio tyrimo procedūroms ir įdiegti „Gynimo biuro“ sistemą po to, kai bus aiškiai apibrėžtas jos vaidmuo ir kompetencijos,
- teisėkūros proceso metu ir įgyvendinant strategiją „Europa 2020“ taikyti „Visų pirma galvokime apie mažuosius“ (angl. *Think small first*) ir „Vieno karto“ (angl. *Only once*) principus.
- užtikrinti, kad teisės aktai būtų rengiami kartu su MVĮ organizacijomis.

3.3.4 EESRK primena, kad jis prieštarauja nuostatai dėl labai mažoms įmonėms galiojančių išimčių taikymo plačiu mastu.⁽⁷⁾ Jis rekomenduoja į veiklą įtraukti MVĮ organizacijas, kad teisės aktai būtų priderinti prie labai mažų įmonių realijų.

3.3.5 EESRK prašo į 7 straipsnį įtraukti nuostatas dėl veiksmų, kuriais būtų remiamas įmonių perdavimas ir perėmimas. Ši veikla visų pirma yra susijusi su būsimųjų įmonių perėmėjų mokymu ir jaunų studentų mokymu bei informavimu supažindinant su MVĮ specifika bei jų teikiamomis galimybėmis.

3.3.6 Kalbant apie 9 straipsnį, reikėtų atskirti galimybių pateikti į rinkas didinimo veiklą nuo informacijos įmonėms teikimo, jų konsultavimo ir paramos teikimo veiklos. EESRK prašo 9 straipsnį padalinti į du šiuos atskirus straipsnius:

3.3.6.1 9 straipsnis. Veiksmai, kuriais siekiama didinti galimybes pateikti į rinką

Jo tekste palikti 2, 3 ir 4 punktus, 2 punktą papildant nuostata, patikslinančia, kad vykdant COSME programą visų pirma bus remiamos priemonės, užtikrinančios MVĮ ir labai mažų įmonių dalyvavimą Europos reikalavimų ir standartų priderinimo procese ir jų įgyvendinimą įmonėse.

3.3.6.2 9a punktas. Veiksmai, kuriais siekiama remti įmonių informavimo, konsultavimo ir paramos teikimo paslaugas

- EESRK pabrėžia, kad vienu iš prioritetų turi būti siekis visoms MVĮ suteikti galimybę gauti informaciją, konsultacijas ir paramą. Todėl reglamentu dėl COSME turi būti užtikrinta, kad:
 - Bendrijos programos taps labiau prieinamos MVĮ organizacijoms ir bus numatyti techninės pagalbos veiksmai, kad MVĮ būtų teikiama informacija ir konsultacijos. MVĮ organizacijoms čia turi atlikti aktyvesnį vaidmenį,

- bus sustiprintas MVĮ organizacijoms skirtos „vieno langelio“ sistemos vaidmuo nacionaliniu ir teritoriniu lygmeniu.

- EESRK apgailestauja, kad Europos įmonių tinklo veiksmams negali pasinaudoti didesnis MVĮ – visų pirma mažų ir labai mažų įmonių – skaičius ir kad į juos įtrauktos ne visos MVĮ organizacijos. Komitetas mano, kad norint visoms MVĮ užtikrinti galimybę gauti informaciją, Europos įmonių tinklas turėtų apimti visas šias organizacijas. Reikia remti jų veiklą, bet kartu stengtis nesukurti naujų tarpinių struktūrų. Daugelyje valstybių narių ir regionų veiksmingai veikia regioninių konsorcių modelis, todėl tikriausiai reikėtų jį pasirinkti, kad visoms MVĮ organizacijoms būtų suteikta galimybė prisijungti.

EESRK mano, kad Europos įmonių tinklas visų pirma turėtų būti skirtas atstovaujančioms MVĮ organizacijoms, įrodžiusioms, kad yra pajėgios struktūruoti ir šioms įmonėms teikti informavimo, konsultavimo ir paramos paslaugas. Komitetas rekomenduoja tinklo veiklą apibrėžti bendradarbiaujant su Europos MVĮ atstovaujančiomis organizacijomis ir numatyti konsultacijas su jomis rengiant būsimo tinklo veiklos specifikacijas.

3.4 3 skyrius. Programos įgyvendinimas

3.4.1 10 straipsnyje numatyta, kad metinė programa priimama padedant komitetui, kuris sudarytas iš valstybių narių atstovų. EESRK nuomone, prieš tai reikia pasikonsultuoti su Europos MVĮ atstovaujančiomis organizacijomis darbo grupėje, kurią EESRK prašo įsteigti šios nuomonės 3.3.2 punkte. 12 straipsnyje numatyta programos įgyvendinimo ir valdymo stebėseną turi būti vykdoma bendradarbiaujant su šia grupe.

3.4.2 11 straipsnyje numatytos „paramos priemonės“ – tai daugiausia tyrimai ir analizavimo veikla. Ir šiuo atveju EESRK ragina Komisiją pateikti aiškią tyrimo ir analizės programą, parengtą kartu su MVĮ atstovaujančiomis organizacijomis, kad ji tikrai atitiktų įmonių lūkesčius.

3.5 5 skyrius. Komitetas ir finansinės nuostatos

3.5.1 Reglamento 16 straipsnyje turėtų būti patikslinta, jog Komisijai padeda ne vien iš valstybių narių atstovų sudarytas komitetas, bei ir šios nuomonės 3.3.2 punkte EESRK pasiūlyta partnerių grupė.

3.5.2 Nors EESRK pritaria deleguotųjų aktų naudojimo įgyvendinimo priemonių atveju principui, jis vis dėlto laikosi nuomonės, kad 17 straipsnio 2 dalyje pateikti pasiūlymai yra sprendimų priėmimo proceso, kuris yra Europos Parlamento ir Tarybos kompetencija, dalis, nes šiuo atveju iš dalies keičiamas konkretus programos tikslas. Todėl jis prašo Europos Parlamentą ir Tarybą atsakyti 17 straipsnio 2 dalies.

⁽⁷⁾ Žr. išnašą Nr. 1.

3.5.3 Kalbant apie 18 straipsnį, deleguotieji aktai turi būti nustatomi kartu su specialiąja partnerių darbo grupe, pasiūlyta šios nuomonės 3.3.2 punkte. Ši nuostata taikytina ir 19 straipsniui dėl procedūros skubos tvarka.

3.6 I priedas. Bendrųjų ir konkrečių tikslų rodikliai

3.6.1 EESRK rekomenduoja Komisijai apibrėžti šiuos rodiklius kartu su MVĮ organizacijomis, atsižvelgiant į rodiklius, kurie jau nustatyti valstybių narių lygmeniu.

3.6.2 EESRK siūlo persvarstyti lyginamąją analizę, taikomą vertinant konkurencingumą. „Įmonių kūrimas“, kaip paminėta reglamento projekto 1 priede, yra tik vienas rodiklių ekonomikos konkurencingumui nustatyti. Netgi COSME yra nustatytas vidutinės trukmės tikslinis rodiklis (rezultatas) iki 2017 m. patvirtinti „per metus apie 7 supaprastinimo priemones“. Todėl EESRK siūlo nustatyti tuos prioritetinius sektorius, kuriuose būtų sumažinta administracinė našta, itin svarbi MVĮ konkurencingumui, ypač gaunant statybos leidimus, dėl elektros tiekimo, registruojant turtą, gaunant kreditą, apsaugant investuotojus, mokant mokesčius, vykdant tarpvalstybinę prekybą, užtikrinant sutarčių vykdymą, sprendžiant nemokumo klausimus, ir kt. Konkretūs ilgalaikiai tikslai turi būti platesnio užmojo, kad būtų laikomasi „geriausios praktikos“ ir užtikrintas verslo aplinkos konkurencingumas.

3.7 II priedas. Veiksmai, kuriais siekiama didinti MVĮ galimybes gauti finansavimą

3.7.1 EESRK pritaria finansinėms priemonėms ir ragina Europos Parlamentą ir Tarybą jas stiprinti. Didžiajai daugumai MVĮ veiksmingiausia yra paskolų garantijos priemonė.

3.7.2 Kalbant apie 3 punktą, EESRK pažymi, kad programos „Horizontas 2020“, kuria remiamos tik investicijos į mokslinius tyrimus ir inovacijas, ir panašaus pobūdžio finansinių priemonių, kurias gali taikyti regionai naudodamiesi struktūriniais fondais, ryšys nėra akivaizdus. EESRK prašo Komisiją aiškiai apibrėžti šių priemonių, kurios atrodo panašios, sąsają ir numatyti vienodas prieigos prie jų procedūras.

3.7.3 EESRK prašo įterpti naują 2a punktą, kuriame būtų patikslinta, kad „Paskolų garantijų priemonė taikytina visais įmonės egzistavimo etapais – ją įkuriant, vystant ir perduodant – kad ir kokia būtų jos veikla ar užimama rinkos dalis. Ši priemonė taikytina visoms, taip pat ir nematerialioms, investicijoms“.

3.7.4 Pasiūlyme nurodyta, kad paskolų garantijos priemonė taikoma paskolų iki 150 000 EUR atveju.

3.7.4.1 EESRK prašo Komisiją patikslinti, kokiais kriterijais remiantis buvo nustatytas šis lygis, nes KIP programoje jokios ribos nebuvo nustatytos. EESRK supranta, kad siūloma suma yra paskolos dydis. Tačiau tiek kuriant įmonę, tiek investuojant į ją ir ją perduodant dažniausiai prireikia daug didesnių paskolų.

Taigi, didesnių paskolų garantijos būtų teikiamos pagal programą Horizontas 2020, tačiau ji skirta tik inovaciniams projektams finansuoti.

3.7.4.2 Todėl EESRK ragina grįžti prie ankstesnės KIP sistemos, kurioje nebuvo nustatyta ribų. Priešingu atveju, Komitetas norėtų, kad 150 000 EUR riba būtų taikoma ne paskolos, o netiesioginės garantijos sumai. EESRK prašo, kad įmonių perdavimo ir perėmimo atvejais, dažnai reikalaujančiais daug didesnių sąnaudų nei įmonių kūrimas, netiesioginės garantijos sumos dydis nebūtų ribojamas.

3.7.5 Tame pačiame punkte kalbama apie „remiamų inovacinių MVĮ“ atskaitas. Paskolų garantijų priemonė turėtų galėti būti naudinga visoms, ir inovacinėms, ir ne, įmonėms. EESRK dar kartą reiškia abejonę dėl tokių atskaitų naudos; jų rengimas turėtų apsiriboti tik tiesioginiam naudojimui tinkamų duomenų pateikimu ir neturėti jokio poveikio įmonėms finansuoti skirtingoms lėšoms.

3.7.6 EESRK primygtinai ragina visus sprendimus, susijusius su finansinių priemonių nustatymu ir įdiegimu, priimti kuo glaudžiau konsultuojantis su Europos MVĮ organizacijomis ir jų finansiniais partneriais.

3.8 Finansinė teisės akto pasiūlymo pažyma

3.8.1 1.4.1 punktą dėl daugiamečių strateginių tikslų Komitetas prašo papildyti nuostata, kad programa remia ne vien įmonių steigimą ir augimą, bet ir įmonių perdavimą ir perėmimą.

3.8.2 1.5.4 punkto trečiojoje pastraipoje pabrėžiama, kad „naujosios programos tikslas bus MVĮ, esančios augimo ir tapimo tarptautinėmis etapuose“. Toks apribojimas prieštarauja likusiam dokumento tekstui ir SVA principams – naujoji programa turi remti VMĮ visuose veiklos etapuose ir neatsižvelgiant į rinkų, kuriose jos veikia, pobūdį.

3.8.3 EESRK atkreipia dėmesį, kad paskutinis trečiosios pastraipos sakinyss prieštarauja reglamento tekstui ir prašo jį išbraukti.

3.8.4 1.5.4 punkto penktosios pastraipos paskutiniame sakinyje kalbama apie „vieno langelio“ sistemos nustatymą. EESRK prašo atsižvelgti į jau veikiančius langelius ir tarnybas, gerbti valstybėse narėse taikomus veiklos metodus ir būdus bei veikti glaudžiai konsultuojantis su VMĮ organizacijomis.

3.8.5 2.1 punktą dėl priežiūros ir ataskaitos teikimo taisyklių EESRK ragina papildyti nuostata dėl laikotarpio vidurio vertinimo, kad būtų galima COSME programą priderinti antrame jos etape. Šiuos vertinimo darbus nustatytu laiku turėtų atlikti nepriklausoma išorės organizacija, o jo išvados turi būti pateiktos Europos Parlamentui ir Tarybai.

2012 m. kovo 29 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos trečiųjų šalių integracijos darbotvarkės

(COM(2011) 455 final)

(2012/C 181/23)

Pranešėjas **Cristian PÎRVULESCU**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. liepos 20 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos trečiųjų šalių piliečių integracijos darbotvarkės

COM(2011) 455 final.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 29 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 170 narių balsavus už, 14 – prieš ir 11 susilaukusių.

1. Išvados

1.1 Komitetas palankiai vertina Europos Komisijos komunikatą ir laiko jį pažangiu žingsniu siekiant suvokti ir įveikti iššūkius, susijusius su trečiųjų šalių piliečių integracija ES valstybėse narėse.

1.2 Komunikate apibrėžtos pagrindinės veiklos sritys ir paaiškintos su integracijos darbotvarkės rengimu ir įgyvendinimu susijusios užduotys bei kompetencija. Komunikate teisingai pabrėžtas vietos ir regionų valdžios institucijų vaidmuo, tačiau aiškiai nenurodyta, kokios paskatos yra numatytos, kad šios institucijos aktyviau dalyvautų procese. Modulių metodo taikymas rengiant nacionalinę politiką gali būti labai veiksmingas, tačiau slypi ir tam tikri pavojai.

1.3 Nors komunikato struktūra yra visa apimanti ir tinkama, joje nepakankamai išnagrinėti sudėtingi politiniai, socialiniai ir ekonominiai iššūkiai, su kuriais susiduria Europos visuomenė. Šiuo metu pagrindiniai, integracijos darbotvarkės vystymo veiksniai – ekonominė krizė ir jos poveikis. Ji turi įtakos Europos viešajai nuomonei ir daro nacionalinėms ir vietos valdžios institucijoms finansinį spaudimą. Todėl Komitetas siūlo pasiūlymą persvarstyti atsižvelgiant į dabartinę socialinę ir ekonominę padėtį bei nustatyti konkrečias institucines ir finansines priemones, užtikrinančias paramą integracijos tikslams. Komitetas primygtinai ragina atkreipti dėmesį į komunikato užmojį. Jau šiandien aišku, kad ekonomikos krizė skatina imigracijai priešiškas tendencijas. Būtina, kad Europos Komisija ir kitos Europos institucijos suderintų savo pastangas ir pradėtų plataus užmojo, ilgalaikės ir ryžtingas kampanijas, nukreiptas prieš imigraciją smerkiančias retoriką ir nuostatas, kurios pavojingai plinta, tapdamos daugelyje Europos šalių dominuojančia politine

tendencija. Tokios tendencijos daro tiesioginį poveikį Europos Sąjungos kaip vientiso demokratinio subjekto tapatybei.

1.4 Komitetas konstatuoja, kad trečiųjų šalių piliečių statusas labai įvairus, todėl apmąstant ir nustatant politikos kryptis siūlo į šią įvairovę atsižvelgti. Tarp migrantų pasitaiko šalių, turinčių perspektyvų įstoti į ES, piliečių, taip pat ne Europos žemyno šalių piliečių, dirbančių ir gyvenančių ES, bei ne ES piliečių, kuriems suteiktas tarptautinės apsaugos Europos teritorijoje statusas. Šios įvairovės pripažinimas neturėtų lemti aplinkos, kurioje toleruojami diskriminaciniai veiksmai, politinė nelygybė ir elementarių integracijos normų ir priemonių stoka. Komitetas įsitikinęs, kad ES piliečiai, gyvenantys ir dirbantys kitoje, nei jų kilmės, valstybėje narėje turėtų būti įtraukti į bendrosios integracijos darbotvarkę. Didžiausią nerimą kelia romų padėtis. Šiuo metu Europos Parlamente ir Europos Vadovų Taryboje vyksta diskusijos dėl migruojančių sezoninių darbuotojų iš trečiųjų šalių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų, o EESRK savo nuomonę pateikė 2011 m. ⁽¹⁾ Europos Sąjungos politika turi imtis spręsti sudėtingą nelegalių migrantų, kurie yra ypač pažeidžiama gyventojų grupė, klausimą.

1.5 Komunikate teisingai atkreiptas dėmesys į trečiųjų šalių piliečių dalyvavimą, tačiau nėra ryžtingesnės nuostatos dėl jo būtinumo, reikiamos paramos ir jam skatinti skirtų konkrečių priemonių. Šiuo metu jiems dalyvauti vietos ir regiono bendruomenių socialiniame ir politiniame gyvenime yra sunku. Komitetas laikosi nuomonės, kad, siekiant kokybiškos, dalyvaujamosios ir veiksmingos integracijos politikos, būtinos išankstinės sąlygos apibrėžti interesus ir suteikti galimybę bendradarbiaujant su viešomis ir privačiomis organizacijomis, teikti kolektyvinius pasiūlymus.

⁽¹⁾ OL C 218, 2011 7 23, p. 97–100.

1.6 Komitetas ragina Europos Komisiją atkreipti dėmesį į integraciją skelbiant jos Europos metus arba skiriant jai pagrindinę vietą kitais Europos metais ir tikisi, kad ji, kartu su kitomis ES institucijomis, ir toliau sies integracijos darbotvarkę su kitais didžiaisiais politikos prioritetais, tokiais kaip strategija „Europa 2020“ bei šiuo metu persvarstoma pagrindinių teisių apsaugos darbotvarkė.

1.7 Komitetas tvirtai pasiryžęs bendradarbiauti su kitomis Europos Sąjungos institucijomis rengiant pagrindines politikos priemones ir programas trečiųjų šalių piliečių integracijai užtikrinti. Jis taip pat nusiteikęs įtraukti į su integracijos darbotvarkę susijusią veiklą Europos pilietinę visuomenę ir sudaryti galimybes trečiųjų šalių piliečiams dalyvauti struktūruotame dialoge Europos lygmeniu.

2. Įžanga

2.1 ES bendradarbiavimas ne ES nepriklausančių valstybių piliečių integracijos srityje prasidėjo 1999 m. Taperės Europos Vadovų Taryboje priėmus atitinkamą programą. Bendrieji pagrindiniai imigrantų integracijos Europos Sąjungos šalyse principai buvo priimti 2004 m. Jie skirti sudaryti ES valstybėms narėms sąlygas parengti savo integracijos politiką ir nustatyti platesnę institucinę sistemą, kurioje dalyvautų Europos, nacionaliniai, regionų ir vietos subjektai. 2005 m. Komisijos bendroji integracijos darbotvarkė, kuria buvo siekiama įgyvendinti bendruosius pagrindinius principus, leido padaryti tam tikrą pažangą, tačiau neužtikrino, kad būtų išspręstos svarbiausios integracijos problemos. ES integracijos tikslai buvo įtraukti ir į 2009 m. Stokholmo EVT patvirtintą programą bei į strategiją „Europa 2020“, tačiau integracijos politikai jų įtraukimas į plataus užmojo programas didelio poveikio nepadarė.

2.2 2011 m. liepos mėn. Komisija pasiūlė atnaujintą trečiųjų šalių piliečių Europos integracijos darbotvarkę, kurios nuostatoje daugiausia dėmesio buvo skirta aktyvesniam ir veiksmingesniam migrantų dalyvavimo skatinimui ir veiklos vietos lygmeniu stiprinimui. Šia darbotvarkę siekiama svarbesnį vaidmenį skirti ir kilmės šalims planuojant šios srities politiką. Svarbiausias politikos formavimo principas yra lankstumas. Todėl Europos Komisija rengia Europos priemonių, kuriomis valstybės narės galės naudotis pagal savo poreikius ir prioritetus, rinkinį. Parengti ir bendrieji rodikliai ⁽²⁾ siekiant sustiprinti integracijos darbotvarkę.

2.3 Rengdama integracijos darbotvarkę ES pasirinko institucinę ir komunikacijos infrastruktūrą, kurią sudaro sudedamosios dalys yra šios: *integracijos nacionalinių ryšių palaikymo institucijų tinklas*, *Europos integracijos forumas* – platforma dialogui, kuriame dalyvauja visos integracijos srityje veikiančios organizacijos, *Europos integracijos portalas* – pagrindinis keitimosi informacija, dokumentais ir duomenimis tinklalapis internete, *Europos integracijos žinybas*, skirtas sprendimus priimančioms politikoms ir praktikams, ir *Europos integracijos fondas*, kuris remia ES valstybių

narių pastangas užtikrinti ES nepriklausančių valstybių piliečių integraciją į Europos visuomenę. Be to, 2011 m. lapkričio 18 d. pradėjo veikti *ES imigracijos portalas*.

2.4 Naujos teisinės nuostatos dėl ES paramos veiksmams, skatinantiems trečiųjų šalių piliečių, legaliai gyvenančių ES valstybėse narėse, integraciją įtraukimas į SESV (79 straipsnio 4 dalis) suteikia tvirtesnę pagrindą šių valstybių narių veiksmų derinimui tarpusavyje ir demonstruoja nuolatinę Europos Komisijos ir kitų Europos institucijų įsipareigojimą.

2.5 Prie komunikato pridėjame Komisijos tarnybų darbiname dokumente nurodyti kai kurie svarbiausi su trečiųjų šalių piliečių integracija susiję iššūkiai, pavyzdžiui, žemas migrantų, ypač moterų, užimtumo lygis, didėjantis nedarbo lygis ir didelis žmonių, turinčių pernelyg aukštą kvalifikaciją, skaičius, didėjantis socialinės atskirties pavojus, išsilavinimo skirtumai, galiausiai visuomenės susirūpinimas nepakankama migrantų integracija. ⁽³⁾

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK pritaria nuostatai, kad atsakomybė už integraciją yra bendra, ir primygtinai ragina ES valstybes nars integracijai teikti pirmenybę. Tai būdas ir toliau nacionaliniu lygmeniu užtikrinti atvirą, įtraukią ir tvirtą demokratinę aplinką ⁽⁴⁾. Vis dėlto šioje srityje ES lygmeniu dar reikia daug nuveikti. ES institucijos jau sukūrė stebėsenos, lyginamosios analizės ir keitimosi geriausia patirtimi pagrindą. Tačiau dar esama sričių, kur būtinas didesnis dėmesys. Taigi reikėtų geriau suderinti Europos finansines priemones ir integracijos tikslus. Be to, reikia išsamiai išanalizuoti dabartinius teisės aktus, visų pirma taisykles dėl trečiųjų šalių piliečių darbo tvarkos.

3.2 Atsižvelgdamas į turimus duomenis, EESRK mano, kad ES integracijos darbotvarkėje turi būti nustatyti aiškesni tikslai. Komitetas turi omenyje sistemą, kuria remdamosi ES valstybės narės apibrėžtų konkrečius integracijos tikslus ir nuolat teiktų savo ir kitų šalių piliečiams informaciją apie pasiektą pažangą. Bendro tikslo kurti konkurencingą ir įtraukią Europą nebus galima pasiekti, jei 4 proc. gyventojų – tokią dalį ES gyventojų sudaro trečiųjų šalių piliečiai ⁽⁵⁾ – bus palikti nuošalyje.

3.3 Integracijos darbotvarkė yra ypač sudėtinga ir jai įgyvendinti būtinos pastangos visais lygmenimis. EESRK palankiai vertina tvirtesnę bendradarbiavimą su Europos Komisija, Regionų komitetu ir kitomis ES institucijomis siekiant įgyvendinti šią atnaujintą integracijos darbotvarkę. Labai praverstų dėmesys vietos aspektui. Be to, labai svarbu įgalinti pilietinę visuomenę ir vietos lygmeniu veikiančias bendroves. Reikėtų skatinti migrantus kurti tinklus ir asociacijas, kurios padėtų jiems gauti informaciją, finansavimą ir sudarytų galimybę dalyvauti sprendimų priėmimo procese.

⁽³⁾ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas, Europos trečiųjų šalių piliečių integracijos darbotvarkė.

⁽⁴⁾ ES ir trečiųjų šalių piliečių migracijos problemų santrauką žr. MEMO/11/529: pirmieji „Eurobarometro“ migrantų integracijos tyrimo rezultatai, 2011 m. liepos 20 d., Briuselis.

⁽⁵⁾ Išsamūs duomenys pateikti Metinėje imigracijos ir prieglobsčio ataskaitoje (2010 m.), COM (2011) 291 final.

⁽²⁾ Eurostat Indicators of Immigrant Integration – A Pilot Study (Eurostatas. Imigrantų integracijos rodikliai – Bandomasis tyrimas).

3.4 Europos integracijos praktikos priemonių rinkinio plėtojimas yra būtinas ir rodo Europos integracijos praktikos vadovo, kurį šis rinkinys pakeičia, institucinę svarbą. Reikėtų deramai informuoti apie šį priemonių rinkinį, taip pat apie didelio poveikio projektų finansavimo galimybes. EESRK tikisi, kad šis priemonių rinkinys bus naudojamas svarbiausiems nacionalinio, regionų ir vietos lygmens integracijos iššūkiams įveikti.

3.5 Be to, Europos priemonių rinkinys neturėtų pakenkti visos integracijos politikos nuoseklumui. EESRK primygtinai ragina nacionalinės, regionų ir vietos valdžios institucijas siekti pažangos remiantis integracijos strategijomis, kurios parengtos laikantis dalyvavimo principo. Komitetas ragina valstybes nares ir Europos Komisiją dar labiau sustiprinti nacionalinius kontaktinius punktus integracijos klausimais, kad jie taptų katalizatoriais strategiškai planuojant integracijos veiksmus.

3.6 EESRK palankiai vertina neseniai Eurostato atliktą tyrimą dėl integracijos rodiklių⁽⁶⁾. Tai labai naudinga priemonė, leidžianti atidžiau stebėti politikos ir programų poveikį, atlikti lyginamąją valstybių narių praktikos analizę ir parengti geriau pagrįstą politiką. Kaip buvo pirmiau paminėta, rodikliai svarbūs ne tik norint užtikrinti stebėseną ir vertinimą, bet ir siekiant nustatyti konkrečius integracijos politikos ir programų tikslus.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Integracija per dalyvavimą

4.1.1 Socialinis ir ekonominis migrantų indėlis

4.1.1.1 Socialinis ir ekonominis migrantų indėlis yra labai svarbus integracijos darbotvarkės aspektas. EESRK siūlo keisti požiūrį į migrantus, kurie dažnai laikomi potencialia našta socialinės apsaugos sistemoms arba pigia (palyginti su ES valstybių narių piliečiais) darbo jėga. Komitetas laikosi nuomonės, kad migrantai visų pirma ir svarbiausia yra pagrindinėmis teisėmis besinaudojantys asmenys; tačiau kartu jie svariai prisideda prie priimančiosios šalies visuomenės, ekonomikos ir kultūros. Be to, EESRK mano, kad integracija yra dviejų krypčių procesas ir skatina migrantus siekti socialinių ir kultūrinių mainų su priimančiosios šalies bendruomenėmis ir visuomene. Šiam tikslui pasiekti pirmiausia reikia įgyti kalbos žinių ir dalyvauti priimančiosios šalies švietimo sistemoje. Europos visuomenė ir piliečiai savo ruožtu turi suvokti, kad mūsų visuomenei vidutinės ir ilgalaikės trukmės laikotarpiu teks susidurti su rimtomis demografinėmis problemomis ir kad reguliuojama imigracija gali padėti iš dalies išspręsti šią problemą.

4.1.1.2 Nors kalbos įgūdžių įgijimas yra labai svarbus integracijos veiksnys, Komisija komunikate nenurodo konkrečių priemonių šiam tikslui pasiekti.

⁽⁶⁾ Eurostat, 2011 m., Imigrantų integracijos rodikliai. Bandomoji studija (*Indicators of Immigrant Integration. A Pilot Study*).

4.1.1.3 Dalyvavimas darbo rinkoje yra esminis integracijos sėkmę lemiantis veiksnys. Komunikate pagrįstai nurodoma, kad trečiųjų šalių piliečių užimtumo lygis turėtų būti gerokai panašesnis į ES piliečių užimtumo lygį, visų pirma moterų, kurios šiuo požiūriu yra ypač nepalankioje padėtyje. Vis dėlto ši visiškai kiekybinė priemonė neatspindi bendros užimtumo padėties. Išankstinės kvalifikacijos, darbo užmokesčio, išmokų, įskaitant jų perdavimą, galimybės mokytis ir darbo vietos garantijų pripažinimas - tai glaudžiai tarpusavyje susiję klausimai, kuriuos būtina įtraukti į integracijos darbotvarkę. Daugiau dėmesio reikėtų skirti moterų užimtumo problemai.

4.1.1.4 EESRK susirūpinęs dėl Europos Sąjungos teisės aktų tiesioginio ir netiesioginio poveikio darbuotojų migrantų statusui⁽⁷⁾. Nors įvedus ES mėlynąją kortelę, parengus vieno leidimo direktyvą ar sezoninių darbuotojų direktyvą buvo padaryta pažanga, pagrįstai baiminamasi, kad įgyvendinant darbo klausimus reglamentuojančias direktyvas gali būti diskriminuojami darbuotojai arba migrantai dėl jų kilmės ar kvalifikacijos lygio ir taip didinama nelygybė⁽⁸⁾. ES darbo teisės aktuose darbuotojai skirstomi į aukštos ir žemos kvalifikacijos darbuotojus ir jiems suteikiamos skirtingos teisės.

4.1.1.5 EESRK įspėja, kad apykaitinės migracijos skatinimas neturint pakankamai išteklių gali lemti didesnę nelegalią imigraciją ir labai žemą darbuotojų apsaugos lygį. Ši konkreti politika ginčytina ir etiniu požiūriu, kadangi ja siekiama grąžinti darbuotojus į jų kilmės šalį nesuteikiant jiems galimybės ten perkelti savo teisių ar dirbti pakankamai ilgą laiką priimančiojoje šalyje.

4.1.1.6 Dvigubai daugiau pastangų reikia skirti švietimo sistemai siekiant paskatinti jaunuolių iš migrantų šeimų mokymąsi. Be to, reikėtų dėmesį skirti ikimokykliniam ugdymui, kad būtų užtikrintas aktyvesnis dalyvavimas vėlesniame švietimo sistemos etape. Komunikate pateikti kai kurie galimų veiksmų pavyzdžiai – konsultavimas, kursai tėvams ir migrantų kilmės mokytojų samdymas. EESRK mano, kad visi šie veiksmai būtų naudingi, tačiau ragina juos vykdyti ryžtingiau ir geriau finansuoti mokyklose ir per jas vykdomas programas.

4.1.1.7 Geresnių gyvenimo sąlygų užtikrinimo tikslas ir toliau turi būti prioritetas integracijos darbotvarkės klausimas. Šiuo požiūriu komunikate nurodoma, kad ypač didelės pastangos vietos ir nacionaliniu lygmeniu turėtų būti dedamos tarptautinės apsaugos gavėjų atžvilgiu. EESRK visiškai supranta šios išskirtinės grupės poreikius, tačiau norėtų atkreipti dėmesį ir į kitas pažeidžiamas grupes. Komitetas siūlo Europos Komisijai atkreipti dėmesį į tuos atvejus, kai yra keletas pažeidžiamumo

⁽⁷⁾ OL C 218, 2011 7 23, p. 97–100 ir OL C 357, 2010 12 28, p. 16–22.

⁽⁸⁾ Europos žmogaus teisių gynimo asociacija, „Darbuotojų imigracija į ES. Ar siekiame skirtingų standartų, pagrįstu nevienodomis sąlygomis?“, 2011 m. spalio 17 d.

veiksnių, pavyzdžiui, romų tautybės moterų atvejais, ir teikti jiems pirmenybę. Be to, ES turi galingą ir aiškia ateities viziją pagrįstą priemonę – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją, kuri galėtų orientuoti teisėkūros veiksmus integracijos srityje.

4.1.1.8 EESRK apgailestauja, kad romų padėčiai Komisija skiria nepakankamai dėmesio. Daugelis jų yra kilę iš trečiųjų šalių ir priimančiojoje valstybėje gyvena labai sunkiomis sąlygomis, neturėdami galimybės naudotis infrastruktūra ir pagrindinėmis paslaugomis. EESRK nuomone, nors teisiniu požiūriu yra didelių skirtumų tarp trečiųjų šalių piliečių ir valstybių narių piliečių, pažeidžiamų grupių problema lieka ta pati. Be to, pagrindinės žmogaus teisės turi būti ginamos nepaisant asmens juridinio statuso.

4.1.1.9 Norint pasiekti integracijos darbotvarkės tikslus, reikia geriau panaudoti ES skiriamą finansavimą. EESRK pažymi, kad finansų krizė gerokai suvaržė socialinėms programoms skiriamas viešąsias išlaidas, ir mano, kad svarbiausi projektai, galintys bent jau sukurti tvirtą gerosios praktikos pagrindą, iš esmės galėtų būti finansuojami ES lėšomis. Reikėtų užtikrinti, kad su finansavimu susijusi informacija būtų lengvai prieinama, ir pasirūpinti, kad finansavimas būtų pakankama paskata vietos valdžios institucijoms ir viešosioms bei privačioms institucijoms dalyvauti šiame procese. Turimi ištekliai turėtų būti skirti paskatinti pilietinės visuomenės organizacijas užmegzti ryšius ir veikti vietos lygmeniu akcentuojant migrantų bendruomenių dalyvavimą.

4.1.1.10 ES turėtų tapti atvira vietos, regionų ir nacionaliniams migrantų tinklams ir organizacijoms. Tinklų ir socialinio kapitalo kūrimas skatina principu „iš apačios į viršų“ grindžiamą integraciją ir padeda sukurti aplinką, kurioje migrantai jaustųsi stipresni ir galėtų pasinaudoti savo teisėmis bei pritaikyti gebėjimus. Tačiau tinklai ir organizacijos turėtų remti integraciją, o ne skatinti dar didesnę atskirtį. EESRK siūlo jiems užmegzti partnerystės ryšius su priimančiojoje šalyje veikiančiais tinklais ir organizacijomis. ES turėtų būti atvira naujoms dalyvavimo ir bendradarbiavimo formoms, kurioms palankias sąlygas sudaro informacinės technologijos ir didesnis judumas.

EESRK rekomenduoja Europos Komisijai persvarstyti migrantų darbą reglamentuojančius teisės aktus, kurių dabartinė redakcija skatina diskriminaciją ir nelygybę. Komitetas taip pat rekomenduoja toliau stengtis palengvinti valstybių narių veiksmus siekiant didesnės ir geresnės integracijos.

4.1.2 Teisės ir pareigos. Vienodas požiūris ir priklausymo bendruomenei pojūtis

4.1.2.1 EESRK palankiai vertina tai, kad ypatingas dėmesys skiriamas migrantų dalyvavimui politiniame gyvenime atliekant

išrinktųjų valdžios atstovų, rinkėjų ar konsultacinių organų narių pareigas. Šis klausimo aspektas yra rimtas išbandymas Europos demokratijai. Tik suteikus migrantams politinį balsą, bus galima vidutinės trukmės ir ilgalaikiu laikotarpiu užtikrinti integraciją ir užkirsti kelią jų diskriminavimui. Dalyvavimas politiniame gyvenime ir instituciniai kolektyviniai veiksmai gali padėti įtraukti migrantus į politinį procesą. Toks požiūris leistų išvengti susvetimėjimo ir radikalumo. Norint suteikti postūmį jų dalyvavimui politiniame gyvenime, reikėtų persvarstyti visose šalyse šiuo metu galiojančias pilietybės taisykles. EESRK pritaria tam, kad trečiųjų šalių piliečiams būtų suteikta teisė balsuoti vietos, regionų, nacionaliniuose ir Europos Sąjungos rinkimuose ir taip pat su minėta teise susijusi teisė kandidatuoti šiuose rinkimuose. Šiuo atveju galima būtų svarstyti galimybę suteikti ES pilietybę teisėtiems migrantams. ES dar kartą gali tapti demokratinų naujovių diegimo lydere ir išbandyti naujus dalyvavimo ir bendradarbiavimo būdus.

4.2 Daugiau vietos lygmens veiksmų

4.2.1 Dėmesys vietos lygmeniui yra visiškai pagrįstas. Vietos valdžios institucijos yra ne tik svarbiausios paslaugų teikėjos, bet ir sukuria tiesioginę integracijos aplinką. Atsižvelgiant į vietos bendruomenės dydį, sėkmingi integracijos projektai gali turėti didelės įtakos bendruomenių ir migrantų gyvenimui. Gyvybiškai svarbu vietos valdžios institucijoms ir privatiems subjektams suteikti kokybišką informaciją ir galimybę gauti Europos Sąjungos ir nacionalinį finansavimą.

4.2.2 EESRK pripažįsta, kad miestų teritorijos, ypač didelės, kelia daug problemų. Jos pritraukia daug migrantų, kurie dažnai įsikuria gana izoliuotuose priemiesčių gyvenamuosiuose rajonuose. Galimybė pasinaudoti viešosiomis paslaugomis ir įsidarbinti yra tik dalis problemos. Miestų planavimas yra dar didesnis iššūkis, kadangi planuojant reikia atsižvelgti į tvarumo ir įtraukties tikslus. EESRK rekomenduoja Europos Komisijai aktyviai remti projektus, kurie padėtų įgyvendinti integracijos darbotvarkę, kad į ją būtų įtraukti pamatiniai būsto ir miestų planavimo klausimai.

4.2.3 Požiūris „iš apačios į viršų“ iš tiesų atveria daug galimybių, tačiau tik tuo atveju, jei jis bus tinkamai skatinamas ir jam bus skirtas pakankamas finansavimas. Kalbant apie artimiausią finansinę perspektyvą, nepaprastai svarbu, kad Komisija laikytųsi savo išpareigojimo supaprastinti finansavimo procedūras ir vietos projektams skirti pakankamai išteklių⁽⁹⁾. Didesnis skirtingų finansavimo šaltinių, tokių kaip su prieglobsčiu, integracija ir migrantų grąžinimu susijęs Prieglobsčio ir migracijos fondas, siūlomas Vidaus saugumo fondas, Europos socialinis fondas ir Europos regioninės plėtros fondas, koordinavimas gali turėti lemiamą vaidmenį siekiant įgalinti vietos dalyvius.

⁽⁹⁾ Žr. Komisijos komunikatą COM(2011) 749 final, „Atviros ir saugios Europos kūrimas. Vidaus reikalų biudžetas 2014–2020 m.“ ir su juo susijusius pasiūlymus dėl reglamento 750-751-752-753.

4.3 Kilmės šalių įtraukimas

4.3.1 Kilmės šalių dalyvavimas procese yra labai svarbus bendros integracijos darbotvarkės ⁽¹⁰⁾ rengimo etapas. Kai kurios ES valstybės narės savo pavyzdžiu parodė, kad galima užmegzti ryšius su kilmės šalimis. Vis dėlto reikia pastebėti, kad dėl įvairių priežasčių nemažai šalių visiškai neskatinamos bendradarbiauti su ES migracijos klausimais. Apribojimai yra akivaizdesni ⁽¹¹⁾ galimų tarptautinės apsaugos gavėjų atveju. Bendras ES požiūris į migracijos klausimą užtikrina tinkamą institucinę struktūrą, leidžiančią sudaryti palankesnes sąlygas bendradarbiauti su trečiosiomis šalimis ir išspręsti skubius judumo klausimus. Jei migracijos klausimas bus sprendžiamas pagal darbo rinkos poreikius, dėl to galiausiai gali sumažėti migrantų lygiateisių apsauga, jie gali būti net ir diskriminuojami.

4.3.2 ES ir toliau turėtų bendradarbiauti su kilmės šalimis, kad būtų palengvintos pasirengimo išvykimui procedūros. Reikia atkreipti dėmesį, kad daugelyje šalių emigracija į ES yra

labai geidžiama galimybė ir gali paskatinti korupciją. ES privalo ryžtingai užkirsti kelią tokiai praktikai, dėl kurios būsimieji migrantai patiria daugiau išlaidų ir praranda motyvą grįžti į kilmės šalį.

4.3.3 EESRK mano, kad geriausias būdas tvariai prisidėti prie kilmės šalių vystymosi būtų parengti tinkamus darbo įstatymus, įgalinti migrantus steigti tarptautines įmones arba grįžti į kilmės šalį bei perduoti įgūdžius ir motyvą. EESRK rekomenduoja dvišaliu pagrindu plėtoti į savo šalį grįžtantiems migrantams skirtas paramos jauniems verslininkams ir verslo iniciatyvoms sistemas. Kilmės ir priimančioji šalys gali bendradarbiauti, kad suteiktų naujų galimybių savo piliečiams, įmonėms ir bendruomenėms. Yra bendradarbiavimo pavyzdžių, kai darbavių poreikius pavyko suderinti su migrantų kvalifikacija.

4.3.4 Apykaitinės migracijos skatinimas yra teisėtas, bet tik tuo atveju, jei ji nesusieta su teisės aktais, dėl kurių tiesiogiai arba netiesiogiai nukentėtų trečiųjų šalių piliečių teisės ⁽¹²⁾.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ OL C 44, 2008 2 16, p. 91–102. Šis klausimas dėl imigracijos ir bendradarbiavimo su kilmės šalimis politikos siekiant skatinti vystymąsi taip pat nagrinėtas 6-ajame Europos integracijos forumo posėdyje (žr. <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.fr.events-and-activities-european-integration-forum-6>)

⁽¹¹⁾ OL C 2011 1 19, p. 80–84.

⁽¹²⁾ Žr. 5 išnašą.

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Toliau pateikiami diskusijų metu atmesti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip ¼ balsų (Darbo tvarkos taisyklių 51 straipsnio 6 dalis ir 54 straipsnio 3 dalis):

Kompromisinis pakeitimas

4.1.2.1 punktas

„EESRK palankiai vertina tai, kad ypatingas dėmesys skiriamas migrantų dalyvavimui politiniame gyvenime atliekant išrinktųjų valdžios atstovų, rinkėjų ar konsultacinių organų narių pareigas. Šis klausimo aspektas yra rimtas išbandymas Europos demokratijai. Tik suteikus migrantams politinį balsą, bus galima vidutinės trukmės ir ilgalaikiu laikotarpiu užtikrinti integraciją ir užkirsti kelią jų diskriminavimui. Dalyvavimas politiniame gyvenime ir instituciniai kolektyviniai veiksmai gali padėti įtraukti migrantus į politinį procesą. Toks požiūris leistų išvengti susvetimėjimo ir radikalumo. Norint suteikti postūmį jų dalyvavimui politiniame gyvenime, reikėtų persvarstyti visose šalyse šiuo metu galiojančias pilietybės taisykles. EESRK pritaria tam, kad trečiųjų šalių piliečiams būtų suteikta teisė balsuoti vietos, regionų, nacionaliniuose ir Europos Sąjungos rinkimuose ir taip pat su minėta teise susijusi teisė kandidatuoti šiuose rinkimuose. ~~Šiuo atveju galima būtų svarstyti galimybę suteikti ES pilietybę teisėtiems migrantams. Taip pat turėtų būti skatinamas aktyvesnis dalyvavimas ES lygmeniu. ES dar kartą gali tapti demokratių naujovių diegimo lydere ir išbandyti naujas dalyvavimo ir bendradarbiavimo formas.~~“

Balsavimo rezultatai

Už	70
Prieš	77
Susilaikė	28

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos piliečių metų (2013 m.)

(COM(2011) 489 final – 2011/0217 (COD))

(2012/C 181/24)

Pranešėjas **Andris GOBIŖŠ**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 21 straipsnio 1 punktu, 2011 m. rugsėjo 21 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos piliečių metų (2013 m.)

COM(2011) 489 final – 2011/0217 (COD).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 29 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 137 nariams balsavus už, 3 prieš ir 11 susilaikius.

„Pilietinė visuomenė – tai vienas iš pagrindinių būdų visapusiškai atskleisti žmogaus prigimtį.“

poveikį ES priimamiems sprendimams, abejingumas ir nepakankamas dalyvavimas sprendimų priėmimo procesuose iš esmės silpnina ES dviasį bei kenkia priimamų sprendimų kokybei ir ilgalaikiam Sąjungos vystymuisi.

Václav Havel

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos Komisija numatė 2013-uosius paskelbti „Europos piliečių metais“⁽¹⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pabrėžia, kad piliečiams tenka pagrindinis vaidmuo Europos ateities užtikrinimo ir jos integracijos procese, ir pritaria daugeliui nagrinėjamame pasiūlyme pateiktų idėjų. Kartu su savo partneriais jis jau atliko didelį parengiamąjį darbą, kad būtų užtikrintas sėkmingas Europos piliečių metų rengimas, ir pasiryžęs tikslingai tęsti šią veiklą.

1.2 Jis apgailestauja, kad dabartiniame Europos Komisijos pasiūlyme dėl Europos piliečių metų (2013 m.) yra trūkumų. Europos Komisija šiame pasiūlyme neatsižvelgė nei į organizuotos pilietinės visuomenės prašymą šiuos metus paskelbti aktyvaus pilietiškumo metais, nei į Europos Parlamento raginimą ypatingą dėmesį skirti naujosios piliečių teisės, įgytomis įsigaliojus Lisabonos sutarčiai. Rekomenduodamas pasiūlymą papildyti ir padaryti konkrečių pakeitimų, EESRK ragina siekti, kad šie metai labiau atspindėtų Europos piliečių poreikius ir galėtų tapti tikrai sėkmingu renginiu.

1.3 Europos teminių metų prioritetai turi būti nustatomi atsižvelgiant į didžiuosius iššūkius, su kuriais ateityje susidurs Europa ir jos piliečiai. Menkas piliečių pasitikėjimas Europos Sąjunga, įsitikinimas, kad jie neturi pakankamai galių daryti

1.4 Svarbiausias teminių metų tikslas – siekti aktyvaus ir dalyvaujamojo pilietiškumo. Metų renginiais turėtų būti skatinamas informuotų piliečių aktyvus ir visapusiškas dalyvavimas Europos integracijos procesuose ir politiniame bei socialiniame gyvenime. EESRK rekomenduoja tiksliau apibrėžti Europos piliečių metų teisinį pagrindą ir pavadinti juos „Europos piliečių aktyvumo ir dalyvavimo metais“.

1.5 Komitetas primena, kad piliečių aktyvumas ir dalyvavimas turi būti suvokiamas kaip pamatinių demokratijos ir Europos sąjungos vertybių įsisąmoninimas, diskutavimas dėl piliečių politinių, ekonominių ir socialinių teisių bei pareigų ir priklausymo Europos Sąjungai pojūčio stiprinimas. Šiais Europos metais privalome atkreipti dėmesį į visuomenės poreikių įvairovę, kovą su diskriminacija ir nelygėmis teisėmis, ypač moterų ir žmonių su negalia atžvilgiu.

1.6 Administraciniai institucijų organai tiek Europos, tiek ir nacionaliniu lygmeniu privalo nedelsdami imtis veiksmų nurodytiems tikslams įgyvendinti. Šis procesas turėtų vykti aktyviai konsultuojantis su pilietine visuomene kiekviename sprendimų priėmimo etape ir visais – vietos, nacionaliniu ir Europos – lygmenimis.

1.7 Šiuo atžvilgiu judumas yra remtinas tikslas, nors ir netiesioginio pobūdžio.

1.8 Reikėtų persvarstyti Europos piliečių metams ir dalyvavimui juose skirtus finansinius išteklius. Jie turėtų būti tinkamo dydžio, tvirtai nustatyti ir atitinkantys siekiamo tikslo svarbą, suvokiant, kad demokratijos trūkumas gali atsieiti labai brangiai.

⁽¹⁾ COM(2011) 489 final – 2011/0217 (COD).

Sumažinus finansavimą (nuo 17 milijonų eurų, skirtų 2012 m., iki 1 milijono eurų 2013 m.), netenkama galimybių išspręsti svarbiausius klausimus.

1.9 Tęsdami gerąją patirtį ir siekdami užtikrinti atvirumą bei tiksliausių veiksmų suderinimą rengiant teminius metus, ryšių palaikymo grupės nariai – Europos organizacijos ir tinklai – bei kiti partneriai, remiant EESRK, sukūrė sąjungą, pasirengusią atlikti svarbų vaidmenį įgyvendinant šį renginį bei pateikti papildomų rekomendacijų. Komitetas įsipareigoja sukurti ir įgyvendinti plataus užmojo dalyvavimo, skaidrumo ir inovacijų programą, gebančią įrodyti visuomenei ir ES institucijoms pilietinės bendruomenės aktyvaus bendradarbiavimo privalumus, ir galinčią tam tikrais aspektais tapti pradinio projektu kitoms iniciatyvoms.

2. Nuomonės rengimo aplinkybės

2.1 2013 m. sueis dvidešimt metų „Europos Sąjungos pilietybės“ sąvokai, pirmą kartą apibrėžtai Maastrichto sutartyje. Lisabonos sutartyje (Europos Sąjungos sutarties 10 straipsnio 3 dalyje ir 11 straipsnyje) pilietinei visuomenei suteikta daug naujų teisių; visų pirma pabrėšime visų ES institucijų prievolę skatinti demokratišką dalyvavimą sprendimų priėmimo procese tiek asmeniškai, tiek ir organizuotos pilietinės visuomenės lygmeniu⁽²⁾. Deja, ligi šiol visuomenėje šios teisės vis dar labai silpnai suvokiamos.

2.2 Atsiliepdama į Europos Parlamento raginimą, Europos Komisija pasiūlė 2013-uosius metus paskelbti „Europos piliečių metais“. Tačiau savo pasiūlymuose ji daugiausia dėmesio teikia specialiesiems teisiniams aspektams, aprėpiantiems tik menką pilietybės sąvokos dalį. Europos Sąjungos pilietybė yra viena veiksmingiausių priemonių bendrajai tapatybei sukurti. Kaip nustatyta ESS 2 straipsnyje⁽³⁾, demokratija, laisvė, teisinė valstybė, lygybė ir žmogaus teisės yra pamatinės Europos Sąjungos vertybės. Jų puoselėjimas ypatingai svarbus šiuo krizės ir potencialių pokyčių laikotarpiu, siekiant stiprinti demokratinį procesą, piliečių sąmoningumą ir priklausymo Europos Sąjungai pojūtį. Deja, Komisijos pasiūlyme joms neskirta pakankamai dėmesio.

⁽²⁾ ESS, OL C 83, 2010 3 30. ESS 10 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „Kiekvienas pilietis turi teisę dalyvauti demokratiname Sąjungos gyvenime. Priimant sprendimus, siekiama kuo didesnio viešumo ir artimesnio bendravimo su piliečiais“. Be to, ESS 11 straipsnyje nustatyta, kad:

- „1. Institucijos atitinkamomis priemonėmis suteikia piliečiams ir atstovaujamosioms asociacijoms galimybę skelbti nuomones apie visas Sąjungos veiklos sritis ir viešai jomis keistis.
2. Institucijos palaiko atvirą, skaidrų ir nuolatinį dialogą su atstovaujamosiomis asociacijomis ir pilietine visuomene.“
3. Siekdama užtikrinti Sąjungos veiksmų nuoseklumą ir skaidrumą, Europos Komisija plačiai konsultuojasi su suinteresuotomis šalimis“.

⁽³⁾ Europos Sąjungos sutartis, OL C 83, 2010 3 30.

2.3 Neseniai atlikto Eurobarometro tyrimo duomenimis, tik 43 proc. apklaustų asmenų patvirtino žiną, ką reiškia būti Europos piliečiu, ir tik 32 proc. laiko save gerai arba labai gerai informuotais apie savo, kaip ES piliečio, teises⁽⁴⁾. 2009 m. iš visų balsavimo amžiaus sulaukusių piliečių tik 43 proc.⁽⁵⁾ dalyvavo rinkimų į Europos Parlamentą procese, o tai daug žemesnis rodiklis, nei nacionaliniai rinkimai, kuriuose dalyvauja maždaug 67 proc. piliečių⁽⁶⁾. Vos 30 proc. piliečių mano, kad jie asmeniškai gali daryti poveikį ES vykstantiems procesams, ir šis skaičius nuolat mažėja⁽⁷⁾. 2009 m. Eurobarometro tyrimo duomenimis, apklaustieji laikosi nuomonės, kad siekiant užtikrinti tvirtesnes piliečių teises pirmiausia reikia padaryti veiksmingesnį jų dialogą su ES institucijomis⁽⁸⁾. Dar savo 1992 ir 1993 m. nuomonėse, kurios stebėtina neprarado savo aktualumo, EESRK teigė, jog būtina skatinti piliečių dalyvavimą, spręsti teisėtumo problemas, pilietinio švietimo ir piliečių informavimo klausimus, ugdyti jų pasitikėjimą savo jėgomis, mažinti demokratijos trūkumą ir t. t.⁽⁹⁾

2.4 Spragos Europos teisės aktuose, jų nesilaikymas ir ES institucijų vangumas pradėti tikrąjį dialogą (dėl ko jos jau buvo ne kartą kritikuojamos) taip pat yra dideli Europos Sąjungai kylantys iššūkiai. Pavyzdžiui, 2011 m. atliktas specialus Eurobarometro tyrimas atskleidė, kad ES administracija, jos gebėjimu teikti paslaugas ir jos skaidrumu visiškai ar iš dalies patenkinti vos trečdalis, gal net ir mažiau, ES piliečių, o likusioji dalis arba nepatenkinti (visų pirma paskutiniu aspektu), arba neturi nuomonės šiuo klausimu⁽¹⁰⁾.

2.5 Iš šių duomenų matyti atotrūkio tarp ES administracijos organų ir piliečių mastas ir žemas dalyvavimo jų veikloje lygis⁽¹¹⁾, verčiantis kai kuriuos netgi abejoti šių organų sprendimų teisėtumu arba nerimauti dėl stipraus Europos Komisijos poveikio krizės labiausiai pažeistoms valstybėms narėms. Tokių nuotaikų pasekmė – silpnėjanti veiksmingumo, vienybės ir galios atžvilgiu Europos Sąjunga. Todėl būtina pasinaudoti Europos piliečių metų (2013 m.) teikiama galimybe įtraukti šiuos klausimus į darbotvarkę, atlikti reikiamus patobulinimus ir apsvarstyti būsimuosius pilietybės sąvokos pokyčius.

⁽⁴⁾ 2010 m. spalio mėn. paskelbtas *Eurobaromètre Flash* 294

⁽⁵⁾ COM(2010) 605 final

⁽⁶⁾ Eurostat, Piliečių dalyvavimas rinkimuose į nacionalinius ir į ES parlamentą.

⁽⁷⁾ 2011 m. rugpjūčio mėn. paskelbtas *Eurobaromètre standard* 75

⁽⁸⁾ Žr. 2009 m. rudens *Eurobaromètre standard* 72, 2 tomą. 2011 m. apklausos duomenimis, svarbiausiais prioritetais (pagal nustatytą sąrašą) apklaustieji asmenys laiko: teisę judėti ir laisvai gyventi ES (48 proc.), tinkamą ES institucijų veiklą administravimo srityje (33 proc.), teisę pateikti skundus Europos ombudsmenui (32 proc.), prieigą prie ES institucijų dokumentų (21 proc.), galimybę dalyvauti Europos institucijų rinkimuose gyvenant kitoje šalyje narėje (21 proc.), teisę pateikti peticiją Europos Parlamentui (20 proc.) ir galimybę pasiūlyti teisėkūros priemones pilietinės iniciatyvos būdu (19 proc.). Žr. 2011 m. paskelbtą *Eurobaromètre spécial / vague* 75.1.

⁽⁹⁾ EESRK nuomonė „Daugiau demokratijos Europai ir jos institucijoms. Gerinti piliečių ir socialinių subjektų informavimą. Ombudsmeno prie Europos Parlamento vaidmuo“, OL 352/63, 1993 12 30.

⁽¹⁰⁾ Žr. 2011 m. paskelbtą *Eurobaromètre spécial / vague* 75.1.

⁽¹¹⁾ OL C 318, 2006 12 23, p. 163.

3. Bendrosios pastabos

Europos metų pagrindinė idėja ir pavadinimas

3.1 EESRK pritaria sumanymui susieti Europos metus (2013 m.) su pilietybės tema. Jis mano, kad šie metai turi būti skirti ES politikai orientuoti į piliečių vertybes, jų interesus ir poreikius. Todėl jų tikslas turėtų būti sąmoningas ES piliečių **dalyvavimas** visuose sprendimų priėmimo procesuose visais lygmenimis ir kiekviename sprendimo priėmimo etape, **aktyvus pilietiškumas** kaip veiksmų visuma; taip pat jų metu turėtų būti skatinama **atsakomybė ir priklausymo Europai** pojūtis, taika, laisvė, teisinė aplinka, lygybė, solidarumas ir pagarba žmogaus teisėms.

3.2 EESRK siūlo tokį teminių metų pavadinimą: „**Europos piliečių aktyvumo ir dalyvavimo metai**“⁽¹²⁾.

3.3 Nagrinėjamame pasiūlyme dėl sprendimo⁽¹³⁾ išskirtinai daug dėmesio skirta laisvam piliečių judėjimui ir teisėms, kuriomis jie gali naudotis tarpvalstybinėje erdvėje. Tačiau **judriųjų piliečių dalis visuomenėje vis dar nedidelė**, o tam tikrose šalyse, visų pirma Rumunijoje ir Bulgarijoje, tarpvalstybinis judumas labai apsunkintas, nors šios valstybės narės ir atitinka Šengeno kriterijus. Be to, 2006 metai jau buvo paskelbti Europos darbuotojų judumo metais.

3.4 Nagrinėjamame Europos Komisijos pasiūlyme Europos Sąjungos pilietybės sąvoka susiaurinta iki nedidelio teisinių nuostatų skaičiaus, tuo tarpu ji aprėpia daug platesnį aspektų spektrą. **Pilietybė aprėpia politinį, pilietiškumo, ekonominį, socialinį⁽¹⁴⁾ ir kultūrinį aspektus.**

Teisiniai Europos metų aspektai

3.5 EESRK pritaria nagrinėjamame dokumente pateiktam pasiūlymui suaktyvinti ES institucijų ir jos piliečių **dialogą ir keitimąsi informacija**, tačiau mano, kad pagrindinį vaidmenį reikia skirti **dalyvaujamajai demokratijai** ir aktyviam pilietiškumui. Būtina iki galo įgyvendinti naująsias teises ir pareigas, kurias šioms sritims numatytos Lisabonos sutartyje⁽¹⁵⁾, ir į kurias atkreipti ypatingą dėmesį 2013 m. ragina Europos Parlamentas⁽¹⁶⁾. Nedelsiant reikia užtikrinti sąlygas atviram ir skaidriam piliečių ir administracijos organų dialogui visais lygmenimis.

3.6 EESRK prašo įtraukti į pasiūlymą dėl sprendimo aiškus ir tikslus nuorodas į su demokratija ir dalyvavimu susijusias nuostatas, pateiktas Sutartyje dėl Europos Sąjungos (ESS) ir Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV), visų pirma, į **SES 11 straipsnį ir SESV 15 straipsnį**, o taip pat į ESS preambulę ir jos 1 straipsnį bei 3 straipsnio 2, 6 ir 10 dalis⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ Valstybės, kuriose pilietybė tradiciškai suvokiama kaip aktyvus pilietiškumas, galėtų naudoti trumpąjį pavadinimą.

⁽¹³⁾ COM(2011) 489 final – 2011/0217 (COD).

⁽¹⁴⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 74.

⁽¹⁵⁾ OL C 354, 2010 12 28, p. 59.

⁽¹⁶⁾ 2010 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento rezoliucija, 2009/2161(INI).

⁽¹⁷⁾ OL C 83, 2010 3 30.

ESS pirmojo straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad „Ši sutartis ženklina naują glaudesnės Europos tautų sąjungos kūrimo etapą, kai sprendimai priimami kuo atviriau ir kuo labiau priartinant juos prie piliečio“⁽¹⁸⁾.

3.7 Siekiant užtikrinti, kad pirmiau minėti tikslai bus įgyvendinti, derėtų **praplėsti** teminių metų **teisinį pagrindą** atsižvelgiant į visus pilietybės aspektus ir užtikrinti jo veikimą bei plėtrą į visas politinės veiklos sritis.

3.8 EESRK pabrėžia, kad **kiekvienai valstybei narei** tenka dalis atsakomybės užtikrinti visuomenės dalyvavimą ES sprendimų priėmimo procese, pvz., kaip tai nurodyta Vokietijos konstitucinio teismo sprendime, kuriame naudojama sąvoka „atsakomybė integracijos srityje“⁽¹⁹⁾.

3.9 EESRK norėtų, kad ypatingas dėmesys būtų skirtas **piliečių lygybės** principui, nustatytam ESS 9 straipsnyje⁽²⁰⁾. Todėl jis ragina Europos piliečių metais (2103 m.) skirti dėmesio diskriminuojamoms piliečių grupėms. Derėtų imtis konkrečių priemonių, užtikrinančių visiems piliečiams, kad ir kokia būtų jų kilmė ir pilietybė, amžius, ypatingieji poreikiai, sveikatos būklė, tutinė padėtis, religiniai įsitikinimai, šeiminė padėtis ar kiti atitinkamo pobūdžio ypatumai, lygias galimybes naudotis jiems suteiktomis dalyvavimo, ekonominėmis ir socialinėmis teisėmis, taip pat ir visomis kitomis teisėmis. Būtina užtikrinti visišką vyrų ir moterų teisių lygybę⁽²¹⁾. Ypač daug dėmesio reikia skirti **kovai su ekstremistine ir antidemokratinė** ideologija bei veikla.

3.10 EESRK taip pat pabrėžia aktyvaus pilietiškumo **išorės poveikį**. Įgyvendinant Europos metų renginius derėtų bendradarbiauti su ES kaimyninėmis šalimis. Komitetas ragina Europos Sąjungą nuosekliai ir laikantis savo išorės santykių pamatinių principų ir vertybių⁽²²⁾ plėtoti pilietinės visuomenės dalyvavimą rengiant jos išorės politiką ir jau pradėti rengtis 2015 metams, kuriuos EESRK siūlo skirti bendradarbiavimui ir vystymuisi.

Laisvas asmenų judėjimas

3.11 EESRK yra už laisvą asmenų judėjimą kaip vieną iš netiesioginių prioritetų⁽²³⁾, pritardama Komisijai, kuri

⁽¹⁸⁾ OL C 83, 2010 3 30.

⁽¹⁹⁾ 2009 m. birželio 30 d. BVerfG, 2 BvE 2/08.

⁽²⁰⁾ OL C 83, 2010 3 30.

⁽²¹⁾ Žr. REX/307 dokumentą (pranešėja Madi Sharma) ir 2010 m. spalio mėn. paskelbtą *Eurobarometre flash* 294. Blogiausiai suvokiančios Europos pilietybės sąvokos reikšmę gyventojų grupės yra būtent moterys ir fizinį darbą dirbantys darbuotojai.

⁽²²⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 74.

⁽²³⁾ OL C 228, 2009 9 22, p. 28.

nagrinėjame pasiūlyme teigia esanti pasiryžusi panaikinti **nustatytas likusias kliūtis** ⁽²⁴⁾, kad visi ES piliečiai galėtų laisvai ir be jokios diskriminacijos naudotis savo teisėmis. Vis dėlto jis prašo daugiausia dėmesio skirti **konkrečioms praktiniams veiksams**, darantiems ilgalaikį teigiamą poveikį. Visų pirma, tai būtų programų ir skatinančių priemonių kūrimas ar plėtotė, naujų reglamentuojančių taisyklių rengimas ir įgyvendinimas, taip pat griežtesnė ES teisės aktų laikymosi kontrolė ir kova su jų pažeidimais.

3.12 Europos piliečių metais (2013 m.) reikės atkreipti ypatingą dėmesį į piliečio, esančio trečiojoje šalyje, teisę į kitų valstybių narių **diplomatinių ir konsulinių atstovybių pagalbą**.

3.13 EESRK pabrėžia, kad asmenų judumo klausimą reikia nagrinėti ir **demografinių** pokyčių aspektu bei pripažinti jo teigiamą poveikį **įsidarbinimo galimybėms ir konkurencingumui**. Judumas daro teigiamą poveikį Europos teisės aktų vystymui, jų taikymui ir laikymuisi daugelyje sričių, tokių kaip vartotojų teisės, laisvas prekių, paslaugų ir kapitalų judėjimas, sveikatos priežiūros paslaugos, švietimas, teisė balsuoti ir teikti savo kandidatūrą į Europos parlamentą būnant kitoje ES valstybėje narėje, kalbiniai gebėjimai ir tarpkultūrinė bei socialinė patirtis, taip pat ir kitose socialinių ir ekonominių teisių srityse. Asmenų judumas taip pat užtikrina piliečiams galimybę naudotis bendrosios rinkos privalumais ir prisideda prie strategijos „Europa 2020“ augimo tikslų įgyvendinimo.

Organizaciniai Europos metų aspektai

3.14 Organizacinė Europos metų (2013 m.) dalis turi atitikti siekiamus tikslus ir skelbiamas vertybes. EESRK norėtų, kad jos planavimo ir įgyvendinimo **procesas** vyktų kuo atviriau ir kad kiekvienu lygmeniu ir kiekviename etape jame dalyvautų visi suinteresuotieji subjektai, visų pirma Regionų komitetas, pats EESRK, pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) atstovai, įskaitant ir socialinius partnerius, taip pat vietos ir nacionaliniai administraciniai organai.

3.15 EESRK primygtinai ragina ypatingą dėmesį skirti bendradarbiavimui su **mokyklomis ir aukštojo mokslo įstaigomis** bei jų veiklai. Kiekviena valstybė narė privalo įsisąmoninti savo vaidmenį ir nusistatyti atitinkamas pedagogines programas, kurias galėtų paremti Europos Komisija.

3.16 Konsultacijoms su pilietine visuomene reikėtų parengti **konkrečią metodologiją** ir gerosios patirties vadovą arba jos pavyzdžių rinkinį.

3.17 Privalėsime labai aktyviai naudotis **pažangiosios technologijos** teikiamomis galimybėmis, visų pirma socialiniais tinklais ir kitomis priemonėmis, kurių turinį formuoja patys naudotojai, taip pat sukuriant kiekvienos ES institucijos interneto svetainėje konsultavimuisi skirtą skiltį.

3.18 Komitetas taip pat ragina užtikrinti skaidrų ir **veiksmingą** Europos metų (2013 m.) eigos **koordinavimą** visais lygmenimis ir su visais jų dalyviais, maksimaliai išnaudojant valdymo komitetų potencialą ir kuriant veiksmingus keitimosi patirtimi nacionaliniu mastu mechanizmus.

3.19 Remdamasis teigiama ankstesnių Europos metų veiklos patirtimi, Komitetas pareiškė pritarius EESRK ryšių palaikymo grupės narių, atstovaujančių Europos pilietinės visuomenės organizacijoms ir tinklams, ir kitų partnerių sukurtai plataus masto atvirai pilietinės visuomenės organizacijų **koalicijai**, kuri sieks **užtikrinti sėkmingą šių teminių metų vyksmą**, ir yra pasirengęs bendradarbiauti su šia koalicija. EESRK savo ruožtu ketina suburti koordinavimo grupę Europos metų pažangai stebėti ir prisidėti, kad šie metai būtų sėkmingi. Šiuo tikslu taip pat reikėtų siekti glaudaus pilietinės visuomenės koalicijos ir EESRK koordinavimo grupės bendradarbiavimo.

EESRK mano, kad kartu su savo partneriais ES ir valstybių narių lygmeniu jis gebės svariai prisidėti prie šios organizacinės veiklos, atrinkdamas pilietinės visuomenės dalyvius, bendradarbiaudamas su jais ir skatindamas juos prisiimti bendros atsakomybės dalį dėl šių teminių metų rengimo. EESRK turės galimybę pasidalyti savo išskirtine patirtimi pilietinio sutarimo formavimo ir bendradarbiavimo srityse.

3.20 EESRK ragina parengti ir įgyvendinti specialias priemones, kuriomis bus nustatytos **įvairių teminių metų sąsajos ir užtikrintas šio renginių rezultatų išsaugojimas ateičiai**. Jis rekomenduoja temų atžvilgiu susieti Europos metus nuo 2010 iki 2013 m., ⁽²⁵⁾ tęsiant sąsają ir su ateinančiais, visų pirma 2014 metais, kuriuos jis siūlo skirti šeimos tematikai.

3.21 Būtina ne tik pradėti informavimo kampanijas, bet taip pat imtis konkrečių praktinių veiksmų ir žingsnių, kuriuos parengs sprendimus priimančios institucijos, bendradarbiaudamos su visuomene. Derėtų, atsižvelgus į šioje nuomonėje pateiktas rekomendacijas, atitinkamai suderinti ir iš dalies pakeisti nagrinėjamojo pasiūlymo 3 straipsnyje pateiktą siūlomų veiksmų sąrašą, visų pirma siekiant iki galo įgyvendinti Europos Sąjungos sutarties 10 ir 11 straipsnių nuostatas.

4. Konkrečios pastabos

Visuomenės dalyvavimas ir sprendimų teisėtumas

4.1 Komiteto nuomone, dabartinė pasiūlymo teksto versija neskatina priklausymo ES pojūčio. Joje pasigendama būtinųjų pamatinių nuostatų, užtikrinančių, kad Europos metų (2013 m.) renginys pateiks apčiuopiamų rezultatų, mažinančių atotrūkį tarp visuomenės ir sprendimus priimančių institucijų, keliančių piliečių dalyvavimo lygį ar užtikrinančių didesnę ES institucijų teisėtumą. Komitetas rekomenduoja rengiant teminius metus numatyti **naudą skatinančią ir priemones kuriančią programą bei šiuo tikslu reikiamų teisės aktų rengimą ir priėmimą**.

⁽²⁴⁾ COM(2010) 603 final.

⁽²⁵⁾ OL C 224, 2008 8 30 p. 106, OL C 128, 2010 5 18 p. 149, OL C 51, 2011 2 17 p. 55.

4.2 Komitetas pabrėžia, kad Europos Komisija turėtų pateikti konkrečių pasiūlymų, pavyzdžiui, parengti baltąsias knygas dėl **visiško ESS 10 ir 11 straipsnių įgyvendinimo**. Europos pilietinės iniciatyvos (Europos Sąjungos sutarties 11 straipsnio 4 dalis) ir kitų ligi šiol įgyvendintų priemonių nepakanka realiajam visuomenės dalyvavimui užtikrinti. Todėl reikia nedelsiant pradėti diskusiją dėl įvairių jų papildymo galimybių ⁽²⁶⁾.

4.3 Taip pat reikia imtis veiksmų siekiant **papildyti** jau sukurtą dialogo ir dalyvavimo **mechanizmų skaičių, kaupti gerą patirtį** ⁽²⁷⁾ ir gerinti ES institucijų tarpusavio bendradarbiavimą, taip pat Europos lygmens ir nacionalinių instancijų, sprendžiančių Sąjungos masto klausimus, tokių kaip vyriausybės, nacionaliniai parlamentai ir pilietinė visuomenė, bendradarbiavimą, siekiant užtikrinti, kad sprendimai būtų priimami kuo atviriau ir kiek įmanoma skaidriau.

4.4 Komitetas ragina, kad kartu su šia veikla ES valstybės narės tobulintų visuomenės dalyvavimo nacionaliniu, regiono ir vietos lygmeniu mechanizmus, įtraukdamas plačiuosius visuomenės sluoksnius į jų vedamą diskusiją ir nustatydamas siekiams tikslams konkrečius pažangos rodiklius.

4.5 Turi būti skatinama ir diskusija dėl idėjų Europos lygmeniu. Reikia siekti, kad kiekvienas pilietis galėtų suvokti temų, kuriomis diskutuojama, mastą ir žinoti, kuriuo momentu ir koku būdu jis gali dalyvauti sprendimo priėmimo procese; taip pat būtina stiprinti ir skatinti ⁽²⁸⁾ **Europos žiniasklaidos priemonių erdvės vystymą** diegimo, mokymo ⁽²⁹⁾ ir kultūros požiūriu.

4.6 EESRK pabrėžia jo atliekamo tilto tarp ES institucijų ir pilietinės visuomenės vaidmens reikšmę ⁽³⁰⁾. Rengdamasis Europos metams (2013 m.) **Komitetas išipareigoja sukurti ir įgyvendinti plataus užmojo dalyvavimo, skaidrumo ir inovacijų programą**, gebančią įrodyti visuomenei ir ES institucijoms aktyvios pilietinės bendruomenės veiklos pranašumus, ir galinčią tam tikrais aspektais tapti pradiniu projektu kitoms iniciatyvoms.

Ankstesnės nuomonės ir teminių metų vertinimas

4.7 **Ankstesnėse nuomonėse** EESRK jau ne kartą primygtinai ir nuosekliai gynė pirmiau minėtas vertybes ir tikslus, visų pirma tinkamai informuotos visuomenės dalyvavimą, pilietinį švietimą bei visų piliečių teisių apsaugą ir jų tobulinimą ⁽³¹⁾.

4.8 EESRK rekomenduoja įtraukti į veiksmų planą ir kitomis priemonėmis remti su judumu susijusius veiksmus, jo siūlytus **ankstesnėse nuomonėse**, visų pirma skatinti jaunimo judumą,

⁽²⁶⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 74.

⁽²⁷⁾ Žr. taip pat 2009 m. TNVO konferencijos medžiagą, CONF/PLE(2009) CODE1, 2009.

⁽²⁸⁾ OL C 318, 2006 12 23.

⁽²⁹⁾ (OL C 28, 2006 2 23, p. 35.)

⁽³⁰⁾ OL C 354, 2010 12 28, p. 59.

⁽³¹⁾ Šiuo klausimu galime nurodyti šiame dokumente minimas EESRK nuomones.

gerinti jo sąlygas bei su judumu susijusio švietimo ir specialaus mokymo galimybes, gerinti prieigą prie mokymosi visą gyvenimą, imtis **veiksmų, kuriais būtų šalinamos kliūtys**, atsirandančios dėl mokymo sistemų skirtumų, kalbinių žinių mokymo trūkumai, gerinamas sveikatos priežiūris paslaugų teikimas, socialinė apsauga, aprūpinimas būstu ir sprendžiamos kitos problemos ⁽³²⁾. EESRK taip pat rekomenduoja apsvastyti ir žalingus su judumu galinčius sietis aspektus, tokius kaip šeimų narių išsiskyrimas, kultūros praradimo rizika arba migruojančio asmens kilmės regiono visuomenei ir ekonomikai daromas poveikis.

4.9 Derėtų pritarti pasiūlymui kiekvienai valstybei narei parengti vadovą, kuriame būtų nurodytos kitų Sąjungos valstybių narių piliečių, gyvenančių jos teritorijoje, pripažintosios teisės ir prievolė jiems suteikti kitus lengvai prieinamus informacijos šaltinius ⁽³³⁾. Reikia pritarti ir visiems su aktyviu pilietiškumu susijusiems Komiteto nuomonės punktais ⁽³⁴⁾.

4.10 Komitetas pritaria nuomonei rengti **ES pilietybės stebėsenos ataskaitą** ir pasiūlymui sudaryti veiksmų planą siekiant pašalinti kliūtis, kurios vis dar trukdo piliečiams naudotis savo teisėmis. Šiuo atžvilgiu jis siūlo nurodyti, kad piliečių dalyvavimas turėtų būti laikomas pirmaeilium prioritetu. Jis mano, kad tokia iniciatyva galėtų paskatinti piliečių domėjimąsi ir dalyvavimą 2014 m., taip pat ir ateityje vykstančiuose Europos Parlamento rinkimuose.

4.11 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad Europos Komisijos **politika stokoja nuoseklumo** – viena vertus, joje pastebimas siekis skatinti judumą, bet, kita vertus, naujuoju biudžeto planavimo laikotarpiu numatoma iš esmės keisti programos „Veiklus jaunimas“ gaires, tad kyla pavojus, kad bus daromas priešingas poveikis, silpninantis jaunimo priklausymo ES pojūtį ir jo pilietinę bei europinę galvoseną.

4.12 Komitetas pritaria pasiūlymui, kad būtų atliktas Europos metų (2013 m.) **išsamus vertinimas** ir būtų renkami ir tiriami piliečių atsiliepimai apie šio renginio vyksmą. Į šiuos atsiliepimus reikės atsižvelgti ateityje vystant ES pilietiškumo srities politiką. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas svarsto galimybę parengti **nuomonę**, kurioje bus pateikti konkretūs nurodymai ir tolesnio su šiuo renginiu susijusio darbo gairės.

Institucinė aplinka

4.13 Komitetas siūlo apsvastyti galimybę įsteigti Europos Parlamente ypatingąją **tarpinstitucinę grupę**, kuri skatintų institucijų (įskaitant ir EESRK) bendradarbiavimą planuojant ir įgyvendinant Europos metus.

⁽³²⁾ OL C 228, 2009 9 22, p. 14.

⁽³³⁾ „Europos pilietybė – Tarpvalstybinis judumas“. Pilna ataskaita, kokybinis vertinimas, leidinys: TNS Qual+, 2010 m. rugpjūčio mėn.

⁽³⁴⁾ OL C 28, 2006 2 3, p. 29.

4.14 EESRK rekomenduoja, rengiantis Europos metams (2013 m.), užtikrinti **atitinkamo dydžio išteklius** Komisijos tarnyboms, atsakingoms už pilietinės visuomenės dalyvavimą ir jo skatinimą, išplėsti jų veiklos sritį, padidinti jų svarbą ir geriau koordinuoti jų veiklą. Jis prašo numatyti, kad ypač daug dėmesio būtų skiriama savanoriškai veiklai skatinti ir jai koordinuoti.

4.15 Jo nuomone, tenka abejoti dėl nuostatos teikti ypatingos reikšmės tokiems informacijos šaltiniams kaip tinklas „Europe direct“, svetainė „Your Europe“ ar priemonė SOLVIT, nes jų matomumas ir veiksmingumas gana menkas. Į šį sąrašą būtų galima įtraukti ir Europeana bei EURES. Kadangi ES organai tegali atlikti netiesioginį vaidmenį, svarbiausia užduotis tenka organizuotai pilietinei visuomenei. Bet kuriuo atveju **informavimo veikla turi vykti kryptingai pasirenkant gyventojų, kuriuos siekiama informuoti, grupes**, suteikdama galimybę naudotis pažangiomis ir novatoriškomis sklaidos priemonėmis, įskaitant socialinius interneto tinklus ir kitas priemaitas.

Finansiniai aspektai

4.16 Komitetas rekomenduoja skirti Europos metams (2013 m.) šio renginio **poreikius atitinkantį pakankamo dydžio biudžetą**. Numatytos vieno milijono eurų sumos nepakanka tokio masto tikslams įgyvendinti. Europos metams (2011 m.) buvo skirtas beveik 11 milijonų eurų biudžetas⁽³⁵⁾ (įskaitant rengimo darbus, atliktus 2010 m.), o Europos metų (2010 m.) biudžetas buvo 17 milijonų eurų⁽³⁶⁾. Be to, Europos metams (2013 m.) numatyta skirti lėšų iš Komunikacijos generalinio direktorato biudžeto eilučių ir jo programų, tačiau tai nėra papildomas finansavimas⁽³⁷⁾. Apgailestaujame, kad iš šios sumos nenumatyta skirti lėšų bendram pilietinės visuomenės organizacijų ar piliečių iniciatyvų finansavimui⁽³⁸⁾. Komitetas laikosi nuomonės, kad numatytos sumos, kurią sudarys po 0,2 eurocento vidutiniškai vienam ES gyventojui, nepakanka šioje nuomonėje nurodytiems tikslams konkrečiai įgyvendinti,

nors ir ne visi veiksmai ir iniciatyvos reikalauja didelių išteklių. Bet kuriuo atveju, ypatingai daug dėmesio reikia skirti veiksams, kuriems neskirta reikiamų finansinių išteklių.

4.17 Komitetas siūlo išbraukti nuostatą, pagal kurią „Finansavimą iš esmės sudarys **tiesioginis prekių ir paslaugų pirkimas** pagal galiojančias bendrąsias sutartis“⁽³⁹⁾, nes šiuo atveju didelių išlaidų pareikalaus viešųjų ryšių įstaigų organizuojamos trumpalaikės kampanijos, kurios netgi gali turėti neigiamo poveikio, juolab kad, būdamos parengtos pagal tą patį modelį, jos nebus populiarios daugelyje valstybių narių. Kiek galima daugiau finansinių išteklių reikėtų skirti nacionalinio ir vietos lygmens pilietinės visuomenės organizacijoms, kurios turi būti pagrindiniai Europos metų rangovai. Vienas iš finansavimo būdų galėtų būti lėšų skyrimas tarpininkaujant Europos Komisijos atstovybėms valstybėse narėse.

4.18 Reikės gerai išnagrinėti Europos metų (2013 m.) rezultatus ir panaudoti sukaupą patirtį **numatant finansines priemones**, tokias kaip būsima finansavimo programa „Piliečių Europa“ bei kitos programos. Kartu reikia kuo platesniu mastu informuoti apie finansinės paramos, skirtos ES pilietiškamui skatinti⁽⁴⁰⁾, teikimo galimybes, skirti šiems tikslams atitinkamai lėšų ir atnaujinti subsidijavimo programą, skatinančią valstybių narių ar Europos Sąjungos lygmeniu dalyvavimą ar struktūruotą dialogą visais su Europa susijusiais klausimais. Šia veikla bus tęsiamos ankstesnės programos, kuriomis buvo siekiama skatinti aktyvų ES piliečių dalyvavimą ir stiprinti jų priklausymo Sąjungai pojūtį⁽⁴¹⁾. Siekiant remti bendrai finansuojamus projektus reikia pasitelkti savanorišką darbą.

4.19 Komitetas taip pat rekomenduoja ES lygmeniu ir visais kitais lygmenimis **planuojant**, valdant ir naudojant **finansinius išteklius** taikyti **novatorišką požiūrį**, visų pirma užtikrinant piliečių dalyvavimą skirstant Europos metams numatytą biudžeto lėšas.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Staffan NILSSON

⁽³⁵⁾ 2011-ieji – Europos savanoriškos veiklos metai

⁽³⁶⁾ OL C 51, 2011 2 17, p. 55.

⁽³⁷⁾ COM(2011) 0489 final – 2011/0217 (COD).

⁽³⁸⁾ EESRK Ryšių grupė. „Europos pilietybė neapsiriboja vien piliečių teisėmis! Atviras laiškas Europos Parlamento nariams – Komisijos pasiūlymas dėl Europos piliečių metų (2013 m.)“.

⁽³⁹⁾ COM(2011) 489 final – 2011/0217 (COD).

⁽⁴⁰⁾ COM(2010) 603 final.

⁽⁴¹⁾ Komisijos ataskaita dėl pažangos siekiant veiksmingos ES pilietybės 2007–2010 m., COM(2010) 602 final. 2010 m. spalio 27 d., Briuselis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos aukštojo mokslo sistemų modernizavimo darbotvarkė. Ekonomikos augimo ir užimtumo rėmimas“

(COM(2011) 567 final)

(2012/C 181/25)

Pranešėjas **Joost P. VAN IERSEL**

Bendrapranešėjis **Juraj STERN**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. rugsėjo 20 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos aukštojo mokslo sistemų modernizavimo darbotvarkė. Ekonomikos augimo ir užimtumo rėmimas“

COM(2011) 567 final.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 29 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 100 narių balsavus už, 1 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Tinkamai sukurta aukštojo mokslo sistema yra ypač svarbi Europos ekonomikos ir intelektinių išteklių ateičiai, ji sustiprina socialinės ir ekonominės veiklos pagrindą, gerina būsimos (-ų) kartos (-ų), gyvenimo ir darbo sąlygas. Tai yra būtina Europos visuomenės ateities vertybių kūrimo prielaida.

1.2 EESRK iš esmės sutinka su dauguma Komisijos analizės aspektų bei Komisijos ir Tarybos ⁽¹⁾ pasiūlymais ir rekomendacijomis, kurie turėtų būti įgyvendinami artimiausiais metais, – daugelis jų yra susiję su EESRK 2009 m. nuomone dėl universitetų Europai ⁽²⁾. EESRK pabrėžia, kad ES darbotvarkę reikia užbaigti ir tikisi, kad Taryba sieks platesnių užmojų tikslų.

1.3 Nepaisant didėjančio informuotumo ir nuomonių konvergencijos, laukia dar ilgas kelias. Popieriuje išdėstyti patobulinimai dažnai įgyvendinami nenoriai. Tam tikri interesai, (netiesioginis) protekcionizmas ir vis dar dideli aukštojo mokslo sistemų skirtumai ir susiskaldymas (nepaisant Bolonijos proceso) užkerta kelią spartiems pokyčiams. Tai toli gražu ne techninis klausimas, nes dažnai norint įgyvendinti pokyčius reikia pertvarkyti esamas struktūras, iš naujo apibrėžti atsakomybę, metodus, programas ir prioritetus. Šiems aspektams modernizavimo procese reikia skirti nuolatinį dėmesį ir tai daryti kruopščiau ir išsamiau.

1.4 Savaiame aišku, kad yra reikalinga veiksminga ir įvairi aukštojo mokslo sistema, kurioje veiktų klasikiniai universitetai,

suderinantys mokymą ir mokslinius tyrimus, kitos aukštojo mokslo, pavyzdžiui, aukštojo profesinio mokymo, institucijos, švietimo, kuriame daug dėmesio skiriama regioniniams (taip pat ir tarpvalstybiniams) aspektams, institucijos ir institucijos, kuriose organizuojamas nedidelis mokymo programų skaičius. Bendriau tariant, yra reikalinga pažangi specializacija ir savitumas. EESRK primygtinai ragina veiksmingai išnaudoti įvairių mokslo rūšių sąveiką, ieškoti lanksčių mokymosi būdų visais švietimo lygmenimis.

1.5 Strategija „Europa 2020“ turėtų būti deramai įgyvendinama ir turinio, ir organizaciniu požiūriu. Komisija, Taryba, valstybės narės ir aukštojo mokslo institucijos turėtų pasidalyti atsakomybę ir veiksmingai koordinuoti savo veiklą. Strategijoje „Europa 2020“ aukštasis mokslas susiejamas su pavyzdinėmis iniciatyvomis, pavyzdžiui, „Inovacijų Sąjunga“, „Pramonės politika“, „Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė“, „Judus jaunimas“. Į konkrečioms šalims semestro metu teikiamas rekomendacijas reikėtų įtraukti ir aukštojo mokslo sistemų bei politikos klausimus.

1.6 Institucijų autonomija ⁽³⁾, atskaitomybė ir skaidrumas yra svarbiausios sąlygos jų uždaviniams įgyvendinti ir užtikrinti veiksmingesnį lėšų panaudojimą. Šios sąlygos taip pat labai svarbios norint pasiekti, kad aukštasis mokslas taptų svarbiausiu darbo vietų kūrimo, galimybių įsidarbinti ir inovacijų veiksmu. (Nacionalinėse) darbotvarkėse reikia užtikrinti profesionalesnį valdymą, modernias mokymo programas, ugdymą, garantuoti mokymo ir mokslinių tyrimų kokybę, specializaciją, taip pat tarptautinį patrauklumą. Ypatingą dėmesį reikia skirti universitetų verslumui.

⁽¹⁾ 2011 m. lapkričio 28–29 d. Tarybos išvados dėl modernizavimo darbotvarkės.

⁽²⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 48–55.

⁽³⁾ Žr. naujausią analizę „Universitetų autonomija Europoje II. Rezultatų suvestinė“ (*University Autonomy in Europe II - the Scoreboard*), Europos universitetų asociacija, 2011 m. Nuveikti dar reikia daug.

1.7 Finansavimas yra gyvybiškai svarbus. Neramina ir įgyvendinti strategiją „Europa 2020“ ir Europos poziciją pasaulyje įtvirtinti kliudo tai, kad aukštasis mokslas finansuojamas nepakankamai, o dėl biudžeto suvaržymų viešųjų finansų padėtis išlieka įtempta. Turėtų būti užtikrintas tinkamas aukštojo mokslo finansavimas, nesvarbu, iš kokių šaltinių. Turėtų būti skleidžiama patirtis.

1.8 Studentų skaičius vis dar sparčiai auga. Būtina visose srityse ir visais lygmenimis užtikrinti vienodas lyčių galimybes. Ekonomikos ir plačiosios visuomenės raidai reikalingos ir netrukdomos galimybės mokytis, ir tinkama mokslo kokybė. Jeigu būtų įvedami (arba didinami) nacionaliniai mokesčiai už mokslą, kartu turėtų būti įgyvendinama pagalbinė stipendijų ir paskolų politika ir užtikrinamos galimybės jomis pasinaudoti.

1.9 Techninėse srityse reikia daugiau studentų, žinių sektoriaus darbuotojų (angl. *knowledge workers*) ir mokslo darbuotojų; techninį mokymą reikia pateikti patraukliau. Socialinių partnerių indėlis ir darbo rinkos patirtis turi būti aiškiai susisteminti. Įmonėms, nepaisant jų dydžio, turėtų būti suteikta galimybė daug prisidėti prie mokymo programų rengimo, mokymo ir verslumo skatinimo.

1.10 Universitetai ir įmonės, toliau išsaugodami savo nepriklausomumą ir prisiimdami atsakomybę, turėtų kartu plėtoti strateginių inovacijų darbotvarkes. Aukštojo mokslo institucijų ir įmonių bendradarbiavimas paprastai labai padeda vykdant mokslinius tyrimus, perduodant žinias, ugdant perduodamus įgūdžius ir plėtojant idėjas. Turėtų būti skleidžiama geroji patirtis.

1.11 Reitingavimo ir kokybės vertinimo sistemos būtinumą vargu ar galima nuvertinti, jei norima užtikrinti veiksmingą lėšų panaudojimą ir sėkmingai pasiekti tarptautinio judumo tikslus. EESRK palankiai vertina kruopščiai parengtos „U-Multirank“ priemonės įgyvendinimą. Kartu su šia reitingavimo priemone reikia gerinti kitas studentų ir mokslo darbuotojų judumo sąlygas, stiprinti internacionalizaciją.

1.12 Aukštojo mokslo sistemų konvergencija teigiamai veikia tarpvalstybinį studentų ir mokslo darbuotojų judumą, naudingą ir asmeniniams rezultatams, ir Europos darbo rinkai bei Europos integracijai. Į „Erasmus“ programą reikėtų įtraukti bandomąjį „judumo semestrą“.

1.13 EESRK tvirtai pritaria „Modernizavimo darbotvarkės“, „Horizontas 2020“, „Erasmus visiems“ ir struktūrinių fondų sąsajoms.

2. Įžanga

2.1 Švietimas visais lygmenimis yra svarbiausias prioritetas. Laikantis subsidiarumo principo aukštasis mokslas Europoje plėtojamas nacionaliniu lygmeniu. Lisabonos sutartyje ES veiksmų sritims priskiriamas tik profesinis mokymas ir perkvalifikavimas⁽⁴⁾.

⁽⁴⁾ XII antraštinė dalis. Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas, 165 ir 166 straipsniai.

2.2 1999 m. Bolonijos konferencijoje žengtas ryžtingas žingsnis – po šios konferencijos visoje Europoje įvesta bakalauro, magistro ir daktaro laipsnių sistema. Bolonijos susitarimas padėjo siekti Europos aukštojo mokslo sistemų konvergencijos.

2.3 Kartu ES pradėjo įgyvendinti sėkmingas tarptautines studentams ir mokslo darbuotojams skirtas programas, pavyzdžiui, „Erasmus“, „Erasmus Mundus“, „Marie Curie“ ir kitas. Pagal vieną po kitos įgyvendinamas bendrąsias programas ji sistemingai skatino vykdyti tarpvalstybinius mokslinių tyrimų projektus.

2.4 Europos universitetuose ir tarp jų vykdomos reformos ir iniciatyvos, įgyvendinamos pagal principą „iš apačios į viršų“. Pagal šias iniciatyvas taip pat kuriamos panašios pakraipos universitetų grupės, pavyzdžiui, Europos mokslinius tyrimus atliekančių universitetų lyga, COIMBRA grupė ir kitos, skatinant specializaciją įvairiose srityse, pavyzdžiui, mokslinių tyrimų arba socialinių mokslų.

2.5 2009 m. EESRK padarė išvadą, kad „esant dabartinei nevisiškai tinkamai universitetų sistemai, didelis universitetų potencialas nėra pakankamai išvystytas“⁽⁵⁾. Komisija savo modernizavimo darbotvarkėje⁽⁶⁾ laikosi tos pačios nuomonės. Taryba daro išvadą, kad „švietimo ir mokslinių tyrimų kokybė yra vienas iš pagrindinių modernizavimo veiksnių“ ir kad „žinių trikampio (švietimas – moksliniai tyrimai – inovacijos) stiprinimas yra svarbi sąlyga siekiant <...> prisidėti prie darbo vietų kūrimo ir ekonomikos augimo“⁽⁷⁾.

2.6 Aukštąjį mokslą reikia modernizuoti labai skirtingomis sąlygomis, labai skirtingoje nacionalinėje ir regioninėje socialinėje ir ekonominėje aplinkoje. Klasikiniai universitetai ir kitokio pobūdžio institucijos turi konkrečius uždavinius. Klasikinio universiteto koncepcija apima ir švietimą, ir mokymą, ir mokslinius tyrimus.

2.7 Siekiant tvaraus socialinio ir ekonominio atsigavimo ypač svarbu ryžtingai gerinti aukštojo mokslo kokybę.

2.8 Prie komunikato pridėjame darbo dokumente⁽⁸⁾ analizuojamos net tik įvairios reikalingos reformos, bet ir apibendrinamos valstybių narių priemonės modernizavimui skatinti. Tačiau dar reikia pašalinti nemažą atotrūkį, kurį lemia šie itin svarbūs veiksniai:

— ekonominis šalies našumas – aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų skaičius ir ekonominiai rodikliai vienam gyventojui,

— kvalifikacija, atsižvelgiant į galimybes įsidarbinti,

⁽⁵⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 48-55, 1.1 punktas.

⁽⁶⁾ COM(2011) 567 final, p. 2.

⁽⁷⁾ Tarybos išvados dėl aukštojo mokslo modernizavimo, 2011 m. lapkričio 28–29 d.

⁽⁸⁾ SEC (2010) 1063 final, p. 48.

- skirtumai siekiant užsibrėžto tikslo, kad aukštąjį mokslą įgijusių asmenų skaičius ES sudarytų 40 proc., nors aukštojo mokslo siekiančių asmenų skaičius visoje Europoje sparčiai auga,
- investicijų į aukštąjį mokslą dydžio skirtumai, finansavimo skirtumai, nevienodas viešojo ir privačiojo sektorių lėšomis finansuojamo aukštojo mokslo vystymas,
- finansinio ir administracinio savarankiškumo bei atskaitomybės skirtumai, kurių vis dar esama nepaisant plačiai vykdomos ir plataus užmojo aukštojo mokslo valdymo reformos.

2.9 Savo bendroje analizėje Komisija taip pat nurodo, kad tendencijos kinta – visame žemyne kuriami žinių trikampiai, universitetai užmezga glaudesnius ryšius su verslo sektoriumi, daugiau dėmesio skiriama daug gilių profesinių žinių reikalaujančiai veiklai, pavyzdžiui, MTTP, rinkodarai, pardavimams, vertės grandinės valdymui ir finansinėms paslaugoms, paslaugoms apskritai, IRT, nepakankamai atstovaujamos visuomenės grupės, kinta lyčių pusiausvyra (Europoje moterys sudaro daugiau kaip pusę visų bakalauro ir magistro studijų dalyvių, o doktorantūros studijų srityje pastebima atvirkštinė tendencija) ir pastebimas išpūdingo masto judumas mokymosi tikslais tarp Europos valstybių ir visame pasaulyje.

2.10 EESRK pritaria tam, kad būtų rengiamos išsamesnės šalių ataskaitos, analizės ir rekomendacijos, kartu sistemingai būtų taikomi konkrečioms šalims skirti metodai, pavyzdžiui, kaip pagal Bolonijos pažangos ataskaitas, ir vykdomi tikslūs OECD aukštojo mokslo ir kokybės vertinimo tyrimai. Konkrečioms šalims skirti metodai virst gerąja patirtimi.

2.11 EESRK pažymi, kad analizėje, kuri iš esmės yra bendro pobūdžio, neaptarti kai kurie svarbūs aspektai, pavyzdžiui, politinis kišimasis į aukštojo mokslo sistemą nacionaliniu ir regionų lygiu, tai, kaip valstybėse narėse atsižvelgiama į poreikį skatinti dalyvavimą ir gerinti kokybę, valdžios institucijų požiūris į konkrečius reikalavimus dėstytojams, mokytojams, mokslo darbuotojams ir studentams, valstybių narių įvairių aukštojo mokslo institucijų tarpusavio ryšiai, bendrų sąlygų švietimui ir moksliniams tyrimams kūrimas universitetuose ir galiausiai, nors ne mažiau svarbu, patikimi statistiniai duomenys.

2.12 Komisija ir Taryba labai pabrėžia aukštojo mokslo ir ekonomikos ryšį. Jos konkrečiai neišskiria sveikatos, socialinių ar humanitarinių mokslų. Tai suprantama, kadangi reikalingi prioritetai, ypač krizės laikotarpiu. Kita vertus, kadangi kiekvienoje švietimo srityje siekiama užtikrinti optimalų išsilavinimo ir darbo santykį, taip pat labai reikėtų aptarti, kaip turėtų būti modernizuojamos profesinės arba akademinės sritys, kurios nėra glaudžiai susijusios su ekonomika, tačiau yra svarbios.

2.13 Reikalingas pramonės ir sveikatos specialistų bendradarbiavimas, nes norint diegti ekonomišką diagnostiką ir gydymo technologijas reikalingas brangus, daug lėšų reikalaujantis praktinis mokymas, aukštos kokybės švietimas ir mokymasis visą gyvenimą. Tai padės sumažinti mirtingumo ir neįgalumo rodiklius.

3. Strategija „Europa 2020“ ir aukštasis mokslas

3.1 2009 m. EESRK nurodė, kad Lisabonos strategija ir Europos aukštasis mokslas gali tapti svarbiausiais modernizavimo proceso katalizatoriais. Kartu Komisija teisingai nurodo universitetų ir strategijos „Europa 2020“ tikslų bei uždavinių ryšį.

3.2 Svarbi naujovė, diegiama pagal strategiją „Europa 2020“, yra valdymas: glaudesnis koordinavimas Komisijoje, tarp valstybių narių ir ES, taip pat ir tose srityse, kurios Sutartimi nėra reglamentuojamos arba yra reglamentuojamos tik iš dalies.

3.3 Aukštajam mokslui labai svarbios pavyzdinės iniciatyvos, ypač „Pramonės politika“, „Inovacijų sąjunga“, „Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė“ ir „Judus jaunimas“.

3.4 Intensyvesnė Komisijos stebėseną, įskaitant konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas per Semestrą, turėtų paremti reikalingas universitetų reformas.

3.5 Aukštojo mokslo modernizavimo darbotvarkė turi visapusiškai atitikti strategiją „Europa 2020“. EESRK palankiai vertina tai, kad Komisijos strateginėje darbotvarkėje švietimui skirtas svarbus vaidmuo ir remiamasi strategija „Europa 2020“.

3.6 EESRK yra įsitikinęs, kad strategijos „Europa 2020“ ir aukštojo mokslo ryšys reiškia, kad:

- pagal strategiją „Europa 2020“ aukštasis mokslas susiejamas su inovacijomis, pramonės politika ir judumais;
- taip sukuriamos papildomos sąlygos Komisijai, valstybėms narėms bei švietimo institucijoms keistis nuomonėmis ir bendradarbiauti;
- tai suteikia naujų impulsų modernizavimui nacionaliniu lygmeniu;
- aukštojo mokslo plėtojimas turi būti viena iš rekomendacijų, per kasmetinį Semestrą skiriamų konkrečioms šalims;
- pagal strategiją „Europa 2020“ bus sukurti nauji bendradarbiavimo forumai, didės tarpvalstybinių tinklų veiksmingumas;
- norint užtikrinti pramonės politikos ir inovacijų ryšį, reikalingas intensyvesnis konsultavimasis su privačiuoju sektoriumi. Konsultacijos su MVĮ ir labai mažomis įmonėmis vis dar nepakankamai vertinamos. EESRK primygtinai siūlo aukštojo mokslo institucijoms, vyriausybėms ir Komisijai rengiant mokymo ir kitas programas realiai naudotis praktine įmonių patirtimi.

3.7 Komisija nurodo, kuriuos pagrindinius klausimus turi spręsti valstybės narės (ir švietimo institucijos), o kuriuos – Europos Sąjunga. EESRK pirmenybę teiktų valstybių narių ir Komisijos „bendrai atsakomybei“ pagal strategiją „Europa 2020“.

4. Klausimai, kuriuos turėtų spręsti valstybės narės, Taryba ir aukštojo mokslo institucijos

4.1 Nustačius pagrindinius klausimus, valstybės narės turėtų imtis konkrečių veiksmų. Reikalingas stipresnis postūmis. Taryba turėtų nustatyti prioritetus, remdamasi Komisijos, kuri vėliau vykdo įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu stebėseną, pasiūlymu.

4.2 Ypatingą dėmesį reikėtų skirti „lankstesnėms valdymo ir finansavimo sistemoms, kuriose didesnė švietimo institucijų autonomija būtų derinama su atskaitomybe visoms suinteresuotosioms šalims“, taip būtų sudaromos sąlygos specializacijai, šviečiamajai ir mokslinių tyrimų veiklai bei diversifikacijai⁽⁹⁾.

4.3 Kaip EESRK nurodė 2009 m., tinkama sistema ir autonomija yra ypač svarbios⁽¹⁰⁾. Nepaisant to, kad už organizacinę struktūrą, įskaitant autonomiją ir finansavimą, iš esmės yra atsakingos valstybės narės, EESRK mano, kad šiuos aspektus turi aptarti ir valstybės narės tarpusavyje, ir Taryba, nes nuo jų labai priklauso poveikis dėstytojams ir studentams.

4.4 EESRK pritaria politiniams tikslams, kurie pateikti modernizavimo darbotvarkės 2.5 punkte, pagrindinių politinių klausimų interpe. Šie tikslai aprėpia daugiau nei tik techninius dalykus. Jie yra labai glaudžiai susiję su nacionalinėmis politinėmis sąlygomis. Pirma, juos reikėtų kelti vyriausybėms, ne aukštojo mokslo institucijoms. Politinis atkaklumas, teisėkūra ir reglamentavimas, kuriuos reikia aptarti su visais suinteresuotaisiais subjektais, yra labai svarbūs klausimai.

4.5 Vyriausybė ir institucijos taip pat turėtų būti skatinamos didesnio savarankiškumo teikiamą naudą palyginti tarptautiniu lygiu.

4.6 Priešingai bendrai praktikai, pagal kurią sėkmingai vykdytas aukštojo mokslo „atvėrimas masėms“⁽¹¹⁾, atsižvelgiant į vykstančias diskusijas dėl aukštojo mokslo daugiausia dėmesio reikėtų skirti perėjimui prie pažangios specializacijos, strateginių sprendimų įvairovės ir kompetencijos centrų plėtojimo. Galima remtis sėkmingais valstybių narių pavyzdžiais.

4.7 EESRK pripažįsta, kad norint pasiekti tuos tikslus gali prireikti iš esmės pakeisti valstybių narių aukštojo mokslo filosofiją. Šį klausimą, įskaitant planus ir grafikus, reikia aptarti su Taryba.

4.8 Per šią krizę išryškėjo akivaizdus ryšys tarp švietimo modernizavimo ir ekonomikos. Tačiau procesas turėtų būti platesnis. EESRK taip pat nurodo, kad reikalingi naujaisi profesionalumo didinimo, mokymo programų, laipsnių ir judumo

standartai socialinių ir humanitarinių mokslų, kurie yra svarbūs Europos intelektualiniam gyvenimui, vertybėms ir identitetui, srityse. Be to gerai valdomi sveikatos, socialiniai ir humanitariniai mokslai taip pat prisideda prie ekonomikos vystymo.

4.9 EESRK pritaria glaudiems aukštojo mokslo institucijų ir verslo sektoriaus ryšiams. Jis sutinka su nuomone, kad glaudus, veiksmingas švietimo, mokslinių tyrimų institucijų ir verslo sektoriaus ryšys, įskaitant perėjimą prie atvirųjų inovacijų, bus ypač svarbus žinių trikampiiui.

4.10 EESRK taip pat pritaria tiesiogiai arba netiesiogiai su ekonomika susijusių institucijų partnerystei su įvairiais verslo sektoriais, tai „esminis aukštojo mokslo institucijų veiklos aspektas“⁽¹²⁾. Reikėtų daug dėmesio skirti studentų verslumui, kūrybiškumui ir novatoriškumui, taip pat interaktyviai mokymosi aplinkai bei žinių perdavimo infrastruktūrai. Reikia būti atviriems „versliam universitetui“.

4.11 Būtina sudaryti tokias sąlygas, kad studentai galėtų laisvai pereiti iš vieno pobūdžio švietimo institucijos į kitą, įskaitant lanksčius būdus, kaip pereiti iš profesinio švietimo baigus vidurinę mokyklą į aukštojo mokslo sistemą ir kelti kvalifikaciją⁽¹³⁾. Tokios sąlygos taip pat yra labai naudingos mokymuisi visą gyvenimą.

4.12 Regionų vystymuisi reikia skirti ypatingą dėmesį. Dauge lyje regionų, ypač metropolinėse zonose, aukštojo mokslo, darbo rinkos, mokslinių tyrimų, inovacijų ir verslo ryšys yra ypač svarbus. Šiuose regionuose vis dažniau vystoma tarptautinė ar net pasaulinė specializacija. Sisteminiis aukštojo mokslo institucijų dalyvavimas paprastai skatina vietos ir regionų vystymąsi ir didina ekonominį atsparumą. Nacionalinės valdžios institucijos turi būti raginamos skatinti tokius procesus regionuose⁽¹⁴⁾.

4.13 EESRK atkreipia dėmesį į tarpvalstybinį regionų bendradarbiavimą aukštojo mokslo srityje. ETBG gali padėti kaimyniniams regionams bei ekonominiu požiūriu panašiams regionams⁽¹⁵⁾.

4.14 Finansavimas yra gyvybiškai svarbus klausimas. Krizė taip pat veikia aukštajam mokslui skiriamą valstybės finansavimą. Aukštasis mokslas patiria bendrą struktūrinę nepakankamo finansavimo riziką. Išlaidos šioje srityje sudaro 1,2 proc. BVP, o JAV 1,5 proc., Japonijoje 1,5 proc. BVP. Be to privačiojo sektoriaus išlaidos palyginti su JAV ir Japonija yra labai nedidelės. Tuo tarpu BRIK valstybės taip pat daro didelę pažangą.

⁽⁹⁾ COM(2011) 567 final, p. 9, OL C 128, 2010 5 18, p. 48-55, 1.4 punktas.

⁽¹⁰⁾ OL C 28, 2010 5 18, p. 48-55, 1.4., 3.5.1 ir 3.5.2 punktai.

⁽¹¹⁾ 2000-2009 m. aukštojo mokslo studentų skaičius ES išaugo 22,3 proc. ir sudarė daugiau kaip 19,4 mln., Europos Komisijos tarnybų darbo dokumentas „Europos aukštojo mokslo sistemų raida“, SEC(2011) 1063 final, p. 16. Tačiau tai nereiškia, kad kvalifikacija tapo aukštesnė.

⁽¹²⁾ COM(2011) 567, p. 8. Taip pat žr. 2011 m. lapkričio 28-29 d. Tarybos išvadas, kuriose pabrėžiama partnerystė ir bendradarbiavimas su verslo sektoriumi ir kitais privačiais ir viešaisiais subjektais.

⁽¹³⁾ OL C 68, 2012 3 6, p. 1, kurioje Komisija taip pat raginama laikantis integruoto požiūrio susieti Bolonijos ir Kopenhagos procesus, ir OL C 68, 2012 3 6, p. 11.

⁽¹⁴⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 7.

⁽¹⁵⁾ Žr. ten pat, 5.7 ir 5.8 punktai.

EESRK pažymi, kad strategijoje „Europa 2020“ neatsižvelgta į ankstesnį ES tikslą aukštajam mokslui skirti 2 proc. BVP.

4.15 Reikiamas finansavimas ir tikslai, pavyzdžiui, rengti aukštos kvalifikacijos absolventus, didinti valdymo profesionalumą ir veiksmingiau naudoti lėšas, turėtų padėti įgyvendinti strategiją „Europa 2020“.

4.16 Valstybių narių finansavimas labai skiriasi. Vienos šalys yra pažengusios daug toliau už kitas. Dėl sąveikos tarp aukštojo mokslo ir užimtumo būtina išsaugoti tinkamą finansavimą: tam būtina skatinti finansavimą iš įvairių šaltinių, tarp jų – naudoti valstybės lėšas ir jomis papildyti privačiojo sektoriaus finansavimą bei skirti kitų valstybės investicijų (bendrasis finansavimas).

4.17 Aiškios struktūros kvalifikuotų švietimo institucijų ir verslo bendruomenės ryšys tikrai gali padėti sustabdyti finansavimo mažėjimo tendenciją. Aukštajam mokslui turėtų būti naudingi novatoriški verslo procesai. Tačiau verslo arba privačiojo sektoriaus finansavimas niekada neturėtų daryti nepagrįstos įtakos mokymo programoms ar fundamentiniams moksliniams tyrimams.

4.18 Universitetai ir įmonės, toliau išsaugodami savo nepriklausomumą ir prisiimdami atsakomybę, turėtų kartu plėtoti strateginių inovacijų darbotvarkes. Universitetų ir įmonių sąveiką galima stiprinti žinių sąjungomis. Šiuo požiūriu gali būti labai naudinga Europos inovacijų platforma, apimanti ES numatomas didelio poveikio technologijas.

4.19 Aukštojo mokslo institucijų ir įmonių bendradarbiavimas ir keitimasis patirtimi paprastai labai padeda vykdant mokslinius tyrimus, perduodant žinias, ugdant perduodamus įgūdžius, taip pat plėtojant idėjas. Turėtų būti skleidžiama geroji patirtis.

4.20 Modernizavimo darbotvarkėje nepareikšta nuomonė dėl mokesčių už mokslą, nes už tai atsakingos pačios valstybės. Europoje esama įvairių sistemų. Vyrauja bendra tendencija laipsniškai didinti metinius mokesčius. Mokesčiai už mokslą yra prieštaringas klausimas.

4.21 EESRK atkreipia dėmesį į aštrėjančias dilemas: studentų skaičius auga, reikia gerinti kokybę, norint užtikrinti galimybes įsidarbinti, reikia aukštesnių mokymosi standartų, tačiau valstybių narių finansavimas išlieka toks pat ar net mažėja. Tai didžiuliais iššūkiis. EESRK pabrėžia, kad jeigu įvedami (arba padidinami) nacionaliniai mokesčiai už mokslą, kartu visada turėtų būti įgyvendinama pagalbinė stipendijų ir paskolų politika ir aiškiai užtikrinama galimybė jomis pasinaudoti.

4.22 Nebaigusųjų aukštojo mokslo skaičius yra pernelyg didelis. Į aukštojo mokslo institucijas taip pat reikia pritraukti įvairių visuomenės sluoksnių atstovų. Ypač reikia gerinti socialines ir kultūrines sąlygas atsiliekančiose šalyse.

4.23 Tačiau vien didesni skaičiai savaime nėra tinkamas kriterijus. Svarbiau turėtų būti ne kvalifikacijų skaičius, o objektyviai vertinama kokybė.

4.24 Kvalifikacijų srityje turėtų vyrauti tam tikri principai:

— siekiant didesnių įsidarbinimo galimybių reikia konsultuotis su socialiniais suinteresuotaisiais subjektais ir atsižvelgti į darbo rinkos patirtį;

— konsultavimasis su verslo sektoriumi yra gyvybiškai svarbus: reikia ne tik konsultuotis su didelėmis įmonėmis, bet ir nuolat tartis su MVĮ (labai mažomis, ir mažosiomis įmonėmis); tai labai svarbu, nes vis labiau ryškėja pramonės procesų suskaidymo arba patikėjimo trečiosioms šalims tendencijos;

— su darbo vietų kūrimo dinamika susijusios kvalifikacijos turi būti plėtojamos pagal mokymosi ir ugdymo programas, reikalaujančias įmonių prisiimti išpareigojimus ir bendradarbiauti;

— turėtų būti ugdomi tarpdalykiniai ir horizontalūs gebėjimai;

— kvalifikacijos turėtų prisidėti prie pažangios specializacijos, kuri didintų (tarptautinį) patrauklumą arba išryškintų regioninius ypatumus;

— nepaisant aukštojo mokslo įvairovės, kvalifikacijų apibrėžtis turėtų supaprastinti Europos (ir tarptautinius) mainus ir suteikti karjeros galimybių.

4.25 EESRK labai pritaria komunikate išdėstytiems pasiūlymams dėl kvalifikacijų ir kokybės užtikrinimo bei tam, kad geresnė aukštojo mokslo kokybė yra susijusi su mokslo darbuotojais. Jis taip pat pritaria nuomonei, kad švietimo modernizavimas priklauso nuo dėstytojų ir mokslo darbuotojų kompetencijos ir kūrybiškumo⁽¹⁶⁾ – tai dažnai pamirštama. Atsižvelgiant į tai, visos administracinės kliūtys, trukdančios karjerai akademiiniame sektoriuje – pavyzdžiui, papildomi moksliniai laipsniai, kurie egzistuoja kai kuriose šalyse (tarp jų Lenkija) – turėtų būti pašalintos.

4.26 Kadangi studentų skaičius sparčiai didėja, nerimą kelia kompetentingų dėstytojų trūkumas. Mokymo ir mokslinių tyrimų kokybei užtikrinti reikalingos tinkamos darbo sąlygos, patrauklios karjeros švietimo sektoriuje ir profesinio tobulinimosi galimybės, mokymo priemonės ir atlygis už pasiektus puikius rezultatus. Tai savaime aišku, tačiau daugumoje valstybių narių šiuo metu padėtis yra priešinga. Todėl Taryba turėtų nustatyti politikos gaires.

4.27 Komisija teisingai pabrėžia, kad reikia įvairių studijų būdų. Techninis mokymas turi tapti patrauklesnis. Nacionalinio ir regionų lygmens socialiniai partneriai gali labai prisidėti prie techninių studijų įvaizdžio gerinimo. Daug prisidėti gali ir atskiros įmonės. EESRK pabrėžia MVĮ, visų pirma labai mažų ir mažųjų įmonių, išpareigojimus, ypač regionų lygmeniu.

⁽¹⁶⁾ COM(2011) 567 final, p. 5.

4.28 Per Europoje vykstančias diskusijas būtina daug dėmesio skirti tam, kaip aukštasis mokslas galėtų tapti pagrindiniu inovacijų, darbo vietų kūrimo ir galimybių įsidarbinti aspektu⁽¹⁷⁾. Tai turėtų būti svarbiausias visų suinteresuotųjų subjektų tikslas, už tai bendrai turėtų būti atsakingos Komisija, Taryba, valstybės narės ir, žinoma, pačios aukštojo mokslo institucijos.

4.29 Kadangi šios srities iššūkiai yra labai dideli, Komisijos ir Tarybos aukštojo mokslo darbotvarkė dar nebaigta ir nepakankamai veiksminga. EESRK pabrėžia, kad dabartinės krizės sąlygomis reikia tikslingesnių ir įtikinamesnių Tarybos, valstybių narių ir aukštojo mokslo institucijų veiksmų. Pokyčiai galbūt vyksta, bet juos reikia paspartinti.

4.30 Visi subjektai privalo prisiimti vienodą atsakomybę už profesionalumo didinimą, mokymo programas, kokybės užtikrinimą, specializaciją ir t. t. Vis dar reikia, kad Taryba parengtų veiksmų planą, kaip susieti aukštąjį mokslą, inovacijas ir galimybes įsidarbinti, ir jo įgyvendinimo grafiką. Aukštojo mokslo institucijos turėtų remti šį procesą ir pačios kurti savo vaidmenį propaguojamos kokybės, socialines ir produktų inovacijas.

4.31 Neatskiriama darbotvarkės dalimi turėtų tapti EMTEK nuomonė dėl labai aktualių tikslų, susijusių su universitetų valdymu ir institucine reforma, ir dėl sąsajos tarp inovacijų, mokslinių tyrimų ir švietimo. Tai turėtų atverti duris pokyčiams daugelyje Europos universitetų⁽¹⁸⁾.

5. Klausimai, kuriuos turi spręsti Komisija

5.1 EESRK palankiai vertina tikslus, kuriuos Komisija užsibrėžė aukštojo mokslo modernizavimo srityje, derindama naujausius metodus, kurie pabrėžiami praėjusių metų lapkričio mėn. parengtose Tarybos išvadose.

5.2 EESRK pritaria tam vaidmeniui, kurį Komisija gali ir turėtų atlikti sutelkdama dėmesį į politikos formavimui reikalingą informacijos bazę, įskaitant veiklos rezultatus ir skaidrumą. Sistemoje, kurioje visų pirma vadovaujamasi dažniausiai politinio pobūdžio valstybių atlikta analize ir užsibrėžtais tikslais, labai svarbus Komisijos iniciatyvumas ir objektyvūs vertinimai, įskaitant Tarybos svarstomus įgaliojimus.

5.3 Tokie europiniai vertinimai turėtų paskatinti valstybes nares, universitetus ir mokslinių tyrimų centrus imtis atitinkamų priemonių stiprinant bendrą sistemą ir, reikia tikėtis, skatinant siekti bendrų tikslų.

5.4 Todėl EESRK palankiai vertina tai, kad įdiegta „U-Multirank“, daugialypė veiklos rezultatais grindžiama reitingavimo sistema ir informacinė priemonė. Ji turėtų padidinti įvairių institucijų uždavinių skaidrumą ir padėti objektyviai palyginti

Europos aukštojo mokslo institucijų rezultatus. Bet kuriuo atveju naudinga ne tik naudotis vieno aspekto kriterijais pagrįsta Šanchajaus reitingavimo sistema ir kitomis reitingavimo sistemomis, bet ir sukurti europinę sistemą.

5.5 Kaip EESRK tvirtino 2009 m., negalima nuvertinti būtinybės sukurti itin reikalingą reitingų ir kokybės vertinimo sistemą, kurioje būtų vertinamos labai įvairios institucijos ir labai įvairūs klausimai⁽¹⁹⁾. Skaidrumas, kurį užtikrintų patikima, objektyvi, nepriklausoma institucija, padės nacionalinėms valdžios institucijoms ir aukštojo mokslo institucijoms daugiau dėmesio skirti kokybei, diferencijavimui, pažangiai specializacijai. Komisija pažymi: „taikant šią nepriklausomą priemonę <...> visoms švietimo suinteresuotosioms šalims bus lengviau rinktis ir priimti sprendimus“⁽²⁰⁾.

5.6 Be to „žymėjimas“ (angl. k. *mapping*) gali paskatinti studentų, lektorių, mokslo darbuotojų ir dėstytojų judumą ir, tiksliau tariant, padėti modernizuoti mokslinius tyrimus kuriant naujus tinklus, Europos aukštojo mokslo institucijų partnerystę ir skatinant jų konkurenciją.

5.7 Taryba nepakankamai vertina studentų ir mokslo darbuotojų judumą – laisvą žinių judėjimą – kaip penktąją laisvę. ES programos, kuriomis skatinamas studentų ir mokslo darbuotojų judumas, jau sėkmingai įgyvendinamos. Vis dėlto, dar reikia ištaisyti likusius sisteminius trūkumus. Norint įveikti mokymosi judumo kliūtis, reikėtų parengti judumo suvestinę.

5.8 Pagal „Erasmus“ programą iš studentų būtina reikalauti daugiau atsakomybės. EESRK rekomenduoja įgyvendinti bandomąją „judumo semestro“ (bakalauro studijų 5-asis semestras) iniciatyvą. Programa neturi būti per brangi nei vienam kandidatui. EESRK pritaria galimų studentų judumo srautų analizei, Komisijos pasiūlymams dėl Europos kreditų perdavimo ir kaupimo sistemos ir dėl „Erasmus“ magistrantūros judumo programos.

5.9 SESV 179 straipsnio 1 dalyje išdėstytos labai aiškios nuostatos dėl mokslinių tyrimų ES⁽²¹⁾. Svarbiausias veiksnys – tarptautinis mokslo darbuotojų judumas. Dėl paslėpto protekcionizmo mokslo darbuotojams pernelyg dažnai kuriamos kliūtys. Tai kenkia Europos mokslui ir konkurencingumui. Be to, nacionalinėms institucijoms tai trukdo išnaudoti visą Europos intelektualinę įvairovės teikiamą naudą. EESRK labai pritaria Komisijos pasiūlymui pasinaudoti Europos karjeros mokslo srityje sistema mokslo darbuotojų judumui skatinti.

5.10 EESRK taip pat palankiai vertina Komisijos kartu su švietimo ir verslo ekspertais sukurta Europos mokslo darbuotojų keturių karjeros kategorijų sistemą. Ji turi tapti atvira sistema, kuria būtų sukurta kuo daugiau galimybių.

⁽¹⁷⁾ COM(2011) 567 final, p. 12, 3.3 punktą.

⁽¹⁸⁾ Žr. 2011 m. birželio 24 d. Europos mokslinių tyrimų erdvės komiteto išvadas.

⁽¹⁹⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 48–55, 1.5, 5.2.4, 5.2.5 ir 5.2.6 punktus.

⁽²⁰⁾ COM(2011) 567 final, pagrindinių klausimų interparą, p. 11.

⁽²¹⁾ Žr. įtikinamą pasiūlymą „Europos karjeros mokslo srityje sistemos kūrimas“, Europos Komisija, 2011 m. liepos 21 d.

5.11 EESRK pabrėžia, kad pagal bendrą Europos sistemą reikia suderinti finansines ir socialines mokslo darbuotojų veiklos sąlygas siekiant pašalinti likusias kliūtis laisvam judėjimui. Turėtų būti sukurtos visos Europos profesinės kvalifikacijos, o institucijos turėtų būti skatinamos profesionaliau valdyti savo žmogiškuosius išteklius.

5.12 Europos inovacijų ir technologijų instituto (EIT) veiklą reikėtų išplėsti jau vien tam, kad būtų kuriamos paskatos kurti tolesnes verslo sektoriaus ir atitinkamų universitetų žinių sąjungas. Tą patį galima pasakyti ir apie „Marie Curie“ iniciatyvų bei stažuotčių kokybės sistemos stiprinimą.

5.13 Pasaulio mastu ES turi tapti aukštos kvalifikacijos konkurentu ir partneriu. Šiame procese aukštajam mokslui tenka svarbus vaidmuo. Todėl EESRK visiškai pritaria Tarybos sprendimui pasiūlyti Komisijai parengti „konkrečią aukštojo mokslo internacionalizavimo strategiją“⁽²²⁾.

5.14 EESRK palankiai vertina numatomas bendras sąlygas ryšiams su partneriais už ES ribų plėsti, judumo partnerystę, ketinimus pasinaudoti ES direktyvomis ir judumo suvestine, kad būtų pagerintos sąlygos studentams ir mokslo darbuotojams iš trečiųjų šalių⁽²³⁾. Reikėtų sumažinti suvaržymus studentams ir mokslo darbuotojams iš trečiųjų šalių, siekiant pritraukti talentų ir kūrybinių išteklių iš svetur.

5.15 EESRK pritaria Tarybos pastaboms dėl Europos aukštojo mokslo padėties pasaulio lygmeniu, kuriose taip pat nurodoma, ko reikia norint sėkmingai konkuruoti ir būti partneriu. Tai gali padėti švietimo institucijoms sukurti reikiamas sąlygas.

5.16 Keliose nuomonėse EESRK nurodė pritarius tam, kad rengiant 2014–2020 m. finansinę perspektyvą daug dėmesio būtų skiriama inovacijoms ir visiems pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo aspektams. EESRK pabrėžia, kad reikia siekti Europos fondais kurti didesnę pridėtinę vertę.

5.17 Todėl EESRK palankiai vertina konkretų Komisijos pasiūlymą 2014–2020 m. biudžete 73 proc. padidinti „Erasmus“ programai numatomą finansavimą, o struktūriniuose fonduose tiesiogiai nurodyti (aukštąjį) mokslą.

5.18 Nesigilindamas į konkrečius skaičius EESRK pritaria bendrai nuomonei, kad išlaidos švietimui, moksliniams tyrimams, inovacijoms ir sanglaudos politikai padeda kurti toliaregišką europinę sistemą. Atitinkamais atvejais pramonės restruktūrizavimui skiriamą finansavimą taip pat būtų galima panaudoti šiam tikslui įgyvendinti.

5.19 EESRK labai pritaria Komisijos ketinimui 2012 m. sudaryti aukšto lygio grupę, kuri paeiliui analizuotų svarbiausius aukštojo mokslo modernizavimo aspektus. Ši aukšto lygio grupė iš esmės turi būti sudaryta iš švietimo institucijų atstovų, akademikų, verslo sektoriaus atstovų ir socialinių partnerių.

6. Papildomi pasiūlymai

6.1 Būtų naudinga imtis tikslinių profesinio tobulinimosi iniciatyvų aukštojo mokslo institucijose, pavyzdžiui, rengti europinius universitetų administravimo ir vadybos kursus.

6.2 Rekomenduojama tarp konkrečių universitetų užmegzti ypatingus ryšius – universitetai partneriai Europoje, kad universitetai galėtų dalytis praktine profesine ir valdymo patirtimi. Ne mažiau naudingas būtų pasienio universitetų grupių keitimasis patirtimi, specializuotos konferencijos ir seminarai.

6.3 Universitetų fakultetų arba įstaigų mokslinius ir švietimo rezultatus reguliariai vertina išorės komisijos. EESRK rekomenduoja, kad tokias komisijas visada sudarytų labai kvalifikuoti nariai iš įvairių šalių.

6.4 Kad įvertintų aukštojo mokslo sąnaudų ir rezultatų santykį, EESRK rekomenduoja Europos lygmeniu atlikti esamų administracinių reikalavimų sistemų analizę. Pasiūlymai, kaip tobulinti sistemą, turėtų būti pagrįsti gerąja patirtimi.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽²²⁾ Tarybos išvados dėl aukštojo mokslo internacionalizavimo, 2010 m. gegužės 11 d.

⁽²³⁾ COM(2011) 567 final, pagrindinių klausimų intarpas, p. 14.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES politika ir savanoriška veikla. Tarpvalstybinės savanoriškos veiklos pripažinimas ir skatinimas ES“

(COM(2011) 568 final)

(2012/C 181/26)

Pranešėjas **Pavel TRANTINA**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. rugsėjo 20 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES politika ir savanoriška veikla. Tarpvalstybinės savanoriškos veiklos pripažinimas ir skatinimas ES“

COM(2011) 568 final.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 29 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 134 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 11 susilaikius.

Ižanga

Savanoriška veikla – svarbi aktyvaus pilietiškumo išraiškos priemonė. Vykdamą savanorišką veiklą kuriamas socialinis kapitalas, stiprinama socialinė sanglauda ir solidarumas, suteikiama didelės ekonominės naudos visuomenei ir sudaromos galimybės atskiriems asmenims atskleisti savo potencialą. „Sąvoka „savanoriška veikla“ reiškia visų rūšių savanorišką veiklą (formaliąją, neformaliąją ar neoficialiąją), kurią asmuo vykdo savo noru, pasirinkęs ją savo nuožiūra ir turėdamas savo motyvus, ir kuri vykdoma nesiekiant finansinės naudos“⁽¹⁾. Atsižvelgiant į šiuo metu Europą ištikusią krizę, vykstančius demografinius pokyčius ir kitas susijusias problemas, svarbu pripažinti itin didelę savanoriškos veiklos svarbą atskiriems asmenims, nes ji gerina įtrauktį, leidžia suteikti daugiau galių, padeda gerinti įgūdžius ir socialinę tinklavinę. Tačiau savanorišką veiklą reikia aiškiai atskirti nuo apmokamos darbinės veiklos; ji pastarosios jokių būdu neturėtų pakeisti.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) – pirmoji ES institucija, 2006 m. pasiūliusi Europos savanoriškos veiklos metų idėją; EESRK parėmė „ESVM 2011“ aljanso (Europos savanoriškos veiklos metų aljanso) narių pastangas, o jo pavyzdžiu pasekė ir kiti. Šis tikslas įgyvendintas 2011 m. Tai buvo puiki galimybė atkreipti visuomenės dėmesį į savanoriškos veiklos sektoriaus teikiamą papildomą naudą ir padėjo savanorių organizacijoms veiksmingiau vykdyti savo veiklą vietos, nacionaliniu ir Europos lygmenimis. Be to, 2011 m. – Europos savanoriškos veiklos, kuria skatinamas aktyvus pilietiškumas, metai – suteikė galimybę tiesiogiai prisidėti prie savanoriškos veiklos, kaip visuomenės problemų sprendimo ir pasitikėjimo didinimo priemonės, svarbos pripažinimo.

1. Rekomendacijos

1.1 Kad būtų sukurta veiksminga ir tvari savanoriškos veiklos aplinka, EESRK rekomenduoja ES institucijoms ir valstybėms narėms imtis veiksmų siekiant užtikrinti, kad nacionaliniais ir ES teisės aktais būtų suteikiama galimybė vykdyti savanorišką

veiklą ir ji būtų skatinama, būtų suteikiama apsauga savanoriams ir panaikinamos teisinės kliūtys, trukdančios jiems vykdyti savo veiklą.

1.2 Tačiau reikėtų vengti teisės aktų, kuriais dėl pernelyg aprašomojo jų pobūdžio arba žinių apie vietos lygmeniu vykdomos savanoriškos veiklos tradicijas trūkumo ribojama savanoriška veikla arba užkertamas kelias ją vykdyti, o savanorių organizacijos turėtų tiesiogiai dalyvauti rengiant tokio pobūdžio teisės aktus. Kai kuriose šalyse teisinės sistemos nebuvimas nėra kliūtis, tačiau yra šalių, kuriose tai varžo savanorių ir savanoriškos veiklos paslaugų teikėjų gyvenimą arba dėl ribojančios teisinės sistemos savanoriai negali pasinaudoti visomis galimybėmis vykdyti savanorišką veiklą.

1.3 Europos Komisija turėtų skatinti ES ir valstybių narių lygmenimis sukurti veiksmingą ir gerai organizuotą savanoriškos veiklos infrastruktūrą (pavyzdžiui, užtikrinti reikiamas savanorių organizacijų veiklos, naujokų priėmimo, mokymo sąlygas, padėti rengti paraiškas dėl finansavimo) ir stiprinti savanorių organizacijų ir savanorių centrų infrastruktūrą, skirtą informacijai ir mokymams teikti ir savanorių bei jų organizacijų veiklai koordinuoti.

1.4 ES ir valstybės narės turėtų užtikrinti prieinamas, patikimas ir tvarias savanoriškos veiklos sektoriaus finansavimo sąlygas ir padėti savanorių organizacijoms prisitaikyti prie naujų finansavimo sąlygų. Be to, EESRK ragina Europos Komisiją padidinti ES finansuojamose programose ir struktūriniuose fonduose numatytą savanoriškai veiklai skirtą finansinę paramą.

1.5 ES institucijos ir valstybės narės turėtų leisti savanorišką veiklą laikyti nepiniginiu įnašu, kai ja prisidedama prie bendro finansavimo, ir remti tokią praktiką. EESRK taip pat ragina ES institucijas ir valstybes nares užtikrinti, kad dėl PVM teisės aktų neatsirastų papildomos administracinės naštos savanorių organizacijoms.

⁽¹⁾ 2011 m. spalio 3 d. Tarybos išvados „Savanoriškos veiklos vaidmuo socialinėje politikoje“.

1.6 Norint šią tendenciją išlaikyti ir ateityje, EESRK siūlo imtis praktinių veiksmų, kad ir po 2011 m., pasibaigus Europos savanoriškos veiklos metams, būtų galima tęsti pradėtą veiklą ir kad savanoriškos veiklos klausimai būtų įtraukiami į atskirų valstybių ir Europos viešosios politikos darbotvarkę. EESRK prašo Europos Komisijos pradėti konsultacijų procesą (pavyzdžiui, parengiant baltąją knygą arba kitu veiksmingu būdu). Toks konsultacijų procesas galėtų būti vertinamas kaip Europos savanoriškos veiklos metų tęstinė veikla, nes taip būtų užtikrinama, kad savanoriškos veiklos darbotvarkė bus svarbi ES lygmeniu. Šiuo atžvilgiu reikėtų pasinaudoti ir 2012-aisiais bei 2013-aisiais Europos teminiais metais.

1.7 Reikėtų, kad ES institucijos laikytųsi geriau suderinto požiūrio į savanoriškos veiklos politiką. Savanoriška veikla turėtų būti pripažįstama kaip visoms politikos sritims svarbi tema. Ją turėtų koordinuoti atskiras Europos Komisijos skyrius, o kitose ES institucijose ją turėtų remti reikiamos politinės struktūros⁽²⁾. Taip būtų užtikrinta, kad visais lygmenimis toliau vyks nacionalinių koordinavimo institucijų, atsakingo Europos Komisijos skyriaus, Europos Parlamento jungtinės grupės ar komiteto, aiškią atsakomybę turinčios atitinkamos sudėties Tarybos ir savanorių organizacijų bendradarbiavimas.

1.8 Be to, visi suinteresuotieji subjektai turėtų stengtis ir toliau daugiausia dėmesio skirti aktyviam savanoriškos veiklos propagavimui tarp piliečių ir, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes, ypatingą dėmesį skirti jaunimui ir vyresniems piliečiams. Ateityje reikėtų daugiau remti darbdavių palaikomą savanorišką veiklą, o valstybės narės turėtų priimti tam skirtas priemones (pavyzdžiui, išnagrinėti galimybę taikyti mokesčių lengvatas) ir skatinti partnerystę su savanoriškos veiklos sektoriumi.

2. Bendrosios pastabos dėl savanoriškos veiklos

2.1 Turi būti suformuotas į savanorišką veiklą orientuotas požiūris, kad būtų galima užtikrinti kokybę, pripažinimą, apsaugą, galimybes vykdyti savanorišką veiklą ir tai, kad bus išvengta bet kokio pobūdžio diskriminacijos. Turėtų būti pripažįstamos ir gerbiamos savanorių teisės, orumas ir atsakomybė, o savanoriai ir jų organizacijos turėtų jas gerai žinoti⁽³⁾.

2.2 Savanoriškai veiklai reikėtų skirti ypatingą dėmesį ir ją pripažinti kaip strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimo

⁽²⁾ Europos savanoriškos veiklos metų (2011 m.) nacionalinės koordinavimo institucijos 2011 m. gruodžio 1 d. Varšuvos deklaracijoje dėl darnių veiksmų, susijusių su savanoriška veikla ir aktyviu pilietiškumu (DESAVAC), teigė, kad Europos Komisija raginama sukurti tinkamas visų suinteresuotųjų subjektų ir pilietinės visuomenės mainų ir bendradarbiavimo savanoriškos veiklos srityje struktūras ne tik Europos savanoriškos veiklos, kuria skatinamas aktyvus pilietiškumas, metais (2011 m.), bet ir jiems pasibaigus, atsižvelgiant į nacionalinio, regionų ir vietos lygmenų kompetenciją bei poreikius. Savanoriška veikla turėtų būti Europos Komisijos dėmesio centre.

⁽³⁾ Nuo 2006 m. EESRK remia diskusijas dėl Europos savanoriškos veiklos chartijos, kurioje būtų nustatyti pagrindiniai bendrieji savanorių ir jų organizacijų teisių ir atsakomybės užtikrinimo principai, parengimo. Remiantis tokia chartija taip pat būtų galima patobulinti teisinę savanoriškos veiklos aplinką.

priemonę. Todėl labai svarbu savanorišką veiklą įtraukti ir į nacionalines reformų programas, tokiu būdu užtikrinant, kad ji bus remiama.

2.3 Net ir pasibaigus 2011 m. savanoriškos veiklos sektorius turėtų būti koordinuojamas siekiant sparčiau įgyvendinti jo darbotvarkę, turėtų būti keičiamasi gerąja patirtimi ir kuriami ir (arba) stiprinami savanorių forumai, kuriuose dalyvautų visi svarbūs suinteresuotieji subjektai (darbdaviai, profesinės sąjungos, kiti sektoriaus organai, nacionalinės valdžios institucijos ir ES). EESRK labai vertina „ESVM 2011“ aljanso⁽⁴⁾ atliktą darbą, kurio rezultatas – priimta Europos savanoriškos veiklos politikos darbotvarkė⁽⁵⁾. Joje pateikiama keletas įkvepiančių pasiūlymų dėl savanoriškos veiklos plėtojimo ateityje ES ir valstybių narių lygmenimis ir pasiūlymų socialiniams partneriams bei NVO.

2.4 EESRK nuomone, siekiant supažindinti visuomenę su savanoriškos veiklos sektoriaus socialine ir ekonomine verte ir indėliu, svarbu plačiu mastu rinkti ir skleisti informaciją apie savanoriškos veiklos poveikį visuomenei ir ekonomikai. Visų pirma būtina susitarti dėl naudojimosi Tarptautinės darbo organizacijos žinyne dėl savanoriškos veiklos stebėjimo ir pradėti juo naudotis kaip duomenų apie savanorišką veiklą valstybėse narėse rinkimo metodikos suderinimo priemone. Tačiau EESRK taip pat pabrėžia, kad būtina sujungti nacionalinius duomenis ne tik apie BVP, bet ir apie „socialinius rodiklius“, padedančius įvertinti socialinę gerovę.

2.5 Svarbu patenkinti visų savanorių, dirbančių oficialiose struktūrose arba užsiimančių nepriklausoma savanoriška veikla, poreikius. ES institucijos ir valstybės narės negali nepaisyti jo neturėtų nepaisyti asmenų, atsidavusių savanoriškam darbui visuomenės labui. Reikėtų nušviesti jų tiesioginį ir netiesioginį darbą su savanorių organizacijomis. Taip pat reikėtų giliau pažvelgti į daugelį kitų savanoriškos veiklos sričių (ne vien jaunimo, sporto ar socialinio sektoriaus).

3. EESRK bendrosios pastabos dėl Komisijos komunikato

3.1 EESRK palankiai vertina Komisijos komunikatą „ES politika ir savanoriška veikla“. EESRK pritaria siūlomoms apibrėžtims ir sutinka su įvardytais iššūkiais.

3.2 Tačiau EESRK nerimą kelia tai, kad komunikatas skelbiamas skubotai, dėl jo konsultuotasi nepakankamai ir nebuvo parengtas poveikio vertinimas. Į jį neįtraukta keletas pilietinės visuomenės pasiūlymų, ypač tų, kurie vėliau pateikti Europos savanoriškos veiklos politikos darbotvarkėje.

⁽⁴⁾ www.eyv2011.eu.

⁽⁵⁾ http://www.eyv2011.eu/images/stories/pdf/EYV2011Alliance_PAVE_copyfriendly.pdf

3.3 Komisija pagrįstai išvardija savanoriškos veiklos kliūtis ir teigia, kad „2006 m., kai buvo priimti išpareigojimai bendradarbiauti šalinant kliūtis, (...) valstybės narės pasiekė tam tikros pažangos. Vis dėlto daug darbų dar nepadaryta“. Komunikate turėtų būti pateikta daug ryžtingesnių konkrečių pasiūlymų dėl plėtos šioje srityje.

3.4 Svarbu pripažinti, kad ES Komisija turi būti varomoji jėga vystant savanoriškos veiklos politiką ir didžiausią dėmesį skiriant tarpvalstybinės savanoriškos veiklos ir savanorių judumo ES klausimams. Sukurti reguliavimo sistemas, naudojimosi gerąja patirtimi gaires ir strategijas – valstybių narių atsakomybė, tačiau Komisija turėtų dalyvauti renkant duomenis, plačiau taikyti atvirąjį koordinavimo metodą, kad būtų užtikrinta, jog savanoriška veikla bus įtraukta į nacionalines reformų programas, ir užtikrinti, kad ES galiojanti finansavimo tvarka būtų taikoma ir savanoriškai veiklai.

3.5 EESRK teigiamai vertina tai, kad „Komisija gali pateikti konkrečiai su savanoriška veikla susijusių pasiūlymų pagal ES užimtumo strategiją, kovojant su skurdu ir socialine atskirtimi, taip pat pagal Komisijos iniciatyvą „Nauji įgūdžiai naujoms darbo vietoms“. Tačiau reikėtų pripažinti, kad yra rizika, jog savanoriška veikla gali tapti priemone siekti politinių tikslų, ir užtikrinti, kad būtų gerbiama ir saugoma pagrindinė savanoriškos veiklos vertybės.

4. Konkrečios pastabos dėl Komisijos pasiūlymų

4.1 EESRK džiaugiasi, kad Komisija išpareigoja skleisti ES piliečiams ir kitoms suinteresuotosioms šalims informaciją apie įvairias finansavimo programas, kuriomis gali naudotis savanoriai ir pagal kurias gali būti finansuojama savanoriška veikla. Reikėtų sukurti daugiau savanoriškos veiklos finansavimo galimybių, kad būtų ne tik finansuojami projektai, bet ir, pavyzdžiui, numatomas finansavimas nustatant pagrindinę lėšų dalį, galimybės teikti mažesnes subsidijas ir sudaryti sutarčių paketus. Reikėtų leisti savanorišką veiklą laikyti nepiniginiu įnašu, kai ja prisidedama prie bendro finansavimo, ir pageidautina, kad tai būtų privaloma nuostata.

4.2 Atsižvelgdamas į tai, kad siūloma Mokymosi visą gyvenimą ir „Veiklaus jaunimo“ programas sujungti į vieną programą „Erasmus visiems“, EESRK nerimauja, kad tai gali kelti pavojų neformaliajam mokymuisi per savanorišką veiklą tiek turinio atžvilgiu, tiek dėl išteklių ribojimo. Todėl EESRK prašo Komisijos užtikrinti, kad esama programa „Veiklus jaunimas“ bus nepriklausoma ir kad jai bus skiriamas tinkamas finansavimas, ir tęsti pradėtą naudingą veiklą, įskaitant Europos savanorių tarnybos veiklą, toliau įgyvendinti jaunimui skirtas iniciatyvas ir remti jaunimo srityje veikiančias Europos struktūras.

4.3 EESRK pritaria Komisijai, kad reikėtų tinkamai įvertinti, kaip sekėsi įgyvendinti „tarpvalstybinės savanoriškos veiklos

skatinimo iniciatyvas Europos piliečių metais (2013 m.)“. Tačiau neužtenka nurodyti vien tarpvalstybinę savanorišką veiklą – turi būti įtraukta visų rūšių savanoriška veikla. 2013-ųjų Europos teminių metų taikymo sritį reikėtų išplėsti, kad į ją būtų įtrauktas ir aktyvus pilietiškumas, siekiant įgyvendinti šį tikslą ir pritraukti Europos piliečių dėmesį.

4.4 EESRK atidžiai stebi Komisijos darbą, susijusį su pasiūlymu dėl Tarybos rekomendacijos dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos, įskaitant jų savanoriškos veiklos matmenį ir Europos įgūdžių pasą, patvirtinimo. Kad būtų tinkamai įtraukta visa mokymosi patirtis, įgyta vykdant savanorišką veiklą, šis pasas turėtų būti ne atskirų naujų sertifikatų rinkinys, bet išsamus dokumentas, kuriame savanorio pageidavimu būtų išvardyta visa įgyta praktinė patirtis, mokymai, dalyvaujant mokymosi visą gyvenimą programoje įgyti socialiniai emociniai gebėjimai ir profesiniai įgūdžiai, įskaitant įgūdžius, įgytus vykdant savanorišką veiklą.

4.5 2012 m. Komisija pateiks pasiūlymų, kaip toliau įgyvendinti ES jaunimo strategiją, ir rekomendaciją dėl jaunų savanorių judumo ES. EESRK nuomone, būtų naudinga atvirąjį koordinavimo metodą taikyti ir visai Europoje vykdomai savanoriškai veiklai. Taip būtų galima ES darbotvarkėje skirti daug dėmesio savanoriškai veiklai ir tai padaryti struktūrizuotu būdu.

4.6 EESRK teigiamai vertina pasiūlymą nustatyti sporto srityje taikytiną naują ES finansavimo priemonę ir pabrėžia būtinybę remti savanorišką veiklą, ypač vietos lygmeniu.

4.7 EESRK mano, kad reikėtų teikti daugiau informacijos apie įvairius būdus, kuriais darbdaviai galėtų remti atskirų darbuotojų vykdomą savanorišką veiklą, kad ji galėtų būti vertinama kaip jų bendros socialinės atsakomybės išraiška. Turėtų būti atsižvelgiama į socialinių partnerių nuomonę dėl darbuotojų savanoriškos veiklos programų, kurios turi būti visuomet grindžiamos savanoriško darbuotojų dalyvavimo principu.

4.8 EESRK jau žinoma ne viena iniciatyva, kuriomis siekiama skatinti ES institucijų darbuotojus ir valstybių narių valstybės tarnautojus vykdyti savanorišką veiklą. Remdamasis teigiama EESRK personalo patirtimi, EESRK rekomenduoja ypatingą dėmesį skirti „Solidaritė“ pasiūlymui⁽⁶⁾.

4.9 EESRK tikėjosi sulaukti didesnės Komisijos reakcijos į pilietinės visuomenės raginimą supaprastinti vizų išdavimo iš trečiųjų šalių atvykstantiems savanoriams tvarką. Turėtų būti teikiami Tarybos direktyvos 2004/114/EB pakeitimai, kuriais būtų nustatyta atskira vizų kategorija savanoriams, kaip kad jau yra moksleivių ir studentų atveju.

⁽⁶⁾ <http://www.solidariteproposal.eu/>.

4.10 EESRK palankiai vertina sumanymą įsteigti Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpusą⁽⁷⁾, tačiau abejoja, ar ši organizacija bus orientuota vien į savanorišką veiklą. Prieš pateikiant galutinį pasiūlymą dėl Europos savanoriškos humanitarinės pagalbos korpuso reikėtų tinkamai įvertinti šiuo metu įgyvendinamus bandomuosius projektus. Kadangi Komisija teigiamai vertina vystomojo bendradarbiavimo srityje veiklą vykdančių nevyriausybinių organizacijų darbą, EESRK siūlo toliau didinti ES paramą šiai daugiausia savanoriško pobūdžio veiklai, siekiant didesnio šios veiklos poveikio.

4.11 Paminėdamas savanoriškos veiklos sąsają su sveikatos ir (arba) socialinės gerovės sritimis, EESRK norėtų pabrėžti, kad savanoriai neturėtų pakeisti samdomų socialinės rūpybos darbuotojų jų pagrindinėje kasdieninėje veikloje. Tačiau savanoriai galėtų suteikti papildomos vertės profesionalių darbuotojų teikiamoms paslaugoms.

5. EESRK veiklos 2011 m. – Europos savanoriškos veiklos metais – santrauka

5.1 Siekdamas pasirengti Europos savanoriškos veiklos metams ir organizuoti savo veiklą EESRK įsteigė „ESVM 2011“ koordinavimo grupę (pirmininkas Pavel Trantina (III gr.)). EESRK surengė keletą šios grupės viešų posėdžių, siekdamas užmegzti atvirą darbdavių, profesinių sąjungų ir nevyriausybinių organizacijų diskusiją apie tai, kaip būtų galima ES lygmeniu sudaryti palankesnes sąlygas vykdyti savanorišką veiklą. Koordinavimo grupė glaudžiai bendradarbiavo su Komisijos „ESVM 2011“ darbo grupe, „ESVM 2011“ aljansu, Europos Parlamento savanoriškos veiklos interesų grupe ir daugeliu kitų EESRK renginiuose dalyvavusių suinteresuotųjų subjektų.

5.2 2011 m. EESRK „ESVM 2011“ koordinavimo grupė surengė penkis posėdžius, kurių kiekvienas buvo skirtas atskirai temai, susijusiai su savanoriška veikla, siekiant paskatinti įvairių tos srities suinteresuotųjų subjektų dialogą. **Keturiuose** iš jų **buvo surengti viešieji klausymai**. Pagrindiniai šių klausimų partneriai buvo „ESVM 2011“ aljansas (jo darbo grupių pranešėjai skaitė pranešimus aktualiomis temomis) ir Komisijos „ESVM 2011“ darbo grupė.

1. Savanoriškos veiklos vertingumas ir pripažinimas (kovo 23 d.)
2. Savanoriškos veiklos kokybė ir infrastruktūra (gegužės 23 d.)
3. Teisinė savanoriškos veiklos sistema (rugsėjo 27 d.)

4. Samdomų darbuotojų savanoriška veikla (lapkričio 9 d.)

5.3 EESRK surengta keletas bendrai organizuotų renginių:

- 2-oji ES lygmens teminė konferencija (gegužės 23–24 d.). Ją organizavo Europos Komisija, o EESRK vyko diskusijos su savanoriška veikla susijusiomis temomis;
- 2-asis savanoriškos veiklos posėdis ir suinteresuotųjų šalių konferencija (rugsėjo 7–8 d.). Renginius organizavo Europos jaunimo forumas, jie vyko EESRK ir Europos Parlamento rūmuose;
- 2011 m. kovo 17 d., gegužės 19 d. ir rugsėjo 29 d. EESRK rūmuose surengti „ESVM 2011“ aljanso koordinaciniai posėdžiai;
- 2011 m. vasario mėn. vyko Europos savanoriškos veiklos apdovanojimų vertinimo procesas.

5.4 Lenkijos pirmojo pirmininkavimo ES Tarybai ir 2011 m. – Europos savanoriškos veiklos metų – proga EESRK III grupė surengė labai svarbią konferenciją savanoriškos veiklos klausimais. Konferencija įvyko 2011 m. rugsėjo 30 d. Varšuvos karalių rūmuose ir joje dalyvavo Lenkijos prezidentas, už užimtumą ir socialinius reikalus atsakingas Europos Komisijos narys, Lenkijos socialinės politikos ir darbo ministras ir kiti svarbūs pranešėjai. Bendra konferencijos tema – „Aktyvių piliečių Europa. Savanoriška veikla“.

5.5 EESRK pirmininkas ir „ESVM 2011“ koordinavimo grupės pirmininkas bei nariai kalbėjo daugelyje teminių posėdžių, įskaitant:

- „ESVM 2011“ įžanginę konferenciją Budapešte,
- savanoriškai veiklai skirtą 2-ąją ES lygmens teminę konferenciją Briuselyje,
- „ESVM 2011“ baigiamąją konferenciją Varšuvoje.

5.6 EESRK rengia knygą apie aktyvų pilietiškumą. Joje bus pateikiama daugybė EESRK narių įgyvendintos profesinės, politinės ir savanoriškos veiklos pavyzdžių.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

(7) Vadovaujantis SESV 214 straipsniu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriamas Sąjungos švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programa „Erasmus visiems“

(COM(2011) 788 final – 2011/0371 (COD))

(2012/C 181/27)

Pranešėja **Indrė VAREIKYTĖ**

Taryba, 2011 m. gruodžio 12 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. lapkričio 13 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriamas Sąjungos švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programa „Erasmus visiems“

COM(2011) 788 final – 2011/0371 (COD).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 29 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 29 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 74 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Tuo metu, kai ekonomikos krizė verčia pergalvoti biudžeto prioritetus, EESRK pabrėžia, jog labai svarbu ir toliau efektyviai naudoti nacionalinių ir ES lygmeniu skiriamus išteklius švietimui, mokymui ir jaunimo užimtumui ir, kai įmanoma, juos didinti siekiant gerinti pirmiausia jaunimo ir vyresnių darbuotojų užimtumo padėtį.

1.2 EESRK mano, kad programa „Erasmus visiems“ turėtų būti svarbi priemonė didinti paramą švietimui ir mokymui siekiant ugdyti piliečių gebėjimus ir padėti sumažinti aukštą jaunimo nedarbo lygį daugelyje valstybių narių, patenkinti kvalifikuotų darbuotojų poreikį ir išspręsti gebėjimų neatitikties darbo rinkos poreikiams problemą. Šią priemonę ypač svarbu taikyti ekonomikos krizės ir neigiamų pasekmių darbo rinkose metu. Norint sumažinti nedarbo, ypač jaunimo, lygį, reikia mažinti gebėjimų neatitikties darbo rinkos poreikiams problemą ten, kur ji egzistuoja.

1.3 EESRK palankiai vertina pasiūlymą gerokai padidinti būsimai programai skiriamą biudžetą numatant 19 mlrd. eurų sumą ir pritaria Europos Komisijos pateiktam pasiūlymui dėl bendro biudžeto bei ragina Europos Parlamentą ir Tarybą pritarti šiai padidintai sumai.

1.4 Atsižvelgdamas į dabartinę ekonominę padėtį, EESRK tvirtai pritaria šioms programoje siūlomoms priemonėms: aiškus dėmesys svarbiausiems veiksams, mažesnė dabartinių veiksmų, tikslų ir programų fragmentacija, dažnesnis vienkartinį, vienetą sąnaudomis grindžiamų arba fiksuoto dydžio išmokų skyrimas, taip pat naudos gavėjams ir valstybėms narėms keliamų formalinių reikalavimų sumažinimas, nacionalinių agentūrų administracinės naštos sumažinimas bei pasiūlymas, jog, tinkamai

atvejais, vienoje šalyje veiktų viena agentūra, atsakinga už kritinės masės didinimą bei išlaidų valdymui mažinimą.

1.5 Vis dėlto Komitetas pažymi, kad taikant griežtas taupymo priemones reikia atsižvelgti į atskirų sektorių ilgalaikes perspektyvas ir laikytis pagrįsto taupymo ir „protingo“ biudžeto principų.

1.6 Atsižvelgdamas į visas siūlomas griežtas taupymo priemones, EESRK tvirtai rekomenduoja išlaikyti atskiras ir savarankiškas paprogrames su minimaliais biudžeto asignavimais pagrindiniams į programą įtrauktiems sektoriams (būtent aukštajam mokslui, profesiniam rengimui ir mokymui, suaugusiųjų švietimui ir mokymui, mokykliniam ugdymui, jaunimo iniciatyvoms, sportui) ir, kai galima, juos toliau plėtoti. Tai visų pirma pasakytina apie moksleivių klasių ir jaunimo grupių judumą, tyrėjų ir aukštųjų mokyklų dėstytojų judumą, nepalankioje padėtyje esančių jaunuolių integraciją, parengiamąsias išvykas, dvišalius ir daugiašalius mokyklų projektus ir partnerystes, mobilumą ir partnerystes mokymosi tikslais suaugusiųjų švietimo srityje. Reikėtų atsižvelgti ir į ypatingus nedirbančių moterų ir vyrų mokymosi interesus.

Daugeliu siūlomų administracinių reformų būtų užtikrinta, kad bendros valdymo sąnaudos iš esmės liktų nepakitusios, tačiau atskiros paprogramės užtikrintų pageidaujamą poveikį ir apsaugotų programoje numatytas iniciatyvas nuo galimo nepastovumo ir susilpnėjimo.

1.7 Komitetas pabrėžia, kad švietimas atlieka labai svarbų vaidmenį sprendžiant dabartinio laikotarpio problemas, ir džiaugiasi, kad tai atsispindi programoje. Vis dėlto, norint įgyvendinti pagrindinius ES strateginius tikslus, reikia siekti darnaus ryšio

tarp formaliojo švietimo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi, kitaip tariant, dabartiniame programos pasiūlyme neformaliajam ir savaiminiam mokymuisi turi būti teikiama tokia pati svarba, kaip ir formaliajam švietimui.

1.8 EESRK susirūpinęs, kad kai kurios priemonės, kurios šiuo metu pasiteisina ir yra palankiai įvertintos programoje „Judus jaunimas“, nėra įtrauktos ir dėl to gali gerokai susilpnėti Europos bendradarbiavimas jaunimo srityje.

1.9 EESRK mano, kad igūdžių ir žinių igijimas ir tobulinimas apima ne tik šiuo metu svarbiausią tikslą sumažinti kliūtis užimtumui, bet ir **aktyvaus pilietiškumo ugdymą bei socialinę sanglaudą**, tačiau šioms tikslams pasiūlyme dėmesio neskiriama. Be to, naujojoje programoje „Erasmus“ turėtų būti sustiprintas socialinių partnerių ir kitų pilietinių visuomenės organizacijų vaidmuo.

1.10 EESRK palankiai vertina tikslą didinti judumą mokymosi tikslais, kadangi tai yra vienas iš veiksnių, padedančių ugdyti svarbiausius igūdžius, ypač tuos, kurie svarbūs darbo rinkai ir visuomenei, ir siekti aktyvesnio jaunimo dalyvavimo Europos demokratiname gyvenime. Vis dėlto judumas savaime pirmiau minėtų klausimų neišspręs. Daugiau dėmesio reiktų skirti galimybėms pritaikyti judumo veikloje igytus igūdžius ir judumo svarbai mokymosi visą gyvenimą procese.

1.11 Komitetas mano, kad mokymasis turėtų būti prieinamas visiems visais gyvenimo etapais, ir tvirtai remia siūlomą mokymosi visą gyvenimą principą įvairiais būdais siekiant užtikrinti prieinamą formalųjį, neformalųjį bei savaiminį mokymąsi. EESRK pabrėžia savo jau pareikštą raginimą „mokyti ilgai gyventi“. Tačiau neatrodo, kad pasiūlyme dėl reglamento laikomasi tokio mokymosi visą gyvenimą principo suteikiant galimybę programoje dalyvauti visiems besimokantiesiems – nuo ikimokyklinio amžiaus vaikų iki vyresnio amžiaus žmonių. Ši programa turėtų būti įtrauktesnė ir pritaikyta kiekvienai besimokančiųjų grupei, todėl EESRK ragina praktiškai ir aiškiai apibrėžti mokymosi visą gyvenimą sąvoką ir numatyti tikslinę politiką siekiant gerinti švietimo prieinamumą visoms besimokančiųjų grupėms.

1.12 Programoje numatytų veiksmų dalyviai turi būti laikomi Europos vertybių ambasadoriais, o tai turėtų aiškiai atsispindėti programoje.

1.13 EESRK pripažįsta, kad dabartinė Erasmus programa sulaukė didelio pasisekimo (kaip ir, pavyzdžiui, Europos savanorių tarnyba). Taip pat, Komitetas susirūpinęs, kad programos Erasmus prekės ženklas plačiosios visuomenės dažniausiai suprantamas kaip veiklos aukštojo mokslo srityje ir apskritai formaliojo švietimo sinonimas. Informacijos apie Erasmus kaip vienintelės visiems švietimo sektoriams koncepcijos geresnės sklaidos klausimas dar nebuvo sprendžiamas ir gali kilti papildomų kliūčių, pavyzdžiui, gali atsirasti didesnės viešųjų ryšių sąnaudos ir kitos nenumatytos išlaidos. EESRK susirūpinęs, kad gali būti neįmanoma sėkmingai paskleisti informaciją apie šį prekės ženklą likus vos metams iki programos oficialios igyvendinimo pradžios. Taip pat rekomenduojama palikti galioti dabartinius paprogramių pavadinimus.

1.14 Komitetas palankiai vertina Komisijos sprendimą tęsti visą „Jean Monnet“ veiklą, kuria skatinamos Europos integracijos akademinės studijos ir moksliniai tyrimai, tačiau mano, jog svarbu, kad ši speciali parama nebūtų skiriama tik dviem Europos Komisijos pasiūlyme nurodytiems institutams. Komitetas primygtinai rekomenduoja ją skirti ir visoms šešioms pagal 2007–2013 m. „Jean Monnet“ programą remiamoms Europos akademinėms institucijoms, kad jos galėtų pasinaudoti kitų keturių europinės svarbos institutų pridėtine verte, akademinio indėliu ir didesne kultūrų įvairove.

Todėl Komitetas siūlo iš dalies taip pakeisti 10 straipsnį:

c) remti šias Europos akademines institucijas, siekiančias Europai svarbaus tikslo:

i) Florencijoje įsikūrusį Europos universitetinį institutą;

ii) Briugėje ir Natoline įsikūrusią Europos kolegiją;

iii) Tryre įsikūrusią Europos teisės akademiją;

iv) Nicoje esantį tarptautinį Europos mokymo centrą;

v) Maastrichte įsikūrusį Europos viešojo administravimo institutą;

vi) Odense esančią Europos specialiųjų poreikių švietimo plėtros agentūrą.

2. Komisijos pasiūlymas

2.1 „Erasmus visiems“ programa Komisija ketina į vieną sujungti visas dabartines ES ir tarptautines švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programas, pakeičiant septynias esamas programas – „Mokymasis visą gyvenimą“, „Judus jaunimas“, Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink ir dvišalę bendradarbiavimo programą su pramoninėmis šalimis. Nustatytas tikslas – didinti veiksmingumą, supaprastinti kreipimąsi dėl dotacijų, sumažinti veiklos dubliavimąsi ir suskaidymą.

2.2 Komisija siūlo lėšas padidinti apie 70 proc., palyginti su dabartiniu septynerių metų biudžetu; tai sudarytų 19 mlrd. eurų sumą, skiriamą naujai programai 2014–2020 m. laikotarpiu. Du trečdalius finansavimo numatyta skirti individualioms judumo dotacijoms, kad būtų igyta daugiau žinių ir igūdžių.

2.3 Tikimasi, kad naujoji programa bus sutelkta į ES pridėtinę vertę ir sisteminių poveikį, paremiant tris veiksmų rūšis: mokymosi galimybės asmenims ir ES, ir už jos ribų; institucinis bendradarbiavimas tarp švietimo įstaigų, jaunimo organizacijų, verslo subjektų, vietos ir regionų valdžios institucijų bei NVO; parama valstybių narių reformoms modernizuoti švietimo ir mokyimo sistemas ir skatinti inovacijas, verslumą bei įsidarbinamumą.

2.4 Komisija teigia, kad naujosios programos paprastesnė struktūra kartu su gerokai didesnėmis investicijomis reiškia, kad ES galės suteikti studentams, stažuotojams, jaunimui, mokytojams, jauniems darbuotojams kur kas daugiau galimybių tobulinti savo įgūdžius, ugdyti asmenybę ir atsiras daugiau darbo perspektyvų. „Erasmus visiems“ skirta propaguoti mokslinius tyrimus ir mokymą Europos integracijos srityje ir paremti sportą eilinių piliečių lygmeniu.

2.5 Tikimasi, kad siūloma programa prisidės prie strategijos „Europa 2020“, Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokyimo srityje strateginės programos („ET 2020“) ir Europos bendradarbiavimo jaunimo reikalų srityje sistemos (2010–2018 m.), strategijos „Europa 2020“ pavyzdinių iniciatyvų „Judus jaunimas“ ir „Naujų įgūdžių darbotvarkė“ tikslų įgyvendinimo bei prie tvaraus trečiųjų šalių aukštojo mokslo sistemų vystymosi ir sporto europinio aspekto plėtotės.

3. Bendros pastabos

3.1 Pagrindiniai ES strateginiai dokumentai švietimo, mokyimo ir jaunimo srityse suteikia vienodą prioritetą pirmiau minėtų sričių iniciatyvoms. EESRK pabrėžia, kad formuojant programos tikslus, negali būti sudaromas išpūdis, kad formaliam švietimui teikiamas didesnis prioritetas nei neformaliajam ir savaiminiam mokymuisi, tokiam, kaip suaugusiųjų ir profesinis rengimas ir mokymas, mokyklinis ugdymas, jaunimo veikla ir sportas. Gyvybiškai svarbu vengti nelygių sąlygų tarp įvairių sektorių, nes taip kiltų grėsmė pažeisti programoje numatytą mokymosi visą gyvenimą požiūrį.

3.2 Komitetas palankiai vertina galimybę remti politikos reformas, pavyzdžiui, įgyvendinti Bolonijos ir Kopenhagos procesus ir struktūruotą dialogą su jaunimu, taip pat remti ES skaidrumą užtikrinančias priemones.

3.3 Programoje užtikrinta, kad „pavienių asmenų judumo mokymosi tikslais dotacijoms netaikomi jokie mokesčiai, įskaitant socialinius. Nuo mokesčių atleidžiamos ir tarpinės institucijos, teikiančios tokią finansinę paramą atitinkamiems asmenims.“ Komitetas palankiai vertina tokių atleidimų nuo mokesčių ir prašo Komisijos, bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis, išnagrinėti ir išspręsti probleminius atvejus (kai, pavyzdžiui, judumo dotacijos priskiriamos šeimos pajamoms ir dėl to prarandama socialinė parama), pastebėjus įgyvendinant dabartinius judumo veiksmus.

3.4 EESRK tvirtai pritaria tam, kad su sportu susijusi veikla į programą būtų įtraukta kaip atskiras skyrius, kuriam būtų skirtas atskiras biudžetas, kadangi įgyvendinant tarptautinius

projektus, didinant sporto organizacijų pajėgumus ir sudarant daugiau partnerystės galimybių bus užtikrintas aktyvesnis ir veiksmingesnis suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas formuojant sporto politiką ir geresnis sporto organizacijų valdymas, kartu Europos piliečiai, ypač jaunimas, bus paskatinti tapti aktyvesniais.

3.5 Komitetas pripažįsta, kad viena nacionalinė agentūra kiekvienoje valstybėje narėje, jei reikia, valdanti programos veiksmus, turbūt yra veiksmingesnis sprendimas, turint omenyje paprastumą naudoti, darbo krūvį ir sąnaudų efektyvumą. Tačiau turėtų būti sudarytos regionų lygiu galimybės dotacijų pareiškėjams ir reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad vienos nacionalinės agentūros įsteigimas gali neatitikti valstybių narių skirtingų nacionalinių sąlygų. Kartu, bendri administraciniai reikalavimai dotacijų pareiškėjams, pirmiausia nevyriausybinėms neformaliojo mokymosi srities organizacijoms, neturėtų būti griežtinami. Priešingai, administracinė našta turėtų būti nuolat vertinama ir mažinama. Be to, EESRK ragina rekomenduoti valstybėms narėms aktyviau įtraukti pilietinę visuomenę ir socialinius partnerius į programos valdymą nacionaliniu lygiu.

3.6 EESRK palankiai vertina siekį supaprastinti dabartinius atskirus tikslus ir veiksmus ir sumažinti jų fragmentaciją siekiant didinti sąnaudų efektyvumą, ir nutraukti veiksmus, kurių kritinė masė per menka, kad būtų užtikrintas ilgalaikis poveikis. Tačiau, kaip teigiama šios nuomonės 1.6 punkte, Komitetas primygtinai ragina pagrindiniams programos sektoriams išsaugoti atskiras ir savarankiškas paprogrames su individualiais minimaliais biudžetais.

3.7 Nors tvirtai pritariama, kad būtina imtis veiksmingumo didinimo ir išlaidų mažinimo priemonių, Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad reikia rasti pusiausvyrą tarp poreikio įgyvendinti didesnius ir veiksmingesnius projektus ir užtikrinti įtrauktį. Negalima nuvertinti mažų organizacijų indėlio į visas švietimo formas ir tokioms organizacijoms turi būti užtikrinta galimybė dalyvauti programoje.

3.8 Komitetas pažymi, kad programoje neminimas moksleivių judumas. Komitetas į tai atkreipia dėmesį dėl to, kad pasirengimas judumui turi būti pradėtas ugdyti anksti, o ne tik profesinio mokymo ar tolesnio mokymosi etape. Atsižvelgiant į tai, ypač svarbu tęsti sėkmingas Comenius mokyklų partnerystes, įskaitant galimybę moksleiviams išvykti trumpesniam laikui.

3.9 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad priemonių, kurių bus imtasi pagal programą pagerinti nepalankioje padėtyje esančių visuomenės grupių galimybes pasinaudoti judumo priemonėmis nepakanka. Aktyvesnis nepakankamai atstovaujamų visuomenės grupių dalyvavimas švietimo ir mokyimo srityje turėtų tapti aiškiu prioritetu, kadangi yra itin svarbu siekti teisingesnės visuomenės bei ekonomikos augimo. Šiuo metu, tėvų išsilavinimas ir socialinis bei ekonominis statusas vis dar labai dažnai nulemia asmenų galimybes mokytis ir pasiekti gerų rezultatų, ir konkrečios visuomenės grupės yra nepakankamai atstovaujamos tam tikromis nacionalinėmis sąlygomis.

3.10 Judumo programose kokybė ir lygybė turi būti proporcingai suderintos su kiekybe, kad dalyvauti galėtų ir nepalankioje padėtyje esantys asmenys, pavyzdžiui, svarstant galimybę peržiūrėti judumo dotacijų, kurios šiuo metu vertinamos kaip netinkamos ir nelanksčios, turint omenyje nevienodą dalyvaujančiųjų šalių ekonominę aplinką, dydį⁽¹⁾.

3.11 Galima būtų apsvarstyti galimybę panaudoti Europos socialinį fondą ir struktūrinius fondus finansuoti jaunimo iš mažiau išsivysčiusių regionų dalyvavimą atskiroje judumo mokymosi tikslais veikloje bei stažuotčių ir pameistrystės programose kitų valstybių narių įmonėse.

3.12 Komitetas skatina dėti daugiau pastangų geriau rinkti duomenis ir juos analizuoti, pirmiausia tuos, kurie susiję su įsidarbinamumu, socialiniu aspektu, mokymusi visą gyvenimą, galimybėmis dotacijas ir paskolas perkelti į kitą šalį, visapusiška judumo kokybe ir poveikiu, ir siūlo judumo patirtį įvertinti *ex post*. Tokie duomenys padės stebėti programos įgyvendinimą ir leis aktyviai reaguoti į galimas permainas.

3.13 Komitetas dar kartą išreiškia pritarimą nuostatai dėl programos išteklių veiksmingumo didinimo ir dabartinių veiksmų dubliavimosi bei fragmentacijos mažinimo ir ragina plačiau apsvarstyti šį klausimą iš esmės ir dar kartą išnagrinėti visas Europos Komisijos valdomas programas, kurių tikslai visiškai arba iš dalies atitinka siūlomos programos tikslus. Pavyzdžiui, „Erasmus programa jaunesiems verslininkams“, kurią iš dalies finansuoja Komisija, yra administruojama atskirai, nors galėtų prisidėti prie programoje „Erasmus visiems“ nustatytų tikslų.

3.14 Trūksta aiškumo dėl dabartinių sumų paskirstymo, nurodyto 13 straipsnio (Biudžetas) 3 punkte. Komitetas siūlo padidinti nustatytą sumą, skirtą bendradarbiavimui inovacijų ir gerosios patirties srityse, nes dauguma analizių, kurios buvo atliktos ankstesniais visą gyvenimą trunkančio mokymosi programų etapais parodė, kad institucijų bendradarbiavimas yra itin naudingas sąnaudų efektyvumo požiūriu.

4. Švietimo ir mokymo veikla

4.1 EESRK palankiai vertina tai, kad daugiau biudžeto asignavimų skiriama profesiniam švietimui ir mokymui. Tačiau rekomenduojama programoje nustatyti aiškų tikslą, kad jis padėtų pasiekti profesinio rengimo ir mokymo lyginamąjį standartą: „Iki 2020 m. ES vidutiniškai ne mažiau kaip 6 % 18–34 metų amžiaus pirminio profesinio rengimo ir mokymo įstaigų absolventų turėtų būti užsienyje praleidę su pirminiu profesiniu rengimu ir mokymu susijusių studijų ar mokymosi laikotarpį (įskaitant stažuotes), kurio trukmė būtų ne trumpesnė kaip dvi savaitės (10 darbo dienų) arba trumpesnė, jeigu tai patvirtinta Europasu“⁽²⁾. Be to, dalį biudžeto reikėtų skirti pameistrystės programoms populiarinti.

⁽¹⁾ SEC(2011) 1402 final, COM(2011) 788 final.

⁽²⁾ Tarybos išvados dėl besimokančiųjų judumo lyginamojo standarto, 3 128-asis Švietimo, jaunimo, kultūros ir sporto tarybos posėdis, 2011 m. lapkričio 28–29 d.

4.2 Atsižvelgiant į šį etaloną, reikalingos konkrečios pastangos pašalinti praktines, technines ir teisesines kliūtis, trukdancias besimokančiųjų asmenų judumui, remti atstovų iš mažų ir vidutinių įmonių siuntimą ir priėmimą bei didinti jų dalyvavimo pameistrių ir stažuotojų judumo srityje naudą. Atsižvelgdamas į veiklos šiame sektoriuje dydį, mastą ir išvadas „Poveikio švietimo ir mokymo vertinime“⁽³⁾, Komitetas siūlo apsvarstyti, ar šiuo metu skiriama minimali 17 proc. suma profesiniam švietimui ir rengimui yra pakankama.

4.3 Be to, EESRK siūlo programoje numatyti atskirą pameistrių ir stažuotojų tikslinę grupę. Tai padėtų įgyvendinti naujus politinius įsipareigojimus propaguoti stažuotes ir mokymąsi darbo vietoje, siekiant mažinti aukštą jaunimo nedarbo lygį.

4.4 EESRK norėtų pabrėžti žemą suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą procese lygį bei didelės dalies Europos suaugusiųjų žemą įgūdžių ir kvalifikacijos lygį⁽⁴⁾. Kad būtų pasiektas „ET 2020“ tikslas „vidutiniškai ne mažiau kaip 15 proc. suaugusiųjų turėtų dalyvauti mokymosi visą gyvenimą procese“⁽⁵⁾, būtinos tvirtos suaugusiųjų švietimo sistemos, mokymo paslaugų teikėjai, metodika, darbuotojai ir aprūpinimas visoje Europoje. Suaugusiųjų švietimas turi būti vieta aktyviam Europos pilietiškumui, kurį tvirta suaugusiųjų švietimo programa gali toliau ugdyti ir propaguoti.

4.5 Svarbu, kad būtų glaudai sąsaja su profesiniu švietimu ir mokymu, tačiau, nepaisant to, būtina aiški takoskyra suaugusiųjų švietimo srityje, kad būtų galima spręsti 4.4 punkte paminėtas problemas. Todėl Komitetas siūlo apsvarstyti galimybę suaugusiųjų švietimą ir mokymą pasiūlyme dėl programos palikti atskiru savarankišku sektoriumi.

4.6 Nors pasiūlymas didinti suaugusiųjų švietimui skirtą biudžetą yra vertinamas palankiai, tačiau atrodo, kad 2 proc. minimali skiriama suma suaugusiųjų mokymui(si) yra nepakankama, atsižvelgiant į Europos demografinį senėjimą ir būtinybę suaugusiems aktyviau dalyvauti mokymosi visą gyvenimą procese. Atsižvelgiant į tai, kad suaugusiųjų švietimo sektorius yra labai platus ir jame yra daug socialinių įmonių, turėtų būti apsvarstyta ryškesnė lėšų didinimo galimybė.

4.7 Programa suaugusiųjų švietimo ir mokymosi srityje turėtų remti „Atnaujintos Europos suaugusiųjų mokymosi darbotvarkės“⁽⁶⁾ įgyvendinimą. Remiant šią darbotvarkę, programa turi realią galimybę paspartinti pažangą ir teigiamas suaugusiųjų mokymo(si) permainas, kurios lemtų daugelio europiečių didesnę pasitikėjimą savimi, dalyvavimą, veiklumą, kūrybiškumą, asmens raidą ir įsidarbinamumą.

⁽³⁾ Profesinis švietimas ir rengimas pagal Leonardo da Vinci paprogramį remia Kopenhagos proceso vystymą ir profesinio švietimo ir rengimo kokybės sistemų įgyvendinimą bei numato nepakartojamas internacionalizavimo, judumo ir inovacijų šioje srityje galimybes.

⁽⁴⁾ COM(2007) 558 final.

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc34_en.htm

⁽⁶⁾ Tarybos rezoliucija dėl atnaujintos Europos suaugusiųjų mokymosi darbotvarkės (16743/11), 2011 11 17.

4.8 Ir Grundtvig seminarai, ir vyresnio amžiaus asmenų savanorystės projektai atvėrė galimybę juose dalyvauti daugeliui europiečių, kurie kitokių atvejų nebūtų jos turėję. Atsižvelgdamas į šios veiklos naudą, EESRK atkreipia dėmesį į būtinybę išsaugoti vienodas mokymosi galimybes suaugusiems dalyvauti judumo programose ir savanoriškoje veikloje.

4.9 Komitetas mano, kad programa yra neįkainojama siekiant Bolonijos procese numatyto tikslo dėl studentų judumo (7), kurį yra nustačiusi ir Europos Sąjungos Taryba (8): „Iki 2020 m. bent 20 proc. Europos aukštųjų mokyklų absolventų turi būti studijavę arba stažavęsi užsienyje“. Tačiau EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad turėtų būti peržiūrėtas individualių judumo dotacijų dydis, siekiant užtikrinti lygias galimybes nepalankioje padėtyje esantiems asmenims dalyvauti judumo programose.

4.10 Skatinama toliau rengti bendras programas ir teikti jungtinius mokslo laipsnius Europos aukštojo mokslo erdvėje, nes bendros programos ir jungtiniai mokslo laipsniai gali padėti atkreipti dėmesį į judumui trukdančias nacionalines taisykles ir teisės aktus bei pagerinti visų lygių mokymo ir švietimo kokybę ir paskatinti glaudesnę tarptautinę institucijų bendradarbiavimą.

4.11 Ankstesnio mokymosi sistemų pripažinimo suderinimas su Europos kreditų perkėlimo sistemos ir Europos profesinio mokymo kreditų sistemos įgyvendinimu, paremtu mokymosi rezultatais grindžiamu metodu, yra labai svarbus siekiant sėkmingai įgyvendinti Bolonijos procese numatytą studentų judumo tikslą ir užtikrinti judumo programų kokybę bei visuotinį išsilavinimą ir mokymąsi. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad nemažai šalių Europos kreditų perkėlimo sistemos ir Europos profesinio mokymo kreditų sistemos nesusiejo su mokymosi rezultatais ir lygių galimybių visiems tikslu nepavyko pasiekti. Todėl, reikėtų apsvarstyti galimybę imtis skubių veiksmų, kad Europos kreditų perkėlimo sistema ir Europos profesinio mokymo kreditų sistema Europos Sąjungoje taptų bendra priemone užtikrinti kvalifikacijų skaidrumą ir studentams, ir darbdaviams.

4.12 Be to, Komitetas norėtų pabrėžti, kad nuolatinis koordinavimas Europos lygiu yra būtinas, kad valstybės narės galėtų patvirtinti priemones, kad visuose naujuose kvalifikacijos suteikimo dokumentuose, pagal nacionalines kvalifikacijų sistemas, būtų aiški nuoroda į atitinkamą Europos kvalifikacijų sąrangos lygmenį. Kadangi tapo aišku, kad šis tikslas (9) nebus pasiektas iki oficialaus 2012 m. termino, būtina imtis papildomų veiksmų ir koordinavimo paspartinti Europos kvalifikacijų sąrangos Europos aukštojo mokslo erdvėje įgyvendinimą.

4.13 EESRK siūlo didesnę prioritetą teikti darbuotojų judumui, nes tai padeda įgyvendinti kokybiškas švietimo programas ir sukurti labiau į tarptautinę lygmenį orientuotas institucijas.

(7) Europos ministrų, atsakingų už aukštąjį mokslą, konferencijos komunikatas, 2009 m. balandžio 28–29 d., Levenas ir Naujasis Levenas.

(8) Tarybos išvados dėl aukštojo mokslo modernizavimo, 3 128-asis švietimo, jaunimo, kultūros ir sporto tarybos posėdis, 2011 m. lapkričio 28–29 d.

(9) Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija dėl Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sąrangos kūrimo (2008/C 111/01), 2008 4 23.

Komitetas prašo glaudžiau bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, kad būtų pašalintos darbuotojų judumui trukdančios kliūtys dėl socialinės apsaugos sistemų, pensijų sistemų ir profesinės kvalifikacijos pripažinimo.

4.14 Remdamasis EESRK teiginiu nuomonėje dėl „Judaus jaunimo iniciatyvos“ (10), Komitetas prašo išsamiau apibūdinti siūlomą paskolų sistemą studentams magistrantūros studijoms kitoje ES šalyje finansuoti, kad būtų užtikrinta, jog paskolų skyrimo tvarka būtų kruopščiai parengta ir jaunimas apie tai būtų informuotas, siekiant apsaugoti juos, kiek įmanoma, nuo įstrigimo skolų rate. Atsižvelgiant į pastangas sukurti siūlomą paskolų sistemą, reikėtų užtikrinti, kad tokios paskolos būtų patrauklios ir prieinamos (ypač nepalankioje padėtyje esantiems studentams), norint pasiekti numatytą bendrą 331 000 jomis pasinaudojusių studentų skaičių.

4.15 Be to, Komitetas prašo įvertinti visas galimas siūlomos paskolų sistemos pasekmes, įskaitant jos poveikį nacionalinėms ir regioninėms finansinėms paramos sistemos ir mokesčių už mokslą aukštojo mokslo institucijose dydžiui. Tokio vertinimo rezultatai turėtų būti skelbiami kuo plačiau.

4.16 Be jau siūlomos paskolų sistemos, EESRK prašo Europos Sąjungos institucijų toliau remti valstybių narių pastangas, kad rengiant politiką būtų užtikrintas visiškas nacionalinių dotacijų ir paskolų perkeliamumas visoje ES, siekiant skatinti judumą ir užtikrinti vienodas judumo ir išsilavinimo galimybes.

5. Jaunimo veiksmai

5.1 EESRK pabrėžia dabartinės programos „Judus jaunimas“ (11) veiksmingumą. Apskaičiuota, kad „Judus jaunimas“ suteikė apie 1 000 000 jaunų europiečių galimybę neformaliai mokytis ir pasinaudoti judumo galimybėmis; akivaizdu, kad dabartinė programa, remdama jaunimo organizacijas, pasiekė, kad jauni europiečiai patirtų ilgalaikes permainas. Todėl „Judus jaunimas“ poveikis jaunimui galėtų būti laikomas didesniu nei bet kurios kitos šiame pasiūlyme tinkamai neatspindėtos ES programos poveikis.

5.2 Komitetas yra susirūpinęs, kad šiame pasiūlyme naudos gavėjams nėra taikomos vienodos sąlygos ir dėl to sunkiau pasiekti tas nepalankioje padėtyje esančias jaunimo grupes, kurios šiuo metu gali pasinaudoti programa „Judus jaunimas“ per mažas ir vietas jaunimo organizacijas.

5.3 EESRK mano, kad tvirtesnis politinis ir finansinis prioritetas programoje turėtų būti teikiamas jaunimui ir jaunimo politikai, nepamirštant nemažai tikslų, susijusių su jaunimu strategijose „Europa 2020“ ir „ET 2020“ bei „Europos bendradarbiavimas jaunimo srityje (2010–2018 m.)“ ir tokiose pavyzdinėse iniciatyvose kaip „Judus jaunimas“ ir „Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė“.

(10) OL C 132/55, 2011 5 3

(11) COM(2011) 788 final.

5.4 Atsižvelgdamas į veiklos mastą ir dydį bei dabartinės programos „Judus jaunimas“ dalyvių skaičių ir gebėjimą įtraukti jaunimą iš nepalankioje padėtyje esančių visuomenės grupių, Komitetas prašo dar kartą apvarstyti, ar minimalia suma jaunimui, kuri yra tik 7 proc., bus galima užtikrinti su jaunimo sektoriaus susijusių tikslų pasiekimą ir sukurti atskirą jaunimo veiksmų paprogramę su atskiru pakankamu biudžetu. Toks požiūris jau buvo išdėstytas Komiteto nuomonėje dėl Judaus jaunimo iniciatyvos ⁽¹²⁾. Nevertėtų atsisakyti nė vieno dabartinio programos „Judus jaunimas“ poveiksmio.

5.5 Komitetas pabrėžia, kad šiuo metu programa „Judus jaunimas“ padeda remti veiklą, kuri kitokiu atveju nebūtų remiama alternatyvaus finansavimo būdais ir kad ji yra vienas svarbiausių jaunimo projektų finansavimo šaltinių. Tai ypač taikytina mažoms ir vietos (regioninėms) organizacijoms. Jeigu tokios paramos nebūtų, stipriai nukentėtų Europos jaunimo sektorius. Jeigu tokia padėtis susiklostytų, daug jaunimo organizacijų galėtų tapti mažiau orientuotos į Europą, nes būtent europiniai tinklai remia mažesnių ir vietos organizacijų dalyvavimą europinėse programose. Taip labiau įsitvirtintų tik didelės

organizacijos ir institucijos, o vietos, regioninės ir mažos organizacijos atsidurtų nuošalyje.

5.6 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad programa turėtų aiškiau prisidėti prie Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 165 straipsnio 2 dalies: „skatinti plėsti jaunimo ir socialinės-pedagoginės pakraipos mokymo specialistų mainus bei skatinti jaunimą dalyvauti demokratiname Europos gyvenime“, įgyvendinimo.

6. Priemonės reaguojant į demografinius pokyčius

EESRK siūlo ES 2014–2020 m. finansavimo laikotarpiu numatyti atskirą finansavimo programą „Veiklios kartos“. Daugelyje programų ir pasiūlymų raginama vykdyti dialogą tarp kartų, kaip ir aktyvaus ir sveiko senėjimo, tvarumo (siekiant tausaus gyvenimo būdo), efektyvaus energijos naudojimo ir kt. srityse.

EESRK įsitikinęs, kad bendras jaunimo ir vyresnio amžiaus asmenų judumas labai prisideda prie abipusės pagarbos didinimo, socialinės sanglaudos skatinimo ir bendros atsakomybės už Europos vertybes.

2012 m. kovo 29 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹²⁾ OL C 132/55, 2011 5 3.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl didelių tarpvalstybinių grėsmių sveikatai

(COM(2011) 866 final – 2011/0421 (COD))

(2012/C 181/28)

Vienintelė pranešėja **Béatrice OUIN**

Taryba, 2012 m. sausio 19 d., ir Europos Parlamentas, 2012 m. sausio 17 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl didelių tarpvalstybinių grėsmių sveikatai

COM(2011) 866 final – 2011/0421 (COD).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. vasario 29 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 149 nariams balsavus už, 2 prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria pasiūlymui dėl sprendimo dėl didelių tarpvalstybinių grėsmių sveikatai.

1.2 Jis pritaria nuostatai vadovautis tuo, kas jau padaryta užkrečiamųjų ligų srityje⁽¹⁾, ir pastarųjų krizių analize siekiant panaikinti dabartinės sistemos trūkumus pasinaudojant Lisabonos sutarties teikiama galimybe.

1.3 Norint veiksmingiau reaguoti į sienų nepaisančią riziką būtinas koordinavimas žemyno mastu, leidžiantis įveikti sektorių ribas.

1.4 Vis tik Komitetas pabrėžia, kad visas pilietinės visuomenės grupės būtina įtraukti į parengties planavimo ir informavimo krizės metu veiklą. Turint omenyje dabartinį visuomenės funkcionavimą, kai žiniasklaida atlieka lemiamą vaidmenį informuojant visuomenę, koordinavimo negalima patikėti vien sveikatos priežiūros ir civilinės saugos specialistams.

2. Aplinkybės

2.1 Žmonija dar nepamiršo prieš kelis šimtmečius siautusių didelių maro, choleros ar gripo epidemijų – negandų, kurios atrodė pajėgios per keletą savaičių išnaikinti visą žmonių giminę.

2.2 XX amžiaus europiečiai manė, kad moderni medicina visiems laikams atitolino šiuos pavojus. Kad apsaugotų gyventojus, valstybės sukūrė viešąsias sveikatos priežiūros sistemas

(privalomas vakcinavimas, sveikatos stebėseną), o Europa, siekdama užkirsti kelią užkrečiamosioms ligoms, priėmė veiksmingus teisės aktus ir sukūrė veiksmingą tinklą. Žinomų, seniai nustatytų virusų atveju ši sistema veikia. Susidūrus su naujomis ligomis, pavyzdžiui, AIDS ar SŪRS⁽²⁾, ji nebuvo tokia veiksminga.

2.3 Atsirado kitų grėsmių, galinčių kelti pavojų ištisų regionų gyventojams. Dėl visuotinio asmenų, maisto produktų, prekių ir kt. judėjimo atsiranda naujų pažeidžiamumo priežasčių. Anksčiau tik atskirose vietovėse egzistavę virusai gali labai sparčiai plisti ir sukelti pavojų regionuose, kuriuose jie nėra žinomi.

2.4 Nors naujų cheminių medžiagų išradimas ir masinė gamyba ir leido įveikti ligas, padidinti žemės ūkio derlingumą, palengvinti statybas ir keliones, padidinti prekių gausą, paspartinti ir išplėtoti įvairaus pobūdžio ryšius, tai turi ir neigiamą pusę. Šiandien žmonija gyvena „cheminėje terpėje“: ore, vandenyje ir maisto produktuose pasklidę įvairaus pobūdžio teršalai.

2.5 Upėms, lietai, vėjui, virusams sienų nėra. Gyventojų sveikatos apsauga yra ta sritis, kurioje ypač svarbu imtis bendrų veiksmų visoje Europoje.

2.6 Viena iš masinės pramoninės gamybos pasekmių – klimato kaita ir visi jos padariniai. Tačiau taip pat nereikia užmiršti pramoninių avarių, naujų virusų ir kt.; sveikatos apsauga nebegali apsiriboti vien užkrečiamųjų ligų aspektu ar gyventojų sveikatos stebėjimu.

⁽¹⁾ 1998 m. rugsėjo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 2119/98/EB dėl užkrečiamųjų ligų epidemiologinės priežiūros ir kontrolės tinklo Bendrijoje sukūrimo (OL L 268, 1998 10 3, p. 1);

⁽²⁾ Sunkus ūmus respiracinis sindromas.

2.7 Daugybę sąsajų turinčioje visuomenėje pavojus sveikatai gali kilti dėl įvairių priežasčių. Sveikatos krizes sukelia pramoninis užteršimas, gyvulių epidemija ar gaivalinė nelaimė. Todėl reikia įveikti ne tik geografines sienas, bet ir sektorių ribas.

2.8 Kalbant apie užkrečiamąsias ligas, veikia veiksminga pasaulinė priemonė, kuriai vadovauja Pasaulinė sveikatos organizacija ⁽³⁾.

2.9 Europa veiklą pradeda ne nuo nulio. Užkrečiamųjų ligų srityje veikia patikrinta ir veiksminga sistema, bet kilus H1N1 gripo pandemijai paaiškėjo trūkumai turint omenyje vakcinos, kurią galima pagaminti tik atsiradus naujam virusui, išsigijimą. Dėl pramoninės vakcinos gamybos ir derybų dėl kainos Europos valstybės pasirinko skirtingą požiūrį į vakcinavimą ir tai galėjo turėti rimtų pasekmių viruso išplitimui, jei pastarasis būtų plitęs sparčiau.

2.10 Po 2001 m. rugsėjo 11 d. pasikėsinių ir Jungtinėse Valstijose gavus laiško ir siuntų su juodligės sporomis buvo sukurtas Sveikatos saugumo komitetas ⁽⁴⁾, kuris atsakingas už kitą, ne užkrečiamųjų ligų keliamą pavojų, bet šis komitetas nėra institucionalizuotas ir todėl negali priimti politinių sprendimų, kai to prireikia.

3. Reikia gerinti esamą padėtį

3.1 Nagrinėjamas pasiūlymas leidžia panaikinti esamus trūkumus remiantis Lisabonos sutartimi ⁽⁵⁾, kuria suteikti nauji įgaliojimai šioje srityje, ir sunkumų, su kuriais susidurta pastarųjų sveikatos krizių metu, analize.

3.2 Krizių būta nemažai: galvijų kempinligės krizė, H1N1 pandemija, E.coli/STEC O104 bakterija, Irake įvykdytos atakos, kurių metu panaudotas chloras, užteršimas melaninu, toksiškas raudonasis šlamis, naftos išsiliejimas, pelenų debesis. Kiekviena krizė atskleidžia dabartinės sistemos trūkumus ir suteikia galimybę ją tobulinti. Nagrinėjamu pasiūlymu dėl sprendimo norima atsižvelgiant į tai, kas jau padaryta, sukurti darnų pagrindą ir užmegzti glaudesnę šalių ir sektorių bendradarbiavimą.

3.3 Pasiūlyme nenagrinėjamas radiologinio ir branduolinio pavojaus klausimas, kadangi jam yra skirti kiti Europos teisės aktai.

3.4 Šiuo metu galiojantys ES teisės aktai taikomi tik su užkrečiamosiomis ligomis susijusioms grėsmėms ⁽⁶⁾. Epidemiologinės stebėsenos ir užkrečiamųjų ligų kontrolės tinklas, kuris įspėja apie pavojų ir koordinuoja reagavimą Europos lygmeniu, neatitinka šiandienos standartų ir poreikių. Taigi, siūloma jį pakeisti nagrinėjamame pasiūlyme pateiktomis nuostatomis.

3.5 Jei dabartinė sistema bus sustiprinta, kad apimtų ir kitokią riziką, tai leis užtikrinti geresnį veiksmingumą be didelių papildomų išlaidų.

3.6 Komitetas pritaria pasiūlymo tikslams:

- parengties planavimo srityje numatomas valstybių narių pastangų koordinavimas siekiant užtikrinti geresnę parengtį ir padidinti pajėgumus. „Šiuo tikslu Komisija užtikrins nacionalinio planavimo ir pagrindinių sektorių, kaip antai transporto, energijos ir civilinės saugos, veiklos koordinavimą ir remis valstybes nares kuriant bendrą medicininių reagavimo priemonių pirkimo mechanizmą“;

- tais atvejais, kai valstybė narė praneš apie didelę grėsmę (išskyrus užkrečiamosios ligos) bus sukurtas *ad hoc* tinklas, kad teiktų rizikai įvertinti ir kylančioms naujoms grėsmėms stebėti reikalingą informaciją ir duomenis. Užkrečiamųjų ligų stebėseną nesikeis;

- bus išplėsta esama skubaus įspėjimo ir reagavimo sistema, kad apimtų visas dideles grėsmes sveikatai, o ne tik užkrečiamąsias ligas;

- koordinuojamas nacionalinių arba Europos rizikos visuomenės sveikatai, susijusios su biologinėmis, cheminėmis, ekologinėmis arba nežinomos kilmės grėsmėmis, ataskaitų rengimas krizės atveju;

- galiausiai, sprendimu nustatomas nuoseklus ES atsako į visuomenės sveikatos krizę pagrindas. Konkrečiai, formalizuodama esamą Sveikatos saugumo komiteto veiklą ES galės geriau koordinuoti šalių atsaką į krizę ekstremalios visuomenės sveikatos situacijos atveju.

3.7 Komitetas, savaime aišku, visiškai pritaria šioms pasiūlyme užsibrėžtiems siekiams: užtikrinti geresnį koordinavimą, didesnę veiksmingumą, galimybę sudaryti Europos viešojo pirkimo sutartis siekiant derėtis su farmacijos laboratorijomis dėl kainos ir taip apsaugoti visus europiečius, sukurti ne vien tarptautinio(PSO), bet ir Europos lygmens įspėjimo sistemą, išplėsti esamas priemones, kad jos apimtų cheminę, bakteriologinę, ekologinę ir kt. riziką.

3.8 Rizikos įvertinimas pasitelkus Europos specialistų tinklą, susitarimas dėl grėsmės rimtumo siekiant numatyti atitinkamą reagavimą ir visuotinai skleistą informaciją, keitimasis neskeltiniais duomenimis laikantis taisyklių (ypač su asmens duomenų apsauga susijusių taisyklių) ir palyginamais duomenimis tarp valstybių narių ir su kaimyninėmis šalimis, bendrų rekomendacijų keliaujantiems rengimas leistų užtikrinti geresnį to, kas jau padaryta, veikimą nekuriant naujų, esamas galinčių apsunkinti priemonių.

⁽³⁾ Tarptautinės sveikatos priežiūros taisyklės: <http://www.who.int/ihr/fr/>

⁽⁴⁾ Žr. 2001 m. lapkričio 15 d. Pirmininkaujančios valstybės išvadas dėl bioterorizmo (13826/01) ir 2007 m. vasario 22 d. Tarybos išvadas dėl Sveikatos apsaugos komiteto įgaliojimų pereinamojo laikotarpio prailginimo ir išplėtimo (6226/07).

⁽⁵⁾ SESV 6 straipsnio a punktas ir 168 straipsnio 1 dalis.

⁽⁶⁾ 1998 m. rugsėjo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 2119/98/EB dėl užkrečiamųjų ligų epidemiologinės priežiūros ir kontrolės tinklo Bendrijoje sukūrimo (OL L 268, 1998 10 3, p. 1).

4. Reikia atsižvelgti į dabartinius pokyčius

4.1 Vis tik EESRK norėtų atkreipti ir Europos, ir valstybių narių valdžios institucijų dėmesį į tai, kaip vyko pastarojo meto krizės.

4.2 Ir H1N1 gripo pandemijos, ir E.coli/STEC O104 bakterijos atveju teko konstatuoti, kad informaciją skleidė ne tik valdžios institucijos ir dalis visuomenės labiau pasitikėjo nepatikrinta internete platinama informacija. Tokia informacijos gausa gali apsunkinti krizės valdymą ir turėti rimtų pasekmių visuomenės sveikatai bei ištisiems ekonominiams sektoriams, jei, pavyzdžiui, kai kurie gydytojai kritikuoja vakciną arba skleidžiama neteisinga informacija apie bakterijos kilmę.

4.3 Blogas informacijos skleidimas gali tapti didžiulio lėšų švaistymo priežastimi ir pakenkti priemonių veiksmingumui. Pedagoginis aspektas turi būti toks pat svarbus kaip ir ekonominiai motyvai.

4.4 Dėl šios priežasties Komitetas rekomenduoja visas pilietinės visuomenės grupes įtraukti į krizės priemones, kad jos

perduotų informaciją, ir ne krizės metu jau mokyklose, taip pat ir darbo vietose vykdyti šviečiamąją veiklą siekiant supažindinti Europos piliečius su užtikrinama apsauga nuo rizikos, stebėsenos ir įspėjimo sistemų veikimu, informuoti, kuo reikia pasitikėti krizės metu ir kas yra įgaliotas skleisti patikimą informaciją.

4.5 Visuomenės sveikatos krizės metu informacijos skleidimas turi lemiamą reikšmę ir jis toks pat svarbus kaip ir vakcinų atsargos, kadangi pati geriausia vakcina bus nieko verta, jei gyventojai netikės, kad būtina skiepytis.

4.6 Į piliečių atsakomybės jausmą apeliuoti galime tik tuomet, jei jie iš tiesų gali elgtis atsakingai. Tuo tikslu būtina juos iš anksto supažindinti su esamomis priemonėmis ir parengti vaidmeniui, kurį kiekvienam teks atlikti. Piliečiai gali dalyvauti, užtikrinti bendrą apsaugą, bet gali ir pabloginti padėtį, jei nebus išugdyta jų atsakomybė ir jie nebus tinkamai informuoti. Siekdamas bendro intereso valdžios institucijos privalo visas bendru turtu besirūpinančias organizacijas įtraukti į bendrą apsaugą skatinamos abipusę keitimąsi atitinkama informacija.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl efektyvaus išteklių naudojimo Europos plano

(COM(2011) 571 final)

(2012/C 181/29)

Pranešėja **Siobhán EGAN**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. rugsėjo 20 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl efektyvaus išteklių naudojimo Europos plano

COM(2011) 571 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 14 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (... posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 146 nariams balsavus už, 5 - prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komisijos strategija „Europa 2020“ ir pavyzdine iniciatyva „Tausiai išteklius naudojanti Europa“ siekiama, kad efektyviau naudojant visus gamtinius išteklius Europos ekonomika taptų atsparesnė ir tvaresnė. Komitetas jau anksčiau yra pritaręs šiai pavyzdinei iniciatyvai, o dabar palankiai vertina išsamesnį Komisijos „Efektyvaus išteklių naudojimo Europos planą“, kuriame išdėstyti pagrindiniai tarpiniai permaitinimo tikslai ir numatyta šiam procesui pradėti reikalinga politikos struktūra.

1.2 EESRK ragina visas institucijas, Europos vadovus, Europos įmones, socialinius partnerius ir plačiąją Europos visuomenę susivienyti į platų politinį ir visuomeninį judėjimą, prisidėsiantį prie būtinų didelių permaitinimų, ir naudotis šiame plane numatyta sistema pažangai orientuoti ir ją stebėti.

1.3 EESRK ragina sukurti tvirtus aukšto lygio koordinavimo mechanizmus Komisijoje ir pavienėse valstybėse narėse siekiant stebėti ir skatinti pažangą, daromą įgyvendinant plane siūlomus veiksmus.

1.4 Valstybių narių lygiu EESRK ragina patvirtinti nuoseklias išteklių naudojimo efektyvumo strategijas, įskaitant mokesčių reformas, nepagrįstų subsidijų panaikinimą, griežtą produktų standartų reguliavimą, švietimo ir įgūdžių ugdymo programas ir visapusišką regionų ir vietos valdžios institucijų, įmonių, socialinių partnerių, vartotojų, kitų organizacijų ir piliečių dalyvavimą. Į šias strategijas reikėtų įtraukti aktyvias politikos priemones, užtikrinančias socialiai teisingą perėjimą, taip darbuotojų švietimą ir mokymą bei jų dalyvavimą stengiantis, kad įmonės taptų naujomis efektyviai išteklius naudojančiomis įmonėmis.

1.5 Europos lygiu EESRK remia visas plane siūlomas priemones ir ragina ypatingą dėmesį atkreipti į:

- spartų tinkamų rodiklių kūrimą, įskaitant plane rekomenduojamą bendrą nacionalinės ekonomikos išteklių naudojimo efektyvumo lygio rodiklį, ekonomikos gerovės rodiklį „Ne tik BVP“ ir kitas labiau konkretiems sektoriams skirtas priemones,
- veiksmingus mechanizmus, kad metinėse nacionalinių reformų ataskaitose ir pagal strategijai „Europa 2020“ kuriamą semestro procesą Komisijos kartu su partneriais atliekamoje jų peržiūroje išteklių naudojimo efektyvumui būtų skiriama didelė reikšmė,
- bendros Europos tvaraus vystymosi strategijos peržiūrą ir atnaujinimą po 2012 m. birželio mėn. įvyksiančio Žemės aukščiausio lygio susitikimo Rio de Žaneire, akcentuojant efektyvų išteklių naudojimą ir jo sąsają su kitais tvarumo tikslais,
- išteklių naudojimo efektyvumo ir aplinkosaugos tikslų, pavyzdžiui, numatytų 7-ojoje ES aplinkosaugos veiksmų programoje, sąveikos išsamią analizę,
- koordinavimo mechanizmus, skirtus užtikrinti, kad pažanga būtų daroma įgyvendinant visas 20 atskirų iniciatyvų, kurios, Komisijos nuomone, prisideda prie išteklių naudojimo efektyvumo, ir kitas iniciatyvas, kurios gali būti įtrauktos į sąrašą,
- išteklių naudojimo efektyvumo tikslų įtraukimą į visų Europos išlaidų programų ir viešųjų pirkimų kriterijus,

— visapusišką bendradarbiavimą su pilietine visuomene nuolat stebint ir peržiūrint padarytą pažangą.

1.6 EESRK ketina visapusiškai dalyvauti įtraukiant suinteresuotuosius subjektus ir stebėti šio itin svarbaus klausimo įgyvendinimo pažangą bei bus patenkintas galėdamas bendradarbiauti su kitomis institucijomis šioje srityje.

2. Padėties apžvalga

2.1 2011 m. sausio mėn. Komisija paskelbė vieną iš septynių naujų strategijos „Europa 2020“ pavyzdinių iniciatyvų „Tausiai išteklius naudojanti Europa“⁽¹⁾. Ja siekta pradėti didelės materialinių išteklių paskirstymo permainas visose Europos ekonomikos srityse – ekonominę gerovę atsieti nuo išteklių naudojimo.

2.2 Savo ankstesnėje nuomonėje dėl tausaus išteklių naudojimo pavyzdinės iniciatyvos EESRK palankiai įvertino bendruosius išteklių naudojimo efektyvumo strategijos tikslus ir paragino juos įtraukti į pataisytą ir atnaujintą bendrąją Europos tvaraus vystymosi strategiją⁽²⁾. EESRK paragino Komisiją pateikti daugiau informacijos, susijusios su atskiromis konkrečių sričių iniciatyvomis ir planu.

2.3 2011 m. Komisija pradėjo įgyvendinti keletą atskirų iniciatyvų⁽³⁾, skirtų skatinti išteklių naudojimo efektyvumą konkrečiuose sektoriuose. Dabar Komisijos efektyvaus išteklių naudojimo Europos plane visa ši veikla sujungiama. Jame pateikiama pertvarkytos ekonomikos vizija, kurią reikėtų įgyvendinti iki 2050 m., o tarpinius tikslus – iki 2020 m., ir nurodomos sritys, kuriose šioms tikslams pasiekti Komisijai ir valstybėms narėms teks imtis papildomų veiksmų.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK pritaria Komisijos nuomonei dėl ypatingos didesnio išteklių naudojimo efektyvumo svarbos Europai ir pasauliui. Didesnis išteklių naudojimo efektyvumas yra svarbus nuolatines ekonomikos augimo paieškas suderinant su būtinybe pripažinti baigtinį daugelio pasaulio gamtinių išteklių pobūdį bei apribojimus, atsirandančius dėl nuolat didėjančios fizinės gamybos ir vartojimo. Be to, tai labai svarbu siekiant sumažinti išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir kitų teršalų kiekio didėjimą ir apsaugoti biotinius išteklius ir iš ekosistemų gaunamą visuomenės naudą. Pažangesnis išteklių naudojimo efektyvumas turėtų būti svarbiausia pasaulio ekonomikos ir pasaulio pagrindinių bendrovių valdymo sritis.

3.2 Visų tipų bendrovės visuomet turėjo tiesioginių paskatų efektyviai naudoti visus išteklius savo gamybos procesams, kad jų sąnaudos nedidėtų. Tačiau produkcijos požiūriu jos visada turėjo priešingą paskatą – skatinti vartotojus kuo daugiau

vartoti, kad padidėtų pardavimai. Negalima tikėtis permainų, būtinų įveikti spaudimą dėl sparčiai augančio pasaulio gyventojų skaičiaus, sparčiai augančių vartojimo lūkesčių, visų pirma besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse, ir išteklių eikvojimo ir taršos problemų, jeigu išteklių naudojimo efektyvumas bus paliktas įmonės įprastinės veiklos procesams. Mums būtina nauja „tvaraus“ arba „ekologiškai tvaraus“ augimo forma, kai ekonominės veiklos ir gerovės augimas arba klestėjimas atsi-
ejamas nuo didesnio išteklių naudojimo ir iš tikrųjų augimas galėtų būti pasiektas mažiau sunaudojant išteklių.

3.3 Todėl vyriausybės ir visa visuomenė turės svariai prisidėti, kad užtikrintų būsimai kartai būtinų permainų mastą ir tempą. Vyriausybės veiksmai reikalingi, kad

— taikant mokesťines priemones būtų užtikrinta teisinga išorinių sąnaudų rinkodara,

— būtų panaikintos netinkamos subsidijos,

— tinkamu reglamentavimu būtų nustatyti būtiniausi išteklių naudojimo efektyvumo standartai konkrečioms sektoriams,

— būtų remiami atitinkami MTTP,

— būtų skatinamos investicijos į efektyviai išteklius naudojančius procesus ir atgrasoma nuo neefektyvių procesų,

— pasinaudojant žiniasklaida, švietimu ir mokymu būtų propaguojamas supratimas, koks svarbus yra išteklių naudojimo efektyvumas.

3.4 Reikiamo masto ir tempo permainos neišvengiamai darys didelį poveikį darbo rinkai. Neefektyviai išteklius naudojančioms arba neekonomiškus produktus gaminančioms įmonėms bus daromas spaudimas ir joms gali tekti atleisti darbuotojus. Tačiau efektyviai išteklius naudojančios ir tausius produktus gaminančios bei tvarias paslaugas teikiančios įmonės turėtų klestėti ir ekonomikai atsigauvant kurti naujas darbo vietas. Šioms permainoms vadovaujančios šalys bus sėkmingiausios ir konkurencingiausios naujajame ribotos gamtinių išteklių pasiūlos pasaulyje ir galės sėkmingiausiai kurti naujas darbo vietas įgyvendinant šios naujos ekologiškos ekonomikos sąlygomis.

3.5 Siekiant užtikrinti, kad perėjimas vyktų sąžiningai ir iš tikrųjų būtų kuriamos geros naujos darbo vietos bei padedama persikvalifikuoti, gali prireikti aktyvių mokymo programų ir

⁽¹⁾ COM(2011) 571 final.

⁽²⁾ EESRK nuomonė dėl Strategijos „Europa 2020“ pavyzdinė iniciatyva „Tausiai išteklius naudojanti Europa“, OL C 376, 2011 12 22, p. 0097–0101.

⁽³⁾ COM(2011) 21, I priedas.

programų padėti darbuotojų persikirstymui⁽⁴⁾. Dabartiniame plane šio ir kitų socialinių aspektų trūksta, todėl juos reikia papildomai išplėtoti.

3.6 Reikiamo masto didesnis išteklių naudojimo efektyvumas yra didelis ir itin svarbus uždavinys visoms Europos šalims ir visiems visuomenės sektoriams. Tam prireiks tvirto politinio ir visuomeninio įsipareigojimo visais lygmenimis, taip pat plataus užmojo ir įvairių sričių ES ir atskirų valstybių narių nacionalinių ir vietos lygmens iniciatyvų ir veiksmų programos.

3.7 Planas turėtų suteikti svarbią galimybę duoti šį transeuropinį politinį postūmį ir įkvepiančią viziją dėl to, ką juo būtų galima pasiekti. EESRK palankiai vertina bendrą jame išreikštą požiūrį ir siūlomą 2050 m. viziją.

3.8 Įgyvendinimas yra itin svarbus. Plane siūlomi konkretūs 2020 m. tarpiniai tikslai yra naudinga priemonė priartinti ilgalaikę viziją prie konkretesnių ir labiau tiesioginių tikslų, kuriuos reikia nedelsiant įgyvendinti. Tačiau dar reikia daug nuveikti, kad būtų pertvarkyta ekonomikos politika, pramonės strategijos ir investicijų srautai, reikalingi planui įgyvendinti. Komisija nurodė lemiamą išteklių naudojimo efektyvumo permainų svarbą. Tam pritarė ir Aplinkos taryba (2011 m. gruodžio 19 d. Aplinkos ministrų tarybos išvados). Siekiant veiksmingai įgyvendinti permainas, reikės visapusiško visos Komisijos ir valstybių narių vyriausybės dalyvavimo ir įsipareigojimų. Vyriausybės vadovų ir Europos Vadovų Tarybos, kad ir kokios sudėties ji būtų, darbotvarkėse išteklių naudojimo efektyvumui reikia skirti kur kas daugiau dėmesio, kad būtų aktyviai nuolat remiama tiek bendra vizija, tiek priemonės, reikalingos jai įgyvendinti, ir ryžtas įvairiems nustatytiems tarpiniams tikslams pasiekti.

3.9 Taip pat turi būti daug plačiau ugdomas įvairių įmonių, pilietinės visuomenės organizacijų, plačiosios visuomenės ir vartotojų supratimas, kad išteklius privaloma naudoti efektyviai ir kad tokį supratimą reikia visais būdais remti, įskaitant perėjimą palengvinančių dialogo struktūrų kūrimą⁽⁵⁾.

3.10 Plano sėkmė arba nesėkmė priklausys nuo jo gebėjimo paskatinti didesnę politinę ryžtą ir įsipareigojimą siekti didesnio išteklių naudojimo efektyvumo. Jis turi lemti tikrus pokyčius esminėse ūkio valdymo srityse. Reikalingas centralizuotai koordinuojamas įgyvendinimo veiksmų mechanizmas, kad būtų paskatintos visos atskiros plane jau išvardytos iniciatyvos, įveiktos visos galinčios kilti jų įgyvendinimo kliūtys ir sudarytos

prielaidos tolesniems veiksams, jeigu pažanga siekiant tikslo nėra pakankama.

4. Įgyvendinimas valstybių narių lygmeniu

4.1 Kelete Europos šalių žengti geri pirmieji žingsniai, nustojus pernelyg pasikliauti ribotais iškastinio kuro ištekliais, plėtojant daugiau atsinaujinančiųjų energijos išteklių, mažinant atliekų, propaguojant efektyvesnius pastatus ir transporto priemones ir kt. Tačiau pažanga netolygi, ir šiuo metu yra pavojus, kad investicijos kai kuriose šalyse šiuo kritiniu momentu sulėtės dėl to, kad per anksti atsisakyta būtinų pokyčius skatinančių skatinimo priemonių. Komitetas rekomenduoja sistemingai kaupti geriausias patirties ir ankstesnių veiksmų pavyzdžius ir juos skleisti, kad būtų galima kuo anksčiau pasiekti poveikį šalyse ir sektoriuose, kuriuose iki šiol nepasiekta pageidaujama pažanga. Tikslo nuoseklumas ir pastovumas turi esminę reikšmę.

4.2 Valstybės narės turi diegti išteklių naudojimo efektyvumo paskatas į savo nacionalines ekonomikos strategijas ir programas ir visuose savo ūkio sektoriuose skatinti jį. EESRK nuomone, kiekvienoje valstybėje narėje reikia sukurti aukšto lygio politinio orientavimo ir koordinavimo mechanizmus siekiant užtikrinti, kad pažanga būtų daroma sparčiau, stabiliau ir nuosekliau nei dabar.

4.3 Išteklių naudojimo efektyvumo kampanija galiausiai priklausys ir nuo visuomenės lūkesčių bei vartotojų paklausos pasikeitimo, ir nuo gamybos būdų pertvarkos.

4.4 Valstybės narės turi pradėti intensyvią dialogą su nuomonę formuojančiais subjektais, įskaitant žiniasklaidą, apie tai, kaip geriausiai būtų galima skleisti svarbią informaciją apie efektyvų išteklių naudojimą, kad bėgant laikui žmonės patys pradėtų rinktis tas prekes ir paslaugas, kurios buvo pagamintos ir teikiamos efektyviau naudojant išteklius, ir atsisakytų nebūtinų ištekliams imlių ir neekonomiškų produktų.

4.5 Išteklių naudojimo efektyvumas turėtų būti svarbus vietos ir regioninio, taip pat nacionalinio lygmens tikslas. Vals-tybėms narėms reikia apsisvarstyti, kaip kartu su savo regionų ir vietos valdžia geriausiai propaguoti šį tikslą.

4.6 Perėjimui reikės panaudoti visas vyriausybės prieinamas politikos priemones. Mokesčių politiką reikėtų performuoti ir numatyti sankcijas už neefektyvų energijos ir kitų išteklių naudojimą, taip pat atlyginti už efektyvesnį jų naudojimą. Ypač svarbus vaidmuo pereinant prie mažo anglies dioksido

⁽⁴⁾ EESRK nuomonė „Tvairių ir ekologiškų darbo vietų skatinimas. ES energetikos ir klimato kaitos dokumentų paketas“, OL C, 2011 2 11, p. 110–117.

⁽⁵⁾ EESRK nuomonė dėl tvarios ekonomikos kūrimo keičiant mūsų vartojimo modelį, OL C 44, 2011 2 11, p. 57–61.

kiekio technologijų ir efektyvų išteklių vartojimą skatinančios ⁽⁶⁾ bei užimtumui palankios ⁽⁷⁾ ekonomikos tenka fiskaliniu požiūriu neutralioms reformoms, kuriomis padidinami mokesčiai anglies junginius išskiriantiems degalams ir kitiems gamtos ištekliams ir kartu skatinamas užimtumas ir geresnė socialinė apsauga. Reikia laipsniškai atsisakyti nepagrįstų subsidijų, kuriomis skatinamas neefektyvus energijos naudojimas bei netinkamas kitų išteklių tvarkymas arba baudžiama už tai. Tai – neretai deklaruojamas, tačiau ne itin entuziastingai siekiamas tikslas. Reikia griežtų reguliavimo reikalavimų efektyviam išteklių naudojimui užtikrinti tokiuose pagrindiniuose sektoriuose kaip statybų, transporto ir žemės ūkio. Reikalinga griežta atliekų tvarkymo politika, kad būtų skatinama toliau mažinti atliekas ir pakartotinai panaudoti arba perdirbti panaudotas medžiagas. Švietimo ir visuomenės informavimo programomis, ugdant įgūdžius ir diegiant naujoves reikia skleisti žinių visiems visuomenės sluoksniams. Šiam uždaviniui įgyvendinti reikės suderintų valstybių narių ir ES veiksmų.

4.7 Valstybės narės turėtų viešai įsipareigoti nuolat ir atvirai visuomenei pranešti apie išteklių naudojimo efektyvumo srityje daromą pažangą ir apie tai, kaip viešųjų ir privačiųjų investicijų srutai prisideda prie šių permainų. Komisija galėtų padėti analizuodama įvairius įvairių valstybių narių taikytus išteklių naudojimo efektyvumą skatinančius metodus ir ragindama plačiau bei nuosekliau taikyti geriausius metodus.

5. Įgyvendinimas Europos lygmeniu

5.1 ES tenka esminis vaidmuo skatinant ir remiant valstybių narių lygmens veiksmus ir propaguojant Europos lygmens iniciatyvas, kurios padės pereiti prie efektyvaus išteklių naudojimo. EESRK remia visas plane nurodytas politikos sritis ir iniciatyvas ir pateikia pastabų dėl:

- vertinimo ir rodiklių,
- integravimo į strategiją „Europa 2020“ ir semestro procesą,
- Europos tvaraus vystymosi strategijos ir 7-osios aplinkosaugos veiksmų programos,
- plane išdėstytų 20 konkrečių iniciatyvų ir trijų svarbiausių sektorių,
- Europos išlaidų programų ir viešųjų pirkimų,
- bendradarbiavimo su pilietine ir plačiąja visuomene.

5.2 Vertinimas, rodikliai, tikslai ir tarpiniai tikslai

Reikės nustatyti konkrečius pažangos rodiklius, susijusius su įvairiais išteklių naudojimo efektyvumo aspektais, ir užtikrinti,

kad būtų laiku pateikiama patikima ir nuosekli informacija apie juos. EESRK nuomone, vykdant stebėseną reikėtų atkreipti dėmesį ir į pažangą šiose srityse:

- pagrindiniai politikos elementai, reikalingi propaguojant išteklių naudojimo efektyvumą (mokestinės priemonės, reguliavimo priemonės, ir kt.),
- kokių mastu viešųjų ir privačiųjų investicijų srutai yra perskirstomi, kad remtų efektyviai išteklius naudojančią gamybą ir vartojimą ir atgrasytų nuo neefektyvių ir neekonomiškų procesų,
- kokių mastu perorientuojamas užimtumas siekiant kurti efektyviai išteklius naudojančias darbo vietas, produktus ir paslaugas, ir kokia pažanga daroma švietimo ir kitų priemonių, skirtų šioms pokyčiams remti, srityje.

5.3 EESRK palankiai vertina tai, kad siūloma nustatyti naują pagrindinį efektyvaus išteklių naudojimo rodiklį kaip bendrą pažangos vertinimo priemonę, ekonominę gerovę atsiejant nuo materialių išteklių naudojimo. Komitetas ragina vienodą prioritetą teikti patikimų gamtinio ir socialinio kapitalo ir esamų gamtinių išteklių ir jų būklės rodiklių kūrimui.

5.4 EESRK mano, kad siūlomi tarpiniai tikslai dėl aplinkai kenksmingų subsidijų, biologinės įvairovės ir trijų svarbiausių – maisto, pastatų ir judumo – sektorių dar nėra tinkamai apibūdinti ir juos reikia papildomai plėtoti. Reikėtų svarbesnį prioritetą skirti rodiklių kūrimo programai ir pakankamiems ištekliams, kad pažanga būtų spartesnė.

5.5 Visų pirma reikia geriau vertinti nacionalinės ekonomikos rezultatus, kurie rodytų, kaip išteklių naudojimo efektyvumo didinimas iš tikrųjų padidina visuomenės gerovę, o pasaulis tampa tvaresnis. Komiteto nuomone, reikėtų rimtai atsižvelgti į ilgalaikius geresnių už BVP alternatyvų tyrimus ir juos įgyvendinti, kad būtų galima tinkamai įvertinti bendrą pažangą pereinant prie efektyvesnio išteklių naudojimo ir su tuo susijusios didesnės gerovės bei tvarumo ⁽⁸⁾.

5.6 Integracija į strategiją „Europa 2020“ ir semestro procesą

Atsižvelgiant į horizontalųjį išteklių naudojimo efektyvumo iniciatyvos pobūdį ir siekiant užtikrinti, kad išteklių naudojimo efektyvumui ir toliau būtų teikiama didelė politinė reikšmė, Europos lygiu ją reikės papildyti veiksmingu, centralizuotai koordinuojamu ir pakankamais ištekliais aprūpinamu įgyvendinimo mechanizmu, veikiančiu atvirai ir skaidriai ir dalyvaujant kiek įmanoma didesniai suinteresuotųjų subjektų skaičiui.

⁽⁶⁾ EESRK nuomonė dėl konkurencingos mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sukūrimo iki 2050 m. plano, (žr. 3.15 punkto f dalį), OL C 376, 2011 12 22, p. 102–110.

⁽⁷⁾ EESRK nuomonė dėl „Rio+20“: ekologiškos ekonomikos ir geresnio valdymo siekiai“, žr. 4.15 punktą, OL C 376, 2011 12 22, p. 110–116..

⁽⁸⁾ EESRK nuomonė „Ne vien tik BVP. Tvaraus vystymosi rodikliai“, OL C 100, 2009 4 30, p. 53, ir nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „BVP ir kiti rodikliai pažangai kintančiame pasaulyje vertinti“, OL C 18, 2011 1 19, p. 64.

5.7 EESRK palankiai vertina tikslą panaudoti semestro peržiūros procesą siekiant užtikrinti, kad išteklių naudojimo efektyvumui ekonomikos politikoje tektų pagrindinis vaidmuo, kai tokia politika yra formuojama Europos Vadovų Taryboje ir kai vyksta aukščiausio lygio dialogas su valstybėmis narėmis. Manome, jog ataskaitos turėtų būti grindžiamos tiksliais ir griežtai apibrėžtais stebėsenos reikalavimais, kad būtų galima tiksliai sužinoti, kokia yra naujausia išteklių naudojimo efektyvumo pažanga. Jeigu pažanga konkrečiais klausimais yra nepakankama, reikės skubiai nustatyti spragas ir imtis taisomųjų veiksmų.

5.8 Komitetas yra susirūpinęs, kad šiuo metu programoje dalyvaujančioms šalims akivaizdžiai neprivaloma teikti ataskaitų pagal semestro procesą. Nors Komitetas pripažįsta, kad šiuo metu joms kyla ekonomikos sureguliuavimo sunkumų, jis mano, kad joms būtų itin naudinga efektyviai naudoti išteklius griežtai laikantis ekonomikos atgaivinimo programų nuostatų ir kad nuo pat pradžių jos turėtų visapusiškai dalyvauti semestro procese.

5.9 Kad procesas taptų labiau matomas visuomenei ir įgytų didesnę politinę dinamiką, EESRK ragina dėl nacionalinių ataskaitų, sudarančių semestro peržiūros proceso pagrindą, rengti viešas konsultacijas bei diskusijas su kiekvienos šalies įvairiausiais suinteresuotaisiais subjektais ir, be to, dalyvauti tarpusavio vertinimo grupės dialoge ir diskusijose dėl kiekvienos nacionalinės ataskaitos. Pats EESRK galėtų tapti naudingu nuolatinių Europos lygmens debatų su suinteresuotaisiais subjektais dėl permainų srityje daromos pažangos ir veiksmų joms skatinti forumu.

5.10 EESRK mano, kad svarbu, jog propaguodama veiksmingą išteklių naudojimo efektyvumo įgyvendinimą Komisija nepasikliautų vien semestro procesu. Labai svarbu, kad atitinkamas vaidmuo tektų ir kitoms programoms bei strategijoms.

5.11 *Europos tvaraus vystymosi strategija ir 7-oji aplinkosaugos veiksmų programa*

Efektivaus išteklių naudojimo strategiją ir strategiją „Europa 2020“ Komisija teisingai suvokia kaip svarbias priemones, padedančias siekti plataus tvaraus vystymosi tikslų. Išteklių naudojimo efektyvumas neapima visų tvarumo aspektų ir svarbu, kad dėl jam skiriamo dėmesio nebūtų ignoruojami kiti tvaraus vystymosi aspektai. Reikėtų pasinaudoti šiais metais Rio de Žaneire įvyksiančia JT konferencija dėl tvaraus vystymosi, kad perėjimas prie efektyvaus išteklių naudojimo taptų pasaulinio perėjimo prie ekologiškos ekonomikos pagrindu pagal bendrą tvaraus vystymosi sistemą. EESRK nuomone, po aukščiausio lygio susitikimo Rio de Žaneire, be kita ko, reikėtų peržiūrėti Europos bendrą tvaraus vystymosi strategiją ir suteikti jai naują postūmį, kad būtų suderintas nacionalinių ataskaitų dėl tvaraus vystymosi ir išteklių naudojimo efektyvumo teikimas siekiant stebėti visus šio proceso aspektus.

5.12 Komisija paskelbė savo ketinimą šiais metais parengti 7-ąją Europos aplinkosaugos veiksmų programą, o Taryba paragino Komisiją užtikrinti, kad naujoji programa būtų skirta pasiūlyti aplinkos politikos ir planų ir šiame plane nustatytų išteklių naudojimo efektyvumo tikslų papildomumą. Tai pagirtinas tikslas, tačiau, kad jo turinys taptų reikšmingas, teks dar daug nuveikti.

5.13 *20 iniciatyvų ir trys pagrindiniai sektoriai*

EESRK aktyviai teikia pastabas dėl daugelio strategijoje išvardytų 20 atskirų iniciatyvų ir tvirtai remia plane siūlomas pastangas visas šias iniciatyvas įgyvendinti lygiagrečiai, nes taip bus padarytas didžiausias poveikis išteklių naudojimo efektyvumui. Jas reikėtų ir atskirai, ir kartu reguliariai peržiūrėti siekiant užtikrinti, kad visos jos kartu darytų numatytą kumuliacinį poveikį.

5.14 EESRK sutinka, kad Komisijos išvardyti trys pagrindiniai sektoriai (maisto, pastatų ir judumo) yra ypač svarbios sritys išteklių naudojimo efektyvumui skatinti. Komitetas mano, kad vandens ir žemės naudojimas taip pat turėtų būti laikomi labai svarbiais sektoriais. Svarbu, kad už bendrą išteklių naudojimo efektyvumo pažangą atsakingi skyriai nuolat skirtų didelį dėmesį šioms sektoriams, siekdami užtikrinti, kad jie iš tikrųjų tinkamai padėtų įgyvendinti išteklių naudojimo efektyvumo pertvarką.

5.15 *Europos išlaidų programos ir viešieji pirkimai*

Anksčiau struktūrinių fondų ir kitose ES išlaidų programose ne visada būdavo pakankamai atsižvelgiama į tikslą skatinti išteklių naudojimo efektyvumą. Kiekvieną kartą jas persvarstant svarbu pasinaudoti galimybe ryžtingiau išteklių naudojimo efektyvumo klausimą įtraukti į jų prioritetų ir kriterijų sąrašą. EESRK palankiai vertina tai, kad naujausiuose pasiūlymuose dėl biudžeto Komisija išteklių naudojimo efektyvumui ir kitiems strategijos „Europa 2020“ tikslams skyrė didesnę prioritetą. Svarbu užtikrinti, kad po šio pasiūlymo vyktų išsamios derybos dėl biudžeto.

5.16 Visų pirma reikėtų labiau atkreipti dėmesį ir imtis iniciatyvių veiksmų iškreiptoms paskatoms sureguliuoti, užtikrinant finansavimą ir naujovių diegimą gamtos turtų vertinimo srityje bei kuriant mokestines priemones išorės sąnaudoms internalizuoti, taip pat siekiant nustatyti tikrąsias visuomenei tenkančias sąnaudas. Konkrečios priemonės yra išdėstytos 20 iniciatyvų ir yra svarbios sanglaudos politikai ir kitoms svarbioms politikos vystymo sritims.

5.17 Be to, viešųjų pirkimų programos Europos ir nacionaliniu lygmeniu gali būti galingos išteklių naudojimo efektyvumo pažangos priemonės, primygtinai skatinant diegti efektyvius standartus visoms perkamoms prekėms ir paslaugoms ir

skatinant šį prioritetą įtraukti į tiekimo grandinę. Komisija turėtų suaktyvinti šios srities politikos iniciatyvas, kad išteklių naudojimo efektyvumo reikalavimai taptų lemiamu visų viešųjų pirkimų specifikacijų aspektu.

5.18 *Dialogas su pilietine ir plačiąja visuomene bei suinteresuotaisiais subjektais*

Plane siūlomas perėjimas prie išteklių naudojimo efektyvumo yra itin svarbus tiek Europai, tiek pasauliui. Jo neįmanoma pasiekti vien techninėmis priemonėmis. Būtina, kad visi visuomenės sluoksniai iš esmės suprastų reikalingus pokyčius ir jiems pritartų. Be to, reikalingos bendros pastangos šiam tikslui pasiekti.

5.19 Komitetas pabrėžia, kaip svarbu, kad vartotojai suprastų išteklių naudojimo efektyvumo reikšmę. Komitetas ragina Komisiją toliau išnagrinėti, kaip į naują veiklą išteklių naudojimo efektyvumo didinimo srityje įtraukti tolesnes iniciatyvas, pavyzdžiui, 2008 m. Tvaraus vartojimo bei gamybos ir tvarios pramonės politikos veiksmų planą⁽⁹⁾, ir visų pirma, kaip vykdyti platesnio užmojo Europos lygmens vartotojų informavimo apie tvarumą ir išteklių naudojimo efektyvumą kampaniją.

5.20 EESRK ketina visapusiškai įtraukti suinteresuotuosius subjektus siekiant didesnio išteklių naudojimo efektyvumo. Jis stebės šioje itin svarbioje srityje daromą pažangą ir džiaugsis galėdamas bendradarbiauti su kitomis institucijomis.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ COM(2008) 0397 final.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo stebėsenos bei ataskaitų ir kitos su klimato kaita susijusios nacionalinio bei Sąjungos lygmens informacijos teikimo mechanizmo

(COM (2011) 789 final – 2011/0372 (COD))

(2012/C 181/30)

Pranešėjas **Richard ADAMS**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 192 straipsnio 1 dalimi, 2011 m. lapkričio 23 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo stebėsenos bei ataskaitų ir kitos su klimato kaita susijusios nacionalinio bei Sąjungos lygmens informacijos teikimo mechanizmo

COM(2011) 789 final – 2011/0372(COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 14 d. d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 151 nariui balsavus už, 3 – prieš ir 16 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas pripažįsta ir pritaria, kad būtina turėti tikslus ir išsamius duomenis, kurie padėtų Sąjungai ir valstybėms narėms vykdyti savo įsipareigojimus dėl klimato kaitos poveikio švelninimo ir įgyvendinti klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkinį. Šis reglamentas sustiprins šį procesą.

1.2 Šalia išsamių rekomendacijų, pateiktų 4 skyriuje, EESRK norėtų pabrėžti, kad būtina paisyti proporcingumo principo duomenų rinkimo procese ir toliau įdėmiai sekti, kaip gauti rezultatai panaudojami siekiant klimato politikos tikslų, bei toliau šviesti visuomenę energetikos klausimais.

2. Įvadas

2.1 Šis naujas reglamentas yra priemonė, kuria nustatomas teisinis pagrindas įgyvendinti atnaujintus vidaus įsipareigojimus dėl stebėsenos, nustatytus 2009 m. klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkinyje. Nors ES tiesiogiai išmetama maždaug 11 proc. viso pasaulyje išmetamo CO₂ kiekio, jos strateginis įsipareigojimas bei veiksmai, kuriais siekiama mažinti į aplinką išskiriamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekį ir tausiai naudoti išteklius, gali būti vertinami kaip teigiamas ir svarbiausias indėlis į tarptautinius įgyvendinimo mechanizmus. Siekiama, kad vidutinė pasaulio temperatūra nepakiltų daugiau kaip 2 °C, palyginti su ikipramoninio laikotarpio temperatūra. (Iki 2020 m. siekiama 20 proc. sumažinti anglies dioksido išmetimą, 20 proc. padidinti energijos gavybą iš atsinaujinančiųjų išteklių ir 20 proc. padidinti energijos vartojimo efektyvumą, palyginti su dešimtojo dešimtmečio lygiu.)

2.2 Pasaulio klimatas ėmė sparčiau kisti dėl pasaulio energijos balanso pakitimų. Žemės atmosferoje tyrančios ŠESD,

pasižyminčios savybe sugerti ir išspinduliuoti infraraudonuosius spindulius, smarkiai veikia temperatūrą. Antra pagrindinė ŠESD rūšis po vandens garų yra anglies dioksidas; reikšmingą poveikį daro ir metanas bei ozonas.

2.3 Per pastaruosius 250 metų dėl iškastinio kuro deginimo CO₂ kiekis atmosferoje padidėjo nuo 280 mg/kg iki 390 mg/kg. Nors gamtiniai CO₂ šaltiniai daug gausesni už tuos, kurie susidarė dėl žmogaus veiklos, šių gamtos šaltinių atsvara anksčiau buvo anglies dioksido absorbentai, pavyzdžiui, augaluose ir planktone vykstanti CO₂ fotosintezė. Pagausėjus antropogeninės kilmės ŠESD ir ėmus kirsti miškus, pusiausvyrą sugriuvo.

2.4 Esama nenuginčijamų mokslinių klimato kaitos įrodymų – kaitos, kuri jau turi didelių padarinių ekonomikai, socialinei sričiai ir aplinkai. Kai kuriais modeliais pagrįstos prognozės rodo, kad dėl kylančio jūros lygio, dykumėjimo, biologinės įvairovės nykimo ir klimato anomalijų ateityje kils rimtų padarinių. Iš principo sutariama, kad prevencija yra geriau (ir pigiau) nei švelninimas arba prisitaikymas. Tačiau dėl spaudimo siekti ekonomikos augimo, dėl netolygaus pasaulio vystymosi, dėl to, kad iškastinis kuras tebėra pagrindinis energijos šaltinis pasaulyje, ir kad pasaulyje nenumaldomai didėja gyventojų skaičius, kol kas nepavyksta pasiekti politinio sutarimo dėl to, kaip įgyvendinti veiksmingą mechanizmą, kuriuo būtų galima sumažinti antropogeninės kilmės ŠESD išmetimą.

2.5 1992 m. Rio de Žaneire įvykusiame „Žemės“ aukščiausiojo lygio susitikime paskelbta tarptautinė sutartis – Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija (JTBBKK), kurios

tikslas – stabilizuoti šiltnamio efektą sukeliančių dujų koncentraciją atmosferoje. Atsižvelgdama į šią sutartį ⁽¹⁾, ES 1993 m. įsteigė mechanizmą ŠESD emisijos stebėsenai vykdyti. 1997 m. priimtu JTBBKK Kioto protokolu užsibrėžta sumažinti ŠESD emisijas, o pasirinkti būdai atspindėjo esamus nacionalinius skirtumus, finansinę padėtį ir gebėjimus šią emisiją mažinti. Atsižvelgdama į tai, ES 2004 m. atnaujino savo ŠESD išmetimo stebėsenos mechanizmus ⁽²⁾ ir parengė keletą anglies dioksido mažinimo strategijų ⁽³⁾; naujausia iš jų – Energetikos veiksmų planas iki 2050 m. ⁽⁴⁾ Pažanga pagrindinių tarptautinių susitarimų įgyvendinimo srityje vis dar lėta, bet šis reglamentas leis sukurti būtiną ES stebėsenos sistemą, kuri padės tesėti nacionalinius, Sąjungos ir tarptautinius įsipareigojimus.

3. Komisijos pasiūlymo santrauka

3.1 Reglamento tikslas – padėti Sąjungai ir valstybėms narėms laikytis klimato kaitos švelninimo įsipareigojimų ir įgyvendinti klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkinį. Juo patobulinami daugelis teikiamų duomenų aspektų ir užtikrinamas tarptautinių stebėsenos ir ataskaitų, įskaitant ataskaitas apie besivystančioms šalims suteiktą finansinę ir techninę paramą, teikimo prievolių vykdymas. Juo supaprastinama naujų klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos priemonių rengimo tvarka ir užtikrinamas teisinis pagrindas būsimų ataskaitų teikimo reikalavimų ir gairių įgyvendinimui.

3.2 Reglamente nustatomos ataskaitos, privalomos pagal JTBBKK ir Kioto protokolą, dėl septynių šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos iš visų sektorių (energetikos, pramonės, žemės naudojimo, žemės naudojimo paskirties keitimo ir miškininkystės (angl. LULUCF), atliekų, žemės ūkio ir t. t.). 2009 ir 2010 m. vykusiose JTBBKK pasirašiusių šalių konferencijose sutarta tobulinti ataskaitų teikimo procesą, kad ir ES galėtų vykdyti įsipareigojimus teikti finansinę, technologinę ir gebėjimų ugdymo paramą besivystančioms šalims.

3.3 Naujuoju reglamentu bus įgyvendinti stebėsenos ir ataskaitų teikimo reikalavimai, įtvirtinti sprendime dėl pastangų pasidalijimo ir peržiūroje ES Prekybos apyvartiniais taršos leidimais (ATL) direktyvoje, nes nustatomas peržiūros ir atitikties užtikrinimo ciklas pagal sprendimą dėl pastangų pasidalijimo ir reikalavimas teikti ataskaitas apie pajamų, gautų aukcionuose pardavus taršos leidimus, panaudojimą, kaip nustatyta peržiūroje Prekybos ATL direktyvoje. Juo taip pat bus sustiprinta dabartinė stebėsenos ir ataskaitų teikimo sistema, siekiant patenkinti būsimų ES ir tarptautinės teisės aktų reikalavimus, nes sukuriamas pagrindas stebėsenai ir ataskaitoms apie jūrų transporto sektoriuje išmetamą CO₂, aviacijos sektoriuje sukeliamos su CO₂ nesusijusios taršos poveikį klimatui, LULUCF, ir prisitaikymą prie klimato kaitos.

3.4 Iš esmės juo pagerinamos ES ataskaitos apie besivystančioms šalims teikiamą finansinę ir technologinę paramą, ataskaitos labiau suderinamos su kitų ES teisės aktų reikalavimais dėl oro taršos, ir, atsižvelgiant į įgytą įgyvendinimo patirtį, patobulinamos ataskaitų apie faktinę taršą, prognozes, politiką ir priemones teikimo sistemos.

3.5 Naujuoju reglamentu taip pat suteikiamas pagrindas teikti ataskaitas apie ES ATL aukcionuose gautas pajamas, užtikrinti skaidrumą ir stebėti, kaip laikomasi įsipareigojimo bent pusę metinių aukcionuose gautų pajamų panaudoti kovos su klimato kaita ES ir trečiojoje šalyse priemonėms.

3.6 Juo prisidedama prie tikslo 20 proc. sumažinti išmetamų kiekį įgyvendinimo, nes jame numatytas greitesnis ir efektyvesnis metinės peržiūros procesas ir sudaromos sąlygos kasmet įvertinti, ar valstybės narės laikosi savo užsibrėžtų tikslų. Jame reikalaujama konkrečių ataskaitų apie politiką ir priemones, valstybių narių įgyvendinamas tiek sektoriuose, kurie dalyvauja ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemoje, tiek ir kituose sektoriuose, ir nustatomas pagrindas teikti ataskaitas apie taršą jūrų transporto sektoriuje, taip pat apie aviacijos sektoriuje išmetamų ne CO₂ teršalų poveikį – taip paruošiama dirva įgyvendinti veiksmingas priemones šiuose sektoriuose.

3.7 Persvarstytame teisės akte, kuriuo pakeičiami ankstesni teisės aktai, nereikalaujama rinkti papildomų duomenų iš MVĮ ar pramonės – jis taikomas nacionalinės valdžios institucijų lygmens ataskaitoms. Taigi juo nenustatomos jokios papildomos pareigos įmonėms.

4. Bendrosios ir konkrečios pastabos

4.1 Komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad tiksli ir išsami stebėsenos, ataskaitos apie išmetamuosius teršalus ir kiti duomenys apie klimato kaitą yra būtina sąlyga norint veiksmingai įgyvendinti tarptautinius įsipareigojimus pagal JTBBKK ir kurti pasitikėjimą tarp viso pasaulio šalių, kurios visos prisideda prie kovos su klimato kaita.

4.2 Europos Komisija, padedant Europos aplinkos agentūrai, seniai atsakinga už stebėsenos informacijos iš valstybių narių rinkimą ir perdavimą JTBBKK – ji tai atlieka rengdama apžvalgą apie ES išmetamus teršalus, taip pat už būtinos informacijos kaupimą, kad galėtų vykdyti stebėseną, kaip laikomasi ES vidaus susitarimų dėl įsipareigojimų naštos pasidalijimo kovojant su klimato kaita. Todėl labai svarbu, kad Komisija turėtų teisę iš valstybių narių reikalauti reikalingos informacijos ir galėtų tikrinti jos tikslumą, savalaikiškumą ir nuoseklumą bei imtis visų būtinų veiksmų, priverčiančių laikytis reikalavimų tuomet, kai ataskaita netenkina.

⁽¹⁾ 1993 m. birželio 24 d. Tarybos sprendimas 93/389/EEB.

⁽²⁾ 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 280/2004/EB.

⁽³⁾ COM(2011) 112.

⁽⁴⁾ COM(2011) 885/2.

4.3 Įvairūs ataskaitų teikimui keliami reikalavimai laikui bėgant tapo padriki, juose pasitaiko dubliavimo, spragų ir neatitikimų. Neseniai klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkinyje buvo nustatyti nauji reikalavimai; galima numatyti, kad netrukus jame bus nustatyta ir daugiau naujų reikalavimų, pavyzdžiui, dėl ataskaitų apie jūros transporto sektoriuje keliamą taršą. Ypač svarbu, kad laiku būtų vykdoma tiksli stebėseną ir laiku teikiamos tikslios ataskaitos apie pažangą siekiant sutarto tikslo – 20 proc. sumažinti taršą iki 2020 m.

4.4 Komitetas sutinka su Komisijos nuomone, kad dabar yra tinkamas metas visus reikalavimus sudėti į vieną naują reglamentą. Tai padės išplėsti reikalavimų taikymą kai kuriose svarbiose srityse, o kartu supaprastinti bendrą atitikties užtikrinimo tvarką, nes visi reikalavimai bus sudėti į vieną bendrą stebėsenos ir ataskaitų teikimo sistemą, aprėpiančią visus esamus ir šiuo metu numatomus stebėsenos ir ataskaitų teikimo reikalavimus.

4.5 Komitetas palankiai vertina siūlymą ataskaitų teikimo sistemas (jei jos yra proporcingos ir naudingos) kurti remiantis nacionalinių ir ES inventorių sistemomis (5 ir 6 straipsniai), nes tai leis kasmet įvertinti pažangą, padarytą siekiant bendrojo 2020 m. tikslo ir įgyvendinant 4 straipsnyje numatytas nacionalines anglies dioksido kiekio mažinimo grindžiamas vystymosi strategijas. Tai yra geriausias būdas iniciatyviai rinkti informaciją, kurią turint galima stebėti pažangą ir prireikus ją paspartinti, kad būtų tikri, jog pasieksime svarbiausius vidutinės trukmės tikslus.

4.6 Reglamentu numatyta išsami visuose sektoriuose išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų bei jų absorbentų Europos Sąjungoje stebėseną ir ataskaitų apie tai rengimas, o tai, žinoma, yra vienas iš esminių elementų, leidiančių susidaryti tikslų vaizdą, kokia dalis visų pasaulyje išmetamų teršalų yra išmetama Europoje. Komitetas pritaria siūlymui ataskaitas teikti ir apie jūrų transporto sektoriuje išmetamus teršalus (10 straipsnis) bei visų kitų tipų išmetamuosius teršalus, kurie dar neištraukti į stebėsenos ir ataskaitų teikimo reikalavimus. Komitetas jau yra pažymėjęs⁽⁵⁾, kad yra susirūpinęs dėl 10 konstatuojamojoje dalyje pateikto siūlymo ataskaitose neteikti duomenų apie tam tikrų skrydžių metu išmetamus teršalus, nes šia spraga kartais gali būti piktnaudžiaujama; manome, kad prie šio klausimo dar teks grįžti.

4.7 Be ŠESD išmetimo stebėsenos taip pat svarbu stebėti ir pranešti apie vykdomas priemones ir investicijas, kurių buvo imtasi siekiant sumažinti arba apriboti teršalų išmetimą ir jų poveikį, taip pat apie pastangas ir investicijas, skirtas prisitaikyti prie klimato kaitos poveikio, kurį jau patiriame. Būtina turėti informacijos ir apie viešojo bei privataus sektoriaus pastangas ir investicijas, tad Komitetas visiškai pritaria reglamento 13–16

straipsniuose pateiktiems pasiūlymams dėl šių aspektų. Tačiau 16 straipsnyje šiek tiek netiksliai kalbama apie privalomą pateikti informaciją apie prisitaikymo prie klimato kaitos priemones, tad, Komiteto nuomone, šis straipsnis turėtų būti tobulinamas. Reikia paaisyti naudos proporcingumo ir vengti pastangų dubliavimosi.

4.8 Komitetas mano, kad taip pat būtina stebėti ir rengti ataskaitas apie Europos Sąjungos anglies pėdsaką arba poveikį kitoms pasaulio šalims per prekybą su jomis ir investicijas jose. 17 straipsnis skirtas ataskaitoms apie vystomąją pagalbą ir technologijų perdavimą. Tačiau jame neužsimenama apie prekybos poveikį ar privačių finansų srautus. Žinome, kad pagal JT BKKK kitos šalys (išsivysčiusios ir besivystančios) privalo pačios vesti savo išmetamų teršalų apskaitą ir kad remiantis 2010 ir 2011 m. susitarimais išsivysčiusios šalys, įskaitant ES, padės besivystančioms šalims gerinti inventorių ir stebėsenos sistemas. Tai naudingas sprendimas, bet savaime jis neišsprendžia esminių problemų, kurias lemia su ES anglies pėdsakas kitose pasaulio šalyse. Raginame Komisiją skirti daugiau dėmesio šioms aspektams.

4.9 Taip pat raginame Komisiją ir valstybes nares dėti visas pastangas siekiant užtikrinti, kad finansinės ir technologinės paramos ataskaitose būtų teikiama informacija ir apie finansinę bei technologinę paramą, kurią numatyta teikti **papildomai**, šalia oficialios paramos vystymuisi (OPV). Tokiu būdu turėsime daug išsamesnį vaizdą, koks yra visos ES paramos besivystančioms šalims mastas ir dydis ir galėsime pagerinti politikos formavimą bei nustatyti paramos prioritetus.

4.10 Šioje srityje ypač svarbus teikiamos informacijos tikslumas ir nuoseklumas, nes veiksmingas klimato kaitos keliamų problemų sprendimas – užtikrinant, kad kiekviena šalis sąžiningai atliktų savo užduotis – turės lemiamos reikšmės visam pasauliui. Labai svarbu ir tai, kad ataskaitos būtų pateikiamos laiku, nes tuomet būtų galima greitai nustatyti, ar neatsilieinama nuo plano, ir tuoj pat imtis taisyti padėtį. Rūpindamasis šiais aspektais, Komitetas palaiko naujajame reglamente numatytas griežtesnes drausmės ir peržiūros procedūras.

4.11 Daugumoje reglamento straipsnių valstybės narės įpareigojamos teikti Komisijai tam tikrą nustatytą informaciją. Suprantame, kad Komisija, valstybės narės ir Europos aplinkos agentūra glaudžiai tarpusavyje bendradarbiauja ir kad dauguma reikalavimų buvo parengti joms bendradarbiaujant, bendru Komisijos ir valstybių narių susitarimu, drauge su Europos aplinkos agentūra, kuri atsakinga už didelę dalį išsamių duomenų rinkimo ir kokybės kontrolės funkcijos. Mes tvirtai remiame šį bendradarbiavimą, nes, mūsų įsitikinimu, tik taip bendradarbiaujant galima tikėtis, kad bus užtikrintas sklandus savalaikis ir tikslios informacijos srautas ir pašalinti visi keblumai.

⁽⁵⁾ OL C 175, 2007 m. liepos 27 d., p. 47.

4.12 Pažymėtina, kad gali pasitaikyti atvejų, kai atskiros valstybės narės laiku nepateiks kai kurių duomenų ir ataskaitų. Mes pritariame nuostatoms, kuriomis leidžiama tokiais atvejais pateikti trūkstamos informacijos įverčius (9 straipsnis), ir tam, kad nuolatinio ar tyčinio procedūrų nesilaikymo atvejais Komisija turės galimybę pradėti pažeidimų nagrinėjimo procedūras.

4.13 Palankiai vertiname tai, kad 25 straipsnyje aiškiai pripažįstamas EAA vaidmuo, ir tai, kad Komisija mus užtikrina ketinanti ir toliau siekti, kad būtų vykdoma nuolatinė stebėseną pasitelkiant visoje Europoje EAA įsteigtus aukščiausio lygio profesionalų ir bendradarbiavimo tinklus. EAA nestokoja profesinių įgūdžių ir vykdydama užduotis gali pasitelkti tinklus, o šių parengtos nepriklausomos ataskaitos su informacija apie aplinką ir tendencijas turi didelį autoritetą ir jomis pasitikima visame pasaulyje. Komitetas mano, kad EAA turėtų būti skirtas pagrindinis vaidmuo įgyvendinant šį reglamentą ir kad kuo dažniau EAA bus patikima skelbti ir tikrinti surinktą informaciją, tuo labiau bus patitikima šiuo reglamentu, kaip nepriklausomumo ir patikimumo garantu.

4.14 EAA taip pat geriausiai pasirengusi tokius pačius arba panašius stebėsenos ir ataskaitų teikimo metodus neoficialiai taikyti ir kai kurioms artimiausios Europos Sąjungos kaimynėms, kurios jau dabar nuolat bendradarbiauja su EAA, nes joms tai akivaizdžiai naudinga. Galutinis tikslas turėtų būti įtvirtinti Europoje stebėsenos sistemą, kuri pelnytų pripažinimą visame pasaulyje kaip praktikos pavyzdys arba standartas.

4.15 Gebėjimų ugdymas. Stebėsenos ir ataskaitų teikimo sistemos Europoje sėkmė priklauso nuo to, ar kiekvienoje valstybėje narėje bus kvalifikuotų ir profesionalių specialistų grupių ir tinklų, kurių uždavinys – laiku surinkti tikslus ir objektyvius pirminius duomenis. Komitetas pritaria Komisijos ir EAA ketinimams padėti remti ir išlaikyti valstybių narių turimus šios srities pajėgumus, kuriant bendradarbiavimo tinklus, formuojant kolegų grupes ir teikiant paramą mokymui šioje srityje. Būtų tikslinga šiems uždaviniams numatyti finansavimą biudžete.

4.16 Džiugu pažymėti, kad, kaip tikisi Komisija, reglamentu turėtų būti labai pagerinta šios srities informacijos apimtis ir

kokybė ir tam nereikės daug papildomų lėšų, nes supaprastinus reikalavimus atsiras galimybių sutaupyti. Atsižvelgiant į didžiulę klimato kaitos klausimo svarbą Europai ir pasauliui, be abejo, labai svarbu, kad stebėseną ir ataskaitų teikimas būtų vykdomi kruopščiai ir patikimai, kaip numatyta reglamente. Tačiau, žinoma, šiuo metu lygiai taip pat svarbu nedidinti papildomų įpareigojimų naštos, nebent minimaliai. Todėl džiugu pažymėti, kad reglamentu neužkraunama jokia papildoma našta verslui.

4.17 Apskritai norėtume paraginti, kad atitinkami Komisijos generaliniai direktoratai ir Europos išorės veiksmų tarnybos padaliniai dalytųsi konkrečių šalių duomenimis (žr. 2 straipsnį). Tai paskatintų plačiau naudotis vertinga informacija tuos, kurie atitinkamuose planavimo skyriuose arba generaliniuose direktoratuose nustato sektorių ir kitus prioritetus.

4.18 Be galo svarbu teikti ne tik suvestinius duomenis, leidžiančius nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu stebėti įsipareigojimų dėl klimato vykdymo pažangą, bet ir toliau kaupti išskaidytus duomenis, kad būtų galima stebėti ir įvertinti, kiek įvairūs asmenys ir organizacijos prisideda prie klimato kaitos problemų sprendimo, ir kad šią stebėseną ir vertinimą galėtų atlikti tiek patys asmenys ir organizacijos, tiek ir kiti. Labai pageidautina, kad visos įdiegtos vietinės arba atskiros vertinimo ir stebėsenos sistemos būtų suderintos su nacionalinėmis ir tarptautinėmis vertinimo ir stebėsenos sistemomis, kad duomenis būtų galima lengvai sujungti arba išskaidyti ir kad būtų galima palyginti ir įvertinti įvairių įgyvendinamų politikos priemonių bei atskirų veikėjų veiksmų poveikį. Labai svarbu, kad į šį reikalavimą būtų rimtai atsižvelgta kuriant nacionalines ir Europos stebėsenos sistemas taip, kad būtų galima sukurti išties vientisą stebėsenos sistemą visais lygmenimis – nors tai ir nėra tiesioginis šio reglamento tikslas.

4.19 Mes taip pat manome, kad į šią reikšmingą duomenų rinkimo ir stebėsenos veiklą galima, pasitelkus informaciją ir šviečiamąją medžiagą bei vykdant su tuo susijusias praktinių veiksmų programas, įtraukti piliečius. Būtina išnaudoti kiekvieną progą didinti problemų suvokimą visuomenėje, aiškinti Europos piliečiams kovos su klimato kaita politikos socialinį poveikį ir jį stebėti, o Komitetas ir toliau atliks aktyvų vaidmenį šioje srityje.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl oro uostų veiklą reglamentuojančių dokumentų rinkinio, kurį sudaro šie keturi dokumentai:

Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos Sąjungos oro uostų politika. Pajėgumo ir kokybės klausimų sprendimas siekiant paskatinti ekonomikos augimą, tvarų judumą ir pagerinti susisiekimą“

(COM(2011) 823 final),

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl antžeminių paslaugų Sąjungos oro uostuose, kuriuo panaikinama Tarybos direktyva 96/67/EB

(COM(2011) 824 final – 2011/0397 (COD)),

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl laiko tarpinių paskirstymo Europos Sąjungos oro uostuose bendrųjų taisyklių (nauja redakcija)

(COM(2011) 827 final – 2011/0391 (COD)),

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo pagal darnųjį metodą nustatomos su triukšmu susijusių naudojimo apribojimų taikymo Sąjungos oro uostuose taisyklės ir procedūros ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/30/EB

(COM(2011) 828 final – 2011/0398 (COD))

(2012/C 181/31)

Pranešėjas **Thomas McDONOGH**

Europos Komisija, 2011 m. gruodžio 13 ir 15 d., Europos Parlamentas, 2012 m. sausio 20 d., ir Europos Sąjungos Taryba, 2012 m. sausio 20 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 100 straipsnio 2 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Oro uostų veiklą reglamentuojančių dokumentų rinkinio, kurį sudaro šie keturi dokumentai:

Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos Sąjungos oro uostų politika. Pajėgumo ir kokybės klausimų sprendimas siekiant paskatinti ekonomikos augimą, tvarų judumą ir pagerinti susisiekimą“

COM(2011) 823 final

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl antžeminių paslaugų Sąjungos oro uostuose, kuriuo panaikinama Tarybos direktyva 96/67/EB

COM(2011) 824 final – 2011/0397 (COD)

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl laiko tarpinių paskirstymo Europos Sąjungos oro uostuose bendrųjų taisyklių (nauja redakcija)

COM(2011) 827 final – 2011/0391 (COD)

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir tarybos reglamento, kuriuo pagal darnųjį metodą nustatomos su triukšmu susijusių naudojimo apribojimų taikymo Sąjungos oro uostuose taisyklės ir procedūros ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/30/EB

COM(2011) 828 final – 2011/0398 (COD).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 13 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 169 nariams balsavus už, 1 - prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos Komisijos pasiūlyta vienkartinio patikrinimo sistema turėtų būti įgyvendinta (žr. EESRK nuomonę dėl aviacijos saugumo keleiviams ⁽¹⁾).

1.2 Svarstant tarpsnių klausimą, nereikėtų pamiršti konkurencijos tarp oro bendrovių arba oro bendrovių aljansų pobūdžio, kad būtų užkirstas kelias bet kokiai nesąžiningai konkurencijai.

1.3 Bilieto pirkimo internetu mokesčiai, pavyzdžiui, už saugumą, turėtų būti skaidrūs, kaip reikalaujama EESRK nuomonėje „Išsiaiškinti oro transporto keleivių teises“ ⁽²⁾. Jeigu keleivis nekeliauja, bilieto kaina turėtų būti minimali ir tos bilieto kainos sudedamosios dalys, kurių oro bendrovės neprivalo sumokėti turėtų būti keleiviui grąžintos.

1.4 Nacionalinės aviacijos institucijos ir reguliuotojai turėtų suteikti oro uostams daugiau lankstumo valdyti paklausą nustatant kintamo dydžio oro uosto mokesčius paklausai patenkinti, pavyzdžiui, didesnius tarifus kelionėms piko nei ne piko metu.

1.5 Keleivių teises būtina apibrėžti aiškiau, o rankiniam bagažui turėtų būti taikomos vienodos taisyklės ir gerbiama keleivių teisė įsigyti prekių prieš įlaipinimą.

1.6 Labai svarbu, kad kuo greičiau būtų įgyvendinta bendra Europos skrydžių valdymo sistema, į kurią efektyvumo tikslais turėtų būti įtraukta Ukraina ir Turkija. Tai padės sumažinti sąnaudas ir padidinti efektyvumą tarpvalstybiniu mastu. Tai leis gerokai sutaupyti sąnaudų sąskaita. Be to, sutrumpės skrydžių tarp oro uostų laikas, dėl to bus padarytas papildomas netiesioginis poveikis oro uostų pajėgumui.

1.7 Oro uostų saugumas tampa vis modernesnis ir brangesnis, tačiau nebūtinai veiksmingesnis. Reikėtų ištirti saugumo veiksmingumą, nes už jį moka keleiviai. Šiuo metu (2009 m. duomenimis, naujesnių nėra) saugumo sąnaudos sudaro 29 proc. oro uostų veiklos išlaidų.

1.8 Oro uostų parduotuvių ir restoranų pajamos yra plačiai panaudojamos oro bendrovių oro uostų veiklai subsidijuoti (nusileidimo (pakilimo) mokesčiai, orlaivių stovėjimo aikštelės ir kt.). Oro uostai turėtų būti toliau skatinami šias pajamas didinti ir siūlyti mažmeninius produktus, atitinkančius konkrečių keliautojų poreikius. Toks modelis užtikrina, kad oro bendrovės taikomos rinkliavos išliks konkurencingos ir jos galės išsaugoti ir plėsti savo paslaugas, kurios galiausiai naudingos keleiviams.

1.9 Oro bendrovės privalėtų perkrauti visą bagažą už pagrįstą mokestį, nepriklausomai nuo vežėjo. Todėl tranzitu vykstantys keleiviai sutaupyti laiko ir jiems būtų suteikta pagalba.

1.10 Triukšmo ir taršos stebėsenos ataskaitos turėtų būti skelbiamos dėl visų pagrindinių oro uostų.

1.11 Pataisytame ES reglamente dėl antžeminių paslaugų teikimo turi būti numatyta tokių paslaugų sauga, saugumas ir kokybė, atsižvelgiant į visų oro uostų naudotojų, įskaitant keleivius, visų pirma ypatingų poreikių turinčius keleivius, pavyzdžiui, vaikus, vyresnio amžiaus žmones, ribotos judėsenos keleivius ir keleivius su negalia, interesus.

1.12 Turėtų būti patvirtinta daugiau paslaugų teikėjų tik tuo atveju, jeigu nesumenkės teikiamų paslaugų kokybė; be to, turėtų įsigalioti privalomos taisyklės, kad būtų išvengta atlyginimų dempingo ir užtikrintas darbuotojų perėmimas vienosiomis sąlygomis pasikeitus paslaugų teikėjui bei nustatyti atitinkami darbuotojų kvalifikacijos ir patikimumo tikrinimo reikalavimai.

1.13 Oro bendrovėms pačioms svarbu, kad oro uostų operatoriai ir antžeminės paslaugas teikiančios bendrovės užtikrintų, kad jų paslaugų kainos būtų pagrįstos.

1.14 Turėtų būti sustiprinta registruoto bagažo apsauga nuo vagysčių.

1.15 Apskritai EESRK palankiai vertina Komisijos analizę dėl poreikio didinti oro uostų pajėgumą ir paslaugų kokybę.

2. Padėties apžvalga. Oro uostų veiklą reglamentuojančių dokumentų rinkinys

2.1 Šį rinkinį sudaro keturi dokumentai:

— Komunikatas „Europos Sąjungos oro uostų politika. Pajėgumo ir kokybės klausimų sprendimas siekiant paskatinti ekonomikos augimą, tvarų judumą ir pagerinti susisiekimą“.

— Trys pasiūlymai dėl reglamentų dėl

— laiko tarpsnių paskirstymo Europos Sąjungos oro uostuose taisyklių,

— taisyklių ir tvarkos, reglamentuojančios triukšmingų operacijų apribojimų įvedimą Bendrijos oro uostuose, nustatymo,

— antžeminių paslaugų teikimo Europos Sąjungos oro uostuose.

Visos pasiūlytos priemonės yra labai svarbios, jeigu Europos oro uostai nenori atsilikti nuo planuojamo oro eismo padidėjimo Europos Sąjungoje per ateinančius 10 metų.

2.2 Europos aviacijos srityje padaryta didelė pažanga, kuri paspartins keliones lėktuvu ir sumažins sąnaudas.

⁽¹⁾ OL C 100, 2009 4 30, p. 39–43.

⁽²⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 125.

2.3 SESAR (žr. atitinkamą EESRK nuomonę⁽³⁾) padarys perversmą veiksmingumo srityje ir sumažins kelionių lėktuvu laiką bei vėlavimus, o kartu ir triukšmą, ir taršą oro uostuose. Tačiau, tai turi vykti didinant antžeminių paslaugų veiksmingumą, kad sutrumpėtų pasirengimo skrydžiui laikas.

2.4 Bendras Europos dangus taip pat padidins eismo intensyvumą oro uostuose; nacionaliniai ir Europos sprendimus priimančios asmenys turi leisti oro uostams tinkamai pasirengti tam.

2.5 GALILEO sistema, kai ji bus visiškai įrengta ir veiks, neabejotinai pagerins ir paspartins oro navigaciją.

2.6 Atsižvelgiant į iniciatyvą sumažinti išmetamų teršalų kiekį, nuo 2012 m. sausio 1 d. oro bendrovės taps atsakingos už visą išmetamų teršalų kiekį kelionės metu, jeigu orlaiviai pakyla arba leidžiasi bet kurioje ES šalyje iš bet kurio pasaulio oro uosto; tokia tvarka turėtų sudaryti galimybes palaipsniui nutraukti senesnio tipo orlaivių eksploatavimą.

3. Laiko tarpiniai

3.1 2007 m. veiksmų plane nustatytas didėjantis atotrūkis tarp pajėgumų ir poreikio kai kuriuose judriuose ES oro uostuose. Spūstys šiuose oro uostuose ir toliau išliks problema. Laiko tarpiniai turėtų būti skiriami toms oro bendrovėms, kurios juos panaudoja tinkamai ir kurie joms iš tikrųjų reikalingi, ypač didėjant oro transporto eismo intensyvumui.

3.2 Europa nebegalės patenkinti didelės dalies šio poreikio, nes pritrūks oro uostų pajėgumų. Nepaisant pasaulinės ekonomikos krizės ir prognozių, kad 2007–2030 m. oro uostų pajėgumas padidės 40 proc. (įskaitant naujus oro uostus, naujus kilimo bei tūpimo takus ir naują oro susisiekimo bei antžeminę infrastruktūrą), dėl pajėgumo trūkumo nebus aptarnauti 2 mln. skrydžių, kurie sudarys 10 proc. numatomos paklausos.

3.3 Kalbant konkrečiai, visu pajėgumu kiekvieną kalendorinę dieną po 8 valandas per dieną veiks ne mažiau kaip 19 Europos oro uostų (palyginti su 2007 m., kai vos 5 oro uostai visu arba beveik visu pajėgumu dirbo 10 proc. laiko). Tai turės didelį poveikį visam aviacijos tinklui, nes iki 2030 m. dėl perkrovos šiuose oro uostuose vėluos 50 proc. visų išvykstančių ar atvykstančių lėktuvų.

3.4 Frankfurto oro uoste - viename didžiausių Europos oro uostų – pastatytas naujas kilimo ir tūpimo takas, tačiau iki 2025 m. bet kuriuo paros metu paklausa ir toliau viršys pajėgumą; su tokia pačia problema susidurs Londono Hitrou, Londono Gatviko, Paryžiaus Orli, Milano Linatės ir Diuseldorfo oro uostai. Jeigu pajėgumo negalima bus padidinti iki planuojamų 120 tūpimų ir kilimų per valandą, paklausa visą parą viršys pajėgumą ir Paryžiaus Šarlio de Golio oro uoste. Be to, dalį paros paklausa viršys pajėgumą Amsterdamo, Madrido, Miuncheno, Romos Fjumičino ir Vienos oro uostuose.

3.5 Tokių su pajėgumu susijusių uždavinių kyla dėl išaugusios paklausos ir pokyčių pasaulio aviacijos rinkoje, jai persiorientuojant į Tolimuosius Rytus.

3.6 Bus gyvybiškai svarbu kuo geriau išnaudoti perpildytų oro uostų turimą pajėgumą, užtikrinant efektyvesniu išteklių panaudojimu grindžiamą laiko tarpinių paskirstymo sistemą. Reikėtų peržiūrėti Komisijos požiūrį į „ankstesnių teisių išsaugojimą“ skirstant laiko tarpsnius. Daug šių teisių buvo įgyta prieš 50 metų, o nuo tada aviacijos pramonėje įvyko daug pokyčių, kai kurios oro bendrovės jau yra nutraukusios savo veiklą.

3.7 Nacionalinės aviacijos institucijos ir reguliuotojai turėtų suteikti oro uostams daugiau lankstumo valdyti poreikį nustatant kintamo dydžio oro uosto mokesčius atsižvelgiant į paklausą, pavyzdžiui, didesnius tarifus kelionėms piko metu, pavyzdžiui, ryte ir vakare, nei ne piko metu, pavyzdžiui, po pietų, ir kt. Tai daroma tam, kad eismo srautai būtų subalansuoti ir taptų patrauklesni keleiviams keliauti ne piko metu.

3.8 Išanalizavus dabartinio Laiko tarpinių paskirstymo reglamento taikymą paaiškėjo, kad dabartinė paskirstymo sistema trukdo optimaliai panaudoti menkus pajėgumus judriuose oro uostuose.

3.9 Todėl Komisija siūlo dabartinį reglamentą keisti, kad būtų sudarytos sąlygos visoje ES išplėtoti rinka pagrįstus mechanizmus, jei bus sukurtos apsaugos priemonės skaidrumui ar neiškraipytai konkurencijai, įskaitant didesnę laiko tarpinių koordinatorių nepriklausomumą, užtikrinti. Tuomet bus galima užtikrinti, kad laiko tarpiniai būtų skiriami toms oro transporto bendrovėms, kurios jais gali pasinaudoti geriausiai.

3.10 Apskaičiuota, kad peržiūrėjus dabartinę laiko tarpinių paskirstymo sistemą ir pradėjus taikyti efektyvesniu išteklių naudojimu grindžiamą laiko tarpinių paskirstymo sistemą, kasmet Europos oro uostų paslaugomis papildomai galėtų pasinaudoti iki 24 mln. keleivių, o tai užtikrintų daugiau kaip 5 mlrd. eurų ekonominę naudą ir iki 2025 m. padėtų užtikrinti iki 62 000 darbo vietų.

3.11 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad toks didelis keleivių skaičiaus padidėjimas oro uostuose, kurio Komisija tikisi po to, kai bus padaryti laiko tarpinių skirstymo taisyklių siūlomi pakeitimai, pirmiausia yra susiję su apimtimi ir ekonominiu gyvybingumu. Kadangi pats laiko tarpinių skaičius nėra didinamas, pasiūlymas išplėsti prekybą laiko tarpiniais, pirmiausia bus naudingas dideliems, galingiems orlaiviams ir judriausiems maršrutams, kurie gali sau leisti papildomas sąnaudas. EESRK mano, kad tokia tendencija nebus palanki regioninėms oro bendrovėms, siūlančioms jungiamuosius skrydžius Europoje, kurios yra svarbios sanglaudos politikai Europos Sąjungoje ir bendram aviacijos tinklų poveikiui. Finansiskai stipriausios oro bendrovės greičiausiai gaus didžiausios naudos ir nemažai jų yra įsikūrusios ne Europoje. Todėl EESRK ragina Komisiją išsamiau išanalizuoti šį poveikį ir galimas atsakomąsias priemones prieš darant bet kokius pakeitimus.

⁽³⁾ OL C 309, 2006 12 16, p. 133–134.

3.12 Siekiant išvengti sumažėjusios ar nesąžiningos konkurencijos, turėtų būti išanalizuoti kai kurių oro bendrovių, kurioms priklauso vertingi laiko tarpiniai Hitrou ir kituose oro uostuose, perėmimo atvejai ir oro bendrovių arba oro bendrovių aljansų tarpusavio konkurencijos pobūdis.

3.13 Tūpimo (kilimo) takų laiko tarpinių paskirstymo klausimas ir su tuo susijusi konkurencijos iškraipymo, oro bendrovių dominavimo rizikos ir kai kurių nepakankamai aptarnaujamų regionų problema yra, kaip jau buvo minėta pirmiau, nepakankamo oro uostų pajėgumo padarinys. Nors šias problemas tam tikru mastu galima valdyti, vienintelis perspektyvus ilgalaikis sprendimas būtų padidinti oro uostų pajėgumą.

4. Triukšmo mažinimas / apribojimai

4.1 Europos Komisija pasiūlė pakeisti taisykles, reglamentuojančias triukšmingų operacijų apribojimų įvedimą oro uostuose, siekiant užtikrinti nuoseklų ir pagrįstą ICAO darniojo metodo laikymąsi. Pagal darnųjį metodą būtina valdyti triukšmą prie oro uostų ir aplink juos, tačiau tokias triukšmo valdymo priemones reikia suderinti ir su keliaujančių žmonių poreikiais. Pagrindinis šių siūlomų pakeitimų tikslas – kuo labiau padidinti Europos oro uostų efektyvų ir tvarų tūpimo (kilimo) takų pajėgumą ir šio tikslo neturėtų pamiršti visi ES sprendimus priimančiosios asmenys, kurie svarsto šiuos pasiūlymus.

4.2 Tai galima pasiekti įvairiais būdais – iš parko pašalinant senesnius orlaivius, kurie degalus naudoja neekonomiškai (žr. EESRK nuomonę dėl *Oro uostuose išmetamo CO₂ kiekio mažinimo naujomis oro uostų valdymo priemonėmis* ⁽⁴⁾). Turėtų būti skatinama daugiau naudoti saulės energijos oro kondicionavimui ir šildymui, kaip daroma Madrido ir Atėnų oro uoste.

4.3 Dar vienas būdas oro transporto keliamam triukšmui sumažinti, kartu mažinant degalų sąnaudas ir išmetamą teršalų kiekį – paspartinti Bendro Europos dangaus programos įgyvendinimą, pirmiausia SESAR programą, kad sumažėtų bereikalingų delsimų laukiant kilimo / tūpimo laiko tarpsnio.

4.4 Todėl Komisija siūlo pakeisti dabartinės triukšmingų operacijų apribojimo taisykles, kad valdžios institucijoms sudarytų geresnes sąlygas palaipsniui nutraukti triukšmingiausių orlaivių eksploatavimą oro uostuose. Tai svarbus žingsnis įgyvendinant Komisijos tikslą dėl kuo efektyvesnio esamų tūpimo (kilimo) takų pajėgumo panaudojimo.

4.5 Mažinant triukšmą, ne mažiau svarbi yra operacijų sauga. Mažinant triukšmą aplink oro uostus, gali tecti įgyvendinti vietines koregavimo priemones ir pradėti aktyvų dialogą su gyventojais, o įvairių apribojimų poveikis oro uostų pajėgumui, pavyzdžiui, dėl darbo valandų, gali turėti didelį poveikį visai aviacijos sistemai.

4.6 Triukšmas riboja daugelio oro uostų darbo valandas ir akivaizdžiai daro neigiamą poveikį jų pajėgumui, todėl esant blogoms oro sąlygoms orlaiviai būna nukreipiami į kitus oro uostus. Turimi kilimo ir tūpimo takai turėtų būti efektyviai panaudojami. Būtina atsižvelgti į netoli oro uostų gyvenančius žmones.

4.7 Triukšmo ir taršos stebėsenos ataskaitos turėtų būti skelbiamos dėl visų pagrindinių oro uostų, kuriose pateikta informacija oro uostų kaimynystėje gyvenančius žmones turėtų įtikinti, kad triukšmo ir taršos lygiai neviršiją leistinų normų. Žmonėms, gyvenantiems vietovėse aplink oro uostus, turėtų turėti savo dispozicijoje visus informacijos šaltinius (triukšmo, oro kokybės ir kt.), kad galėtų pareikšti savo nuomonę apie visus numatomus pokyčius. EESRK siūlo įsteigti vietos informavimo komitetus ten, kur jų dar nėra.

4.8 Naujosios taisyklės turi sudaryti galimybę dalyvauti vietos bendruomenei sprendžiant taršos problemas. EESRK prašo Komisijos išanalizuoti, ar šios taisyklės atitinka Oro kokybės direktyvos tikslus ⁽⁵⁾.

5. Antžeminės paslaugos

5.1 Antžeminio ir oro susisiekimo pajėgumų suderinimas yra pirmosios svarbos.

5.2 Nuo 2007 m. sparčiai kuriama Bendro Europos dangaus reguliavimo sistema. 2009 m. priimtas antrasis teisės aktų paketas, kuriuo siekiama užtikrinti, kad Bendro Europos dangaus iniciatyvos rezultatai būtų galima naudotis nuo 2012 m. Šiandien reguliavimo sistema beveik sukurta. Vieni svarbiausių šios struktūros elementų – oro uostai, kurie kartu su oro eismo valdymo objektais sudaro civilinės aviacijos infrastruktūrą. Iš tiesų, jie yra esminis tinklo elementas – antžeminio pajėgumo trūkumas neigiamą poveikį darytų visam Bendro Europos dangaus projektui.

5.3 2012–2014 m. tiksliniai veiksmingumo rodikliai bus taikomi tik maršrutinėms oro navigacijos paslaugoms, o nuo 2012 m. bus stebimi terminalo oro navigacijos paslaugų veiklos rezultatai. Pirmiausia vėluojama dėl oro bendrovių ar jų antžeminių paslaugų (techninių, įlaipinimo ir pan.) teikėjų, oro uostų (įrangos ir pan.) ar kitų pasirengimo eiliniam reisui procese dalyvaujančių šalių kaltės.

5.4 Atsižvelgdama į tai Komisija mano, kad veiklos rezultatų plano principai turėtų būti taikomi oro uostams kaip visumai, laikantis galiojančio principo „nuo vartų iki vartų“ ir siekiant optimizuoti ir integruoti visus skrydžio iš oro uosto į oro uostą etapus. Veiklos rezultatų turėtų būti siekiama ne tik skrydžių valdymo bokšte – turi būti gerinama ir antžeminė veikla. Antžeminės paslaugos yra būtinos oro uostų pajėgumams didinti, nedarant didelių kapitalo investicijų.

⁽⁴⁾ OL C 204, 2008 8 9, p. 39–42.

⁽⁵⁾ OL L 152, 2008 6 11, p. 1–44.

5.5 Oro uostai dalyvauja ir SESAR programoje, kuri yra Bendro Europos dangaus iniciatyvos technologinė dalis. SESAR gali padėti didinti oro uostų pajėgumą, kad būtų patenkinta papildoma paklausa, sumažėtų vėluojančių ar atšauktų skrydžių skaičius.

6. Antžeminių paslaugų gerinimas

6.1 Nors antžeminės paslaugos ne visada pastebimos, keleivių patirtis oro uostuose ir orlaiviuose priklauso nuo antžeminių paslaugų kokybės. Nesvarbu, ar tai būtų tinkamas keleivių sutikimas oro uoste, ar jų bagažo pakrovimas (iškrovimas) oro uostuose, krovinių ir pašto siuntų tvarkymas, tinkamas orlaivio paruošimas (pavyzdžiui, orlaivio salono valymas) ar saugiam skrydžiui užtikrinti itin svarbių funkcijų vykdymas (pavyzdžiui, orlaivio nuledinimas), – nuo visų šių paslaugų priklauso, ar skrydis bus patogus, patikimas, saugus ir ar bus užtikrintas geriausias kainos ir kokybės santykis.

Pirmojoje 1996 m. antžeminėms paslaugoms skirtoje direktyvoje didžiausias dėmesys buvo skiriamas antžeminių paslaugų rinkos atvėrimui, o tai skatino vis dinamiškesnių antžeminių paslaugų rinkų formavimąsi. Tačiau ribotų paslaugų teikėjų konkurencija ir patekimo į rinką tvarka skirtingose valstybėse narėse vis dar labai skiriasi.

6.2 Reglamente dėl antžeminių paslaugų teikimo turi būti numatyta tokių paslaugų sauga ir kokybė, atsižvelgiant į visų oro uostų naudotojų interesus.

6.3 Judėjimo įranga, medicininė įranga ir kiti keleiviams su negalia būtini prietaisai turi būti tvarkomi laikantis kiek įmanoma aukštesnių kokybės standartų. Tokios įrangos sugadinimas gali pakenkti keleiviams su negalia, nes gali kilti pavojus jų sveikatai ir labai apribotas jų judumas. Reikia apsvarstyti galimybę rengti specialius antžeminio personalo mokymus, taikyti bendrų taisyklių išimtis, suteikti pakankamą finansinę kompensaciją už šiai įrangai padarytą žalą ir imtis kitų galimų priemonių.

6.4 Oro bendrovėms pačioms svarbu, kad oro uostų operatorių ir antžemines paslaugas teikiančios bendrovės užtikrintų, kad jų paslaugų kainos būtų pagrįstos.

6.5 EESRK pritaria Komisijos nuomonei, išdėstyta pasiūlyme dėl reglamento, kad dabartinė padėtis antžeminių paslaugų oro uostuose rinkoje yra nepatenkinama ir kad 1996 m. teisinė sistema nebėra adekvati. Antžeminių paslaugų efektyvumą dar reikia tobulinti. Kadangi trūksta kriterijų, kurie buvo panaikinti Direktyva 096/67/EB, esminiai kokybės skirtumai tarp įvairių ES oro uostų išlieka. EESRK remia siekį užtikrinti geresnius pajėgumus ir kokybę šioje rinkoje, remiantis konkurencija, nepriklausomu viešųjų sprendimų procesu ir suderinta tvarka.

Tokiame darbui inliame sektoriuje kaip antžeminės paslaugos yra svarbių socialinių problemų, kurias reikia apsvarstyti.

Konkursų sistema daro poveikį darbuotojų darbo sąlygoms ir skatina darbuotojų kaitą. Tvirtinimo ir sutarčių sudarymo procedūroms taikomi kriterijai turi užtikrinti, kad dirbtų, o prireikus, būtų priimami kvalifikuoti darbuotojai ir kad konkurencija nevyktų nuolat mažinamų atlyginimų sąskaita. Paslaugų kokybė už pagrįstą kainą – pagrindinis sutarčių sudarymo kriterijus. Komisijos pasiūlymo nuostatas dėl sutarčių sudarymo reikia tobulinti.

6.6 Turėtų būti patvirtinta daugiau paslaugų teikėjų tik tuo atveju, jeigu nesumenkės teikiamų paslaugų kokybė; be to, turėtų įsigaliooti privalomos taisyklės, kad būtų išvengta atlyginimų dempingo ir užtikrintas darbuotojų perėmimas vienos sąlygomis pasikeitus paslaugų teikėjui bei nustatyti atitinkami darbuotojų kvalifikacijos ir patikimumo tikrinimo reikalavimai.

6.7 Tokie svarbūs įvykiai kaip vulkaninių pelenų sukelta krizė ir didelis iškritusio sniego kiekis, dėl kurių sustojo pagrindinių oro uostų veikla, priverstė pripažinti, kad reikia gerinti Europos oro uostų antžeminių operacijų ir viso tinklo koordinavimą ir stiprinti keleivių teises.

6.8 EESRK palankiai vertina siekį standartizuoti antžeminių paslaugų kokybę ES oro uostuose. Ši reforma turėtų įpareigoti oro bendroves perkrauti visą bagažą už pagrįstą mokestį, nepriklausomai nuo vežėjo. Todėl tranzitu vykstantys keleiviai sutauptytų laiko ir jiems būtų suteikta pagalba. Turėtų būti sustiprinta registruoto bagažo apsauga nuo vagysčių. Turi būti parengtos nuostatos dėl kokybės standartų užtikrinimo, jeigu norima, kad naujosios sistemos būtų sėkmingai įgyvendintos.

6.9 Kai oro uosto bendrovėms suteikiama galimybė už pagrįstą kainą pasinaudoti oro uosto infrastruktūra, padidėja visos aviacijos sistemos veiksmingumas. Atsiradusi oro uostų konkurencija labai prisidėjo, kad šis tikslas būtų pasiektas. Dar vienas svarbus žingsnis Europos Sąjungoje buvo žengtas 2009 m., kai buvo priimta direktyva dėl oro uostų mokesčių, kurioje nustatomi būtiniausi standartai, kuriais vadovaujantis nustatomi oro transporto bendrovėms taikomi mokesčiai už naudojimąsi skrydžiams vykdyti reikalinga aviacijos infrastruktūra.

6.10 Įgyvendinus šioje nuomonėje EESRK pasiūlytas priemones dėl saugos, kokybės ir socialinių sąlygų darbuotojams, oro uostuose, aptarnaujančiuose daugiau nei 5 mln. keleivių per metus, turėtų būti leidžiama dirbti trims antžeminių paslaugų teikėjams. Oro bendrovėms turėtų būti suteikta „saviteikos“ organizavimo teisė, tačiau nereikėtų pamiršti kokybės ir saugos standartų.

7. Oro uostų ir tūpimo bei kilimo takų eksploatavimo veiksmingumas

7.1 Oro uostų ir kilimo bei tūpimo takų efektyvus eksploatavimas priklausys ne maža dalimi nuo antžeminių operacijų.

7.2 Oro uostai – pagrindinė keleivius ir oro transporto bendroves jungianti grandis, todėl nuo oro uostuose teikiamų paslaugų kokybės daugiausia priklauso keleivių ir oro transporto bendrovių patirtis. Oro uostų parduotuvių ir restoranų pajamos yra plačiai panaudojamos oro bendrovių oro uostų veiklai subsidijuoti (tūpimo (kilimo) mokesčiai, orlaivių stovėjimo aikštelės ir kt.). 2009 m. su oro bendrovėmis susijusios rinkliavos padengė tik 29 proc. oro uostų veiklos sąnaudų (jau nekalbant apie kapitalo sąnaudas). Toks modelis užtikrina, kad oro bendrovės taikomos rinkliavos išliks konkurencingos ir jos galės plėsti savo paslaugas, kurios galiausiai bus naudingos keleiviams. Oro uostai turėtų būti toliau skatinami šias pajamas didinti ir siūlyti mažmeninius produktus, atitinkančius konkrečių keliautojų poreikius.

7.3 Vienas svarbiausių efektyviai veikiančiam oro uostui keliamų reikalavimų – lengvas pasiekiamumas pasinaudojant geležinkelio jungtimis. Mažų oro uostų pasiekiamumas gali būti pagerintas sukūrus gerai organizuotą autobusų transporto paslaugų tinklą, o didesni oro uostai arba oro uostai, netoli kurių jau yra geležinkelio bėgiai, gali pasirinkti papildomą tvarų sprendimą – geležinkelius. Tais atvejais, kai įmanoma, susisiekimas vandens transportu turėtų būti užtikrintas į tokius oro uostus kaip Šipolio ir Nicos bei daugelį kitų.

8. Saugumas

8.1 Vienkartinio patikrinimo sistema, kuriai Komisija jau pritarė, turi būti nedelsiant įdiegta visuose Europos oro uostuose (žr. EESRK nuomonę dėl aviacijos saugumo rinkliavų ⁽⁶⁾).

8.2 Antrasis tikslas yra susijęs su saugumo rinkliavomis. Nuo 2002 m. ES teisėje valstybėms narėms ir oro uostams nustatyti griežtesni saugumo reikalavimai. Šiuo metu aviacijos saugumo sąnaudų padengimo klausimai reguliuojami nacionaliniu lygmeniu.

8.3 Bilieto pirkimo internetu mokesčiai, pavyzdžiui, už saugumą turėtų būti skaidrūs, kaip reikalaujama EESRK nuomonėje „Ištaisintos oro transporto keleivių teisės“ ⁽⁷⁾. Jeigu keleivis

nekeliauja, bilieto kaina turėtų būti minimali ir tos bilieto kainos sudedamosios dalys, kurių oro bendrovės neprivalo sumokėti (pavyzdžiui, oro uosto mokesčiai ir valdžios sektoriaus mokesčiai) turėtų būti keleiviui grąžintos.

8.4 Keleiviai, aviacijos pramonė ir oro uostai dažnai mano, kad saugumo patikros apsunkina veiklą. Reikia rasti pusiausvyrą tarp saugumo didinimo ir palankesnių sąlygų keliauti sudarymo (žr. EESRK nuomonę dėl kūno skenerių naudojimo ES oro uostuose ⁽⁸⁾). Reikėtų nustatyti bendrus europinius standartus siekiant užtikrinti oro transporto keleivių, kurie naudojami techninės ar medicininės pagalbos priemonėmis, saugumo kontrolės aiškumą ir nuoseklumą bei pagarbą minėtų keleivių asmens orumui.

8.5 2013 m. balandžio mėn. bus panaikintas šiuo metu taikomas draudimas rankiniame bagaže vežti skysčius ir gelius – keleiviams bus leista į orlaivio saloną pasiimti ES oro uostuose patikrintus skysčius. Lėktuvo keleivių teises būtina apibrėžti aiškiau, o rankiniam bagažui turėtų būti taikomos vienodos taisyklės ir gerbiama keleivių teisė įsigyti prekių prieš įlaipinimą.

8.6 Skenerių technologijos sparčiai vystosi ir gali palengvinti saugumo operacijas tiek keleiviams, tiek oro uostams (pavyzdžiui, sumažėtų būtinių apieškoti rankomis). Tai neturėtų pažeisti keleivių pagrindinių žmogaus orumo teisių ⁽⁹⁾.

8.7 Šiais metais JAV vyriausybė savo operatyvaus skenavimo programą, pavadintą „išankstinio patikrinimo“ sistema, įgyvendins 28 oro uostuose. Šiuo metu ši programa veikia 7 oro uostuose. Dažnai skraidantys keleiviai ir patikimo keleivio programos dalyviai, kirsdami saugumo patikrinimo zoną, jau galės nebeusiauti batų, nebeusiauti diržų ir nenusivilkti paltų. Reikėtų apvarstyti tokios tvarkos įvedimą ir Europos oro uostuose.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ OL C 100, 2009 4 30, p. 39–43.

⁽⁷⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 125.

⁽⁸⁾ OL C 107, 2011 4 6, p. 49–52.

⁽⁹⁾ Žr. ankstesnę išnašą.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos palydovinės navigacijos sistemų įrengimo ir eksploatavimo

(COM(2011) 814 final – 2011/0392 (COD))

(2012/C 181/32)

Pranešėjas **Thomas McDONOGH**

Europos Parlamentas, 2011 m. gruodžio 15 d., Europos Taryba, 2012 m. sausio 20 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 172 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos palydovinės navigacijos sistemų įrengimo ir eksploatavimo

COM(2011) 814 final – 2011/-392 (COD).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 13 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 167 nariams balsavus už ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas palankiai vertina Komisijos pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos palydovinės navigacijos sistemų įrengimo ir eksploatavimo. Sėkmingas Europos pasaulinės palydovinės navigacijos sistemos (GNSS) programų įgyvendinimas yra gyvybiškai svarbus ES klestėjimui ir saugumui ateityje. Pritariame Komisijos pasiūlymui pakeisti Reglamentą (EB) Nr. 683/2008 nauju reglamentu, nustatančiu GALILEO ir EGNOS programų finansavimo ir valdymo modelį.

1.2 Komitetas tvirtai remia GALILEO programos tikslą sukurti pirmąją pasaulinę palydovinės navigacijos sistemą (GNSS), kontroliuojamą civilinių institucijų ir visiškai nepriklausomą nuo egzistuojančių sistemų, kuri užtikrintų nenutrūkstamas GNSS paslaugas ir būtų strategiškai naudinga Europai. Palydovinė navigacija jau tapo esmine paslauga Europos transportui, pramonei ir piliečiams, todėl nepriimtina, kad, norėdami nustatyti padėtį ar laiką bei navigacijos tikslais, turime naudotis JAV GPS ir Rusijos GLONASS. Europa turi teikti GNSS paslaugas naudodamasi savo pačios infrastruktūra, kurios patikimumas neturi priklausyti nei nuo JAV, Rusijos ar Kinijos karinių prioritetų.

1.3 Turėdamas omenyje, kad Europos 27 valstybių narių 6-7 proc. BVP, t. y. 800 milijardų eurų, jau priklauso nuo JAV GPS sistemos (Europos pasaulinės palydovinės navigacijos sistemos poveikio vertinimo santrauka, pridėjama prie dokumento Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl tolesnio Europos palydovinės navigacijos programų įgyvendinimo (2014-2020 m.) - SEC(2011) 1447, 2011 11 30), Komitetas palankiai vertina tai, kad reglamente dėmesys skiriamas

GALILEO ir GPS sąveikumui. Tačiau EESRK mano, kad lygiagrečiai su sąveikumu Europa turėtų vykdyti agresyvią GPS pakeitimo GALILEO ir EGNOS technologijomis politiką. Tai svarbiausios technologijos Europos GNSS.

1.4 EESRK rekomenduoja aktyviai propaguoti ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ programoje („Horizontas 2020“ - 80 mlrd. eurų vertės programa, skirta investicijoms į mokslinius tyrimus ir inovacijas 2014-2020 m.). Europos GNSS inovacijų diegimo potencialą. Palydovinės navigacijos sistemos bus labai vertingos technologijų inovacijoms ir gali duoti Sąjungai didelės makroekonominės naudos.

1.5 Nuo sėkmingo Europos GNSS - tiek GALILEO, tiek EGNOS - įgyvendinimo ir valdymo priklauso strategijoje „Europa 2020“ numatytos pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo vizijos sėkmingas įgyvendinimas („2020 m. EUROPA. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“, COM(2010) 2020). Komitetas pažymi, kad Komisijos sąnaudų ir naudos analizės (Poveikio vertinimas, pridėjamas prie Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl tolesnio Europos palydovinės navigacijos programų (2014-2020 m.) įgyvendinimo - (SEC(2011) 1446 final)) duomenimis, siūlomos GNSS programos per sistemos 2014-2034 m. gyvavimo ciklą duos Sąjungai 68,63 mlrd. (116,88 mlrd. eurų palyginamosiomis kainomis, kasmet diskontuojamomis 4 proc. pagal ES poveikio vertinimo gaires) gryno pelno.

1.6 EESRK pritaria Europos GNSS politikos tikslams ir siūlomam Reglamentui dėl sistemų įrengimo ir eksploatacijos, tačiau Komitetui susirūpinimą kelia ligšiolinis Europos programų valdymas, dėl kurio smarkiai vėluoja jų įgyvendinimas, išaugo sąnaudos ir nepasinaudojama jų teikiama nauda. Tiki-masi, kad siūlomas reglamentas suteiks būtiną politinę paramą,

numatys valdymo struktūras ir sukurs pagrindą Europos GNSS įrengti, kaip kad dabar numatyta, ir bus gauta su tuo susijusi nauda.

1.7 Komitetas pažymi, kad 19,5 proc. finansinės naudos, kurią duos Europos GNSS programa, bus gauta iš Europos GNSS taikomųjų programų vartotojų rinkos augimo (Poveikio vertinimas, pridodamas prie Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl tolesnio Europos palydovinės navigacijos programų (2014-2020 m.) įgyvendinimo - (SEC(2011) 1446 final)). Šiuo požiūriu Komitetas primena Komisijai savo 2011 m. vasario 16 d. nuomonę dėl Pasaulinės navigacijos palydovų sistemos (GNSS) taikymo veiksmų plano ⁽¹⁾. Svarbiausia, Komitetas reikalauja, kad Europos GNSS agentūra (GSA) parengtų išsamų šios svarbios rinkos augimo verslo planą.

1.8 Komitetas mano, jog Europos palydovinės navigacijos sistemoms skubiai reikalingas tvirtas rinkodaros ir komercinės veiklos vadovavimas, remiamas atitinkamomis investicijomis į komercializacijos programas. Ilgalaikė sėkmė priklauso nuo EGNOS ir GALILEO komercializacijos; būtina, kad Europos GNSS vertė būtų žinoma rinkai ir kad būtų propaguojamas jos naudojimas. Iki šiol per mažai nuveikta šioje gyvybiškai svarbioje ir sudėtingoje srityje.

1.9 EESRK džiaugiasi, kad Komisija pabrėžia, jog būtinas patikimas programų, kurios kitą 2014-2020 m. finansavimo laikotarpį biudžetui kainuos 7,89 mlrd. eurų dabartinėmis kainomis, finansų valdymas. Komitetas palankiai vertina tai, kad reglamente nustatyta, jog EK privalo valdyti programoms skirtas lėšas ir kontroliuoti, kaip įgyvendinama visa su programomis susijusi veikla, įskaitant Europos GNSS agentūrai (GSA) ir Europos kosmoso agentūrai perduotą veiklą. EESRK taip pat palankiai vertina Komisijos planus sukurti rizikos valdymo mechanizmą ir valdymo priemones, kurios iki minimumo sumažintų didesnių nei numatyta programų sąnaudų tikimybę.

1.10 Tačiau EESRK taip pat atkreipia dėmesį į Komisijos perspėjimą, kad investavimas į palydovinės navigacijos technologiją susijęs su dideliu netikrumu ir rizika ir todėl sunku tiksliai prognozuoti programos sąnaudas. Todėl, nepaisydamas įgaliojimų perdavimo susitarimų (pagal Reglamentą (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002, ypač 54 straipsnį), Komitetas rekomenduoja Komisijai kas mėnesį rengti posėdžius tiek su GSA, tiek su ESA, kad būtų galima įvertinti programų įgyvendinimo pažangą ir greitai spręsti iškilusias problemas. Be to, GSA ir ESA turėtų ne rečiau kaip kas tris mėnesius pateikti Europos Komisijai išsamias valdymo ataskaitas ir sąskaitas.

1.11 Komitetas primena Komisijai ankstesnes savo nuomones dėl GALILEO, EGNOS ir strategijos „Europa 2020“ ⁽²⁾.

2. Padėties apžvalga

2.1 Kadangi pasaulinės navigacijos palydovų sistemos (GNSS) technologijos yra pajėgios teikti labai tikslius duomenis, susijusius su padėties, greičio ir laiko nustatymu, jos itin svarbios siekiant pagerinti veiksmingumą daugelyje ekonomikos sektorių ir daugelyje piliečių kasdienio gyvenimo sričių.

2.2 Kol neveikia GALILEO programa, Europa turi naudotis JAV GPS arba Rusijos GLONASS palydovinės navigacijos paslaugomis vietos ir laiko nustatymui bei navigacijai. Naudojimasis GPS palydovine navigacija preliminariais duomenimis Europai kainuoja apie 800 mlrd. eurų, o tai sudaro 6-7 proc. Europos 27 valstybių narių BVP (SEC(2011) 1447, 2011 m. lapkričio 30 d.). Tačiau kariniai šių sistemų operatoriai negali suteikti jokios garantijos, kad ši paslauga bus teikiama nenutrūkstamai.

2.3 Nors GALILEO programą daugiausia paskatino Europos savarankiškumo palydovinės navigacijos srityje poreikis, sąveikumas su egzistuojančiomis ir būsimomis palydovinės navigacijos sistemomis, ypač su JAV GPS, labai padidintų jos vertę.

2.4 GALILEO programa buvo inicijuota siekiant sukurti nepriklausomą Europos pasaulinės palydovinės navigacijos sistemą (GNSS).

2.5 EGNOS yra regioninė palydovinė papildomų paslaugų sistema Europai, pagerinanti esamų palydovinės navigacijos sistemų, pavyzdžiui, GPS, signalus.

2.6 GALILEO - Europos palydovinės navigacijos programa - buvo pradėta kurti 2001 m. Pradiniame etape projektas buvo grindžiamas viešojo ir privačiojo sektoriaus partneryste įsteigiant GALILEO bendrąją įmonę (GJU), kad būtų galima ją bendrai valdyti ir finansuoti. 2006 m. GJU buvo pakeista Europos GNSS agentūra (GSA) (ankstesnis pavadinimas - Europos GNSS priežiūros institucija (GSA)), kuri buvo atsakinga už Europos GNSS programų visuotinės svarbos aspektų valdymą. Europos kosmoso agentūra (ESA) buvo atsakinga už GNSS programų techninį valdymą ir įgyvendinimą.

2.7 2008 m. priimtas GNSS reglamentas ⁽³⁾ įteisino ES kaip vienintelį politinį subjektą, atsakingą už Europos GNSS politikos formavimą ir visą finansavimą. GNSS reglamentas nustato ES finansavimą, skirtą GALILEO ir EGNOS programoms 2007–2013 m. 3,4 milijardų biudžetas buvo paskirstytas likusiam GALILEO plėtojimo etapui, GALILEO išdėstymo etapui ir EGNOS sistemos eksploatavimui.

⁽²⁾ OL C 221, 2005 9 8, p. 28, OL C 317, 2009 12 23, p. 103-104 ir OL C 107, 2011 4 6, p. 44-48.

⁽³⁾ OL L 196, 2008 8 24, p. 1.

⁽¹⁾ OL C 107, 2011 4 6, p. 44-48.

2.8 Komisijos pasiūlyme dėl 2014-2020 m. ES biudžeto daugiametės finansinės programos (COM(2011) 500, 2011 6 29 „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“) siūloma GNSS programą finansuoti tik iš ES biudžeto, nustatant 7 milijardų eurų viršutinę ribą 2011 m. palyginamosiomis kainomis.

2.9 Europos palydovinės navigacijos programą įgyvendinti trukdo dvi pagrindinės problemos:

- 1) dėl didesnių nei numatyta sąnaudų ir sistemos įgyvendinimo vėlavimų pagal GALILEO programą kuriama GNSS dar neveiks visu pajėgumu 2013 m., kaip buvo planuojama;
- 2) kadangi 2008 m. GNSS reglamente nenumatyta GALILEO ir EGNOS programų finansavimo ir valdymo struktūra po 2013 m., būtinas naujas teisinis pagrindas, kuriuo būtų grįžiamas ilgalaikis sistemų veikimas, priežiūra ir valdymas.

2.10 Komisijos pasiūlymu šios problemos bus sprendžiamos sukuriant naują reglamentą, pakeisiantį Reglamentą (EB) Nr. 683/2008, kuriuo bus numatyta finansavimo ir valdymo struktūra, būtina sėkmingam GALILEO ir EGNOS programų įgyvendinimui ir veikimui.

2.11 Kalbant apie infrastruktūrą, kartu su pasiūlymu pateikta ekonominės naudos analizė rodo, kad optimalus sprendimas - išdėstyti 30 palydovų sistemą, kaip ir buvo iš pradžių planuota, tačiau įrengti paprastesnę antžeminę infrastruktūrą. Šis sprendimas leistų GNSS teikti visas planuotas paslaugas ir duotų iš pradžių numatytą naudą, išskyrus tai, kad visapusišką „Gyvybės apsaugos paslaugą“ (EGNOS gyvybės apsaugos paslauga leidžia orlaiviams atlikti tikslų artėjimą ir tokiu būdu užtikrina saugesnę oro navigaciją. Ši paslauga taip pat padeda mažinti vėlavimų, kurso keitimo ir skrydžių panaikinimo atvejų skaičių. EGNOS gyvybės apsaugos paslauga sudaro oro uostams galimybę didinti savo pajėgumus ir mažinti veiklos sąnaudas. Galiausiai, padeda mažinti išmetamą CO₂ kiekį šiame sektoriuje) būtų galima teikti tik esant sąveikai su JAV GPS.

2.12 Geriausias būdas sukurti valdymo struktūrą - Europos GNSS agentūrai patikėti ne tik saugumo ir su rinka susijusias užduotis, bet ir programos eksploatavimo etapo valdymo užduotis. Komisija ir toliau liks atsakinga už programoms skirtų lėšų valdymą ir kontroliuos, kaip įgyvendinama visa su programomis susijusi veikla, įskaitant Europos GNSS agentūrai (GSA) ir Europos kosmoso agentūrai perduotą veiklą.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EGNOS ir GALILEO programoms reikia aiškaus vadovavimo ir besąlygiškos, visapusiškos ES paramos, kad būtų

atkurtas rinkos pasitikėjimas, kuriam pakenkė viešojo ir privataus sektorių partnerystės GJU žlugimas. 2014-2020 m. asignavimai iš biudžeto ir Komisijos siūlomas reglamentas yra gera pradžia, tačiau norint sustiprinti rinkos pasitikėjimą, nuo šiol bus būtina demonstruoti gerą valdymą ir nuoseklią politinę paramą programoms.

3.2 Europai reikia paspartinti GNSS išdėstymo ir rinkos vystymo tempą, ypač turint omenyje GALILEO paleidimo atidėjimo kainą ir didėjančią JAV, Rusijos ir Kinijos konkurenciją. Kinija plečia savo karinę palydovinę navigacijos sistemą Beidou iki pasaulinės COMPASS sistemos, siekdama 2020 m. teikti konkurencingas civilines paslaugas visame pasaulyje, įskaitant Europą. GALILEO ir EGNOS privalo kuo skubiau tapti GNSS standartu Europoje.

3.3 Europos palydovinės navigacijos sistemos turėtų būti svarbi mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ dalis. Europos GNSS grindžiami nauji produktai ir paslaugos, padedantys didinti energijos vartojimo efektyvumą ir mažinti ekonomikos plėtojimo poveikį aplinkai, paskatins ne tik pažangųjį ekonomikos augimą, bet ir tvarų vystymąsi.

3.4 Nepažeidžiant pasaulinės konkurencijos taisyklių, galbūt reikėtų nustatyti ES priemones, kurios paskatintų pirmenybę teikti GALILEO technologijoms, o ne prastesnėms technologijoms, ypač renkantis taikomąsias programas, kurioms būtinas paslaugų tęstinumas arba didelis tikslumas ir integralumas, arba siekiant saugumo.

3.5 Kadangi imtuvų mikroschemų rinkiniai (mikroschemų rinkinys yra integruotų grandinių grupė arba mikroschemos, kurios veikia kartu. Paprastai jos parduodamos kaip vienas produktas. Mikroschemų rinkinys būna pritaikytas tam tikrai mikroprocesorių šeimai. Mikroschemų rinkinys valdo duomenų perdavimą tarp procesoriaus ir išorinių įtaisų, todėl nuo jo priklauso visos sistemos veikimas) yra labai svarbūs skverbimosi į rinką ir taikomųjų programų vystymo strategijai, nebrangių dviejopo naudojimo imtuvų mikroschemų (GPS + GALILEO) vystymas turi lemiamos reikšmės. Tam galėtų būti tikslingai naudojamos MTTV lėšos.

3.6 Būtina strategija, kuri užtikrintų mažą imtuvų mikroschemų gamybos savikainą dėl didelės gamybos apimtys patirties kreivės poveikio, kad dviejopo naudojimo GPS+GALILEO mikroschemos galėtų konkuruoti kainos požiūriu tik su GPS tinkamomis mikroschemomis.

3.7 Norint plėsti Europos GNSS produktų ir taikomųjų programų vartojimo rinką, GSA būtina agresyvi rinkodaros strategija, kuriai vadovautų labai patyrusi komanda.

3.8 EGNOS ir GALILEO programoms turėtų būti sukurta pasaulinė ženklo daros strategija, kurioje būtų suderinti tikslai, išryškinta prekės vertė, supaprastinta rinkos komunikacija ir aiškūs rinkodaros prioritetai.

3.9 Rinkai turi būti pateikta tik aukščiausius standartus atitinkanti GALILEO technologija ir paslaugos. Reikalinga griežta technologijų vystymo ir įgyvendinimo galutinių vartotojų lygmeniu kontrolė.

3.10 Deja, kai kurie pirmieji EGNOS produktai nebuvo techniniu požiūriu pakankamai kokybiški ir neatitiko klientų reikalavimų. Ženklo daros strategijos vienas elementų turėtų būti kokybės ženklo sukūrimas visoms patvirtintoms EGNOS ir GALILEO technologijoms, kad nenukentėtų prekės ženklo reputacija.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendro žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkų organizavimo

(COM(2011) 416 final),

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Bendros žuvininkystės politikos reforma“

(COM(2011) 417 final),

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Bendros žuvininkystės politikos išorės aspektas“

(COM(2011) 424 final),

pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendros žuvininkystės politikos

(COM(2011) 425 final)

(2012/C 181/33)

Pranešėjas **Gabriel SARRÓ**

Bendrapranešėjis **Franco CHIRIACO**

Europos Taryba, 2011 m. rugsėjo 1 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. rugsėjo 13 d. ir 2011 m. spalio 5 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsniu, dėl pasiūlymų COM(2011) 416 final ir COM(2011) 425 final, bei Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, dėl komunikatų COM(2011) 417 final ir COM(2011) 424 final nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendro žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkų organizavimo

COM(2011) 416 final,

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Bendros žuvininkystės politikos reforma“

COM(2011) 417 final,

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Bendros žuvininkystės politikos išorės aspektas“

COM(2011) 424 final,

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendros žuvininkystės politikos

COM(2011) 425 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 14 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 152 nariams balsavus už, 5 - prieš ir 14 susilaikius.

1. Išvados

1.1 EESRK pritaria Komisijai, kad būtina siūlyti tuo pačiu metu persvarstyti Bendrą žuvininkystės politiką (BŽP) ir bendrą rinkos organizavimą (BRO) taip padidinant reikiamą žuvininkystės, akvakultūros ir vėžiagyvių gaudymo sektoriaus gamybos, perdirbimo ir prekybos aspektų integraciją, nuoseklumą ir derumą.

1.2 Apskritai, EESRK pritaria pasiūlyme išdėstytiems bendriems ir konkretiems tikslams bei gero valdymo principams. BŽP turi užtikrinti, kad vykdant žvejybos ir akvakultūros veiklą būtų sukurta ilgalaikė ir tvirta aplinkosaugos, ekonominės ir socialinės sąlygos ir prisidedama prie maisto produktų pasiūlos taikant atsargumo principą ir ekosisteminį metodą.

1.3 Vis dėlto EESRK mano, kad pasiūlyme dėl reglamento konkrečiai nenurodomos žuvininkystės valdymo priemonės, kurios reikalingos, kad būtų visiškai atkurti ir išlaikyti tokio dydžio žuvų ištekliai, kurių pakaktų garantuoti didžiausiam tausiam leidžiamam sužvejoti kiekiui, piliečiams užtikrinti sveiki ir kokybiški žuvininkystės ir akvakultūros produktai, prisidedama prie žvejų bendruomenių gerovės ir gamybos bei perdirbimo įmonių našumo, suteikiamos patrauklesnės ir saugesnės darbo vietos.

1.4 Komitetas pritaria jau galiojančioms bendrosioms nuostatomis dėl galimybės naudotis Europos Sąjungos vandenimis, kurios yra naudingesnės vietos žvejų bendruomenėms.

1.5 Komitetas pritaria išteklį išsaugojimo priemonių rūšims ir siūlomoms techninėms priemonėms, kurios turės būti pritaikytos įvairiems žvejybos rajonams.

1.6 EESRK remia pasiūlymą sudaryti daugiamečius planus, kad iki 2015 m. būtų atkurti ir išlaikyti, jeigu įmanoma, visų žuvų išteklį dydžiai, leidžiantys taikyti didžiausio tausaus leidžiamo sužvejoti kiekio principą. Šis pagirtinas tikslas sunkiai pritaikomas mišriajai žvejybai, todėl EESRK prašo Komisijos pasiūlyti praktinių būdų, kaip spręsti minėtuose žvejybos plotuose galinčias iškilti problemas.

1.7 EESRK nuomone, svarbiausia, kad valstybės narės, remiamos Komisijos, aprūpintų mokslo įstaigas reikiamomis priemonėmis, kad jos galėtų tinkamai patenkinti poreikius taikomųjų mokslinių tyrimų srityje ir apimtų visas verslinei žvejybai skirtas žuvų rūšis, su ja susijusias ir nuo jos priklausomas rūšis ir jų aplinką.

1.8 Draudimo išmesti žuvis į jūrą politikos klausimu EESRK mano, kad tai pageidautinas tikslas, tačiau pasisako už laipsniškesnį ir proporcingesnį metodą, paremtą laipsnišku išmetamų žuvų kiekio mažinimu, kartu propaguojant ir skatinant žvejybos įrankių selektyvumą, priemones, skirtas perdirbti žuvininkystės

produktus suteikiant jiems pridėtinės vertės, pardavimo galimybių paiešką, taip pat laivų ir žvejybos uostų infrastruktūrą.

1.9 EESRK mano, kad pasiūlyme nepakankamai išsamiai išnagrinėtas regionalizavimo klausimas ir nesiūloma jokių decentralizacijos priemonių.

1.10 Kalbant apie santykinį stabilumą ir jo užtikrinimą paskiriant žvejybos galimybes valstybėms narėms, Komitetas pabrėžia būtinybę atnaujinti šį kriterijų, kadangi jis pasenęs ir neatspindi žvejybos laivynų ir nuo žuvininkystės labai priklausantių vietovių dabarties realijų. Be to, Komitetas siūlo, kad, atnaujinus santykinio stabilumo principą, žvejybos galimybės būtų paskirstomos visų pirma remiantis skaidriais aplinkos apsaugos, ekonominiais ir socialiniais kriterijais.

1.11 Komitetas mano, kad pasiūlymas dėl perleidžiamųjų žvejybos koncesijų yra painus ir kad Komisija turėtų paaiškinti, kaip reikėtų interpretuoti atitinkamus straipsnius, visų pirma susijusius su „skaidrių ir nešališkų kriterijų“, kuriais vadovaujantis skiriamos koncesijos, apibrėžtimi. Be to, Komitetas prašo atsižvelgti į tokios priemonės poveikį užimtumui ir numatyti konkrečias priemones samdomiems žvejams.

1.12 Dėl žvejybos pajėgumų valdymo EESRK mano, kad Komisija vėliausiai 2014 m. turėtų atlikti išsamų žvejybos pajėgumų įvertinimą, įskaitant galią ir tonažą, taip pat žvejybos įrankių rūšių ir kitas laivų charakteristikas, o valstybės narės, vadovaudamosi šiuo įvertinimu, būtinai turėtų suderinti žvejybos pajėgumus su turimais ištekliais.

1.13 Komitetas laikosi nuomonės, kad užtikrinant ekosistemos metodu grindžiamą žuvininkystės valdymą ypač svarbu, kad renkant duomenis būtų stengiamasi gauti kuo daugiau aplinkos duomenų vadovaujantis Jūrų strategijos pagrindų direktyva ir geros aplinkos būklės kriterijais.

1.14 EESRK iš esmės pritaria Komisijos pasiūlymams dėl išorės politikos. Tačiau išreiškia susirūpinimą dėl kai kurių šios nuomonės 3.7.9 punkte paminėtų klausimų.

1.15 EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija pripažino akvakultūros politikos bendrą europinę dimensiją. EESRK ragina sustiprinti aplinkos apsaugos kontrolę ir prašo sukurti sklandžiai veikiančią administracinę sistemą ir bendrą teisinę erdvę, kuri skatintų tvirtą akvakultūros plėtrą, padėtų išlaikyti gyventojus ir kurti gerovę atokiose ne miesto vietovėse kartu užtikrinant visišką pagarbą, suderinamumą ir integraciją aplinkos požiūriu.

1.16 Naujos finansinės priemonės klausimu EESRK mano, kad reikėtų įvertinti žvejų ir jų bendruomenių vaidmenį užtikrinant tvarų pakrantės zonų vystymąsi, įskaitant socialines priemones, visų pirma praradus darbą teikiamos paramos priemones, pagalbą darbuotojų mokymui ir perkvalifikavimui ypatingą dėmesį skiriant jaunimui ir moterims.

1.17 EESRK apgailestauja, kad visais žuvininkystės ir akvakultūros sektoriaus veiklos etapais (gamybos, perdirbimo ir pardavimo) svarstytas socialinis aspektas neįtrauktas į pasiūlymą kartu su konkrečiomis priemonėmis gyvenimo ir darbo sąlygoms pagerinti, ir mano, kad reikėtų paskatinti socialinių partnerių dalyvavimą atitinkamu lygmeniu.

1.18 EESRK prašo Komisijos atsižvelgti į įvairių sektoriaus dalyvių iškeltus reikalavimus. Vykdamas BŽP reformą turės būti atsižvelgta tiek į laivų savininkų, tiek į igulų poreikius.

1.19 EESRK mano, kad smulkiosios žuvininkystės apibrėžtis, paremta vien tik laivų ilgio kriterijumi, yra pernelyg paprasta ir lemia tai, kad didelė dalis nedidelių laivynų priskiriama pramoninei žvejybai.

1.20 EESRK pritaria tikslams ir principams, kuriais bus grindžiamas naujas BRO reglamentas, ir ragina Komisiją atsižvelgti į šioje nuomonėje pateiktas Komiteto pastabas.

1.21 EESRK, siekdamas užkirsti kelią nesąžiningai konkurencijai ES rinkoje, reikalauja importuotiems produktams taikyti tuos pačius higienos ir sveikatos bei kontrolės reikalavimus kaip ir ES produktams, įskaitant visapusišką atsekamumą „nuo sugavimo iki stalo“, ir primygtinai prašo, kad vykdamas išsamią kontrolę tiek prie sienų, tiek kilmės vietoje būtų užtikrintas tinkamas šių reikalavimų, prisidedančių prie maisto saugos, laikymasis. Šiuo požiūriu Komitetas mano, kad įvairūs Europos Komisijos generaliniai direktoratai turėtų parengti darnų metodą.

1.22 EESRK pabrėžia, kad visi šie pasiūlymai taikomi ir gėlių vandenų žvejybai bei akvakultūrai ir ragina Europos Komisiją tinkamai atsižvelgti į jų ypatumus.

2. Padėties apžvalga

2.1 BŽP reglamento (pagrindinio reglamento) aplinkybės

2.1.1 BŽP buvo parengta 1983 m. ir su tam tikrais pataisymais galiojo dvidešimt metų, kol buvo iš esmės pertvarkyta Reglamentu (EB) Nr. 2371/2002. 2009 m. Komisija išanalizavo, kaip veikia reformuota BŽP, ir padarė išvadą, kad, nepaisant padarytos pažangos, ne visais aspektais (aplinkos, ekonominiu ir socialiniu) pasiekti taškos žuvininkystės tikslai, ir kad daugelis žuvų išteklių pereikvojama.

2.1.2 Tokia išvada padaryta žaliojoje knygoje⁽¹⁾ dėl bendros žuvininkystės politikos reformos. Atitinkamoje EESRK nuomonėje, kuri priimta balsų dauguma, Komitetas „rekomenduoja priimtas priemones taikyti taip, kad jos padėtų išsaugoti darbo vietas ir teritorinę sanglaudą, o strateginiai tikslai leistų išlaikyti

ekonominio, socialinio ir aplinkos aspektų pusiausvyrą užtikrinant bei skatinant atsakingą ir tvarią visų žuvininkystės grandinės dalyvių veiklą“. Vykdamas būsimą BŽP reformą, daugiau dėmesio reikėtų skirti šioms klausimams:

— „atskiros nedideliems priekrančių regionų laivynams skirtos žvejybos sistemos sukūrimas,

— socialiniams aspektams skirtas skyriaus, kuris padėtų suvienodinti žvejų darbo sąlygas, įtraukimas,

— rinkos ir prekybinės veiklos sąlygų gerinimas,

— BŽP suderinimas su jūrų aplinkos politika tuo tikslu atliekant daugiau ir išsamesnių su žuvininkystės politika susijusių tyrimų,

— visiškas BŽP integravimas į tarptautinių organizacijų (JT, FAO) veiklą⁽²⁾“.

2.1.3 Komiteto nuomonėje dėl *Regioninių plotų vystymo žuvų ištekliams valdyti ir žvejybai kontroliuoti*⁽³⁾ teigiama, kad „Komitetas palankiai vertina ketinimą radikaliai pertvarkyti bendrą žuvininkystės politiką (toliau – BŽP), ypač jos siekį parengti decentralizuotą politiką, mažiau priklausančią nuo labai išsamių, Briuselyje priimamų sprendimų ir suteikti didesnę galimybę vietos ir regionų valdžios institucijoms dalyvauti žuvininkystės valdyme. Tačiau trūksta esminės išsamos informacijos, aiškumo ir sankcijų režimo, būtino, kad tokia politika veiksmingai būtų įgyvendinama“, pažymima, kad „be klestinčių žuvų išteklių nebus tvarios žuvininkystės pramonės“, ir rekomenduojama „aplinkos tvarumui teikti pirmenybę kaip ekonominio ir socialinio stabilumo pagrindui“.

2.1.4 Be to, minėtoje nuomonėje teigiama: „kad kvotomis pagrįsti valdymo planai, paremti didžiausiu tausiai sužvejotų žuvų kiekiu, būtų veiksmingi, reikia nustatyti aukštesnes normas, kurios iš tikrųjų suteiktų galimybes visoms reglamentuojamoms žuvų rūšims klestėti, ir tai turi būti padaryta iki 2015 m.“.

2.2 Reglamento dėl bendro žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkos organizavimo aplinkybės

2.2.1 Bendras žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkos organizavimas taikomas nuo 1970 m. Jo teisinis pagrindas yra Reglamentas (EB) Nr. 104/2000. Nuo 2008 m. Komisija vykdė išsamius vertinimus ir rengė plačias konsultacijas siekdama atsižvelgti į šiuo metu galiojančių nuostatų įgyvendinimo trūkumus, naujausius pokyčius Europos ir pasaulio rinkose ir į žvejybos bei akvakultūros veiklos raidą.

⁽¹⁾ COM(2009) 163.

⁽²⁾ CESE, OL C 18, 2011 1 19, p. 53–58.

⁽³⁾ CESE, OL C 24, 2012 1 28, p. 48.

2.2.2 Nauju pasiūlymu dėl reglamento nustatomas bendras žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkų organizavimas, kuris apims šias priemones:

- a) profesinės organizacijos (gamintojų organizacijos ir tarpšakinės organizacijos),
- b) prekybos standartai,
- c) informacija vartotojams,
- d) konkurencijos taisyklės,
- e) informacijos apie rinką rinkimas.

2.2.3 EESRK mano, kad prie pirmesnių punktų turėtų būti pridėtas dar vienas punktas, skirtas prekybos santykiams su trečiosiomis šalimis, kad visi importuojami produktai atitiktų Europos Sąjungos standartus ir būtų vykdoma veiksminga jų kontrolė.

3. Pasiūlymo dėl BŽP reformos analizė ir Komiteto pastabos

3.1 Taikymo sritis ir tikslai

3.1.1 BŽP apims jūrų biologinių išteklių, gelūnų vandenų biologinių išteklių ir akvakultūros apsaugą, valdymą ir naudojimą, taip pat žuvininkystės ir akvakultūros produktų perdirimą ir prekybą jais, kai ši veikla vykdoma valstybių narių teritorijoje arba Europos Sąjungos vandenyse, įskaitant trečiųjų šalių žvejybos laivų vykdomą veiklą, arba kai ne Europos Sąjungos vandenyse ją vykdo Europos Sąjungos žvejybos laivai ar valstybių narių piliečiai.

3.1.2 BŽP turės užtikrinti, kad vykdam žvejybos ir akvakultūros veiklą būtų sukurtos ilgalaikės ir tvarios aplinkosaugos, ekonominės ir socialinės sąlygos ir prisidedama prie maisto produktų pasiūlos žuvininkystės valdymui taikant atsargumo principą ir ekosisteminį metodą, kartu siekiama užtikrinti, kad gyvieji jūrų biologiniai ištekliai būtų naudojami taip, kad iki 2015 m. atkurti ir išlaikyti žvejojamų rūšių populiacijų dydžiai viršytų dydžius, leidžiančius taikyti didžiausio tausaus leidžiamo sužvejoti kiekio principą, į visa tai įtraukiant Sąjungos aplinkos teisės aktų reikalavimus.

3.1.3 Kad būtų pasiekti šie tikslai, įgyvendinant BŽP visų pirma reikės panaikinti sužvejojamos nepageidaujamų komercinių išteklių žuvų kiekius ir laipsniškai užtikrinti, kad visos sužvejotos tokių išteklių žuvys būtų iškraunamos. Be to, turės būti sudarytos sąlygos veiksmingai žvejybos veiklai, skatinamas su akvakultūra susijusios veiklos vystymas Sąjungoje, padedama užtikrinti tinkamą nuo žvejybos veiklos priklausomų bendruomenių gyvenimo lygį, atsižvelgiama į vartotojų interesus ir užtikrinta, kad būtų renkami ir sistemingai bei suderintai tvarkomi duomenys.

3.1.4 Apskritai EESRK pritaria BŽP taikymo sričiai, bendriems ir konkretiems tikslams bei gero valdymo principams. Jis vis tik apgailestauja, kad nepakankamai dėmesio skiriama gelūnų biologinių išteklių apsaugai, valdymui ir naudojimui. Komitetas ragina Komisiją savo pasiūlymuose atsižvelgti į gelūnų vandenų žvejybos ir akvakultūros ypatumus, kartu juos suderinant su BŽP. Komitetas primena, kad vis dar būtina sukurti darbo grupes, panašias į tas, kurios sudarytos jūrų klausimais ir kurios apibendrintų įdirbį, įgytą įgyvendinant gelūnų vandenų bendrą žuvininkystės politiką ir teiktų pasiūlymus dėl jos atnaujinimo.

3.1.5 Tačiau EESRK mano, kad pasiūlyme dėl reglamento konkrečiai nenurodomos valdymo priemonės, kurios reikalingos, kad žvejybos plotai būtų valdomi siekiant atkurti ir išsaugoti žuvų išteklius ir pasiekti tikslus, kuriais ne tik sukuriamas pagrindas tausiai ir ekosistemą saugančiai žuvininkystei, piliečiams užtikrinami sveiki ir kokybiški žuvininkystės produktai, bet ir prisidedama prie žvejų bendruomenių gerovės ir gamybos bei perdirimą įmonių našumo, suteikiamos patrauklesnės ir saugesnės darbo vietos ypatingą dėmesį skiriant socialinių subjektų dalyvavimui įvairiais lygmenimis ⁽⁴⁾.

3.2 Galimybė naudotis vandenimis

3.2.1 Valstybėms narėms leidžiama nuo 2013 m. sausio 1 d. iki 2022 m. gruodžio 31 d. 12 jūrmylių nuo bazinių linijų, į kurias jos turi suverenias teises arba kurios priklauso jų jurisdikcijai, zonos vandenyse apriboti žvejybą, leidžiant žvejoti tik tradiciškai tuose vandenyse žvejojantiems žvejybos laivams iš gretimų pakrantės uostų ir ES žvejybos laivams, priklausantiems kitai valstybei narei, nepažeidžiant valstybių narių kaimynystės ryšiais grindžiamų nuostatų, pagal kurias tokia žvejyba leidžiama.

3.2.2 Be to, vandenyse, esančiuose iki 100 jūrmylių atstumu nuo Azorų salų, Madeiros ir Kanarų salų bazinių linijų, susijusios valstybės narės gali nuspręsti tuo pačiu laikotarpiu leisti žvejoti tik minėtų salų uostuose registruotiems laivams. Šie apribojimai netaikomi tradiciškai šiuose vandenyse žvejojantiems ES laivams, jei jie neviršija tradiciškai taikomų žvejybos pastangų.

3.2.3 Komitetas pritaria šioms galimybės naudotis vandenimis priemonėms, kurios jau galioja ir turėtų būti papildytos priemonėmis, užtikrinančiomis lengvatines sąlygas tiems žvejams, kurie vykdo socialiniu ir aplinkos požiūriu darnią veiklą ir kurių veikla naudingesnė vietos žvejų bendruomenėms.

3.3 Jūrų biologinių išteklių išsaugojimo priemonės

3.3.1 EESRK mano, kad į dabartinę BŽP įtraukti daugiamečiai planai kai kuriais atvejais padarė didelį teigiamą poveikį, todėl turi būti ir toliau įgyvendinami, kaip numatyta naujajame pasiūlyme, analizuojant problemas, trukdžiusias juos tinkamai įvykdyti, ir visuomet remiantis ES mokslo įstaigų atliktais svariais moksliniais tyrimais. Be to, Komitetas mano, kad reikia numatyti tinkamus, lengvai pritaikomus ir lanksčius ištaisymo mechanizmus.

⁽⁴⁾ COM(2011) 417.

3.3.2 Dėl daugiamečių planų tikslo iki 2015 m. atkurti ir išlaikyti visų žuvų išteklį dydžius, leidžiančius taikyti didžiausio tausaus leidžiamo sužvejoti kiekio principą, EESRK mano, kad, nors tai sveikintinas labai svarbus tikslas, kuris grindžiamas Jungtinių Tautų Jūrų teisės konvencijos (UNCLOS) nuostatomis, ES teisiškai privalomomis nuo 1998 m., ir kuris buvo pakartotas reikėtų atsižvelgti į 2002 m. pasaulinio aukščiausio lygio susitikime darnaus vystimosi klausimais pranešimą, kuriuo remiasi Komisija siūlydama minėtą priemonę ir kuriame teigiama, kad, norint užtikrinti tasią žuvininkystę, visais lygmenimis reikės įgyvendinti šias priemones: išlaikyti arba atkurti tokius žuvų išteklį dydžius, kad būtų galima taikyti didžiausio tausaus leidžiamo sužvejoti kiekio principą, o išeikvotų žuvų išteklį atveju šiuos uždavinius įgyvendinti kuo greičiau ir, jei galima, ne vėliau kaip 2015 m.

3.3.3 Komitetas mano, kad didžiausio tausaus leidžiamo sužvejoti kiekio tikslas palieka tam tikrą aiškinimo laisvę turint omenyje jo įgyvendinimo nuostatas, ir pažymi, kad jis sunkiai pasiekiamas tam tikruose mišrios žvejybos plotuose, kadangi vyksta skirtingų žuvų rūšių tarpusavio sąveika ir sužvejojamų žuvų kiekis, pagal kurį nustatomos žvejybos pastangos, neatitinka kiekvienos atskiros rūšies tausaus leidžiamo sužvejoti kiekio. EESRK prašo Komisijos pasiūlyti praktinių būdų, kaip spręsti mišrios žvejybos plotuose galinčias iškilti problemas.

3.3.4 EESRK ragina Komisiją atsižvelgti į tai, kad žuvų išteklį būklės ES vandenyse gerinimo priemonės neturėtų neigiamo poveikio kitų zonų žuvų išteklį tvarumui dėl augančios tarptautinės prekybos žuvininkystės produktais ir ES žuvininkystės pajėgumų perkėlimo.

3.3.5 Kad daugiamečiai planai būtų pagrįsti pačiais geriausiais žuvų išteklį būklės moksliniais vertinimais, EESRK mano, kad valstybės narės, padedamos Komisijos ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo, turėtų teikti pirmenybę tam, kad moksliniams institutams būtų suteikti visi būtini ištekliai, kad jie galėtų atlikti reikiamus mokslinius tyrimus ir spręsti visų sugaunamų žuvų klausimą. Tais atvejais, kai nėra tinkamų mokslinių vertinimų, reikėtų taikyti 1995 m. Jungtinių Tautų susitarime dėl žuvų išteklį nustatytą atsargumo principą. Komiteto nuomone, būtina sudaryti palankias sąlygas mokslininkų ir žvejų dialogui.

3.3.6 Be to, Komitetas mano, kad priemonių, skirtų išlaikyti arba atkurti tokius žuvų išteklį dydžius, kurie leistų pradėti taikyti didžiausio tausaus leidžiamo sužvejoti kiekio principą iki 2015 m., taikymas darys įtaką valstybių narių laivynų pajėgumams ir reikėtų užtikrinti, kad visų pirma būtų panaikinti aplinkai didžiausią žalą darantys ir socialiniu požiūriu mažiausiai privalomų turintys laivynų segmentai. Todėl Komisija turėtų numatyti koregavimo priemones žuvininkystės sektoriui suteikiant socialinių ir su darbu susijusių alternatyvų, kad būtų išvengta dabartinio darbo vietų praradimo dėl apgailėtinos žuvų išteklį būklės. Šiuo požiūriu EESRK ragina išsamiai išnagrinėti daugiamečių planų socialinį ir ekonominį poveikį artimiausiu, vidutinės trukmės ir ilgalaikiu laikotarpiu.

3.3.7 Daugiamečių planų turinyje ir techninių priemonių sistemoje reikia nurodyti jų taikymo sritį žuvų išteklį, jūrų žvejybos plotų ir ekosistemų atžvilgiu, o jų tikslai turi atitikti bendrus ir konkrečius BŽP tikslus, nurodytus 3.1.1 punkte. Kiekvieno daugiamečio plano techninių priemonių sistema turi prisidėti prie žuvų išteklį dydžio išsaugojimo arba atkūrimo, kad būtų galima taikyti didžiausio tausaus leidžiamo sužvejoti kiekio principą, turi sumažinti sugaunamą pernelyg mažo dydžio individų ir nepageidaujamų jūrų organizmų kiekį ir sumažinti žvejybos įrankių poveikį ekosistemai.

3.3.8 EESRK pritaria tiek 14 straipsnyje numatytų techninių priemonių turiniui ir jų sistemai, nes jie atitinka BŽP reformos tikslus. Šios techninės priemonės turi būti taikomos atsižvelgiant į skirtingų žvejybos plotų ypatumus.

3.3.9 Kalbant apie Komisijos numatytą įpareigojimą, kad visos sužvejotos žuvys būtų iškraunamos (draudimas išmesti sugautas žuvis), pasiūlyme dėl BŽP reformos nustatytas laikotarpis nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2016 m. sausio 1 d., kai tam tikros žuvų rūšys, kurioms taikomi sužvejoto kiekio apribojimai, turės būti saugomos ir laikomos žvejybos laive nuo kiekvienų iš šių metų sausio 1 d. Visoms šioms rūšims nustatomi žuvų išteklį mažiausi išteklį išsaugojimą užtikrinantys orientaciniai dydžiai. Šias žuvų rūšis bus galima parduoti tik žuvų miltų ir naminių gyvūnų ėdalo gamybai. Žuvų, sužvejojant viršijant nustatytas žvejybos galimybes, pardavimo standartai turi būti nustatyti atsižvelgiant į bendrą rinkų organizavimą.

3.3.10 Kalbant apie pasiūlymą uždrausti tam tikrų rūšių žuvų išmetimą pagal nustatytą tvarkaraštį, EESRK mano, kad tai vertingas tikslas, tačiau šiuo metu tam tikruose, ypač mišrios žvejybos plotuose, jį įgyvendinti labai sunku. Iš esmės, socialiniai ir ekonominiai padariniai būtų tokie rimti, kad būtų nutrauktas kai kurių laivų eksploatavimas. Todėl Komitetas mano, kad reikėtų imtis priemonių sušvelninti šiuos padarinius. EESRK pritaria labiau laipsniškam ir proporcingam požiūriui, pagrįstam žvejybos įrankių selektyvumu ir laipsnišku išmetamų žuvų kiekiu mažinimu skatinant ir raginant imtis priemonių, skirtų jas perdirbti į pridėtinės vertės turinčius produktus ir pritaikyti laivų ir žvejybos uostų infrastruktūrą.

3.3.11 Komitetas mano, kad vertėtų ir būtų naudinga kiekviename žvejybos plote nustatyti, kodėl išmetamos žuvys, siekiant kiekviename žvejybos plote imtis tinkamesnis priemonių, kad išmetamų žuvų kiekis būtų sumažintas.

3.3.12 Komitetas mano, kad jei darbuotojai nebus tinkamai mokomi, nebus įmanoma veiksmingai taikyti draudimą išmesti žuvis. Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas turėtų teikti paramą šioms mokymams.

3.3.13 Regionalizacijos srityje Komisija galės leisti valstybėms narėms su jų vėliavomis plaukiojantiems laivams pagal daugia-
metį planą numatyti išsaugojimo ir technines priemones, susi-
jusias su tais žuvų ištekliais Sąjungos vandenyse, kuriems joms
buvo skirtos žvejybos galimybės. Šios priemonės turi atitikti
BŽP tikslus ir daugiametio plano taikymo sritį ir negali būti
švelnesnės, nei galiojančiuose ES teisės aktuose nustatytos
taisyklės. Apie šias priemones reikia pranešti Komisijai, galinčiai
jas įvertinti bet kuriuo metu, ir, jei reikia, kitoms suinteresuo-
toms valstybėms narėms ir atitinkamoms patariamosioms tary-
boms.

3.3.14 Kalbant apie nacionalines priemones, kurių gali imtis
valstybė narė, norėdama išsaugoti žuvų išteklius Sąjungos
vandenyse, jos gali būti patvirtintos, jei jos bus taikomos tik
su tos valstybės narės vėliava plaukiojantiems laivams arba tos
valstybės narės teritorijoje įsikūrusių asmenų žvejybos veiklai ir
jei jos atitinka BŽP tikslus ir yra ne mažiau griežtos nei galio-
jančiuose Europos Sąjungos teisės aktuose nustatytos priemonės.

3.3.15 Valstybė narė gali imtis nediskriminuojančių žuvų
išteklių išsaugojimo ir valdymo priemonių ir mažinti žvejybos
poveikį 12 jūrmylių nuo jos bazinių linijų zonoje, jei Europos
Sąjunga dar nėra priėmusi specialiai tam rajonui skirtų išsaugo-
jimo ir valdymo priemonių. Jei šios priemonės gali turėti
poveikio kitos valstybės narės žvejybos laivams, tokios prie-
monės priimanos tik po to, kai su Komisija, atitinkamomis
valstybėmis narėmis ir patariamosiomis tarybomis pasikonsul-
tuojama dėl priemonių projekto, kuriame pateiktas aiškinamasis
memorandumas.

3.3.16 EESRK mano, kad nors siūlomos priemonės gali būti
tinkamos, pasiūlyme dėl reglamento nenustatyti aiškūs mecha-
nizmai, kaip decentralizuoti sprendimų priėmimą, ir mano, kad
reikia atsižvelgti į neseniai jo priimtos Nuomonės „Regioninių
plotų vystymo žuvų ištekliams valdyti ir žvejybai kontroliuoti“
nuostatas.

3.4 Galimybė naudotis ištekliais

3.4.1 Naujame pasiūlyme remiantis LSK (bendro leidžiamo
sugauti kiekio) ir kvotų sistema dar kartą užtikrinamos vals-
tybėms narėms skirtos žvejybos galimybės valstybėms narėms
taikant santykinio stabilumo principą.

3.4.2 EESRK dar kartą kartoja tai, kas išdėstyta jo nuomonėje
dėl Žaliosios knygos, ir pabrėžia būtinybę atnaujinti santykinio
stabilumo kriterijų, kad būtų atsižvelgta į pokyčius, įvykusius po
jo sukūrimo 1976 m. Būtinybę atnaujinti šį kriterijų rodo tai,
kad Komisija dar kartą siūlo leisti valstybėms narėms keistis
visomis joms skirtomis žvejybos galimybėmis arba jų dalimi.
Tai aiškus ženklas, kad prieš 35 metus nustatytas santykinio
stabilumo kriterijus nebeatspindi realios žvejybos laivyno ir
nuo žvejybos labai priklausomų teritorijų padėties. Juo labiau,
kad EESRK mano, jog kvotų skyrimas turi būti grindžiamas ne

tik anksčiau sugautais kiekiais, bet turi būti susietas su skaidriais
aplinkos apsaugos, ekonominiais ir socialiniais kriterijais.

3.4.3 Pasiūlyme nustatyta, kad iki 2013 m. gruodžio 31 d.
visos valstybės narės turi sukurti perleidžiamųjų žvejybos konce-
sijų sistemą, taikomą visiems žvejybos laivams, kurių bendras
ilgis 12 metrų arba didesnis ir visiems žvejybos laivams, kurių
bendras ilgis mažesnis nei 12 metrų, žvejojantiems traukiamai-
siais žvejybos įrankiais. Perleidžiamųjų žvejybos koncesijų
sistemą valstybės narės gali taikyti ir žvejybos laivams, kurių
bendras ilgis mažesnis nei 12 metrų ir kurie naudoja ne trau-
kiamuosius, o kitų rūšių žvejybos įrankius; apie tai jos praneša
Komisijai.

3.4.4 Komitetas mano, kad pasiūlymo tekstas yra neaiškus ir
kad Komisija turėtų jį patikslinti, kaip jį aiškinti, visų pirma tai
pasakytina apie „skaidrių ir tikslų kriterijų“ koncesijoms gauti
apibrėžti. Šiuo požiūriu EESRK mano, kad darbuotojų teisių
nepaisantys veiklos vykdytojai neturėtų tenkinti tinkamumo
reikalavimų. Perleidžiamųjų žvejybos koncesijų nustatymas gali
suteikti galimybę užtikrinti, kad sektoriuje būtų laikomasi socia-
linių standartų, garantuojančių aukštos kokybės ir stabilias
darbo vietas Europos žuvininkystės sektoriuje ir atgrasančių
nuo nesąžiningos konkurencijos, pagrįstos mažesnėmis veiklos
snaudomis.

3.4.5 EESRK nepritaria jūrų išteklių privatizavimui. Todėl, jo
nuomone, nepriimtinas Komisijos siūlymas sukurti žvejybos
teisių perdavimo tarp privačių įmonių rinką, nes šioms
įmonėms sudarant palankesnes galimybes pasitraukti iš sekto-
riaus, padidėtų darbuotojų nesaugumas. Žvejybos teises turėtų
valdyti tik valstybės narės.

3.4.6 Dėl perleidžiamųjų žvejybos koncesijų gali sumažėti
kiekybiniai pajėgumai, bet nesumažėja kokybiniai pajėgumai ir
panaikinami aplinkai didžiausią žalą darantys, energiją neefekty-
viai vartojantys ir socialiniu požiūriu nepalankūs laivyno
elementai. Be to, dažnai žvejybos teisės susikoncentruodavo
vos keleto veiklos vykdytojų rankose. Kai kurie iš šių veiklos
vykdytojų net nepriklausė šiam sektoriui ir vėliau pagal
subrangos sutartį perleisdavo savo žvejybos veiklą kitiems,
neretai ir anksčiau žvejojusiems tuose pačiuose vandenyse.

3.4.7 Komitetas pritartų pasiūlymui sukurti perleidžiamųjų
žvejybos koncesijų sistemas, jei jos būtų neprivalomos ir vals-
tybės narės galėtų priimti sprendimą dėl tų sistemų taikymo
savo vandenyse, jos nebūtų taikomos už Sąjungos vandenų
ribų ir jų pagrindiniu tikslu būtų išsaugoti žuvų rūšis ilgalaikiu
laikotarpiu, remiantis aplinkos apsaugos, ekonominiais ir socia-
liniais kriterijais.

3.4.8 EESRK turi abejonių dėl jos taikymo Viduržemio jūroje
veiklą vykdančiam laivynui, nes Komisija savo pasiūlyme nenu-
rodė, kaip tai bus įgyvendinama.

3.4.9 EESRK mano, kad reikia užtikrinti, kad žvejybos koncepcijų perleidimui tarp valstybių narių būtų taikomos tos pačios sąlygos, kurios taikomos tos pačios valstybės narės piliečiams. Vertinant šios sistemos poveikį skirtingų valstybių narių laivynų konkurencingumui ir pelningumui, reikia pirmiausia atsižvelgti į tas valstybes nares, kurios importuoja didelius žuvininkystės produktų kiekius.

3.5 Žvejybos pajėgumų valdymas

3.5.1 Pasiūlymo aiškinamajame memorandume nurodoma, kad viena iš pagrindinių BŽP problemų yra per dideli laivyno pajėgumai. Komisijos ataskaitoje Europos Parlamentui ir Tarybai dėl ataskaitų teikimo įpareigojimų pagal Reglamentą Nr. 2371/2002 konkrečiai nurodyta, kad „visos valstybės narės laikėsi teisinių žvejybos pajėgumų apribojimų“ ir kad „daugelio valstybių narių žvejybos laivynų pajėgumai neviršija joms leidžiamos viršutinės ribos. Perviršio vidurkis yra 10 proc. skaičiuojant pagal tonažą, 8 proc. skaičiuojant pagal galią.“

3.5.2 Minėtus apribojimus Komisija numato ir naujame pasiūlyme, kurio 35 straipsnyje nustatomos viršutinės valstybių narių laivynų žvejybos pajėgumų ribos nuo 2013 m. sausio 1 d.

3.5.3 Komiteto manymu, net jei valstybės narės ir laikosi šių viršutinių žvejybos pajėgumų ribų, Komisija turėtų jas koreguoti remdamasi tikslesniu žvejybos pajėgumų apskaičiavimu, atsižvelgiant į tonažą ir galią bei žvejybos įrankių rūšį ir kitas laivų charakteristikas, kad jos būtų suderintos su turimais ištekliais.

3.5.4 EESRK taip pat mano, kad būtų labai naudinga, kad teikiant 36 straipsnyje „Žvejybos laivynų registrai“ numatytą informaciją būtų informuojama ir apie žvejybos pajėgumų padėtį palyginti su esamais ištekliais.

3.6 Žuvininkystės valdymo mokslinis pagrindas

3.6.1 Atsakomybė už žuvininkystės valdymo mokslinį pagrindą tenka tik valstybėms narėms, kurios privalės rinkti biologinius, techninius, aplinkos ir socialinius bei ekonominius duomenis, būtinus ekosistemos metodu grindžiamam jų žuvininkystės valdymui.

3.6.2 Komitetas laikosi nuomonės, kad žuvininkystės valdymui taikant ekosisteminį metodą ypač svarbu surinkti kuo daugiau aplinkos duomenų ir kvotų skyrimo sistemoje reikėtų numatyti prievolę laiku teikti patikimus duomenis ir sankcijų taikymą už šios prievolės nevykdymą.

3.6.3 Nuo 2014 m. duomenys bus renkami, tvarkomi ir naudojami pagal daugiametę programą. Iki tol bus taikomas Reglamentas (EB) dėl Nr. 199/2008 dėl duomenų rinkimo ir tvarkymo programų.

3.6.4 Valstybės narės priims nacionalines žuvininkystės mokslinių duomenų rinkimo ir mokslinių tyrimų bei inovacijų

programas. Numatoma nacionalinių korespondentų pareigybė žuvininkystės valdymui skirtų mokslinių duomenų rinkimo ir tvarkymo koordinavimui nacionaliniu lygmeniu.

3.6.5 EESRK reiškia pritarimą šiam moksliniam impulsui, mano, kad įgyvendinant mokslinių tyrimų programas reikia ieškoti informacijos apie visas rūšis, apie kurias šiuo metu trūksta mokslinių duomenų ir teigia, kad į šį darbą reikia įtraukti patariamąsias tarybas ar kitus decentralizuotus suinteresuotųjų subjektų organus.

3.7 Išorės politika

3.7.1 ES yra viena iš nedaugelio žuvininkystės sektoriaus lyderių, kuri aktyviai vykdo veiklą visose pasaulio jūrose ir vandenynuose pasitelkusi savo laivynus, investuodama, pasirašydama dvišales sutartis su trečiosiomis šalimis ir dalyvaudama pagrindinėse regioninėse žuvininkystės valdymo organizacijose (RMFO). Be to, ji turi labai internacionalizuotą perdirbimo ir prekybos sektorį.

3.7.2 ES taip pat yra vien iš pagrindinių žuvininkystės produktų rinkų suvartojimo ir importo požiūriu, todėl jai tenka didelė atsakomybė prisiimant išpareigojimus ir užtikrinant tausojančios žvejybos valdymą ir pasaulinių žuvų išteklių išsaugojimą.

3.7.3 EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad ES, įgyvendindama pasaulio ir daugiašalę darbotvarkę, privalo visame pasaulyje skatinti tausią žuvininkystę laikantis atsakingos – visų pirma aplinkosaugos požiūriu, bet taip pat ir atsižvelgiant į socialinius ir ekonominius aspektus – žuvininkystės principo. ES taip pat turi skatinti skaidrias ir sąžiningas prekybos priemones, kad jos prekybos politika derėtų su atsakingos ir tausios žuvininkystės principais.

3.7.4 EESRK pritaria pasiūlyme išdėstytiems bendriesiems principams, susijusiems su tarptautinėmis žuvininkystės organizacijomis ir tausios žuvininkystės susitarimais. Šiuo atveju reikėtų neužmiršti ir užsienyje investuojančių ES žuvininkystės įmonių, kurios turėtų būti išskiriamos ES teisėje. Taip pat valstybės narės reikėtų įpareigoti informuoti Komisiją apie bet kokių jų piliečių susitarimą su trečiosiomis šalimis, leidžiantį su jų vėliava plaukiojantiems laivams žvejoti vandenyse, kurie priklauso trečiųjų šalių jurisdikcijai arba į kuriuos trečiosios šalys turi suverenias teises. BŽP išorės aspekto reforma vyksta žuvininkystės sektoriui ir ES, ir daugelyje besivystančių šalių sudėtingomis – dėl žuvų išteklių mažėjimo, vis platesnės kitų tolimojo plaukiojimo laivynų veiklos ir klimato kaitos poveikio – aplinkybėmis. ES turėtų sudaryti palankias sąlygas privačioms Europos investicijoms į tausiąją žvejybą AKR šalyse, aukštais valdymo standartais sukuriant minėtose šalyse didelę pridėtinę vertę ir tinkamas darbo vietas.

3.7.5 EESRK manymu, ES dalyvaudama tarptautinėse organizacijose, ypač RMFO, turi siekti pagerinti žuvų išteklių apsaugą ir užtikrinti, kad visos susijusios šalys tinkamai taikytų žuvininkystės valdymo priemones.

3.7.6 Šiuo metu galiojančiais Žvejybos partnerystės susitarimais siekiama, kad ES laivai galėtų reguliuojamomis ir teisiniu požiūriu saugiomis sąlygomis žvejoti perteklinius išteklius tam tikrų šalių išskirtinėse ekonominėse zonose. Komisija laikosi nuomonės, kad galiojančius Žvejybos partnerystės susitarimus reikėtų pakeisti tausios žuvininkystės susitarimais, kuriuose pagrindinis dėmesys būtų skiriamas išteklių išsaugojimui ir aplinkos tvarumui, geresniam valdymui ir sektoriui teikiamos paramos veiksmingumui.

3.7.7 EESRK mano, kad būtina rinktis šią naują kryptį. Tuo tikslu ES turėtų dėti pastangas pasirašyti tausios žuvininkystės susitarimus, skirtus atitinkamose trečiojoje besivystančiose šalyse sudaryti palankias sąlygas aplinkos, socialiniu ir ekonominiu požiūriu darniai veiklai, grindžiamas aktyviu ir skaidriu dialogu su visais suinteresuotaisiais subjektais siekiant atsižvelgti į besivystančių šalių tvartos žuvininkystės sektoriaus vystymo prioritetus. Tausios žuvininkystės susitarimai turi būti grindžiami patikima ir skaidria moksline informacija, kiekvieno susitarimo socialinio, ekonominio poveikio ir poveikio aplinkai vertinimais, didesniu laivų savininkų indėliu į naudojimo teisių įsigijimo išlaidas ir pagarba žmogaus teisėms. EESRK manymu, darbuotojų teisių užtikrinimas turėtų tapti vienu iš reikalavimų, keliamų įmonėms, dirbančioms pagal tausios žuvininkystės susitarimus. Be to, reikėtų remti besivystančias šalis siekiant pagerinti jų pajėgumus vykdyti jūrų išteklių joms priklausančiuose vandenyse mokslinius tyrimus ir juos vertinti. Tausios žuvininkystės susitarimais turi būti ne tik ES laivynui suteikiama galimybė naudotis trečiųjų šalių vandenimis, bet ir prisidedama prie pačių trečiųjų šalių žuvininkystės vystymo sukuriant naujus, geresnį aprūpinimą maistu ir didesnę lygybę užtikrinančius pramonės objektus jų žuvininkystės sektoriuje, plėtojant tų šalių uostų veiklą ir apskritai gerinant socialinę būklę sukuriant naujas tvarias darbo vietas vietos gyventojams. Komitetas ragina Komisiją gerinti valdymą taikant socialinius ir aplinkos apsaugos kriterijus ir nustatant visas tausios žuvininkystės susitarimų vykdymo ir jų laikymosi nuolatinei stebėsenai užtikrinti būtinas priemones. Reikėtų vykdyti ekonominio, socialinio ir aplinkosauginio poveikio atitinkamų žuvininkystės susitarimų sudarysiu trečiųjų šalių žuvininkystės plėtrai vertinimus ir juos viešai skelbti visiems suinteresuotiesiems subjektams, kad būtų sudarytos sąlygos ES ir atitinkamų AKR šalių suinteresuotųjų šalių patikima informacija grindžiamam dalyvavimui ir dialogui.

3.7.8 EESRK palankiai vertina pasiūlymą į būsimus žvejybos susitarimus įtraukti skaidrumo nuostatą siekiant užtikrinti, kad būtų žinoma apie sukauptas žvejybos pastangas (vietos ar užsienio laivynų, vykdančių veiklą atitinkamoje išskirtinėje ekonominėje zonoje). Tokia nuostata kartu su geresniu duomenų rinkimu ir tobulesniais moksliniais tyrimais padės įvertinti esamus perteklinius išteklius. EESRK mano, kad reikia skaidriau taikyti tausios žuvininkystės susitarimą skelbiant *ex ante* ir *ex post* vertinimus, kuriuose pateikiama svarbių duomenų, pavyzdžiui, nurodoma ES laivyno AKR vandenyse sugautų žuvų vertė.

3.7.9 Vis tik EESRK reiškia susirūpinimą dėl kai kurių komunikate BŽP išorės aspekto klausimų pateiktų pasiūlymų. Visų pirma, kalbant apie tausios žuvininkystės susitarimus, apgailestauja, kad Komisija jau nenurodo, kad jie turėtų būti pagal šiuos susitarimus veiklą vykdančių ES laivynų veiklos ir darbo vietų apsaugos priemone dėl jų ypatumų ir sąsajos su nuo žuvininkystės labai priklausomais regionais. Taip pat nesupranta, kodėl sugriežtinama nuostata dėl išimtinių teisių. EESRK manymu, minėta nuostata, priešingai, turėtų būti lankstesnė siekiant ES laivynui sudaryti palankias sąlygas išimtiniais atvejais naudotis trečiųjų šalių vandenimis. Kalbant apie mokesčių už galimybę naudotis trečiųjų šalių vandenimis, EESRK mano, kad ES laivų savininkai turėtų mokėti tinkamo dydžio ir proporcingą mokesčių, kuris nekenktų įmonių konkurencingumui, kiekvieną atvejį išnagrinėjant atskirai, kadangi žvejybos sąlygos nėra vienodos visose trečiojoje šalyse. Galiausiai, Komisija nenurodo, kad reikia derėtis dėl atitinkamų techninių sąlygų, kurios leistų kuo geriau pasinaudoti žvejybos galimybėmis.

3.7.10 EESRK patvirtina, kad neabejotinai būtina sudaryti palankias žuvų išteklių išsaugojimui ir pasaulio mastu visose atitinkamose tarptautinėse organizacijose dėti pastangas užkirsti kelią neteisėtai (NNN) žvejybai.

3.7.11 Komiteto manymu, reikia reikalauti, kad trečiųjų šalių laivynai savo produktus į ES eksportuotų laikydamiesi tokių pat socialinių ir aplinkos apsaugos sąlygų, kokių privalo laikytis ES laivynas.

3.7.12 EESRK palankiai vertina tai, kad į pasiūlymą įtrauktas skyrius, skirtas derėjimui su Sąjungos politika kitose srityse, kuris turėtų apimti aplinkos apsaugos, prekybos, higienos ir sveikatos, socialinę, darbo, aplinkos apsaugos, vystymosi ir išorės santykių sritis.

3.8 Akvakultūra

3.8.1 EESRK džiaugiasi, kad Komisija pripažino akvakultūros politikos bendrą europinę dimensiją, ir nustatė neprivalomas ES strategines gaires dėl bendrų akvakultūros veiklos plėtros prioritetų ir tikslų; ypač palankiai vertina pasiūlymą reikalauti, kad valstybės narės iki 2014 m. parengtų daugiamečius nacionalinius strateginius savo teritorijų planus.

3.8.2 EESRK mano, kad svarbu nustatyti aiškius aplinkos, ekonominio ir socialinio tvarumo rodiklius, taikomus aplinkos apsaugos, ekonominėje ir socialinėje srityse, ypač turint omenyje didelį Europos Sąjungos akvakultūros plėtros potencialą ir jos didžiulį indėlį aprūpinant maistu.

3.8.3 EESRK laikosi nuomonės, kad reformuotoje BŽP labai svarbu atsižvelgti į komunikato „Naujas postūmis įgyvendinti Europos akvakultūros darnios plėtros strategiją“⁽⁵⁾ išvadas, ypač į tokius aspektus kaip įmonių konkurencingumo skatinimas, tvaraus akvakultūros augimo sąlygų sukūrimas ir sektoriaus įvaizdžio ir valdymo gerinimas.

3.8.4 Šiuo požiūriu EESRK prašo sukurti sklandžiai veikiančią administracinę sistemą ir bendrą teisinę erdvę, kuri skatintų tvarią akvakultūros plėtrą ir padėtų išlaikyti gyventojus ir kurti gerovę atokiose ne miesto vietovėse, ir kartu pabrėžia būtinumą tausoti ir išsaugoti vietos aplinką, harmoningai į ją įsiliejant.

3.8.5 EESRK atkreipia dėmesį, kad būsimas reglamentas galėtų turėti platesnį pavadinimą – „Reglamentas dėl bendros žuvininkystės ir akvakultūros politikos“.

3.9 Kontrolė ir vykdymo užtikrinimas

3.9.1 BŽP taisyklių laikymasis bus užtikrinamas veiksminga Sąjungos žuvininkystės kontrolės sistema, apimančia ir kovą su neteisėta, nedeklaruojama ir nereglamentuojama (NNN) žvejyba.

3.9.2 EESRK pritaria Komisijos pasiūlymams dėl BŽP taisyklių kontrolės ir vykdymo užtikrinimo, nors mano, kad reikia sukurti tinkamą teisinį pagrindą, kad pažeidėjai negalėtų išvengti sankcijų.

3.9.3 Kalbant apie pasiūlymą, kad valstybės narės galėtų reikalauti, kad jų žvejybos laivai proporcingai prisidėtų prie kontrolės sistemos įgyvendinimo išlaidų padengimo, Komitetas mano, kad toks mokestis būtų labai žalingas laivams, kadangi jie jau moka didelę kainą materialine ir žmogiškąja išraiška, laikydamiesi visų Reglamentu (EB) Nr. 114/2009 nustatytų kontrolės reikalavimų.

3.10 Finansinės priemonės

3.10.1 Sąjunga valstybėms narėms ir veiklos vykdytojams galės teikti finansinę paramą, padėsiančią siekti BŽP tikslų.

3.10.2 Finansinė parama valstybėms narėms galės būti nutraukta (laikina sustabdant išmokų mokėjimą) arba sumažinta taikant finansinį koregavimą, jei jos nesilaikys BŽP tikslų. Šios priemonės turės būti proporcingos taisyklių nesilaikymo pobūdžiui, dydžiui, trukmei ir dažnumui.

3.10.3 Veiklos vykdytojai galės laikinai arba visam laikui netekti galimybės gauti Sąjungos finansinę paramą ir (arba) ta parama jiems gali būti sumažinta, jei jie padarys rimtų BŽP

taisyklių pažeidimų. Šios priemonės bus proporcingos pažeidimo pobūdžiui, dydžiui, trukmei ir dažnumui. Komitetas palankiai vertina šią nuostatą ir mano, kad ji turėtų būti taikoma ir valstybėms narėms, kurios netaiko BŽP taisyklių.

3.10.4 Naujos finansinės priemonės klausimu EESRK mano, kad reikėtų įvertinti žvejų vaidmenį užtikrinant darnų pakrantės zonų vystymą, įskaitant priemones, apsaugančias nuo pavojaus prarasti darbą, ir paramą darbuotojų mokymui ir persikvalifikavimui, pavyzdžiui, į žemės ūkio, apdirbamosios pramonės, jūrų apsaugos ar transporto sritis.

3.10.5 EESRK konstatuodamas, kad Komisija į reformos dokumentų rinkinį neįtraukė finansinių pasiūlymų, ją ragina tai padaryti, kad būtų galima atlikti bendrą būsimos BŽP vertinimą. Nors pasiūlyme dėl daugiametės finansinės programos išsaugoma iš esmės nepakeista 6,7 mlrd. EUR suma⁽⁶⁾, lieka neaišku, kaip ji bus padalyta Žuvininkystės ir Jūrų reikalų skyriams.

3.11 Patariamiosios tarybos

3.11.1 Pasiūlymu įsteigiamos patariamiosios tarybos kiekvienai reglamente nustatytai žuvininkystės kompetencijos sričiai, kurias papildė Akvakultūros patariamoji tarnyba. Šių tarybų tikslas – paskatinti proporcingą visų suinteresuotųjų šalių atstovavimą ir prisidėti prie BŽP tikslų įgyvendinimo.

3.11.2 Šio tarybos pakeičia po 2003 m. reformos įsteigtas regionines patariamąsias tarybas ir jų užduotis yra teikti Komisijai ir suinteresuotoms valstybėms narėms rekomendacijas ir pasiūlymus žuvininkystės valdymo bei akvakultūros klausimais, informuoti apie su tuo susijusias problemas ir glaudžiai bendradarbiaujant su mokslininkais (EESRK manymu, mokslininkai turėtų joms priklausyti ir dalyvauti jų veikloje) padėti rinkti, teikti ir nagrinėti duomenis, kurie reikalingi išsaugojimo priemonėms plėtoti, taip pat teikti ataskaitas ir nuomones dėl siūlomų valdymo ar priežiūros priemonių, dėl kurių su jomis bus privaloma konsultuotis.

3.11.3 Komitetas laikosi nuomonės, kad pasiūlyme dėl reglamento reikėtų konkrečiau apibrėžti „proporcingą visų suinteresuotųjų šalių atstovavimą“ nurodant socialinių subjektų dalyvavimą atitinkamuose lygmenyse atsižvelgiant į skirtingų valstybių narių tradicijas.

3.11.4 Sąjunga, teikdama finansinę paramą, ir valstybės narės, imdamosi veiksmų, turi labiau remti konsultacinių tarybų suinteresuotąsias šalis, ypač smulkiają žuvininkystę.

⁽⁵⁾ COM(2009) 162, nuomonė CESE 646/2010, 2010 4 28 (OL C 18, 2011 1 19, p. 59–63).

⁽⁶⁾ COM(2011) 500, 2011 6 29, „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“, II dalis, p. 88.

3.11.5 EESRK stebisi, kad Komisija savo pasiūlyme nepaminėjo ES Žuvininkystės ir akvakultūros patariamojo komiteto ir nerimauja, kad gali nelikti horizontalaus pobūdžio darbo grupių, nagrinėjančių su rinka, prekybos politika ir bendro pobūdžio temomis susijusius klausimus. Įsteigiant konsultacines tarybas, įskaitant Akvakultūros tarybą, nesukuriami tarpsektoriniai forumai, kuriuose būtų galima kolektyviai spręsti bendrus žuvininkystės, akvakultūros ir perdirbėjų klausimus.

3.12 Socialinis aspektas ir smulkioji žuvininkystė

3.12.1 EESRK mano, kad Komisijos pasiūlyme yra tam tikrų trūkumų, kuriuos reikėtų panaikinti: visų pirma trūksta socialinio aspekto ir tinkamos smulkiosios pakrantės žuvininkystės ir vėžiagyvių žvejybos apibrėžties.

3.12.2 Eurostatas nurodo, kad nuo 2001 iki 2010 m. žvejų skaičius sumažėjo 20 proc., iki 203 200, iš kurių tik 40 proc. dirba savarankiškai. O visame sektoriuje 2005 m. dirbo 5 mln. asmenų. EESRK manymu, socialiniam ir ekonominiam tvarumo aspektui reikia skirti tiek pat dėmesio kiek ir aplinkos apsaugos aspektui.

3.12.3 Kaip kad jau minėta nuomonėje dėl žaliosios knygos, EESRK laikosi nuomonės, kad Komisija nepakankamai atsižvelgia į BŽP socialinius aspektus. Todėl kartoja savo ankstesnius pareiškimus, visų pirma, kad valstybėse narėse nėra sistemingai pripažįstamos profesinės kvalifikacijos, kad būtina rinkti suderintus statistinius duomenis apie nelaimingus atsitikimus ir jų priežastis – šiuo metu ES mastu tai nėra daroma – ir kad būtina skubiai pagerinti sektoriaus įvaizdį užtikrinant padorų darbo užmokesčio lygį.

3.12.4 EESRK nemano, kad ši reforma išspręs užimtumo problemas, su kuriomis susiduria sektoriaus darbuotojai, ir todėl siūlo numatyti socialinio ir ekonominio pobūdžio paramos priemones (veiklos įvairinimas, persikvalifikavimas, sektoriaus darbuotojų mokymas ir saugumas), kurios padėtų įveikti sunkumus reformos proceso metu, kuo plačiau dalyvaujant instituciniams, ekonominiams ir socialiniams veikėjams.

3.12.5 Visais žuvininkystės ir akvakultūros sektoriaus veiklos etapais (gamybos, perdirbimo ir pardavimo) reikia atsižvelgti į socialinius aspektus teikiant konkrečius pasiūlymus gyvenimo ir darbo sąlygoms pagerinti.

3.12.6 Kalbant apie nedidelius pakrantės laivynus, Komisija paliko dabartinę apibrėžtį: tai trumpesni nei 12 metrų ilgio laivai, išskyrus tralerius. Komitetas mano, kad šiuo atveju neatsižvelgiama į skirtingų valstybių narių nedidelio laivyno realijas ir nustatomas vienas šališkas kriterijus, kuris gali tapti diskriminavimo priežastimi. Todėl EESRK reikalauja ilgio kriterijų papildyti kitais kriterijais, kuriuos būtų galima naudoti šiai labai įvairaus pobūdžio veiklą apimančiai žuvininkystės rūšiai

apibrėžti, pavyzdžiui, atviroje jūroje išbūtas laikas, atstumas iki kranto arba sąsajos su vietos bendruomenėmis. Komiteto manymu, būtų priimtinau šią sampratą apibrėžti vietos, regioniniu ar nacionaliniu lygiu, o ne ES lygiu primesti vieną bendrą kriterijų, pagal kurį didžiulė nedidelio laivyno dalis būtų priskirta pramoninei žuvininkystei.

3.12.7 Beje, EESRK mano, kad tinklines gaudykles reikėtų įtraukti į smulkiosios žuvininkystės apibrėžtį, jas naudojančius, kai tai tikslinga, taikant tas pačias teises ir prievoles kaip ir likusiems nedideliems laivynams.

3.13 EESRK konstatuoja, kad pasiūlymu dėl reglamento Komisijai suteikiami platūs įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad apie šiuos Komisijos įgyjamus įgaliojimus reikės vienu metu pranešti Europos Parlamentui ir Tarybai, kurie gali juos bet kada atšaukti, EESRK mano, kad tokiu būdu garantuojamas jų taikymas.

4. Pasiūlymo dėl bendro rinkos organizavimo reformos analizė ir Komiteto pastabos

4.1 Įvadas

4.1.1 Bendras žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkos organizavimas taikomas reglamento priede išvardytiems žuvininkystės ir akvakultūros produktams, kuriais prekiaujama Sąjungoje, jis padės pasiekti BŽP tikslų ir bus vykdomas vadovaujantis joje nustatytais gero valdymo principais.

4.1.2 Kaip nurodyta 2.2.2 punkte, bendrą rinkos organizavimą sudarys šios priemonės: profesinės organizacijos, prekybos standartai, informacija vartotojams, konkurencijos taisyklės ir informacijos apie rinką rinkimas.

4.1.3 EESRK pritaria tikslams ir principams, kuriais bus grindžiamas naujas BRO reglamentas.

4.2 Profesinės organizacijos

4.2.1 Žuvininkystės sektoriaus gamintojų organizacijos steigiamos kaip vienos arba daugiau valstybių narių žuvininkystės produktų gamintojų iniciatyva sudarytos grupės ir pripažįstamos vadovaujantis pasiūlymo dėl reglamento nuostatomis.

4.2.2 Nepaisant jų lemiamo vaidmens įgyvendinant BŽP, gamintojų organizacijų plėtrą riboja ne tik paties BRO sudėtingumas, bet ir visų pirma pardavimo sunkumai, išskylantys tokiomis sąlygomis, kai dėl konkurenciją skatinančių teisės aktų tenka grumtis su mažmeninės prekybos galia ir kai leidžiama importuoti nebrangias žuvis ir jūros gėrybes, neatitinkančius būtiniausių sveikatos saugumo reikalavimų ir neužtikrinančius visapusiško atsekamumo „nuo sugavimo iki stalo“.

4.2.3 EESRK reikalauja supaprastinti biurokratinės ir administracinės taisyklės, *a fortiori* tuo atveju, jei gamintojų organizacijoms teks spręsti sužvejojamų nepageidaujamų žuvų problemą, kurią lems sužvejotų žuvų išmetimo į jūrą uždraudimas. Taip pat ragina persvarstyti konkurencijos politiką, kad gamintojų organizacijos galėtų veiklos požiūriu naudingai ir teisiniu požiūriu saugiai sutelkti pasiūlą, kuri šiuo metu pernelyg suskaidyta. Ypač reiktų skatinti nedidelių smulkiosios žuvininkystės atstovų vienijimąsi.

4.2.4 Akvakultūros sektoriaus gamintojų organizacijos gali būti steigiamos kaip vienos arba daugiau valstybių narių akvakultūros produktų gamintojų iniciatyva sudarytos grupės ir jos pripažįstamos vadovaujantis pasiūlymo dėl reglamento nuostatomis.

4.2.5 Nepaisant minėtų sunkumų, Komitetas pritaria žuvininkystės sektoriaus ir akvakultūros sektoriaus gamintojų organizacijų steigimui, kadangi jos iki šiol suteikė didelį postūmį BŽP.

4.2.6 Akvakultūros sektoriaus tarpšakinės organizacijos taip pat gali būti steigiamos kaip vienos arba daugiau valstybių narių žuvininkystės ir akvakultūros produktų sektoriaus veiklos vykdytojų iniciatyva sudarytos grupės ir jos pripažįstamos vadovaujantis pasiūlymo dėl reglamento nuostatomis.

4.2.7 Komitetas palankiai vertina galimybę kurti tarpšakines organizacijas, kurios apimtų didžiąją dalį bent jau dviejų sektorių iš tokių veiklos sektorių kaip žuvininkystės ir akvakultūros produktų gamyba, perdirbimas ar pardavimas. Nors joms draudžiama tiesiogiai vykdyti gamybos, perdirbimo ar pardavimo veiklą, tarpšakinės organizacijos, be pasiūlyme numatytų priemonių, galėtų imtis žuvininkystės produktų įvairinimo skirtingose rinkose ir padėti padidinti pelningumą visuose žuvininkystės ir akvakultūros grandinės etapuose.

4.2.8 EESRK remia tarpšakinių organizacijų tikslus ir priemones, kurias jos galės priimti, nors ir pasigedo straipsnio, skirto tokio pobūdžio organizacijų finansavimui.

4.3 Taisyklių taikymo srities išplėtimas

4.3.1 Valstybė narė gali gamintojų organizacijoje ar tarpšakinėje organizacijoje sutartas taisykles, laikantis tam tikrų sąlygų, padaryti privalomas gamintojams ar veiklos vykdytojams, kurie nėra tos organizacijos nariai, ir nuspręsti, kad minėti gamintojai ir veiklos vykdytojai privalo padengti gamintojų organizacijai ar tarpšakinei organizacijai visas arba dalį organizacijos narių patirtų išlaidų.

4.3.2 EESRK mano, kad šis pasiūlymas gali pagerinti žuvininkystės ir akvakultūros produktų perdirbimo ir prekybos sąlygas ir padėti stabilizuoti rinkas.

4.4 Rinkų stabilizavimas

4.4.1 Gamintojų organizacijos gali finansuoti tam tikrų žuvininkystės produktų saugojimą, kad būtų užtikrintas rinkų stabilumas, bet tik laikantis tam tikrų sąlygų.

4.4.2 EESRK mano, kad šis mechanizmas yra tinkamas. Tačiau laikosi nuomonės, kad gamintojų organizacijoms taip pat reiktų suteikti teisę pačioms nuspręsti, kokioms žuvmis jos taikys šį mechanizmą. Kita vertus, mano, kad būtina nustatyti orientacines akvakultūros produktų kainas, kaip kad yra žuvininkystės produktų atveju. Šias orientacines kainas turi papildyti veiksmingi ir atsižvelgiant į žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkų ypatumus nustatyti intervenciniai mechanizmai.

4.4.3 EESRK ragina Komisiją, valstybes nares ir sektorių ieškoti lankstesnių ir veiksmingesnių mechanizmų, kad būtų užtikrinta jūros produktų pasiūlos ir paklausos pusiausvyra. Tinkamu išeities tašku galėtų būti koordinavimo priemonės ir susitarimas tarpšakinėse organizacijose.

4.5 Informacija vartotojams

4.5.1 Pasiūlymo dėl reglamento priede nurodyti Sąjungoje parduodami žuvininkystės ir akvakultūros produktai, įskaitant importuotus produktus, mažmeninėje prekyboje galutiniam vartotojui gali būti siūlomi tik tada, jeigu atitinkamais ženklais arba etiketėmis ant jų nurodoma tam tikra būtiniausia privaloma informacija: komercinis pavadinimas, gamybos būdas, vietovė, kurioje produktas buvo pagautas arba užaugintas, sugavimo arba nuėmimo data ir, ar produktas yra šviežias, ar atšildytas. Tik gaminiai arba konservai iš žuvų, ikrų ir ikrių pakaitalai ir vėžiagyvių, moliuskų ir kitų vandens bestuburių gaminiai arba konservai galės būti parduodami ženklais arba etiketėmis ant jų pateikiant informaciją apie pirmus tris iš likusiems žuvininkystės ir akvakultūros produktams privalomų aspektų – komercinis pavadinimas, gamybos būdas, vietovė, kurioje produktas buvo pagautas arba užaugintas.

4.5.2 Pasiūlymu dėl informacijos vartotojams, pirma, įvedami nauji reikalavimai (3 skyriaus ir 16 skyriaus produktams, nurodytiems II priede, kuriam pateikiamas prekių aprašymas), kurių nėra dabartiniuose BRO teisės aktuose, o, antra, šios priemonės pradedamos taikyti importuojamiems produktams.

4.5.3 EESRK teigiamai vertina reikalavimą taikyti naujas nuostatas informacijos vartotojams srityje, tačiau tuo tikslu būtina atlikti išsamų tyrimą, visų pirma skirtą skirtingų žuvininkystės ir akvakultūros produktų pateikimo formų specifiniams ypatumams.

4.5.4 Šie nauji reikalavimai yra teigiamas dalykas ir turėtų būti naudingi vartotojui, netapti ženklinimo ir atsekamumo painiavos priežastimi, nesudaryti techninių kliūčių gamintojams ir derėti su pastaruoju metu vykdomomis reformomis įgyvendinant Reglamentą (ES) 1169/2011 dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams⁽⁷⁾ ir Reglamentą (EB) 1224/2009, nustatantį ES kontrolės sistemą, kuria užtikrinamas bendrosios žuvininkystės politikos taisyklių laikymasis⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ OL L 304, 2011 11 22, p. 18–63.

⁽⁸⁾ OL L 343, 2009 12 22, p. 1.

4.5.5 Dėl šių priežasčių EESRK laikosi nuomonės, kad prieš įvesdama naujus ženklavimo reikalavimus, Komisija turėtų atlikti poveikio tyrimą, kuriame išnagrinėtų jų perspektyvas, įgyvendinimo galimybes ir naudą vartotojui.

4.5.6 Siekiant patenkinti didesnio skaidrumo reikalavimus, pasiūlyme aptariama galimybė – savanoriškai ir nenaudojant privalomai informacijai skirtos vietos – taip pat pateikti su aplinkos apsauga susijusią informaciją, etinę arba socialinę informaciją, informaciją apie gamybos technologijas ir maistinę produkto sudėtį. EESRK mano, kad bet koks pasiūlymas savanoriškai pateikti informaciją turi būti grindžiamas būtiniausiais reglamentuojamais standartais siekiant, kad ši informacija neklaidintų vartotojo ar neiškreiptų rinkos.

4.5.7 Komitetas pabrėžia, kad būtina sustiprinti jūros produktų atsekamumo reikalavimų kontrolę, kadangi tai leistų geriau nustatyti pagautų arba užaugintų išteklų kilmę ir užtikrinti, kad visoje žuvininkystės ir akvakultūros grandinėje – gaminant, perdirbant ir prekiaujant – būtų laikomasi maisto saugos reikalavimų.

4.5.8 EESRK, siekdamas užkirsti kelią nesąžiningai konkurencijai ES rinkoje, reikalauja importuotiems produktams taikyti tuos pačius higienos ir sveikatos bei kontrolės reikalavimus kaip ir ES produktams, įskaitant visapusišką atsekamumą „nuo sugavimo iki stalo“, ir primygtinai prašo, kad vykdant išsamią kontrolę tiek prie sienų, tiek kilmės vietoje būtų užtikrintas tinkamas šių reikalavimų, prisidedančių prie maisto saugos,

laikymasis. Šiuo požiūriu Komitetas mano, kad įvairūs Europos Komisijos generaliniai direktoratai turėtų parengti darnų metodą.

4.5.9 Komitetas ragina išnagrinėti galimybes išplėsti gamybinių reikalavimų suderinimą įtraukiant socialinę ir darbo sritį, taip pat aplinkos tvarumą ir jo užtikrinimą. Šiuo požiūriu Komitetas siūlo prieš sudarant ES prekybos susitarimus su trečiosiomis šalimis išnagrinėti galimas šių susitarimų socialines pasekmes ir pasekmes aplinkos apsaugai, taip pat vykdyti atidžią ir nuolatinę jų rezultatų stebėseną, kad nebūtų pakenkta Europos Sąjungos žuvininkystės, vėžiagyvių gaudymo ir akvakultūros sektoriaus ir jo prekybos ir perdirbimo grandinės konkurencingumui.

4.6 Informacijos apie rinką rinkimas

4.6.1 Pasiūlyme numatoma, kad Komisija imasi tam tikrų veiksmų, kad įvairius žuvininkystės ir akvakultūros sektoriaus suinteresuotuosius subjektus informuotų apie sektoriaus padėtį ir raidą, atsižvelgdama į tarptautinį aspektą, stebėdama tiekimo grandinę, analizuodama rinkos tendencijas ir rengdama specialius kainodaros metodikos tyrimus. EESRK pritaria šiam pasiūlymui.

4.7 Įgaliojimų delegavimas

4.7.1 EESRK pritaria Komisijai suteikiamų įgaliojimų delegavimui, kadangi jie visi yra susiję su pasiūlymo dėl reglamento dėl BŽP veiksmingu įgyvendinimu ir kontrole.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1185/2003 dėl ryklių pelekų pašalinimo laivuose

(COM(2011) 798 final – 2011/0364 (COD))

(2012/C 181/34)

Pranešėjas **José María ESPUNY MOYANO**

Europos Parlamentas, 2011 m. lapkričio 30 d., ir Taryba, 2011 m. gruodžio 13 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1185/2003 dėl ryklių pelekų pašalinimo laivuose

COM(2011) 798 final – 2011/0364 (COD).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. kovo 14 d. priėmė savo nuomonę.

479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 103 nariams balsavus už, 30 – prieš ir 22 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Komitetui visiškai nepriimtina bet kurios pasaulio šalies laivyno pelekų šalinimo praktika, kai ryklių pelekai yra pašalinami, o likusi ryklio dalis yra išmetama į jūrą (angl. *finning*).

1.2 EESRK pritaria Komisijai, kad panaikinus laikinuosius žvejybos leidimus ir ėmus laikytis „nenujautų pelekų“ politikos būtų užkirstas kelias pelekų šalinimo praktikai (*finning*) ES. Vis dėlto, atsižvelgdamas į pirmiau išvardytus veiksnius ir galimus šių priemonių neigiamus padarinius, kuriuos pajustų žvejai, jis mano, jog reikėtų dėti pastangas ieškant alternatyvių būdų užtikrinti, kad būtų laikomasi pelekų pašalinimo draudimo, kurie neturėtų didelės įtakos verslo pelningumui ir įgulos narių saugumui, net jei šiais alternatyviais būdais nepašalinamos Komisijos nurodytos su stebėseną ir reikalavimų laikymosi užtikrinimu susijusios problemos.

1.3 EESRK siūlo tokias alternatyvias priemones:

1.3.1 įpareigoti iškrauti ryklių kūnus ir pelekus tame pačiame uoste;

1.3.2 panaikinti specialiuosius žvejybos leidimus laivams, kuriuose sugauta žuvis kraunama ant ledo;

1.3.3 išduoti specialiuosius žvejybos leidimus laivams-šaldytuvams, jeigu jie naudoja kontrolės mechanizmus, užtikrinančius iškrautų kūnų ir pelekų tarpusavio ryšio apskaitą;

1.3.4 įdiegti visose regioninėse žvejybos valdymo organizacijose (RŽVO) prekybos ryklių pelekais statistinio dokumentavimo programą.

1.4 Komitetas rekomenduoja visose RŽVO patvirtinti sužvejojamų ryklių kiekio valdymo planus, kuriuose būtų, be kita ko,

nustatytos žvejybos pastangų ribojimo priemonės, žvejybos draudimo sezonai ir (arba) sritys ir draudimas perkrauti sugautas žuvis atviroje jūroje.

1.5 Komitetas ragina Europos Komisiją padaryti viską, kas įmanoma, siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi draudimo šalinti pelekus tuose laivynuose, kuriuose dar tebegyvuoja ši apgailėtina praktika, ir kad trečiųjų šalių, priklausančių RŽVO sistemai, laivynai vykdytų įpareigojimą pateikti patikimus duomenis apie šių rūšių žuvų sugautą kiekį.

1.6 EESRK ragina Europos Komisiją užtikrinti raštu, kad visiško pelekų pašalinimo veiksmai, atliekami trečiojoje šalyje, kurioje iškraunamas sugautas kiekis, būtų laikomi „paprastu pjaustymu“, tokiu būdu užtikrinant, kad nebūtų keičiama Bendrijos kilmės produktų kilmė.

2. Įžanga

2.1 Tarybos reglamente (EB) Nr. 1185/2003 dėl ryklių pelekų pašalinimo laivuose⁽¹⁾ nustatyti bendrieji draudimai, susiję su „ryklių pelekų pašalinimo“ praktika, kai ryklių pelekai yra pašalinami, o likusi ryklio dalis yra išmetama į jūrą (*finning*).

2.2 Jame taip pat leidžiama valstybėms narėms išduoti specialiuosius žvejybos leidimus, suteikiančius teisę apdoroti ryklius laive, kai tokio proceso metu ryklių pelekai pašalinami nuo jų kūno, o ryklių kūnai neišmetami atgal į jūrą. Siekiant užtikrinti pelekų ir kūnų svorių atitikimą, nustatytas pelekų ir kūno gyvo svorio santykis.

2.3 Komisijos manymu, šie specialieji leidimai neužtikrina pelekų pašalinimo kontrolės, todėl ji siūlo, viena vertus, juos panaikinti ir, kita vertus, numatyti, kad ryklių pelekai gali būti iš dalies nupjaunami ir prilenkiami prie karkaso.

⁽¹⁾ OL L 167, 2003 7 4, p. 2.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetui visiškai nepriimtina bet kurios pasaulio šalies laivyno pelekų šalinimo praktika, kai ryklių pelekai yra pašalinami, o likusi ryklio dalis yra išmetama į jūrą (angl. *finning*).

3.2 EESRK atreipė dėmesį į tai, kad daugelis mokslininkų, valstybių narių, nevyriausybinių organizacijų ir žvejybos sektoriaus atstovų mano, kad nėra įrodymų, jog pelekų pašalinimo praktika (*finning*) ES egzistuoja ⁽²⁾. Tačiau tam tikru mastu pelekų šalinimas vykdomas kitose šalyse už ES ribų.

3.3 Komitetas mano, kad siekiant suprasti, kodėl nereikėtų panaikinti specialiųjų žvejybos leidimų, svarbu būti susipažinus su veikla, kurią vykdo plūdurinės ilgąsias ūdas naudojančios laivai, gaudantys pelaginius ryklius, nes jie iki šiol gaudavo šiuos leidimus.

3.3.1 Bendrijoje yra daugiau kaip 200 laivų, naudojančių plūdurines ilgąsias ūdas ⁽³⁾. Kiekvieno laivo įgulą turi sudaryti 12–15 narių.

3.3.2 Šių laivų specializacija iš esmės yra kardžuvės ir pelaginių ryklių rūšys: maždaug 87 proc. visų sugautų pelaginių ryklių kiekio sudaro melsvieji rykliai (*prionace glauca*), o apie 10 proc. – atlantiniai pilkšvieji rykliai (*isurus oxyrinchus*). Abi rūšys labai būdingos vandenyno priedugnio sistemai ir yra plačiai palitusios Atlanto, Indijos ir Ramiajame vandenynuose. Naujausiais Tarptautinės Atlanto tunų apsaugos komisijos (angl. ICCAT) vertinimais, *prionace glauca* ir *isurus oxyrinchus* ištekliai biologiniu ir naudojimo lygio požiūriais yra geros būklės. Jų atitinkamos masės maždaug atitinka arba viršija didžiausią galimą tausios žvejybos laimikį.

3.3.3 Pirmą kartą ES laivams parduodant pelekus visa apimtimi buvo elgiama kitaip, negu tai daro kitų vakarietiškių, ne Europos šalių laivynai, kai parduodama ne visa apimtimi arba jie išmetami.

3.3.4 Labai svarbu skirti laivų, kuriuose sugauta žuvis kraunama ant ledo, ir laivų-šaldytuvų veiklą.

3.3.4.1 Laivai, kuriuose sugauta žuvis kraunama ant ledo, arba mišraus tipo laivai (laivai-šaldytuvai su šiek tiek šviežių sugautų žuvų): jie vykdo veiklą Atlanto vandenyne ir paprastai iškrauna sugautas žuvis nenupjautais pelekais Vigo ar kituose Bendrijos uostuose. Paprastai žvejybos reisas trunka kiek ilgiau nei vienas mėnuo.

3.3.4.2 Laivai-šaldytuvai – jie vykdo veiklą Atlanto, Indijos ir Ramiajame vandenynuose, jų žvejybos reisiai paprastai trunka

daugiau kaip tris mėnesius. Šiuose laivuose sugautiems rykliams nupjaunama galva, pelekai ir jie išskrodžiami. Visos ryklių kūno dalys gausiai nuplaunamos gėlu vandeniu ir sudedamos į šaldytuvą. Kepenys sudedamos į maišą ir uždaromos plastikinėje dėžėje. Kai šaldymo procesas baigtas, žuvis supakuojama, pirmą į plastikinę plėvelę, po to į medvilninę drobę (siekiant apsaugoti produktą ir užtikrinti geresnę kokybę). Pelekai ir kepenys sudedami į dėžes. Prieš sudedant produktus į triumą, viskas pažymima etiketėmis, kuriose nurodomas produkto tipas, kokia jo būklė ir kur jis buvo pagautas. Sugauta žuvis paprastai iškraunama Vigo ar kituose Bendrijos ar užsienio uostuose:

— Šiaurinė Atlanto dalis: Žaliosios Kyšulys (Praja), Azorų salos (Horta), Kanarų salos (Las Palmas).

— Pietinė Atlanto dalis: Urugvajus (Montevidejus), Namibija (Valvis Bėjus), Pietų Afrika (Keiptaunas).

— Indijos vandenynas: Pietų Afrika (Durbanas), Mauricijaus sala (Port Luis), Indonezija (Džakarta).

— Ramusis vandenynas: Peru (Kaljao, Čimbotė, Puerto Piskas), Panama (Vakamontė), Naujoji Zelandija (Napier), Prancūzų Polinezija (Papeete-Taiti).

3.3.5 Kūnai ir pelekai paprastai iškraunami tuose pačiuose uostuose. Tačiau prekybos ryklių pelekais ir kūnais keliai paprastai yra skirtingi. Pavyzdžiui, iškrauti kūnai siunčiami į Vigo uostą arba į Pietų Ameriką (daugiausia į Braziliją, Peru ir Kolumbiją). Į Vigo pasiųstieji paprastai parduodami Italijoje, Graikijoje, Rumunijoje, Ukrainoje, Lenkijoje, Rusijoje, Portugalijoje, Andalūzijoje ir Pietų Amerikoje. Kita vertus, pelekai paprastai siunčiami į Vigo uostą, o po to keliauja į Japoniją, Honkongą, Kiniją, Kaliforniją ir kt. arba siunčiami tiesiai į tas šalis iš vietos, kurioje jie buvo iškrauti.

3.3.6 Ryklių kūnai paprastai parduodami iš pirmo karto už 0,5–5 EUR/kg kainą, tuo tarpu melsvųjų ir atlantinių pilkšvųjų ryklių pelekai parduodami iš pirmo karto už 10–15 EUR/kg kainą.

3.3.7 Šiuo metu laivų savininkų pajamos, pardavus ryklių kūnus sudaro maždaug 55 proc., o pardavus pelekus – apie 45 proc. bendrų pajamų.

3.3.8 Maistingumo požiūriu, iš ryklio, kuris neturi kaulų, produktų 100 gr gaunama 130 kalorijų. Jo mėsoje nėra daug riebalų – 100 gramų mėsos tenka 4,5 gramo riebalų – ir labai daug aukštos kokybės proteino – 100 gramų mėsos tenka 21 gramai, be to, į jos sudėtį įeina visos būtinos amino rūgštys. Jo riebalai yra nesotieji, tai reiškia, kad jo mėsa tinka prevencinėms dietoms ir gydant širdies ir kraujagyslių ligas, jeigu kepama su tinkamu aliejumi, tokiu kaip alyvų ar sėklų aliejus. Ji lengvai virškinama ir nors jos sudėtyje esama mažiau B grupės vitaminų nei kitose žuvyse, joje daug tirpių riebaluose vitaminų A ir E. Joje daug mineralinių medžiagų – fosforo, kalio, magnio ir geležies.

⁽²⁾ 2005 m. gruodžio 23 d. Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 1185/2003 (COM(2005) 700); Europos Parlamento žvejybos komiteto pranešimas savo iniciatyva (INI/2054/2006); Tolimojo plaukiojimo laivyno regioninės konsultacinės tarybos (TPLRKT) nuostata dėl Komisijos konsultacijų dėl ES veiksmų plano, skirtų ryklių ištekliais išsaugoti ir valdyti, ir TPLRKT jungtinio posėdžio, dėl viešųjų konsultacijų dėl iš dalies keičiamo reglamento dėl ryklių pelekų pašalinimo, protokolas (2011 m. vasario 18 d.).

⁽³⁾ Išskyrus Viduržemio jūros regiono laivus, kuriems nereikalingi tokie leidimai.

3.3.9 Šiuo metu visos ryklio kūno sudedamosios dalys naudojamos laikantis FAO rekomendacijų. Naudojami ne tik jo kūnas ir pelekai – farmakologinė ir kosmetikos pramonė iš jo kepenų išskiria vitaminą A, o skvaleną (kuris turi oksiduojančių savybių) ir odą naudoja gaminant odines prekes.

3.4 Komitetas mano, kad svarbu žinoti, kodėl Europos laivynui reikalingi specialieji leidimai:

3.4.1 Saugumas – užšaldytų ryklių pelekai yra aštrūs kaip peilis, o tai reiškia, kad jų tvarkymas nuolat siūbuojančiuose laivuose kelia rimtą grėsmę įgulos nariams iškrovimo metu.

3.4.2 Kokybė – nenupjovus pelekų jų ir ryklių kūno kokybė blogėja, nes pelekai braižosi ir badosi. Ką tik pagautas ir užšaldytas produktas yra aukštos kokybės tiek maistingumo, tiek sveikatos ir (arba) higienos požiūriais. Nupjaunant pelekus prieš užšaldant kūną užtikrinama, kad po to nereikės jo atšaldyti.

3.4.3 Erdvės panaudojimas – ryklių kūnus ir pelekus sukraunant atskirai (arba pelekus kraunant į tarpus tarp sukrautų ryklių kūnų) užtikrinama, kad veiksmingiau išnaudojama triumo erdvė, taigi laivai bus pelningiau panaudojami.

3.4.4 Ryklių kūnų ir pelekų pardavimo kanalai yra skirtingi – tai reikštų, kad iškrovus produktus trečiojoje šalyje, pelekus reikėtų nupjauti krante, ir ir sulauktume toliau išvardytų pasekmių.

3.4.4.1 Šių veiksmų atlikimas užsienio uoste galėtų reikšti, kad pasikeistų produkto kilmė, jeigu šie veiksmai nebūtų laikomi „paprastu pjaustymu“⁽⁴⁾, ir tada jie būtų laikomi nebe Bendrijos produktu, o priklausytų iš ES eksportuojamų produktų kategorijai ir turėtų atitikti visus sveikatos ir muitų reikalavimus bei sąlygas.

3.4.4.2 Tai taip pat lemtų naujų pavojingų veiksmų atsiradimą laimikio iškrovimo metu, nes šis veiksmas taptų sudėtingesnis, be to, jam reikėtų daugiau laiko.

3.4.4.3 Tuo pačiu, pailgėjus laikui, kuris reikalingas produktams iškrauti, mažėja jų kokybė, nes gerokai sumažėja užšaldymo laipsnis. Taip keliama grėsmė sveikatai, nes gali atsirasti histaminas ir padidėti lakiųjų azoto bazių koncentracija, o tai gadintų produktą.

3.4.4.4 Be to, pagrindiniai uostai, kuriuose galima iškrauti sugautas žuvis, yra trečiojoje šalyje, kurios neturi tinkamos

infrastruktūros. Taip pat didžioji dauguma šių uostų yra išsikūrę tropinėse platumose, o tai prisideda prie užšaldymo laipsnio mažėjimo ir dar labiau sustiprina pirmiau minėtus padarinius.

3.5 Pelekų pašalinimo praktika yra taikoma ne Europos laivuose, kurie, neturėdami šaldymo sistemų, žvejoja toli nuo kranto ir ilgą laiką praleidžia atviroje jūroje, todėl jie turi išsaugoti pelekus naudodami dehidratacijos procedūrą ir išmesti kūnus už borto, nes kitaip jie supūtų. Laivams-šaldytuvams, kuriems būtų taikomas Komisijos pasiūlymas, pašalinus pelekus tektų išmesti už borto vertingą pajamų šaltinį, o tai verslo požiūriu neturi prasmės.

3.6 EESRK pritaria Komisijai, kad panaikinus laikinuosius žvejybos leidimus ir ėmus laikytis „nenupjautų pelekų“ politikos būtų užkirstas kelias pelekų šalinimo praktikai (finning) ES laivuose ES ir ne ES vandenys ir trečiųjų šalių laivuose, kurie žvejoja, perveža ar iškrauna ryklius ar ryklių pelekus ES vandenys. Nenupjautų pelekų politika taip pat pagerintų su konkrečiomis rūšimis susijusių duomenų rinkimą; jie yra būtini siekiant įvertinti išteklių būklę ir parengti atitinkamas valdymo priemones, kad būtų užtikrintas ilgalaikis žvejybos tausumas.

3.7 EESRK siūlo tokias alternatyvias priemones:

3.7.1 įpareigoti iškrauti ryklių kūnus ir pelekus tame pačiame uoste;

3.7.2 panaikinti specialiuosius žvejybos leidimus laivams, kuriuose sugauta žuvis kraunama ant ledo;

3.7.3 išduoti specialiuosius žvejybos leidimus laivams-šaldytuvams, jeigu jie naudoja kontrolės mechanizmus, užtikrinančius iškrautų kūnų ir pelekų tarpusavio ryšio apskaitą;

3.7.4 įdiegti visose regioninėse žvejybos valdymo organizacijose (RŽVO) prekybos ryklių pelekais statistinio dokumentavimo programą, pavyzdžiui, tokią, kokią naudojama Tarptautinėje Atlanto tunų apsaugos komisijoje (angl. ICCAT) raudonųjų tunų apskaitai.

3.8 Komitetas rekomenduoja visose RŽVO patvirtinti sužvejotųjų ryklių kiekio valdymo planus, kuriuose būtų, be kita ko, nustatytos žvejybos pastangų ribojimo priemonės, žvejybos draudimo sezonai ir (arba) sritys ir draudimas perkrauti sugautas žuvis atviroje jūroje.

3.9 Komitetas mano, jog Europos Komisija turėtų didinti pastangas siekdama užtikrinti, kad būtų laikomasi draudimo šalinti pelekus tuose laivynuose, kuriuose dar tebegyvuoja ši apgailėtina praktika, ir kad trečiųjų šalių, priklausančių RŽVO sistemai, laivynai vykdytų įpareigojimą pateikti patikimus duomenis apie šių rūšių žuvų sugautą kiekį.

⁽⁴⁾ 2010 m. lapkričio 18 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1063/2010, iš dalies keičiantis Reglamentą (EEB) Nr. 2454/93, išdėstantį Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kod2eksa, įgyvendinimo nuostatas (OL L 307, 2010 11 23), 78 straipsnio 1 dalies i punktą.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Komitetas palankiai vertina tam tikrų valstybių narių iniciatyvas, kuriomis siekiama apsaugoti pažeidžiamiausias ryklių rūšis, visų pirma Ispanijos nustatytą draudimą gaudyti paprastąsias jūrų lapes (*Alopiidae* šeima) ir paprastuosius kūjaryklius (*Sphyrnidae* šeima) ⁽⁵⁾; Komitetas ragina visas RŽVO patvirtinti atitinkamas priemones, skirtas pažeidžiamiausių ryklių rūšių ištekliams apsaugoti ir valdyti.

4.2 Komitetas mano, kad santykio priemone paremta sistema yra tinkama ir veiksminga. Tačiau įvairių mokslinių tyrimų šia tema, kuriuos atliko Europos mokslinio tyrimo įstaigos, duomenimis 5 proc. santykis nėra tinkamas (per žemas) Europos laivyno žvejybos praktikai, kuri grindžiama visišku ir maksimaliu pelekų masės panaudojimu, taip pat netinkamas nei pagrindinių ryklio rūšių (melsvasis ryklis ir mako ryklis), kurios gali būti sugautos, nei visų rūšių kartu sudėjus atžvilgiu. EESRK mano, kad būtina iš naujo apibrėžti didžiausią leistiną santykį remiantis realistiniais kriterijais, pagrįstais tinkamais techniniais ir moksliniais duomenimis, atsižvelgiant į jau atliktus mokslinius tyrimus. Naujasis santykis turėtų būti aiškiai paremtas ryklių gyvuoju svoriu, kad būtų išvengta dar kylančių aiškinimo problemų.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ Įsakas ARM/2689/2009 (rugsėjo 28 d.), kuriuo uždraudžiama paprastųjų jūrų lapių (*Alopiidae* šeima), paprastųjų kūjaryklių ir kaliforninių jautryklių (*Sphyrnidae* šeima) žvejyba. *Official gazette* Nr. 240, 2009 m. spalio 5 d., pirmadienis, p. 84098.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2001/83/EB nuostatos dėl informacijos visuomenei apie receptinius vaistus

(COM(2012) 48 final – 2008/0256 (COD))

(2012/C 181/35)

Taryba, 2012 m. vasario 27 d., ir Europos Parlamentas, 2012 m. kovo 13 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu ir 168 straipsnio 4 dalies c punktu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2001/83/EB nuostatos dėl informacijos visuomenei apie receptinius vaistus

COM(2012) 48 final – 2008/0256 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas ir kad savo nuostatą dėl pasiūlymo jis jau išdėstė nuomonėje CESE 1022/2009, priimtoje 2009 birželio 10 d. (*), 479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), 161 nariui balsavus už, 1 – prieš ir 9 susilaikius, nusprendė naujos nuomonės šiuo klausimu nerengti ir laikytis pozicijos, kurią jis išsakė pirmiau minėtame dokumente.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

(*) OL C 306, 2009 12 16, p. 18.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamento (EB) Nr. 726/2004 nuostatos dėl informacijos visuomenei apie žmonėms skirtus receptinius vaistus

(COM(2012) 49 final – 2008/0255 (COD))

(2012/C 181/36)

Taryba, 2012 m. vasario 27 d., ir Europos Parlamentas, 2012 m. kovo 13 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu ir 168 straipsnio 4 dalies c punktu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamento (EB) Nr. 726/2004 nuostatos dėl informacijos visuomenei apie žmonėms skirtus receptinius vaistus

COM(2012) 49 final – 2008/0255 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad savo nuostatą dėl pasiūlymo jis jau išdėstė nuomonėje CESE 1025/2009, priimtoje 2009 m. birželio 10 d. (*), 479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), 156 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 9 susilaikius, nusprendė naujos nuomonės šiuo klausimu nerengti ir laikytis pozicijos, kurią jis išsakė pirmiau minėtame dokumente.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

(*) OL C 306, 2009 12 16, p. 33.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, kuria dėl farmakologinio budrumo iš dalies keičiama Direktyva 2001/83/EB

(COM(2012) 52 final – 2012/0025 (COD))

(2012/C 181/37)

Taryba, 2012 m. vasario 27 d., Europos Parlamentas, 2012 m. vasario 16 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu ir 168 straipsnio 4 dalies c punktu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, kuria dėl farmakologinio budrumo iš dalies keičiama Direktyva 2001/83/EB

COM(2012) 52 final – 2012/0025 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas ir kad savo nuostatą dėl pasiūlymo jis jau išdėstė nuomonėje CESE 2009/1022, priimtoje 2009 birželio 10 d. (*) 479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), 158 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 6 susilaikius, nusprendė naujos nuomonės šiuo klausimu nerengti ir laikytis pozicijos, kurią jis išsakė pirmiau minėtame (-uose) dokumente (-uose).

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

(*) JO C 306, 2009 12 16, p. 18.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, kuriuo dėl farmakologinio budrumo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 726/2004

(COM(2012) 51 final – 2012/0023 (COD))

(2012/C 181/38)

Taryba, 2012 m. vasario 27 d., ir Europos Parlamentas, 2012 m. vasario 16 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu ir 168 straipsnio 4 dalies c punktu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, kuriuo dėl farmakologinio budrumo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 726/2004

COM(2012) 51 final – 2012/0023 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas ir kad savo nuostatą dėl pasiūlymo jis jau išdėstė nuomonėje CESE 1025/2009, priimtoje 2009 birželio 10 d. (*) 479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (kovo 28 d. posėdis), 157 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 9 susilaikius, nusprendė naujos nuomonės šiuo klausimu nerengti ir laikytis pozicijos, kurią jis išsakė pirmiau minėtame dokumente.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

(*) OL C 306, 2009 12 16, p. 33.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl pavojingų preparatų klasifikavimo, pakavimo ir ženklinimo

(COM(2012) 8 final – 2012/007 (COD))

(2012/C 181/39)

2012 m. vasario 2 d. Europos Parlamentas ir 2012 m. kovo 8 d. Taryba, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl pavojingų preparatų klasifikavimo, pakavimo ir ženklinimo

COM(2012) 8 final – 2012/007 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad savo nuostatą dėl pasiūlymo jis jau išdėstė nuomonėje CESE 330/97, priimtoje 1997 m. kovo 20 d. (*), 479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (2012 m. kovo 28 d. posėdis), 166 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 9 susilaikius, nusprendė pritarti siūlomam dokumentui ir laikytis pozicijos, kurią jis išsakė pirmiau minėtame dokumente.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

(*) EESRK nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 1997/45/EB dėl pavojingų preparatų klasifikavimo, pakavimo ir ženklinimo reglamentuojančių valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų derinimo, OL C 158/1997, 76 puslapis, 1997 m. gegužės 26 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1342/2008, nustatantis menkių išteklį ir šių išteklių žvejybos būdų daugiamečių planą

(COM(2012) 21 final – 2012/0013 (COD))

(2012/C 181/40)

2012 m. kovo 13 d. Europos Parlamentas ir 2012 m. vasario 22 d. Taryba, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1342/2008, nustatantis menkių išteklį ir šių išteklių žvejybos būdų daugiamečių planą

COM(2012)21 final – 2012/0013 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas, savo 479-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. kovo 28–29 d. (2012 m. kovo 28 d. posėdis), 158 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 10 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2012 m. kovo 28 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Staffan NILSSON

2012/C 181/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų (COM(2011) 747 <i>final</i> – 2011/0361 (COD))	68
2012/C 181/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendrosios Europos pirkimo-pardavimo sutarčių teisės (COM(2011) 635 <i>final</i> – 2011/0284 (COD)) ir Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Bendroji Europos pirkimo-pardavimo sutarčių teisė tarpvalstybiniais sandoriams bendrojoje rinkoje palengvinti“ (COM(2011) 636 <i>final</i>)	75
2012/C 181/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų rūšių įmonių metinių finansinių ataskaitų, konsoliduotų finansinių ataskaitų ir susijusių pranešimų (COM(2011) 684 <i>final</i> – 2011/0308 (COD))	84
2012/C 181/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Vartotojų programos 2014–2020 m. (COM(2011) 707 <i>final</i> – 2011/0340 (COD))	89
2012/C 181/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl vartotojų ginčų alternatyvaus sprendimo, kuria iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 ir Direktyva 2009/22/EB (Direktyva dėl vartotojų GAS) (COM(2011) 793 <i>final</i> – 2011/0373 (COD))	93
2012/C 181/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl vartotojų ginčų elektroninio sprendimo (Reglamentas dėl vartotojų GES) (COM(2011) 794 <i>final</i> – 2011/0374 (COD))	99
2012/C 181/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl naujosios teisės aktų sistemos – Derinamųjų teisės aktų rinkinio (Prekes reglamentuojančių teisės aktų rinkinio įgyvendinimas) (COM(2011) 764 <i>final</i> – 2011/0358 (COD), COM(2011) 765 <i>final</i> – 2011/0351 (COD), COM(2011) 766 <i>final</i> – 2011/0352 (COD), COM(2011) 768 <i>final</i> – 2011/0350 (COD), COM(2011) 769 <i>final</i> – 2011/0353 (COD), COM(2011) 770 <i>final</i> – 2011/0354 (COD), COM(2011) 771 <i>final</i> – 2011/0349 (COD), COM(2011) 772 <i>final</i> – 2011/0356 (COD), COM(2011) 773 <i>final</i> – 2011/0357 (COD))	105
2012/C 181/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriamas Bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“ (2014–2020 m.) (COM(2011) 809 <i>final</i> – 2011/0401 (COD)), pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos Bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ (2014–2020 m.) dalyvavimo ir sklaidos taisyklės (COM(2011) 810 <i>final</i> – 2011/0399 (COD)), pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl specialiosios programos, kuria įgyvendinama Bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“ (2014–2020 m.), įsteigimo (COM(2011) 811 <i>final</i> – 2011/0402 (CNS)), pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl Europos atominės energijos bendrijos mokslinių tyrimų ir mokymo programos (2014–2018 m.), kuria papildoma bendroji mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Horizontas 2020“ (COM(2011) 812 <i>final</i> – 2011/0400 (NLE))	111

2012/C 181/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 294/2008 dėl Europos inovacijos ir technologijos instituto įsteigimo (COM(2011) 817 <i>final</i> – 2011/0384 (COD)), ir pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos inovacijos ir technologijos instituto (EIT) Strateginės inovacijų darbotvarkės. EIT indėlis kuriant inovacinę Europą (COM(2011) 822 <i>final</i> – 2011/0387 (COD))	122
2012/C 181/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. įmonių konkurencingumo ir mažųjų bei vidutinių įmonių programa (COM(2011) 834 <i>final</i> – 2011/0394 (COD))	125
2012/C 181/23	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl Europos trečiųjų šalių integracijos darbotvarkės (COM(2011) 455 <i>final</i>)	131
2012/C 181/24	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos piliečių metų (2013 m.) (COM(2011) 489 <i>final</i> – 2011/0217 (COD))	137
2012/C 181/25	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos aukštojo mokslo sistemų modernizavimo darbotvarkė. Ekonomikos augimo ir užimtumo rėmimas“ (COM(2011) 567 <i>final</i>)	143
2012/C 181/26	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES politika ir savanoriška veikla. Tarpvalstybinės savanoriškos veiklos pripažinimas ir skatinimas ES“ (COM(2011) 568 <i>final</i>)	150
2012/C 181/27	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriamas Sąjungos švietimo, mokymo, jaunimo ir sporto programa „Erasmus visiems“ (COM(2011) 788 <i>final</i> – 2011/0371 (COD))	154
2012/C 181/28	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl didelių tarpvalstybinių grėsmių sveikatai (COM(2011) 866 <i>final</i> – 2011/0421 (COD))	160
2012/C 181/29	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl efektyvaus išteklių naudojimo Europos plano (COM(2011) 571 <i>final</i>)	163
2012/C 181/30	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo stebėsenos bei ataskaitų ir kitos su klimato kaita susijusios nacionalinio bei Sąjungos lygmens informacijos teikimo mechanizmo (COM(2011) 789 <i>final</i> – 2011/0372 (COD))	169

2012/C 181/31	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl oro uostų veiklą reglamentuojančių dokumentų rinkinio, kurį sudaro šie keturi dokumentai: Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos Sąjungos oro uostų politika. Pajėgumo ir kokybės klausimų sprendimas siekiant paskatinti ekonomikos augimą, tvarų judumą ir pagerinti susisiekimą“ (COM(2011) 823 <i>final</i>), Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl antžeminių paslaugų Sąjungos oro uostuose, kuriuo panaikinama Tarybos direktyva 96/67/EB (COM(2011) 824 <i>final</i> – 2011/0397 (COD)), Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl laiko tarpų paskirstymo Europos Sąjungos oro uostuose bendrųjų taisyklių (nauja redakcija) (COM(2011) 827 <i>final</i> – 2011/0391 (COD)), Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo pagal darnųjį metodą nustatomos su triukšmu susijusių naudojimo apribojimų taikymo Sąjungos oro uostuose taisyklės ir procedūros ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/30/EB (COM(2011) 828 <i>final</i> – 2011/0398 (COD))	173
2012/C 181/32	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos palydovinės navigacijos sistemų įrengimo ir eksploataavimo (COM(2011) 814 <i>final</i> – 2011/0392 (COD))	179
2012/C 181/33	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendro žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkų organizavimo (COM(2011) 416 <i>final</i>), Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Bendros žuvininkystės politikos reforma“ (COM(2011) 417 <i>final</i>), Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Bendros žuvininkystės politikos išorės aspektas“ (COM(2011) 424 <i>final</i>), pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl bendros žuvininkystės politikos (COM(2011) 425 <i>final</i>)	183
2012/C 181/34	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1185/2003 dėl ryklių pelekų pašalinimo laivuose (COM(2011) 798 <i>final</i> – 2011/0364 (COD))	195
2012/C 181/35	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2001/83/EB nuostatos dėl informacijos visuomenei apie receptinius vaistus (COM(2012) 48 <i>final</i> – 2008/0256 (COD))	199
2012/C 181/36	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 726/2004 nuostatos dėl informacijos visuomenei apie žmonėms skirtus receptinius vaistus (COM(2012) 49 <i>final</i> – 2008/0255 (COD))	200
2012/C 181/37	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, kuria dėl farmakologinio budrumo iš dalies keičiama Direktyva 2001/83/EB (COM(2012) 52 <i>final</i> – 2012/0025 (COD))	201
2012/C 181/38	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, kuriuo dėl farmakologinio budrumo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 726/2004 (COM(2012) 51 <i>final</i> – 2012/0023 (COD))	202

2012/C 181/39	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl pavojingų preparatų klasifikavimo, pakavimo ir ženklavimo (COM(2012) 8 <i>final</i> – 2012/007 (COD))	203
2012/C 181/40	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1342/2008, nustatantis menkių išteklių ir šių išteklių žvejybos būdų daugiametį planą (COM(2012) 21 <i>final</i> – 2012/0013 (COD))	204

2012 m. prenumeratos kainos (be PVM, įskaitant paprastosios siuntos išlaidas)

ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 200 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, spausdintinė versija ir metinis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 310 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, L serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	840 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, mėnesinis kaupiamasis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	100 EUR per metus
Oficialiojo leidinio priedas, S serija (Konkursai ir viešieji pirkimai), skaitmeninis diskas, leidžiamas vieną kartą per savaitę	daugiakalbis: 23 oficialiosiomis ES kalbomis	200 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, C serija. Konkursai	konkursų kalbomis	50 EUR per metus

Europos Sąjungos oficialųjį leidinį, leidžiamą oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, galima prenumeruoti bet kuria iš 22 kalbų. Jį sudaro L (teisės aktai) ir C (informacija ir pranešimai) serijos.

Kiekviena kalba leidžiamas leidinys prenumeruojamas atskirai.

Oficialieji leidiniai airių kalba parduodami atskirai, remiantis 2005 m. birželio 18 d. Oficialiajame leidinyje L 156 paskelbtu Tarybos reglamentu (EB) Nr. 920/2005, nurodančiu, kad Europos Sąjungos institucijos laikinai neįpareigojamos rengti ir skelbti visų aktų airių kalba.

Oficialiojo leidinio priedas (S serija. Konkursai ir viešieji pirkimai) skelbiamas viename daugiakalbiame skaitmeniniame diske visomis 23 oficialiosiomis kalbomis.

Pateikę paprastą prašymą *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* prenumeratoriai gali gauti įvairius Oficialiojo leidinio priedus. Apie priedų išleidimą prenumeratoriai informuojami pranešime skaitytojui, kuris skelbiamas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Pardavimas ir prenumerata

Įvairių mokamų leidinių, tokių kaip *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, galima užsiprenumeruoti mūsų pardavimo biuruose. Pardavimo biurų sąrašą galima rasti internete adresu

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite <http://europa.eu>

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT